CHIMAMANDA NGOZI

ADICHIE

Jumătate de soare galben

Roman distins cu Premiul Orange Broadband în anul 2007

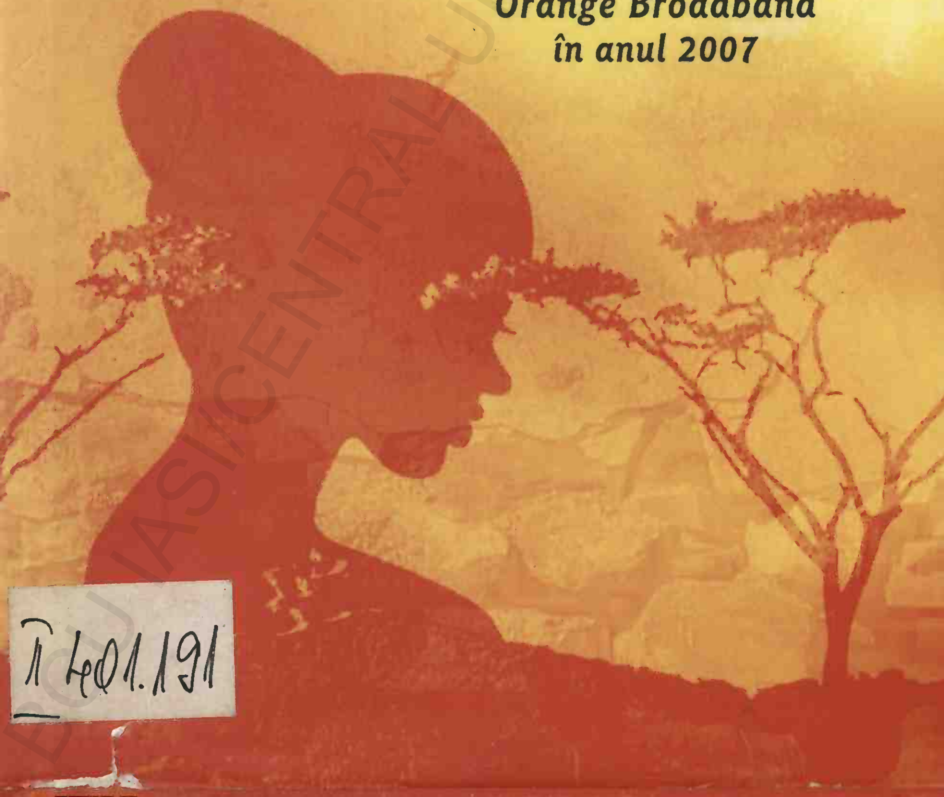

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I 401.191

BIBL. CENTR. UNIV.
„M. EMINESCU" IAŞI
II 4201.191

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRAR

CHIMAMANDA NGOZI

ADICHIE

Jumătate de soare galben

rao

rao international publishing company

CU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRAR

520959

CHIMAMANDA NGOZI
ADICHIE

Jumătate de soare galben

Traducere din limba engleză
JUSTINA BANDOL

ACU

445590
B.C.U. IASI

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

rao contemporan

CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
ADICHIE, CHIMAMANDA NGOZI
Jumătate de soare galben / Chimamanda Ngozi Adichie; trad.: Justina Bandol.- Bucureşti RAO International Publishing Company, 2008

ISBN 978-973-103-793-6

I. Bandol, Justina (trad.)

821.111(669)-31 = 135.1

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, Bucureşti, ROMÂNIA
www.raobooks.com
www.rao.ro

CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE
Half of a Yellow Sun

©2006, Chimamanda Ngozi Adichie
Toate drepturile rezervate

© RAO International Publishing Company, 2006
pentru versiunea în limba română

2008

ISBN 978-973-103-793-6

CU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY
ACU

Chimamanda Ngozi Adichie,

Bunicii mei, pe care nu i-am cunoscut, Nwoye David Adichie şi Aro-Nweke Felix Odigwe, n-au supravieţuit războiului.

Bunicile mele, Nwabuodu Regina Odigwe şi Nwamgbafor Agnes Adichie, amândouă femei remarcabile, au rămas în viaţă.

Această carte este închinată memoriei lor: *ka fa nodu na ndokwa.*

Şi lui Mellitus[1], oriunde s-ar fi aflând.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

---

[1] Aşa cum mărturiseşte autoarea într-un interviu (vezi, de pildă, http://www.halfofayellowsun.com/content.php?page=tsbtb&n=5&f=2), Mellitus a fost servitorul părinţilor ei în timpul războiului civil din Nigeria. (n.tr.)

CUASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRAR

Astăzi îl văd nemişcat...
Subţire, uscat ca o sârmă în soarele şi praful lunilor aride...
Piatră funerară peste rămăşiţele puţine ale dârzeniei înflăcărate.

– CHINUA ACHEBE,
fragment din *Copăcelul de mango,*
în volumul *Crăciun în Biafra şi alte poeme*

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRAR

CU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PARTEA ÎNTÂI

Începutul anilor şaizeci

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

CU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1

Stăpânul e puţin nebun; şi-a petrecut prea mulţi ani citind cărţi în străinătate, vorbeşte singur în biroul lui, nu răspunde întotdeauna la salut şi are prea mult păr. Mătuşa îi spunea lui Ugwu toate astea cu voce scăzută, în timp ce mergeau pe drum.

– Dar e un om bun, adăugă ea, şi, dacă te ţii de treabă, ai să mănânci bine. Ai să mănânci până şi carne în fiecare zi.

Mătuşa se opri să scuipe; saliva îi ieşi din gură cu un plescăit şi ateriză pe iarbă.

Ugwu nu putea crede că exista cineva – nici măcar stăpânul cu care avea să trăiască de acum încolo – care să mănânce carne *în fiecare zi.* Nu o contrazise însă pe mătuşica lui pentru că era prea plin de nerăbdare, prea ocupat să-şi închipuie noua viaţă departe de satul său. Mergeau de o bucată de vreme, după ce coborâseră din camion la autogară, şi soarele după-amiezii îi frigea ceafa. Dar lui Ugwu nu-i păsa. Era gata să meargă ore întregi într-un soare şi mai încins. Nu mai văzuse niciodată ceva asemănător străzilor care se desfăcură în faţa lui când intrară pe porţile universităţii – străzi atât de netede şi de impregnate cu gudron, încât simţi dorinţa aprigă să-şi pună obrazul pe ele. Nu va putea niciodată să-i descrie Anulikăi, surorii lui, bungalow-urile vopsite în culoarea cerului, stând unele lângă altele ca nişte oameni politicoşi, bine îmbrăcaţi, gardurile vii care le separau, tunse atât de drept, încât ai fi zis că erau mese învelite în frunze.

Mătuşa mergea mai repede acum, lipăind zgomotos cu papucii pe strada cufundată în tăcere. Ugwu se întrebă dacă simţea şi ea, prin tălpile subţiri ale încălţărilor, gudronul tot mai fierbinte de sub picioare.

BUCHAREST CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Trecură pe lângă un semn pe care scria: „Strada Odim“, şi Ugwu rosti încet „strada“, aşa cum făcea de fiecare dată când vedea un cuvânt englezesc suficient de scurt. Simţi un miros dulce, îmbătător, în timp ce intrau în curtea unei case, şi fu convins că venea de la ciorchinii de flori albe de pe tufişurile de lângă intrare, tunse în formă de moviliţe zvelte. Gazonul strălucea. Deasupra lui zburau agale fluturi.

– I-am spus stăpânului că vei învăţa totul repede, *osiso-osiso,* spuse mătuşa.

Ugwu dădu din cap atent, deşi auzise asta deja de nenumărate ori, la fel de des cum auzise şi povestea modului în care dăduse norocul peste el: în timp ce mătura coridorul Catedrei de matematică în urmă cu o săptămână, mătuşa îl auzise pe stăpân zicând că îi trebuia un băiat în casă care să spele şi să cureţe şi se repezise să-i spună că avea ea pe cineva, înainte ca secretara sau curierul să-şi poată recomanda ei rudele.

– O să învăţ repede, mătuşică, spuse Ugwu.

Se holba acum la maşina din garaj; o panglică metalică îi încercuia ca un colier corpul albastru.

– Ţine minte, când te cheamă, răspunzi întotdeauna cu: „Da, domnule!“

– Da, domnule! repetă Ugwu.

Stăteau în faţa uşii de sticlă. Ugwu se abţinu să nu atingă zidul de ciment. Ar fi vrut să vadă cum se simţea la pipăit în comparaţie cu pereţii de pământ din coliba mamei sale, ce purtau încă urmele şterse ale degetelor care-i modelaseră. Preţ de o clipă, îşi dori să fie din nou acolo, în coliba mamei, sub răcoarea difuză a acoperişului de paie; sau în coliba mătuşii, singura din sat care avea acoperiş de tablă ondulată.

Mătuşa bătu discret în uşă. Ugwu vedea perdelele albe dinăuntru. De acolo se auzi o voce, în engleză:

– Da? Intră.

Îşi scoaseră papucii înainte de a păşi în casă. Ugwu nu văzuse niciodată o cameră atât de mare. Cu toate canapelele maronii aranjate în semicerc, cu toate măsuţele dintre ele, cu toate rafturile gemând de cărţi şi cu masa din mijloc pe care se afla o vază cu flori de plastic albe şi roşii, camera părea în continuare prea spaţioasă. Stăpânul şedea într-un fotoliu, în maiou şi pantaloni scurţi. Nu stătea drept, ci pieziş, şi o carte îi acoperea faţa, ca şi cum ar fi uitat că tocmai îi poftise înăuntru.

– Bună ziua, domnule! Acesta e băiatul, spuse mătuşa.

Stăpânul ridică privirea. Avea tenul foarte întunecat, ca scoarţa unui copac bătrân, şi părul care îi acoperea pieptul şi picioarele vădea o nuanţă lucioasă, chiar mai închisă. Îşi scoase ochelarii.

– Băiatul?

– Băiatul în casă, domnule.

– A, da, l-ai adus. *I kpotago ya*. Cuvintele stăpânului în ibo sunară catifelate în urechile lui Ugwu. Era ibo impregnat de sunetele patinate ale limbii engleze, ibo vorbit de cineva care folosea engleza în mod frecvent.

– O să muncească din greu, spuse mătuşa. E un băiat foarte bun. Nu trebuie decât să-i spuneţi ce are de făcut. Mulţumesc, domnule!

Stăpânul mormăi un răspuns, privindu-i pe Ugwu şi pe mătuşa lui cu o expresie uşor distrată, ca şi cum prezenţa lor l-ar fi împiedicat să-şi amintească un lucru important. Mătuşa îl bătu uşor pe Ugwu pe spate, îi şopti că totul avea să fie bine şi se răsuci spre uşă. După plecarea ei, stăpânul îşi puse ochelarii la loc şi îşi luă din nou cartea în faţă, aşezându-se şi mai comod în fotoliu, cu picioarele întinse înainte. Chiar şi atunci când întorcea paginile, ochii îi rămâneau aţintiţi tot la carte.

Ugwu rămase lângă uşă, în picioare, aşteptând. Razele soarelui pătrundeau în cameră pe fereastră, şi, din când în când, o briză blândă unduia perdelele. În cameră era linişte, întreruptă doar de foşnetul paginilor întoarse. Ugwu rămase un timp în picioare, apoi începu să se apropie încet, ezitant, de bibliotecă, vrând parcă să se ascundă în ea, până când, după o vreme, se lăsă pe podea, ţinându-şi plasa de rafie strâns între genunchi. Se uită în sus la tavan – era atât de înalt, atât de orbitor de alb. Închise ochii şi încercă să-şi imagineze camera aceasta spaţioasă cu mobila sa neobişnuită, dar nu reuşi. Deschise ochii, copleşit din nou de uimire, şi privi în jur ca să fie sigur că totul era adevărat. Nu-i venea să creadă că avea să stea pe asemenea canapele, că urma să frece podeaua aceasta netedă ca oglinda, că avea să spele perdelele subţiri ca nişte văluri.

– *Kedu afa gi?* Cum te cheamă? întrebă stăpânul, trezindu-l din visare.

Ugwu se ridică.

– Cum te cheamă? repetă stăpânul şi se aşeză în capul oaselor. Corpul lui umplea fotoliul – cu părul lui des, înfoiat, cu braţele musculoase, cu umerii largi. Ugwu îşi închipuise un bărbat mai bătrân, mai fragil, şi acum se temu deodată că n-avea să fie pe placul acestui stăpân care arăta atât de tânăr şi de viguros, de parcă n-ar fi avut nevoie de nimic.

– Ugwu, domnule.

– Ugwu. Şi eşti din Obukpa?

– Din Opi[1], domnule.

– După cum arăţi, poţi să ai la fel de bine doisprezece sau treizeci de ani. Stăpânul îşi ascuţi privirea. Treisprezece, aş zice. Spuse „treisprezece“ în engleză.

– Da, domnule.

Stăpânul se întoarse la cartea lui. Ugwu rămase pe loc. Stăpânul dădu câteva pagini înapoi şi ridică din nou ochii.

– *Ngwa,* du-te la bucătărie; trebuie să fie ceva de mâncare în frigider.

– Da, domnule.

Ugwu intră precaut în bucătărie, păşind încet, măsurat. Când văzu obiectul acela mare şi alb, înalt aproape cât el, ştiu că trebuia să fie frigiderul. Mătuşa îi povestise despre el. Un fel de cămară rece, spusese ea, care nu lăsa mâncarea să se strice. Ugwu îl deschise şi se trase speriat înapoi când aerul rece îi năvăli în faţă. Portocale, pâine, bere, băuturi răcoritoare; tot felul de mâncăruri în pachete şi conserve erau aşezate pe mai multe rafturi, iar deasupra, pe cel mai înalt, trona un pui întreg, prăjit, lucios, din care lipsea un singur picior. Ugwu întinse mâna şi atinse puiul. Frigiderul îi gâfâia în urechi. Pipăi din nou puiul şi îşi linse degetul, apoi smulse dintr-o singură mişcare celălalt picior, pe care îl mâncă până când în palmă îi rămaseră numai bucăţile sfărâmate şi supte ale oaselor. Apoi rupse un codru de pâine – o bucată pe care ar fi fost încântat s-o împartă cu fraţii şi cu surorile lui dacă ar fi primit-o de la vreo rudă venită în vizită. O mâncă repede – înainte ca stăpânul să vină şi să se răzgândească. Tocmai terminase şi stătea lângă chiuvetă, încercând să-şi aducă aminte ce-i spusese mătuşa despre cum să facă să ţâşnească apa, când stăpânul intră în bucătărie. Îşi pusese o cămaşă imprimată şi o pereche de pantaloni. Degetele care i se iţeau din papucii de piele păreau feminine, poate pentru că erau atât de curate; se vedea că umbla pe afară întotdeauna încălţat.

---

[1] Sate din apropierea oraşului Nsukka (n.tr.)

– Ce este? întrebă el.

– Domnule?

Ugwu făcu un gest spre chiuvetă.

Stăpânul se apropie şi răsuci robinetul de metal.

– Aruncă o privire prin casă şi pune-ţi plasa în prima cameră de pe hol. Eu ies să mă plimb puţin, să-mi limpezesc mintea, *i nugo?*

– Da, domnule. Ugwu îl privi cum ieşea pe uşa din dos. Nu era înalt. Mergea cu pas ferm, energic şi semăna puţin cu Ezeagu, omul care era cel mai bun în lupta corp la corp în satul lor.

Ugwu închise robinetul, apoi îi dădu drumul din nou şi din nou îl închise. Făcu asta de mai multe ori, până când se pomeni râzând de bucurie în faţa apei care curgea ca printr-o vrajă, cu gândul la puiul şi la pâinea pe care le simţea ca pe o binecuvântare în stomac. Trecu prin sufragerie şi ajunse în hol. Teancuri de cărţi tronau pe rafturi şi pe mese în cele trei dormitoare, pe chiuvetă şi pe dulăpioare în baie, se ridicau de pe podea până aproape de tavan în cabinetul de studiu, iar în cămară, maldăre de reviste vechi zăceau laolaltă cu lăzile de coca-cola şi cu cutiile cu bere Premier. Unele fuseseră puse cu faţa în jos, deschise, ca şi cum stăpânul nu apucase să le termine şi luase în grabă altele. Ugwu încercă să citească titlurile, dar majoritatea erau prea lungi şi complicate: *Metode nonparametrice; O descriere a Africii; Marele lanţ al existenţei; Influenţa normandă asupra Angliei.* Ugwu trecu de la o cameră la alta, mergând pe vârfuri, pentru că îşi simţea picioarele murdare, şi, pe măsură ce examina casa, devenea tot mai hotărât să se facă plăcut stăpânului, să rămână în locuinţa aceasta cu podele răcoroase şi cu pui fripţi în frigider. Tocmai cerceta toaleta, mângâind scaunul negru de plastic, când auzi vocea stăpânului:

– Unde eşti, bunul meu băiat?

Spusese „bunul meu băiat“ în engleză.

Ugwu se repezi în sufragerie.

– Da, domnule!

– Mai zi-mi o dată cum te cheamă.

– Ugwu, domnule.

– Da, Ugwu. Ia uite aici, *nee anya,* ştii ce e asta?

Stăpânul îi arătă cu degetul, şi Ugwu îşi îndreptă privirea spre cutia de metal înţesată de butoane, cu o înfăţişare primejdioasă.

– Nu, domnule, spuse Ugwu.

– E un aparat de radio cu gramofon. E nou şi merge foarte bine. Nu e ca gramofoanele acelea vechi pe care trebuie să le învârteşti la nesfârşit. Trebuie să fii foarte atent cu el, foarte atent. Să nu cumva să-l atingă apa.

– Da, domnule.

– Eu mă duc să joc tenis, pe urmă merg la clubul profesorilor. Stăpânul luă câteva cărţi de pe masă. S-ar putea să mă întorc târziu, aşa că instalează-te şi odihneşte-te puţin.

– Da, domnule.

După ce Ugwu îl urmări pe stăpân ieşind cu maşina din curte, se întoarse lângă aparatul de radio şi stătu acolo, în picioare, privindu-l cu atenţie, fără să-l atingă. Apoi se plimbă de câteva ori prin casă, atingând cărţile, perdelele, mobila, farfuriile, şi, mai târziu, când se întunecă, aprinse lumina şi se minună de strălucirea becului care atârna din tavan, de faptul că nu arunca umbre lungi aşa cum făceau lămpile cu ulei de palmier de acasă. Mama lui probabil gătea masa de seară acum, bătând *akpu*[1] în piuă cu amândouă mâinile încleştate pe pisălog. Chioke, soţia mai tânără, avea grijă de oala cu supă apoasă fixată pe trei pietroaie deasupra focului. Copiii trebuie să se fi întors de la pârâu şi acum se necăjeau probabil şi se alergau pe sub arborele-de-pâine. Poate Anulika îi supraveghea. Ea rămăsese acum cea mai mare dintre fraţi, şi, în timp ce aveau să şadă toţi la masă în jurul focului, ea avea să fie cea care urma să îi despartă pe cei mai mici când aveau să înceapă a se bate pe bucăţelele de batog din supă. Ea avea să aştepte până când se termina *akpu,* şi apoi avea să împartă peştele, dând fiecărui copil câte o bucată şi pe cea mai mare păstrând-o pentru sine, aşa cum făcuse şi el întotdeauna.

Ugwu deschise frigiderul şi mai luă câteva îmbucături de pâine şi de pui, îndesându-le repede în gură în timp ce inima îi bătea de să-i spargă pieptul. La sfârşit, smulse alte câteva bucăţi de carne şi aripile puiului şi le înfundă pe toate în buzunarele pantalonilor scurţi înainte de a se duce în dormitor. Avea să le ţină până când venea mătuşa şi să o roage să i le ducă Anulikăi. Poate şi lui Nnesinachi. În felul ăsta o făcea poate pe Nnesinachi să-i dea în sfârşit atenţie. Ugwu nu ştiuse niciodată cu precizie care era legătura de rudenie dintre el şi Nnesinachi, dar ştia că făceau parte din aceeaşi *umunna*[1] şi deci nu se puteau niciodată căsători. Şi totuşi, şi-ar fi dorit ca mama să n-o mai numească pe Nnesinachi „sora" lui, spunându-i, de pildă: „Du-te, te rog, şi du-i uleiul ăsta de palmier lui Mama Nnesinachi, şi, dacă nu e acasă, lasă-i-l surorii tale".

---

[1] Un fel de pastă din rădăcini fermentate de manioc, pisate şi apoi înăbuşite (n.tr.)

Nnesinachi vorbea întotdeauna cu el neatentă, cu privirea uşor rătăcită, ca şi cum prezenţa lui n-ar fi însemnat nimic pentru ea. Uneori îl striga Chiejina, după vărul lui, cu care nu semăna deloc, iar când el răspundea: „Sunt eu", ea îi spunea: „Iartă-mă, Ugwu, frate", cu o politeţe distantă care arăta clar că nu voia să continue conversaţia. Dar lui îi plăcea să fie trimis cu treburi la casa părinţilor ei. Avea uneori ocazia să o găsească aplecată, aţâţând focul, sau tăind frunze de *ugu*[2] pentru oala de supă a mamei ei, sau pur şi simplu şezând afară şi având grijă de fraţii mai mici, cu marginea de sus a rochiei[3] atârnând suficient de jos pentru ca el să poată vedea locul unde-i începeau sânii. Încă de când, ascuţiţi, porniseră să-i împungă rochia, Ugwu se întrebase dacă sânii ei erau moi la pipăit, ca păsatul, sau tari precum fructul necopt al arborelui *ube*[4]. De multe ori îşi dorise ca Anulika să nu aibă pieptul atât de plat – şi se întreba de ce îi lua atât de mult, odată ce ea şi Nnesinachi erau cam de aceeaşi vârstă –, ca s-o poată pipăi. Anulika i-ar fi dat peste mână, bineînţeles, sau poate i-ar fi plesnit chiar o palmă peste faţă, dar el ar fi fost iute – strânge niţel şi tulea! –, şi în felul acesta şi-ar fi făcut măcar o idee şi ar fi ştiut la ce să se aştepte când avea să îi atingă în sfârşit pe ai lui Nnesinachi.

---

[1] Neam, clan (ibo) (n.tr.)

[2] Plantă cucurbitacee *(Telfairia occidentalis)*, cultivată în Africa de Vest pentru frunzele şi seminţele ei comestibile (n.tr.)

[3] E vorba despre acel articol de îmbrăcăminte (feminină, dar şi masculină) tradiţional şi foarte răspândit în Africa de Vest cunoscut îndeosebi sub numele său englezesc, *wrapper*. Reprezintă de fapt metri de material înfăşuraţi într-un anumit fel în jurul corpului (de aici şi numele lor, căci *wrap* înseamnă „a înfăşura" în engleză) şi legaţi în jurul mijlocului, al pieptului, după gât etc. (n.tr.)

[4] Arbore înalt *(Dacryodes edulis)* specific regiunilor tropicale, cu fructe comestibile, hrănitoare (n.tr.)

Dar acum se temea că n-avea să mai ajungă niciodată acolo, fiindcă un unchi din Kano[1] îi propusese lui Nnesinachi să vină să stea la el şi să înveţe o meserie. Avea să plece la sfârşitul anului, când ultimul copil pe care mama ei se pregătea să-l nască avea să înceapă să meargă. Ugwu ar fi vrut să fie şi el la fel de încântat şi de recunoscător ca restul neamurilor. Până la urmă, în Nord puteai să faci o întreagă avere; cunoştea şi el oameni care plecaseră acolo să facă negoţ şi se întorseseră să-şi dărâme colibele de pământ şi să-şi ridice case cu acoperişuri de tablă. Se temea însă că vreunuia dintre negustorii aceia burduhănoşi din Nord avea să-i cadă cu tronc Nnesinachi, şi apoi avea să se pomenească într-o zi că bărbatul îi trimite vin de palmier tatălui ei, şi el, Ugwu, n-avea să-i mai poată atinge niciodată sânii. Sânii aceştia pe care el îi păstra pentru clipele de sfârşit în nopţile când se atingea singur – mai întâi încet, şi apoi în forţă, până când îi scăpa un geamăt înăbuşit. Începea întotdeauna cu faţa ei, cu rotunjimea obrajilor şi cu sideful dinţilor, apoi îşi imagina braţele ei înconjurându-l, corpul ei lipindu-se de al său. În cele din urmă, dădea formă sânilor; uneori erau tari, ademenindu-l să-i muşte, alteori atât de moi, încât se temea că strângerile lui imaginare îi provocau durere.

Reflectă o clipă dacă să se gândească la ea sau nu în seara aceasta şi decise să nu. Nu în prima lui noapte în casa stăpânului, pe acest pat care nu semăna deloc cu salteaua lui de rafie împletită în casă. O apăsă întâi cu mâinile, simţindu-i sub palme moliciunea elastică. Apoi cercetă straturile de pânzeturi de deasupra, neştiind dacă să doarmă pe ele sau să le dea la o parte înainte de a se culca. În cele din urmă, se urcă în pat şi se aşeză peste ele, încolăcit strâns ca într-un nod.

Visă că stăpânul îl chema – „Ugwu, bunul meu băiat!“ –, şi, când se trezi, stăpânul stătea în uşă, privindu-l. Poate că nu fusese vis. Se dădu repede jos din pat şi aruncă o privire nedumerită spre perdelele trase peste geamuri. Era târziu? Îl ademenise patul acela moale şi-l făcuse să doarmă prea mult? De obicei se trezea la primul cântat al cocoşilor.

– Bună dimineaţa, domnule!

– Miroase a pui fript aici.

– Iertaţi-mă, domnule.

---

[1] Unul dintre cele mai mari oraşe nigeriene, situat în nordul ţării, mare centru economic şi vestit pentru meşteşugurile sale (n.tr.)

– Unde e puiul?

Ugwu își scotoci buzunarele pantalonilor și scoase bucățile de friptură.

– Voi mâncați în timpul somnului? întrebă stăpânul.

Purta ceva care semăna cu o haină de femeie și învârtea absent capătul cordonului legat peste talie.

– Poftim?

– Ai vrut să mănânci în pat?

– Nu, domnule.

– Locul mâncării e în bucătărie sau în sufragerie.

– Da, domnule.

– Bucătăria și baia trebuie curățate astăzi.

– Da, domnule.

Stăpânul se răsuci și plecă. Ugwu rămase tremurând în mijlocul camerei, ținând încă în palma întinsă bucățile de friptură. Își dori să nu trebuiască să treacă prin sufragerie ca să ajungă în bucătărie. În cele din urmă, puse puiul înapoi în buzunar, trase aer în piept și ieși din cameră. Stăpânul era la masa din sufragerie, cu o ceașcă de ceai în față, așezată pe un teanc de cărți.

– Știi cine l-a ucis de fapt pe Lumumba? întrebă el, ridicându-și privirea de pe o revistă. Americanii și belgienii. N-a avut nici o legătură cu Katanga.[1]

– Da, domnule, spuse Ugwu.

Voia ca stăpânul să continue să vorbească, să-i poată auzi vocea sonoră, amestecul acela melodios de cuvinte englezești și propoziții formulate în ibo.

---

[1] Patrice Lumumba (1925–1961), primul premier al Republicii Congo independente și activist politic de marcă al mișcării panafricaniste și anticolonialiste, a fost asasinat după numai câteva luni de la instalarea în funcția de prim-ministru în circumstanțe încă neclarificate pe deplin. În timpul mandatului său, cu puține zile înaintea recunoașterii independenței congoleze de către Belgia, provincia Katanga s-a proclamat independentă cu sprijin belgian. În septembrie 1960, Lumumba a fost înlăturat printr-o lovitură de stat militară condusă de colonelul Mobutu și aprobată în secret de CIA, arestat și apoi transferat și omorât pe teritoriul provinciei secesioniste. Se pare că în moartea sa au fost implicate atât autoritățile katanganeze și soldați fideli lui Mobutu, cât și ofițeri belgieni. Ulterior s-a descoperit că Belgia și SUA plănuiseră în mai multe rânduri să-l asasineze. Raportul comisiei numite în 2001 de guvernul belgian pentru a investiga moartea lui Patrice Lumumba a determinat Belgia să ceară oficial scuze Republicii Congo. (n.tr.)

– Tu eşti servitorul meu, spuse stăpânul. Dacă eu îţi cer să te duci şi s-o baţi pe o femeie de pe stradă cu băţul, iar tu îi rupi piciorul, cine e răspunzător pentru asta, eu sau tu?

Ugwu se holbă la el, clătinând din cap, întrebându-se dacă stăpânul nu se referea cumva, pe ocolite, la bucăţile acelea de carne.

– Lumumba a fost prim-ministru în Congo. Ştii unde e Congo?

– Nu, domnule.

Stăpânul se ridică repede şi intră în birou. Lui Ugwu îi tremurau pleoapele din cauza amestecului de teamă şi confuzie. Oare stăpânul avea să-l trimită acasă pentru că nu ştia prea bine engleza, pentru că dormise cu puiul în buzunar şi habar n-avea unde erau locurile acelea cu nume ciudate? Stăpânul se întoarse cu o foaie mare de hârtie pe care o desfăcu şi o întinse pe masa din sufragerie, împingând la o parte cărţile şi revistele. Luă pixul şi-l folosi pe post de arătător.

– Acesta este globul pământesc, deşi oamenii care au desenat această hartă au decis să pună pământurile lor deasupra alor noastre. Nu există, de fapt, sus şi jos, vezi? Stăpânul luă harta şi o îndoi astfel încât laturile se atinseră, lăsând un gol la mijloc. Lumea este rotundă, nu are margini. *Nee anya,* asta toată e apă, mări şi oceane, aici este Europa, iar aici este continentul nostru, Africa, şi Congo se află în mijlocul lui. Încoace mai sus e Nigeria, iar aici este Nsukka, în sud-est; aici ne aflăm noi.

Stăpânul lovi uşor hârtia cu pixul.

– Da, domnule.

– Ai mers la şcoală?

– Două clase primare, domnule. Dar am învăţat repede.

– Două clase primare? Când?

– Acum mulţi ani, domnule. Dar am învăţat totul foarte repede!

– Şi de ce nu te-ai mai dus pe urmă?

– Tata a avut recolte proaste, domnule.

Stăpânul dădu încet din cap.

– De ce nu s-a împrumutat tatăl tău ca să-ţi plătească şcoala?

– Poftim, domnule?

– Tatăl tău ar fi trebuit să se împrumute! spuse stăpânul înfierbântat şi continuă în engleză: Educaţia trebuie să aibă prioritate! Cum să ne împotrivim exploatării dacă nu avem instrumentele pentru a o înţelege?

– Da, domnule! Ugwu dădu energic din cap. Era hotărât să pară cât putea de ager, căci văzuse o sclipire de neastâmpăr în ochii stăpânului.

– Am să te înscriu la şcoala pentru copiii profesorilor, spuse stăpânul, bătând încet în hartă cu pixul.

Mătuşa îi spusese lui Ugwu că, dacă avea să muncească bine mai mulţi ani, stăpânul avea să-l trimită la şcoala comercială, unde putea să înveţe să bată la maşină şi să stenografieze. Îi vorbise şi despre şcoala pentru copiii profesorilor, dar numai ca să-i spună cum elevii de acolo purtau uniforme albastre şi şosete albe cu danteluţe atât de învoalte pe margine, încât te întrebai cum de se îndurase cineva să piardă atâta timp numai pentru nişte şosete.

– Da, domnule, spuse el. Mulţumesc, domnule.

– Bănuiesc că vei fi cel mai mare din clasă, dacă intri în clasa a treia la vârsta asta. Aşa că singurul mod de a câştiga respectul celorlalţi este să fii cel mai bun. Înţelegi?

– Da, domnule.

– Stai jos, bunul meu băiat.

Ugwu alese scaunul aflat cel mai departe de stăpân, apropiindu-şi stângaci genunchii. Prefera să stea în picioare.

– Există două răspunsuri la ceea ce te vor învăţa ei despre ţara noastră: răspunsul adevărat şi răspunsul pe care trebuie să-l dai ca să primeşti notă bună. Tu trebuie să citeşti cărţi şi să cunoşti amândouă răspunsurile. Eu am să-ţi dau cărţi, nişte cărţi foarte bune. Stăpânul se opri să soarbă din ceai. Ei o să te înveţe că un alb pe nume Mungo Park[1] a descoperit fluviul Niger. Asta e o tâmpenie. Strămoşii noştri pescuiau în fluviul Niger cu mult înainte ca bunicul lui Mungo Park să se fi născut. Dar, la examen, tu să scrii că fluviul l-a descoperit Mungo Park.

– Da, domnule. Ugwu îşi dori ca bărbatul acela pe nume Mungo Park să nu-l fi supărat atâta pe stăpân.

– Nu ştii să spui altceva?

– Domnule?

– Cântă-mi un cântec!

– Poftim, domnule?

– Cântă-mi un cântec! Ce cântece ştii? Cântă!

---

[1] Explorator scoţian al Africii (1771–1806) (n.tr.)

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Stăpânul îşi smulse ochelarii de la ochi. Avea sprâncenele încruntate şi o expresie gravă. Ugwu începu să cânte un cântec vechi pe care îl învăţase la ferma tatălui său. Inima îi bătea dureros în piept:

Nzogbo nzogbu enyimba, enyi...[1]

Cântă la început cu voce înceată, dar stăpânul ciocăni cu pixul în masă şi spuse:

– Mai tare!

Aşa că Ugwu ridică tonul, dar stăpânul repetă:

– Mai tare!

Până când băiatul ajunse aproape să urle. După ce cântă de mai multe ori la rând, stăpânul îi ceru să se oprească.

– Bine, bravo, spuse el. Ştii să faci ceai?

– Nu, domnule. Dar învăţ repede, spuse Ugwu.

Cântecul eliberase ceva înăuntrul lui; acum respira liniştit, şi inima nu i se mai zbătea în piept. Şi căpătase convingerea că stăpânul era nebun.

– Eu mănânc mai mult la clubul profesorilor. Bănuiesc că de acum încolo va trebui să aduc mai multă mâncare acasă.

– Ştiu să gătesc, domnule.

– Să găteşti?

Ugwu aprobă din cap. Îşi petrecuse multe seri uitându-se cum gătea mama sa. Îi făcuse focul sau îi aprinsese tăciunii care stăteau să se stingă. Decojise şi sfărâmase batatele şi rădăcinile de manioc, decorticase orezul, curăţase fasolea de gărgăriţe, cojise ceapa şi pisase boabele de piper. Adeseori, când mama bolea de piept, îşi dorise ca el, nu Anulika, să fie bucătarul. Nu spusese asta nimănui, nici măcar Anulikăi; ea îl ameninţase deja că petrecea prea mult timp în preajma femeilor la bucătărie şi că, dacă o ţinea tot aşa, n-avea să-i mai crească barba.

– Atunci poţi să-ţi găteşti singur mâncarea, spuse stăpânul. Scrie-mi o listă cu ce îţi trebuie.

– Da, domnule.

– Nu ştii să ajungi la piaţă, nu? O să-l rog pe Jomo să-ţi arate.

– Jomo, domnule?

---

[1] „Striveşte-i, calcă-i în picioare, popor al elefanţilor!" – vechi cântec de război al bărbaţilor din triburile ibo (n.tr.)

– Jomo are grijă de grădină. Vine de trei ori pe săptămână. E un ciudat, l-am văzut vorbind cu crotonul[1]. Stăpânul făcu o pauză. În orice caz, va fi aici mâine.

Ceva mai târziu, Ugwu făcu o listă şi i-o înmână stăpânului.

Stăpânul o privi atent o vreme.

– Un amestec remarcabil, spuse el în engleză. Bănuiesc că la şcoală o să te înveţe să foloseşti mai multe vocale.

Lui Ugwu îi displăcu expresia amuzată de pe chipul stăpânului.

– Ne mai trebuie scânduri, domnule, spuse el.

– Scânduri?

– Pentru cărţile dumneavoastră, domnule. Ca să le pun în ordine.

– A, da, *rafturi.* Da, bănuiesc că am mai putea aşeza nişte rafturi pe undeva, poate pe hol. O să vorbesc cu cineva de la Serviciul de întreţinere.

– Da, domnule.

– Odenigbo. Spune-mi Odenigbo.

Ugwu îl privi cu îndoială.

– Domnule?

– Nu mă cheamă „domnule“. Spune-mi Odenigbo.

– Da, domnule.

– Odenigbo o să mă cheme întotdeauna. „Domnule“ e arbitrar. Mâine tu ai putea fi „domnule“.

– Da, domnule ... Odenigbo.

Ugwu prefera să spună „domnule“, îi plăcea forţa revigorantă a cuvântului, şi, când doi bărbaţi de la Serviciul de întreţinere veniră câteva zile mai târziu să instaleze rafturi pe coridor, Ugwu le spuse că trebuiau să-l aştepte pe „domnul“ să vină acasă: el nu ştia să semneze hârtia cu litere de tipar. Spuse „domnul“ cu mândrie.

– E un mucos de la ţară, spuse unul dintre bărbaţi dispreţuitor, şi Ugwu îl privi şi-l blestemă în şoaptă ca diareea să-i urmărească pe el şi pe odraslele lui toată viaţa.

În timp ce aranja cărţile stăpânului, îşi promise, aproape cu voce tare, că avea să înveţe să semneze documente.

În următoarele săptămâni, Ugwu examină toate colţurile bungalow-ului, descoperi un stup adăpostit în anacardier[2], învăţă că fluturii se adunau în curtea din faţă atunci când soarele strălucea cel mai puternic, şi se arătă în aceeaşi măsură preocupat să deprindă ritmul vieţii stăpânului. În fiecare dimineaţă, ridica *Daily Times* şi *Renaissance* lăsate de vânzătorul de ziare la uşă şi le punea împăturite pe masă lângă cana cu ceai şi feliile de pâine. Termina de spălat Opelul înainte ca stăpânul să sfârşească micul dejun, iar când acesta se întorcea de la lucru şi îşi făcea siesta, Ugwu ştergea încă o dată maşina de praf, pentru ca stăpânul să plece apoi cu ea la clubul de tenis. În zilele când stăpânul se retrăgea ore întregi în cabinet să studieze, Ugwu se mişca prin casă în tăcere. Când stăpânul se plimba în sus şi în jos pe hol, vorbind cu voce tare, Ugwu avea grijă să pregătească apă fierbinte pentru ceai. Podelele le freca zilnic. Ştergea storurile de la ferestre până când sclipeau în soarele după-amiezii, se apleca asupra micilor crăpături din cada de baie, lustruia farfuriile pe care obişnuia să servească nuci cola[1] prietenilor stăpânului. În fiecare zi veneau în casă cel puţin doi vizitatori. Din aparatul de radio din sufragerie, dat la minimum, se răspândea o muzică stranie, ca de fluier, suficient de înceată pentru ca discuţiile, şi râsetele, şi clinchetul paharelor să ajungă limpede până la Ugwu, în bucătărie sau pe hol, unde călca hainele stăpânului.

---

[1] Arbust ornamental *(Codiaeum variegatum),* frumos colorat, răspândit la tropice (n.tr.)

[2] Arborele de caju *(Anacardium occidentale)* (n.tr.)

Ugwu voia să facă mai mult, să-i dea stăpânului toate motivele să-l ţină pe lângă el, aşa că, într-o dimineaţă, îi călcă şosetele. Erau nişte şosete negre cu dungi, care nu arătau prea şifonate, dar Ugwu se gândi că netezite aveau să arate şi mai bine. Fierul fierbinte sâsâi şi, când îl ridică, Ugwu văzu că o jumătate de şosetă rămăsese lipită de el. Îngheţă. Stăpânul era la masă, terminându-şi micul dejun, şi avea să vină din clipă în clipă să-şi tragă şosetele şi pantofii în picioare, să-şi ia mapele de pe raft şi să plece la lucru. Ugwu vru să ascundă şoseta sub scaun şi să se repeadă la sertar după o altă pereche, dar nu-şi putu mişca picioarele. Stătu acolo cu şoseta arsă în mână, ştiind că aşa avea să-l găsească stăpânul.

---

[1] Fructele mari, tari, ale arborelui de cola (genul *Cola)*, care se desfac în mai mulţi lobi. Au un gust amar şi conţin cafeină. În multe ţări africane sunt simboluri ale vieţii şi sunt mestecate ritualic, mai ales oferite musafirilor. Pot ameliora dureruile de stomac provocate de foame. Iniţial, extracte din nucile cola erau folosite pentru a fabrica băutura cunoscută drept coca-cola. (n.tr.)

– Mi-ai călcat şosetele, aşa-i? întrebă acesta. Ah, ignorantule! „Ignorantule“ îi ţâşni din gură ca o muzică.

– Iertaţi-mă, domnule! Iertaţi-mă!

– Ţi-am spus să nu-mi mai zici „domnule“. Stăpânul apucă în grabă un dosar de pe raft. Am întârziat.

– Să vă aduc altă pereche, domnule? întrebă Ugwu. Dar stăpânul îşi pusese deja pantofii în picioarele goale şi se repezi afară. Ugwu auzi cum stăpânul trânti portiera şi cum maşina se îndepărtă în grabă. Simţea o greutate în piept; nu înţelegea de ce se apucase să calce şosetele, de ce nu luase costumul de safari[1]. Spiritele rele, asta era. Spiritele rele îl împinseseră. Stăteau, de fapt, peste tot la pândă. De fiecare dată când căzuse la pat cu febră sau atunci când căzuse dintr-un copac, mama îi frecase corpul cu *okwuma*[2], şoptind fără oprire: „Răpuse să fiţi, să nu izbândiţi“.

Ugwu ieşi în curtea din faţă, trecând pe lângă pietrele aliniate pe marginea gazonului. Spiritele rele n-aveau să izbândească. N-avea să le lase el să-l înfrângă. În mijlocul pajiştii se afla un petic rotund lipsit de iarbă, ca o insulă într-o mare verde, pe care creştea un palmier subţiratic. Ugwu nu văzuse niciodată un palmier atât de scund sau ale cărui frunze să fie dispuse atât de perfect în evantai. Nu părea suficient de viguros încât să poarte fructe, arăta absolut inutil, ca majoritatea plantelor de aici. Ugwu luă o piatră şi o aruncă departe. Atâta spaţiu irosit. În satul lui, oamenii cultivau şi cele mai mărunte petice de pământ din jurul casei şi plantau legume şi ierburi folositoare. Bunica lui n-avusese nevoie să crească ea însăşi planta ei favorită, *arigbe*, pentru că se găsea peste tot, sălbatică. Bunica spunea că *arigbe* înmuia inima omului. Ea fusese a doua între trei soţii şi nu avusese statutul aparte al primei sau al ultimei, aşa încât, de fiecare dată când voia să-l roage ceva pe soţul ei, îi spusese ea lui Ugwu, îi pregătea un piure de batate condimentat cu *arigbe*. Şi *arigbe* o ajutase întotdeauna. Poate avea să-l ajute şi pe el.

Ugwu se plimbă prin curte căutând planta. Se uită printre florile rozalii, sub anacardierul pe a cărui creangă stătea cocoţat stupul buretos al albinelor, sub lămâiul pe trunchiul căruia mărşăluiau în sus şi în jos şiruri de furnici negre, sub arborii pawpaw[1], ale căror fructe aproape coapte erau ciuruite de găuri largi scobite de păsări. Dar gazonul era curat, fără nici un fel de buruieni; Jomo îl curăţa temeinic, şi nimic din ceea ce nu trebuia să crească nu supravieţuia.

---

[1] Costum bărbatesc format din cămaşă cu mânecă scurtă şi pantaloni scurţi, dintr-o ţesătură răcoroasă (n.tr.)

[2] Unt de karité (karité este un arbore ecuatorial, *Vitellaria paradoxa)*. (n.tr.)

Prima dată când se întâlniseră, Ugwu îl salutase pe Jomo, şi Jomo dăduse din cap şi îşi continuase lucrul, fără să spună nimic. Era un bărbat micuţ, cu un trup smochinit şi vânos, care, i se păru lui Ugwu, avea mai mare nevoie să fie udat decât plantele asupra cărora îşi apleca stropitoarea. În cele din urmă, Jomo ridicase ochii.

– *Afa m bu Jomo,* anunţase el, ca şi cum Ugwu nu i-ar fi ştiut numele. Unii mă strigă Kenyatta[2], după marele erou al Kenyei. Sunt vânător.

Ugwu nu prea ştiuse ce să răspundă, pentru că Jomo îl privea drept în ochi, de parcă îl aştepta să îi istorisească o faptă remarcabilă de-a lui Ugwu.

– Ce fel de animale vânezi? întrebase Ugwu.

Jomo se luminase brusc, ca şi cum aceasta era întrebarea pe care o aştepta, şi începuse să povestească despre vânătoare. Ugwu se aşezase pe treptele de la intrarea din spate şi ascultase. În poveştile lui Jomo – cum se luptase el cu un leopard cu mâinile goale, cum omorâse doi babuini cu un singur glonţ – nu crezuse din prima zi, dar îi plăcea să le asculte, şi de obicei lăsa spălatul rufelor stăpânului pentru zilele când venea Jomo, ca să poată sta afară în timp ce Jomo lucra. Jomo se mişca alene, cu o încetineală intenţionată. Felul cum grebla gazonul, cum stropea florile şi le planta părea impregnat de o înţelepciune solemnă. Ridica uneori privirea în timp ce tundea gardul viu şi spunea: „Uite o bucăţică bună“, şi apoi se ducea la traista din piele de capră pe care o ţinea atârnată în spatele bicicletei şi scotocea după praştie. Odată nimeri cu o piatră un porumbel cocoţat în anacardier, îl înfăşură în frunze şi îl puse în traistă.

– Nu te apropia de traista aia dacă nu sunt eu pe aici, îi spusese el lui Ugwu. S-ar putea să găseşti un cap de om înăuntru.

Ugwu râsese, dar pe jumătate îi dăduse crezare.

---

[1] Copac (genul *Asimina)* cu fructe mari, oarecum asemănătoare cu papaya, foarte bogate în proteine (n.tr.)

[2] Jomo Kenyatta (1889–1978), primul premier (1963–1964) şi primul preşedinte (1964–1978) al Kenyei, considerat părintele Kenyei moderne (n.tr.)

Îşi dorea mult ca Jomo să vină în acea zi; pe el ar fi putut cu siguranţă să-l întrebe despre *arigbe* – şi, de fapt, să-i ceară sfatul despre cum e cel mai bine să-l împaci pe stăpân.

Ieşi din curte pe stradă şi căută printre plantele de pe marginea drumului până când văzu frunzele crâmpoţite în apropierea rădăcinii unei casuarina[1]. În mâncarea fadă pe care stăpânul o aducea de la clubul profesorilor, Ugwu nu simţise niciodată vreo aromă nici măcar pe departe asemănătoare cu iuţeala frunzelor de *arigbe;* o să facă o mâncare din ele, o să i-o servească stăpânului la masă cu orez şi apoi o să-l implore: „Nu mă trimiteţi acasă, domnule, vă rog. O să muncesc în plus pentru şoseta aceea. O să câştig bani şi o să v-o cumpăr la loc". Nu ştia exact ce ar fi putut face ca să câştige bani pentru şosetă, dar voia oricum să-i spună asta stăpânului.

Dacă *arigbe* înmuia inima stăpânului, poate reuşea să-l cultive în curtea din spate, împreună cu alte ierburi folositoare. Intenţiona să-i spună stăpânului că avea să-şi găsească astfel o ocupaţie până când începea şcoala, pentru că directoarea îl înştiinţase că Ugwu nu putea fi primit la mijlocul trimestrului. Dar poate că speranţele îi erau nejustificate. Ce rost mai avea să se gândească la o grădină de zarzavaturi dacă stăpânul urma să-i ceară să plece, dacă n-avea să-i ierte şoseta arsă? Ugwu se întoarse repede în bucătărie, puse frunzele de *arigbe* pe tejghea şi luă o măsură de orez.

Câteva ore mai târziu, simţi stomacul strângândui-se dureros când auzi maşina stăpânului – scrâşnetul pietrişului de pe alee şi zumzetul motorului înainte de a se opri în garaj. Rămase lângă cratiţa cu mâncare, amestecând fiertura, cu mâna încleştată pe polonic şi cu crampele strângându-i stomacul. Oare stăpânul avea să-i ceară să plece înainte ca el să apuce să-i ofere mâncarea? Ce-avea să le spună alor săi?

– Bună ziua, domnule ... Odenigbo, spuse el, chiar mai înainte ca stăpânul să intre în bucătărie.

– Da, da, răspunse stăpânul. Cu o mână ţinea nişte cărţi la piept, iar în cealaltă îşi ducea servieta. Ugwu se repezi să-l ajute. Vreţi să mâncaţi, domnule? întrebă el în engleză.

– Ce să mănânc?

---

[1] Arbore tropical *(Casuarina equisetifolia)*, plantat adeseori pentru protecţia pe care o oferă împotriva vântului, cu ramuri lungi, subţiri, în formă de nuiele şi fructe în formă de conuri rotunde. Este foarte folosit ca sursă de lemn de foc. (n.tr.)

Stomacul lui Ugwu se făcu ghem. Se temu că avea să-i plesnească în momentul în care se aplecă să pună cărţile pe masa din sufragerie.

– Mâncare, domnule.

– Mâncare?

– Da, domnule. Foarte bună, domnule.

– O să gust atunci.

– Da, domnule!

– Spune-mi Odenigbo! se răsti stăpânul şi se duse să facă o baie.

După ce îi aduse mâncarea, Ugwu rămase lângă uşa bucătăriei, privind cum stăpânul ia întâi o furculiţă de fiertură cu orez, apoi încă una şi apoi spune cu voce tare:

– Excelentă, bunul meu băiat.

Ugwu apăru de după uşă.

– Domnule? Aş putea să cultiv plantele astea într-o grădiniţă în fundul curţii. Ca să vă gătesc şi altă dată.

– O grădiniţă? Stăpânul se opri să soarbă puţină apă şi să întoarcă o pagină de revistă. Nu, nu, nu. Afară e teritoriul lui Jomo, înăuntrul e al tău. Diviziunea muncii, bunul meu băiat. Dacă avem nevoie de zarzavaturi, o să-l rugăm pe Jomo să se ocupe de ele. Spusese „Diviziunea muncii, bunul meu băiat“ în engleză, spre încântarea lui Ugwu.

– Da, domnule, răspunse Ugwu, deşi se gândea deja care loc ar fi cel mai bun pentru grădina de zarzavat: lângă micul pavilion pentru servitori, unde stăpânul nu mergea niciodată. Nu putea să-i încredinţeze lui Jomo grija grădiniţei, aşa că avea să se ocupe de ea când stăpânul era plecat de acasă, şi în felul acesta n-avea să rămână niciodată fără *arigbe,* iarba iertării. Abia mai târziu în timpul serii îşi dădu Ugwu seama că stăpânul trebuie să fi uitat de şoseta arsă cu mult înainte de a ajunge acasă.

Ugwu ajunse să înţeleagă şi alte lucruri. El nu era un servitor obişnuit; băiatul aflat în slujba vecinului lor, profesorul Okeke, nu dormea pe pat într-o cameră separată, ci pe podeaua bucătăriei. Servitorul din casa de la capătul străzii, cu care Ugwu mergea la piaţă, nu hotăra singur ce să gătească, ci gătea ceea ce i se spunea. Şi nici unul dintre ei nu avea stăpâni sau stăpâne care îi dădeau cărţi, spunându-i: „Asta e o carte excelentă, pur şi simplu excelentă“.

Majoritatea propoziţiilor din cărţi erau ininteligibile pentru Ugwu, dar el făcea un adevărat spectacol din lectura acestora. Nici conversaţiile

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

dintre stăpân şi prietenii lui nu-i erau pe de-a-ntregul accesibile, însă le asculta oricum, şi auzea astfel că lumea ar trebui să facă mai mult în legătură cu negrii ucişi în Sharpeville[1], că avionul de spionaj care fusese doborât în Rusia fusese numai în avantajul americanilor[2], că de Gaulle acţiona stângaci în Algeria, că Naţiunile Unite nu aveau niciodată să scape de Tshombe în Katanga[3]. Câteodată, stăpânul se scula în picioare şi ridica paharul şi vocea: „Pentru acel brav negru american care a fost acceptat la Universitatea din Mississippi!“[4] „Pentru Ceylon şi pentru prima femeie prim-ministru din lume!“[5] „Pentru Cuba, care i-a bătut pe americani cu propriile arme!“[1], iar Ugwu asculta cu plăcere clinchetul paharelor ciocnite de sticlele de bere, al paharelor între ele şi al sticlelor între ele.

---

[1] Masacrul din Sharpeville (oraş în Africa de Sud) a avut loc pe 21 martie 1960, când poliţia sud-africană a deschis focul asupra unei mulţimi de demonstranţi negri care protestau împotriva aşa-numitei „legi a permiselor“, unul dintre cele mai eficace instrumente ale discriminării rasiale. Legea restricţiona accesul persoanelor de culoare în zonele urbane şi prevedea obligaţia acestora de a purta întotdeauna asupra lor un permis de trecere. (n.tr.)

[2] Pe 1 mai 1960, un avion american de spionaj a fost doborât pe teritoriul Uniunii Sovietice. Deşi iniţial au refuzat să admită faptul că avionul fusese trimis în recunoaştere, Statele Unite au fost forţate în mod umilitor să recunoască adevărul atunci când sovieticii au anunţat că pilotul fusese prins viu, iar avionul era aproape intact. Incidentul a înrăutăţit relaţiile Est–Vest în timpul Războiului Rece şi a încurajat Statele Unite să dezvolte tehnologii de spionaj mai sofisticate. (n.tr.)

[3] Moise Tshombe (1919–1969), liderul unui partid local apropiat de magnaţii belgieni ai minelor din Congo, a devenit conducătorul autoproclamatului stat independent Katanga, provincia congoleză cea mai dezvoltată din punct de vedere economic. O bună parte din opinia publică internaţională a văzut în secesiunea provinciei Katanga un efort de a proteja interesele companiilor miniere belgiene în Congo, care urma să-şi declare în scurt timp independenţa. După mai multe încercări mijlocite de ONU (la cererea guvernului congolez), dar eşuate, de realipire a provinciei secesioniste la Congo, a devenit clar că Moise Tshombe nu avea de gând să întreprindă cu adevărat ceva în acest sens. Forţele ONU au lansat în decembrie 1962 un atac decisiv asupra Katangăi, iar Tshombe s-a predat în ianuarie 1963. Katanga a fost ulterior reîncorporată în statul independent Congo. (n.tr.)

[4] James Meredith (n. 1933) a devenit la 1 octombrie 1962 primul student de culoare al Universităţii din Mississippi, după ce dosarul îi fusese respins doi ani la rând. Admiterea sa a declanşat o revoltă în campus, reprimată cu ajutorul trupelor federale. Meredith a avut de suferit ostilitatea comunităţii academice cât timp a frecventat cursurile. Ulterior, a studiat la Universitatea din Ibadan, Nigeria, şi, în decursul anilor 1960, a continuat să lupte pentru a-şi afirma ceea ce el considera a fi „drepturile oricărui cetăţean al Statelor Unite“. Intrarea sa în Universitatea din Mississippi a consitituit un moment crucial în mişcarea de cucerire a drepturilor civile de către populaţia de culoare din America. (n.tr.)

[5] Sirimavo Bandaranaike (1916–2000) a devenit în 1960 prim-ministru al Ceylonului (din 1972, Sri Lanka) şi prima femeie premier din lume. (n.tr.)

La sfârşit de săptămână erau şi mai mulţi musafiri, şi, atunci când Ugwu ieşea din bucătărie să aducă băuturile, stăpânul îl prezenta uneori – în engleză, bineînţeles.

– Ugwu mă ajută în casă. E un băiat foarte isteţ.

Ugwu continua să desfacă sticlele de bere şi de cola, simţind în acelaşi timp cum căldura îmbătătoare a mândriei creştea în el treptat, pornind din degetele de la picioare. Îi plăcea îndeosebi când stăpânul îl prezenta străinilor, de pildă domnului Johnson, care venea din Caraibe şi se bâlbâia, sau domnului profesor Lehman, americanul alb cu voce nazală ai cărui ochi aveau culoarea pătrunzătoare a frunzelor proaspete. Ugwu fusese uşor înspăimântat când îl văzuse prima dată, pentru că îşi închipuise întotdeauna că numai spiritele rele aveau ochi de culoarea ierbii.

În curând îi cunoştea pe musafirii fideli şi le aducea băuturile fără ca stăpânul să mai trebuiască să-i spună. Veneau acolo profesorul indian Patel, care bea bere Golden Guinea[2] amestecată cu coca şi căruia stăpânul îi spunea Doc. De fiecare dată când Ugwu aducea cola, stăpânul spunea: „Ştii, Doc, nucile cola nu înţeleg engleza“ şi o binecuvânta în ibo. Profesorul Patel râdea de fiecare dată, copios, rezemându-se de spătarul canapelei şi zvârlindu-şi picioarele în sus de parcă n-ar mai fi auzit niciodată o glumă atât de bună. După ce stăpânul spărgea nuca şi pasa farfuria oaspeţilor săi, profesorul Patel lua întotdeauna o bucată şi şi-o punea în buzunarul de la cămaşă; Ugwu nu-l văzuse niciodată s-o mănânce.

Venea, de asemenea, profesorul Ezeka, înalt, uscăţiv, cu o voce atât de răguşită, încât părea a vorbi în şoaptă. Înainte de a bea, îşi lua întotdeauna paharul în mână şi îl ridica în lumină ca să verifice dacă Ugwu îl spălase bine. Uneori îşi aducea singur o sticlă cu gin. Alteori, cerea ceai, şi apoi examina meticulos borcanul cu zahăr şi conserva din care își turna lapte condensat, murmurând: „Abilitățile bacteriilor sunt pur și simplu extraordinare".

---

[1] Referire la nereuşita Invazie din Golful Porcilor (aprilie 1961), când aproximativ 1 500 de exilaţi cubanezi antrenaţi şi sprijiniţi de SUA au debarcat pe ţărmul Cubei şi au încercat, fără succes, să instige populaţia la o revoltă generală împotriva guvernului comunist. Armata cubaneză i-a învins rapid, şi marea majoritate au fost luaţi prizonieri. (n.tr.)

[2] Bere nigeriană (n.tr.)

Era apoi Okeoma, care venea cel mai des și stătea cel mai mult. Arăta mai tânăr decât ceilalți invitați, purta întotdeauna pantaloni scurți și avea o claie de păr cu cărare pe o parte, care stătea încă mai umflat ca al stăpânului. Părea aspru și încâlcit, nu ca al stăpânului, ca și cum lui Okeoma nu i-ar fi plăcut să se pieptene. Okeoma bea Fanta. În unele seri citea cu voce tare din poeziile lui, ținând în mâini un teanc de foi legate cu sfoară, și Ugwu se uita atunci prin ușa bucătăriei la oaspeții care-l priveau aproape nemișcați, ca și cum nu îndrăzneau nici să respire. La sfârșit, stăpânul bătea din plame și spunea, cu glasul lui răsunător: „Vocea generației noastre!", și aplauzele continuau până când Okeoma le întrerupea violent: „Ajunge!"

Și mai era domnișoara Adebayo, care bea coniac, la fel ca stăpânul, și care nu semăna în nici un fel cu ceea ce Ugwu își imaginase că erau femeile de la universitate. Mătușa îi povestise câte ceva despre ele. Ea știa, pentru că lucra ca femeie de serviciu la Facultatea de Științe în timpul zilei și ca ospătăriță la clubul profesorilor seara; în plus, unii profesori o plăteau câteodată să le facă puțină curățenie în locuințe. Ea îi spusese că femeile de la universitate aveau pe rafturi fotografii înrămate din zilele studenției lor în Ibadan[1], în Anglia sau în America. La micul dejun mâncau ouă care nu erau prăjite bine, în care gălbenușul tremura, și purtau peruci înfoiate, cu păr neted, și rochii lungi care le mângâiau gleznele. Odată îi povestise despre un cuplu care venise la o recepție dată la clubul profesorilor într-un Peugeot 404 – el, într-un costum crem elegant, ea, într-o rochie verde. Toată lumea se întorsese să-i privească mergând mână în mână, și apoi vântul zburase peruca de pe capul femeii – care se dovedise cheală. Femeile de la universitate își netezeau părul cu piepteni fierbinți, îi spusese mătușa, pentru că voiau să semene cu albele, deși sfârșeau prin a și-l arde.

---

[1] Universitatea din Ibadan a fost creată în 1948 de către britanici ca un colegiu al Universității din Londra. În 1962 a devenit universitate autonomă. Este prima instituție de învățământ superior nigeriană și una dintre primele și cele mai apreciate din Africa. Înainte de dizolvarea Regiunii de Vest a Nigeriei (în 1967), Ibadan adăpostea cea mai sofisticată elită științifică și culturală a Africii, reprezentată, între altele, de vestita școală din Ibadan de istorigrafie nigeriană. (n.tr.)

Ugwu şi-o închipuise pe femeia cheală: frumoasă, cu un nas drept, avântat, nu ca nasurile turtite cu nări groase pe care era obişnuit să le vadă. Şi-o imaginase tăcută, delicată, genul de femeie a cărei răsuflare, ale cărei vorbă şi zâmbet ar fi fost mai catifelate ca puful de pe pielea puilor de găină. Dar femeile care veneau în vizită în casa stăpânului, cele pe care le vedea în supermarket şi pe străzi erau altfel. Majoritatea purtau într-adevăr peruci (câteva aveau cozi sau codiţe împletite cu fir), dar nu arătau ca nişte flori plăpânde. Din contră, erau zgomotoase. Şi cea mai zgomotoasă era domnişoara Adebayo. Nu era o ibo; chiar şi dacă n-ar fi întâlnit-o odată, întâmplător, împreună cu servitoarea ei la piaţă şi nu le-ar fi auzit vorbind yoruba – grăbite, de neînţeles pentru el –, Ugwu şi-ar fi dat seama după nume. Ea îl rugase să le aştepte ca să-l poată duce înapoi în campus cu maşina, dar el îi mulţumise şi îi spusese că mai avea multe de cumpărat şi că va lua apoi un taxi, cu toate că terminase târguielile. Nu voia să meargă cu maşina ei. Nu-i plăcea glasul ei înălţându-se deasupra vocii stăpânului în sufragerie, provocându-l cu întrebări şi contrazicându-l. Simţea adesea impulsul să ridice el însuşi vocea din spatele uşii de la bucătărie şi să-i spună să tacă din gură, mai ales atunci când ea îl numea pe stăpân „sofist". Ugwu nu ştia ce însemna „sofist", dar nu-i plăcea când ea îi spunea stăpânului astfel. La fel cum nu-i plăceau privirile pe care i le arunca stăpânului. Chiar şi atunci când vorbea altcineva şi ea ar fi trebuit să-şi îndrepte atenţia asupra acelei persoane, ochii îi erau tot la stăpân.

Într-o sâmbătă seara, Okeoma scăpă un pahar, şi Ugwu intră în sufragerie să cureţe cioburile de pe podea. Îşi făcu treaba pe îndelete. Prindea mai bine conversaţia şi putea înţelege mai clar ce spunea profesorul Ezeka. Din bucătărie, aproape că nu-l auzea.

– Ar trebui să avem o reacţie panafricană mai susţinută la ceea ce se întâmplă în Sudul american... spuse profesorul Ezeka.

Stăpânul îi tăie vorba.

– Panafricanismul este în mod fundamental o noţiune europeană.

– Te abaţi de la subiect, spuse profesorul Ezeka şi dădu din cap în maniera sa obişnuită, cu un aer de superioritate.

– Poate că este *într-adevăr* o noţiune europeană, spuse domnişoara Adebayo, dar, dintr-o perspectivă mai generală, suntem cu adevărat o singură rasă.

– Ce perspectivă mai generală? întrebă stăpânul. Perspectiva mai generală a albilor! Nu vedeţi că nu suntem deloc asemănători decât în ochii albilor?

Stăpânul ridica vocea destul de uşor, observase Ugwu, şi, la a treia rundă de coniac, începea să gesticuleze cu paharul, aplecându-se înainte până când ajungea să stea pe marginea fotoliului. Noaptea târziu, după ce stăpânul se culca, Ugwu se aşeza în acelaşi fotoliu şi se închipuia vorbind fluent în engleză unor musafiri imaginari, folosind cuvinte precum „a decoloniza“ şi „panafrican“ şi imitând vocea stăpânului, şi nu-şi găsea locul până când nu ajungea şi el la marginea fotoliului.

– Ba sigur suntem asemănători, avem în comun realitatea opresiunii albilor, spuse domnişoara Adebayo cu voce uscată. Panafricanismul este pur şi simplu reacţia cea mai de bun-simţ la ea.

– Asta da, bineînţeles, dar am vrut să spun că singura identitate autentică a africanului este tribul, explică stăpânul. Eu sunt nigerian pentru că albii au creat Nigeria şi mi-au dat această identitate. Sunt negru pentru că albii l-au conceput pe *negru* în mod cât mai diferit posibil de omul lor *alb*. Dar, înainte de venirea albilor, am fost ibo.

Profesorul Ezeka sforăi şi clătină din cap, stând picior peste picior.

– Dar ai devenit conştient de faptul că erai ibo datorită albilor. Însăşi conştiinţa etnică ibo a luat naştere ca răspuns la dominaţia omului alb. Trebuie să înţelegi că noţiunea de trib, aşa cum funcţionează ea astăzi, este la fel de colonială ca noţiunea de naţiune sau de rasă.

Profesorul Ezeka îşi desfăcu picioarele şi le încrucişă din nou.

– Conştiinţa etnică ibo exista cu mult înainte de sosirea albilor! strigă stăpânul. Du-te şi întreabă-i pe bătrânii din satul tău despre istorie!

– Problema este că Odenigbo e un tribalist înverşunat, aşa că trebuie să-l facem să tacă, spuse domnişoara Adebayo.

Apoi făcu ceva ce-l surprinse pe Ugwu: se ridică râzând, se apropie de stăpân şi-i puse palma peste gură. Stătu astfel un timp care lui Ugwu i se păru foarte lung. Ugwu îşi imagină saliva amestecată cu coniac a stăpânului atingându-i degetele. Înţepeni. Ar fi vrut ca stăpânul să nu stea acolo dând din cap ca şi cum totul era extrem de amuzant.

După această întâmplare, domnişoara Adebayo deveni o adevărată ameninţare. Începu să semene tot mai mult cu un liliac-vampir, cu faţa ei îngustă şi tenul înnegurat şi cu rochiile ei imprimate care îi fluturau în jurul corpului ca nişte aripi. Ugwu o servea ultima şi se ştergea îndelung pe mâini în bucătărie înainte să-i deschidă uşa. Se temea că domnişoara Adebayo avea să se însoare cu stăpânul, şi s-o aducă în casă pe fata care o ajuta şi care vorbea yoruba şi că avea să-i distrugă grădiniţa de ierburi şi să-i spună ce să gătească şi ce nu. Până când îi auzi într-o zi pe stăpân şi pe Okeoma discutând.

– Azi nu părea că vrea să se ducă acasă, spuse Okeoma. *Nwoke m,* eşti sigur că nu ai de gând să faci ceva cu ea?

– Nu vorbi prostii.

– Dacă se întâmplă ceva, n-o să afle nimeni la Londra.

– Uite ce e...

– Ştiu că nu te interesează din punctul ăsta de vedere, dar nu înţeleg ce văd femeile astea la tine.

Okeoma râse, şi Ugwu se simţi uşurat. Nu voia ca domnişoara Adebayo – sau orice altă femeie – să vină să se amestece în vieţile lor şi să le dea peste cap. În unele seri, când oaspeţii plecau devreme, Ugwu se aşeza pe podeaua sufrageriei şi îl asculta pe stăpân. Stăpânul vorbea de obicei despre lucruri de neînţeles pentru el, ca şi cum coniacul îl făcea să uite că Ugwu nu era unul dintre vizitatori. Dar nu conta. Ugwu nu voia decât să asculte vocea profundă, muzica propoziţiilor în ibo presărate cu cuvinte englezeşti şi să surprindă sclipirea din spatele ochelarilor cu lentile groase.

Se afla în casa stăpânului de patru luni, când acesta îi spuse într-o zi:

– O femeie specială vine la sfârşitul săptămânii. Cu totul specială. Vezi să fie casa curată. O să comand mâncare la clubul profesorilor.

– Dar pot să gătesc eu, domnule, spuse Ugwu cu un presentiment nefericit.

– Abia s-a întors de la Londra, bunul meu băiat, şi îi place orezul preparat într-un anume fel. Prăjit, am impresia. Nu sunt sigur că poţi să faci aşa ceva.

Stăpânul se întoarse să plece.

– Pot, domnule, spuse Ugwu repede, deşi habar n-avea ce însemna orez prăjit. Lăsaţi-mă pe mine să fac orezul, şi dumneavoastră aduceţi puiul de la clubul profesorilor.

– Te pricepi la negocieri, spuse stăpânul în engleză. Foarte bine. Atunci, fă tu orezul!

– Da, domnule, spuse Ugwu.

Mai târziu, făcu curățenie în camere și frecă bine toaleta, ca întotdeauna, dar stăpânul le examină și spuse că nu erau suficient de curate, așa că ieși să cumpere încă o sticlă cu praf de curățat și întrebă aspru de ce Ugwu nu ștersese spațiile dintre dalele de gresie. Ugwu le curăță din nou. Frecă până când fu leoarcă de sudoare, până îl durură brațele. Iar sâmbătă, în timp ce gătea, se revoltă. Stăpânul nu se plânsese niciodată până atunci de munca lui. Și vinovată era această femeie, această femeie pe care stăpânul o considera prea specială ca să-l lase pe el să gătească pentru ea. Da, desigur, abia se întorsese de la Londra.

Când se auzi soneria, Ugwu o blestemă în șoaptă să mănânce fecale și să i se umfle burta de la ele. Auzi apoi vocea înaltă a stăpânului, emoționată și copilăroasă, urmată de o tăcere prelungă, și își imagină cum cei doi se îmbrățișează, văzu în minte corpul ei urât lipindu-se de al stăpânului. Apoi îi auzi vocea – și înlemni. Crezuse întotdeauna că engleza stăpânului nu se putea compara cu a nimănui, nici cu a profesorului Ezeka, pe care abia dacă o auzea, nici cu a lui Okeoma, care vorbea engleză ca și cum ar fi vorbit ibo, cu aceleași cadențe și aceleași pauze, nici cu a profesorului Patel, care pronunța cuvintele parcă în ritmul săltăreț al unei melodii depărtate, indistincte. Nici măcar profesorul alb Lehman, care fornăia cuvintele pe nas, nu vorbea atât de elegant ca stăpânul. Engleza stăpânului era o adevărată muzică, dar ceea ce Ugwu auzea acum, de la această femeie, era magie. Un idiom superior, o limbă radioasă, engleza aceea pe care o auzea la aparatul de radio al stăpânului, rostită cu supremă precizie. Lui Ugwu îi aminti de felierea unei batate cu un cuțit proaspăt ascuțit, astfel încât fiecare bucată se desprindea ușor, perfect tăiată.

– Ugwu! strigă stăpânul. Adu niște coca!

Ugwu intră în sufragerie. Ea mirosea a nuci de cocos. O salută, mai mult mormăind, cu ochii în podea.

– *Kedu?* întrebă ea.

– Mulțumesc, bine, doamnă. Nu o privea încă. În timp ce desfăcea capacul, ea râse la ceva ce spunea stăpânul. Ugwu era gata să-i toarne cola în pahar, când ea îi atinse mâna și îi spuse:

– *Rapuba,* nu te îngriji de asta.

Mâna ei era uşor umedă.

– Da, doamnă.

– Stăpânul tău mi-a spus ce multă grijă ai de el, Ugwu, spuse ea. Cuvintele pe care le rostea în ibo erau mai blânde decât cele în engleză, şi el fu dezamăgit de cât de uşor îi ieşeau din gură. Ar fi vrut ca ea să vorbească ibo mai împiedicat; nu se aşteptase ca engleza aceasta desăvârşită să facă pereche cu o limbă maternă perfectă.

– Da, doamnă, mormăi.

Privirea îi era încă îndreptată spre podea.

– Ce ne-ai pregătit, bunul meu băiat? întrebă stăpânul ca şi cum n-ar fi ştiut, cu o voce supărător de dezinvoltă.

– Aduc acum, domnule, spuse Ugwu în engleză, şi apoi îşi dori să fi spus: „Vă aduc imediat, domnule", pentru că suna mai bine, pentru că ar fi impresionat-o mai tare.

În timp ce punea masa, se abţinu să privească spre sufragerie, deşi auzea râsul ei şi glasul stăpânului, cu acel timbru nou, dezagreabil.

O privi în cele din urmă atunci când ea şi stăpânul se aşezară la masă. Chipul ei oval, de nuanţa bogată a pământului îmbibat de apă, era neted ca o coajă de ou. Avea ochii mari şi migdalaţi şi arăta ca o fiinţă care nu fusese făcută să meargă şi să vorbească la fel ca toţi ceilalţi; trebuia ţinută într-o casetă de sticlă, precum cea din biroul stăpânului, în care oamenii să-i admire rotunjimile trupului unduios, în care ea să rămână nepătată. Codiţele lungi până la umeri se terminau cu bulgări pufoşi. Râdea lesne, iar dinţii îi străluceau la fel de albi ca pupilele ochilor. Ugwu nu-şi dădu seama cât timp stătu uitându-se la ea până când stăpânul spuse:

– Ugwu găteşte de obicei mult mai bine. Face o mâncare fantastică de ierburi.

– N-are nici un gust – ceea ce, bineînţeles, e mai bine decât să aibă gust rău, spuse ea şi îi surâse stăpânului, după care se întoarse spre Ugwu. O să-ţi arăt cum să găteşti orezul, Ugwu, fără să foloseşti prea mult ulei.

– Da, doamnă, spuse Ugwu. Inventase ceea ce îşi imaginase el că trebuia să fie orezul prăjit, gătindu-l în ulei de alune, şi sperase, fără prea mare tragere de inimă, că rezultatul avea să-i trimită imediat pe amândoi la toaletă. Acum însă ar fi vrut să pregătească o masă perfectă, un orez *jollof*[1] sau mâncarea sa specială de *arigbe,* ca să-i arate ei cât de bine ştia să gătească. Îşi amână spălatul pe mâini pentru ca şuvoiul de apă să nu acopere vocea ei. Când le aduse ceaiul, aranjă îndelung biscuiţii de pe farfurioară ca s-o poată asculta mai mult, până când stăpânul spuse:

– E foarte bine, bunul meu băiat.

O chema Olanna. Dar stăpânul o numi astfel o singură dată; de obicei îi spunea *nkem,* „draga mea“. Discutară despre cearta dintre Sardauna şi premierul Regiunii de Vest[2], şi apoi stăpânul spuse ceva despre cum aştepta ca ea să se mute la Nsukka şi cum mai rămăseseră doar câteva săptămâni. Ugwu îşi ţinu respiraţia ca să fie sigur că auzea bine. Stăpânul râdea acum.

– Dar vom locui aici împreună, *nkem,* şi poţi foarte bine să ţii şi apartamentul de pe strada Elias.

Ea avea să se mute la Nsukka. Avea să trăiască în această casă. Ugwu se retrase din uşa bucătăriei şi rămase cu privirea aţintită asupra cratiţei de pe aragaz. Viaţa lui avea să se schimbe. Avea să înveţe să gătească orez prăjit şi să folosească mai puţin ulei şi avea să primească ordine de la ea. Ugwu se simţi trist, şi totuşi tristeţea nu-i era deplină; avea în acelaşi timp sentimentul că aştepta ceva, un sentiment de exaltare pe care nu-l înţelegea prea bine.

---

[1] Fel de mâncare specific Africii de Vest; ceapa, roşiile şi ardeii (şi eventual alte legume, după gust) se călesc în ulei de alune şi se sting cu supă de carne; se adaugă orezul şi se fierbe până când absoarbe zeama şi se înmoaie. Se serveşte adeseori cu banane prăjite şi salată, dar se poate folosi ca garnitură la carne, peşte sau mâncăruri de legume. (n.tr.)

[2] După obţinerea independenţei, în 1960, Nigeria s-a confruntat acut cu problema unificării politice şi economice, dat fiind că fusese un stat „compilat“ în mod artificial de către britanici din regiuni cu populaţii şi resurse diferite. Opoziţia tradiţională dintre Nordul mai puţin dezvoltat şi în bună măsură musulman şi Sudul (Regiunea de Vest şi cea de Est) creştin s-a manifestat constant şi pe plan politic. Politicianul nordic Ahmadu Bello, cunoscut drept Sardauna (*sardauna* din Sokoto este de fapt un „sultan“ local, liderul spiritual al musulmanilor din Nigeria), conducător al partidului conservator Congresul Poporului Nigerian, cu o majoritate etnică hausa, şi premier al Regiunii de Nord, s-a aflat într-un conflict îndelungat cu reprezentanţii Grupului de Acţiune, partid politic de orientare mai liberală, dominat de etnici yoruba din Regiunea de Vest – în particular, cu premierul regional, Samuel Ladoke Akintola (cu care însă s-a aliat ulterior) şi cu liderul opoziţiei din parlamentul naţional, Obafemi Awolowo. (n.tr.)

În seara aceea, în timp ce spăla lenjeria stăpânului în curtea din spate, lângă lămâi, Ugwu ridică deodată privirea din cada cu apă înspumată şi o văzu stând în uşa din spate, privindu-l. La început crezu că era doar imaginaţia lui, pentru că avea adeseori viziuni ale oamenilor la care se gândea cel mai mult. Purta tot timpul conversaţii imaginare cu Anulika, şi, imediat după ce se atingea noaptea, Nnesinachi îi apărea pentru scurt timp cu un zâmbet misterios pe faţă. Dar Olanna era acolo în carne şi oase. Se îndrepta spre el de-a curmezişul curţii. Avea numai o rochie simplă înfăşurată peste piept, şi, văzând-o cum merge, Ugwu îşi închipui că era o nucă galbenă caju, coaptă şi rotunjită.

– Aveţi nevoie de ceva, doamnă? întrebă el.

Ştia că, dacă ar întinde mâna şi i-ar atinge obrazul, ar simţi ceva de consistenţa untului, acela pe care stăpânul îl scotea dintr-un pachet de hârtie şi îl întindea pe felia de pâine.

– Lasă-mă să te ajut, zise ea arătând înspre cearceaful pe care el tocmai îl clătea.

Ugwu ridică încet pânza din care se scurgea apa. Ea apucă de un capăt şi se dădu câţiva paşi în spate.

– Întoarce-l în partea cealaltă, spuse.

Răsuciră amândoi capetele cearceafului în sensuri opuse şi priviră cum apa curgea pe pământ. Pânza era alunecoasă.

– Mulţumesc, doamnă, spuse Ugwu.

Ea surâse, şi zâmbetul ei îl făcu să se simtă mai înalt.

– Oh, ia uite, fructele acelea de pawpaw sunt aproape coapte. *Lotekwa,* să nu uiţi să le culegi.

Vocea ei – toată fiinţa ei – avea ceva şlefuit; era asemenea unei pietre aflate chiar la gura unui izvor, netezită ani şi ani la rând de apa care ţâşneşte, şi, privind-o, era ca şi cum ai fi găsit piatra aceea şi ai fi ştiut că nu existau multe ca ea. Ugwu se uită după ea cum intra înapoi în casă.

Nu voia să împartă cu nimeni grija lui faţă de stăpân, nu voia să strice echilibrul vieţii lor împreună, dar, pe de altă parte, gândul de a nu o mai vedea îi devenise deodată insuportabil. Târziu seara, după cină, Ugwu se furişă pe coridor spre dormitorul stăpânului şi-şi lipi urechea de uşă. Ea gemea tare, cu gemete care păreau atât de diferite de ea însăşi, atât de necontrolate, de aţâţătoare, de viscerale. Ugwu stătu acolo o bună bucată de timp, până când gemetele încetară, apoi se întoarse în camera sa.

2

Olanna dădea din cap în ritmul muzicii highlife[1] de la radioul din mașină. Își ținea mâna pe coapsa lui Odenigbo. O ridica ușor de fiecare dată când el schimba vitezele, o lăsa la loc și râdea când el o numea „Afrodită ispititoare“. Era electrizant să stai în dreapta lui, cu geamurile mașinii coborâte, în aerul plin de praf și de ritmurile narcotice ale lui Rex Lawson[2]. El trebuia să țină o prelegere peste două ore, dar insistase să o ducă la aeroportul din Enugu, și, deși ea se prefăcuse a protesta, voise de fapt să se lase condusă. În timp ce goneau pe drumurile înguste, șerpuite, de pe pantele dealului Milliken[3], cu o albie de torent pe o parte și povârnișul abrupt pe cealaltă, ea nu îi spuse că probabil conducea puțin prea repede. Și nu se uită la semnul de pe drum care spunea, cu litere grosolane: „Mai bine să ajungi mai târziu decât NICIODATĂ“.

Fu dezamăgită să vadă avioanele albe și zvelte înălțându-se în aer în timp ce se apropiau de aeroport. Odenigbo parcă lângă intrarea cu coloane. Hamalii îi înconjurară, strigând: „Domnule? Doamnă? Aveți bagaje?“, dar Olanna abia dacă-i auzi, căci el o trăsese lângă el pe scaunul mașinii.

– Abia aștept, *nkem,* spuse el sărutând-o.

---

[1] Stil de muzică instrumentală, foarte popular (mai ales în anii 1960) în țările vorbitoare de engleză ale Africii de Vest, care combină sonorități de jazz cu ritmuri tradițional africane. (n.tr.)

[2] Artist nigerian (cca 1930–1969), reprezentant de seamă al muzicii highlife (n.tr.)

[3] Deal înalt din apropierea orașului Enugu (capitala statului nigerian cu același nume), centru de exploatare a cărbunelui. Ca urmare a defrișărilor provocate de industria minieră, a suferit eroziuni masive. (n.tr.)

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Avea gust de marmeladă. Ea ar fi vrut să-i spună că și ea abia aștepta să se mute la Nsukka, dar el știa, oricum. Limba lui îi mângâie interiorul gurii, și ea simți căldura urcându-i între picioare.

Se auzi un claxon de mașină. Un hamal țipă:

– Aici e numai pentru descărcat bagaje, numai pentru descărcat!

În sfârșit, Odenigbo îi dădu drumul și sări din mașină să-i scoată valiza din portbagaj. O duse până la ghișeul de bilete.

– Călătorie plăcută, *ije oma,* spuse el.

– Ai grijă cum conduci.

Ea îl privi depărtându-se, vânjos, îmbrăcat în bermude și într-o cămașă cu mânecă scurtă scorțoasă de atâta călcat. Pășea energic, cu o siguranță de sine agresivă: mersul unei persoane care nu întreba niciodată pe unde trebuia s-o ia, ci era sigură că avea să ajungă până la urmă la destinație. După ce mașina lui se depărtă, ea își coborî bărbia și adulmecă mirosul hainelor pe care le purta. În dimineața aceea se dăduse cu deodorantul lui, cu un gest instinctiv, nestăpânit, dar lui nu-i spusese, pentru că ar fi râs de ea, n-ar fi înțeles superstiția de a lua cu ea o undă din mirosul lui. Era ca și cum acesta ar fi putut, cel puțin pentru o vreme, să-i înăbușe neliniștea și s-o facă să semene cu el întru câtva, să fie mai sigură pe ea, mai puțin ezitantă.

Se întoarse spre vânzătorul de bilete și-și scrise numele pe o bucățică de hârtie.

– Bună ziua. Un bilet dus spre Lagos, vă rog.

– Ozobia? Chipul ciuruit de cicatrice al vânzătorului se lumină de un zâmbet larg. Sunteți fiica lui Șef Ozobia[1]?

– Da.

– Oh! Îmi pare bine să vă cunosc, doamnă. Am să-l rog pe hamal să vă conducă în loja VIP. Omul se răsuci. Ikenna! Unde e prostul ăla? Ikenna!

Olanna clătină din cap și zâmbi.

– Nu, nu e nevoie.

Zâmbi din nou, protectoare, ca să-l asigure pe vânzător că nu din vina lui nu voia să meargă în loja VIP.

---

[1] Șefii sunt reprezentanți ai structurilor de putere tribale, tradiționale, nigeriene, care își păstrează și astăzi influența într-o societate guvernată de regulile statului modern numai în straturile sale superficiale. (n.tr.)

Sala de aşteptare era plină. Olanna se aşeză faţă în faţă cu trei copilaşi în haine ponosite, care chicoteau din când în când sub privirile severe ale tatălui. O femeie bătrână cu o faţă zbârcită şi arţăgoasă, bunica lor, şedea lângă Olanna, strângând la piept o geantă şi murmurând ceva pentru sine. Olanna simţea mirosul de stătut al rochiei ei; trebuie să fi fost scoasă din vreun cufăr vechi special pentru această ocazie.

Când vocea limpede a crainicului anunţă sosirea unei curse Nigeria Airways, tatăl sări în sus – şi apoi se aşeză din nou.

– Aşteptaţi pe cineva, nu-i aşa? îl întrebă Olanna în ibo.

– Da, *nwanne m,* fratele meu vine din ţări străine după patru ani de învăţătură.

Omul vorbea în dialectul Owerri[1] cu un pronunţat accent rural.

– Aha! spuse Olanna.

Ar fi vrut să-l întrebe de unde anume venea fratele lui şi ce studiase acolo, dar n-o făcu. Omul putea să nu ştie.

Bunica se întoarse spre Olanna.

– E primul de la noi din sat care a plecat în altă ţară, şi oamenii noştri au pregătit un dans pentru el. Ne aşteaptă în Ikeduru[2].

Bunica zâmbi mândră, arătându-şi dinţii înnegriţi. Vorbea cu un accent încă mai puternic; Olannei îi fu greu să înţeleagă tot ce spunea.

– Vecinele mele mă pizmuiesc, dar nu e vina mea că feciorii lor au tărâţe în cap şi că băiatul meu a câştigat o bursă de la albi.

Fu anunţată sosirea unui alt zbor, şi tatăl spuse:

– *Chere!* Ăsta e? Ăsta e!

Copiii se ridicară în picioare. Tatăl le porunci să se aşeze şi apoi se ridică el însuşi. Bunica îşi strângea geanta la piept. Olanna privi cum avionul cobora. Abia atinsese pământul şi, chiar când începuse să ruleze pe pista de aterizare, bătrâna scoase un ţipăt şi îşi scăpă geanta.

Olana tresări, speriată.

– Ce este? Ce s-a întâmplat?

– Mamă! ţipă tatăl.

---

[1] Limba populaţiei ibo este de fapt un continuum dialectal, variantele sale regionale, care diferă ca accent sau ortografie, fiind toate mutual inteligibile. (n.tr.)

[2] Localitate în vestul statului Imo (n.tr.)

– De ce nu se opreşte? întrebă bunica, apucându-se disperată cu mâinile de cap. *Chi m!* Doamne! M-am nenorocit! Unde îl duce pe băiatul meu? M-aţi păcălit, oameni buni!

– Mamă, o să se oprească, spuse Olanna. Aşa face când aterizează. Ridică geanta şi apoi luă mâna bătrână, umflată de bătături, în mâna ei. O să se oprească, spuse ea din nou.

Nu-i dădu drumul până când avionul nu se opri. Bătrâna îşi trase încet mâna din strânsoare şi mormăi ceva despre nerozii care nu ştiu să construiască avioane. Olanna privi cum familia se grăbea spre sala unde aveau să iasă călătorii. Câteva minute mai târziu, în timp ce mergea către poarta de unde urma să ia propriul avion, Olanna privi de mai multe ori înapoi, sperând să-l poată vedea pe feciorul sosit de peste mări şi ţări. Dar nu-l zări.

Avionul ei trecu prin mai multe zone de turbulenţă. Bărbatul de lângă ea mânca nuci cola amare, ronţăind zgomotos. Când îl văzu întorcându-se spre ea pentru a începe o conversaţie, Olanna se dădu încetişor mai departe până când se lipi de peretele avionului.

– Iertaţi-mă că îndrăznesc, sunteţi atât de frumoasă, spuse el.

Ea zâmbi şi îi mulţumi, dar nu ridică ochii din revistă. Odenigbo avea să se amuze când avea să-i povestească despre bărbatul acesta, în felul în care râdea întotdeauna de admiratorii ei, cu siguranţa lui de sine absolută. Asta fusese ceea ce o atrăsese în primul rând la el cu doi ani în urmă, în Ibadan, în ziua aceea de iunie – genul de zi ploioasă purtând culoarea vineţie a asfinţitului, deşi era abia amiaza. Ea venise acasă din Anglia, în vacanţă. Avea o relaţie serioasă cu Mohammed. La început nu-l observase pe Odenigbo, care stătea în faţa ei la coada pentru bilete la spectacolul de la teatrul universităţii. Poate că nici nu l-ar fi observat dacă un bărbat alb cu părul cărunt nu s-ar fi aflat în spatele ei la coadă şi dacă vânzătorul de bilete nu i-ar fi făcut semn să vină în faţă.

– Permiteţi-mi să vă ajut, domnule, spusese vânzătorul cu acel accent stupid de alb pe care oamenii needucaţi îl adoptau uneori.

Olanna se simţise deranjată, dar numai pe jumătate, pentru că ştia că rândul se mişca oricum repede. Aşa încât fusese surprinsă de izbucnirea bărbatului în costum maroniu de safari, care ţinea o carte sub braţ. Acesta mersese până în faţă, îl condusese pe bărbatul alb înapoi la locul său şi apoi se răstise la vânzător:

– Ignorant nenorocit ce eşti! Ai văzut un alb şi ţi se pare că e mai arătos decât ai tăi? Ai să-ţi ceri iertare faţă de toţi oamenii de la coada asta! Chiar acum!

Olanna îşi aţintise privirea asupra lui, asupra arcului format de sprâncene în spatele ochelarilor, asupra trupului solid, gândindu-se deja care era cel mai puţin dureros mod de a se despărţi de Mohammed. Poate şi-ar fi dat seama că Odenigbo era altfel decât alţii chiar şi dacă n-ar fi vorbit; tunsoarea lui era o dovadă, părul acela zburlit. Dar toată înfăţişarea lui vădea, de asemenea, multă grijă de sine; nu era unul dintre cei care-şi exprimă opiniile radicale prin promiscuitatea persoanei lor. Olanna zâmbise şi, când el trecuse pe lângă ea, spusese: „Bravo!“ Fusese cel mai îndrăzneţ gest pe care-l făcuse vreodată, prima oară când atrăsese în mod intenţionat atenţia unui bărbat asupra sa. El se oprise şi se prezentase:

– Mă numesc Odenigbo.

– Eu sunt Olanna, spusese ea, şi, mai târziu, avea să-i destăinuie că simţise o tensiune magică în aer în acel moment, iar el avea să-i răspundă că dorinţa sa fusese atunci atât de intensă, încât simţise o durere în pântece.

Când, în cele din urmă, ea simţise în toată fiinţa ei dorinţa aceea, fusese mai presus de toate uimită. Nu ştiuse că, lăsându-se posedată de un bărbat, îşi putea pierde memoria, că putea rămâne suspendată într-un spaţiu în care nu mai gândea şi nu-şi mai amintea, în care nu făcea decât să simtă. Intensitatea atracţiei dintre ei nu slăbise, aşa cum nu scăzuse nici admiraţia ei aproape evlavioasă faţă de dezinvoltura cu care el îşi consuma excentricităţile sau faţă de morala lui aprigă. Dar Olanna se temea că lucrurile stăteau aşa pentru că relaţia lor fusese sorbită în înghiţituri mici: ea îl vizita atunci când venea acasă în vacanţe; îşi scriau; vorbeau la telefon. Acum, când ea se întorcea în Nigeria, aveau să trăiască împreună, şi Olanna nu putea înţelege cum de el nu arăta nici cea mai mică urmă de îndoială. Era prea sigur de sine.

Olanna privi spre norii de afară, grămăjoare spumoase plutind alene pe cer, şi se gândi cât erau, de fapt, de fragili.

Olanna nu voise să ia cina cu părinţii ei, mai ales de când aflase că îl invitaseră şi pe Şef Okonji. Dar mama ei veni la ea în cameră şi o rugă frumos să li se alăture; nu se ivea în fiecare zi ocazia să-l aibă musafir pe ministrul de finanţe, şi masa aceasta era cu atât mai importantă cu cât tatăl ei voia să obţină un contract de construcţii.

– *Biko,* pune-ţi o rochie frumoasă. Kainene o să se îmbrace şi ea elegant, adăugă mama, ca şi cum, menţionând-o pe sora geamănă a Olannei, şi-ar fi legitimat cumva rugămintea.

Olanna îşi netezea acum şervetul din poală şi-i zâmbea servitorului care punea o farfurie cu jumătăţi de avocado pe masă lângă ea. Uniforma lui albă era atât de scrobită, încât pantalonii de pe el păreau de carton.

– Mulţumesc, Maxwell, spuse ea.

– Da, donşoară, murmură Maxwell şi purcese mai departe cu tava.

Olanna îi cuprinse cu privirea pe cei aşezaţi la masă. Părinţii ei stăteau cu ochii aţintiţi asupra lui Şef Okonji, dând aprobator din cap la detaliile poveştii lui despre întâlnirea recentă cu prim-ministrul Balewa. Kainene îşi inspecta farfuria cu expresia aceea a ei ironică, de parcă ar fi luat în râs jumătatea de avocado. Nici unul nu-i mulţumi lui Maxwell. Olanna ar fi vrut să-i audă făcând-o; era un gest atât de simplu – recunoaşterea umanităţii celui care-i servea. Odată le sugerase acest lucru. Tatăl ei spusese că le plătea salarii generoase, iar mama ei replicase că a le mulţumi însemna a le da libertatea să-i insulte, în timp ce Kainene, ca de obicei, nu spusese nimic, păstrându-şi pe chip expresia plictisită.

– De mult n-am mai mâncat un avocado atât de bun, spuse Şef Okonji.

– E de la una dintre fermele noastre, răspunse mama ei. Cea de lângă Asaba.

– O să-i spun servitorului să vă pună câteva într-o pungă, zise tatăl ei.

– Foarte bine, spuse Şef Okonji. Olanna, sper că-ţi place avocado, nu? Te uiţi la el de parcă ar sta să te muşte.

Bărbatul râse, cu un hohot prea zgomotos, iar părinţii ei râseră şi ei deîndată, foarte prompţi.

– E foarte bun.

Olanna îşi ridică privirea. Zâmbetul lui Şef Okonji era uşor umed. Săptămâna trecută, când îi pusese în mână cartea lui de vizită la clubul Ikoyi[1], zâmbetul acela o neliniştise. Era ca şi cum mişcarea buzelor îi umpluse bărbatului gura de salivă, iar aceasta ameninţa să i se scurgă pe bărbie.

---

[1] Club select în oraşul nigerian Lagos, folosit iniţial numai de către albi (Ikoyi este una dintre insulele pe care se întinde Lagosul, cunoscută în perioada colonială ca zonă rezidenţială exclusivă a albilor). (n.tr.)

– Sper că te-ai gândit la propunerea de a ni te alătura la minister, Olanna. Avem nevoie de minţi strălucite ca a ta, spuse Şef Okonji.

– Oare câţi oameni primesc oferte de muncă de la ministrul de finanţe personal? întrebă mama ei cumva retoric, fără să privească pe nimeni, şi un zâmbet îi lumină faţa ovală, negricioasă, aproape perfectă, atât de simetrică, încât prietenii o numeau pe femeie Arta.

Olanna puse lingura jos.

– Am hotărât să mă duc la Nsukka. Mă mut acolo peste două săptămâni.

Văzu cum buzele tatălui său se încleştară. Mama ei rămase o clipă cu mâna suspendată în aer, ca şi cum vestea era prea tragică pentru a putea continua să toarne sare pe avocado.

– Credeam că nu te-ai decis încă, spuse ea.

– Nu-mi pot permite să pierd timpul, altfel o să ofere altcuiva postul, zise Olanna.

– Nsukka? Aşa deci? Te-ai hotărât să te muţi la Nsukka? întrebă Şef Okonji.

– Da. Mi-am depus dosarul pentru un post de asistent la Catedra de sociologie şi tocmai am aflat că am câştigat concursul, spuse Olanna.

De obicei îi plăcea avocado fără sare, dar acum acesta i se păru fad, aproape greţos.

– Ah, deci pleci de la noi, din Lagos, spuse Şef Okonji. Chipul lui păru să se topească, să se scurgă. Se întoarse şi întrebă, cu falsă vioiciune: Şi tu, Kainene?

Kainene îl privi pe Şef Okonji direct în ochi, cu acea privire a ei atât de inexpresivă, de goală, încât părea aproape ostilă.

– Da, şi eu, nu? Kainene ridică din sprâncene. O să-mi pun şi eu proaspăt câştigata diplomă la bătaie. Am să mă stabilesc în Port Harcourt[1], să am grijă de afacerile tatii de acolo.

Olanna îşi dori să fi putut avea din nou acele fulgerări, acele momente când îşi dădea seama ce gândea Kainene. Când erau în şcoala primară, se uitau câteodată una la alta şi izbucneau în râs, fără să vorbească, pentru că se gândeau la aceeaşi glumă. Olanna se îndoia că sora ei mai avea acum acele străfulgerări, din moment ce nu mai vorbeau de mult despre asemenea lucruri. De fapt, nu mai vorbeau de mult despre nimic.

---

[1] Important nod economic în delta fluviului Niger, centrul industriei prelucrătoare de ţiţei a Nigeriei şi sediul a numeroase firme multinaţionale (n.tr.)

– Deci Kainene va conduce fabrica de ciment? întrebă Şef Okonji, răsucindu-se spre tatăl ei.

– O să se ocupe de toate afacerile noastre din est, de fabrici şi de noile prospecţiuni petroliere. A avut întotdeauna o minte excelentă pentru afaceri.

– Cine a spus că ai avut ghinion cu două gemene a fost un mincinos, spuse Şef Okonji.

– Kainene face nu doar cât un fiu, ci cât doi la un loc, spuse tatăl ei.

Se uită la Kainene, şi Kainene îşi feri privirea, ca şi cum mândria de pe faţa lui nu avea nici o importanţă, iar Olanna se concentră deîndată asupra propriei farfurii pentru ca nici unul din ei să nu-şi dea seama că-i privise. Era o farfurie elegantă, vernil, de culoarea fructelor de avocado.

– N-aţi vrea să-mi faceţi toţi o vizită la sfârşit de săptămână? întrebă Şef Okonji. Măcar ca să gustaţi din ciorba de peşte cu ardei iute pe care o face bucătarul meu. Băiatul e din Nembe[1]; ştie ce are de făcut cu peştele proaspăt.

Părinţii ei râseră ascuţit. Olanna nu prea înţelegea de ce erau atât de amuzaţi, dar, până la urmă, era o glumă a ministrului.

– E o idee nemaipomenită, spuse tatăl ei.

– Ar fi minunat să vă facem toţi o vizită înainte ca Olanna să plece la Nsukka, adăugă mama ei.

Olanna se simţi uşor iritată, ca şi cum pielea ei s-ar fi atins de un şmirghel.

– Mi-ar face plăcere să vin, dar n-am să fiu aici la sfârşitul săptămânii.

– N-ai să fii aici? întrebă tatăl ei.

Olanna încercă să-şi dea seama dacă expresia ce se citea în ochii lui ascundea o rugăminte disperată. Încercă, la fel, să ghicească sub ce formă îi promiseseră părinţii ei lui Şef Okonji o legătură intimă cu ea în schimbul acelui contract. Vorbiseră despre asta direct sau doar lăsaseră să se înţeleagă?

---

[1] Oraş în delta fluviului Niger (n.tr.)

– Mi-am propus să merg la Kano, să-i văd pe unchiul Mbaezi şi pe ceilalţi şi poate şi pe Mohammed, spuse ea.

Tatăl ei înfipse furculiţa în avocado.

– Aha.

Olanna sorbi din paharul cu apă şi nu mai spuse nimic.

După cină, ieşiră pe terasă, să servească băuturile. Olannei îi plăcea acest ritual de seară şi se îndepărta adesea de părinţii ei şi de musafiri, rămânând singură lângă balustradă şi privind felinarele înalte care luminau atât de puternic cărăruile de dedesubt, încât piscina părea argintată, iar florile roşii şi roz de hibiscus şi de bougainvillea căpătau o patină incandescentă. Prima şi singura dată când Odenigbo o vizitase în Lagos, stătuseră pe terasă uitându-se la piscina de sub ei, şi Odenigbo aruncase în apă un dop de plută şi îl privise cum se scufunda. Băuse atunci multe pahare de coniac, iar când tatăl ei afirmase că ideea înfiinţării Universităţii din Nsukka i se părea stupidă, că Nigeria nu era încă pregătită pentru a avea o universitate autohtonă şi că a primi sprijin financiar din partea unei universităţi americane – şi nu a uneia britanice serioase – reprezenta un gest absolut prostesc, Odenigbo protestase vehement. Olanna crezuse atunci că el avea să-şi dea seama că tatăl ei nu voise decât să-l exaspereze, să-i arate cât de puţin impresionat era de statutul lui de lector la Nsukka. Crezuse că el avea să treacă peste cuvintele tatălui ei fără să replice. Dar vocea lui se ridicase tot mai înaltă pe măsură ce polemiza despre eliberarea Nsukkăi de orice influenţe coloniale, în ciuda faptului că Olanna îi clipise des pentru a-i da de înţeles că era bine să se oprească. Deşi poate că el nu observase, pentru că veranda se afla în semiîntuneric. În cele din urmă, telefonul sunase, şi astfel conversaţia se încheiase. Olanna văzuse bine că expresia de pe chipul părinţilor ei sugera respect, chiar dacă fuseseră nemulţumiţi, dar asta nu-i oprise să-i spună că Odenigbo era nebun şi nepotrivit pentru ea, că era unul dintre acei universitari înfierbântaţi care vorbeau întruna până când dădeau tuturor dureri de cap, fără ca vreun ascultător să fi înţeles despre ce se discutase.

– Ce noapte plăcută, spuse în spatele ei Şef Okonji.

Olanna se răsuci. Nu auzise când părinţii ei şi Kainene se retrăseseră înăuntru.

– Da, spuse ea.

Şef Okonji se postă în faţa ei. Purta o *agbada*[1] brodată cu fir de aur pe guler. Olanna îi privi gâtul, ieşind din câteva inele de grăsime, şi-şi imagină cum şi le desfăcea în timp ce se îmbăia.

– Dar mâine ce faci? întrebă el. E o mică recepţie la hotelul Ikoyi. Aş vrea să vă prezint pe toţi câtorva englezi de aici. Vor să achiziţioneze pământ, şi aş putea să aranjez să cumpere de la tatăl tău la preţuri de cinci, şase ori mai mari decât cele de pe piaţă.

– Mâine merg la o strângere de fonduri pentru o comunitate religioasă.

Şef Okonji se dădu mai aproape.

– Nu mi te pot scoate din minte, spuse el şi-i suflă peste faţă un abur de alcool.

– Nu sunt interesată, domnule.

– Pur şi simplu nu-mi pot lua gândul de la tine, spuse Şef Okonji din nou. Uite ce este, nu trebuie să lucrezi la minister. Pot să te numesc într-o comisie, orice comisie vrei tu, şi îţi mobilez un apartament oriunde vrei în oraş.

O trase spre el, şi, preţ de câteva clipe, Olanna nu reacţionă, rămase ţeapănă. Era obişnuită să fie tratată astfel, apucată de către bărbaţi care umblau înfăşuraţi într-un nor de alcool şi aroganţă şi care considerau de la sine înţeles că, deoarece deţineau putere şi o găseau frumoasă, aveau automat drepturi asupra ei. În cele din urmă, Olanna îl împinse – şi fu dintr-odată îngreţoşată simţind cum palmele i se adâncesc în pieptul lui moale.

– Încetaţi, domnule.

El închisese ochii.

– Te iubesc, crede-mă. Te iubesc.

Olanna alunecă din îmbrăţişarea lui şi intră în casă. Vocile părinţilor ei se auzeau nedesluşite din sufragerie. Înainte să urce, se opri să adulmece florile ofilite din vaza de pe măsuţa de la capul scării, deşi ştia că nu mai aveau miros. Îşi simţi camera străină – tonurile calde de pe pereţi, mobila arămie, carpeta roşcată-vişinie care-i mângâia tălpile, spaţiul generos care o făcuse pe Kainene să numească aceste camere „apartamente personale". Ziarul *Lagos Life* se afla încă pe pat. Olanna îl luă în mână şi se uită din nou la fotografia în care ea şi mama ei, cu chipuri satisfăcute şi uşor blazate, apăreau la o recepţie organizată de înaltul comisar britanic. Mama o trăsese lângă ea atunci când fotograful se apropiase; după ce bliţul se stinsese, Olanna îl chemase pe jurnalist şi îl rugase să nu publice fotografia. El o privise contrariat. Acum Olanna îşi dădea seama cât de stupidă îi fusese rugămintea: fără îndoială, el n-avea cum să înţeleagă sentimentul de disconfort pe care i-l dădea participarea la acest joc al aparenţelor care caracteriza viaţa părinţilor ei.

---

[1] Articol de îmbrăcăminte masculină, purtat de musulmani îndeosebi în Africa de Vest. Constă dintr-o pereche de pantaloni lungi, îngustaţi jos, o cămaşă cu mânecă lungă şi o rochie aproape până la pământ, foarte largă, fără mâneci, purtată pe deasupra acestora. Este adesea bogat ornamentat. (n.tr.)

Citea, întinsă în pat, când mama ei bătu la uşă şi intră.

– A, citeşti, spuse mama ei. Ţinea în mână nişte suluri de pânză. Şef Okonji tocmai a plecat. Îţi transmite salutări.

Olanna vru s-o întrebe dacă îi promiseseră o relaţie intimă cu ea, dar ştia că n-avea s-o întrebe niciodată.

– Ce-i cu pânzeturile astea?

– Şef Okonji l-a trimis pe şofer să le aducă din maşină chiar înainte să plece. Sunt ultimele modele din Europa. Vezi? Sunt foarte frumoase, *i fukwa?*

Olanna pipăi pânza.

– Da, sunt foarte frumoase.

– Ai văzut în ce era îmbrăcat azi? Ce original! *Ezigbo!* Mama se aşeză lângă ea. Şi ştii ce se spune? Că nu poartă niciodată un costum de două ori. Pe cele purtate le dă servitorilor.

Olanna îşi imagină cuferele de lemn ale bieţilor servitori ticsite cu pânzeturi – ale servitorilor despre care era sigură că nu primeau prea mulţi bani pe lună, dar care intrau în posesia caftanelor aruncate de stăpân şi a unor *agbada* cu totul nepotrivite pentru ei. Se simţea obosită. Conversaţiile cu mama ei o oboseau.

– Pe care îl vrei, *nne?* Vă fac câte o fustă lungă şi o bluză ţie şi lui Kainene.

– Nu, nu-ţi bate capul, mamă. Fă-ţi ţie ceva. În Nsukka eu n-am să port pânzeturi luxoase prea des.

Mama ei îşi plimbă degetul pe marginea noptierei.

– Camerista asta idioată nu curăţă mobila ca lumea. Ce-o fi crezând, că o plătesc să se joace?

Olanna puse cartea jos. Mama ei voia să-i spună ceva, era clar, şi zâmbetul forţat, gesturile meticuloase erau începutul.

– Ce mai face Odenigbo? întrebă mama ei într-un sfârşit.

– Bine.

Mama suspină exagerat, ceea ce voia să însemne că îşi dorea ca Olannei să-i vină în cele din urmă mintea la cap.

– Te-ai gândit bine cu mutatul ăsta la Nsukka? Bine de tot?

– M-am gândit foarte bine, mamă.

– Dar o să-ţi fie oare comod acolo?

Mama ei spusese „comod“ cu un uşor tremur, şi Olanna aproape surâse, pentru că ştia că mama se gândea la casele austere din campusul universităţii, cu camerele lor pătrăţoase cu mobilă simplă şi podelele fără covoare.

– O să mă descurc.

– Poţi să-ţi găseşti de lucru aici în Lagos şi să te duci să-l vezi la sfârşit de săptămână.

– Nu vreau să lucrez în Lagos. Vreau să lucrez la universitate şi vreau să trăiesc cu el.

Mama o privi câteva secunde înainte de a se ridica.

– Noapte bună, draga mea, spuse ea cu o voce slabă şi rănită.

Olanna rămase privind în gol în direcţia uşii. Era obişnuită să vadă dezaprobarea pe chipul mamei sale. O întâlnise de fiecare dată când luase decizii importante în viaţă: atunci când alesese să fie suspendată două săptămâni de la cursuri în loc să-şi ceară scuze în faţa dirigintei pentru că insistase că lecţiile despre Pax Britannica[1] erau pline de contradicţii; atunci când intrase în Mişcarea Studenţească pentru Independenţă în Ibadan; atunci când refuzase să se mărite cu fiul lui Igwe Okagbue şi, mai târziu, cu fiul lui Şef Okaro. Şi totuşi, de fiecare dată, dezaprobarea mamei ei o făcea să vrea să-şi ceară scuze, să compenseze prin ceva.

---

[1] Perioadă aproximativ centenară din istoria Imperiului Britanic, de după Bătălia de la Trafalgar din 1805 până spre începutul Primului Război Mondial, când flota engleză a dominat mările şi oceanele lumii şi comerţul mondial, iar imperiul a cunoscut o mare expansiune colonială. (n.tr.)

Era aproape adormită când Kainene bătu la uşă.

– Deci o să te laşi călărită de elefantul ăla pentru contractul tatii? întrebă ea.

Olanna se ridică, surprinsă. Nu-şi amintea de când Kainene nu mai intrase în camera ei.

– Tata m-a luat aproape pe sus de pe terasă ca să te putem lăsa singură cu dragul de ministru, spuse Kainene. O să-i dea tatii contractul?

– Nu ştiu. Dar oricum nu va rămâne în pagubă. Tata îi dă, în orice caz, zece procente din câştig.

– Cele zece procente sunt taxa obişnuită, aşa că un bonus nu e niciodată de lepădat. Ceilalţi licitatori nu au probabil fete atât de *frumoase*. Kainene tărăgănă cuvântul până când acesta păru să capete un sunet lipicios, înecăcios: „fru-moa-se". Frunzări exemplarul din *Lagos Life*. Cordonul îi lega strâns rochia de mătase în jurul taliei subţiri. Avantajul de a fi sora mai urâtă e că nu eşti folosită ca momeală sexuală.

– Nu mă foloseşte nimeni ca momeală sexuală.

Kainene nu răspunse un timp; părea atentă la un articol din ziar. Apoi ridică privirea.

– Richard se duce şi el la Nsukka. A primit bursa, aşa că o să-şi scrie cartea acolo.

– A, foarte bine. Asta înseamnă că ai să vii şi tu pe la Nsukka?

Kainene ignoră întrebarea.

– Richard nu cunoaşte pe nimeni în Nsukka, aşa că poate i-l prezinţi iubitului tău revoluţionar.

Olanna zâmbi. „Iubitul tău revoluţionar." Ce lucruri putea spune Kainene în maniera ei relaxată!

– O să le fac cunoştinţă, zise Olanna.

Nu-i plăcuseră niciodată prietenii lui Kainene şi nici faptul că în Anglia Kainene se văzuse cu atâţia bărbaţi albi. Atitudinea lor abia mascat condescendentă, falsele lor dovezi de respect o iritau. Şi totuşi, faţă de Richard Churchill nu avusese aceeaşi reacţie, atunci când Kainene îl adusese acasă la cină. Poate pentru că Richard nu avea acel aer familiar de superioritate al englezilor care credeau că îi înţeleg pe africani mai bine decât ei înşişi, ci un fel de nesiguranţă mişcătoare – era aproape timid. Sau poate pentru că părinţii ei îl ignoraseră, neimpresionaţi, fiindcă Richard nu cunoştea pe nimeni care ar fi meritat cunoscut.

– Cred că lui Richard îi va plăcea casa lui Odenigbo, spuse Olanna. Seara e ca un club politic. La început invita numai africani, pentru că universitatea era plină de străini, şi el voia ca africanii să aibă posibilitatea să discute unul cu celălalt. Mai demult fiecare îşi aducea băutura, dar acum Odenigbo i-a rugat pe toţi să contribuie financiar, şi în fiecare săptămână el cumpără de băut şi se întâlnesc toţi acasă la el...

Olanna se opri. Kainene îi arunca o privire inexpresivă, ca şi cum Olanna ar fi încălcat regula nescrisă şi ar fi început să pălăvrăgească fără rost.

Kainene se întoarse să iasă.

– Când pleci la Kano?

– Mâine.

Olanna ar fi vrut s-o mai reţină, s-o vadă aşezându-se pe pat, luând o pernă în braţe, bârfind şi râzând în liniştea nopţii.

– Drum bun, *jee ofuma.* Salută-i pe mătuşa, pe unchiul şi pe Arize.

– O să le transmit, spuse Olanna, deşi Kainene ieşise deja şi închisese uşa.

Ascultă paşii surorii ei pe covorul moale de pe hol. Abia acum, când se întorseseră din Anglia, când trăiau din nou în aceeaşi casă, înţelegea Olanna cât de mare devenise distanţa dintre ele. Kainene fusese întotdeauna un copil retras, o adolescentă posomorâtă şi adesea vehementă, cea care, pentru că nu încercase niciodată să placă părinţilor ei, îi lăsase Olannei această sarcină. Dar ele două fuseseră apropiate, în ciuda acestui fapt. Fuseseră prietene. Olanna se întreba când se schimbaseră toate acestea. Încă înainte să plece în Anglia, cu siguranţă, pentru că în Londra nici măcar nu avuseseră aceiaşi prieteni. Poate fusese în timpul anilor de liceu petrecuţi la Heathgrove. Poate chiar mai devreme. Nu se întâmplase nimic anume – nici o ceartă spontană, nici un incident semnificativ –, pur şi simplu o luaseră pe drumuri tot mai divergente. Iar acum Kainene era cea care păstra cu fermitate distanţa dintre ele, astfel încât să nu se mai poată reuni.

Olanna decise să nu zboare cu avionul la Kano. Îi plăcea să stea lângă fereastra trenului şi să privească pădurile dese trecând în fugă prin fața geamului, câmpiile verzi întinzându-se până în zare, vitele care-şi legănau cozile, mânate de nomazi cu piepturile dezgolite. Când ajunse la Kano, fu surprinsă încă o dată să vadă cât de diferit era de Lagos, de Nsukka, de oraşul ei natal, Umunnachi[1], cât de diferit era Nordul, în general, de Sud[2]. Aici nisipul era fin, cenuşiu şi ars de soare – nu semăna deloc cu pământul roşu şi inform de acasă. Copacii păreau îmblânziţi, nu ca verdeaţa exuberantă care ţâşnea, umbroasă, pe drumul spre Umunnachi. Aici şesul se întindea cât vedeai cu ochii, ademenind ochiul spre orizont, unde se întâlnea cu cerul alb-argintiu.

Olanna luă un taxi de la gară şi îl rugă pe şofer să oprească întâi la piaţă, ca să-l poată saluta pe unchiul Mbaezi.

În piaţă, Olanna se strecură printre băieţii mărunţei purtând pe cap coşuri grele, printre femeile care se târguiau, printre comercianţii care-şi strigau marfa. Dintr-un magazin de discuri răsuna tare o înregistrare de muzică highlife, şi Olanna îşi încetini paşii ca să fredoneze melodia lui Bobby Benson, *Taxi Driver*[3], înainte de a-şi continua grăbită drumul spre ghereta unchiului. Înăuntru, pe rafturi erau aliniate găleţi şi tot felul de articole de menaj.

– *Omalicha!* exclamă el când o văzu. La fel o numea şi pe mama ei – Frumoasa. M-am tot gândit la tine. Ştiam eu că ai să ne faci o vizită.

– Bună ziua, unchiule.

Se îmbrăţişară. Olanna îşi puse capul pe umărul lui. Unchiul mirosea a sudoare, a piaţă în aer liber, a vase aranjate pe rafturi prăfuite din lemn.

Îi era greu să-şi imagineze că unchiul Mbaezi şi mama ei crescuseră împreună, ca frate şi soră. Nu numai pentru că figura unchiului, cu pielea lui palidă, era departe de frumuseţea mamei ei, ci şi pentru că el avea ceva grosolan în toată înfăţişarea sa. Uneori Olanna se întreba dacă l-ar fi admirat tot atât de mult în cazul în care unchiul n-ar fi fost atât de diferit de mama ei.

---

[1] Orăşel în statul nigerian Anambra, în partea central-sudică a Nigeriei (n.tr.)

[2] Protectoratele Nigeriei de Nord şi Nigeriei de Sud au fost unite de britanici în 1914 în mare parte din motive economice: Sudul mai dezvoltat urma să preia o parte din deficitul bugetar al Nordului. Nimeni nu se gândea pe atunci că aceste două regiuni, considerate radical diferite din punct de vedere cultural şi care se deosebeau, de asemenea, substanţial economiceşte, aveau să formeze curând un stat naţional. Nordul a fost în general mai reticent în privinţa acceptării unor obiective economice, politice şi sociale comune, la nivel naţional – majoritatea politicienilor pannigerieni şi panafricanişti au venit din Sud. (n.tr.)

[3] Bobby Benson (1921–1983), muzician nigerian, personalitate polivalentă, unul dintre pionierii genului highlife şi foarte apreciat compozitor. Piesa sa cea mai cunoscută, *Taxi Driver*, a fost un hit în toată Africa de Vest la începutul anilor 1960. A activat în Lagos. (n.tr.)

De fiecare dată când Olanna venea la ei, unchiul se aşeza cu ea în grădină după masa de seară şi-i povestea ultimele noutăţi din familie – fata nemăritată a unui văr rămăsese grea, şi el voia s-o cheme să stea la ei ca s-o păzească de răutăţile oamenilor din sat; un nepot îi murise în oraş, şi el nu ştia cum să-i aducă trupul acasă cu cât mai puţini bani. Sau îi povestea despre politică: ce mai organiza Uniunea Ibo, ce mai discuta, ce proteste mai lansase. Întâlnirile se ţineau în curtea lui. De câteva ori fusese şi ea acolo şi încă îşi amintea de femeile şi bărbaţii nemulţumiţi care vorbeau despre cum şcolile din Nord nu voiau să-i primească pe copiii ibo. Unchiul Mbaezi se ridicase atunci şi bătuse din picior.

– *Ndi be anyi!* Iubiţii mei! O să facem propria noastră şcoală! O să strângem bani şi o să ne construim propria şcoală!

După ce el vorbise, Olanna aplaudase şi ea cu toţi ceilalţi şi intonase alături de ei: „Bravo! Aşa are să fie!“, dar se temuse că ridicarea unei şcoli avea să fie o misiune prea grea. Poate era mai realist să încerce să convingă şcolile din Nord să primească şi elevi ibo.

Şi totuşi, acum, doar câţiva ani mai târziu, Olanna mergea cu taxiul pe Bulevardul Aeroportului şi trecu pe lângă Şcoala Uniunii Ibo[1]. Era pauză, şi curtea viermuia de copii. Câteva echipe de băieţi jucau fotbal pe acelaşi teren, încât Olanna văzu mai multe mingi zburând prin aer. Se întrebă cum de le deosebeau. Fetele stăteau în grupuri, mai aproape de stradă, jucând *oga*[2] şi *swell,* bătând ritmic din palme în timp ce săreau întâi pe un picior şi apoi pe altul. Înainte ca taxiul să oprească lângă poarta cartierului Sabon Gari[1], Olanna o văzu pe mătuşa Ifeka şezând lângă ghereta ei de la marginea drumului. Mătuşa îşi şterse mâinile de şorţul decolorat şi o îmbrăţişă pe Olanna, se dădu înapoi s-o privească, apoi o îmbrăţişă din nou.

---

[1] Uniuni ale etnicilor ibo au existat în numeroase oraşe din Nord (şi, în general, din afara teritoriului numit Iboland, patria populaţiei ibo, din sud-estul Nigeriei). Având la bază practica tradiţională a adunării săteşti, care juca rolul unui for legislativ (ibo sunt faimoşi în istorie pentru organizarea lor socială „republicană“, fără regi), apariţia şi activitatea acestor uniuni au fost impulsionate de excluderea parţială a etnicilor ibo de la viaţa socială a regiunilor în care ajunseseră să trăiască. În 1943, din aceste formaţiuni a luat naştere chiar o foarte activă Uniune Naţională Ibo, care a fost interzisă în 1966. În Kano a existat una dintre cele mai eficiente uniuni ibo locale, care a construit într-adevăr o şcoală. (n.tr.)

[2] *Oga* este un joc originar din Ghana, jucat îndeosebi de fete. Conducătorul jocului se postează în mijlocul cercului sau la capătul rândului de jucători şi alege un prim jucător.

– Olanna dragă!

– Mătuşică! *Kedu?*

– Fac şi mai bine acum, că te văd.

– Arize nu s-a întors de la cursul de croitorie?

– Trebuie să vină.

– Ce mai face? *O na-agakwa?* Şi se descurcă bine?

– A umplut toată casa cu petice de pânză.

– Dar Odinchezo şi Ekene?

– Sunt tot acolo. Ne-au vizitat săptămâna trecută şi au întrebat de tine.

– Cum se simt în Maiduguri? Le merge negustoria?

– N-au spus că mor de foame, spuse mătuşa Ifeka, ridicând uşor din umeri.

Olanna privi cu atenţie chipul acela simplu şi, preţ de o secundă vinovată, îşi dori ca mătuşa să fi fost mama ei. Era, oricum, cel puţin la fel de bună ca mama ei, căci la sânul ei supseseră ea şi Kainene atunci când pieptul mamei lor se uscase la scurt timp după naştere. Kainene spunea că, de fapt, nu se uscase deloc, ci că mama le dăduse la alăptat mătuşii ca să-şi păstreze sânii frumoşi.

– Vino, *ada anyi,* spuse mătuşa Ifeka. Hai în casă!

Trase obloanele de lemn ale chioşcului, acoperind cutiile atent rânduite de chibrituri, gumă de mestecat, bomboane, ţigări şi detergent, apoi luă geanta Olannei şi o conduse pe tânără în curte. Căsuţa îngustă

Amândoi trebuie să sară în sus în acelaşi timp, cu un picior în faţă. Dacă sar cu acelaşi picior, conducător al jocului devine jucătorul ales, şi jocul continuă după aceeaşi regulă simplă. (n.tr.)

[1] În oraşele din nordul Nigeriei, dominate de etnici hausa ori fulani, populaţia originară din Sud (îndeosebi de etnie ibo sau yoruba) trăieşte până în ziua de azi în cartiere distincte. Separarea are rădăcini istorice, dar a luat amploare la începutul secolului XX, când britanicii au început să construiască masiv pe teritoriul protectoratului Nigeria de Nord, determinând apariţia unui flux de muncitori şi comercianţi din Sud. (n.tr.)

nu era vopsită. Rufele atârnate afară pe sârmă erau nemişcate, ţepene, parcă scorojite de soarele fierbinte al după-amiezii. Sub baobab fuseseră stivuite cauciucuri vechi de maşină, cu care se jucau copiii. Olanna ştia că placiditatea liniştită a curţii urma să se evapore curând, când copiii aveau să se întoarcă de la şcoală. Familiile aveau să lase uşile deschise, şi terasa şi bucătăria aveau să se umple de voci. Familia unchiului Mbaezi ocupa două camere. În prima din ele, în care canapelele roase erau împinse seara într-o parte ca să facă loc saltelelor de dormit, Olanna despachetă lucrurile pe care le adusese – pâine, încălţări, cutii de cremă –, în timp ce mătuşa Ifeka stătea îndărătul ei, privind-o, cu mâinile încrucişate la spate.

– Fie ca şi altul să facă la fel pentru tine. Fie ca şi altul să facă la fel pentru tine, spuse ea.

Arize veni câteva minute mai târziu, şi Olanna se propti bine pe picioare ca să nu se lase dărâmată de îmbrăţişarea entuziastă a verişoarei.

– Surioară! Trebuia să ne spui că vii! Am fi măturat curtea mai bine! Ah! Surioară! *Aru amaka gi!* Ce bine arăţi! Oh, am multe să-ţi povestesc!

Arize râdea, scuturându-şi trupul plinuţ şi braţele rotunjite. Olanna o strânse la piept. Simţi deodată că totul era bine, aşa cum trebuia să fie, şi că, chiar dacă lucrurile se mai clătinau câteodată, până la urmă reveneau la normal. Pentru asta venise la Kano: pentru această pace lucidă a sufletului. Când privirea mătuşii Ifeka începu să scruteze curtea, Olanna ştiu că punea ochii pe o găină potrivită. Mătuşa prindea întotdeauna o găină când sosea ea, chiar dacă era ultima pe care o avea, plimbându-se liniştită prin curte, cu penele vopsite pe o parte cu un strop de roşu pentru a o deosebi de ale vecinilor, care aveau fâşiuţe de pânză agăţate de aripi sau pete diferite de culoare pe ele. Olanna încetase să protesteze în legătură cu găina, la fel cum încetase să protesteze când mătuşa şi unchiul dormeau pe saltele de paie, lângă numeroasele rude care nu păreau niciodată să mai plece de la ei, ca să-i lase ei patul.

Mătuşa Ifeka se apropie cu pas agale de o găină roşcată, o înşfăcă iute şi i-o dădu lui Arize să-i taie gâtul în spatele casei. Şezură afară cât timp Arize îi smulse penele şi mătuşa suflă cojile de pe boabele de orez. O vecină fierbea nişte porumb, şi, din când în când, când apa bulbucea deasupra, focul de pe aragaz sâsâia. Copiii se jucau acum în curte, ridicând un praf alb şi ţipând. Sub baobab se încinse o bătaie, şi Olanna îl auzi pe unul dintre băieţi strigându-i altuia: „Pizda mă-tii!“

Soarele se înroşise pe cer înainte de apus când unchiul Mbaezi se întoarse acasă. O strigă pe Olanna să vină să-l salute pe prietenul lui, Abdulmalik. Olanna îl mai întâlnise o dată pe bărbatul acesta hausa. Vindea papuci de piele lângă standul unchiului Mbaezi, în piaţă, şi ea cumpărase câteva perechi pe care le luase în Anglia, dar fără să fi apucat să le poarte – era pe atunci în toiul iernii.

– Olanna noastră tocmai şi-a luat diploma de masterat. Diplomă de la Universitatea din Londra! Nu e lucru uşor! spuse unchiul cu mândrie.

– Bravo ei, zise Abdulmalik, apoi deschise geanta şi scoase de acolo o pereche de papuci, pe care i-i întinse Olannei, cu faţa îngustă lărgită într-un zâmbet.

Avea dinţii pătaţi de nuci cola, de tutun şi dumnezeu mai ştie de ce, pete în diferite nuanţe de galben şi maro. Arăta de parcă el era cel care primea un dar; avea expresia aceea a oamenilor care se minunează de cei instruiţi cu siguranţa calmă că nu vor fi niciodată ca ei.

Olanna luă papucii cu amândouă mâinile.

– Mulţumesc, Abdulmalik. Mulţumesc.

Abdulmalik arătă cu degetul spre fructele coapte, ca nişte tigve, ale baobabului şi spuse:

– Vino la casa mea. Femeia mea face supă foarte bună din frunze de baobab.

– Oh, am să vin ... data viitoare, spuse Olanna.

Abdulmalik mai mormăi câteva felicitări înainte de a se aşeza cu unchiul pe terasă, cu o găleată de trestie de zahăr în faţa lor. Jupuiau cu dinţii coaja tare, verde, şi apoi mestecau pulpa albă şi zemoasă, stând de vorbă în hausa şi râzând. Scuipau bucăţelele supte jos, în praf. Olanna stătu alături de ei o vreme, dar vorbeau hausa prea repede, şi ei îi fu greu să-i urmărească. Îşi dori să fi putut şi ea să vorbească fluent hausa şi yoruba, ca mătuşa, unchiul şi verii ei, şi ar fi dat bucuroasă pe ele franceza şi latina învăţate în şcoli.

În bucătărie, Arize tăia găina, iar mătuşa Ifeka alegea orezul. Olanna le arătă papucii de la Abdulmalik şi îi puse în picioare; fâşiile roşii de piele împletită îi făceau piciorul mai subţire, mai feminin.

– Foarte frumoşi, spuse mătuşa Ifeka. O să-i mulţumesc şi eu.

Olanna se aşeză pe un taburet şi evită să se uite la ouăle de gândaci de bucătărie, mici capsule negre şi plate aciuate în toate crăpăturile mesei. O vecină făcea un foc de lemne într-un colţ al bucătăriei şi, în ciuda campadurilor din acoperiş, încăperea era înecată în fum.

– *I makwa,* familia ei mănâncă numai batog toată ziua, spuse Arize, făcând semn spre vecină cu buzele strânse. Nici măcar nu ştiu dacă amărâţii ăia de copii au aflat vreodată ce gust are carnea.

Arize îşi dădu capul pe spate şi râse.

Olanna o privi pe femeie. Era o ijaw[1] şi nu înţelegea limba în care vorbea verişoara ei.

– Poate le place batogul, spuse ea.

– *O di egwu!* Sigur le place! Ştii cât e de ieftin? Arize râse din nou şi se întoarse spre vecină. Ibiba, îi spuneam verişoarei mele cât de bine miroase supa ta.

Femeia se opri pentru o clipă din aţâţat focul şi zâmbi, cu un zâmbet înţelegător, şi Olanna se întrebă dacă nu cumva femeia pricepea ibo, dar alesese să nu se supere de ironia veselă a lui Arize. Era ceva în maliţiozitatea efervescentă a lui Arize care-i făcea pe oameni s-o ierte.

– Deci te muţi la Nsukka să te măriţi cu Odenigbo, surioară? întrebă Arize.

– Nu ştiu încă dacă am să mă mărit. Vreau doar să stau mai aproape de el şi vreau să predau.

Ochii rotunzi ai lui Arize exprimau admiraţie şi uimire.

– Numai femeile care au prea multă învăţătură, ca tine, surioară, pot spune aşa ceva. Dacă fetele ca mine, care n-au cine ştie ce şcoală, aşteaptă prea mult, nu mai sunt bune de nimic. Arize făcu o pauză, scoţând un ou translucid din măruntaiele găinii. Eu vreau un soţ cât mai curând! Prietenele mele m-au părăsit toate şi s-au dus la casele bărbaţilor lor.

– Eşti încă tânără, spuse Olanna. Ar trebui deocamdată să te concentrezi asupra cursurilor de croitorie.

– Oare croitoria are să-mi facă un copil? Chiar dacă aş reuşi să intru la liceu, tot mi-aş dori să am un copil acum.

– N-ai de ce să te grăbeşti, Ari.

---

[1] Populaţie din sudul Nigeriei, trăind îndeosebi în delta fluviului Niger. Pentru mulţi etnici ijaw, mâncarea principală este peştele (îndeosebi uscat şi/sau afumat). (n.tr.)

Olanna își dori să-și fi putut muta scaunul mai aproape de ușă, la aer. Dar nu voia ca mătușa Ifeka, sau Arize, sau chiar vecina să știe că fumul îi irita ochii și gâtul sau că vederea ouălor de gândaci îi făcea greață. Voia să pară obișnuită cu toate, cu toată viața aceasta.

– Sunt sigură că ai să te măriți cu Odenigbo, surioară, dar, drept să-ți spun, nu știu dacă aș vrea să te măriți cu un om din Abba. Bărbații din Abba sunt atât de urâți, *kai!* Dacă Mohammed ar fi fost ibo, mi-aș fi ros unghiile dacă nu te măritai cu el. N-am văzut niciodată un bărbat atât de chipeș.

– Odenigbo nu e urât. Frumusețea poate fi de multe feluri, spuse Olanna.

– Asta e ceea ce rudele maimuței urâte, *enwe,* îi spuneau ei ca s-o facă să se simtă mai bine, că frumusețea e de multe feluri.

– Bărbații din Abba nu sunt urâți, spuse mătușa Ifeka. Familia mea e de acolo, la urma urmei.

– Și nu semănați oare cu niște maimuțe? întrebă Arize.

– Numele tău întreg e Arizendikwunnem, așa-i? Te tragi din familia mamei tale. Așa că poate și tu arăți ca o maimuță, murmură mătușa Ifeka.

Olanna râse.

– De ce tot vorbești atâta despre măritiș, Ari? Ai cunoscut pe cineva care-ți place? Sau vrei să te prezint vreunuia dintre frații lui Mohammed?

– Nu, *nu!* Arize dădu din mâini, imitând spaima. Tata m-ar omorî dacă ar ști că am ochi pentru un bărbat hausa.

– Doar dacă ar avea de gând să omoare un leș, pentru că te-aș strânge eu de gât mai întâi, spuse mătușa Ifeka și se ridică de pe scaun cu castronul de orez curățat.

– Am cunoscut pe cineva, surioară. Arize se dădu mai aproape de Olanna. Dar nu știu dacă și lui îi place de mine.

– Și de ce vorbești în șoaptă? întrebă mătușa Ifeka.

– Vorbeam cumva cu tine? Vorbeam cu verișoara mea, răspunse Arize. Dar continuă cu voce tare: Îl cheamă Nnakwanze și locuiește aproape, la Ogidi. Lucrează la calea ferată. Dar el nu mi-a spus nimic. Nu știu dacă îi place cu adevărat de mine.

– Dacă nu-i place de tine, înseamnă că e ceva în neregulă cu el, spuse mătuşa Ifeka.

– Oameni buni, vedeţi ce-mi face? Oare nu pot să discut şi eu în linişte cu verişoara mea?

Arize scăpăra din ochi, dar era clar că se simţea măgulită, şi poate chiar se folosise de această ocazie ca să-i spună mamei ei despre Nnakwanze.

În noaptea aceea, întinsă în patul unchiului şi al mătuşii, Olanna o privi pe Arize prin perdeaua ce atârna pe o sfoară prinsă cu cuie în perete. Frânghia nu era întinsă bine, şi perdeaua făcea o burtă la mijloc. Olanna urmări respiraţia regulată a lui Arize în somn şi încercă să-şi imagineze cum crescuseră Arize şi fraţii ei, Odinchezo şi Ekene, văzându-şi părinţii prin perdea, ascultând sunetele acelea care unui copil îi puteau sugera un soi de durere ciudată în timp ce coapsele tatălui lor se mişcau în timp ce braţele mamei se agăţau de el. Ea nu-şi auzise niciodată părinţii făcând dragoste, nu surprinsese nici măcar un semn că ar fi făcut-o. Dar fusese întotdeauna separată de ei prin holuri care deveneau tot mai lungi şi mai elegante pe măsură ce se mutau de la o casă la alta. Atunci când se instalaseră în reşedinţa lor curentă, cu cele zece camere ale ei, părinţii ei îşi aleseseră pentru prima dată dormitoare diferite.

– Am nevoie de tot dulapul, şi va fi plăcut să primesc vizita tatălui tău, spusese mama ei.

Dar râsul ei adolescentin sunase fals în urechile Olannei. Artificialitatea relaţiei dintre părinţii ei părea întotdeauna mai dureroasă, mai ruşinoasă atunci când se afla aici în Kano.

Fereastra de deasupra ei era deschisă, şi prin ea pătrundeau miasmele venite din canalul dindărătul casei, unde oamenii îşi vărsau găleţile cu lături. Curând, Olanna auzi şoaptele vidanjorilor[1] care colectau murdăria; adormi ascultând hârşâitul lopeţilor lor, învăluită în întuneric.

Cerşetorii de lângă poarta casei în care locuia familia lui Mohammed nu se dădură la o parte când o văzură pe Olanna. Rămaseră aşezaţi pe pământ, sprijiniţi de zidul de chirpici al curţii. Muştele adăstau pe ei în nori deşi, încât pentru o clipă Olannei i se păru că pe caftanele lor albe, roase de atâta purtat, cineva aruncase o găleată cu vopsea întunecată. Vru să pună câţiva bănuţi în farfurioarele de metal, dar se răzgândi. Dacă ar fi fost bărbat, ei ar fi strigat la ea şi ar fi întins mâinile cu farfurioarele, iar muştele s-ar fi înălţat de pe hainele lor în roiuri bâzâitoare.

---

[1] În numeroase regiuni ale lumii, acolo unde locuinţele nu dispun de instalaţii de alimentare cu apă şi canalizare sau unde deficitul de apă menajeră este cronic, fecalele umane din latrine sunt colectate periodic de vidanjori, care îşi încep lucrul, de obicei, dimineaţa foarte devreme. (n.tr.)

Unul dintre portari o recunoscu şi îi deschise poarta.

– Bună ziua, doamnă.

– Mulţumesc, Sule. Ce mai faci?

– Vă mai amintiţi cum mă cheamă! Sule se lumină la faţă. Mulţumesc, doamnă. Sunt bine.

– Şi familia ta?

– E bine, doamnă, cu voia lui Allah.

– Stăpânul tău s-a întors din America?

– Da, doamnă. Intraţi, vă rog. O să trimit după stăpân.

Maşina roşie sportivă a lui Mohammed era parcată în faţa curţii întinse, acoperite de nisip, dar ceea ce atrăgea atenţia Olannei era casa – cu simplitatea graţioasă a acoperişului plat. Se aşeză pe terasă.

– Ce surpriză minunată!

Olanna ridică ochii şi-l văzu pe Mohammed, într-un caftan alb, zâmbindu-i. Buzele lui trasau o curbă senzuală – buzele acelea pe care ea le sărutase cândva atât de des pe timpul când îşi petrecea mai toate sfârşiturile de săptămână în Kano, mâncând orez cu degetele în casa lui, privindu-l cum juca polo la club, citind poeziile stângace pe care el i le scria.

– Arăţi grozav, îi spuse ea în timp ce se îmbrăţişau. N-am ştiut dacă te-ai întors din America.

– Aveam de gând să-ţi fac o vizită în Lagos.

Mohammed se dădu un pas în spate s-o privească. Îşi ţinea capul uşor aplecat pe o parte şi ochii puţin mijiţi, ceea ce însemna că încă nu-şi pierduse speranţa.

– Mă mut la Nsukka, spuse ea.

– Deci ai să devii în sfârşit o intelectuală şi ai să te măriţi cu profesorul tău.

– Nici n-am pronunţat cuvântul „măritiş“. Şi Janet ce face? Sau Jane? Mereu le încurc pe americancele tale.

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Mohammed ridică o sprânceană. Olanna nu putu să nu-i admire tenul de culoarea zahărului caramel. Cândva îl tachina că era mai frumos decât ea.

– Ce ți-ai făcut la păr? o întrebă el. Nu ți se potrivește deloc. Așa vrea profesorul tău să arăți, ca o sălbatică?

Olanna își trecu degetele prin păr, pe care și-l împletise de curând cu fir de culoare neagră.

– Mătușa mi l-a aranjat așa. Mie îmi place.

– Mie nu. Preferam perucile.

Mohammed se apropie de ea și o îmbrățișă din nou. Când îi simți brațele încleștându-se în jurul ei, Olanna îl respinse.

– Nu mă lași să te sărut.

– Nu, spuse ea, deși nu fusese o întrebare. Nu mi-ai spus ce face Janet-Jane.

– Jane. Deci înseamnă că n-o să te mai văd deloc după ce ai să te muți la Nsukka.

– Bineînțeles că o să ne vedem.

– Știu că profesorul tău e sărit, așa că eu n-am să vin la Nsukka. Mohammed râse. Trupul lui înalt și zvelt și degetele subțiri sugerau fragilitate și gentilețe. Vrei să bei ceva? Un suc? Vin?

– Ai alcool în casă? Trebuie să-l informăm pe unchiul tău, îl tachină Olanna.

Mohammed apăsă pe o sonerie și îl rugă pe servitor să aducă de băut. Apoi se așeză, gânditor, frecându-și arătătorul de degetul mare.

– Uneori mi se pare că viața mea e lipsită de orice sens. Călătoresc, conduc mașini frumoase, femeile se țin scai de mine. Dar îmi lipsește ceva, e ceva ce nu merge. Înțelegi?

Olanna îl privea. Știa încotro bătea. Și totuși, se simți mișcată și măgulită atunci când el spuse:

– Mi-aș dori ca lucrurile să nu se fi schimbat între noi.

– Ai să găsești o femeie de treabă, zise ea cu o voce anemică.

– Prostii, spuse el, și, în timp ce stătură alături, bând coca, ea își aminti de durerea aceea neîncrezătoare de pe fața lui, care se adâncise vizibil atunci când îi spusese că trebuia să încheie relația imediat, pentru că ea nu voia să-i fie infidelă.

Se aşteptase ca el să se împotrivească, pentru că ştia cât de mult o iubea, dar fusese de-a dreptul şocată când el îi spusese că era liberă să se culce cu Odenigbo câtă vreme nu-l părăsea pe el. Mohammed, care de multe ori glumea numai pe jumătate despre faptul că se trăgea dintr-o familie de războinici ai islamului, întruchiparea însăşi a virilităţii virtuase! Poate de aceea afecţiunea ei faţă de el avea să fie întotdeauna amestecată cu gratitudine, o gratitudine egoistă. El ar fi putut să facă despărţirea mai dificilă pentru ea; ar fi putut s-o lase cu conştiinţă mult mai încărcată.

Olanna puse paharul jos.

– Hai să facem o plimbare cu maşina! Urăsc când vin la Kano şi tot ce ajung să văd sunt zidurile de ciment din Sabon Gari. Aş vrea să văd statuia aceea antică de pământ şi să mai înconjurăm o dată zidul vechi al oraşului[1].

– Uneori eşti exact ca albii, care se minunează de lucrurile cele mai banale.

– Serios?

– Am glumit. Cum ai să te înveţi să nu mai iei totul în serios dacă ai să trăieşti cu profesorul acela trăsnit? Mohammed se ridică. Vino, ar trebui mai întâi să trecem s-o saluţi pe mama!

În timp ce ieşeau pe portiţa din spate şi apoi mergeau prin curtea care ducea la apartamentul mamei lui, Olanna îşi aminti de încordarea pe care o simţea înainte atunci când venea aici. Sufrageria era la fel, cu pereţii ei auriţi, cu covoarele persane pe jos şi cu desenele scrijelite pe tavane. Mama lui Mohammed arăta şi ea neschimbată, cu cercelul din nas şi eşarfele de mătase înfăşurate pe cap. Avea aceeaşi înfăţişare îndelung cizelată care o făcuse pe Olanna să se întrebe dacă nu îi era greu să se dichisească atât în fiecare zi ca să stea pur şi simplu acasă. Dar femeia nu mai purta pe chip expresia aceea rigidă, nu mai vorbea ţeapănă, cu privirea pierdută undeva între Olanna şi lambriul de lemn sculptat de mână. Dimpotrivă, se ridică şi o îmbrăţişă pe Olanna.

– Arăţi minunat, draga mea. Nu lăsa soarele să-ţi strice pielea.

---

[1] Zidurile vechii fortăreţe din Kano sunt până azi una dintre priveliştile cele mai măreţe din Africa de Vest. (n.tr.)

– *Na gode.* Îţi mulţumesc, Hajia, spuse Olanna, întrebându-se cum era posibil ca oamenii să-şi controleze afecţiunea, să-şi strunească sau să dea frâu liber emoţiilor la comandă.

– Nu mai sunt femeia ibo cu care voiai să te căsătoreşti şi care ar fi pătat onoarea tradiţională a familiei cu sânge de necredincios, spuse Olanna în timp ce urcau în maşina roşie marca Porsche a lui Mohammed. Aşa că acum îţi sunt prietenă.

– M-aş fi căsătorit cu tine oricum, şi mama ştie asta. Preferinţele ei nu contau.

– Poate nu la început, dar mai târziu? După ce am fi fost căsătoriţi timp de zece ani?

– Părinţii tăi aveau aceeaşi părere ca mama.

Mohammed se întoarse să se uite la ea. De ce vorbim noi despre asta acum? Ochii lui aveau în ei o tristeţe greu de descris. Sau poate era doar imaginaţia Olannei. Poate că ea îşi dorea să-l vadă întristat de faptul că nu aveau să se căsătorească niciodată. Nu voia să se mărite cu el, şi totuşi îi plăcea să insiste asupra lucrurilor pe care nu le făceau şi nu aveau să le facă niciodată împreună.

– Iartă-mă, spuse ea.

– N-ai de ce să-ţi ceri iertare.

Mohammed se întinse şi îi luă mâna într-a lui.

Maşina scoase nişte sunete răguşite când ieşiră pe poartă.

– S-a adunat prea mult praf în ţeava de eşapament. Maşinile astea nu au fost făcute pentru şoselele noastre.

– Ar trebui să-ţi cumperi un Peugeot zdravăn.

– Da, ar trebui.

Olanna îi privi cu atenţie pe cerşetorii îngrămădiţi lângă zidurile palatului, cu trupurile şi farfurioarele de metal acoperite de muşte. În aer se răspândise mirosul iute-acrişor al frunzelor de neem[1].

– Nu sunt ca albii, spuse ea încet.

Mohammed îi aruncă o privire.

– Bineînţeles că nu eşti. Eşti o naţionalistă şi o patrioată, şi curând te vei căsători cu profesorul tău, luptătorul pentru libertate.

---

[1] Arrbore *(Azadirachta indica)* din familia mahonului, tipic pentru regiunile tropicale şi subtropicale, rezistent la secetă. Toate părţile lui sunt folosite la prepararea a diferite remedii medicale tradiţionale. (n.tr.)

Olanna se întrebă dacă nu cumva tonul vesel al lui Mohammed ascundea o ironie mult mai serioasă. El îi ţinea încă mâna într-a lui, şi Olanna se întrebă, de asemenea, dacă nu-i venea greu să manevreze volanul cu o singură mână.

Olanna se mută la Nsukka într-o sâmbătă vântoasă, iar a doua zi Odenigbo plecă la o conferinţă de matematică la Universitatea din Ibadan. Nu s-ar fi dus dacă lucrările conferinţei nu ar fi fost dedicate mentorului său, matematicianul american de culoare David Blackwell[1].

– Este cel mai mare matematician în viaţă, cel mai mare, spuse Odenigbo. De ce nu vii şi tu cu mine, *nkem?* Stăm numai o săptămână.

Olanna refuză. Voia să aibă posibilitatea să se instaleze cât timp el nu era acolo, să-şi alunge temerile în absenţa lui. Primul lucru pe care îl făcu după ce Odenigbo plecă fu să arunce florile albe şi roşii de plastic de pe masa din sufragerie.

Ugwu se arătă îngrozit.

– Dar, doamnă, e încă bune.

Olanna îl luă cu ea în curte, lângă tufele de crini africani şi trandafiri rozalii pe care Jomo tocmai le stropise, şi îl rugă să taie câteva flori. Îi arătă apoi câtă apă să pună în vaze. Ugwu se uită la flori şi clătină din cap, ca şi cum nu i-ar fi venit să creadă cât era de bleagă.

– Dar mor, doamnă. Celelalte nu mor.

– Da, dar acestea sunt mai bune, *fa makali,* spuse Olanna.

– Mai bune, doamnă?

Ugwu îi răspundea întotdeauna în engleză când ea îi vorbea în ibo, ca şi cum percepea adresarea ei în ibo ca pe o insultă împotriva căreia trebuia să se apere vorbind insistent engleza.

– Sunt pur şi simplu mai frumoase, spuse ea, şi-şi dădu seama că nu ştia cum să explice de ce prefera florile adevărate celor de plastic.

Ceva mai târziu, nu fu surprinsă să găsească florile de plastic într-un dulap din bucătărie. Ugwu le păstrase în acelaşi fel în care păstra cutii cu zahăr umezit, dopuri de plută, chiar şi coji de batate. Olanna ştia că această incapacitate a lui de a se debarasa de lucruri, chiar de cele inutile venea din faptul că nu avusese niciodată prea multe. Aşa că, atunci când stătea în bucătărie cu el, îi vorbea despre necesitatea de a păstra numai lucrurile folositoare, sperând că el n-avea să o întrebe în ce fel erau folositoare florile adevărate. Îl rugă să curețe cămara și să pună pe rafturi ziare vechi, și, în timp ce el lucra, stătu lângă el și-l întrebă despre familia lui. Olannei îi era greu să și le imagineze pe rudele lui Ugwu, pentru că, în vocabularul lui limitat, el îi descria pe toți ca fiind „foarte buni". Se duse la piață cu el și, după ce făcură toate târguielile necesare, îi cumpără un pieptene și o cămașă. Îl învăță să gătească orez prăjit cu ardei gras și morcovi tăiați; îl rugă să nu mai fiarbă fasolea până se făcea terci, să nu înece mâncarea în ulei, să pună ceva mai multă sare. Deși îi simțise mirosul de transpirație din prima zi când îl văzuse, lăsă să treacă mai multe zile înainte să-i dea puțină pudră parfumată pentru subsuori și să-l roage să folosească două căpăcele de dezinfectant în apa de baie. Ugwu păru plăcut impresionat când mirosi pudra, și Olanna se întrebă dacă își dădea seama că avea un miros de damă. Se întrebă, de asemenea, ce credea el cu adevărat despre ea. Era vizibil că simțea o anumită afecțiune, dar, pe de altă parte, ochii lui o măsurau în liniște, ca și cum ar fi evaluat-o în raport cu un standard al său. Și Olanna se temea să nu îl dezamăgească.

---

[1] Profesor emerit de statistică (n. 1919) la Universitatea Berkeley din California, SUA. (n.tr.)

Ugwu începu în sfârșit să vorbească în ibo cu ea în ziua în care Olanna se apucase să rearanjeze fotografiile de pe perete. O mică șopârlă gecko se strecură de sub rama de lemn a pozei lui Odenigbo în costum de absolvent al facultății, și Ugwu strigă:

– *Egbukwala!* N-o omorîți!

– Poftim?

Olanna se răsuci spre el de pe scaunul pe care se urcase.

– Dacă o omorîți, o să vă doară burta, spuse el.

Ei i se păru că dialectul Opi în care vorbise el suna caraghios. Parcă scuipa cuvintele din gură.

– Bineînțeles că n-o omorâm. Hai să atârnăm fotografia pe peretele celălalt!

– Da, doamnă, spuse Ugwu, și apoi se apucă să-i povestească, în ibo, cum sora sa Anulika se potcovise cu o durere îngrozitoare de burtă după ce omorâse o șopârlă.

Olanna se simțea deja mai în largul ei în casă când se întoarse Odenigbo. El o trase cu putere spre el, o sărută și o strânse în brațe.

– Ar trebui să mănânci mai întâi, spuse ea.

– Ştiu eu ce aş vrea să mănânc.

Ea râse. Se simţea ridicol de fericită.

– Ce s-a întâmplat aici? întrebă Odenigbo, privind în jur. Ai pus toate cărţile în biblioteca aia?

– Cărţile tale mai vechi sunt în celălalt dormitor. Am nevoie de spaţiu pentru cărţile *mele.*

– *Ezi okwu?* Te-ai instalat cu adevărat, nu?

Odenigbo râdea.

– Du-te şi fă o baie, spuse ea.

– Şi de ce bunul meu băiat miroase a flori?

– I-am dat puţină pudră de talc. N-ai observat până acum ce tare mirosea?

– Aşa miros ţăranii. Şi eu am mirosit la fel până când am plecat din Abba la liceu. Dar tu nu ştii asta.

Vocea lui o tachina cu blândeţe. Însă mâinile lui nu erau blânde. Îi desfăceau nasturii bluzei, îi eliberau sânii din cupa sutienului. Olanna nu-şi dădu seama prea bine cât timp trecuse, dar era încolăcită pe pat în jurul lui Odenigbo, caldă şi dezgolită, când Ugwu bătu la uşă să le spună că aveau musafiri.

– Nu pot să plece? murmură ea.

– Haide, *nkem,* spuse Odenigbo. Abia aştept să li te prezint.

– Hai să mai stăm puţin. Olanna îşi trecu degetele peste părul creţ de pe pieptul lui, dar el o sărută şi se ridică să-şi caute hainele.

Olanna se îmbrăcă şovăitoare şi ieşi în sufragerie.

– Prieteni, dragi prieteni, anunţă Odenigbo cu afectare, aceasta este, în sfârşit, Olanna.

Femeia care căuta un post la aparatul de radio se întoarse şi o apucă pe Olanna de mână.

– Îmi pare bine, spuse ea.

Avea înfăşurat pe cap un turban portocaliu aprins.

– Şi mie, zise Olanna. Dumneavoastră trebuie să fiţi Lara Adebayo.

– Da, spuse domnişoara Adebayo. Odenigbo nu ne-a spus că eşti atât de absurd de frumoasă.

Olanna se dădu un pas înapoi, descumpănită pentru o clipă.

– Am s-o iau drept un compliment.

– Şi ce engleză impecabilă, murmură domnişoara Adebayo cu un zâmbet compătimitor, întorcându-se spre aparatul de radio.

Avea un trup compact şi spatele drept, arătând încă mai drept în rochia ţeapănă cu imprimeu portocaliu – trupul unui anchetator pe care nimeni nu îndrăzneşte să-l chestioneze.

– Eu sunt Okeoma, spuse bărbatul cu claia de păr nepieptănat. Credeam că prietena lui Odenigbo e o fiinţă omenească: nu ne-a spus că eşti o sirenă.

Olanna râse, recunoscătoare pentru căldura de pe chipul lui Okeoma şi pentru felul în care îi ţinu mâna într-a lui un pic prea mult. Profesorul Patel arăta ruşinat când îi spuse:

– Sunt bucuros să vă cunosc în sfârşit.

Profesorul Ezeka îi strânse mâna şi apoi clatină din cap dezaprobator aflând că avea o diplomă în sociologie, şi nu într-o ştiinţă exactă.

După ce Ugwu aduse băuturile, Olanna îl privi pe Odenigbo ducând paharul la gură, şi nu se putut gândi decât la felul cum buzele acelea se lipiseră de sfârcurile ei cu numai câteva minute înainte. Se mişcă puţin, neobservat, în aşa fel încât să-şi frece partea interioară a braţului de sân, şi închise ochii de plăcere simţind durerea săgetând-o. Câteodată Odenigbo muşca prea tare. Olanna ar fi vrut ca musafirii să plece.

– Oare nu a numit marele gânditor Hegel Africa o ţară a copilăriei? întrebă profesorul Ezeka pe un ton afectat.

– Atunci, poate cei care au pus afişele cu „Interzis accesul copiilor şi al negrilor" în cinematografele din Mombasa[1] l-au citit pe Hegel, spuse profesorul Patel şi chicoti.

– Hegel nu poate fi luat în serios. L-aţi citit cu atenţie? E caraghios, cu totul caraghios. Dar Hume, Voltaire şi Locke au avut aceeaşi părere despre Africa, spuse Odenigbo. Măreţia depinde de locul din care provii. E exact ca în cazul evreilor care au fost întrebaţi ce cred despre procesul lui Eichmann de mai deunăzi, şi unul dintre ei a răspuns că nu înţelege cum de naziştii au putut fi consideraţi nişte mari oameni de către cineva, vreodată. Dar ei chiar au fost, nu-i aşa? Şi încă sunt! Odenigbo gesticulă cu mâna dreaptă, cu palma în sus, şi Olanna îşi aminti cum acelaşi braţ îi înconjurase mijlocul mai devreme. Oamenii nu înţeleg următorul lucru: că, dacă Europei i-ar fi păsat mai mult de Africa, Holocaustul n-ar fi avut loc, continuă Odenigbo. Pe scurt, cel de-al Doilea Război Mondial n-ar fi avut loc!

---

[1] Mare centru comercial şi port în Kenya (n.tr.)

– Ce vrei să spui? întrebă domnişoara Adebayo, ducând paharul la buze.

– Cum poţi să întrebi ce vreau să spun? E limpede ca lumina zilei – dacă ne gândim numai la herero[1].

Odenigbo nu-şi mai găsea locul pe scaun, vocea i se înălţase, iar Olanna se gândi dacă-şi mai amintea cât de zgomotoşi fuseseră în pat, cum, după aceea, el îi spusese, râzând: „Dacă o ţinem tot aşa şi noaptea, o să-l trezim probabil pe bietul Ugwu".

– Ai zis-o din nou, Odenigbo, spuse domnişoara Adebayo. Vrei să spui că, dacă albii nu i-ar fi ucis pe herero, Holocaustul evreilor nu s-ar fi întâmplat? Dar nu văd nici o legătură!

– Nu vezi? întrebă Odenigbo. Şi-au început studiile rasiste cu herero şi au încheiat cu evreii. Bineînţeles că există o legătură!

– Argumentul tău nu ţine, sofistule, spuse doamnişoara Adebayo şi dădu pe gât ce mai rămăsese în pahar.

– Dar cel de-al Doilea Război Mondial a fost un lucru rău care a fost şi bun, cum spun oamenii noştri, zise Okeoma. Fratele tatălui meu a luptat în Birmania şi s-a întors chinuit de o întrebare arzătoare: Cum de nu-i spusese nimeni până atunci că omul alb nu e nemuritor?

Râseră toţi. Părea un fel de obicei de-al lor, ca şi cum avuseseră variaţii ale conversaţiei pe această temă de nenumărate ori şi ştiau exact când puteau să râdă. Olanna râse şi ea şi simţi pentru o clipă că râsul ei suna diferit, mai ascuţit decât al lor.

În săptămânile următoare, când începu să predea un curs de introducere în sociologie, când deveni şi ea membră a clubului profesorilor şi se alătură celorlalţi la partidele de tenis, când începu să-l ducă pe Ugwu cu maşina la piaţă şi să facă plimbări pe jos cu Odenigbo şi când se alătură măicuţelor din societatea caritabilă de pe lângă biserica Sfântul Petru, Olanna începu să se obişnuiască, încet-încet, cu prietenii lui

---

[1] Populaţie din Namibia, care a fost ţinta primului genocid din istoria secolului XX, înfăptuit de către germani în 1904, în urma izbucnirii unor revolte. (n.tr.)

Odenigbo. Odenigbo o tachina că, de când era ea acolo, aveau mai mulţi oaspeţi, că Okeoma şi profesorul Patel se îndrăgostiseră de ea, pentru că Okeoma era nerăbdător să citească în public poezii în care descrierile zeiţelor erau suspect de asemănătoare cu ea, iar profesorul Patel relata prea multe istorii de pe vremea şederii sale la Makerere[1], în care se portretiza ca pe intelectualul-cavaler desăvârşit.

Olannei îi plăcea de profesorul Patel, dar aştepta cu cea mai mare nerăbdare vizitele lui Okeoma. Părul lui zbârlit, hainele şifonate şi poezia lui dramatică o făceau să se simtă în largul ei. Şi încă de la primele întâlniri observă că Odenigbo preţuia cel mai mult opiniile lui Okeoma, proclamându-l „Vocea generaţiei noastre!“ cu o autentică sinceritate. Încă nu ştia cum să ia atitudinea condescendentă a profesorului Ezeka, certitudinea lui că ştie mai bine decât oricine altcineva, dar preferă să nu spună prea multe. N-o înţelegea încă prea bine nici pe domnişoara Adebayo. Ar fi fost mai simplu dacă domnişoara Adebayo ar fi dat semne de gelozie, dar ea părea s-o considere nedemnă de a fi o posibilă competitoare din cauza manierelor neintelectuale, a frumuseţii ei şi a englezei copiate de la albii asupritori. Olanna se pomeni vorbind mai mult când domnişoara Adebayo era de faţă, exprimând cu disperare opinii care ar fi trebuit s-o impresioneze – Nkrumah voia de fapt să conducă întreaga Africă[2], era o aroganţă din partea Americii să insiste ca sovieticii să-şi retragă rachetele din Cuba câtă vreme ale lor rămâneau în Turcia, masacrul din Sharpeville era numai un exemplu dramatic al sutelor de negri ucişi de statul sud-african în fiecare zi –, dar bănuia că toate ideile ei erau lipsite de originalitate. Şi bănuia, de asemenea, că domnişoara Adebayo ştia asta; pentru că întotdeauna, exact atunci când vorbea ea, se întâmpla ca domnişoara Adebayo să se apuce să frunzărească o revistă, sau să-şi toarne încă un pahar, sau să meargă la toaletă. În cele din urmă, Olanna renunţă. N-avea să-i placă niciodată de domnişoara Adebayo, iar domnişoarei Adebayo nici măcar n-o să-i treacă vreodată prin cap să-i placă de ea. Poate că domnişoara Adebayo își dăduse seama, de pe fața ei, că îi era teamă, că era nesigură pe ea, că nu era unul dintre cei care nu au răbdare să se îndoiască de ei înșiși. Cineva ca Odenigbo. Cineva ca domnișoara Adebayo însăși, care putea să se uite drept în ochii ei și să-i spună că era absurd de frumoasă, care putea, pur și simplu, să folosească expresia aceasta, „absurd de frumoasă“.

---

[1] Cea mai mare universitate din Uganda, unde au studiat numeroşi lideri politici africani. După obţinerea independenţei ugandeze (9 octombrie 1962), Makerere a devenit un centru al literaturii care a sprijinit naţionalismul african. (n.tr.)

[2] Kwane Nkrumah (1909–1972), celebru militant panafricanist şi anticolonialist, primul preşedinte al Ghanei independente (n.tr.)

Și totuși, când Olanna stătea întinsă în pat lângă Odenigbo, cu picioarele înlănțuite într-ale lui, era uimită să-și dea seama că, de când venise la Nsukka, se simțea ca adâncită într-un morman de pene moi, chiar și în zilele când Odenigbo se închidea în biroul lui ore întregi să studieze. De fiecare dată când el îi propunea să se căsătorească, ea refuza. Erau prea fericiți, într-un mod lipsit de trăinicie, și ea dorea să păstreze această relație; îi era teamă că mariajul avea să o transforme într-un parteneriat prozaic.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3

Richard vorbea puţin la petrecerile la care îl târa Susan. Când ea îl prezenta altora, spunea întotdeauna despre el că era scriitor, şi el spera că invitaţii aveau să pună atitudinea lui pe seama felului distant de a fi al scriitorilor, deşi se temea că îi citeau adevărata fire şi simţeau că era pur şi simplu stingherit. Dar clienţii petrecerilor erau de obicei drăguţi cu el. Erau drăguţi cu oricine ar fi însoţit-o pe Susan, cât timp Susan avea să-i farmece cu vorbele ei de duh, cu râsul ei, cu ochii ei verzi care străluceau pe faţa îmbujorată de atâtea pahare cu vin.

Richard nu se supăra să-i fie companion şi să o aştepte până când ea era dispusă să plece, nu se supăra că nici unul dintre prietenii ei nu făcea eforturi să-l atragă în conversaţie, nu se supărase nici măcar când o femeie palidă, cu ochii injectaţi de băutură, îl numise „băieţaşul" lui Susan. Dar îl supărau toate acele petreceri date de albi la care Susan îl împingea să „se alăture bărbaţilor", în timp ce ea se întreţinea cu musafirele, comparându-şi însemnările despre viaţa în Nigeria. Se simţea stingher alături de bărbaţi. Majoritatea erau englezi, foşti administrtori coloniali şi oameni de afaceri de la John Holt[1], Kingsway[2], GB Ollivant[3], Shell-BP sau United Africa Company[4]. Aveau tenul înroşit de soare şi de alcool. Chicoteau despre cât de provincială era politica în Nigeria, despre faptul că, cine ştie, băieţii ăştia nu erau poate chiar atât de

---

[1] Redutabilă companie comercială cu sediul în Nigeria (n.tr.)

[2] Lanţ de supermarketuri şi restaurante datând din perioada colonială a Nigeriei (n.tr.)

[3] Companie comercială şi de distribuţie a produselor alimentare (n.tr.)

[4] Filială nigeriană a firmei britanice Unilever, actor major pe piaţa economică din Nigeria (n.tr.)

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

pregătiţi să se guverneze singuri. Discutau despre crichet, despre plantaţiile pe care le deţineau sau plănuiau să le deţină, despre clima perfectă din Jos[1], despre oportunităţile de afaceri din Kaduna[2]. Când Richard menţionă interesul lui pentru arta Ibo-Ukwu[3], i se răspunse că încă nu exista o piaţă pentru aşa ceva, aşa că Richard nu se mai obosi să explice că nu îi păsa deloc de bani, ci de calităţile estetice ale obiectelor. Şi, când spuse că tocmai sosise în Lagos şi că voia să scrie o carte despre Nigeria, fu întâmpinat cu zâmbete şi cu sfaturi lapidare: oamenii erau nişte amărâţi de cerşetori, pregăteşte-te să le aspiri mirosul de transpiraţie şi să se holbeze la tine pe drumuri, nu crede niciodată în poveştile despre viaţa grea, nu te arăta niciodată slab în faţa servitorilor. Se spuneau glume pe seama fiecărei trăsături de caracter a negrilor. Una dintre ele, despre aerele pe care şi le dădeau africanii, îi rămăsese lui Richard în minte: Un negru îşi plimba câinele, şi un englez îl întreabă: „Ce faci cu maimuţa aia?“, la care negrul răspunde: „E un câine, nu o maimuţă“ – de parcă englezul ar fi vorbit cu el!

Richard râdea la glumele astea. Încerca să nu devieze prea mult de la subiectul conversaţiei, să nu arate cât de stânjenit se simţea. Prefera compania femeilor, deşi învăţase că nu era bine să petreacă prea mult timp alături de vreo femeie, pentru că Susan avea să arunce cu pahare când ajungeau acasă. Prima oară când se întâmplase asta, Richard fusese descumpănit. Stătuse puţin de vorbă cu Clovis Bancroft despre viaţa fratelui ei în calitate de şef al fiscului în provincia Enugu cu ani în urmă, şi apoi Susan rămăsese tăcută în timpul drumului spre casă în maşina ei condusă de şofer. Richard crezuse că moţăia; probabil de aceea nu comenta despre cine ştie ce rochie dezgustătoare sau despre aperitivele insipide care fuseseră servite. Dar, când ajunseseră înapoi acasă la ea, Susan luase un pahar din dulap şi dăduse cu el de perete.

---

[1] Oraş în Nigeria Centrală, situat la o altitudine de peste 1 200 de metri, motiv pentru care beneficiază de o climă relativ temperată. Este una dintre principalele destinaţii de vacanţă ale turiştilor din Nigeria. (n.tr.)

[2] Oraş în Nigeria de Nord, important nod industrial, comercial şi de transporturi (n.tr.)

[3] Oraş în statul Anambra, unde au fost descoperite cele mai vechi obiecte de bronz din Africa subsahariană (datând din sec. al X-lea d.Hr. sau chiar de mai devreme), ca şi alte artefacte metalice care atestă existenţa în această regiune a unei culturi sofisticate, predecesoare, în anumite privinţe, a culturii ibo. (n.tr.)

– Femeiuşca aia oribilă, Richard, şi chiar sub ochii mei! E odios!

Se aşezase pe canapea şi-şi îngropase faţa în palme până când Richard spusese că-i părea rău, deşi nu era foarte sigur pentru ce se scuza.

Un alt pahar avusese aceeaşi soartă câteva săptămâni mai târziu. Richard vorbise cu Julia Marsh, în cea mai mare parte despre cercetările ei asupra aşa-numitului *asantehene*[1] din Ghana, şi o ascultase absorbit, până când Susan venise şi-l trăsese de mânecă. Noaptea târziu, după ce sticla fragilă se spărsese în sute de cioburi, Susan îi spusese că ştia că el n-avusese de gând să flirteze, dar că trebuia să înţeleagă că oamenii erau îngrozitor de bănuitori şi că aici bârfele erau un adevărat coşmar. El îşi ceruse iertare încă o dată şi se întrebase ce credeau servitorii care strânseseră cioburile.

Apoi venise cina la care el discutase despre arta Nok[2] cu o profesoară de la universitate, o femeie timidă de etnie yoruba, care părea să se simtă la fel de nelalocul ei ca el. Richard se aşteptase ca Susan să reacţioneze şi îşi pregătise scuzele încă înainte să intre în sufragerie, ca să salveze paharul. Dar Susan fusese vorbăreaţă pe drumul spre casă; îl întrebase dacă discuţia cu femeia aceea fusese interesantă şi îşi exprimase speranţa că aflase ceva care avea să-i fie util pentru carte. Richard se holbase la ea în semibscuritatea din maşină. Susan n-ar fi spus aşa ceva dacă el ar fi stat de vorbă cu vreo englezoaică, deşi unele dintre ele contribuiseră la redactarea constituţiei nigeriene. Era pur şi simplu vorba, înţelese el, de faptul că negresele nu reprezentau o ameninţare pentru ea, nu erau nişte rivale adevărate.

Mătuşa Elizabeth spusese că Susan era fermecătoare şi plină de viaţă, chiar dacă puţin mai în vârstă decât el, şi că stătea de ceva vreme în Nigeria, aşa că putea să-i slujească drept ghid. Richard nu voia un ghid; se descurcase foarte bine singur în celelalte călătorii în străinătate pe care le făcuse. Dar mătuşa Elizabeth insistase; Africa nu semăna nici pe departe cu Argentina sau cu India. Spusese „Africa" pe tonul cuiva care-şi stăpâneşte un tremur, sau poate fusese pentru că nu voia să-l lase să plece, ea ar fi vrut ca el să stea la Londra şi să scrie mai departe pentru *News Chronicle*. Richard credea în continuare că nimeni nu-i citea minuscula rubrică din ziar, deşi mătuşa Elizabeth spunea că toţi prietenii ei făcuseră acest lucru. Dar ea o citea cu sârguinţă. Postul era, până la urmă, un fel de sinecură: nici nu i-ar fi fost oferit dacă redactorul-şef n-ar fi fost un vechi prieten de-al mătuşii.

---

[1] Liderul populaţiei ashanti din Ghana şi dintr-o parte a Coastei de Fildeş. Astăzi, *asantehene* este doar un titlu onorific, dar cândva el îl numea pe conducătorul puternicului regat ashanti (1701–1896). (n.tr.)

[2] Artă specifică civilizaţiei Nok (aprox. 500 î.Hr.–200 d.Hr.) care a existat în zona centrală şi de nord a Nigeriei. Este reprezentată în primul rând printr-o numeroasă colecţie de statuete antropomorfe de teracotă, de dimensiuni destul de mari, de o deosebită calitate artistică, dar ale căror funcţiuni nu sunt încă pe deplin elucidate. (n.tr.)

Richard nu încercă să-i explice mătuşii Elizabeth dorinţa lui de a vizita Nigeria, dar acceptă oferta lui Susan de a-i fi ghid. Primul lucru pe care-l observă când ajunse în Lagos fu vivacitatea lui Susan, înfăţişarea ei foarte la modă, felul în care îşi concentra toată atenţia asupra lui, în care îi atingea braţul când râdea. Vorbea cu convingere despre Nigeria şi despre nigerieni. Când trecuseră în maşină pe lângă piaţa gălăgioasă, cu magazinele din care urla muzica, cu dughenele comercianţilor de stradă aşezate haotic, cu rigolele pline de apă împuţită, ea îi spusese:

– Au o energie fantastică, într-adevăr, dar prea puţină grijă pentru igienă, mă tem.

Îi spuse că etnicii hausa din zona de nord erau nişte oameni plini de demnitate, că ibo se arătau ursuzi şi iubitori de bani şi că yoruba erau, una peste alta, destul de plăcuţi, în ciuda faptului că puteau fi nişte linguşitori de primă mână. Sâmbăta seara, arătându-i spre mulţimile de oameni în haine pestriţe care dansau în faţa corturilor puternic luminate de pe străzi, Susan spunea:

– Fii atent. Yoruba sunt în stare să se îndatoreze pe viaţă numai ca să dea o petrecere ca asta.

Îl ajutase să-şi găsească un mic apartament, să-şi cumpere o maşină, să obţină permisul de conducere, să meargă la muzeele din Lagos şi din Ibadan.

– Trebuie să-i cunoşti pe toţi prietenii mei, spusese ea.

La început, atunci când ea îl prezentase drept scriitor, el voise s-o corecteze: jurnalist, nu scriitor. Dar era, de fapt, scriitor – cel puţin, el era sigur că avea stofă de scriitor, de artist, de creator. Jurnalismul era o îndeletnicire temporară, ceva de făcut până când avea să scrie romanul acela remarcabil pe care îl plănuia.

Aşa că o lăsase să-l prezinte drept scriitor. Asta părea, oricum, să-i facă pe prietenii ei să-l tolereze. Îl făcu pe profesorul Nicholas Green să-i sugereze să se înscrie la concursul pentru o bursă de cercetare la Nsukka, unde putea lucra într-un mediu universitar. Richard îşi depuse dosarul, nu numai de dragul perspectivei de a se îndeletnici cu scrisul în cadrul unei universităţi, ci şi pentru că ar fi mers în sud-est, în ţara artei Ibo-Ukwu, tărâmul superbelor vase ornamentate cu brâuri răsucite. La urma urmelor, pentru acestea venise în Nigeria.

Se afla aici de câteva luni, când Susan îl întrebase dacă nu voia să se mute la ea. Casa ei din Ikoyi era spaţioasă, avea o grădină minunată, şi probabil acolo ar fi lucrat mult mai bine decât în apartamentul lui închiriat, cu podele de ciment denivelate şi în care gazda comenta mereu din cauza becurilor lăsate aprinse. Richard ar fi vrut s-o refuze. Nu voia să mai stea prea mult în Lagos. Voia să călătorească prin ţară până primea răspunsul de la Nsukka. Dar Susan redecorase deja cabinetul spaţios din casă pentru el, aşa că, până la urmă, el se învoise să se mute. Stătea zilnic în fotoliul din piele, studia atent cărţi şi diverse materiale bibliografice, privea pe fereastră la grădinarii care stropeau gazonul şi bătea energic la maşină, deşi era conştient de faptul că nu făcea decât să dactilografieze, nu să scrie. Susan avea grijă să-i ofere perioadele de linişte necesare, când băga doar din când în când capul pe uşă, şoptind: „Vrei puţin ceai?“ sau „Apă?“ sau „Vrei să mănânci ceva?“ El îi răspundea tot în şoaptă, ca şi cum scrisul lui ar fi devenit sacrosanct şi ar fi transformat şi camera într-un sanctuar. Nu-i spunea că nu scrisese nimic bun până în acel moment, că ideile din cap nu i se concretizaseră încă în personaje, intrigă şi un cadru de desfăşurare a acţiunii. I se părea că ar răni-o. Scrisul lui devenise hobby-ul ei preferat, şi Susan venea în fiecare zi acasă cu cărţi şi reviste de la Biblioteca Consiliului Marii Britanii. Cartea lui era pentru o ea o realitate deja palpabilă şi care putea fi deci terminată. El, în schimb, nu era sigur nici măcar de subiect, dar îi era recunoscător lui Susan pentru încredere. Era ca şi cum credinţa ei îi făcea opera reală, şi el îşi manifesta gratitudinea însoţind-o la petrecerile care-i displăceau. După câteva recepţii, Richard decise că nu era suficient să fie prezent acolo; trebuia să încerce să fie amuzant. Dacă ar fi dat măcar o replică hazlie atunci când era prezentat, asta ar fi putut compensa tăcerea lui în restul timpului şi, chiar mai important, i-ar fi făcut plăcere lui Susan. Exersă o vreme, în faţa oglinzii din baie, o expresie facială caraghioasă, autoironică, şi o replică sincopată. „Vi-l prezint pe Richard Churchill", spunea Susan, şi el riposta: „Nici o legătură de sânge cu Sir Winston, mă tem, altfel aş fi ieşit un pic mai isteţ".

Prietenii lui Susan râdeau auzindu-l, deşi Richard se întreba dacă nu era mai degrabă din milă faţă de jalnica lui încercare de a fi ilar decât din amuzament. Dar nimeni nu-i spusese până atunci: „Foarte amuzant" pe tonul acela uşor batjocoritor cum o făcuse Kainene într-o zi, în sala de recepţii a hotelului Federal Palace. Kainene fuma, expirând rotocoale perfecte. Stătea în acelaşi cerc cu el şi Susan, şi Richard îi aruncă o privire şi se gândi că era probabil metresa vreunui politician. Făcea asta când întâlnea oameni noi, încerca să-şi dea seama din ce motiv se aflau acolo, să stabilească de cine fuseseră aduşi. Poate pentru că el însuşi n-ar fi participat la nici una dintre aceste petreceri dacă n-ar fi însoţit-o pe Susan. Nu se gândi că ar fi putut fi fata vreunui bogătaş nigerian, pentru că nu avea nici un pic din atitudinea aceea de falsă modestie cultivată de elite. Părea mai degrabă o întreţinută: rujul strident, rochia strânsă pe corp, ţigara. Pe de altă parte, nu zâmbea cu zâmbetul artificial al metreselor. N-avea nici măcar frumuseţea aceea generică a nigeriencelor care îl făcuse să încline să creadă zvonurile că politicienii ţării făceau schimb de amante. De fapt, nu era deloc drăguţă. Nu observă asta până când n-o privi din nou atunci când un prieten de-al lui Susan le făcu cunoştinţă.

– Domnişoara e Kainene Ozobia, fata lui Şef Ozobia. Kainene tocmai şi-a încheiat studiile de masterat la Londra. Kainene, ea e Susan Grenville-Pitts, de la Consiliul Marii Britanii, iar el este Richard Churchill.

– Îmi pare bine, spuse Susan, şi apoi se întoarse să stea de vorbă cu altcineva.

– Bună, spuse Richard.

Kainene tăcu, ţinându-şi ţigara între buze şi privindu-l ţintă, aşa că Richard îşi trecu degetele prin păr şi murmură:

– Nici o legătură de sânge cu Sir Winston, mă tem, altfel aş fi ieşit ceva mai isteţ.

Kainene expiră înainte să replice:

– Foarte amuzant.

Era foarte slabă şi foarte înaltă, aproape la fel de înaltă ca el, şi îl privea direct în ochi, cu o expresie goală, dură. Tenul ei avea culoarea ciocolatei belgiene. Richard se propti mai bine pe picioare – se temuse că avea să se dezechilibreze şi să se ciocnească de ea.

Susan se întoarse şi-i dădu un mic ghiont, dar el nu voia să plece, şi, când deschise gura, nu ştia sigur ce avea să spună.

– Eu şi Kainene ne-am descoperit un prieten comun la Londra. Ţi-am povestit despre Wilfred de la *Spectator?*

– Ah, spuse Susan zâmbind. Ce grozav! Vă las să discutaţi atunci. Mă întorc repede.

Se sărută cu un cuplu mai în vârstă, apoi intră într-un grup la celălalt capăt al sălii.

– Tocmai ţi-ai minţit soţia, spuse Kainene.

– Nu e soţia mea.

Fu surprins să vadă cât de ameţit se simţea să rămână singur cu ea. Kainene ducea paharul la buze şi sorbea. Trăgea din ţigară şi apoi scotea fumul pe gură. Scrumul argintiu se rotea spre podea. Totul părea să se mişte cu încetinitorul. Sala se umfla şi se strângea la loc, şi aerul ieşea şi intra într-un spaţiu în care, pentru o clipă, nu păreau să existe decât el şi Kainene.

– Poţi să te dai la o parte, te rog?

El tresări.

– Poftim?

– În spatele tău e un fotograf care abia aşteaptă să-mi facă o poză – mie şi colierului meu.

Richard se dădu la o parte şi o privi cum se uita drept în aparat. Nu poza, dar avea o ţinută relaxată; era obişnuită să fie fotografiată la petreceri.

– Colierul va apărea în numărul de mâine din *Lagos Life*. Bănuiesc că acesta va fi modul meu de a contribui la succesul Nigeriei independente. Le ofer conaţionalilor mei ceva la care să râvnească, un stimulent ca să muncească din greu, spuse ea, întorcându-se lângă el.

– E un colier superb, spuse el, deşi obiectul arăta strident.

El îşi dorea să întindă mâna şi să-l atingă, să i-l ridice de pe ceafă şi apoi să-l lase din nou să cadă în curba alungită a gâtului. Claviculele ei ieşeau ascuţite prin piele.

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Bineînţeles că nu este. Tata are nişte gusturi dezgustătoare în materie de bijuterii, spuse ea. Dar sunt banii lui. Văd însă că sora şi părinţii mei mă caută. Trebuie să plec.

– E şi sora ta e aici? întrebă Richard repede, înainte ca ea să se răsucească să plece.

– Da. Suntem gemene, spuse ea, şi se opri, ca şi cum făcuse o dezvăluire de maximă importanţă. Kainene şi Olanna. Numele ei înseamnă, foarte poetic, „aurul lui Dumnezeu", în timp ce al meu e mai pragmatic: „stai să vedem ce ne mai aduce Dumnezeu".

Richard privi zâmbetul care-i ridica uşor un colţ al gurii, un zâmbet sardonic despre care îşi imagină că ascundea altceva, poate o anume insatisfacţie. Nu ştia ce să spună. Simţea că timpul i se scurgea printre degete.

– Care din voi e mai bătrână?

– Mai bătrână? Ce întrebare! Kainene îşi arcui sprâncenele. Mi s-a spus că eu am ieşit prima.

Richard îşi apucă paharul cu vin cu amândouă mâinile şi se întrebă ce s-ar întâmpla dacă l-ar mai strânge puţin – s-ar sparge?

– Uite-o pe sora mea, spuse Kainene. Vrei să ţi-o prezint? Toată lumea vrea s-o cunoască.

Richard nu se răsuci s-o vadă.

– Aş prefera să vorbesc cu tine, spuse el. Adică, dacă nu te deranjează.

Îşi trecu mâna prin păr. Ea îl privea. El se simţi, sub privirea ei, adolescent.

– Eşti timid, spuse ea.

– Mi s-au spus lucruri mai rele.

Ea surâse, însemnând că asta *chiar* i se păruse amuzant, şi el se simţi împlinit că o făcuse să zâmbească.

– Ai fost vreodată în piaţa Balogun[1]? întrebă ea. Comercianţii îşi etalează hălcile de carne pe tarabe, şi poţi să le pipăi şi să le miroşi şi abia pe urmă să te hotărăşti pe care o iei. Eu şi sora mea suntem ca două hălci de carne. Suntem aici pentru ca tinerii domni potriviţi să pună mâna pe noi.

---

[1] Piaţă mare din Lagos (n.tr.)

– Oh, spuse el.

I se păru ciudat ca ea să-i vorbească despre un lucru atât de personal, deşi o făcuse pe acelaşi ton rece şi sarcastic pe care îl folosea în mod firesc. Richard vru şi el să-i spună ceva despre sine, să facă schimb de mici intimităţi cu ea.

– Iat-o pe soţia renegată, murmură Kainene.

Susan se întoarse şi-i puse un pahar în mână.

– Ia, dragule, spuse ea, şi apoi se răsuci spre Kainene. Mă bucur mult să te cunosc.

– *Eu* mă bucur să te cunosc, spuse Kainene şi ridică uşor paharul înspre Susan.

Susan îl luă pe Richard de braţ şi-l conduse într-o parte.

– E fiica lui Şef Ozobia, nu? Ce-o fi cu ea? E incredibil: mama ei e o frumuseţe fără pereche. Şef Ozobia deţine jumătate din Lagos, dar afişează un aer teribil de *nouveau riche.* N-are cine ştie ce educaţie – şi nici soţia lui. Cred că asta asta îl face atât de bătător la ochi.

Richard era de obicei amuzat de minibiografiile compuse de Susan, dar de data asta şoaptele ei îl enervară. Nu voia să bea din paharul cu şampanie, iar unghiile ei îi străpungeau braţul. Ea îl conduse spre un grup de englezi şi se opri acolo să pălăvrăgească, râzând zgomotos, uşor ameţită. El o căută cu privirea pe Kainene. La început nu zări rochia roşie, dar apoi o văzu stând lângă tatăl ei. Şef Ozobia părea masiv – cu gesturile largi, rotunde, pe care le făcea cu mâinile în timp ce vorbea, cu *agbada* generos brodată, ale cărei nenumărate falduri albastre îl făceau să arate şi mai corpolent. Doamna Ozobia era pe jumătate cât el şi purta o rochie şi un acoperământ de cap asortate, din pânză albastră. Richard fu o clipă uluit la vederea formei perfecte a ochilor mari, migdalaţi, pe faţa aceea întunecată, de o frumuseţe desăvârşită. Nu şi-ar fi închipuit niciodată că aceea era mama lui Kainene, cum n-ar fi ghicit nici o clipă că Olanna şi Kainene erau gemene. Olanna semăna cu mama ei, deşi frumuseţea ei era mai accesibilă, chipul mai rotunjit, mai zâmbitor, trupul graţios cu forme mai pline în rochia neagră. Un trup pe care Susan l-ar fi numit specific *african.* Lângă Olanna, Kainene arăta chiar mai slabă, aproape androgină. Rochia lungă până la glezne îi sublinia silueta băieţească, uscăţivă. Richard se uită îndelung la ea, vrând să o facă să îl caute şi ea cu privirea. Stătea ţeapănă, părând să-i urmărească pe cei din apropiere cu o căutătură când indiferentă, când uşor batjocoritoare. În cele din urmă, ridică ochii, întâlni privirea lui, îşi aplecă uşor capul pe o parte şi înălţă din sprâncene, ca şi cum ar fi ştiut foarte bine că el o urmărise. El îşi feri ochii, apoi se uită repede înapoi, hotărât să-i zâmbească de data asta, să facă un gest prietenesc, dar ea se întorsese cu spatele. El o privi până când ea plecă împreună cu părinţii ei şi cu Olanna.

Richard cumpără următorul număr din *Lagos Life,* şi, când îi văzu fotografia, îi scrută chipul, căutând să descopere ceva ce nu ştia. Într-un acces aproape maniacal de creativitate, scrise câteva pagini, compunând portrete fictive ale unei femei înalte, cu pielea maronie şi cu pieptul aproape plat. Se duse la Biblioteca Consiliului Marii Britanii şi căută numele tatălui ei în revistele de afaceri. Copie toate cele patru numere scrise în dreptul numelui Ozobia în anuarul telefonic. Acasă, ridică de mai multe ori receptorul şi îl puse jos de fiecare dată când auzi vocea operatorului. Exersă în faţa oglinzii ce avea să spună, gesturile pe care avea să le facă, deşi îşi dădea seama foarte bine că ea n-avea să-l vadă dacă vorbeau la telefon. Se gândi să-i trimită o ilustrată sau poate un coş cu fructe. În cele din urmă, sună. Ea nu păru surprinsă să-l audă. Sau poate era numai faptul că vocea ei era prea calmă, în timp ce lui inima bătea de să-i spargă pieptul.

– N-ai vrea să ieşim să bem ceva? întrebă el.

– Ba da. Poţi să vii la hotelul Zobis la prânz? E proprietatea tatălui meu, şi pot să rezerv un apartament doar pentru noi.

– O, ar fi minunat.

Richard închise, răvăşit. Nu ştia dacă trebuia să fie entuziasmat, dacă apartamentul „doar pentru noi“ însemna ceva. Când se întâlniră în holul hotelului, ea veni aproape, ca el să o poată săruta pe obraz, şi apoi îl conduse sus, pe terasă, unde se aşezară şi se uitară la palmierii din jurul piscinei. Era o zi senină, strălucitoare. Din când în când, briza clătina palmierii, şi Richard spera că vântul n-avea să-i deranjeze frizura şi că umbrela de deasupra lor ascundea petele roşii care îi apăreau pe obraji ori de câte ori stătea la soare.

– De aici se vede Heathgrove, spuse ea, arătând cu degetul, liceul acela englezesc infernal de scump şi de secretos pe care l-am făcut eu şi sora mea. Tatei i s-a părut că eram prea mici ca să ne trimită în străinătate, dar a vrut neapărat să devenim cât mai europene posibil.

– Clădirea aceea cu turn?

– Da. Liceul are, de fapt, doar două clădiri. Eram foarte puţini elevi. E atât de select, încât mulţi nigerieni nici măcar nu ştiu că există. Kainene rămase o vreme cu privirea aţintită asupra paharului. Tu ai fraţi sau surori?

– Nu. Am fost singur la părinţi. Ai mei au murit când aveam nouă ani.

– Nouă ani! Erai un copil.

Richard fu mulţumit că ea nu arătă prea multă compasiune, aşa cum făceau alţii, fals impresionaţi, ca şi cum i-ar fi cunoscut părinţii.

– Erau plecaţi foarte des. Molly, bona, m-a crescut de fapt. După moartea lor, s-a decis că aveam să locuiesc la o mătuşă la Londra. Richard tăcu, bucuros să simtă ciudatul început de intimitate pe care-l aduceau cu ele cuvintele despre el însuşi, atât de rar rostite de obicei. Verişorii mei, Martin şi Virginia, erau cam de vârsta mea, dar teribil de sofisticaţi. Mătuşa Elizabeth o ducea bine, în timp ce eu eram vărul dintr-un mărunt oraş de provincie. Din prima zi când am ajuns acolo, am început să fac planuri de evadare.

– Şi ai fugit?

– Da, de mai multe ori. Dar m-au prins de fiecare dată. Uneori chiar la capătul străzii.

– Şi unde voiai să fugi?

– Poftim?

– Unde voiai să fugi?

Richard se gândi câteva momente. Ştia că fugise dintr-o casă în care portretele unor oameni morţi de mult, agăţate pe pereţi, îl sufocau. Dar nu ştia unde fugise. Oare copiii se gândesc vreodată la asta?

– Poate fugeam la Molly. Nu ştiu.

– Eu ştiam unde voiam să fug. Dar aşa ceva nu exista, aşa că n-am mai plecat, spuse Kainene, lăsându-se pe spate în scaun.

– Cum aşa?

Ea îşi aprinse o ţigară, ca şi cum nu i-ar fi auzit întrebarea. Tăcerile ei îl făceau să se simtă neajutorat şi nerăbdător să-i atragă din nou atenţia. Vru să-i povestească despre vasele din bronz. Nu mai ştia unde citise pentru prima oară despre arta Ibo-Ukwu, despre băştinaşul care săpa un puţ şi care descoperise obiectele datând din secolul al IX-lea, poate primele vestigii metalice de pe continentul african. Dar fotografiile le văzuse în *Colonies Magazine*. Vasele cu brâuri împletite îi atrăseseră imediat atenţia; îşi trecuse degetul peste imaginea lor şi simţise că trebuia să ajungă într-o zi să atingă dantelăria aceea delicată de metal. Acum ar fi vrut să încerce să-i explice cât de profund impresionat fusese de vasele acelea – dar decise să n-o facă. Avea să mai lase să treacă nişte timp. Se simţi ciudat de liniştit la gândul acesta, pentru că, îşi dădu el seama, cel mai mult, cu ea, îşi dorea să aibă timp.

– Ai venit în Nigeria ca să fugi de altceva? întrebă ea în cele din urmă.

– Nu, spuse el. Am fost întotdeauna un singuratic şi întotdeauna mi-am dorit să văd Africa, aşa că mi-am părăsit postul umil de jurnalist, am luat un împrumut generos de la mătuşa mea şi iată-mă aici.

– N-aş fi zis că eşti un singuratic.

– De ce?

– Pentru că eşti un bărbat chipeş. Oamenii frumoşi nu sunt de obicei singuratici.

Kainene vorbise pe un ton egal, ca şi cum nu i-ar fi făcut un compliment, aşa încât el speră că ea nu-i observase obrajii îmbujorându-se.

– Ei bine, sunt totuşi, spuse el. Nu-i trecu prin cap nici un alt răspuns. Am fost întotdeauna.

– Un singuratic şi un explorator modern al continentului negru, spuse ea cu o voce uscată.

El râse, cu un râs spontan, necontrolat, se uită în jos la apa limpede din piscină şi se gândi, voios, că nuanţa aceea de albastru era poate şi culoarea speranţei.

A doua zi se întâlniră pentru dejun, şi la fel şi în ziua următoare. De fiecare dată ea îl conducea în apartament, şi apoi se aşezau pe terasă, mâncau orez şi beau bere rece. Ea îşi punea vârful limbii pe marginea paharului înainte să soarbă. Asta pe el îl excita, vederea acelui fragment roz, cu atât mai mult cu cât ea nu părea conştientă de gest. Tăcerile ei erau meditative, singuratice, şi totuşi, el se simţea legat de ea. Poate tocmai pentru că era distantă şi închisă în sine. Se trezi vorbind într-un fel cum nu vorbea de obicei, şi, atunci când întâlnirea lor lua sfârşit şi ea se ridica, adeseori pentru a-l însoţi pe tatăl ei la vreo întâlnire de afaceri, el simţea că îi îngheţa sângele în vine. Nu voia să plece, nu putea suporta gândul de a se întoarce în camera de studiu din casa lui Susan ca să stea şi să bată la maşină şi să aştepte ciocăniturile ei umile la uşă. Nu înţelegea cum de Susan nu suspecta nimic, cum de nu putea doar să se uite la el şi să-şi dea seama cât de diferit era, cum de nu observase nici măcar că acum se dădea cu mai multă loţiune după ras. Nu-i fusese necredincios, desigur, dar fidelitatea nu era doar o chestiune de sex. Faptul că râdea cu Kainene, că-i povestea lui Kainene despre mătuşa Elizabeth, că o privea fumând erau cu siguranţă dovezi de infidelitate; aşa le simţea el. Bătăile grăbite ale inimii lui atunci când Kainene îl săruta la despărţire. Mâna lui strângând mâna ei pe masă. Aşa încât, în ziua când Kainene nu-i mai dădu sărutul obişnuit de rămas-bun, ci îşi apăsă buzele pe buzele lui, Richard fu surprins. Nu-şi permisese până atunci să spere prea mult. Poate de aceea nici nu avu erecţie: era un amestec inhibitor de surpriză şi dorinţă. Se dezbrăcară repede. Trupul lui gol se lipi de al ei, şi totuşi, el rămase neputincios. Exploră unghiurile ascuţite ale claviculelor şi coapselor ei, îndemnându-şi în tot acest timp corpul şi mintea să se armonizeze, dorindu-şi din tot sufletul ca dorinţa să-i biruie neliniştea. Dar nu se întări. Îşi simţea membrul atârnându-i flasc între picioare.

Ea se ridică în capul oaselor pe pat şi-şi aprinse o ţigară.

– Iartă-mă, zise el, şi, când ea dădu din umeri şi nu spuse nimic, îşi dori să nu-şi fi cerut scuze.

Era ceva deprimant în apartamentul acela de hotel, luxos mobilat, atunci când el îşi trase pantalonii pe care ar fi putut foarte bine să nu şi-i scoată, iar ea îşi încheie sutienul. El ar fi vrut s-o audă spunând ceva.

– Ne vedem mâine? întrebă el.

Ea expiră fumul pe nas şi, în timp ce-l privea cum dispărea în aer, întrebă:

– E nasol, nu?

– Ne vedem mâine? întrebă el din nou.

– Mâine mă duc la Port Harcourt cu tata, la o întâlnire cu nişte oameni de afaceri din industria petrolului, spuse ea. Dar mă întorc miercuri după-amiază. Am putea să luăm masa de prânz ceva mai târziu.

– Da, sigur, spuse Richard, şi, până când dădu cu ochii de ea în holul hotelului, câteva zile mai târziu, se temu că n-avea să vină.

Luară prânzul şi se uitară la cei care înotau în piscină.

Ea era puţin mai animată, fumă şi vorbi mai mult. Îi povesti despre oamenii pe care-i cunoscuse de când începuse să lucreze alături de tatăl ei, cum erau toţi la fel.

– Noua clasă de sus nigeriană este o adunătură de ignoranţi care nu citesc nimic, care mănâncă fără să le placă în restaurante libaneze exagerat de scumpe[1] şi ale căror conversaţii se reduc la un singur subiect: „Cum merge noua maşină?“

O dată, Kainene râse. O singură dată îi luă mâna. Dar nu-l invită în apartament, şi el se întrebă dacă ea voia să mai aştepte pur şi simplu sau dacă hotărâse că nu acesta era, până la urmă, genul de relaţie pe care voia să o aibă cu el.

Richard nu se putu hotărî să întreprindă ceva. Trecură mai multe zile înainte ca ea să-l întrebe în cele din urmă dacă nu voia să meargă înăuntru, şi el se simţi atunci ca o dublură care a tot aşteptat ca actorul principal să lipsească într-o zi şi care, când acesta într-adevăr nu apare, în sfârşit, se simte paralizat de stângăcie şi nici pe departe atât de pregătit pentru a urca scena pe cât se credea. Ea îl conduse înăuntru. Când el începu să-i ridice rochia deasupra coapselor, ea îl împinse cu calm, ca şi cum ştia că frenezia lui era o simplă armură în faţa fricii. Îşi atârnă rochia pe spătarul scaunului. El era atât de îngrozit că ar putea s-o dezamăgească din nou, încât, văzând că avea erecţie, se simţi în al nouălea cer, atât de recunoscător, încât, abia dacă intrase în ea, că simţi deja tremurul acela involuntar pe care nu-l putu opri. Rămaseră întinşi o vreme, el deasupra ei, apoi el se rostogoli pe o parte. Ar fi vrut să-i spună că nu i se întâmplase niciodată aşa ceva. Relaţia lui sexuală cu Susan fusese satisfăcătoare, deşi lipsită de afecţiune.

– Îmi pare foarte rău, spuse.

Ea îşi aprinse o ţigară şi îl privi.

---

[1] Comunitatea libaneză din Nigeria (şi, în general, din Africa de Vest) este foarte numeroasă şi importantă din punct de vedere economic. În plus, spre deosebire de bucătăria nigeriană, puţin cunoscută în lume, cea libaneză are o reputaţie excelentă la nivel mondial. Libanezii nu sunt însă foarte agreaţi în Nigeria. (n.tr.)

– Vrei să vii să iei cina cu noi diseară? Părinţii mei au câţiva invitaţi.

Preţ de o clipă, el se simţi luat prin surprindere. Apoi răspunse:

– Da, mi-ar face plăcere.

Spera că invitaţia ei însemna ceva, reflecta o schimbare în modul ei de a percepe relaţia lor. Dar seara, când sosi la casa părinţilor ei din Ikoyi, ea îl prezentă spunând doar:

– Acesta este Richard Churchill, şi apoi se opri intenţionat, ca şi cum şi-ar fi sfidat părinţii şi pe ceilalţi musafiri, lăsându-i să creadă ce voiau.

Tatăl ei îl măsură din cap până-n picioare şi îl întrebă cu ce se ocupa.

– Sunt scriitor, spuse el.

– Scriitor? Aha, zise Şef Ozobia.

Richard îşi dori să nu fi spus că era scriitor, aşa că adăugă, în compensaţie:

– Sunt fascinat de descoperirile de la Ibo-Ukwu. Obiectele din bronz.

– Hmm, murmură Şef Ozobia. Aveţi vreo rudă care face afaceri în Nigeria?

– Nu, mă tem că nu.

Şef Ozobia surâse şi privi în altă parte. Nu-i mai adresă prea multe cuvinte în restul serii, şi la fel făcu şi doamna Ozobia, care îşi urma soţul îndeaproape, cu gesturile ei nobile şi cu frumuseţea încă mai intimidantă acum, văzută de aproape. Olanna se comportă diferit. Îl întâmpină cu un zâmbet precaut atunci când Kainene le făcu cunoştinţă, dar, după ce stătură puţin de vorbă, vocea ei deveni mai caldă, şi el se întrebă dacă sclipirea din ochii ei era milă, dacă îşi dădea seama cât de dornic era să spună ceea ce trebuia şi cum totuşi nu ştia care ar fi fost cuvintele potrivite. Căldura ei îl flată.

Se simţi ciudat de părăsit când ea se aşeză departe de el la masă. Salata tocmai fusese servită, când ea începu să discute politică împreună cu un oaspete. Richard înţelese că era vorba de nevoia ca Nigeria să devină republică şi să înceteze să susţină că regina Elisabeta era şeful statului, dar nu dădu atenţie discuţiei până când ea nu se răsuci spre el şi întrebă:

– Nu crezi, Richard?

Ca şi cum părerea lui avea importanţă.

El îşi drese vocea.

– Oh, desigur, spuse el, deşi nu era sigur la ce consimţise.

Se simţi recunoscător că ea îl atrăsese în conversaţie, îl inclusese şi pe el, şi fu fermecat de acea însuşire a ei care părea în acelaşi timp sofisticată şi naivă, un idealism ce refuza să se lase sufocat de realitatea apăsătoare. Pielea ei strălucea. Pometii i se ridicau când zâmbea. Dar îi lipsea melancolia aceea mistică a lui Kainene, care pe el îl electriza şi îl buimăcea. Kainene se aşeză lângă el şi vorbi puţin în timpul cinei – odată îi porunci tăios unui servitor să schimbe un pahar care arăta puţin tulbure, iar altă dată se aplecă spre el zicând:

– Sosul e greţos, nu ţi se pare?

Fu misterioasă în cea mai mare parte a timpului – privea, bea, fuma. Richard ar fi dat orice să ştie la ce se gândea. Simţea acelaşi fel de suferinţă fizică atunci când o dorea, şi visa să pătrundă din nou înăuntrul ei, s-o penetreze cât mai adânc, ca să încerce să descopere ceva pe care ştia că n-avea să-l afle niciodată. Era ca şi cum ar fi băut pahar după pahar cu apă şi ar fi rămas în continuare însetat şi cu teama neliniştitoare că n-avea să se sature vreodată.

Richard era îngrijorat din pricina lui Susan. Îi privea uneori bărbia avântată şi ochii verzi şi îşi spunea că era nedrept s-o înşele, să se ascundă în birou până când ea adormea, să o mintă că fusese la bibliotecă, la muzeu sau la clubul de polo. Ea merita mai mult. Dar faptul că era cu ea îi oferea o stabilitate reconfortantă. Richard simţea o anumită siguranţă auzindu-i şoaptele, petrecându-şi timpul în cabinetul ei de studiu cu schiţe în creion ale lui Shakespeare pe pereţi. Kainene nu era aşa. De Kainene se despărţea cu un simţământ ameţitor de fericire şi cu un sentiment la fel de neliniştitor de insecuritate. Ar fi vrut s-o întrebe ce credea despre lucrurile pe care nu le discutaseră niciodată – relaţia lor, un posibil viitor împreună, Susan –, dar nesiguranţa de sine îl amuţea de fiecare dată; îi era teamă de răspunsurile pe care ea i le-ar fi putut da.

Evită să ia vreo decizie până în dimineaţa când se trezi şi-şi aduse aminte de ziua aceea din Wentnor[1] când ieşise să se joace şi apoi o auzise pe Molly strigându-l: „Richard! La masă!" În loc să răspundă:

---

[1] Sat în comitatul Shropshire, Anglia (n.tr.)

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

„Vin imediat“ şi să alerge spre ea, se ascunsese sub un gard viu, zgâriindu-şi genunchii. „Richard! Richard!“ Molly părea disperată de data asta, dar el rămăsese tăcut, stând pe vine. „Richard! Unde eşti, puiule?“ Un iepure se oprise şi se uitase la el, privirile li se încrucişaseră, şi, pentru un scurt moment, numai el şi iepurele ştiuseră unde se afla. Apoi iepurele sărise pe pajişte, şi Molly se uitase pe sub tufişuri şi îl văzuse. Îi dăduse o palmă răsunătoare şi îi spusese să nu mai iasă în ziua aceea din camera lui. Îi spusese că era foarte supărată şi că avea să-l spună domnului şi doamnei Churchill. Dar acel scurt moment meritase toată suferinţa, acel moment de abandon pur şi total, în care simţise că el şi numai el avea controlul asupra întregului univers al copilăriei sale. Amintindu-şi de clipa aceea, Richard decise că avea s-o termine cu Susan. Poate că relaţia dintre el şi Kainene n-avea să dureze, dar timpul petrecut cu ea, în care se ştia eliberat de minciuni şi de prefăcătorii, urma să facă intervalul acela scurt demn de a fi trăit.

Hotărârea aceasta îl însufleţi. Amână totuşi să i-o comunice lui Susan pentru încă o săptămână, până în seara când se întoarseră de la o petrecere unde ea băuse cam prea multe pahare cu vin.

– Vrei să bei ceva înainte de culcare, dragule? întrebă Susan.

– Susan, ţin foarte mult la tine, spuse el grăbit. Dar mi se pare că lucrurile nu merg foarte bine – între noi, vreau să spun.

– Ce spui? întrebă Susan, deşi vocea ei aproape şoptită şi chipul palid îi lăsau să se înţeleagă că ştia foarte bine la ce se referea el.

Richard îşi trecu mâna prin păr.

– Cine este? întrebă Susan.

– Nu e vorba despre o altă femeie. Pur şi simplu cred că avem nevoie de lucruri diferite.

Richard spera că nu suna nesincer, pentru că era adevărat; întotdeauna îşi doriseră lucruri diferite, avuseseră valori diferite. N-ar fi trebuit niciodată să se mute la ea.

– Nu e Clovis Bancroft, nu? Urechile ei se înroşiseră. Întotdeauna se împurpurau când bea, dar el observă abia acum cât arătau de ciudat, proiectate, parcă roşii de furie, de-o parte şi de alta a chipului palid.

– Nu, bineînţeles.

Susan îşi turnă ceva de băut şi se aşeză pe braţul canapelei. O vreme, rămaseră tăcuţi.

– Mi-ai plăcut din clipa în care te-am văzut, deşi nu credeam că aşa avea să se întâmple. M-am gândit ce frumos şi ce blând păreai, şi probabil atunci am decis că n-aveam să te mai las să pleci.

Susan râse încet, şi Richard observă ridurile fine din jurul ochilor ei.

– Susan... spuse el, şi se opri, pentru că nu mai era nimic de spus. Nu ştiuse că ea îl credea astfel. Îşi dădu atunci seama cât de puţin stătuseră de vorbă, cât de simplistă fusese relaţia lor, un proces în care implicarea fusese redusă cel puţin din partea lui. Relaţia acesta i *se întâmplase.*

– A mers prea repede pentru tine, nu? spuse Susan.

Veni şi rămase în picioare lângă el. Îşi recăpătase expresia calmă. Bărbia nu-i mai tremura.

– N-ai avut posibilitatea să cercetezi, de fapt, să călătoreşti mai mult prin ţara asta, aşa cum voiai; te-ai mutat aici, şi te-am luat cu mine la toate petrecerile alea oribile, cu oameni cărora nu le pasă mai deloc de scris, şi de arta africană, şi de toate lucrurile astea. Trebuie să fi fost groaznic. Îmi pare foarte rău, Richard, şi înţeleg. Desigur, trebuie să cunoşti puţin Nigeria. Pot să te ajut? Am prieteni în Enugu şi în Kaduna.

Richard îi luă paharul din mână, îl puse jos şi o luă în braţe. Simţi o vagă nostalgie mirosindu-i aroma de măr, atât de familiară, a părului şamponat.

– Nu, o să mă descurc, spuse el.

Ea nu credea că totul se sfârşise cu adevărat, era clar. Credea că el avea să se întoarcă, iar el nu-i spuse nimic ca s-o convingă de contrariu. Când servitorul cu şorţ alb deschise uşa din faţă ca să-l lase să iasă, Richard se simţi uşurat.

– La revedere, domnule, spuse servitorul.

– La revedere, Okon.

Richard se întrebă dacă impasibilul Okon ascultase vreodată la uşă când el şi Susan avuseseră scenele acelea cu pahare sparte. Îl rugase cândva pe Okon să-l înveţe câteva propoziţii simple în efik[1], dar Susan le interzisese să continue după ce-i găsise pe amândoi în camera de studiu. Okon părea agitat în timp ce Richard pronunţa cuvintele şi o privise apoi pe Susan cu gratitudine, ca şi cum tocmai l-ar fi salvat de tirania unui alb nebun. Mai târziu, Susan îi spusese pe un ton blând că înţelegea faptul că Richard nu ştia cum stăteau lucrurile în acel loc. Anumite graniţe nu puteau fi încălcate. Era o voce care lui îi amintise de mătuşa Elizabeth, de mentalitatea aceea susţinută de autosuficienta, prea încrezătoarea în sine decenţă englezească. Poate că, dacă i-ar fi povestit lui Susan despre Kainene, ea ar fi folosit aceeaşi voce ca să-i spună că înţelegea foarte bine nevoia lui de a experimenta o relaţie cu o negresă.

---

[1] Numele unei populaţii din sudul extrem al Nigeriei (zona oraşului Calabar) şi din Camerun (n.tr.)

Richard îl văzu pe Okon făcându-i cu mâna în timp ce pornea maşina. Simţi o nevoie copleşitoare de a cânta, doar că nu era el bărbatul care să cânte. Toate celelalte case de pe strada Glover erau la fel cu a lui Susan, încăpătoare, înconjurate de palmieri şi de pajişti cu iarbă moleşită.

În după-amiaza zilei următoare, Richard se ridică în capul oaselor pe pat, gol, şi se uită la Kainene. Eşuase din nou.

– Îmi pare rău. Cred că mă excit prea tare, spuse el.

– Poţi să-mi dai o ţigară? întrebă ea.

Cearceaful de mătase îi contura silueta costelivă a trupului dezvelit.

El i-o aprinse. Ea se ridică de sub pătură, cu sfârcurile maronii întunecate întărindu-se în camera răcită de aerul condiţionat, şi privi undeva în faţă.

– Nu ne grăbeşte nimeni, spuse ea. Şi mai sunt şi alte metode.

Richard simţi cum se enervează brusc, pe el, pentru că era nejustificat de molâu, pe ea, pentru zâmbetul acela pe jumătate batjocoritor şi pentru că spusese că existau şi alte metode, ca şi cum el ar fi fost definitiv incapabil s-o satisfacă în maniera tradiţională. Ştia de ce era în stare. Ştia că o putea satisface. Avea nevoie doar de timp. Începuse totuşi să se gândească la nişte ierburi de leac – nişte plante extrem de eficiente pentru tratarea impotenţei pe care le foloseau bărbaţii africani, despre care îşi amintea să fi citit undeva.

– Nsukka e o insuliţă de praf în mijlocul pădurilor, cea mai ieftină bucată de pământ pe care au putut construi o universitate, spuse Kainene.

Pe Richard îl surprindea întotdeauna cât de uşor putea ea să treacă la conversaţii pe teme mundane.

– Dar ar trebui să fie locul ideal pentru un scriitor, nu?

– Da, spuse el.

– Poate că are să-ţi placă şi ai să vrei să rămâi acolo.

– Poate. Richard alunecă sub pătură. Dar mă bucur foarte mult că ai să fii în Port Harcourt şi n-o să trebuiască să vin până în Lagos ca să te văd.

Kainene nu spuse nimic. Fuma trăgând regulat din ţigară, şi, timp de o clipă terifiantă, el se întrebă dacă ea nu avea să-i spună că totul avea să ia sfârşit când părăseau amândoi Lagosul şi că, în Port Harcourt, ea avea să-şi găsească un bărbat capabil s-o *satisfacă*.

– Casa mea va fi perfectă pentru sfârşiturile de săptămână petrecute împreună, spuse ea în cele din urmă. E monstruoasă. Tata mi-a dat-o anul trecut pe post de zestre. Cred că s-a gândit că are să fie un mod de a-i atrage pe holteii corespunzători să ceară mâna fiicei celei urâte. E un gest îngrozitor de european, dacă stai să te gândeşti, din moment ce noi nu avem zestre, ci plătim un preţ pentru mireasă. Kainene stinse ţigara, deşi n-o terminase. Olanna a spus că ea nu voia o casă. Nu că i-ar trebui una. Păstrează-ţi casele pentru fiica cea urâtă.

– Nu spune asta, Kainene.

– Nu spune asta, Kainene, îl imită ea.

Se ridică, iar el vru s-o tragă înapoi. Dar n-o făcu; n-avea încredere în trupul său şi n-ar fi suportat s-o mai dezamăgească o dată.

Uneori se simţea ca şi cum n-ar fi ştiut nimic despre ea, ca şi cum n-avea să ajungă la sufletul ei niciodată. Şi totuşi, alte dăţi, în timp ce stătea întins lângă ea, avea un sentiment de plenitudine, siguranţa că n-avea să mai aibă niciodată nevoie de nimic altceva.

– Că veni vorba, am rugat-o pe Olanna să te prezinte iubitului ei, profesorul revoluţionar, spuse Kainene. Îşi scoase peruca. Cu părul scurt împletit în codiţe în jurul capului, faţa ei arăta mai tânără, mai mică. Înainte se întâlnea cu un prinţ hausa, un tip plăcut, liniştit, dar care nu nutrea nici una dintre iluziile ei nebuneşti. Odenigbo se crede cu adevărat un luptător pentru libertate. E matematician, dar îşi petrece mai tot timpul scriind articole în ziare despre ideile lui socialiste, o harababură ideologică în stil african. Olannei îi place asta la nebunie. Însă nu cred că vreunul din ei îşi dă seama că socialismul nu e decât o glumă.

Îşi puse peruca la loc şi începu să se pieptene; părul ondulat, cu cărare pe mijloc, îi ajungea până la bărbie. Lui Richard îi plăceau liniile clare ale trupului ei subţire, zvelteţea braţului întins.

– Socialismul ar putea foarte bine să funcţioneze în Nigeria, mi se pare, dacă ar fi făcut cum trebuie, spuse el. E vorba pur şi simplu de a face dreptate oamenilor din punct de vedere economic, nu?

Kainene pufni.

– Socialismul n-ar avea niciodată succes printre ibo. Rămase cu peria suspendată în aer. Ogbenyealu este un nume comun pentru fetele ibo – şi ştii ce înseamnă? „Să nu se mărite cu un bărbat sărac.“ A-i da unui copil un asemenea nume încă de la naştere e cea mai bună dovadă de capitalism.

Richard râse, şi fu încă mai amuzat că ea nu găsi nimic de râs în ceea ce spusese; îşi reluă pur şi simplu pieptănatul. Richard se gândi la următoarea dată când avea să râdă alături de ea, şi apoi la următoarea. Se pomenea adeseori gândindu-se la viitor, încă înainte de a epuiza prezentul.

Se ridică, gol, şi se simţi ruşinat atunci când ea îi aruncă o privire. Poate îşi masca dezgustul afişând acea figură lipsită de expresie. Îşi trase repede hainele pe el.

– Am părăsit-o pe Susan, spuse el brusc. Stau la motelul Princewill din Ikeja[1]. O să-mi iau restul de lucruri de la ea când plec la Nsukka.

Kainene se holbă la el, şi el văzu surpriză pe faţa ei, şi apoi altceva, de care nu fu sigur ce era. Poate confuzie?

– N-a fost niciodată o relaţie reuşită, de fapt, spuse el.

Nu voia ca ea să creadă că o făcuse din cauza ei, să-şi pună tot felul de întrebări despre relaţia dintre ei. Nu încă.

– O să ai nevoie de un servitor, spuse ea.

– Ce?

– Un servitor, la Nsukka. O să ai nevoie de cineva care să-ţi spele rufele şi să-ţi cureţe casa.

El fu pe moment zăpăcit de saltul la un cu totul alt subiect.

– Un servitor? Mă descurc destul de bine fără ajutor. Am trăit multă vreme singur.

– O s-o rog pe Olanna să găsească pe cineva, spuse Kainene.

Scoase o ţigară din portţigaret, dar n-o aprinse. O lăsă jos pe noptieră şi se apropie de el şi-l îmbrăţişă, strângându-l tremurătoare. El fu

---

[1] Suburbie a oraşului Lagos (n.tr.)

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

atât de surprins, încât nu-i răspunse la îmbrățișare. Ea nu-l ținuse niciodată atât de strâns în brațe decât când erau în pat. Kainene părea a nu ști nici ea prea bine ce trebuia să facă în continuare, pentru că se depărtă brusc de el și-și aprinse țigara. Mai apoi, el se gândea adesea la îmbrățișarea aceea, și, de fiecare dată, avea senzația că un zid se năruise între ei.

Richard plecă la Nsukka după o săptămână. Conduse cu viteză moderată, trăgând din când în când pe dreapta ca să se uite la harta desenată de mână pe care i-o dăduse Kainene. După ce trecu peste fluviul Niger, se hotărî să se oprească la Ibo-Ukwu. Acum, că ajunsese în sfârșit în țara ibo, voia întâi de toate să vadă locul unde fuseseră descoperite primele vase împodobite cu brâuri. În sat erau risipite câteva case de ciment, care stricau aspectul pitoresc al colibelor din pământ îngrămădite de ambele părți ale ulițelor prăfuite, atât de înguste, încât Richard își parcă mașina departe și o luă pe urmele unui tânăr în pantaloni scurți care părea obișnuit să facă pe ghidul. Îl chema Emeka Anozie. Fusese unul dintre muncitorii locali angajați la săpături. Emeka îi arătă lui Richard șanțurile largi, dreptunghiulare, unde specialiștii excavaseră pământul, și săpăligile și covețile care fuseseră folosite pentru a curăța bronzul de țărână.

– Vreți să vorbiți cu tatăl cel mare[1]? Pot să vă traduc eu, se oferi Emeka.

– Mulțumesc.

Richard se simți ușor copleșit de primirea caldă, de vecinii care se țineau pe urmele lor spunând „Bună ziua, *nno,* bine ați venit“, de parcă nici măcar nu le trecea prin cap să se supere că apăruse neinvitat.

Tata Anozie avea o pânză murdară înfășurată în jurul trupului și legată după gât. Îi conduse în *obi*[2]-ul său întunecos, care mirosea a ciuperci. Deși Richard citise despre cum fuseseră descoperite vestigiile, îi puse întrebarea. Tata Anozie își îndepărtă un fir de tutun din nas înainte de a începe să povestească. Cam cu douăzeci de ani în urmă, fratele lui săpa un puț, când dăduse peste ceva metalic care se dovedise a fi un fel de ploscă. Curând găsise mai multe, şi le scosese din pământ, le spălase şi-şi chemase vecinii să le vadă. Erau făcute cu măiestrie şi le sugeraseră ceva vag familiar, dar nimeni nu cunoştea vreun meşter care să lucreze asemenea obiecte. În curând, vestea ajunsese la şeful de district din Enugu, care trimisese pe cineva să le ducă la Comisia de Antichităţi din Lagos. După aceea, o vreme nimeni nu mai venise şi nu mai întrebase de ele, iar fratele lui îşi construise puţul, şi viaţa mersese înainte. Apoi, cu câţiva ani în urmă, nişte albi din Ibadan veniseră să facă săpături. Discutaseră mult înainte să înceapă treaba, pentru că un staul de capre şi o parte din gardul unei curţi trebuiau dărâmate, dar lucrurile merseseră bine. Sufla armatanul, dar, pentru că se temeau de furtuni, acoperiseră şanţurile cu prelate întinse pe beţe de bambus. Găsiseră obiecte foarte frumoase: ploşti, cupe, bijuterii folosite de femei, reprezentări de şerpi, vase.

---

[1] În engleză, *big father,* traducând diferite nume pe care le folosesc membrii a numeroase triburi africane pentru fratele cel mai mare al tatălui, șeful tradițional al familiei. (n.tr.)

[2] Locuința capului familiei ibo, amplasată, simbolic, în centrul curții comune; ea reprezintă, de asemenea, locul de primire a oaspeților și altarul principal al familiei. (n.tr.)

– Au descoperit şi un cavou, nu? întrebă Richard.

– Da.

– Credeţi că era al regelui?

Tata Anozie îi aruncă lui Richard o privire lungă, îndurerată şi murmură ceva cu o expresie suferindă pe chip. Emeka râse înainte să traducă.

– Tata zice că a crezut că sunteţi unul dintre albii care ştiu câte ceva. Zice că oamenii din ţara ibo nu ştiu ce e acela rege. Noi avem preoţi şi bătrâni. Mormântul a fost poate al unui preot. Dar preoţii nu sunt regi. Dacă există astăzi nişte bărbaţi neghiobi care se consideră regi, asta e doar pentru că albii ne-au adus ofiţerii lor superiori.

Richard îşi ceru scuze. Nu ştiuse că despre ibo se spunea că aveau o tradiţie republicană de mii de ani, dar unul dintre articolele despre obiectele descoperite la Ibo-Ukwu lansa ipoteza că triburile ibo avuseseră poate cândva regi şi apoi renunţaseră la ei, exact aşa cum făcuseră cu anumite zeităţi care nu le mai erau de folos. Richard şezu o vreme acolo, încercând să-şi imagineze cum trăiau oamenii care putuseră să meşterească obiecte de o asemenea frumuseţe şi complexitate pe vremea lui Alfred cel Mare[1]. Voia să scrie despre ei, să creeze ceva din ceea ce văzuse, dar nu ştia ce. Poate un roman fantezist cu un erou arheolog care căuta obiecte din bronz şi care era apoi transportat într-un trecut idilic?

---

[1] Conducătorul (871–899) regatului anglo-saxon Wessex, şi-a apărat supuşii de vikingii din Danemarca; a încercat să resusciteze viaţa culturală a ţării, rămasă fără vlagă din pricina invaziilor vikinge. (n.tr.)

Îi mulţumi lui Tata Anozie şi se ridică să plece. Tata Anozie spuse ceva, şi Emeka îl întrebă:

– Tata vă întreabă: Nu vreţi să-l fotografiaţi? Toţi albii care au venit pe aici i-au făcut poze.

Richard clătină din cap.

– Nu, îmi pare rău. N-am aparat de fotografiat.

Emeka râse.

– Tata întreabă: Ce fel de alb este acesta? De ce a venit aici şi ce vrea să facă?

În timp ce conducea mai departe spre Nsukka, Richard se întrebă şi el exact acelaşi lucru: ce făcea acolo şi, mai rău, ce avea să scrie?

Căminul de pe strada Imoke era rezervat profesorilor şi artiştilor invitaţi de universitate. Era sobru, aproape ascetic, şi, când Richard văzu cele două fotolii din sufragerie, patul de o persoană şi dulapurile simple din bucătărie, se simţi deodată ca acasă. Domnea o linişte întru totul potrivită locului. Când îi vizită pe Olanna şi pe Odenigbo, ea îi spuse:

– Sunt sigură că ţi-ar plăcea un loc puţin mai confortabil, aşa că el răspunse:

– Da, deşi mobila austeră îi convenea de minune.

Fu de acord cu ea numai pentru că zâmbetul Olannei era ca un fel de premiu, pentru că atenţia ei îl flata. Ea insistă ca el să-l angajeze pe grădinarul lor, Jomo, să vină de două ori pe săptămână şi să-i planteze nişte flori în curte. Îl prezentă prietenilor lor; îi arătă piaţa; îi spuse că-i găsise un servitor perfect.

Richard îşi imaginase că avea să fie cineva tânăr şi iute ca servitorul lor, Ugwu, dar Harrison se dovedi un bărbat micuţ, încovoiat şi slab ca un ţâr, de vârstă mijlocie, care purta o cămaşă albă prea mare pentru el, atârnându-i până sub genunchi. Se înclina extravagant la începutul fiecărei conversaţii. Îi spuse lui Richard cu mândrie nedisimulată că înainte lucrase pentru preotul irlandez părintele Bernard şi pentru profesorul american Land.

– Fac salată foarte bună de sfeclă, spuse el în prima zi, şi ulterior Richard constată că era foarte mândru nu numai de salata sa, ci şi de celelalte mâncăruri gătite cu sfeclă, pe care trebuia să o cumpere de la standul de delicatese, pentru că majoritatea nigerienilor nu o mâncau.

Prima cină pe care o pregăti Harrison constă dintr-un fel de peşte marinat, precedat de salata de sfeclă. A doua seară orezul fu garnisit cu sfeclă fiartă sângerie.

– O fac după o reţetă americană de cartofi fierţi, spuse Harrison în timp ce îl privea pe Richard mâncând.

A treia zi urmă din nou o salată de sfeclă, şi în ziua a patra încă o dată sfeclă fiartă, de data aceasta înspăimântător de roşie, ca garnitură la friptura de pui.

– Te rog, nu mai vreau sfeclă, Harrison, spuse Richard, ridicând mâna. Fără sfeclă de acum înainte.

Harrison păru dezamăgit, apoi faţa i se lumină.

– Dar, domnule, fac mâncare din ţara dumneavoastră; mâncare cum mâncaţi când aţi fost copil. Nu gătesc nici un fel nigerian, numai după reţete străine.

– Nu mă deranjează mâncarea nigeriană, Harrison, spuse Richard. Dacă Harrison ar fi ştiut cât îi displăcuse mâncarea din copilărie – batogul sărat, plin de oase, caşa cu dezolanta crustă groasă de deasupra ca o manta de fâş, friptura de vită uscată cu fâşiuţele de grăsime de pe margini înecate în sos.

– Bine, domnule.

Harrison avea o expresie posomorâtă.

– Apropo, Harrison, se întâmplă cumva să ştii vreo iarbă pentru bărbaţi? întrebă Richard ca din întâmplare.

– Poftim?

– Ierburi.

Richard făcu un gest neclar.

– Verdeaţă, domnule? Oh, fac orice salată vreţi din ţara dumneavoastră foarte bună, domnule. Pentru domnul profesor Land am făcut multe, multe salate.

– Da, dar eu mă refer la ierburi medicinale.

– Medicinale? Mergeţi la doctor la policlinică.

– Voiam să ştiu despre ierburile de leac africane, Harrison.

– Dar, domnule, alea sunt rele, de la vrăjitori. Sunt de la necuratul.

– Desigur.

Richard renunţă. Ar fi trebuit să-şi imagineze că Harrison, cu dragostea sa nemărginită pentru tot ce nu era nigerian, nu era persoana potrivită să răspundă la o asemenea întrebare. Avea să-l întrebe pe Jomo.

Richard aşteptă până în ziua când sosi Jomo, şi stătu lângă fereastră, privindu-l cum uda crinii proaspăt plantaţi. Jomo puse stropitoarea deoparte şi începu să culeagă de pe jos din fructele copacului-umbrelă[1]. Căzuseră mai multe în noaptea dinainte, şi acum zăceau, ovale şi gălbui, pe gazon. Richard simţea adeseori mirosul greţos de dulce pe care îl emanau când putrezeau, un miros pe care ştia că avea să-l asocieze întotdeauna şederii sale în Nsukka. Jomo umpluse sacoşa de rafie pe care o ţinea în mână când Richard se apropie de el.

– Oh. Bună dimineaţa, domnule Richard, spuse el în maniera sa solemnă. Voiam să îi duc fructele lui Harrison, în caz că vreţi să mâncaţi, domnule. Nu iau pentru mine.

Jomo puse plasa jos şi apucă stropitoarea.

– Nici o problemă, Jomo, nu le vreau, spuse Richard. Apropo, cunoşti cumva vreo iarbă bună pentru bărbaţi? Pentru bărbaţi care au probleme la... când sunt cu o femeie?

– Da, domnule. Jomo continuă să ude florile, ca şi cum era o întrebare pe care ar fi auzit-o în fiecare zi.

– Ştii ierburi de leac pentru bărbaţi?

– Da, domnule.

Richard simţi o zvâcnire de triumf în stomac.

– Aş vrea să mi le arăţi şi mie, Jomo.

– Fratele meu a avut probleme înainte pentru că prima soţie nu era grea şi a doua soţie nu era grea. *Dibia* i-a dat nişte frunze, şi el a început să mestece. Acum soţiile au rămas grele.

– Oh. Foarte bine. Poţi să-mi faci rost de iarba asta, Jomo?

Jomo se opri şi se uită la el, cu chipul lui scofâlcit, înţelept, plin de o compasiune afectuoasă.

– Nu merge la albi, domnule.

– A, nu. Vreau doar să scriu despre ea.

Jomo clătină din cap.

---

[1] Arbore african *(Musanga cecropioides)* cu fructe comestibile, nu foarte gustoase (n.tr.)

– Mergeţi la *dibia* şi mestecaţi acolo, în faţa lui. Nu e pentru scris, domnule.

Jomo se răsuci cu faţa spre stratul de flori, fredonând ceva abia auzit.

– Aha, spuse Richard, şi, înapoindu-se spre casă, avu grijă să nu arate cât era de decepţionat.

Merse drept şi-şi aminti sieşi că era, până la urmă, stăpânul.

Harrison stătea lângă intrare, prefăcându-se a lustrui sticla uşii.

– E ceva care Jomo nu face bine, domnule? întrebă el plin de speranţă.

– I-am pus doar câteva întrebări.

Harrison păru dezamăgit. Fusese clar de la bun început că el şi Jomo n-aveau să se înţeleagă, bucătarul şi grădinarul, fiecare considerându-se superior celuilalt. Odată, Richard îl auzise pe Harrison spunându-i lui Jomo să nu ude plantele de lângă peretele cabinetului de lucru pentru că „sunetul de la apă îl deranjează pe stăpân la scris“. Harrison voise să-l audă şi Richard, pentru că vorbise tare, chiar din apropierea ferestrei biroului. Servilismul lui Harrison îl amuza pe Richard, la fel ca veneraţia lui pentru scrisul său: Harrison îşi luase sarcina de a şterge de praf maşina de scris în fiecare zi, deşi nu era niciodată prăfuită, şi ezita să arunce paginile de manuscris pe care le găsea în coşul de gunoi.

– Nu mai folosiţi asta, domnule? Sunteţi sigur? întreba Harrison ridicând paginile boţite, şi Richard îi răspundea că da, era sigur.

Uneori se întreba ce ar spune Harrison dacă ar afla că el nu era sigur nici măcar de subiectul romanului, că scrisese o schiţă despre un arheolog şi apoi o aruncase, scrisese o poveste de dragoste între un englez şi o negresă şi apoi o aruncase şi începuse să scrie despre viaţa dintr-un mic orăşel nigerian. Cea mai mare parte a materialului pentru această ultimă încercare o strângea din timpul serilor petrecute la Odenigbo şi Olanna, alături de prietenii lor. Ei îl acceptau fără mari probleme, nu-i dădeau cine ştie ce atenţie, şi, poate de aceea, Richard se simţea confortabil aşezat pe o canapea în sufragerie, ascultând.

Când Olanna i-l prezentase lui Odenigbo, spunând: „Acesta este Richard Churchill, prietenul lui Kainene despre care ţi-am povestit“, Odenigbo îi strânsese mâna cu căldură şi-i spusese: „N-am devenit prim-ministrul regelui pentru a asista la destrămarea Imperiului Britanic“[1].

---

[1] Frază celebră dintr-un discurs al prim-ministrului Churchill în cadrul parlamentului britanic, în noiembrie 1942 (n.tr.)

Lui Richard îi trebuiră câteva clipe să înţeleagă şi să râdă de imitaţia destul de jalnică a lui Sir Winston Churchill. Mai târziu, îl văzuse pe Odenigbo fluturând un exemplar din *Daily Times* şi strigând: „Acum trebuie să începem să ne decolonizăm educaţia! Nu mâine, acum! Să le predăm istoria noastră!“ Şi se gândi: „Iată un om care are încredere în felul său excentric de a fi, care nu e deosebit de atrăgător, dar care poate atrage atenţia tuturor într-o cameră plină de bărbaţi atrăgători“. Richard o privea şi pe Olanna. Şi, de fiecare dată când se uita la ea, se simţea renăscut, ca şi cum ea devenea mai frumoasă cu fiecare clipă ce trecea. Simţi totuşi o emoţie neplăcută când văzu mâna lui Odenigbo pe umărul ei şi, mai târziu, când şi-i imagină în pat. El şi Olanna schimbaseră puţine cuvinte în afara conversaţiei generale, dar, cu o zi înainte de a pleca să o viziteze pe Kainene în Port Harcourt, Olanna îi spuse:

– Richard, salut-o pe Kainene din partea mea.

– O să-i transmit, spuse el; era prima oară când ea menţiona numele lui Kainene.

Kainene îl luă de la gară în Peugeotul ei 404, şi se îndepărtară de centrul oraşului mergând spre ocean, către o vilă izolată cu două etaje, cu terase înfăşurate în flori mov pal de bougainvillea. Richard inspira mirosul sărat al aerului în timp ce Kainene îl conduse prin camerele largi, mobilate intenţionat asimetric, cu bun-gust, presărate cu sculpturi în lemn, peisaje mute şi siluete rotunde cioplite. Podeaua şlefuită răspândea o aromă de lemn.

– Aş fi vrut să fie mai aproape de mare, ca să vedem mai bine plaja. Dar am schimbat aranjamentul făcut de tata, şi sper că nu mai arată atât de *nouveau riche,* nu? întrebă Kainene.

Richard râse. Nu doar pentru că ea o imitase pe Susan – Richard îi relatase opinia lui Susan despre Şef Ozobia –, ci şi pentru că ea spusese „noi“. „Noi“ însemna ei amândoi; îl inclusese şi pe el. Când îl prezentă servitorilor, trei bărbaţi în uniforme greoaie de pânză, Kainene spuse, cu zâmbetul acela ironic al ei:

– O să-l vedeţi deseori pe domnul Richard.

– Bine aţi venit, domnule, spuseră cei trei la unison, şi aproape că luară poziţie de drepţi când Kainene arătă înspre fiecare şi le spuse numele: Ikejide, Nnanna şi Sebastian.

B.C.U. „M. EMINESCU“ IAŞI

– Ikejide e singurul care are o fărâmă de creier în cap, spuse Kainene.

Cei trei zâmbiră, ca şi cum fiecare avea părerea lui despre asta, dar nu intenţionau, bineînţeles, să spună nimic.

– Acum, Richard, hai să-ţi arăt locurile!

Kainene făcu o reverenţă ironică şi îl conduse prin uşa din spate în grădina de portocali.

– Olanna m-a rugat să-ţi transmit salutări, spuse Richard, luând-o de mână.

– Deci iubitul ei revoluţionar te-a acceptat în gaşca lui. Trebuie să-i fim recunoscători. Înainte nu primea în casă decât profesori negri.

– Da, mi-a spus. Zicea că Nsukka era plină de oameni din USAID[1] şi Corpul Păcii[2] şi de la Universitatea de Stat din Michigan[3], iar el voia un loc de întâlnire pentru cei câţiva profesori nigerieni.

– Şi pasiunile lor naţionaliste.

– Bănuiesc. Chiar e un om deosebit, care te inspiră.

– Te inspiră, repetă Kainene. Se opri să turtească pe pământ ceva cu talpa sandalei. Îţi plac, nu? Olanna şi Odenigbo.

El voi să se uite în ochii ei, să încerce să discearnă ce şi-ar fi dorit ea ca el să-i spună. Ar fi vrut să spună ceea ce voia ea să audă.

– Da, îmi plac, spuse el. Mâna ei în a lui era moale, şi el se temu că avea să-i alunece. M-au ajutat mult să mă acomodez în Nsukka, adăugă el, ca şi cum s-ar fi justificat. M-am adaptat destul de repede. Şi apoi, desigur, e şi Harrison.

– O, da, Harrison. Ce mai face Omul-Sfeclă?

Richard o trase spre el, uşurat că nu părea deloc deranjată.

– Face bine. E un om de treabă, de fapt, foarte amuzant.

Erau acum în livadă, între ramurile dese ale portocalilor, şi Richard se simţea copleşit de un sentiment ciudat. Kainene vorbea, ceva despre unul dintre angajaţii ei, dar el se simţea retrăgându-se, îşi simţea mintea desfăşurându-se, rostogolindu-se înapoi din proprie voinţă. Portocalii, prezenţa atâtor copaci în jurul lui, zumzetul muştelor deasupra, verdele luxuriant îi amintiră de casa părintească din Wentnor. Era absurd ca acest loc tropical şi umed, în care soarele îi înroşea pielea de pe braţe şi albinele se învârteau ameţite de lumină, să-i amintească de casa englezească ce stătea să se năruie, în care se făcea mereu curent, chiar şi vara. Văzu în minte plopii înalţi şi sălciile din spatele casei, în câmpul unde pândea bursuci, dealurile crestate acoperite cu buruieni şi cu ferigi care se întindeau pe kilometri întregi, punctate de oi lăsate la păscut. „Dealuri albăstrui de care-mi amintesc". Îi văzu pe părinţii lui şezând alături de el în dormitorul lui de la etaj, care mirosea a umezeală, în timp ce tata le citea poezii:

---

[1] United States Agency for International Development – agenţie guvernamentală americană care gestionează ajutorul acordat de SUA altor ţări. (n.tr.)

[2] Agenţie federală americană care trimite voluntari în numeroase ţări ale lumii, de obicei în misiuni umanitare. (n.tr.)

[3] Prestigioasă universitate americană, care s-a implicat foarte activ în proiectarea şi funcţionarea Universităţii Nigeriene din Nsukka. (n.tr.)

Into my heart an air that kills
From yon far country blows:
What are those blue remembered hills,
What spires, what farms are those?

That is the land of lost content
I see it shining plain,
The happy highways where I went
And cannot come again.[1]

Vocea tatălui se făcea întotdeauna mai profundă când rostea „dealuri albăstrui de care-mi amintesc", şi, după ce părinţii lui ieşeau din cameră, şi săptămâni de zile apoi, Richard privea afară pe fereastră cum dealurile depărtate căpătau o tentă albăstruie.

Richard era uimit de cât de ocupată era Kainene. Cât timp se văzuse cu ea în Lagos, în scurtele întâlniri de la hotel, nu conştientizase faptul că ea avea o viaţă plină şi că ar fi fost plină chiar şi fără el.

---

[1] „Un vânt ucigător bate / Din ţara aceea de departe înspre inima mea: / Ce sunt acele dealuri albăstrui de care-mi amintesc, / Acele turle, acele case ţărăneşti? / Acela e tărâmul fericirii pierdute, / Îl văd strălucind limpede, / Sunt drumurile pe care le-am străbătut fără griji / Şi pe care nu mă mai pot întoarce."
Poezia *The Land of Lost Content* („Tărâmul fericirii pierdute") a poetului şi clasicistului englez A.E. Housman (1859–1936) este una dintre cele mai cunoscute din popularul său volum de versuri *The Shropshire Lad* („Flăcăul din Shropshire"). (n.tr.)

Gândul că nu era singurul locuitor al lumii ei îl neliniştea în mod ciudat, dar încă mai ciudat i se părea faptul că viaţa ei era deja clar împărţită şi rutinată după numai câteva săptămâni în Port Harcourt. Munca venea pe primul plan; Kainene era hotărâtă să dezvolte afacerile tatălui său, să aibă mai mult succes decât el. Seara, diverşi musafiri – patroni de firme negociind afaceri, agenţi guvernamentali negociind mite, industriaşi negociind locuri de muncă – treceau în vizită, parcându-şi maşinile lângă intrarea în livadă. Kainene avea întotdeauna grijă ca ei să nu stea prea mult, iar lui Richard nu i-i prezenta pentru că spunea că aveau să-l plictisească, aşa că el stătea la etaj, citind sau mâzgălind până când plecau. De multe ori încerca să-şi distragă mintea de la gândul că avea să o dezamăgească din nou pe Kainene în noaptea aceea; încă nu putea avea încredere în trupul lui, şi descoperise că gândul la eşec sporea şansele ca acesta să se producă.

Se afla pentru a treia oară în Port Harcourt, când servitorul ciocăni la un moment dat la uşă şi anunţă:

– Doamnă, a sosit maiorul Madu.

Kainene îl rugă pe Richard să coboare cu ea.

– Madu este un vechi prieten de-al meu, şi aş vrea să-l cunoşti. Tocmai s-a întors de la nişte antrenamente militare în Pakistan.

Richard simţi mirosul coloniei musafirului încă de pe hol – un miros tare, înecăcios. Cel care mirosea astfel îl izbi într-un mod pe care Richard îl consideră imediat elementar: avea o faţă lată, mahonie, buze groase şi nasul cu nări largi. Când se propti pe picioare să dea mâna cu el, Richard aproape că se dădu un pas înapoi. Bărbatul era uriaş. Richard era obişnuit să fie cel mai înalt din încăpere, cel la care toată lumea privea în sus, dar acum avea de-a face cu un om care era cu aproape zece centimetri mai înalt decât el şi a cărui lăţime în umeri şi masivitate a trupului îl făceau să pară încă mai înalt – o namilă.

– Richard, el este maiorul Madu Madu, spuse Kainene.

– Bună ziua, zise maiorul. Kainene mi-a povestit despre dumneavoastră.

– Bună ziua, spuse şi Richard.

I se păru prea intim felul în care acest colos de om cu zâmbetul lui uşor condescendent pronunţase numele lui Kainene, de parcă o cunoştea foarte bine, de parcă ştia ceva ce Richard ignora, de parcă tot ceea ce Kainene i-ar fi spus lui despre Richard ar fi fost şoptit la ureche, printre chicotele stupide ale intimităţii fizice. Şi ce nume mai era şi ăsta, Madu Madu? Richard se aşeză pe canapea şi refuză băutura propusă de Kainene. Se simţea palid. Îşi dorea s-o fi auzit pe Kainene spunând: „Acesta e iubitul meu, Richard".

– Deci v-aţi cunoscut în Lagos? întrebă maiorul.

– Da, răspunse Richard.

– Mi-a povestit pentru prima oară despre dumneavoastră când am sunat-o din Pakistan, acum vreo lună.

Richard nu mai ştiu ce să spună. Habar n-avea că vorbiseră la telefon şi nu-şi amintea nici măcar ca ea să fi menţionat că era prietenă cu un ofiţer de armată ale cărui nume şi prenume erau identice.

– Şi de cât timp vă cunoaşteţi? zise Richard, şi se întrebă imediat dacă nu sunase suspicios.

– În Umunnachi, familia mea este vecină cu familia Ozobia. Maiorul Madu se întoarse spre Kainene. Nu se spune că strămoşii noştri erau rude? Doar că oamenii voştri ne-au furat pământul, şi noi v-am alungat.

– Nu, ai voştri au fost cei care ne-au furat pământul, spuse Kainene şi râse.

Richard fu surprins de râsul ei înecat de emoţie. Fu încă mai surprins de comportamentul familiar al maiorului, de felul cum se trânti pe canapea, cum se ridică să întoarcă discul de fonograf, cum glumi cu servitorii care aduceau cina. Richard se simţea lăsat pe dinafară. Se gândi că i-ar fi fost recunoscător lui Kainene dacă aceasta i-ar fi spus dinainte că maiorul avea să rămână la cină. Îşi dori ca ea să fi băut mai degrabă gin cu apă tonică, ca el, decât whisky cu apă, ca maiorul Madu. Ar fi vrut ca omul acesta să nu-i mai pună atâtea întrebări, ca şi cum ar fi vrut să-l antreneze în conversaţie, de parcă el ar fi fost gazda, iar Richard – musafirul. „Ce părere aveţi de Nigeria?" „Orezul nu vi se pare delicios?" „Cum vă merge cartea?" „Vă place la Nsukka?"

Lui Richard îi repugnau întrebările şi manierele perfecte ale maiorului.

– Mi-am făcut stagiul la Sandhurst[1], spuse maiorul, şi mai mult decât orice acolo am urât frigul. Mai ales pentru că în fiecare dimineaţă ne puneau să alergăm pe un frig cumplit numai în tricou şi în pantaloni scurţi.

---

[1] Academia Militară Regală Sandhurst este instituţia care formează toţi ofiţerii armatei britanice. (n.tr.)

– E clar de ce vi s-a părut atât de frig, spuse Richard.

– O, da. Fiecare e învăţat cu ale lui. Sunt sigur că în curând o să vi se facă foarte dor de casă.

– Nu cred asta, spuse Richard.

– Ei bine, englezii tocmai au decis să limiteze imigraţia din Comunitate[1], nu? Vor ca oamenii să stea în ţările lor. Ironia este, bineînţeles, că noi, cei din Comunitate, nu putem limita intrarea englezilor în ţările noastre. Îşi mestecă încet orezul şi examină pentru o clipă eticheta sticlei cu apă ca şi cum ar fi vrut să afle ce soi de vin fusese pus pe masă. Imediat după ce m-am întors din Anglia, am făcut parte din Batalionul patru, care a fost trimis în Congo într-o misiune a Naţiunilor Unite. N-am avut un comandant bun, dar, în ciuda acestui lucru, am preferat să fiu acolo decât în relativa stabilitate din Anglia. Exact din cauza climei. Maiorul făcu o pauză. N-am avut deloc un comandant bun în Congo. Era un colonel englez.

Îi aruncă o privire lui Richard şi continuă să mestece.

Richard se încordă de furie. Îşi simţea degetele ţepene, şi îi fu teamă că risca să-şi scape furculiţa, şi acest bărbat insuportabil avea să-şi dea seama de ceea ce simţea.

Curând după masă, în timp ce şedeau pe veranda luminată de lună, ascultând muzică highlife, sună soneria.

– Trebuie să fie Udodi, i-am spus să ne întâlnim aici, zise maiorul Madu.

Richard îşi trase o palmă după ureche, unde i se aşezase un ţânţar. Casa lui Kainene părea să fi devenit loc de întâlnire pentru bărbatul acesta şi prietenii lui.

Udodi era un om mai degrabă scund, cu o înfăţişare obişnuită, lipsit de orice urmă din farmecul cunoscător sau aroganţa subtilă a maiorului Madu. Îi strânse mâna lui Richard cu un gest de om uşor ameţit, aproape maniacal, scuturând-o zdravăn în sus şi-n jos.

– Sunteţi asociatul în afaceri al lui Kainene? Vă ocupaţi cu prospecţiunile de petrol? întrebă el.

– N-am făcut prezentările, nu? întrebă Kainene. Richard, maiorul Udodi Ekechi e prieten al lui Madu. Udodi, el este Richard Churchill.

---

[1] Comunitatea Britanică de Naţiuni, aşa-numitul Commonwealth (n.tr.)

– Ah, spuse maiorul Udodi, mijind ochii.

Îşi turnă whisky într-un pahar, îl dădu peste cap şi spuse ceva în ibo, la care Kainene replică într-o engleză clară şi tăioasă:

– Alegerea iubiţilor mei nu te priveşte în nici un fel, Udodi.

Richard îşi dori să fie în stare să deschidă gura şi să-i spună omului să se care, dar tăcu. Se simţea total neajutorat, aşa cum te face boala sau suferinţa sufletească. Muzica se oprise, şi se auzea, îndepărtat, vuietul valurilor mării.

– Ah, scuze! N-am spus că mă priveşte.

Maiorul Udodi râse şi întinse mâna din nou după sticla de whisky.

– Mai uşurel! spuse maiorul Madu. Probabil ai început-o devreme la popotă.

– Viaţa e scurtă, frăţioare! spuse Udodi, turnându-şi în pahar. Se răsuci spre Kainene. *I magonu,* ştii, ceea ce voiam să spun era că femeile noastre care se ţin după bărbaţii albi sunt de un anume tip, vin din familii sărace şi au forme din acelea care le plac albilor. Se opri şi continuă, mimând batjocoritor un accent englezesc: „Nişte funduri teribil de apetisante!“ Râse. Albii nu se mai satură să ne reguleze femeile pe întuneric, dar nu se însoară niciodată cu ele. Păi cum! Nici măcar nu le scot vreodată într-un loc public. Dar ele continuă să se înjosească şi să se bată pentru bărbaţii albi ca să capete câteva parale chioare şi nişte tinichele de nimic în cutiuţe sclipitoare. E o nouă formă de sclavie, vă spun eu, o nouă formă de sclavie. Dar tu eşti fiică de bogătaş, ce faci cu el?

Maiorul Madu se ridică în picioare.

– Îmi pare rău, Kainene. Omul nu e în toate minţile.

Îl trase pe Udodi în sus şi-i spuse ceva rapid în ibo.

Udodi râse din nou.

– Bine, bine, dar lasă-mă să iau sticla de whisky. E aproape goală. Lasă-mă s-o iau.

Kainene nu zise nimic când Udodi luă sticla de pe masă. Când cei doi ieşiră, Richard se aşeză lângă ea şi-i luă mâna. Se simţea ca şi cum ar fi dispărut, ca şi cum acesta era motivul pentru care maiorul Madu nu-şi ceruse scuze şi faţă de el.

– S-a purtat oribil. Îmi pare rău.

– Era înfiorător de beat. Madu trebuie să se simtă groaznic acum, spuse Kainene. Făcu un gest spre foaia de pe masă şi adăugă: Tocmai am primit contractul pentru livrarea de bocanci pentru batalionul din Kaduna.

– Mă bucur. Richard bău şi ultima înghiţitură din paharul său şi o privi pe Kainene cum examina contractul.

– Tipul care se ocupa de asta era ibo, şi Madu a spus că voia să dea contractul tot unui ibo. Aşa că am avut noroc. Şi nu cere decât cinci la sută.

– Mită?

– Oh, ce inocenţi suntem!

Tonul ei batjocoritor îl irită pe Richard, la fel ca rapiditatea cu care îl absolvise pe Madu de orice responsabilitate pentru purtarea mitocănească a maiorului Udodi. Se ridică şi începu să meargă încolo şi-ncoace pe terasă. Insectele bâzâiau în jurul becului.

– Deci îl cunoşti pe Madu de foarte multă vreme, spuse el în cele din urmă. Îi repugna să-i spună pe numele mic – asta sugera o cordialitate pe care n-o simţea. Dar n-avea de ales. Cu siguranţă nu avea să-i spună „domnul maior"; a-l numi după funcţie însemna să-l pună pe un piedestal.

Kainene privi în sus spre el.

– Dintotdeauna. Familiile noastre sunt foarte apropiate. Îmi amintesc cum odată, cu mulţi ani în urmă, când ne-am dus la Umunnachi de Crăciun, el mi-a dat o ţestoasă. Cel mai ciudat şi mai frumos cadou pe care l-am primit vreodată de la cineva. Olanna a spus că Madu nu făcuse bine că-l scosese pe bietul animal din habitatul lui natural etc. etc., dar ea oricum nu prea se înţelegea cu Madu. Am pus-o într-un vas, şi bineînţeles că a murit curând după aceea.

Kainene reveni la cercetarea contractului.

– E căsătorit, nu?

– Da. Adaobi îşi face facultatea la Londra.

– De aceea te vezi cu el atât de des?

Întrebarea sună aproape ca un croncănit, ca şi cum Richard ar fi avut nevoie să-şi dreagă glasul.

Ea nu răspunse. Poate că nu-l auzise. Era clar că foaia aceea, contractul cel nou, o acaparase. Se ridică.

– Trebuie să iau câteva notiţe în birou şi mă întorc imediat.

Richard se întrebă de ce nu putea pur şi simplu s-o întrebe dacă îi plăcea de Madu şi dacă avusese vreodată o relaţie intimă cu el ori, şi mai rău, încă avea. Îi era teamă. Se apropie de ea, îşi încolăci braţele în

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

jurul ei şi o strânse la piept, vrând să-i audă bătăile inimii. Era pentru prima oară în viaţă când simţea că îşi găsise locul.

1. Cartea: Toţi aţi privit tăcuţi cum noi muream

În prolog, autorul relatează istoria femeii din tren. Stătea pe podea, înghesuită între oameni care plângeau, oameni care ţipau, oameni care se rugau. Şedea tăcută, mângâind întruna vasul acoperit din poală, până când traversaseră fluviul Niger, şi apoi ridicase capul şi îi rugase pe Olanna şi pe ceilalţi din apropiere să privească.

Olanna îi spune povestea, şi el îşi notează detaliile. Îi spune cum petele de sânge de pe rochia femeii se îmbibaseră în pânză, căpătând o culoare mov-arămie. Descrie modelele sculptate pe vasul femeii, linii înclinate încrucişându-se, şi descrie capul copilului dinăuntru: codiţele murdare căzând peste chipul maroniu întunecat, ochii complet albi, deschişi, stranii, gura mică în formă de O, exprimând surpriză.

După aceea, vorbeşte despre nemţoaicele care fugiseră din Hamburg cu trupurile arse ale copiilor îngrămădite în geamantane, despre femeile din Rwanda care duceau în buzunare bucăţele din corpurile despicate ale pruncilor lor. Dar este atent să nu facă vreo comparaţie. Pe copertă, desenează o hartă a Nigeriei şi schiţează confluenţa în formă de Y a fluviului Niger şi a afluentului său Benue cu roşu aprins. Foloseşte aceeaşi culoare pentru a încercui graniţele a ceea ce a fost, în sud-est, timp de trei ani, statul Biafra.

4

Ugwu curăţă încet masa din sufragerie. Întâi luă paharele, apoi castroanele mânjite de sos şi tacâmurile, şi la sfârşit stivui farfuriile una peste alta. Chiar şi dacă nu ar fi tras cu ochiul din bucătărie în timp ce mâncau, tot ar fi ştiut cine unde stătuse la masă. Farfuria stăpânului era întotdeauna cea mai presărată cu boabe de orez, ca şi cum mânca neatent, scăpând boabele de orez printre dinţii furculiţei. Paharul Olannei avea urme de ruj în formă de semilună. Okeoma mânca totul cu lingura, dând la o parte furculiţa şi cuţitul. Profesorul Ezeka îşi adusese singur berea, într-o sticlă exotică rămasă lângă farfuria lui. Domnişoara Adebayo lăsa feliile de ceapă în farfurie. Iar domnul Richard nu-şi sugea niciodată oasele de pui.

În bucătărie, Ugwu păstră farfuria Olannei pe tejghea şi aruncă restul – orezul, sosul, legumele şi oasele – la gunoi. Unele oase erau atât de bine supte, încât păreau numai nişte aşchii de lemn. Ale Olannei însă nu, pentru că ea le rosese doar puţin la capete, şi toate trei îşi păstraseră forma. Ugwu se aşeză pe scaun, alese unul şi închise ochii în timp ce-l sugea, închipuindu-şi-l prizonier în gura Olannei.

Le supse melancolic, unul după altul, fără a catadicsi să facă mai puţin zgomot. Era singur. Stăpânul tocmai plecase la clubul profesorilor împreună cu Olanna şi cu prietenii lor. Casa era întotdeauna mai tăcută acum, când putea sta fără să facă nimic, cu vasele de spălat în chiuvetă, cina încă departe şi bucătăria scăldată în lumina incandescentă a soarelui. Olanna numea asemenea intervale „timpul temelor“, şi, când era acasă, îl ruga să-şi aducă temele în dormitor. Ea nu ştia că temele nu-i luau niciodată prea mult timp, că Ugwu se aşeza apoi lângă fereastră şi se lupta cu propoziţiile dificile din cărţile stăpânului, ridicând adesea privirea să vadă fluturii coborând şi înălţându-se deasupra florilor albe din grădina din faţă.

În timp ce sugea al doilea os, luă caietul de exerciţii. Măduva rece îi irita limba. Citi poezia, pe care o copiase de pe tablă cu atâta grijă încât semăna cu scrisul doamnei Oguike, şi apoi închise ochii şi o recită:

I can't forget that I'm bereft
Of all the pleasant sights they see,
Which the Piper also promised me.
For he led us, he said, to a joyous land,
Joining the town and just at hand,
Where waters gushed and fruit trees grew,
And flowers put forth a fairer hue,
And everything was strange and new.[1]

Deschise ochii şi parcurse rapid poezia, ca să se convingă că nu scăpase nici un vers. Spera că stăpânul n-avea să-şi aducă aminte să-l pună s-o recite, pentru că, deşi memorase versurile corect, n-ar fi ştiut să răspundă la întrebarea: „Ce înseamnă?" sau „La ce crezi tu că se referă *de fapt?*" Pozele din cartea pe care le-o împărţise doamna Oguike, cu acel bărbat cu părul lung urmat de şobolanii cei veseli, erau de neînţeles, şi, cu cât se uita mai des la ele, cu atât mai mult i se părea că totul era numai o glumă absurdă. Nici măcar doamna Oguike nu părea să ştie ce însemna. Ugwu ajunsese să o placă pentru că doamna Oguike nu îi dădea cine ştie ce atenţie şi nu părea să fi observat că el rămânea singur în clasă în pauze. Observase însă că învăţa foarte repede chiar din prima zi, când îi dăduse câteva teste scrise şi orale în sala sufocantă, în timp ce stăpânul aştepta afară.

---

[1] „Nu pot uita că am fost văduvit / De toate priveliştile frumoase pe care ei le văd / Şi pe care fluieraşul mi le-a promis şi mie. / Fiindcă ne ducea, ne-a spus, într-un loc fericit, / Nu departe de oraş, la îndemână, / Unde izvoarele ţâşnesc, şi cresc pomi fructiferi, / Şi florile sunt mai viu colorate, / Şi unde totul e nou şi neobişnuit."

Fragment din poemul *The Piper of Hamelin* („Fluieraşul din Hamelin") de poetul englez victorian Robert Browning (1812–1889) (n.tr.)

„Cu siguranţă băiatul va face la un moment dat doi ani într-unul, are o inteligenţă naturală“, îi spusese ea stăpânului după aceea, ca şi cum Ugwu n-ar fi stat acolo lângă ei, şi «inteligenţă naturală» devenise brusc expresia favorită a lui Ugwu.

Închise caietul de exerciţii. Supsese toate oasele, şi, începând să spele vasele, îşi imagină că avea în gură gustul gurii Olannei. Prima dată când supsese oasele ei, cu câteva săptămâni în urmă, fusese după ce îi văzuse pe ea şi pe stăpân sărutându-se în sufragerie într-o sâmbătă dimineaţa, cu gurile deschise lipite una de alta. Gândul că saliva ei atingea gura stăpânului îl dezgustase şi îl excitase în acelaşi timp. Şi continua să o facă. Acelaşi sentiment îl avea faţă de gemetele ei noaptea; nu-i plăcea să le audă, şi totuşi se ducea adeseori la uşa dormitorului lor şi-şi lipea urechea de lemnul rece, ascultând. La fel cum examina lenjeria intimă pe care ea o agăţa la uscat în baie – furouri negre, sutiene lucioase, chiloţi albi.

Olanna se adaptase perfect noii ei locuinţe. Seara, când oaspeţii umpleau sufrageria, vocea ei limpede, cu engleza sa perfectă, ieşea în evidenţă, şi Ugwu se închipuia scoţând limba la domnişoara Adebayo şi spunându-i: „Dumneata nu poţi vorbi engleza ca stăpâna mea, aşa că tacă-ţi gura odată“. Hainele ei fuseseră parcă dintotdeauna în şifonier, muzica aceea highlife răsunase dintotdeauna la radio, mirosul ei de cocos plutise întotdeauna prin toate camerele, iar Chevroletul ei Impala stătuse întodeauna parcat pe aleea de la intrare. Şi totuşi, lui Ugwu îi lipsea timpul acela când locuia numai cu stăpânul. Îi lipseau serile când şedea pe podea în sufragerie în timp ce stăpânul vorbea cu vocea lui profundă şi dimineţile când îi servea micul dejun ştiind că singurele voci care se puteau auzi în casă erau ale lor.

Stăpânul se schimbase; se uita prea des la Olanna, o atingea prea mult, şi, când Ugwu îi deschidea uşa de la intrare, ochii lui o căutau deja prin sufragerie, dincolo de el. Abia cu o zi în urmă, stăpânul îi spusese lui Ugwu:

– La sfârşitul săptămânii o să vină în vizită mama mea. Fă curat în camera de oaspeţi.

Înainte ca Ugwu să poată răspunde, Olanna spusese:

– Cred că Ugwu ar trebui să se mute în pavilionul servitorilor. Aşa o să avem o cameră de oaspeţi liberă. Mama poate o să vrea să stea mai mult.

– Da, desigur, spusese stăpânul, atât de prompt, încât Ugwu se enervase.

Era ca şi cum stăpânul şi-ar fi băgat mâinile în foc dacă Olanna i-ar fi cerut asta. Ca şi cum ea ar fi devenit stăpânul. Dar lui Ugwu nu-i displăcu ideea de a se muta în pavilionul servitorilor, care era gol – afară de nişte pânze de păianjen şi nişte cartoane risipite. Putea ascunde acolo lucrurile pe care le păstrase din casă; îşi putea face acolo locuinţa proprie. Nu-l auzise niciodată pe stăpân vorbind despre mama lui, şi, mai târziu, în timp ce făcea curăţenie în camera de oaspeţi, încercă să şi-o imagineze pe această femeie care îi făcuse baie stăpânului pe când era copil, îl hrănise, îi ştersese nasul. Ugwu era deja plin de veneraţie faţă de femeia aceasta pentru că îl născuse pe stăpân.

Termină repede cu vasele de la prânz. Dacă reuşea să termine la fel de repede mâncarea pentru seară, putea să se ducă până la casa domnului Richard şi să stea puţin de vorbă cu Harrison până se întorceau stăpânul şi Olanna. În ultima vreme rupea verdeţurile cu mâna în loc să le taie; aşa îi plăcea Olannei. Spunea că astfel îşi păstrează mai mare parte din vitamine. Începuse şi lui să-i placă, la fel cum îi plăcea să prăjească ouăle cu puţin lapte, aşa cum îl învăţase ea, să taie bananele prăjite în cercuri elegante, mai degrabă decât în ovale stângace, să fiarbă *moi-moi*[1] într-un vas de aluminiu, nu în frunze de banan. Acum, când Olanna îl lăsa pe el să gătească mai tot timpul, lui Ugwu îi plăcea să tragă cu ochiul din când în când din uşa bucătăriei să vadă cine lăuda cel mai mult mâncarea, cui ce îi plăcea, cine mai lua o porţie. Profesorului Patel îi plăcea friptura de pui cu *uziza*[2]. La fel şi domnului Richard, care însă nu mânca niciodată pielea. Poate pielea gălbuie a puiului îi amintea domnului Richard de propria piele. Ugwu nu se putea gândi la alt motiv; pielea era, la urma urmelor, partea cea mai gustoasă. Domnul Richard spunea întotdeauna: „Faci o friptură de pui grozavă, Ugwu, mulţumesc“, când Ugwu venea la masă să mai aducă apă sau să strângă ceva. Uneori, în timp ce restul musafirilor se retrăgeau în sufragerie, domnul Richard venea în bucătărie să-i pună întrebări. Lui Ugwu îi venea să râdă auzindu-le. Familia lui avea sculpturi reprezentând zeități? El intrase vreodată în templul de lângă râu? Ugwu era şi mai amuzat de faptul că domnul Richard îşi nota răspunsurile într-un caieţel cu coperte de piele. Cu câteva zile în urmă, când Ugwu menţionase în treacăt festivalul *ori-okpa,* ochii domnului Richard se făcuseră mai albaştri şi el spusese că voia să asiste la ceremonii; avea să-l întrebe pe stăpân dacă îl lăsa pe Ugwu să meargă cu el în satul lui.

---

[1] Mâncare tradiţională nigeriană, preparată din boabe de fasole spălate şi curăţate de coajă, amestecate cu felii de ceapă şi piper. La acestea se adaugă de obicei carne de rac împlătoşat şi sare. Ingredientele suplimentare variază de la ouă fierte la carne de porc, peşte etc. De obicei, *moi-moi* se înveleşte în frunze de banan înainte de a fi pus la fiert. (n.tr.)

[2] Frunzele plantei de piper ashanti *(Piper guineense)*, folosite în Nigeria la condimentarea sosurilor şi a supelor (n.tr.)

Ugwu râse în timp ce scotea verdeţurile din frigider. Nu şi-l putea închipui pe domnul Richard în timpul festivalului *ori-okpa,* când *mmuo*[1] (domnul Richard spusese că erau oameni deghizaţi, nu?, şi Ugwu fusese de acord, dacă „oameni deghizaţi" însemna „spirite") umblau în alai prin sat, îi biciuiau pe bărbaţii tineri şi alergau după femei. S-ar putea ca *mmuo* înişişi să râdă la vederea străinului palid care mâzgălea ceva într-un caieţel. Dar Ugwu era bucuros că-i vorbise domnului Richard despre festival, pentru că avea să fie o ocazie de a o vedea pe Nnesinachi înainte ca ea să plece în Nord. Şi apoi, cât de impresionată avea să fie când avea să-l vadă sosind în maşina unui alb, condusă de însuşi proprietarul ei! Avea să-l observe cu siguranţă de data asta, şi, în plus, Ugwu abia aştepta să-i impresioneze pe Anulika, pe verii lor şi întreaga familie cu engleza lui, cu noua sa cămaşă, cu povestirile despre sendvişuri şi apa de la robinet, cu talcul său parfumat.

Ugwu tocmai spălase verdeţurile tocate când auzi soneria. Era prea devreme ca să fie vreun musafir de-al stăpânului. Se duse la uşă, ştergându-şi mâinile pe şorţ. O clipă, se întrebă dacă era într-adevăr mătuşa lui sau dacă nu avea decât o viziune a ei pentru că se gândise mult la ai săi în ultima vreme.

– Mătuşică!

– Ugwuanyi, spuse ea, trebuie să vii acasă. *Oga gi kwanu?* Unde e stăpânul tău?

– Să vin acasă?

– Mama ta e foarte bolnavă.

---

[1] Actorii mascaţi ai festivalului, care întruchipează spiritele celor morţi. (n.tr.)

Ugwu cercetă cu privirea eşarfa înfăşurată pe capul mătuşii. Se vedeau peticele unde materialul se subţiase până la urzeală. Îşi aminti că, atunci când tatăl verişoarei sale murise, familia îi trimisese vorbă în Lagos să vină acasă pentru că tatăl ei era foarte bolnav. Dacă erai departe de casă, ţi se spunea că mortul era foarte bolnav.

– Mama ta e bolnavă, spuse mătuşa. Vrea să vii lângă ea. O să-i spun stăpânului că te întorci mâine, ca să nu creadă că îi cerem prea mult. Ştii că mulţi servitori nu mai ajung acasă cu anii.

Ugwu nu se mişcă. Învârtea un capăt al şorţului pe deget. Ar fi vrut s-o roage pe mătuşa să-i spună adevărul, să-i spună dacă mama murise. Dar vorbele nu-i ieşeau din gură. Amintirea ultimei dăţi când mama se îmbolnăvise, când tuşise neîntrerupt până când, înainte de răsărit, tatăl său se dusese după *dibia,* în timp ce a doua soţie, Chioke, o freca pe spate, îl umplea de spaimă.

– Stăpânul nu e acasă, spuse el în sfârşit. Dar se întoarce repede.

– O să stau aici să-l aştept şi să-l rog frumos să te lase acasă.

Ugwu o conduse în bucătărie, unde mătuşa se aşeză pe un scaun şi îl urmări tăind o batată în felii şi apoi în cuburi. Lucra repede, febril. Lumina soarelui care intra pe fereastră părea prea strălucitoare pentru după-amiaza aceasta târzie, plină parcă de o intensitate rău prevestitoare.

– Tata e bine? întrebă Ugwu.

– E bine.

Chipul mătuşii era opac, vocea – inexpresivă. Era purtarea unei pesoane care ştia mai multe decât voia să spună. Ascundea probabil ceva. Poate mama lui murise cu adevărat; poate amândoi părinţii lui căzuseră laţi în dimineaţa aceea. Ugwu continuă să taie legumele, într-o linişte tensionată, până când stăpânul se întoarse acasă, cu costumul de tenis lipit de el din cauza transpiraţiei. Era singur. Ugwu îşi dori ca Olanna să fi venit şi ea, ca s-o poată privi în timp ce vorbea.

– Bună ziua, domnule.

– Da, bunul meu băiat. Stăpânul îşi puse racheta de tenis pe masa din bucătărie. Dă-mi puţină apă, te rog. Azi am pierdut toate meciurile.

Ugwu avea apa pregătită, rece ca gheaţa, într-un pahar pe o farfurioară.

– Bună seara, domnule, salută mătuşa sa.

– Bună seara, spuse stăpânul, uşor dezorientat, ca şi cum n-ar fi ştiut sigur cine era. A, da. Ce mai faceţi?

Înainte ca ea să poată răspunde, Ugwu interveni:

– Mama mea e bolnavă, domnule. Vă rog, domnule, mă duc s-o văd şi mă întorc mâine.

– Poftim?

Ugwu repetă ce spusese. Stăpânul se holbă la el, şi apoi la cratiţa de pe aragaz.

– Ai terminat de gătit?

– Nu, domnule. Termin imediat, acuma, înainte să plec. Pun masa şi aranjez totul.

Stăpânul se întoarse spre mătuşa lui Ugwu.

– *Gini me?* Ce s-a întâmplat cu mama lui?

– Poftim, domnule?

– Sunteţi surdă? Stăpânul se trase de ureche ca şi cum mătuşa lui Ugwu n-ar fi ştiut ce însemna să fii surd. Ce s-a întâmplat cu mama lui?

– Are jar în piept, domnule.

– Jar în piept? Stăpânul pufni. Bău toată apa din pahar, apoi se răsuci spre Ugwu şi îi spuse în engleză: Pune-ţi o cămaşă şi urcă în maşină. Satul tău nu e prea departe, de fapt. Cred că ne întoarcem la timp.

– Poftim?

– Pune-ţi o cămaşă şi treci în maşină! Stăpânul mâzgăli ceva pe spatele unui pliant şi îl lăsă pe masă. O s-o aducem pe mama ta aici şi o să-l rugăm pe domnul profesor Patel să o examineze.

– Da, domnule.

Ugwu se simţi fragil, casant, în timp ce mergea spre maşină împreună cu stăpânul şi cu mătuşa. Era ca şi cum oasele i-ar fi fost făcute din soiul acela de lemn care crapă uşor în timpul armatanului. În maşină fură mai tot drumul tăcuţi. În timp ce treceau pe lângă terenurile unor ferme, plantate cu şiruri ordonate de porumb şi cu manioc ca nişte codiţe împletite cu grijă pe cap, stăpânul spuse:

– Vedeţi? La asta ar trebui să se gândească guvernul nostru. Dacă am învăţa să folosim irigaţiile, am putea foarte uşor să hrănim întreaga ţară. Am putea depăşi dependenţa aceasta colonială de importuri.

– Da, domnule.

– În schimb, tot ce fac netoţii ăştia din guvern este să mintă şi să fure. Câţiva dintre studenţii mei fac parte din grupul care a plecat spre Lagos în dimineaţa asta ca să facă o demonstraţie.

– Da, domnule, spuse Ugwu. De ce vor să demonstreze, domnule?

– Recensământul, spuse stăpânul. Recensământul a fost o debandadă, toată lumea a falsificat cifrele. Nu că Balewa va face ceva, pentru că este şi el complice. Dar trebuie să protestăm![1]

– Da, domnule, repetă Ugwu.

Chiar în toiul îngrijorării sale, simţi o săgeată de mândrie ştiind că mătuşa căsca probabil ochii de uimire în faţa conversaţiilor profunde pe care le avea el cu stăpânul. Şi, în plus, în engleză.

Opriră puţin înainte de a ajunge la coliba familiei sale.

– Strânge repede lucrurile mamei tale, spuse stăpânul. În seara asta îmi vin nişte prieteni din Ibadan.

– Da, domnule!

Ugwu şi mătuşa lui vorbiră în acelaşi timp.

Ugwu se dădu repede jos din maşină şi rămase acolo. Mătuşa se năpusti în colibă, şi curând tatăl lui Ugwu ieşi, cu ochii roşii, parcă mai încovoiat decât şi-l amintea fiul său. Îngenunche în praf şi îmbrăţişă picioarele stăpânului.

– Mulţumesc, domnule, mulţumesc. Fie ca altul să facă la fel pentru dumneavoastră.

Stăpânul se dădu înapoi, şi Ugwu văzu cum tatăl său se clătina, gata să cadă pe spate.

– Ridicaţi-vă, *kunie,* spuse stăpânul.

Chioke ieşi din colibă.

– Aceasta este cealaltă soţie a mea, domnule, spuse tatăl lui Ugwu, ridicându-se.

---

[1] Recensământul nigerian din 1962 a fost caracterizat de „umflarea“ exagerată a cifrelor populaţiei, de care s-au folosit toate partidele politice pentru a-şi justifica pretenţiile la un număr mai mare de locuri în parlament. Supremaţia numerică fără drept de apel a Nordului a generat proteste masive în Sud, îndeosebi printre ibo, deşi şi aici cifrele fuseseră copios falsificate. Ca o consecinţă a scandalurilor iscate, datele recensământului au fost în cele din urmă anulate, şi un nou recensământ a avut loc în 1963, ale cărui rezultate, ceva mai realiste, au fost acceptate totuşi cu rezerve; ele au confirmat însă statutul majoritar al etnicilor hausa şi fulani (al Nordului, în general) şi au susţinut dominaţia Nordului asupra politicii federale nigeriene, temută şi respinsă de sudici. (n.tr.)

Chioke strânse mâna stăpânului cu amândouă mâinile.

– Vă mulţumim, stăpâne! *Deje!* Se repezi înăuntru şi ieşi aducând un mic ananas, pe care îl puse cu sila în mâna stăpânului.

– Nu, nu, spuse stăpânul, refuzând-o. Ananasul de aici e prea acid, îmi arde limba.

Copiii din sat se strângeau în jurul maşinii ca să se zgâiască înăuntru şi să-şi plimbe uimiţi degetele peste vopseaua albastră. Ugwu îi alungă. Ar fi vrut ca Anulika să fie acasă, ca să poată intra cu el în coliba mamei. Ar fi vrut ca Nnesinachi să treacă acum pe la ei, să-l ia de mână şi să-i spună pe un ton împăciuitor că boala mamei sale nu era ceva serios, şi apoi să-l ducă în crângul de lângă pârâu, să-şi desfacă rochia şi să-i ofere sânii ei, ridicându-i şi împingându-i înainte, către el. Copiii pălăvrăgeau gălăgioşi. Câteva femei stăteau în apropiere, şoptind între ele, cu mâinile încrucişate la piept. Tatăl lui continua să-l roage pe stăpân să servească nişte nuci de cola, puţin vin de palmier, să se aşeze pe un taburet, să bea puţină apă, iar stăpânul îl refuza neobosit. Ugwu ar fi vrut ca tatăl lui să tacă din gură. Se apropie de colibă şi privi înăuntru. Ochii lui îi întâlniră pe ai mamei sale în semiîntuneric. Arăta istovită.

– Ugwu, spuse ea. *Nno,* bine ai venit.

– *Deje,* salută el şi apoi rămase tăcut, privind cum mătuşa o ajuta să-şi lege rochia în jurul brâului şi să iasă afară.

Ugwu se pregătea să o ajute să intre în maşină, când stăpânul spuse:

– Dă-te la o parte, bunul meu băiat. O sprijini să se urce şi o rugă să se întindă pe bancheta din spate cât mai comod.

Ugwu îşi dori deodată ca stăpânul să nu-i atingă mama, pentru că hainele ei miroseau a vârstă şi a stătut şi pentru că stăpânul nu ştia că o durea spatele, şi că grădina ei de taro dădea întotdeauna o recoltă proastă, şi că avea într-adevăr jar în piept atunci când tuşea. Ce ştia de fapt stăpânul despre viaţă, când tot ce făcea era să se certe cu prietenii lui şi să bea coniac?

– Rămâneţi cu bine. O să vă dăm de ştire după ce o vede doctorul, spuse stăpânul către tatăl şi către mătuşa lui Ugwu înainte să plece.

Ugwu se abţinu să se uite în spate la mama lui; coborî geamul, pentru ca aerul să-i bată în urechi şi să-l distragă. Când se întoarse în cele din urmă s-o privească, chiar înainte de a ajunge în campus, inima i se opri în loc la vederea ochilor închişi, a buzelor flasce. Dar pieptul i se mişca. Respira. Ugwu suspină uşurat şi îşi aminti de serile reci când mama tuşea la nesfârşit, iar el stătea lipit de zidul de cremene al colibei ei, ascultând cum tatăl lui şi Chioke o rugau să-şi bea mixtura.

Olanna deschise uşa, legată la brâu cu şorţul care avea în faţă o pată de ulei. Şorţul lui. Îl sărută pe stăpân.

– L-am rugat pe Patel să vină încoace, spuse ea, şi apoi se întoarse spre mama lui Ugwu. Mama. *Kedu?*

– Sunt bine, şopti mama lui.

Aruncă o privire prin cameră şi păru să se încovrige şi mai tare la vederea canapelelor, a aparatului de radio, a perdelelor.

– O duc eu în casă, spuse Olanna. Ugwu, te rog, termină treaba la bucătărie şi pune masa.

– Da, doamnă.

În bucătărie, Ugwu amestecă în oala cu supă de ardei iute. Zeama fierbinte sărea pe de lături, mirosul condimentelor plutea prin aer şi-i gâdila nasul, iar bucăţile de carne şi de burtă se năpusteau dintr-o parte în alta a oalei. Dar el nu băga de seamă. Ciulise urechea, încercând să audă ceva. Trecuse prea mult timp de când Olanna o dusese pe mama lui în casă şi de când profesorul Patel intrase după ele. Ardeiul iute îl făcu să lăcrimeze. Ugwu îşi aminti că, ultima oară când mama tuşise, ţipase deodată cu groază că nu-şi mai simţea picioarele, şi *dibia* îi poruncise să le spună spiritelor rele să plece şi s-o lase în pace.

„Spune-le că nu ţi-a venit încă vremea! *Gwa ha kita!* Spune-le acum!“ o îndemnase *dibia.*

– Ugwu! strigă stăpânul.

Sosiseră musafirii. Ugwu intră în sufragerie şi îşi făcu treaba mecanic, servind bucăţi de nuci cola şi piper de Guineea[1], desfăcând sticle, punând cuburi de gheaţă cu lopăţica în pahare, aşezând pe masă boluri aburinde cu supă de ardei iute. Când termină, se aşeză pe un scaun în bucătărie şi, trăgându-se de degetele de la picioare, încercă să-şi imagineze ce se petrecea în dormitor. Auzea vocea ridicată a stăpânului din sufragerie.

---

[1] E vorba de fapt, în original, de o rudă foarte apropiată a piperului de Guineea (boabelor paradisului), aşa-numitul, în engleză, *alligator pepper (Aframomum danielli, Aframomum citratum),* o mirodenie scumpă specifică Africii de Vest, care nu are nume exact în limba română. Seminţele acestea, cu gust iute şi aromat, sunt folosite pe post de condiment în mâncăruri, dar sunt şi mestecate pentru a împrospăta respiraţia. (n.tr.)

– Nimeni n-a zis că e bine să dai foc bunurilor publice, dar să trimiţi armata să omoare oameni în numele ordinii? Bărbaţii din tribul tiv au fost ucişi degeaba! Degeaba! Balewa şi-a pierdut minţile![1]

Ugwu nu ştia cine sunt bărbaţii din tribul tiv, dar cuvântul „ucişi“ îi aduse un fior pe şira spinării.

– Nu ţi-a venit încă vremea, şopti el. Nu ţi-a venit.

– Ugwu?

Olanna apăruse în uşa de la bucătărie.

Uwgu se năpusti spre ea.

– Doamnă? Cum este?

– Nu-ţi face griji. Domnul profesor spune că e doar o infecţie şi că se va face bine.

– Oh! Ugwu se simţi atât de uşurat, încât se temea că ar începe să plutească dacă ar ridica un picior de pe pământ. Mulţumesc, doamnă!

– Pune restul mâncării în frigider.

– Da, doamnă.

Ugwu o privi cum se întorcea în dormitor. Broderia de pe rochia ei strâmtă scânteia, şi, pentru o clipă, i se păru că ea arăta ca o făptură graţioasă ieşită din mare.

Musafirii râdeau. Ugwu trase cu ochiul în sufragerie. Mulţi dintre ei nu mai stăteau deja drepţi, ci tolăniţi pe locurile lor, înmuiaţi de alcool, meditativi. Seara se apropia de sfârşit. Conversaţia avea să se îndrepte spre subiecte mai inofensive, precum tenisul şi muzica; apoi oaspeţii aveau să se ridice şi să înceapă să chicotească pe seama unor lucruri deloc amuzante, de exemplu, pe seama uşii de la intrare care se deschidea greu sau a liliecilor nocturni care zburau prea jos. Ugwu aşteptă ca Olanna să se ducă la baie şi stăpânul să intre în studio înainte de a se duce în dormitor să-şi vadă mama. Dormea, încovrigată pe pat ca un copil.

---

[1] Populaţia tiv este una dintre numeroasele şi diversele etnii care locuiesc în aşa-numita „centură mediană“ a Nigeriei, regiunea deluroasă, fertilă, care desparte Nordul dominat de hausa şi fulani de Sudul unde predomină yoruba şi ibo. După 1960, dar mai ales între 1962 şi 1965, membrii etniei tiv s-au revoltat de mai multe ori împotriva autorităţilor din Regiunea de Nord, care tindeau să-i nedreptăţească şi să şi-i apropie, îndeosebi pentru a-şi consolida puterea în dauna Sudului. Întâiul premier al Nigeriei independente, Abubakar Tafawa Balewa, de extracţie nordică, a trimis în mai multe rânduri armata pentru a potoli revoltele etnicilor tiv. Acestea au fost primele cazuri de folosire a forţei militare împotriva civililor în Nigeria, care i-au atras numeroase critici lui Balewa din rândul cetăţenilor obişnuiţi şi al elitelor politice. (n.tr.)

A doua zi de dimineaţă, ochii îi străluceau.

– Mă simt bine, spuse ea. Medicamentul pe care mi l-a dat domnul doctor e foarte puternic. Dar mă omoară mirosul ăsta.

– Ce miros?

– Mirosul din gura lor. L-am simţit când stăpânul şi stăpâna ta au venit dimineaţă să mă vadă şi când m-am dus să mă uşurez.

– Ah, e pasta de dinţi. Ne curăţăm dinţii cu ea. Ugwu se simţi mândru spunând „ne“, pentru ca mama să ştie că şi el o folosea.

Dar ea nu păru impresionată. Pocni din degete şi-şi luă beţigaşul de mestecat.

– Dar un *atu*[1] bun ce are? Îmi venea să vomit de la mirosul ăla. Dacă mai stau mult aici, o să-mi vină toată mâncarea înapoi din cauza lui.

Dar păru impresionată când Ugwu îi spuse că avea să locuiască în pavilionul servitorilor. Era ca şi cum ar fi primit propria casă, separată, numai pentru el. Mama îl rugă să-i arate şi ei pavilionul, se minună că era mai mare decât coliba ei şi, ceva mai târziu, insistă că se simţea suficient de bine să-l ajute la bucătărie. El o privi îndoindu-se de mijloc ca să mături podeaua şi îşi aminti cum o plesnea pe Anulika peste fund pentru că nu se apleca îndeajuns ca să mături. „Ai mâncat ciuperci? Mătură ca o femeie!“ o certa ea, şi Anulika mormăia că mătura avea coada prea scurtă şi că nu era vina ei că unii oameni erau prea cărpănoşi ca să cumpere mături mai lungi. Ugwu îşi dori brusc ca Anulika să fie acolo, cu ei, şi la fel toţi copilaşii şi soţiile bârfitoare din *umunna* lor. Îşi dori ca întregul sat să fie acolo, ca să poată lua parte la discuţiile şi la certurile de la lumina lunii, şi totuşi să poată locui în casa stăpânului, cu apa de la robinet, şi frigiderul, şi aragazul.

---

[1] Beţigaş de mestecat, obţinut din rădăcinile sau tulpina unor plante specifice regiunii, cu rol de igienizare a cavităţii bucale. S-a dovedit că asemenea beţigaşe sunt adesea cel puţin la fel de eficiente ca pastele de dinţi. (n.tr.)

– Mâine mă duc acasă, spuse mama lui.

– Ar trebui să mai stai câteva zile, să te odihneşti.

– Plec mâine. O să le mulţumesc stăpânului şi stăpânei tale când se întorc şi o să le spun că mă simt deajuns de bine ca să merg acasă. Fie ca altul să facă pentru ei ceea ce au făcut ei pentru mine.

A doua zi dimineaţă, Ugwu o însoţi până la capătul străzii Odim. N-o văzuse niciodată mergând atât de repede, nici măcar cu bocceaua pusă în echilibru pe cap, nu-i văzuse niciodată chipul atât de descreţit.

– Ai grijă de tine, fiule, îi spuse ea, şi-i lăsă în mână un beţigaş de mestecat.

În ziua când mama stăpânului sosi din satul ei, Ugwu pregăti un orez *jollof* cu ardei iute. Puse orezul alb peste sosul de roşii, îl gustă şi apoi îl acoperi şi dădu focul mic. Se întoarse apoi în curtea din spate. Jomo îşi sprijinise grebla de perete şi şedea pe treptele de la intrare, mâncând un mango.

– Chestia aia pe care o găteşti miroase foarte bine, spuse Jomo.

– E pentru mama stăpânului, orez *jollof* cu friptură de pui.

– Ar fi trebuit să-ţi dau o bucată din vânatul meu. E mai bun decât puiul. Jomo făcu un gest înspre traista legată la spatele bicicletei sale. Îi arătase lui Ugwu mai devreme micul animal cu blană învelit în frunze proaspete.

– Nu pot să gătesc vânat de ţară aici! spuse Ugwu în engleză, râzând.

Jomo se răsuci înspre el.

– *Dianyi,* acum vorbeşti engleza exact ca băieţii profesorilor.

Ugwu dădu din cap, fericit să audă complimentul, şi mai fericit pentru că Jomo n-ar fi ghicit niciodată că toţi copiii aceia cu pielea catifelată de atâtea creme şi cu engleza lor fluidă chicoteau de fiecare dată când doamna Oguike îi punea o întrebare, din cauza pronunţiei sale, a accentului său ţărănesc.

– Harrison ar trebui să vină şi să audă o engleză frumoasă de la cineva care nu se umflă în pene cu asta, spuse Jomo. Crede că le ştie pe toate doar pentru că locuieşte împreună cu un alb. *Onye nzuzu!* Un prost!

– Un mare prost! spuse Ugwu.

La fel de vehement fusese şi cu o săptămână în urmă, când fusese de acord cu Harrison că Jomo era un nătărău.

– Ieri, gogomanul ăsta a încuiat cisterna cu apă şi n-a vrut să-mi dea cheia, zise Jomo. A zis că risipesc apa. Ce, e apa lui? Acuma, dacă plantele se usucă, eu ce-i spun domnului Richard?

– E de rău.

Ugwu pocni convingător din degete. Ultima ceartă dintre cei doi avusese loc atunci când Harrison ascunsese maşina de tuns iarba şi refuzase să-i spună lui Jomo unde era până când Jomo spălase din nou cămaşa domnului Richard, care fusese stropită de găinaţ. Până la urmă, florile stupide ale lui Jomo erau cele care atrăseseră păsările. Ugwu îi susţinuse pe amândoi. Îi spusese lui Jomo că Harrison nu avea dreptate să-i ascundă mşina de tuns iarba, iar mai târziu îi spusese lui Harrison că Jomo greşise de la bun început că plantase flori acolo, ştiind doar că florile aveau să atragă păsările. Ugwu prefera comportamentul solemn şi poveştile mincinoase ale lui Jomo, însă Harrison, cu engleza sa proastă, dar neştirbită, cunoştea în mod misterios tot felul de lucruri străine şi exotice. Ugwu voia să le afle şi el, aşa că îşi cultiva prietenia cu amândoi; devenise un fel de burete: absorbea mult de la fiecare şi dădea prea puţine la iveală.

– Într-o zi am să-l bat rău pe Harrison, *maka Chukwu,* spuse Jomo. Aruncă sâmburele de mango, pe care îl curăţase atât de bine cu dinţii încât rămăsese alb. Bate cineva la uşa din faţă.

– Oh! A venit! Trebuie să fie mama stăpânului.

Ugwu se repezi înăuntru. Abia îl auzi pe Jomo luându-şi rămas-bun.

Mama stăpânului avea aceeaşi constituţie solidă, aceeaşi piele întunecată şi aceeaşi enegie debordantă ca fiul ei; părea că n-avea să aibă niciodată nevoie de ajutor ca să-şi ducă găleata cu apă sau să dea jos o legătură de lemne de pe cap. Ugwu fu surprins s-o vadă pe tânăra cu ochii plecaţi care o însoţea, ducând bagajele. Se aşteptase ca mama să vină singură. Şi sperase, de asemenea, să apară puţin mai târziu, când orezul avea să fie gata.

– Bine aţi venit, mamă, *nno,* spuse el. Luă bagajele din mâinile tinerei. Bine aţi venit, tanti, *nno.*

– Tu eşti Ugwu? Ce faci, Ugwu? spuse mama stăpânului, bătându-l pe umăr.

– Bine, mamă. Aţi călătorit bine?

– Da. *Chukwu du anyi.* Am venit cu Dumnezeu.

Se uita acum la aparatul de radio. Fusta verde lungă îi atârna ţeapănă pe talie, făcându-i coapsele pătrate. Nu o purta cu aerul femeilor din campus, al femeilor obişnuite cu mărgele de coral şi cu cercei de aur. O purta aşa cum Ugwu îşi imagina că ar fi purtat-o mama lui dacă ar fi avut o asemenea fustă: nesigură, ca şi cum n-ar fi crezut că nu mai era săracă.

– Ce mai faci, Ugwu? întrebă ea din nou.

– Bine, mamă.

– Fiul meu mi-a spus cât de bine îţi faci treaba.

Întinse mâna să-şi potrivească acoperământul de cap, pe care îl purta jos, aproape acoperindu-i sprâncenele.

– Da, mamă.

Ugwu privi în jos cu modestie.

– Fii binecuvântat, spiritul tău *chi*[1] o să-ţi înlăture toate piedicile din cale. Auzi?

Vocea ei era la fel cu a stăpânului, sonoră şi autoritară.

– Da, mamă.

– Când se întoarce fiul meu?

– Se întorc amândoi pe seară. Au spus să vă odihniţi, mamă, după ce veniţi. Eu făceam nişte orez cu pui.

– Să mă odihnesc? Mama zâmbi şi intră în bucătărie. Ugwu o privi cum scotea mâncare din plase: batog, taro, mirodenii, frunze de *Vernonia*[2]. Oare n-am venit de la ţară? întrebă ea. Aceasta este odihna mea. Am adus zarzavaturi proaspete să fac o supă ca lumea pentru fiul meu. Ştiu că tu te străduieşti, dar tu eşti băiat. Ce ştie un băiat despre gătit? Rânji la el şi se răsuci spre tânăra care rămăsese în picioare lângă uşă, cu mâinile încrucişate şi ochii plecaţi, ca şi cum ar fi aşteptat un ordin. Nu-i aşa, Amala? Oare locul unui băiat e în bucătărie?

– *Kpa,* mamă, nu, spuse Amala.

---

[1] În credinţele populare ibo, *chi* este soarta omului, înfăţişată sub forma unui duh care îl însoţeşte pretutindeni. (n.tr.)

[2] Plantă erbacee larg întrebuinţată în Africa Centrală şi de Vest ca ingredient în mâncăruri şi salate. Are un gust dulce-amărui. (n.tr.)

Avea o voce ascuţită.

– Vezi, Ugwu? Locul unui băiat nu este în bucătărie.

Mama spuse asta cu o voce triumfătoare. Stătea lângă tejghea, rupând deja bucăţi de batog şi scoţând din ele oasele ca nişte ace.

– Da, mamă.

Ugwu fu surprins că nu ceruse un pahar cu apă, nu intrase întâi în casă să se schimbe. Se aşeză pe taburet şi aşteptă să i se spună ce să facă. Ea asta voia, îşi dădu el seama.

Mama aruncă o privire prin bucătărie. Se uită strâmb la aragaz, ciocăni în capacul oalei sub presiune, pipăi cratiţele.

– Eh! Fiul meu aruncă banii pe toate lucrurile astea scumpe, spuse ea. Nu vezi, Amala?

– Ba da, mamă, spuse Amala.

– Acestea sunt ale stăpânei, mamă. A adus multe lucruri din Lagos, spuse Ugwu. Îl iritau presupunerea ei implicită că totul aparţinea stăpânului, faptul că preluase comanda în bucătărie, că-i ignorase orezul *jollof* cu pui, preparat cu atâta măiestrie.

Mama stăpânului nu răspunse.

– Amala, vino şi pregăteşte taro, spuse ea.

– Da, mamă.

Amala puse tuberculii într-o cratiţă şi apoi se uită neajutorată la aragaz.

– Ugwu, aprinde-i focul. Noi suntem de la ţară, nu ştim să facem decât foc de vreascuri, spuse mama stăpânului, râzând scurt.

Nici Ugwu, nici Amala nu râseră. Ugwu aprinse aragazul. Mama stăpânului aruncă în gură o bucată de batog.

– Pune-mi puţină apă la fiert, Ugwu, şi pe urmă taie frunzele astea de *ugu* pentru supă.

– Da, mamă.

– Există vreun cuţit ascuţit în casa asta?

– Da, mamă.

– Ia-l şi taie bine frunzele de *ugu*.

– Da, mamă.

Ugwu se aşeză, cu un fund de lemn în faţă. Ştia că ea îl privea. Când începu să taie frunzele vânoase de dovleac, ea ţipă:

– Oh! Oh! Aşa tai tu frunzele de *ugu? Alu melu!* Taie-le mai mic! Decât să le tai aşa, mai bine facem supa cu frunzele întregi.

– Da, mamă. Ugwu începu să taie frunzele în fâşiuţe atât de subţiri încât aveau cu siguranţă să se sfărâme în supă.

– Aşa e mai bine, spuse ea. Vezi de ce bucătăria nu e treabă de băieţi? Nu ştii nici măcar să tai frunzele de *ugu.*

Ugwu vru să spună: „Ba bineînţeles că ştiu. Mă pricep la bucătărie chiar mai bine decât dumneata“, dar nu spuse decât:

– Eu şi doamna nu tăiem verdeţurile, le rupem cu mâna, pentru că aşa păstrează mai multe vitamine.

– Doamna? Mama stăpânului făcu o pauză, ca şi cum ar fi vrut să spună ceva şi se abţinuse. Aburul supei plutea în aer. Dă-i Amalei piua, să piseze rădăcinile de taro, spuse ea în cele din urmă.

– Da, mamă.

Ugwu rostogoli piua de lemn de sub chiuvetă şi tocmai o spăla, când Olanna veni acasă. Îşi făcu apariţia în uşa bucătăriei. Rochia îi stătea foarte bine, iar faţa zâmbitoare îi strălucea.

– Mamă! spuse ea. Bine aţi venit, *nno!* Eu sunt Olanna. Aţi călătorit bine? Se întinse s-o îmbrăţişeze, înconjurând-o cu mâinile, dar mama stăpânului îşi ţinu braţele pe lângă corp şi nu-i răspunse la îmbrăţişare.

– Da, am călătorit bine, spuse ea.

– Bună ziua, spuse Amala.

– Bine aţi venit. Olanna o îmbrăţişă scurt pe Amala înainte de a se întoarce din nou spre mama. E cineva din familia lui Odenigbo, de acasă?

– Amala mă ajută în casă, spuse mama stăpânului.

Se răsucise cu spatele spre Olanna şi amesteca în supă.

– Mamă, haideţi, veniţi să stăm puţin jos. *Bia nodu ana.* Nu vă faceţi griji cu bucătăria. Ar trebui să vă odihniţi. Lăsaţi-l pe Ugwu.

– Vreau să gătesc o supă ca lumea pentru fiul meu.

Olanna făcu o mică pauză înainte de a spune:

– Sigur, mamă. Vorbea acum în dialectul ibo pe care Ugwu îl auzise din gura stăpânului atunci când verii lui veniseră în vizită. Se plimbă prin bucătărie, ca şi cum îşi dorea să poată face ceva pe placul mamei, dar nu ştia ce. Săltă capacul cratiţei cu orez şi îl aşeză la loc.

– Atunci daţi-mi voie cel puţin să vă ajut, mamă. Mă duc să mă schimb.

– Am auzit că nu ai supt de la sânul mamei tale, spuse mama stăpânului.

Olanna se opri în loc.

– Poftim?

– Oamenii spun că n-ai supt de la sânul mamei tale. Mama stăpânului se întoarse şi o privi pe Olanna. Te rog întoarce-te şi spune-le celor care te-au trimis că nu l-ai găsit pe fiul meu. Spune-le tovarăşelor tale vrăjitoare că nu l-ai văzut.

Olanna se holbă la ea. Mama stăpânului ridică vocea, ca şi cum tăcerea prelungită a Olannei ar fi făcut-o să ţipe.

– Ai auzit? Spune-le că nici un leac n-o să aibă efect asupra feciorului meu. N-o să se însoare cu o femeie anormală decât dacă mă omori pe mine! Numai peste cadavrul meu!

Mama stăpânului bătu din palme, apoi scoase un buhuit ca de bufniţă[1] şi îşi puse palma căuş la gură pentru ca sunetul să aibă ecou.

– Mamă... spuse Olanna.

– Nu-mi spune mie „mamă“, zise mama stăpânului. Nu-mi spune mie „mamă“. Lasă-l în pace pe fiul meu. Spune-le vrăjitoarelor tale că nu l-ai găsit! Deschise uşa din spate a casei, ieşi în curte şi strigă: Oameni buni! E o vrăjitoare în casa fiului meu! Oameni buni!

Ţipa cu voce ascuţită.

Ugwu ar fi vrut să-i închidă gura, să-i îndese verdeţurile tăiate pe gât. Supa se ardea.

– Doamnă? Mergeţi în camera dumneavoastră? întrebă el, apropiindu-se de Olanna.

Olanna păru să-şi vină în fire. Îşi dădu o codiţă după ureche, îşi luă geanta de pe masă şi se îndreptă spre uşa de la intrare

– Spune-i stăpânului tău că sunt în apartamentul meu, zise ea.

Ugwu o urmă şi o privi urcându-se în maşină şi plecând. Nu-i făcuse cu mâna. Curtea era liniştită; nu se vedeau fluturi printre florile albe. Întorcându-se în bucătărie, fu surprins să o audă pe mama stăpânului fredonând o melodie blândă, învăţată la biserică:

Ny nya oya mu ga-ana. Na m metu onu uwe ya aka...

---

[1] În credinţele multor triburi africane, bufniţele sunt asociate cu vrăjitoria. (n.tr.)

Se opri din cântat şi-şi drese vocea.

– Unde s-a dus femeia aceea?

– Nu ştiu, mamă, spuse Ugwu.

Se duse la chiuvetă şi se apucă să pună farfuriile curate în dulap. Îi repugna mirosul prea puternic al supei, care umplea bucătăria. Primul lucru pe care urma să-l facă după plecarea ei era să spele toate perdelele, pentru că mirosul avea să intre în ele până atunci.

– De asta am venit. Oamenii spun că ea îmi conduce băiatul, zise mama stăpânului, amestecând în supă. Nu e de mirare că feciorul meu nu s-a însurat încă, în timp ce colegii lui îşi numără deja copiii. I-a făcut vrăji. Am auzit că tatăl ei provine dintr-o familie de cerşetori puturoşi din Umunnachi, până când a căpătat o slujbă de perceptor şi a început să fure de la oamenii care muncesc. Acum are tot felul de afaceri şi se plimbă prin Lagos ca un mare şef. Nici maică-sa nu e mai de soi. Ce femeie ar aduce pe altcineva să-i alăpteze copiii când ea însăşi e vie şi nevătămată? Ţie ţi se pare normal, *gbo,* Amala?

– Nu, mamă.

Ochii Amalei priveau înspre podea, ca şi cum ar fi trasat acolo nişte cercuri.

– Am auzit că, în copilărie, servitorii erau cei care o ştergeau la *ike* după ce făcea treabă mică. Şi, colac peste pupăză, părinţii au trimis-o la universitate. De ce? Prea multă şcoală strică o femeie: toată lumea ştie asta. Femeia şi-o ia în cap şi începe să nu-şi mai respecte soţul. Ce fel de soţie poate ea să fie? Mama stăpânului ridică un colţ al fustei şi îşi şterse sudoarea care-i cursese până deasupra sprâncenelor. Fetele astea care se duc la universitate se ţin de bărbaţi până când corpul lor nu mai e bun de nimic. Nu se ştie dacă poate avea copii. Tu ştii? Ştie cineva?

– Nu, mamă, spuse Amala.

– Ştie cineva, Ugwu?

Ugwu aranjă zgomotos o farfurie şi se prefăcu a nu fi auzit întrebarea. Mama veni lângă el şi-l bătu pe umăr.

– Nu te teme, băiatul meu o să găsească o femeie de treabă şi n-o să te alunge după ce se va însura.

Dacă era de acord cu ea, poate se sătura şi tăcea mai repede din gură.

– Da, mamă, spuse el.

– Eu ştiu cât a muncit fiul meu ca să ajungă acolo unde este. N-a ajuns aici ca să-i strice socotelile o femeie uşoară.

– Nu, mamă.

– Nu mă interesează de unde e femeia cu care se va însura fiul meu. Eu nu sunt ca mamele alea care vor să ia noră numai din satul lor. Dar nu vreau o femeie wawa, şi nici vreuna dintre femeile imo sau aro, bineînţeles; alea vorbesc atât de ciudat, încât nu ştiu cine le-a spus lor că suntem toţi ibo.[1]

– Da, mamă.

– N-o s-o las eu pe vrăjitoarea asta să-l ducă de nas. N-o să reuşească. Când mă întorc acasă, am să mă duc la *dibia* Nwafor Agbada; el are leacuri vestite prin părţile noastre.

Ugwu se opri. Ştia multe poveşti despre oameni care folosiseră leacuri de la *dibia:* prima nevastă stearpă care legase burta celei de a doua soţii, femeia care îl făcuse pe fiul vecinului bogat să înnebunească, bărbatul care-şi ucisese fratele în urma unei certe pentru pământ. Poate că mama stăpânului avea să lege burta Olannei, sau s-o schilodească, sau, cel mai rău, s-o omoare.

– Mă întorc repede, mamă. Stăpânul m-a trimis la chioşc, spuse Ugwu, şi se repezi pe uşa din dos înainte ca ea să poată spune ceva.

Se dusese o singură dată la biroul stăpânului, în maşina Olannei, când ea trecuse pe acolo ca să ia ceva, dar era sigur că avea să-l găsească. Era aproape de grădina zoologică, pe care clasa lui o vizitase de curând, în şir indian, cu doamna Oguike în frunte. El încheiase atunci coloana, pentru că era cel mai înalt.

La colţul străzii Mbanefo văzu maşina stăpânului îndreptându-se spre el şi se opri.

– Nu pe aici se ajunge la piaţă, nu-i aşa, bunul meu băiat? întrebă stăpânul.

– Nu, domnule. Veneam la dumneavoastră la birou.

– A venit mama mea?

– Da, domnule. Domnule, s-a întâmplat ceva.

---

[1] Wawa este numele local dat populaţiei ibo din statul nigerian Enugu şi dialectului lor; Imo este un stat în sud-estul Nigeriei, dominat de etnici ibo, iar aro sunt o populaţie ibo din delta Nigerului, încrucişată cu alte etnii. (n.tr.)

– Ce anume?

Ugwu îi povesti despre cele petrecute după-amiază, relatându-i pe scurt conversaţia celor două femei, şi încheie cu lucrul cel mai groaznic dintre toate:

– Mama a spus că va merge la *dibia,* domnule.

– Prostii, spuse stăpânul. *Ngwa,* treci în maşină. Ai să mergi acasă cu mine!

Ugwu era şocat de faptul că stăpânul nu fusese şocat, nu înţelegea gravitatea situaţiei, aşa că adăugă:

– A fost foarte rău, domnule. Foarte rău. Mama mai că n-a pocnit-o pe doamna.

– Ce? A pocnit-o pe Olanna?

– Nu, domnule. Ugwu făcu o pauză; poate că exagerase. Dar părea că ar fi vrut s-o pocnească.

Chipul stăpânului se relaxă.

– Femeia asta n-a fost niciodată o femeie cu care să te poţi înţelege, în orice caz, spuse el în engleză, dând din cap. Urcă, hai să mergem!

Dar Ugwu nu voi să se urce în maşină. Ar fi vrut ca stăpânul să întoarcă şi să se ducă imediat la apartamentul Olannei. Viaţa lor era stabilă şi bine organizată, şi cineva trebuia s-o oprească pe mama stăpânului să o dea peste cap. Stăpânul trebuia în primul rând să se ducă şi s-o împace pe Olanna.

– Treci în maşină, spuse stăpânul din nou, întinzându-se peste locul din dreapta ca să se asigure ca uşa era descuiată.

– Dar, domnule... credeam că vă duceţi la doamna.

– Treci înăuntru, ignorantule!

Ugwu deschise uşa şi urcă, iar stăpânul se întoarse pe strada Odim.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRAR

5

Olanna se uită câteva clipe la Odenigbo prin sticla mată a ușii de la intrare înainte de a deschide. În timp ce el intra, ea închise ochii, ca și cum ar fi vrut să-și refuze astfel plăcerea pe care mirosul deodorantului lui i-o provoca întotdeauna. El era îmbrăcat pentru tenis, în șortul alb care – îl tachinase ea de multe ori – îi stătea prea mulat pe șezut.

– Am stat de vorbă cu mama, de asta n-am venit mai devreme, spuse el. Își apăsă buzele de ale ei și arătă spre *boubou*[1]-ul vechi cu care ea era îmbrăcată. Nu vii și tu la club?

– Găteam.

– Ugwu mi-a spus ce s-a întâmplat. Îmi pare foarte rău că mama s-a purtat astfel.

– A trebuit pur și simplu să plec din... casa ta.

Olanna ezită. Voise să spună „din casa noastră“.

– Nu era nevoie, *nkem.* Ar fi trebuit pur și simplu s-o ignori. Odenigbo puse un exemplar al revistei *Drum* pe masă și începu să se plimbe în sus și-n jos prin cameră. Am hotărât să vorbesc cu domnul profesor Okoro despre grevă. E inacceptabil ca Balewa și acoliții lui să le respingă complet toate pretențiile. Pur și simplu inacceptabil. Trebuie să le arătăm că ne pasă. Nu ne putem permite să ne rupem de ce se întâmplă în țară.

– Mama ta a făcut o scenă.

– Pari supărată. Odenigbo era surprins. Se așeză în fotoliu, și ea remarcă pentru prima dată cât de risipită era mobila, cât de spartan era apartamentul ei, cât de nelocuit. Lucrurile ei se aflau toate în casa lui; cărţile ei favorite erau aranjate în biblioteca din biroul lui. *Nkem,* n-am ştiut că ai luat lucrurile atât de în serios. Doar îţi dai seama că mama nu ştie ce face. E pur şi simplu o femeie de la ţară. Încearcă şi ea să trăiască într-o lume nouă cu nişte deprinderi care se potrivesc mai bine celei vechi. Odenigbo se ridică şi se apropie de ea s-o ia în braţe, dar Olanna se întoarse şi intră în bucătărie.

---

[1] Nume dat versiunii feminine a *agbadei,* mai exact rochiei largi purtate peste piele sau pe deasupra altor haine. (n.tr.)

– Nu vorbeşti niciodată despre mama ta, spuse ea. Nu m-ai rugat niciodată să vin cu tine la Abba în vizită.

– Oh, termină, *nkem.* Nu mă duc chiar atât de des s-o văd, şi data trecută când am fost chiar te-am chemat, dar plecai la Lagos.

Ea se apropie de aragaz şi trecu de mai multe ori cu buretele peste suprafaţa lui caldă, cu spatele la Odenigbo. Simţea că, într-un fel, greşise faţă de el şi faţă de sine lăsând ca atitudinea mamei lui s-o afecteze atât de mult. Ar trebui să se dovedească superioară, s-o categorisească drept o femeie de la ţară şi s-o ignore; să nu se mai gândească la toate răspunsurile caustice pe care ar fi putut să i le dea în loc să rămână mută atunci, în bucătărie. Dar era supărată, şi expresia de pe faţa lui Odenigbo o supăra şi mai tare – ca şi cum lui nu-i venea să creadă că ea nu era chiar atât de inteligentă pe cât o socotise. O făcea să se simtă mică şi nerezonabil de arţăgoasă, şi, ce era mai rău, ea bănuia că el avea dreptate. Întotdeauna bănuia că el avea dreptate. Pentru un scurt moment de iraţionalitate, îşi dori să se poată despărţi de el. Apoi îşi dori, ceva mai raţional, să-l poată iubi fără să aibă nevoie de el. Nevoia de el îi dădea lui putere asupra ei fără ca el să şi-o fi câştigat; nevoia aceasta era sentimentul lipsei de alternativă pe care îl avea adesea în preajma lui.

– Ce-ai gătit? întrebă Odenigbo.

– Orez. Olanna spălă buretele şi-l puse la loc. Nu te duci să joci tenis?

– Credeam că vii şi tu.

– Nu prea am chef. Olanna se răsuci spre el. De ce comportamentul mamei tale este acceptabil numai pentru că e o femeie de la ţară? Cunosc femei de la ţară care nu se poartă astfel.

– *Nkem,* mama a trăit toată viaţa ei în Abba. Ştii ce fund nenorocit de lume e ăsta? Bineînţeles că se simte ameninţată de faptul că o femeie educată trăieşte împreună cu fiul ei. Bineînţeles că eşti o vrăjitoare. E singurul mod în care ea poate înțelege o asemenea situație. Adevărata tragedie a lumii noastre postcoloniale nu este faptul că majoritatea oamenilor nu au fost întrebați dacă vor sau nu această lume, ci faptul că nu au primit instrumentele necesare pentru *a face față* acestei lumi.

– Ai vorbit cu ea despre asta?

– N-am văzut rostul. Uite ce e, vreau să-l mai prind pe profesorul Okoro la club. Hai să discutăm după ce mă întorc! Rămân la tine în noaptea asta.

Ea se opri din spălat mâinile. Ar fi vrut ca el s-o roage să vină înapoi cu el, să-i spună că avea s-o dojenească pe mama lui în fața ei, pentru ea. Dar iată-l hotărându-se să rămână în apartamentul ei, ca un băiețel speriat ascunzându-se de mama lui.

– Nu, spuse ea.

– Ce?

– Am spus nu. Olanna intră în sufragerie fără să se fi șters pe mâini. Apartamentul i se păru deodată mic.

– Ce ai, Olanna?

Ea clătină din cap. N-avea să-i permită să o facă să simtă că *ea* era cea care greșise. Era dreptul ei să fie supărată, dreptul ei să aleagă să nu-și ignore umilirea în numele unui intelectualism exaltat, și avea să-și ceară acest drept.

– Du-te! Făcu semn spre ușă. Du-te și joacă tenis și nu te întoarce aici.

Îl privi cum se ridică și pleacă, trântind ușa. Nu se certaseră niciodată; el nu fusese niciodată nerăbdător cu ea când avuseseră opinii diferite, așa cum era cu alții. Sau poate pur și simplu era indulgent cu ea și nu dădea oricum prea mare importanță opiniilor ei. Olanna se simți amețită. Se așeză singură la masa goală din sufragerie – până și fețele ei de masă erau în casa lui – și mâncă orezul. N-avea nici un gust, nici nu se compara cu orezul pe care-l făcea Ugwu. Dădu drumul la radio. I se păru că aude foșnete deasupra. Se ridică să meargă în vizită la vecina ei, Edna Whaler; își dorise întotdeauna s-o cunoască mai bine pe negresa aceea americană drăguță care îi aducea uneori câte o farfurie cu pișcoturi acoperite cu un șervet. Dar când ajunse la ușă, se răzgândi și nu mai ieși din casă. După ce duse porția de orez, numai pe jumătate mâncată, în bucătărie, se plimbă prin apartament, luând de pe rafturi ziare vechi şi punându-le apoi la loc. În cele din urmă, se duse la telefon şi aşteptă să-i răspundă operatorul.

– Spuneţi-mi repede ce număr vreţi, mai am şi altele de făcut, spuse o voce leneşă, nazală.

Olanna era obişnuită cu operatori inepţi şi lipsiţi de profesionalism, dar acesta era cel mai grosolan pe care-l întâlnise.

– *Haba,* vă închid linia dacă mă faceţi să pierd timpul, spuse operatorul.

Olanna oftă şi spuse numărul lui Kainene, lungind cuvintele.

Vocea lui Kainene suna somnoroasă.

– Olanna? S-a întâmplat ceva?

Olanna simţi un acces de melancolie; sora ei geamănă credea că trebuia să se fi întâmplat ceva ca s-o sune.

– Nu s-a întâmplat nimic. Voiam doar să-ţi spun *kedu,* să văd ce mai faci.

– Şocant. Kainene căscă. Cum e la Nsukka? Ce mai face iubitul tău revoluţionar?

– Odenigbo face bine. Şi la Nsukka e bine.

– Richard pare încântat. Pare încântat şi de revoluţionarul tău.

– Ar trebui să vii în vizită.

– Eu şi Richard preferăm să ne întâlnim în Port Harcourt. Cutia aia de chibrituri pe care i-au dat-o drept locuinţă nu e tocmai ceea ce ne trebuie.

Olanna vru să-i spună lui Kainene că îi propunea s-o viziteze pe ea, pe ea şi pe Odenigbo. Dar, bineînţeles, Kainene înţelesese ce voise să spună şi alesese pur şi simplu să se prefacă a nu înţelege.

– Mă duc la Londra luna viitoare, spuse Olanna. Poate mergem împreună.

– Am prea multe de făcut aici. Nu pot încă să-mi iau vacanţă.

– De ce nu mai vorbim noi două, Kainene?

– Ce întrebare! Kainene păru amuzată, şi Olanna îşi imagină zâmbetul acela vag batjocoritor ridicându-i uşor un colţ al gurii.

– Vreau doar să ştiu de ce nu mai vorbim noi două, spuse Olanna.

Kainene nu răspunse. Linia se umplu de paraziţi. Rămaseră tăcute atât de mult, încât Olanna simţi nevoia să se scuze.

– Nu te mai ţin, spuse ea.

– Vii la petrecerea tatii de săptămâna viitoare? întrebă Kainene.

– Nu.

– Trebuia să-mi dau seama. E prea opulentă pentru tine şi pentru revoluţionarul tău abstinent, nu?

– Nu te mai ţin, repetă Olanna şi puse receptorul jos.

Îl ridică din nou, şi era gata să-i dea operatorului numărul mamei sale, când se răzgândi şi închise telefonul. Îşi dori să fi avut pe cineva de care să se sprijine; apoi îşi dori să fi fost altfel, genul de persoană care nu avea nevoie să se sprijine pe alţii, precum Kainene. Trase de firul telefonului ca să-l descâlcească. Părinţii ei insistaseră să-i instaleze un telefon în apartament, ca şi cum n-ar fi auzit-o spunând că avea să locuiască practic împreună cu Odenigbo. Ea protestase, dar slab, cu acelaşi „nu“ anemic cu care întâmpina depunerile frecvente din contul ei bancar sau noul Chevrolet Impala cu tapiţeria lui moale.

Deşi ştia că Mohammed era în străinătate, îi dădu operatorului numărul lui din Kano. Vocea nazală spuse, înainte de a-i face legătura:

– Iniţiaţi prea multe apeluri astăzi!

Olanna rămase cu receptorul în mână multă vreme după ce nu-i răspunse nimeni. Se auziră din nou foşnete deasupra. Se aşeză pe podeaua rece şi îşi sprijini capul de perete, ca să vadă dacă avea să-l simtă la fel de uşor, dacă avea să se clatine tot atât de mult, ca o navă cu ancorele ridicate. Vizita mamei lui Odenigbo făcuse o breşă în învelişul ei protector şi moale, o speriase, îi răpise ceva. Simţi că nu era acolo unde ar fi trebuit să fie. Se simţi ca şi cum şi-ar fi lăsat prea mult timp perlele împrăştiate, şi acum era vremea să le strîngă şi să le păzească mai bine. Gândul îi veni treptat: voia să poarte în pântece copilul lui Odenigbo. Ei doi nu discutaseră niciodată serios despre perspectiva de a avea copii. Odată ea îi spusese că nu avea acea faimoasă dorinţă feminină de a da naştere unui copil şi că mama ei o numise anormală, până când Kainene spusese că nici ea n-o simţea. El râsese şi spusese că a aduce un copil pe lumea aceasta nedreaptă era oricum un act de *blasé bourgeoisie*. Ea nu uitase expresia aceea: naşterea de copii ca un act de *blasé bourgeoisie* – ce ilară, ce neadevărată era! La fel cum nu se gândise niciodată serios să aibă un copil – până în acest moment. Acum dorinţa pe care o simţea în pântece era neaşteptată, şi arzătoare, şi neobişnuită. Voia să simtă greutatea solidă a unui copil – a copilului lui – în trupul ei.

Când soneria sună în seara aceea în timp ce ea ieşea din baie, Olanna se duse la uşă înfăşurată într-un prosop. Odenigbo ţinea în mână un pachet de *suya*[1] înfăşurat într-un ziar; de unde stătea, ea simţi mirosul iute.

– Mai eşti supărată? întrebă el.

– Da.

– Îmbracă-te şi mergem înapoi împreună. O să vorbesc cu mama.

El mirosea a coniac. Intră şi puse *suya* pe masă, şi în ochii lui injectaţi ea zări acea vulnerabilitate ascunsă atât de bine în spatele siguranţei de sine şi a volubilităţii lui. Se putea şi el teme, până la urmă. Îşi aplecă obrazul pe umărul lui în timp ce el o îmbrăţişa şi-i spuse încet:

– Nu, nu e nevoie. Rămâi aici.

După ce mama lui plecă, Olanna se întoarse în casa lui Odenigbo. Ugwu îi spuse:

– Îmi pare rău, doamnă, ca şi cum era şi el responsabil de purtarea mamei. Apoi, frământând în mână şorţul apretat, continuă: Aseară, după ce mama şi Amala au plecat, am văzut o pisică neagră.

– O pisică neagră?

– Da, doamnă. Lângă garaj. Ugwu făcu o pauză. Pisicile negre sunt semn rău.

– Aha.

– Mama a spus că va merge la *dibia* în sat la ea.

– Şi crezi că *dibia* a trimis pisica neagră să ne muşte?

Olanna râse.

– Nu, doamnă. Ugwu îşi încrucişă mâinile la piept, disperat. Odată s-a întâmplat ceva în satul meu, doamnă. O soţie mai tânără s-a dus la *dibia* şi a luat nişte leacuri ca s-o omoare pe prima soţie, şi, în noaptea dinainte ca prima soţie să moară, în faţa casei ei a apărut o pisică neagră.

– Deci crezi că mama va folosi leacuri de la *dibia* ca să mă omoare? întrebă Olanna.

– Vrea să vă despartă pe dumneavoastră şi pe stăpân, doamnă.

---

[1] Frigărui de vită condimentate, specific nigeriene (n.tr.)

Vocea lui solemnă o mişcă pe Olanna.

– Sunt sigură că a fost doar o pisică din vecini, Ugwu, spuse ea. Mama stăpânului tău nu poate folosi nici un leac ca să ne despartă. Nimic nu ne poate despărţi.

Ea îl privi cum se întorcea în bucătărie şi se gândi la ceea ce spusese. „Nimic nu ne poate despărţi.“ Bineînţeles că leacul pe care l-ar fi putut lua mama lui Odenigbo de la *dibia* – şi, într-adevăr, orice fetişuri supranaturale – nu însemna nimic pentru ea, dar Olanna se temea din nou pentru viitorul ei alături de Odenigbo. Voia certitudini. Avea nevoie de un semn, un mesaj, care să-i sugereze siguranţă. Se simţi însă uşurată să se întoarcă la viaţa ei, la viaţa lor, la munca de profesor, la tenis şi la prietenii care le umpleau sufrageria. Cum ei veneau de regulă seara, Olanna fu surprinsă să audă soneria într-o după-amiază, o săptămână mai târziu, când Odenigbo se afla încă la cursuri. Era Richard.

– Bună, spuse ea, lăsându-l să intre.

El era foarte înalt. Olanna trebuia să-şi încline puţin capul ca să-l privească în faţă, să-i vadă ochii aceia de culoarea mării liniştite şi părul care îi cădea pe frunte.

– Voiam doar să las asta pentru Odenigbo, spuse el, înmânându-i Olannei o carte.

Ei îi plăcu mult felul cum el pronunţase numele lui Odenigbo, punând cu atâta grijă accentul la locul potrivit. El îi evita privirea.

– Nu vrei să stai puţin?

– Mă grăbesc, din păcate. Trebuie să prind trenul.

– Te duci la Port Harcourt la Kainene?

Olanna se miră că-l mai întrebase. Era destul de evident.

– Da. Mă duc la fiecare sfârşit de săptămână.

– Transmite-i salutări din partea mea.

– O să-i transmit.

– Am vorbit cu ea săptămâna trecută.

– Da, mi-a spus.

Richard rămăsese acolo în picioare. Îi aruncă o privire, şi apoi se uită repede într-o parte, şi ea văzu cum faţa îi era cuprinsă de roşeaţă. Văzuse de prea multe ori privirea aceea ca să nu-şi dea seama că el o găsea frumoasă.

– Cum merge cartea? întrebă ea.

– Foarte bine. Mi se pare incredibil cât de meşteşugite sunt unele decoraţiuni de pe vase, şi în mod clar au fost făcute în scopuri artistice. Nu e ceva întâmplător... Dar nu vreau să te plictisesc.

– Nu mă plictiseşti. Olanna surâse. Îi plăcea sfiala lui. N-ar fi vrut să-l vadă plecând aşa de repede. Să-l rog pe Ugwu să-ţi aducă nişte gogoşi *chin-chin*[1]*?* Sunt nemaipomenite. Le-a făcut azi-dimineaţă.

– Nu, mulţumesc. Trebuie să plec.

Dar Richard nu se mişcă din loc. Îşi dădu la o parte părul de pe frunte, numai ca să-l vadă căzând din nou.

– Bine. Atunci, îţi doresc călătorie uşoară.

– Mulţumesc.

Richard stătea încă pe loc.

– Te duci cu maşina? A, nu, am uitat. Iei trenul.

Olanna râse stingherită.

– Da, iau trenul.

– Călătorie plăcută atunci.

– Da. Mulţumesc.

Olanna îl urmări cu privirea plecând şi, mult timp după ce maşina lui ieşise din curte, rămase în uşă, privind o pasăre cu pieptul de un roşu sângeriu care sărea în iarbă.

Dimineaţa, Odenigbo o trezi luându-i un deget în gură. Ea deschise ochii; prin perdele se zărea lumina fumegoasă a zorilor.

– Dacă nu vrei să te căsătoreşti cu mine, *nkem,* hai să facem un copil, spuse el.

Degetul ei îi înăbuşea vocea, aşa că ea şi-l trase din gura lui şi se ridică în capul oaselor, privindu-l ţintă – pieptul larg, ochii umflaţi de somn –, ca să fie sigură că auzise bine.

– Hai să facem un copil, spuse el din nou. O fetiţă ca tine, şi o s-o numim Obianuju[2], pentru că o să ne completeze pe amândoi.

Olanna voise să lase efectul vizitei mamei lui să se destrame înainte să-i spună că şi-ar dori un copil, dar acum iată că el dădea glas dorinţei ei înainte ca ea s-o fi putut face. Îl privi uluită. Aceasta era dragostea: un şir de coincidenţe care căpătau semnificaţie şi deveneau miracole.

---

[1] Gen de gogoşi foarte populare în Nigeria, în a căror compoziţie intră adeseori nucşoară, coajă rasă de portocală sau diferite seminţe. (n.tr.)

[2] Nume feminin însemnând în ibo „copil născut în mijlocul bogăţiei" (n.tr.)

– Sau poate un băiat, spuse ea în cele din urmă.

Odenigbo o trase jos, şi rămaseră întinşi unul lângă altul, fără să se atingă. Olanna auzea croncănitul aspru al mierlelor care mâncau fructele de pawpaw din grădină.

– Hai să-l rugăm pe Ugwu să ne aducă micul dejun la pat, spuse el. Sau duminica asta eşti responsabilă cu credinţa?

Odenigbo afişă zâmbetul lui blând şi indulgent, şi Olanna întinse mâna şi-i mângâie buza de jos şi puful de sub ea. Lui îi plăcea s-o tachineze pe seama faptului că religia ei era numai o chestiune de serviciu public, pentru că Olanna mergea la biserică doar la întâlnirile congregaţiei St Vincent de Paul, când îl lua pe Ugwu cu ea şi plecau împreună, cu maşina, pe drumurile de ţară din satele vecine, pentru a împărţi batate, orez şi haine vechi.

– Azi nu mă duc, spuse ea.

– Foarte bine. Pentru că azi avem treabă.

Ea închise ochii, pentru că el o încăleca deja, şi, în timp ce se mişca, la început languros, apoi plin de forţă, el îi şopti:

– O să avem un copil minunat, *nkem,* minunat.

Iar ea îi răspunse:

– Da, da.

La sfârşit, Olanna se simţi fericită ştiind că o parte din sudoarea de pe trupul lui era a ei, iar o parte din sudoarea de pe trupul ei era a lui. De fiecare dată după ce el ieşea din ea, Olanna îşi strângea picioarele, îşi încrucişa gleznele şi respira adânc, ca şi cum mişcările plămânilor ar fi putut să faciliteze concepţia. Dar de data asta nu concepuseră, ştia acest lucru. Şi, brusc, gândul că s-ar putea ca trupul ei să fie de vină o înfăşură ca într-un giulgiu.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

6

Richard mânca încet supa de ardei iuţi. După ce alesese bucăţile de burtă, ridică farfuria la buze şi sorbi zeama. Nasul începuse să-i curgă, limba să-i ardă de plăcere, şi ştia că se făcuse roşu la faţă.

– Richard mănâncă supa asta cu atâta poftă, spuse Okeoma, aşezat alături, privindu-l.

– Ha! N-aş fi zis că ardeiul nostru iute ţi se potriveşte, Richard! spuse Odenigbo de la celălalt capăt al mesei.

– Nici măcar nu pot să suport iuţeala, spuse un alt musafir, un profesor de economie ghanez căruia Richard îi uita tot timpul numele.

– Iată dovada că Richard a fost african în viaţa anterioară, spuse domnişoara Adebayo şi-şi suflă nasul într-o batistă.

Musafirii râseră. Richard râse şi el, dar fără zgomot, pentru că gura îi era încă plină de ardei. Se lăsă apoi pe spătarul scaunului.

– E fantastică, spuse el. Îmi limpezeşte mintea.

– Cotletele de miel sunt la fel de grozave, Richard, spuse Olanna. Îţi mulţumim mult că le-ai adus.

Ea şedea lângă Odenigbo, şi se aplecă în faţă ca să-i zâmbească.

– Ştiu că astea sunt plăcinte cu carne, dar celelalte?

Odenigbo arătă spre tava pe care o adusese Richard; Harrison împachetase elegant totul în folie de aluminiu.

– Vinete umplute, nu?

Olanna îi aruncă o privire lui Richard.

– Da. Harrison are tot felul de idei. A scos conţinutul şi le-a umplut cu brânză, cred, şi mirodenii.

– Ştii că europenii au scos măruntaiele unei femei africane şi apoi au umplut-o şi au expus-o prin toată Europa? întrebă Odenigbo.

– Odenigbo, mâncăm! spuse domnişoara Adebayo, deşi îşi înăbuşea râsul.

Ceilalţi musafiri râseră. Odenigbo însă nu.

– E acelaşi principiu, spuse el. Umpli legume, umpli oameni. Dacă nu-ţi place ce e înăuntrul unei legume, las-o în pace, n-o umple cu altceva. După părerea mea, e ca şi cum le-ai arunca.

Până şi Ugwu păru amuzat când intră în sufragerie să strângă de pe masă.

– Domnule Richard? Să vă pun restul de mâncare într-un vas?

– Nu, păstreaz-o sau arunc-o, spuse Richard.

Nu lua niciodată mâncarea rămasă înapoi; ceea ce-i ducea lui Harrison erau complimentele oaspeţilor despre cât de minunat arătau toate, deşi nu mai menţiona că aceiaşi oaspeţi lăsau apoi neatinse minisendvişurile lui pentru a se repezi la supa de ardei iute a lui Ugwu, la *moi-moi* şi la friptura de pui cu ierburi amare.

Toată lumea se răspândea prin sufragerie. În curând, Olanna avea să stingă lumina pentru că becul fluorescent era prea orbitor, Ugwu urma să mai aducă pahare cu băutură, toţi aveau să vorbească, să râdă şi să asculte muzică, cu lumina care se va revărsa din coridor umplând încăperea cu umbre. Era partea favorită a serii pentru Ugwu, deşi uneori se întreba dacă Olanna şi Odenigbo se atingeau în semiîntuneric. N-ar fi trebuit să se gândească la ei, ştia asta; nu era treaba lui. Dar nu se putea opri. Observa felul în care Odenigbo se uita la ea în mijlocul vreunei discuţii în contradictoriu – nu pentru că ar fi avut nevoie de susţinerea ei, căci el nu părea să aibă vreodată nevoie de sprijinul cuiva, ci pur şi simplu ca să ştie că era acolo. Vedea, de asemenea, cum Olanna clipea câteodată spre Odenigbo, transmiţându-i mesaje care lui îi erau inteligibile.

Richard puse paharul cu bere pe o noptieră şi se aşeză lângă domnişoara Adebayo şi lângă Okeoma. Limba îl mai ustura încă. Olanna se ridică să schimbe discul cu muzică.

– Mai întâi favoritul meu, Rex Lawson, pe urmă Osadebe[1], spuse ea.

---

[1] Stephen Osita Osadebe (1936–2007), star al muzicii highlife nigeriene (n.tr.)

– Nu e foarte original, nu, Rex Lawson? întrebă profesorul Ezeka. Uwaifo şi Dairo sunt muzicieni mai buni.

– Nici o muzică nu e prea originală, domnule profesor, replică Olanna, tachinându-l.

– Rex Lawson e un adevărat nigerian. Nu se agaţă de tribul său kalabari[1], ci cântă în toate limbile noastre importante. Asta e originalitatea lui – şi cu siguranţă e un motiv suficient să ne placă, spuse domnişoara Adebayo.

– Ăsta e un motiv să *nu* ne placă, interveni Odenigbo. Naţionalismul acesta care înseamnă că ar trebui să aspirăm la o atitudine de indiferenţă faţă de cultura proprie fiecărui individ e stupid.

– Nu vă pierdeţi timpul cerându-i lui Odenigbo părerea despre muzica highlife. N-o va înţelege niciodată, spuse Olanna râzând. Lui îi place muzica clasică, însă detestă să recunoască asta în public, pentru că e o chestie prea europeană.

– Muzica nu cunoaşte graniţe, spuse profesorul Ezeka.

– Dar are cu siguranţă rădăcinile în cultură, şi cultura este ceva specific, nu? întrebă Okeoma. Nu s-ar putea spune atunci că Odenigbo adoră cultura occidentală care a produs muzica clasică?

Râseră toţi, şi Odenigbo se uită la Olanna cu privirea aceea a lui îmblânzită. Domnişoara Adebayo se lansă din nou în comentarii despre criza relaţiilor diplomatice cu Franţa. Bineînţeles că nu era de părere că francezii trebuiau să testeze arme atomice în Algeria, dar nu înţelegea de ce problema aceasta fusese atât de deranjantă încât Balewa să rupă relaţiile diplomatice cu Franţa. Părea nedumerită, lucru absolut neobişnuit.

– E limpede că Balewa a făcut-o pentru că vrea să devieze atenţia de la pactul de apărare semnat cu englezii[2], spuse Odenigbo. Şi ştie că, ofensându-i pe francezi, le va face întotdeauna plăcere stăpânilor lui, englezii. E marioneta lor. Ei l-au pus acolo, ei îi spun ce are de făcut, şi el face – conform bunului model Westminster[1], într-adevăr.

---

[1] Populaţie ijaw din estul deltei Nigerului (n.tr.)

[2] În noiembrie 1960, parlamentul nigerian aprobase un tratat de apărare încheiat cu Marea Britanie, care promitea spijin militar nigerienilor în cazul vreunui atac din afară în schimbul folosirii unei baze militare din Kano de care englezii aveau nevoie pentru operaţiunile lor în Orientul Mijlociu. Tratatul a fost însă abrogat de Balewa în decembrie 1961. (n.tr.)

– Nici un model Westminster astăzi, spuse profesorul Patel. Okeoma ne-a promis o poezie.

– V-am spus doar că Balewa o face pentru că vrea ca nord-africanii să-l placă, spuse profesorul Ezeka.

– Să-l placă nord-africanii? Crezi că îi pasă prea mult de alţi africani? Albii sunt singurii stăpâni pe care îi cunoaşte Balewa, comentă Odenigbo. N-a spus el că africanii nu sunt pregătiţi să se guverneze singuri în Rhodesia? Dacă englezii îi spun să se proclame o maimuţă castrată, asta va face.

– Aiurea, spuse profesorul Ezeka. Te abaţi de la subiect.

– Refuzaţi să priviţi lucrurile în faţă! Odenigbo nu-şi găsea locul în fotoliu. Trăim vremurile marelui pericol alb. Albii sunt cei care i-au dezumanizat pe negrii din Africa de Sud şi din Rhodesia, ei stau la originea a ceea ce se întâmplă în Congo, ei nu îi lasă pe negrii americani să voteze, pe aborigenii australieni, dar cel mai mare rău îl fac aici. Pactul acesta de apărare este mai rău decât apartheidul sau segregarea, numai că noi nu ne dăm seama. Ne controlează din spatele uşilor închise. Sunt un real pericol!

Okeoma se apleacă spre Richard.

– Ăştia doi n-o să mă lase să-mi citesc poemul astăzi.

– Sunt în formă excelentă de luptă, spuse Richard.

– Ca de obicei. Okeoma râse. Apropo, cum îţi merge cartea?

– Trudesc la ea.

– E un roman despre englezii din Africa?

– Hmm, nu, nu tocmai.

– Dar e un roman, nu?

---

[1] Modelul Westminster este un sistem parlamentar de guvernare a unui stat democratic practicat în Marea Britanie (de unde şi denumirea) şi în numeroase alte ţări ale lumii. Majoritatea statelor şi coloniilor din Uniunea de Naţiuni Britanice au folosit la un moment dat (şi multe folosesc încă) acest sistem. În Nigeria, el a fost valabil în perioada de după obţinerea independenţei până la proclamarea, în 1963, a republicii. (n.tr.)

Richard îşi sorbi berea şi se întrebă ce ar crede Okeoma dacă ar şti adevărul – că nici măcar el nu ştia dacă era sau nu un roman, pentru că paginile pe care le scrisese nu se legau nicicum într-un tot coerent.

– Mă interesează foarte mult arta Ibo-Ukwu, şi aş vrea ca aceasta să fie tema centrală a cărţii, spuse el.

– Cum aşa?

– Am fost pur şi simplu fascinat de obiectele acela din bronz de când am citit prima oară despre ele. Decoraţiunile sunt uluitoare. Nu-mi vine să cred că oamenii aceştia au perfectat procedeul complicat de turnare prin ceară pierdută în timpul când în Europa năvăleau vikingii. Obiectele sunt de o complexitate fabuloasă.

– Pari surprins, spuse Okeoma.

– Poftim?

– Pari surprins, ca şi cum n-ai fi crezut niciodată că *oamenii aceştia* sunt capabili de aşa ceva.

Richard se holbă la Okeoma. În privirea aţintită asupra lui ghici un dispreţ tăcut, cum nu mai văzuse până atunci. Sprâncenele lui Okeoma se încruntară uşor înainte să spună:

– Gata, Odenigbo şi domnule profesor! Am o poezie pentru voi toţi.

Richard îşi supse limba. Iuţeala ardeiului devenise de nesuportat, şi abia aşteptă ca Okeoma să-şi încheie ciudata poezie – despre africanii care făceau iritaţie la fund de la oalele de noapte importate – ca să poată să se ridice şi să plece.

– Odenigbo, pot să-l iau pe Ugwu săptămâna viitoare să mergem în satul lui? întrebă el.

Odenigbo se uită la Olanna.

– Da, bineînţeles, spuse Olanna. Sper că îţi va plăcea festivalul *ori-okpa*.

– Mai ia o bere, Richard, interveni Odenigbo.

– Plec la Port Harcourt devreme mâine-dimineaţă, aşa că trebuie să dorm, spuse Richard, dar Odenigbo se întorsese deja spre profesorul Ezeka.

– Şi ce zici de politicienii ăia stupizi din Camera Adunării a Regiunii de Vest, pe care poliţia a trebuit să folosească gaz lacrimogen? Auzi tu, gaz lacrimogen! Şi ordonanţele care au trebuit să-i care leşinaţi în maşini! Închipuie-ţi aşa ceva!

Gândul că Odenigbo nu avea să-i ducă dorul după ce pleca îl întrista pe Richard. Când ajunse acasă, Harrison deschise ușa și se înclină.

– Bună seara, domnule. A fost bună mâncarea, domnule?

– Da, da, acum lasă-mă să merg la culcare, se răsti Richard.

Nu avea chef de ceea ce avea cu siguranță să urmeze: Harrison oferindu-se să-i învețe pe servitorii prietenilor lui care erau dispuși să-l asculte formidabilele rețete de tartă cu fructe și vin de Xeres sau de vinete umplute. Richard se duse în camera sa, își împrăștie manuscrisul pe podea și se uită la el: câteva pagini dintr-un roman despre viața de provincie, un capitol din romanul despre arheolog, câteva pagini de descrieri entuziaste ale artefactelor de bronz. Începu să le mototolească, pagină cu pagină, până când făcu un maldăr lângă coșul de gunoi, apoi se ridică și se puse în pat simțind sângele fierbinte pompându-i în urechi.

Nu dormi bine: fu ca și cum abia pusese capul pe pernă înainte ca lumina orbitoare a soarelui să-și facă drum prin perdea, să audă zdrăngănitul vaselor lui Harrison în bucătărie și icnetele lui Jomo săpând în grădină. Se simțea fragil. Abia aștepta să doarmă bine, cu brațul subțire al lui Kainene lipit de el.

Harrison îi servi la micul dejun ouă ochiuri și pâine prăjită.

– Domnule? Aveți niște foi pe jos în cabinet?

Harrison părea alarmat.

– Lasă-le acolo!

– Da, domnule. Harrison își tot încrucișa brațele. Luați manuscritul cu dumneavoastră, domnule? Să pun și alte foi în geamantan?

– Nu, în weekendul acesta nu lucrez, spuse Richard.

Dezamăgirea de pe fața lui Harrison nu-l amuză, cum se întâmpla de obicei. În timp ce urca în tren, se întrebă ce făcea Harrison la sfârșit de săptămână. Poate că-și prepara mici mese sofisticate. N-ar fi trebuit să fie atât de tăios cu bietul om: nu era vina lui Harrison că Okeoma îl crezuse condescendent. Expresia din ochii lui Okeoma îl neliniștea cel mai tare: un fel de neîncredere disprețuitoare, care îl făcuse să-și aducă aminte că citise undeva că africanii și europenii sunt două soiuri ireconciliabile. Okeoma greșise când presupusese că era unul dintre englezii aceia care nu acordau negrilor dreptul unei inteligențe egale cu a lor. Poate că păruse surprins de complexitatea obiectelor de bronz, acum, că se gândea retrospectiv, dar era același fel de surpriză pe care l-ar fi manifestat dacă o descoperire similară ar fi fost făcută în Anglia sau oriunde altundeva în lume.

Vânzătorii ambulanţi treceau întruna.

– Alune!

– Portocale!

– Banane!

Richard făcu semn unei tinere femei care ducea pe cap o tavă cu arahide fierte[1]. N-avea chef de ele, de fapt. Ea îşi lăsă tava jos, şi el luă una, o sparse între degete şi mestecă alunele dinăuntru înainte să ceară două căni. Femeia păru surprinsă că el cunoştea obiceiul de a le încerca mai întâi, şi Richard se gândi cu amărăciune că şi Okeoma ar fi fost surprins. Înainte de a mânca fiecare sământă, Richard o examina – era moale, roşiatică, scorojită –, şi, până când ajunse în Port Harcourt, încercă să nu se gândească la paginile mototolite din cabinetul său.

– Madu ne-a invitat la cină mâine-seară, spuse Kainene în timp ce conducea spre casă în limuzina ei americană. Soţia lui tocmai s-a întors din străinătate.

– Adevărat? Richard tăcu mai tot timpul drumului, uitându-se în schimb la vânzătorii ambulanţi de pe drum, care strigau, gesticulau şi alergau după maşini să-şi ia bănuţii.

Răpăitul ploii în fereastră îl trezi a doua zi dimineaţă. Kainene era întinsă lângă el, cu ochii întredeschişi în felul acela ciudat care însemna că dormea dusă. Richard se uită la pielea ei de culoarea ciocolatei amărui, strălucind de transpiraţie, şi se aplecă deasupra ei. Nu o sărută, nu o atinse, ci rămase doar îndeajuns de aproape ca să-i simtă umezeala respiraţiei şi mirosul vag acrişor. Apoi se întinse şi se duse la fereastră. Aici, în Port Harcourt, ploua pieziş, aşa încât apa lovea ferestrele şi pereţii mai mult decât acoperişul. Poate pentru că oceanul era atât de aproape, pentru că aerul era atât de îngreunat de apă încât o lăsa să cadă prea repede. Timp de o clipă, ploaia se înteţi, şi răpăitul în geam deveni puternic, ca şi cum cineva ar fi aruncat cu pietriş în fereastră. Richard se întinse din nou. Ploaia se oprise, şi marginile ferestrei se aburiseră. În spatele lui, Kainene se mişcă şi murmură ceva.

---

[1] Arahidele fierte sunt o gustare foarte populară în multe părţi ale lumii (sudul SUA, India, Filipine etc.). Se aleg alunele încă verzi, eventual nematurizate, care se fierb în apă cu multă sare şi, eventual, cu adaos de diferite arome. În Nigeria, arahidele fierte sunt vândute pe stradă. (n.tr.)

– Kainene? spuse el.

Ochii ei erau încă întredeschişi, respiraţia încă regulată.

– Mă duc să fac o plimbare, continuă Richard, deşi era sigur că ea nu-l auzea.

Afară, Ikejide culegea portocale. Uniforma i se strângea la spate în timp ce el dădea fructele jos cu un băţ.

– Bună dimineaţa, domnule, spuse el.

– *Kedu?* întrebă Richard. Se simţea bine exersându-şi cunoştinţele de ibo cu servitorii lui Kainene, pentru că erau întotdeauna atât de inexpresivi, încât nu conta dacă nimerea sau nu tonurile[1].

– Mulţumesc, bine, domnule.

– *Jisie ike.*[2]

– Da, domnule.

Richard se duse în fundul livezii, de unde putea vedea, prin desişul copacilor, spuma albă a valurilor. Se aşeză pe pământ. Îşi dori ca maiorul Madu să nu-i fi invitat la cină; nu era deloc interesat s-o cunoască pe soţia lui. Se ridică şi se întinse, ocoli casa până în curtea din faţă şi se uită la bougainvillea violetă care se căţăra pe ziduri. Merse o vreme pe bucata noroioasă de drum care pornea de la casă şi apoi se întoarse. Kainene era în pat, citind un ziar. El se urcă lângă ea, şi ea întinse mâna şi-i atinse părul, cu degetele mângâindu-i blând pielea capului.

– Eşti bine? Te simt cam încordat de ieri încoace.

Richard îi povesti despre Okeoma şi, pentru că ea nu-i răspunse imediat, adăugă:

– Îmi amintesc de prima oară când am citit despre arta Ibo-Ukwu, într-un articol în care un absolvent de la Oxford spunea că posedă o ciudată virtuozitate rococo, aproape de tip Fabergè. N-am putut să uit – „virtuozitate rococo, aproape de tip Fabergè“. M-am îndrăgostit până şi de expresia asta.

Ea împături ziarul şi îl puse pe noptiera de lângă pat.

– De ce contează atât de mult ce crede Okeoma?

---

[1] Ibo este o limba tonală. (n.tr.)

[2] Ţine-te tare. (ibo) (n.tr.)

– Iubesc arta aceasta. A fost îngrozitor din partea lui să mă acuze de lipsă de respect.

– Şi tu greşeşti când crezi că dragostea nu mai lasă loc pentru nimic altceva. E foarte posibil să iubeşti ceva, şi totuşi să ai o atitudine condescendentă faţă de el.

Richard se depărtă de ea.

– Nu ştiu ce fac, de fapt. Nici măcar nu ştiu dacă sunt scriitor.

– Şi nici n-ai să ştii până nu scrii, nu? Kainene se ridică din pat, şi el observă o lucire metalică pe umerii ei subţiri. Văd că nu prea ai chef de o cină la restaurant. O să-l sun pe Madu să anulez întâlnirea.

Se întoarse după ce vorbi la telefon şi se aşeză pe pat, şi, în tăcerea care îi separa, el se simţi deodată recunoscător că asprimea ei nu-i dădea voie să-şi plângă de milă, nu-i permitea să se eschiveze.

– Odată am scuipat în paharul cu apă al tatei, spuse ea. Nu mă supărase cu nimic. Pur şi simplu am scuipat. Aveam paisprezece ani. Aş fi fost în nouălea cer dacă l-aş fi văzut bând din el, dar, binenţeles, Olanna s-a dus şi a schimbat apa. Kainene se întinse lângă el. Acum spune-mi tu un lucru oribil pe care l-ai făcut.

El se simţi excitat de pielea ei mătăsoasă lipită de a lui, de cât de uşor îşi schimbase ea planurile pentru seara aceea, renunţând la întâlnirea cu Madu.

– Eu n-am avut curajul să fac lucruri oribile, spuse el.

– Bine, atunci povesteşte-mi ceva!

El se gândi să-i spună despre ziua aceea din Wentnor când se ascunsese de Molly şi simţise, pentru prima oară, că avea posibilitatea să-şi controleze singur soarta. Dar n-o făcu. Îi povesti în schimb despre părinţii lui, despre cum priveau ţintă unul la altul când vorbeau, cum uitau că era ziua lui de naştere şi apoi, săptămâni mai târziu, o puneau pe Molly să facă un tort pe care scria: „La mulţi ani cu întârziere!“ Nu ştiau niciodată când şi ce mânca el; Molly îl hrănea când îşi aducea aminte. Nu avuseseră de gând să-l facă, şi, de aceea, îl trataseră ca pe un efect colateral. Dar el înţelesese chiar de copil că nu era vorba de faptul că nu-l iubeau, ci mai degrabă de faptul că uitau adesea de el pentru că se iubeau atât de mult unul pe altul. Kainene ridică din sprâncaene, sardonic, ca şi cum raţionamentul acesta i se părea absurd, şi de aceea el se temu să-i spună că uneori i se părea că o iubea prea mult.

2. Cartea: Toţi aţi privit tăcuţi cum noi muream

Autorul vorbeşte despre soldatul-negustor Taubman Goldie[1], despre cum acesta a folosit forţa, linguşirile şi omorul pentru a obţine controlul asupra comerţului cu uleiul de palmier şi despre cum, la Conferinţa de la Berlin din 1884, când europenii au împărţit Africa între ei, a avut grijă ca Anglia să obţină, în dauna Franţei, dominaţia asupra a două protectorate în zona fluviului Niger: cel de Nord şi cel de Sud.

Englezii au preferat întotdeauna Nordul. Căldura era aici mai uscată; populaţiile hausa-fulani aveau trăsăturile mai înguste şi erau deci superioare celor din zona de sud, cu feţele lor negroide; erau musulmane, şi deci civilizate atât cât puteau fi nişte aborigeni; erau feudale şi deci se pretau perfect la guvernarea indirectă. Emiri placizi colectau impozitele pentru englezi, şi englezii, în schimb, îi goneau de acolo pe misionarii creştini.

Sudul umed, pe de altă parte, era plin de ţânţari, de animişti şi de triburi disparate. Yoruba erau cei mai mulţi în sud-vest. În sud-est, ibo trăiau în mici comunităţi de tip republican. Erau populaţii nesupuse şi îngrijorător de ambiţioase. Cum le lipsea bunul-simţ de a-şi alege regi, englezii aduseseră aici „ofiţeri superiori", pentru că guvernarea indirectă costa Coroana mai puţin. Misionarii au fost lăsaţi să acţioneze pentru a-i îmblânzi pe sălbatici, iar creştinismul şi educaţia pe care le-au adus cu ei au înflorit. În 1914, guvernatorul general a unit Nordul şi Sudul, iar soţia lui a ales numele statului rezultat. Aşa s-a născut Nigeria.

---

[1] Sir George Dashwood Taubman Goldie (1846–1925), om de afaceri britanic care a jucat un rol esenţial în fondarea statului nigerian. (n.tr.)

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PARTEA A DOUA

Sfârşitul anilor şaizeci

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

7

Întins pe o saltea de paie în casa mamei sale, Ugwu se uita la un păianjen strivit pe perete. Făcuse o pată mai roşiatică pe chirpici. Anulika măsura ceşti de *ukwa,* şi aroma crocantă a seminţelor prăjite ale arborelui-de-pâine împânzise încăperea. Anulika spunea ceva. Vorbea de o bună bucată de vreme, şi pe Ugwu îl durea capul. Vizita pe care o făcuse acasă părea deodată mult mai lungă de o săptămână, poate din cauza necontenitei bolboroseli din stomacul lui de la mâncat numai fructe şi alune. Mâncarea mamei sale i se părea necomestibilă. Legumele erau prea fierte, mălaiul, plin de cocoloaşe, supa, prea apoasă, iar feliile de batată, prea aspre la gust pentru că fuseseră fierte fără unt. Abia aştepta să se întoarcă la Nsukka şi să mănânce o mâncare adevărată.

– Vreau întâi un băiat, pentru că asta îmi va da autoritate în familia lui Onyeka, spuse Anulika.

Se duse să ia o legătură de pe grinzile acoperişului, şi Ugwu remarcă din nou rotunjimea suspectă a trupului ei: sânii care îi umpleau bluza, fesele ce i se scuturau la fiecare pas. Onyeka o atinsese probabil. Ugwu nu putea suporta gândul că trupul urât al celuilalt bărbat se lipise de al surorii sale. Totul se întâmplase prea repede; în timpul ultimei sale vizite se discutase despre pretendenţi, dar ea vorbise despre Onyeka cu atâta indiferenţă, încât el nu crezuse că avea să-i accepte atât de repede propunerea de căsătorie. Acum până şi părinţii lui vorbeau cu prea mare solicitudine despre Onyeka, despre slujba lui bună de mecanic în oraş, despre bicicleta lui, despre purtarea lui frumoasă, de parcă era deja un membru al familiei. Nimeni nu aducea vreodată vorba despre statura lui pitică şi despre dinţii ascuţiţi ca de şobolan.

– Ştii, Onunna din curtea lui Ezeugwu a avut întâi o fetiţă, şi cei din familia lui s-au dus la *dibia* ca să afle de ce! Bineînţeles, familia lui Onyeka nu-mi va face aşa ceva, n-ar îndrăzni, dar vreau oricum să am întâi un băiat, spuse Anulika.

Ugwu se ridică în capul oaselor.

– M-am săturat de poveştile despre Onyeka. Ieri când a fost pe aici am observat ceva. Ar trebui să se spele mai des, mirosea ca uleiul rânced de ricin.

– Şi tu a ce miroşi? Anulika turnă *ukwa* în săculeţ şi-l legă la gură. Gata, am terminat. Ar trebui să pleci înainte să se facă prea târziu.

Ugwu ieşi în curte. Mama lui pisa ceva într-o piuă, iar tatăl era aplecat lângă ea, ascuţind un cuţit de o piatră. Scrâşnetul metalului stârnea scântei minuscule care sclipeau iute înainte de a dispărea.

– Anulika a împachetat bine *ukwa?* întrebă mama.

– Da. Ugwu ridică săculeţul să i-l arate.

– Transmite salutări stăpânului şi stăpânei tale, spuse mama. Mulţumeşte-le pentru tot ce ne-au trimis.

– Da, mamă. Ugwu se apropie de ea şi o îmbrăţişă. Ai grijă de tine. Salut-o pe Chioke din partea mea când se întoarce.

Tatăl lui se îndreptă de spate şi şterse lama cuţitului în palmă înainte să dea mâna cu Ugwu.

– Mergi cu bine, *ije oma.* O să-ţi trimitem vorbă când familia lui Onyeka o să ne spună că vrea să trimită vin de palmier. Cam în câteva luni.

– Da, tată.

Ugwu stătu în picioare până când toţi fraţii şi verişorii lui, cei mai mici dezbrăcaţi, cei mai mari în cămăşi prea largi pentru ei, îi spuseră la revedere şi-i enumerară ce voiau să le aducă la următoarea vizită. „Adu-ne pâine!“ „Adu-ne carne!“ „Adu-ne batog!“ „Adu-ne alune!“

Anulika îl conduse până la drumul principal. Lângă păduricea de arbori *ube,* Ugwu zări o siluetă familiară, şi, deşi nu o văzuse de patru ani, de când ea plecase la Kano să înveţe o meserie, ştiu imediat că era Nnesinachi.

– Anulika! Ugwu! Voi sunteţi?

Vocea lui Nnesinachi era la fel de joasă cum şi-o amintea, dar ea era acum mai înaltă, iar pielea i se înnegrise de la soarele arzător din nord.

Când se îmbrăţişară, el îi simţi sânii împungându-l.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRAR

– Mai că nu te-aş fi recunoscut, traiul în Nord te-a schimbat foarte mult, spuse el, întrebându-se dacă ea chiar se împinsese în el sau doar i se păruse.

– M-am întors ieri cu verii mei. Nnesinachi îi zâmbea. Nu-i zâmbise niciodată atât de cald înainte. Îşi răsese şi îşi conturase sprâncenele, una mai groasă decât cealaltă. Se întoarse spre Anulika. Anuli, tocmai veneam să te văd. Am auzit că te măriţi!

– Surioară, şi eu am auzit acelaşi lucru, spuse Anulika, şi râseră amândouă.

– Pleci la Nsukka? îl întrebă Nnesinachi pe Ugwu.

– Da. Dar mă întorc curând, când Anulika o să primească vinul de palmier.

– Mergi cu bine.

Ochii lui Nnesinachi îi întâlniră pe ai lui pentru o clipă, îndrăzneţi, înainte ca ea să pornească mai departe, şi el ştiu atunci că nu-şi imaginase; ea chiar se împinsese în el când se îmbrăţişaseră. Ugwu simţi un val de slăbiciune în picioare. Se abţinu să se întoarcă şi să se uite la ea, ca nu cumva ea să-l surprindă, şi, pentru o clipă, uită de bolboroseala neplăcută din stomac.

– Cred că i s-au deschis ochii în nord, spuse Anulika. Nu te poţi însura cu ea, aşa că ar fi cel mai bine să iei ce îţi oferă înainte să se mărite.

– Ai observat?

– Cum să nu observ? Crezi că sunt chiar aşa nătângă?

Ugwu o privi îngustându-şi ochii.

– Onyeka te-a atins?

– Bineînţeles că m-a atins.

Ugwu îşi încetini mersul. Ştia că se culcase cu Onyeka, şi totuşi nu-i plăcuse ca ea să i-o confirme. Când Chinyere, servitoarea profesorului Okeke, începuse să treacă noaptea pe furiş pe sub gardul viu dintre case ca să se împreuneze scurt pe întuneric, el îi spusese Anulikăi despre ea în timpul unei vizite acasă şi discutaseră pe tema asta. Dar despre ea însăşi nu discutaseră niciodată; el se forţase întotdeauna să presupună că nu era nimic de discutat. Anulika mergea în faţa lui, fără să pară deranjată de încetineala lui posomorâtă, şi el se grăbi s-o ajungă din urmă, tăcut. Păşiră amândoi uşor prin iarba în care, copii fiind, prinseseră cosaşi.

– Mi-e groaznic de foame, spuse el în cele din urmă.

– N-ai mâncat nici măcar batatele pe care le-a fiert mama.

– Noi fierbem batatele cu unt.

– Noi fierbem batatele cu uuunt, îl maimuţări ea. Uită-te şi tu la gura ta. Când o să te trimită înapoi în sat, ce-ai să faci? Unde-ai să găseşti uuunt ca să-ţi fierbi batatele?

– N-o să mă trimită înapoi în sat.

Ea îl privi pieziş, de sus până jos.

– Ai uitat de unde ai venit, şi acum ai ajuns atât de prost, încât te crezi un domn.

Stăpânul era în sufragerie când Ugwu intră şi îl salută.

– Ce mai fac ai tăi? întrebă stăpânul.

– Bine, domnule. Vă transmit salutări.

– Mulţumesc.

– Sora mea Anulika se va mărita în curând.

– Aha.

Stăpânul era atent să regleze aparatul de radio.

Ugwu le auzea pe Olanna şi pe Baby cântând în baie.

> *London bridge is falling down, falling down, falling down,*
> *London bridge is falling down, my fair lady.*[1]

Cu vocea ei slabă, încă neformată, Baby pronunţa „London" ca pe „bonbon". Uşa de la baie era deschisă.

– Bună seara, doamnă, spuse Ugwu.

– Oh, Ugwu, nu te-am auzit când ai venit! zise Olanna. Era aplecată peste cadă, spălând-o pe Baby. Bine ai venit, *nno*. Familia ta e bine?

– Da, doamnă. Vă trimite salutări. Mama a zis că vă este foarte recunoscătoare pentru rochii.

– Ce-i face piciorul?

– N-o mai doare. Mi-a dat *ukwa* pentru dumneavoastră.

– Ah! Probabil a ştiut de ce aveam poftă. Olanna se întoarse să se uite la el, cu mâinile învelite în spumă. Arăţi bine. Ia uite ce te-ai bucălat la faţă!

---

[1] Vechi cântec tradiţional englezesc, devenit cu timpul cântecel pentru copii (n.tr.)

– Da, doamnă, spuse Ugwu, deşi minţea.

Întotdeauna slăbea când mergea acasă.

– Ugwu! îl strigă Baby. Ugwu, vino să vezi!

Strângea în mână o răţuşcă piuitoare de plastic.

– Baby, ai să vorbeşti cu Ugwu după ce terminăm baia, spuse Olanna.

– Anulika se mărită în curând, doamnă. Tata m-a rugat să vă spun dumneavoastră şi stăpânului. Încă nu au fixat data, dar vor fi foarte bucuroşi dacă veniţi.

– Anulika? Nu e puţin cam tânără? Cât are, şaisprezece, şaptesprezece ani, nu?

– Prietenele ei au început să se mărite deja.

Olanna se întoarse cu faţa spre cadă.

– Bineînţeles că o să venim.

– Ugwu! spuse Baby din nou.

– Să încălzesc caşa lui Baby, doamnă?

– Da. Şi prepară-i, te rog, laptele.

– Da, doamnă.

Ugwu avea să mai rămână puţin, şi apoi avea s-o întrebe dacă totul mersese bine în săptămâna cât fusese plecat, şi ea avea să-i spună care prieteni veniseră, cine ce adusese şi dacă terminaseră friptura pe care el o pusese în nişte recipiente în congelator.

– Eu şi stăpânul am hotărât că Arize va veni la noi să nască în septembrie, spuse Olanna.

– Foarte bine, doamnă, zise Ugwu. Sper că bebele va semăna cu mătuşa Arize, nu cu unchiul Nnakwanze.

Olanna râse.

– Şi eu sper. O să începem să curăţăm camera din timp. Vreau să fie curată lună.

– O să fie, doamnă, nu vă faceţi probleme.

Lui Ugwu îi plăcea de tanti Arize. Îşi amintea de ceremonia de aducere a vinului de palmier părinţilor ei, petrecută cu vreo trei ani în urmă, cât de durdulie şi de fericită era şi cum el băuse atâta vin încât aproape că o scăpase din braţe pe micuţa Baby.

– Luni mă duc la Kano s-o iau cu maşina şi s-o duc la cumpărături în Lagos, spuse Olanna. O s-o iau şi pe Baby. O să-i pun rochiţa albastră pe care i-a făcut-o Arize.

– Cea roz e mai bună, doamnă. Rochiţa albastră e prea strâmtă.

– Aşa e.

Olanna luă de jos o răţuşcă de plastic şi o aruncă înapoi în cadă. Baby chiui şi o scufundă în apă.

– *Nkem!* strigă stăpânul. *O mego!* Au făcut-o până la urmă!

Olanna se grăbi către sufragerie, cu Ugwu pe urmele ei.

Stăpânul stătea lângă aparatul de radio. Televizorul era pornit, dar cu volumul la minimum, aşa că oamenii care dansau păreau să se clatine ca beţi.

– A avut loc o lovitură de stat, spuse stăpânul şi făcu semn spre radio. Maiorul Nzeogwu[1] vorbeşte de la Kaduna.

Vocea de la radio era tinerească, aprigă, încrezătoare în sine.

> Constituţia a fost anulată, iar guvernele şi adunările parlamentare regionale sunt din acest moment dizolvate. Dragi concetăţeni, scopul Consiliului Revoluţionar este să întemeieze o ţară lipsită de corupţie şi de lupte intestine. Inamicii noştri sunt cei care profită de pe urma politicii, escrocii, cei care, din poziţii mai înalte sau mai joase, sunt interesaţi numai de mită şi de cele zece procente, cei care încearcă să menţină societatea divizată pentru a rămâne la putere, tribaliştii, nepotiştii, cei care fac ca ţara noastră să-şi dea aere nejustificate în faţa comunităţii internaţionale, cei care au corupt societatea nigeriană.

Olanna se repezi la telefon.

– Ce se întâmplă în Lagos? Au spus ce se întâmplă în Lagos?

– Părinţii tăi sunt bine, *nkem.* Civilii n-au avut de suferit.

Olanna forma numărul.

---

[1] Maiorul Chukwuma Kaduna Nzeogwu (1937–1967), şeful contrainformaţiilor nigeriene, a condus pe data de 15 ianuarie 1966 o lovitură de stat în cadrul căreia au fost asasinaţi cu brutalitate prim-ministrul Balewa, un ministru federal, doi premieri regionali şi mai mulţi ofiţeri superiori ai armatei. El însuşi de etnie ibo (deşi născut din părinţi imigraţi în capitala Regiunii de Nord, Kaduna), Nzeogwu a fost susţinut de un grup de maiori proveniţi în cea mai mare parte din Regiunea de Est a Nigeriei. Lovitura de stat a eşuat însă, şi, pe 18 ianuarie, Nzeogwu a fost arestat şi deţinut până în 1967. După proclamarea statului Biafra, pe 30 mai 1967, Nzeogwu a participat la operaţiunile armate împotriva trupelor federale şi a murit într-o misiune. Considerat până şi de către detractorii săi „un idealist fără ambiţii de putere“, Nzeogwu a fost înmormântat cu toate onorurile militare. (n.tr.)

– Alo? Alo? Puse receptorul jos şi îl ridică din nou. Nu am ton.

Stăpânul îi luă telefonul din mână cu un gest blând.

– Sunt sigur că n-au păţit nimic. O să se reia legăturile telefonice în curând. E doar din motive de securitate.

La radio, vocea devenise mai fermă.

> Dau asigurări tuturor străinilor că drepturile lor vor continua să fie respectate. Promitem tuturor cetăţenilor ţării că nu vor suferi de nici o formă de opresiune şi de ineficienţă generală şi că vor avea libertatea de a trăi şi a se îndeletnici cu orice fel de ocupaţie doresc. Promitem că nu vă va mai fi ruşine să spuneţi că sunteţi nigerieni.

– Mami Ola! Baby striga din baie. Mami Ola!

Ugwu se întoarse în baie şi o şterse pe Baby cu un prosop, apoi o îmbrăţişă şi-i suflă aer pe ceafă. Mirosea delicios a săpun de copii Pears[1].

– Puiuţule! spuse el, gâdilând-o.

Avea codiţele ude, cu vârfurile adunate într-o buclă, şi Ugwu le mângâie şi se minună din nou cât de tare semăna cu tatăl ei; în satul lor s-ar fi spus că era bucăţică ruptă[2].

– Mai vleau mângâiat! spuse Baby râzând.

Faţa ei grăsulie era lucioasă de umezeală.

– Baby puiuţul, murmură Ugwu cu vocea aceea cântată care o înveselea pe ea întotdeauna.

Baby râse, şi, din sufragerie, Ugwu o auzi pe Olanna zicând:

– O, Doamne, ce-a spus? Ce-a spus?

Ugwu îi dădea să mănânce lui Baby când vocea vicepreşedintelui ţării se auzi preţ de câteva momente la radio, înceată, ca şi cum ar fi fost epuizat de efortul de a spune: „Guvernul predă puterea armatei".

Ulterior fură făcute mai multe anunţuri – prim-ministrul dispăruse, Nigeria avea acum un guvern federal militar, premierii Regiunii de Nord şi Regiunii de Vest dispăruseră –, dar Ugwu nu era sigur cine vorbea şi la ce post, pentru că stăpânul stătea lângă aparat, răsucind repede butonul, oprindu-se, ascultând, apoi răsucind din nou şi din nou oprindu-se. Îşi scosese ochelarii, şi arăta mai vulnerabil aşa, cu ochii adânciţi în orbite. Nu-i puse înapoi până când nu apărură primii musafiri. Astăzi erau mai mulţi decât de obicei, şi Ugwu mai aduse în sufragerie câteva scaune, ca oaspeţii să aibă pe ce sta. Discutau cu voci grăbite, frenetice, luându-şi vorba din gură.

---

[1] Una dintre cele mai vechi mărci de săpun din lume, produs în Anglia (şi, mai nou, în India) din sec. al XVIII-lea (n.tr.)

[2] În original, „că tatăl a scuipat-o din gură". (n.tr.)

– Acesta este sfârşitul corupţiei! Asta aşteptam să se întâmple de când cu greva generală, spunea un oaspete.

Ugwu nu-şi amintea numele lui, dar era un bărbat care avea tendinţa să mănânce toate gogoşile *chin-chin* imediat după ce le aducea, aşa că Ugwu luase obiceiul să pună tava pe masă cât mai departe de el. Bărbatul avea mâini mari; după ce se servea de câteva ori de pe tavă cu porţii generoase, totul era pierdut.

– Maiorii aceia sunt nişte adevăraţi eroi! spuse Okeoma şi ridică o mână.

Vocile erau entuziaste chiar şi când vorbeau despre cei care fuseseră ucişi.

– Se spune că Sardauna s-a ascuns în spatele soţiilor lui.

– Se spune că ministrul de finanţe a făcut pe el înainte să fie împuşcat.

Câţiva invitaţi chicotiră, şi Ugwu la fel, până când Olanna spuse:

– L-am cunoscut pe Okonji. Era prieten cu tata.

Vorbise cu voce înceată.

– BBC spune că e o lovitură de stat ibo, zise musafirul căruia îi plăceau *chin-chin*. Şi au oarecum dreptate. Au fost ucişi în cea mai mare parte politicieni nordici.

– Guvernul era format în cea mai mare parte din politicieni nordici, şopti profesorul Ezeka, ridicând din sprâncene, ca şi cum i se părea incredibil că trebuia să spună ceva atât de evident.

– BBC ar trebui să-i întrebe pe oamenii lor cine i-a pus pe politicienii nordici în guvern ca să-i domine pe toţi ceilalţi! spuse stăpânul.

Ugwu fu surprins că stăpânul şi profesorul Ezeka păreau să fie de acord. Fu încă mai surprins când domnişoara Adebayo spuse:

– Nord-africanii sunt nebuni să numească asta o răzbunare a infidelilor împotriva credincioşilor, iar stăpânul râse – nu cu râsul acela batjocoritor cu care râdea de obicei înainte de a se muta mai la marginea fotoliului, pregătindu-se s-o contrazică, ci cu un râs aprobator. Era de acord cu ea.

– Dacă am avea mai mulţi bărbaţi ca maiorul Nzeogwu în această ţară, n-am fi ajuns acolo unde suntem, spuse stăpânul. El chiar are o viziune!

– Nu e comunist? Fusese vocea profesorului Lehman, cel cu ochi verzi. A făcut o călătorie în Cehoslovacia când era la Sandhurst.

– Voi, americanii, care sunteţi tot timpul cu ochii în patru după comunişti! Credeţi că noi avem timp să ne gândim la asta? întrebă stăpânul. Important este ceea ce va face societatea nigeriană să meargă înainte – indiferent despre ce ar fi vorba. Să presupunem că o democraţie capitalistă este un lucru bun în principiu – dar numai dacă ni se potriveşte... Să zicem că îţi dă cineva o cămaşă şi îţi spune că e exact ca a lui, dar ţie nu ţi se potriveşte şi îţi sar nasturii pe burtă – atunci trebuie s-o arunci şi să-ţi faci o cămaşă pe măsura ta! Pur şi simplu n-ai încotro!

– Eşti prea retoric, Odenigbo, spuse domnişoara Adebayo. Nu poţi să justifici teoretic o lovitură de stat militară.

Ugwu se simţi mai bine; aceasta era disputa cu care era obişnuit.

– Ba bineînţeles că pot! Cu un bărbat ca maiorul Nzeogwu, pot, spuse stăpânul. Ugwu! Mai adu gheaţă!

– Nzeogwu e comunist, insistă profesorul Lehman.

Vocea lui nazală îl enerva pe Ugwu – sau poate era vorba doar de faptul că profesorul Lehman avea acelaşi păr blond ca domnul Richard, dar nici urmă din demnitatea tăcută a aceluia. Ugwu îşi dori ca domnul Richard să nu-şi fi întrerupt vizitele pe la ei. Îşi amintea clar ultima lui vizită, cu câteva luni înainte de naşterea lui Baby, dar celelalte amintiri ale acelor vremuri tulburate păliseră deja, rămăseseră incomplete; îi fusese atât de teamă că stăpânul şi Olanna n-aveau să se regăsească şi că lumea avea să se prăbuşească, încât nu trăsese prea mult cu urechea. N-ar fi ştiut nici măcar că domnul Richard era implicat în povestea aceea dacă nu i-ar fi spus Harrison.

– Mulţumesc, bunul meu băiat. Stăpânul luă câteva cuburi de gheaţă şi le puse cu un clinchet în pahar.

– Cu plăcere, domnule, spuse Ugwu, privind-o pe Olanna.

Îşi sprijinea bărbia pe mâinile încleştate. Ugwu ar fi vrut să poată simţi compasiune pentru prietenul ei, politicianul care fusese ucis, dar politicienii nu erau oameni obişnuiţi, ei erau *politicieni.* Ugwu citea despre ei în *Renaissance* şi *Daily Times* – cum plăteau mercenari să-i bată pe oponenţi, cum cumpărau pământ şi case cu bani publici, cum importau nenumărate limuzine americane, cum plăteau femei să-şi umple fustele cu buletine false de vot şi să pretindă că erau gravide. Când scurgea câte o conservă de iahnie de fasole, sosul slinos de pe fund îi amintea de *politicieni*.

În noaptea aceea, întins pe pat în camera sa din pavilionul servitorilor, Ugwu încercă din greu să se concentreze asupra *Primarului din Casterbridge*[1], dar nu reuşi. Spera că Chinyere avea să se strecoare pe sub gardul viu să vină la el: nu se înţeleseseră niciodată dinainte, pur şi simplu ea venea în unele zile şi în altele nu. Ugwu abia o aştepta să vină în noaptea aceasta febrilă, după puciul care schimbase ordinea lucrurilor, în noaptea aceasta care fremăta deschisă spre noi orizonturi. Când îi auzi ciocănitul în fereastră, murmură o frază ruşinată de recunoştinţă către ceruri.

– Chinyere, spuse el.

– Ugwu, zise ea.

Ea mirosea a ceapă degerată. Lumina era stinsă, şi, în fasciculul îngust care venea de la becul de afară, el văzu forma conică a sânilor ei când ea îşi scoase bluza, îşi desfăcu fusta şi se se întinse pe spate. Era ceva umed în întunericul acela şi în corpurile lor împreunate, şi el îşi imagină că ea era Nnesinachi şi că picioarele ferme care îl înconjurau erau ale lui Nnesinachi. La început ea fu tăcută, apoi, zvâcnind din coapse, cu mâinile îmbrăţişându-l strâns, scoase acelaşi strigăt pe care Ugwu îl auzea întotdeauna. Părea să fie un nume – „Abonyi, Abonyi“ –, dar Ugwu nu era sigur. Poate că şi ea îşi imagina că el era altcineva, cineva din satul ei.

Chinyere se ridică şi plecă la fel de tăcută cum venise. Când Ugwu o văzu a doua zi peste gard, întinzând rufe pe frânghie, ea spuse „Ugwu“ şi atât; nici măcar nu zâmbi.

---

[1] Roman tragic al scriitorului englez naturalist Thomas Hardy (1840–1928) (n.tr.)

8

Olanna își amână călătoria la Kano din cauza puciului. Așteptă până când aeroporturile se redeschiseră, până când poșta și telegraful funcționară din nou, până când guvernatorii militari fură desemnați în fiecare regiune. Așteptă până când fu sigură că se instaurase ordinea. Dar lovitura de stat era încă în aer. Toată lumea vorbea despre ea, chiar și șoferul de taxi cu pălărie albă și caftan care le duse pe ea și pe Baby de la aeroport la casa lui Arize.

– Dar Sardauna nu a fost omorât, doamnă, șopti el. A scăpat, cu ajutorul lui Allah, și acum e în Mecca.

Olanna surâse blând și nu spuse nimic, pentru că știa că omul acesta, cu mătăniile lui atârnate de oglinda retrovizoare, avea nevoie să creadă așa ceva. La urma urmelor, Sardauna nu fusese doar premierul Nordului, fusese în egală măsură liderul spiritual al acestui bărbat și al atâtor altor musulmani asemenea lui.

Îi povesti lui Arize despre comentariul șoferului de taxi, și Arize ridică din umeri și spuse:

– Oamenii vorbesc tot ce le trece prin cap.

Arize își trăsese fusta în jos, sub talie, și purta o bluză largă sub care să-i încapă burta umflată. Șezură în sufrageria cu fotografii de la nunta lui Arize și Nnakwanze pe peretele uleios, în timp ce Baby se hârjonea cu copiii din curte. Olanna nu voia ca Baby să-i atingă pe copiii aceia zdrențăroși, cu mucii curgându-le din nări, dar nu zise nimic; se simțea rușinată că gândea astfel.

– O să luăm primul avion spre Lagos mâine-dimineață, Ari, ca să te poți odihni înainte să mergem la cumpărături. Nu vreau să facem nimic care să fie o povară pentru tine, spuse Olanna.

– Ei, povară! Sunt doar însărcinată, surioară, nu bolnavă! Oare femeile ca mine nu muncesc la câmp până când le apucă durerile facerii? Nu vezi că încă mă ţin de croitorie? Arize îi arătă spre colţul încăperii, unde, în mijlocul unui morman de haine, se afla o maşină de cusut Singer.

– Eu mă îngrijesc de finul meu din burtica ta, nu de tine, spuse Olanna.

Ridică bluza lui Arize şi îşi puse obrazul pe rotunjimea tare de sub ea, pe pielea întinsă ca pe tobă, în ritualul blajin pe care îl practicase de când Arize rămăsese însărcinată; dacă o făcea suficient de des, spusese Arize, copilul avea să se îmbibe cu trăsăturile ei şi să semene cu ea.

– Nu-mi pasă cum o să arate fetiţa pe dinafară, spuse Arize. Dar trebuie să semene cu tine pe dinăuntru. Să aibă mintea ta şi să iubească învăţătura.

– Sau băieţelul.

– Nu, e o fetiţă, ai să vezi. Nnakwanze spune că o să fie un băieţel care o să semene cu el, dar i-am zis că Dumnezeu n-o să mă lase să am un copil cu o faţă atât de turtită.

Olanna râse. Arize se ridică, deschise o cutie de email şi scoase nişte bani.

– Uite ce mi-a trimis surioara Kainene săptămâna trecută. A spus să-i folosesc pentru a cumpăra lucruri pentru copil.

– Frumos din partea ei.

Olanna îşi dădu seama că sunase fals şi că Arize o privea.

– Tu şi surioara Kainene ar trebui să vorbiţi. Ce a fost a fost.

– Nu poţi vorbi decât cu cineva care vrea să vorbească, replică Olanna. Voia să schimbe subiectul. Întotdeauna voia să schimbe subiectul când venea vorba despre Kainene. Mă duc cu Baby să-i spunem bună ziua mătuşii Ifeka.

Ieşi repede în curte s-o aducă pe Baby înainte ca Arize să apuce să spună ceva.

Olanna curăţă faţa şi mâinile lui Baby de nisip, apoi ieşiră din curte şi o luară în jos pe drum. Unchiul Mbaezi nu se întorsese încă de la piaţă, aşa că şezură cu mătuşa Ifeka pe o bancă în faţa chioşcului ei, Olanna cu Baby în braţe. Curtea începea să se umple de conversaţiile vecinilor şi de ţipetele copiilor care alergau în jurul arborelui *kuka*[1]. Cineva pusese o muzică tare la gramofon; curând, câţiva bărbaţi începură să râdă şi să se înghiontească, prostindu-se îngânând melodia. Mătuşa Ifeka râse şi ea şi bătu din palme.

– Ce-i aşa amuzant? întrebă Olanna.

– E cântecul lui Rex Lawson, spuse mătuşa.

– Şi ce-i aşa de amuzant la el?

– Alor noştri li se pare că refrenul sună ca un fel de „bee-bee-bee", ca behăitul unei capre. Mătuşa Ifeka chicoti. Se zice că aşa făcea Sardauna când îi ruga pe soldaţi să nu-l omoare. Când au tras cu tunul în casa lui, el s-a ascuns în spatele soţiilor şi a behăit: „Bee-bee-bee, nu mă omorâţi, bee-bee-bee!"

Mătuşa râse din nou, şi Baby râse şi ea, ca şi cum ar fi înţeles.

– Oh.

Olanna se gândi la Şef Okonji şi se întrebă dacă şi despre el se spunea că behăise înainte de a muri. Îşi mută privirea de partea cealaltă a străzii, unde copiii se jucau cu cauciucuri de maşini, întrecându-se unul cu altul în timp ce le rostogoleau. În depărtare se pregătea o mică furtună de nisip, şi praful se ridica şi cădea pe pământ în nori albi-cenuşii.

– Sardauna a fost un om rău, *ajo mmadu,* spuse mătuşa Ifeka. Ne ura. Îi ura pe toţi cei care nu-şi scoteau încălţările şi nu i se închinau. Nu el a fost cel care nu ne-a lăsat copiii să meargă la şcoală?

– N-ar fi trebuit să-l omoare, spuse Olanna încet. Ar fi trebuit să-l închidă.

Mătuşa Ifeka pufni.

– Unde să-l închidă? Unde să-l închidă aici, în Nigeria, unde el controla totul? Mătuşa se ridică şi începu să închidă chioşcul. Vino, hai să mergem înăuntru să-i dau ceva de mâncare lui Baby!

Melodia lui Rex Lawson se auzea tare din curtea lui Arize când Olanna se întoarse. Şi lui Nnakwanze i se părea amuzantă. Avea doi dinţi uriaşi în faţă, şi, atunci când râdea, părea că în gura aceea mică îi fuseseră îndesaţi cu de-a sila prea mulţi dinţi. Bee-bee-bee, o capră care se ruga să nu fie ucisă, bee-bee-bee.

– Nu e nimic de râs, spuse Olanna.

---

[1] Baobab (n.tr.)

– Ba e de râs, surioară, spuse Arize. De atâta învăţătură nu mai ştii de glumă.

Nnakwanze stătea pe podea la picioarele lui Arize, masându-i uşor pântecele cu mişcări circulare. El îşi făcuse mult mai puţine griji decât Arize când ea nu rămăsese grea nici în primul, nici în al doilea, nici în al treilea an de căsnicie; când mama lui începuse să îi viziteze mult prea des, arătând acuzatoare cu degetul spre burta lui Arize şi îndemnând-o să spună pe faţă câte avorturi făcuse înainte de a se mărita, el o rugase să nu mai vină pe la ei. O rugase, de asemenea, să nu mai aducă tot felul de fierturi urât mirositoare pe care Arize le înghiţea cu greu. Acum, când Arize rămăsese însărcinată, el lucra mai multe ore suplimentare la calea ferată şi o rugase să o lase mai uşor cu croitoria.

Nnakwanze fredona încă melodia şi râdea. O capră implorând să nu fie ucisă: bee-bee-bee.

Olanna se ridică. Briza nopţii era prea rece.

– Ari, ar trebui să mergi la culcare, ca să fii odihnită mîine-dimineaţă în Lagos.

Nnakwanze făcu un gest ca şi cum ar fi vrut s-o ajute pe Arize să se ridice, dar ea îl îndepărtă cu mâna.

– Oameni buni, v-am spus că nu sunt bolnavă. Sunt doar însărcinată.

Olanna fu bucuroasă să afle că locuinţa părinţilor ei din Lagos avea să fie goală. Tatăl ei o sunase să-i spună că plecau în străinătate. Olanna ştia că era din cauză că voiau să fie departe până când lucrurile se linişteau, pentru că le era teamă pentru cele zece procente, şi pentru petrecerile luxoase, şi pentru relaţiile lor de afaceri, dar nici el, nici mama ei nu vorbiseră despre asta. Spuseseră că plecau în vacanţă. Strategia lor fusese întotdeauna de a lăsa lucrurile nespuse, în acelaşi fel în care pretindeau a nu observa că Olanna şi Kainene nu-şi mai vorbeau şi că Olanna venea acasă numai când era sigură că nu era Kainene acolo.

În taxiul în care se suiră la aeroport, Arize o învăţă pe Baby un cântec, în timp ce Olanna privea Lagosul precipitându-se prin faţa ei: traficul nebunesc, autobuzele ruginite şi mulţimile epuizate care le aşteptau, patronii de dughene, insistenţi, agăţându-şi clienţii pe trotuar, cerşetorii care lunecau pe nişte cărucioare plate din lemn, vânzătorii ambulanţi, istoviţi, împingându-şi tăvile sub nasul celor care nu voiau sau nu puteau să cumpere.

Şoferul opri în faţa curţii înconjurate de ziduri a părinţilor ei din Ikoyi şi se holbă la poarta înaltă de fier.

– Ministrul pe care l-au omorât locuia pe aici, nu, *abi,* doamnă? întrebă el.

Olanna se prefăcu a nu-l fi auzit şi-i spuse lui Baby:

– Uită-te ce ţi-ai făcut pe rochiţă! Hai, repede înăuntru s-o spălăm!

Mai târziu, şoferul mamei ei, Ibekie, le duse la Kingsway. Supermarketul mirosea a vopsea proaspătă. Arize merse de la un stand la altul, murmurând, atingând ambalajele de plastic, alegând hăinuţe pentru copii, un căruţ roz, o păpuşă de plastic cu ochi albaştri.

– Totul e atât de lucios în supermarketuri, surioară, spuse Arize râzând. Nici un fir de praf!

Olanna ridică de pe raft o rochiţă albă tivită cu dantelă roz.

– *O maka.* E superbă.

– E prea scumpă, spuse Arize.

– Nu te-a întrebat nimeni pe tine.

Baby trase de pe un alt raft o păpuşă şi o întoarse cu capul în jos. Păpuşa scoase un sunet plângăcios.

– Nu, Baby. Olanna luă jucăria şi o puse la loc.

Colindară o vreme prin magazin, apoi se îndreptară spre piaţa Yaba, unde Arize putea să-şi caute materiale de croitorie. Strada Tejuosho[1] era plină de lume: familii se adunaseră în jurul cratiţelor cu mâncare aburindă, femei prăjeau porumb şi banane în cazane negre de arsuri, bărbaţi cu pieptul gol încărcau saci în camioane inscipţionate de mână: „NICI O STARE NU ESTE PERMANENTĂ“. „DUMNEZEU ŞTIE CEL MAI BINE.“ Ibekie parcă lângă standurile de ziare. Olanna aruncă o privire oamenilor care stăteau în picioare citind *Daily Times* şi se simţi cuprinsă de un val de mândrie. Citeau articolul lui Odenigbo, era sigură; era de departe cel mai bun din ediţia aceea. I-l redactase ea însăşi şi îi atenuase tonul retoric, aşa încât argumentul său – că numai un guvern unitar[2] putea înlătura divizarea societăţii datorată ideologiilor regionaliste – să iasă mai bine în evidenţă.

---

[1] Stradă în spatele marii pieţe acoperite Yaba (n.tr.)

[2] Adică nu federal (n.tr.)

Olanna o luă pe Baby de mână şi merse înainte, trecând de vânzătorii ambulanţi care şedeau sub umbrele, cu baterii, lacăte şi ţigări aranjate cu grijă pe tăvi de email. Intrarea principală în piaţă era ciudat de liniştită. Apoi Olanna văzu grămada de oameni din faţă. Un bărbat într-un maiou îngălbenit stătea în picioare în mijloc, în timp ce alţi doi îl pălmuiau, pe rând, metodic, cu lovituri înfundate.

– De ce? De ce minţi?

Bărbatul se uita la ei cu o privire tâmpă, aplecându-şi uşor capul după fiecare palmă. Arize se opri.

Cineva din mulţime strigă la ele.

– Îi numărăm pe ibo. *Oya,* veniţi şi spuneţi. Sunteţi ibo?

Arize murmură:

– *I kwuna okwu,* ca şi cum Olanna s-ar fi gândit să spună ceva, apoi clătină din cap şi începu să vorbească tare şi fluent în yoruba, întorcând din când în când capul din mers, pornind-o înapoi pe unde veniseră. Mulţimea încetă să le mai bage în seamă. Un alt bărbat într-un costum de safari era acum pălmuit pe ceafă.

– Eşti ibo! Nu minţi! Spune adevărul!

Baby începu să plângă.

– Mami Ola! Mami Ola!

Olanna o luă în braţe. Cu Arize nu schimbă nici o vorbă până când ajunseră în maşină. Ibekie întorsese deja şi se uita des în oglinda retrovizoare.

– Am văzut oameni fugind, spuse el.

– Ce se întâmplă? întrebă Olanna.

Arize ridică din umeri.

– Am auzit zvonuri că aşa fac în Kaduna şi în Zaria, după lovitura de stat: ies pe străzi şi încep să se ia de ibo, pentru că spun că ibo sunt de vină.

– *Ezi okwu?* Serios?

– Da, doamnă, spuse Ibekie repede, ca şi cum ar fi aşteptat ocazia să poată vorbi. Unchiul meu din Ebute Metta[1] nu mai doarme în casa lui de la puci. Toţi vecinii lui sunt yoruba, şi i-au spus că au venit nişte bărbaţi după el şi l-au căutat. Acum doarme în fiecare noapte la altcineva, până când îşi lichidează afacerile. Copiii şi i-a trimis acasă.

---

[1] Suburbie relativ săracă a Lagosului (n.tr.)

– *Ezi okwu?* Serios? repetă Olanna.

Se simţea pustiită. Nu ştiuse că lucrurile ajunseseră până aici: în Nsukka, viaţa era izolată, şi ştirile erau de fapt nereale, doar pretexte pentru discuţiile de fiecare seară, pentru monoloagele şi articolele pasionate ale lui Odenigbo.

– Lucrurile o să se liniştească, spuse Arize şi atinse mâna Olannei. Nu te îngrijora.

Olanna dădu din cap şi privi pe geam la cuvintele pictate pe un camion din apropiere: „NU EXISTĂ LINIE DIRECTĂ CU PARADISUL." Nu-i venea să creadă cât de uşor le fusese să nege cine erau, să se dezbare de identitatea lor ibo.

– O s-o îmbrac în rochiţa albă la botez, surioară, spuse Arize.

– Poftim, Ari?

Arize făcu semn spre burta ei.

– Fina ta va purta rochiţa aceea albă la botez. Îţi mulţumesc mult, surioară.

Lumina din ochii lui Arize o făcu pe Olanna să surâdă. Lucrurile aveau într-adevăr să se liniştească. O gâdilă pe Baby, dar Baby nu râse. Baby îi aruncă o privire înspăimântată, în care lacrimile nu se uscaseră încă de tot.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

9

Richard o privi pe Kainene trăgându-şi fermoarul rochiei liliachii şi întorcându-se spre el. Camera de hotel era puternic luminată, şi el se uită la ea şi la imaginea din oglinda aflată în spatele ei.

– *Nke a ka mma,* spuse el.

Era cu adevărat mai drăguţă decât rochia neagră de pe pat, cea pe care o alesese întâi pentru petrecerea dată de părinţii ei. Kainene se înclină ironic şi se aşeză să-şi încalţe pantofii. Arăta aproape frumoasă cu pudra aplicată pe faţă, şi rujul roşu pe buze, şi ţinuta relaxată, nu atât de tensionată cât fusese în ultima vreme, cât timp vânase un contract cu Shell-BP. Înainte de a pleca, Richard îi mătură cu mâna câteva fire căzute din perucă şi o sărută pe frunte, ca să nu i se ducă rujul.

În sufrageria părinţilor ei pluteau suspendate baloane strident colorate. Petrecerea era în toi. Servitori în alb şi negru se plimbau prin săli cu tăvi şi zâmbete mieroase, ţinându-şi capetele insuportabil de sus. Şampania spuma în pahare înalte, lumina candelabrelor reflecta sclipirea giuvaierelor atârnate la gâturile cucoanelor grase, iar trupa highlife dintr-un colţ cânta atât de tare, de energic, încât oamenii se înghesuiau unul în altul ca să se poată auzi.

– Văd mulţi şefi din noul regim, spuse Richard.

– Tata s-a grăbit să le intre în graţii, îi spuse Kainene la ureche. A şters-o până când lucrurile s-au liniştit, iar acum s-a întors să-şi facă noi prieteni.

Richard cercetă cu privirea restul încăperii. Îl observă imediat pe colonelul Madu, cu umerii lui laţi, faţa largă, trăsăturile masive şi capul înălţat deasupra tuturor. Vorbea cu un arab într-o redingotă

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

strâmtă. Kainene se duse la el să-l salute, iar Richard merse să-şi caute ceva de băut, evitând deocamdată întâlnirea cu Madu.

Mama lui Kainene se apropie de el şi-l sărută pe obraz; Richard îşi dădu seama că era beată, altfel l-ar fi întâmpinat cu obişnuitul „Bună seara“ îngheţat. Acum însă ea îi spuse că arăta bine şi îl prinse într-un colţ nefericit al camerei, cu peretele în spate şi o sculptură cam înfricoşătoare, un fel de leu rânjind, într-o parte.

– Kainene mi-a spus că te duci curând la Londra, nu? întrebă ea.

Tenul de abanos îi lucea de parcă ar fi fost din ceară din cauza machiajului excesiv. Avea ceva nervos în mişcări.

– Da. O să lipsesc vreo zece zile.

– Doar zece zile? Femeia zâmbi slab. Poate sperase că avea să fie plecat mai multă vreme, ca să poată găsi, în sfârşit, un candidat potrivit la mâna fiicei sale. Îţi vizitezi familia?

– Vărul meu Martin se însoară, spuse Richard.

– Aha.

Şiragurile de aur din jurul gâtului îi trăgeau capul în jos, făcându-l să pară încovoiat, ca şi cum ar fi dus o povară grea şi, încercând s-o ascundă, ar fi făcut-o de fapt şi mai vizibilă.

– Poate ne întâlnim atunci la un ceai în Londra, zise ea. I-am spus soţului meu că ar trebui să ne mai luăm o mică vacanţă. Nu că se va întâmpla ceva, dar nu toată lumea e mulţumită de acest decret al statului federal despre care vorbeşte guvernul[1]. E mai bine să fii departe până când lucrurile se aşază. S-ar putea să plecăm săptămâna viitoare, dar nu am spus nimănui, aşa că e secret. Îi atinse mâneca în joacă, şi Richard zări pentru o clipă zâmbetul lui Kainene în curba buzelor ei. Nu le-am spus nici măcar prietenilor noştri Ajuah. Îl cunoşti pe Şef Ajuah, proprietarul fabricii de îmbuteliat? Ei sunt ibo, dar din Vest. Am auzit că sunt dintre cei care neagă că ar fi ibo. Cine ştie ce o să spună că am făcut? Cine ştie? Sunt în stare să-i vândă pe ibo pentru nimic. Îţi spun eu, pentru nimic. Mai vrei ceva de băut? Aşteaptă-mă, îţi aduc eu! Aşteaptă-mă aici, nu pleca!

---

[1] După prima lovitură de stat din ianuarie 1966 şi arestarea maiorului Nzeogwu, puterea a fost preluată de comandantul armatei nigeriene, generalul Johnson Aguiyi-Ironsi (de naţionalitate ibo), care, în ciuda promisiunilor, nu a reuşit să-i aducă în faţa justiţiei pe complotişti, întărind astfel suspiciunile locuitorilor din Nord că puciul ar fi fost o acţiune cu tentă etnică, organizată de ibo în favoarea lor. Decretul 34 promovat de Ironsi, care prevedea abolirea guvernului federal în favoarea unuia naţional unitar, n-a făcut decât să-i nemulţumească încă o dată pe nordici, care se aflau mult în urma locuitorilor din Regiunea de Vest şi din Regiunea de Est în materie de educaţie şi de prezenţă în structurile administrative centrale, în ciuda faptului că, numeric, îi depăşeau pe aceştia. (n.tr.)

Imediat ce femeia se îndepărtă de el, şerpuitoare, Richard se duse s-o caute pe Kainene. O găsi pe terasă cu Madu, în picioare, privind la bazinul de dedesubt. Aerul era îmbibat de miros de friptură. Richard îi privi câteva momente. Madu îşi ţinea capul uşor înclinat într-o parte în timp ce Kainene vorbea; trupul ei părea fragil lângă statura lui uriaşă. Aveau aerul că se potrivesc fără să facă vrun efort în acest sens. Amândoi foarte întunecaţi la piele, ea – înaltă şi subţire, el – mai înalt şi enorm. Kainene se răsuci şi îl văzu.

– Richard, spuse ea.

El li se alătură şi-i strânse mâna lui Madu.

– Ce mai faci, Madu? *A na-emekwa?* întrebă el, nerăbdător să vorbească primul. Cum e viaţa în Nord?

– N-am motive să mă plâng, spuse Madu în engleză.

– N-ai venit cu Adaobi?

Richard îşi dorea ca maiorul să iasă mai des în lume cu soţia sa.

– Nu, spuse Madu şi sorbi din pahar.

Era clar că nu voise să-i deranjeze nimeni.

– Văd că mama făcea conversaţie, ce interesant, spuse Kainene. Eu şi Madu a trebuit să stăm o vreme cu Ahmed. Vrea să cumpere depozitul tatii din Ikeja.

– Tatăl tău n-o să-i vândă nimic, declară Madu, ca şi cum decizia îi aparţinea. Sirienii şi libanezii sunt deja proprietari pe jumătate din Lagos, şi toţi sunt nişte oportunişti nenorociţi în ţara asta.

– Eu i-aş vinde dacă n-ar mai mirosi atât de groaznic a usturoi, spuse Kainene.

Madu râse.

Kainene îşi strecură mâna în a lui Richard.

– Tocmai îi spuneam lui Madu că tu crezi că o să urmeze o altă lovitură de stat.

– N-o să mai fie nici o lovitură, replică Madu.

– Tu ar trebui să ştii, Madu, nu? Doar acum eşti mare colonel în armată, îl tachină Kainene.

Richard o strânse de mână.

– Am fost săptămâna trecută în Zaria[1], şi mi s-a părut că toată lumea nu vorbea decât despre un al doilea puci. Până şi Radio Kaduna şi *New Nigerian,* spuse Richard în ibo.

– Ce ştiu ziarele, de fapt? replică Madu în engleză.

Întotdeauna făcea aşa. De când Richard devenise aproape fluent în ibo, Madu îi răspundea insistent în engleză, forţându-l astfel să revină la limba maternă.

– Ziarele erau pline de articole despre jihad, şi Radio Kaduna transmitea mereu discursurile fostului Sardauna, şi oamenii discutau despre cum ibo au de gând să ocupe toate funcţiile administrative, şi...

Madu îl întrerupse.

– Nu va mai fi nici o lovitură. În armată se simte o oarecare tensiune, dar în armată e întotdeauna tensiune. Ai gustat din carnea de capră? Nu e grozavă?

– Ba da, aprobă Richard, aproape automat, şi apoi îşi dori să n-o fi făcut.

Aerul din Lagos era umed; lângă Madu, părea sufocant. Omul acesta îl făcea să se simtă trivial.

Cel de al doilea puci avu loc o săptămână mai târziu, şi prima reacţie a lui Richard fu de jubilaţie. Tocmai recitea, în livadă, scrisoarea lui Martin, şezând pe locul unde Kainene îi spunea adesea că apăruse o adâncitură în pământ exact de mărimea şi forma bucilor lui.

> Se mai practică astăzi intratul „în pielea“ cuiva? Întotdeauna am ştiut că asta ai să faci! Mama mi-a spus că ai renunţat la cartea despre arta triburilor băştinaşe şi eşti mulţumit cu altceva acum, un fel de jurnal de călătorie fictiv? Inclusiv despre relele făcute de europeni în Africa! Abia aştept să aflu mai multe când vii la Londra. Păcat că ai renunţat la vechiul titlu: *Coşul cu mâini.* Şi în Africa se tăiau mâini? Îmi închipuiam că numai în India. Mă faci curios!

Richard îşi imagină zâmbetul acela pe care Martin îl afişa adeseori pe când erau elevi, în acei ani în care mătuşa Elizabeth îi pusese să facă atâtea, cu hotărârea ei maniacală de a nu-i lăsa nici o clipă să lâncezească: concursuri de crichet, lecţii de box, de tenis, de pian cu francezul acela peltic. Martin excela în toate, întotdeauna cu zâmbetul acela superior al oamenilor născuţi să fie primii în mediul lor.

---

[1] Important oraş în statul Kaduna din nordul Nigeriei (n.tr.)

Richard se întinse să culeagă o floare care semăna cu un mac. Se întrebă cum avea să fie nunta lui Martin; logodnica lui era – surprinzător, nu? – creatoare de modă. Numai dacă ar putea Kainene să vină cu el! Dacă n-ar trebui să rămână aici să semneze noul contract. Îşi dorea ca mătuşa Elizabeth, şi Martin, şi Virginia s-o cunoască, dar cel mai mult îşi dorea ca ei să-l vadă pe el acum, după toţi anii petrecuţi aici: să vadă că era un bărbat mai oacheş şi mai fericit.

Ikejide se apropie de el.

– Domnule Richard! Doamna spune vă rog să veniţi. Este o nouă lovitură de stat[1], spuse Ikejide.

Părea emoţionat.

Richard se repezi în casă. El avusese dreptate; Madu se înşelase. Căldura umedă de iulie îi lipise părul de cap, şi Richard îşi trecu mâna prin păr în timp ce mergea. Kainene era pe canapea în sufragerie, stând cu mâinile încrucişate sub piept, legănându-se înainte şi înapoi. Vocea spicherului englez de la BBC se auzea atât de tare, încât ea aproape ţipă când spuse:

– Ofiţerii din Nord au preluat puterea. BBC zice că îi omoară pe ofiţerii ibo în Kaduna. Postul naţional nu spune nimic.

Vorbea prea repede. El se opri în picioare în spatele ei şi începu să-i maseze umerii, frământându-i muşchii ţepeni cu mişcări circulare. La radio, crainicul englez spunea, cu o voce gâtuită, că era cu totul ieşit din comun ca o lovitură de stat să aibă loc la numai şase luni după o alta.

– Ieşit din comun. Într-adevăr ieşit din comun, spuse Kainene. Întinse deodată mâna, cu o mişcare spasmodică, şi împinse radioul de pe masă. Aparatul căzu pe covor, şi o baterie desprinsă se rostogoli pe podea.

---

[1] Pe 29 iulie 1966, un al doilea puci a zguduit Nigeria, organizat de data aceasta de ofiţeri de extracţie nordică (iniţial se pare că aceştia avuseseră de gând să declare secesiunea Regiunii de Nord), ca răspuns la guvernarea generalului Ironsi, pe care locuitorii din Regiunea de Nord o vedeau drept o încercare a populaţiei ibo de a prelua puterea în stat. Ironsi a fost asasinat. (n.tr.)

– Madu e în Kaduna, spuse ea, şi-şi cufundă faţa în palme. Madu e în Kaduna.

– Nu te necăji, iubito, nu te necăji, spuse Richard.

Pentru prima oară îi trecu prin cap gândul că Madu ar fi putut muri. Se hotărî să nu se întoarcă o vreme la Nsukka, fără să-şi dea seama prea bine de ce. Era oare pentru că voia să fie alături de ea când ea avea să primească vestea că Madu era mort? În următoarele câteva zile, ea fu atât de încordată, încât începu şi el să-şi facă griji pentru Madu, şi apoi să se revolte că-şi făcea griji, şi apoi să se revolte că se revoltase. Nu trebuia să fie atât de meschin. Ea îl inclusese şi pe el în disperarea ei, la urma urmelor, ca şi cum Madu ar fi fost prietenul lor, nu doar al ei. Îi povestea despre telefoanele pe care le dăduse, despre cum întrebase peste tot ca să afle ce se întâmplase. Nimeni nu ştia. Soţia lui Madu nu avea nici o veste. În Lagos era haos. Părinţii ei plecaseră în Anglia. O mulţime de ofiţeri ibo erau morţi. Asasinatele fuseseră organizate; Kainene îi spuse despre un soldat care povestea că batalionul lui fusese chemat în formaţie pentru inspecţie, şi, după ce toată lumea se adunase, ofiţerii din Nord îi aleseseră pe toţi soldaţii ibo, îi scoseseră din cazarmă şi-i împuşcaseră.

Kainene era amuţită de durere, dar nu plângea niciodată, aşa că, în ziua în care îi spuse cu un suspin în voce, că aflase ceva, el fu sigur că era vorba despre Madu. Richard se gândi cum ar putea s-o consoleze, *dacă* va putea.

– Udodi, spuse Kainene. Colonelul Udodi Ekechi a fost omorât.

– Udodi?

Richard fusese atât de sigur că era vorba despre Madu, încât timp de o clipă rămase mut.

– Soldaţii din Nord l-au închis într-o celulă din cazarmă şi l-au silit să-şi mănânce propria scârnă. Kainene făcu o pauză. Apoi l-au bătut până a căzut în nesimţire, l-au legat pe o cruce de fier şi l-au azvârlit înapoi în celulă. A murit legat de o cruce de fier. A murit pe cruce.

Richard se aşeză încet. Dezgustul pe care i-l stârnea Udodi – gălăgios, beat, veşnic duplicitar – nu făcuse decât să se intensifice în ultimii ani. Dar la auzul veştii despre moartea lui fu impresionat. Se gândi din nou la posibilitatea morţii lui Madu şi-şi dădu seama că nu ştia cum ar fi reacţionat.

– Cine ţi-a spus?

– Maria Obele. Soţia lui Udodi e verişoara ei. Zicea că a auzit că nici un ofiţer ibo din Nord n-a scăpat. Dar nişte oameni din Umunnachi spun că ar fi auzit că Madu a scăpat. Adaobi n-a aflat nimic. Cum ar fi putut să scape? Cum?

– Poate se ascunde pe undeva.

– Cum? întrebă Kainene din nou.

Colonelul Madu apăru în casa lui Kainene două săptămâni mai târziu, arătând mult mai înalt acum din pricină că slăbise atât de tare; prin cămaşa albă i se vedeau claviculele.

Kainene scoase un ţipăt.

– Madu? Tu eşti? *O gi di ife a?*

Richard nu-şi dădu seama care se repezise primul spre celălalt, dar Kainene şi Madu se îmbrăţişau acum strâns, iar Kainene îi mângâia braţele şi chipul cu o tandreţe care îl făcu pe Richard să privească în altă parte. Se îndreptă spre bar şi turnă un whisky pentru Madu şi un gin pentru sine.

– Mulţumesc, Richard, spuse Madu, dar nu luă băutura, şi Richard rămase acolo, ţinând în mâini două pahare, până când se hotărî să pună unul jos.

Kainene se aşeză pe o măsuţă în faţa lui Madu.

– Am auzit că ai fost împuşcat în Kaduna, pe urmă am auzit că te-au îngropat de viu într-o pădure, pe urmă că ai scăpat şi pe urmă că erai într-o închisoare în Lagos.

Madu nu spuse nimic. Kainene îl privea fix. Richard îşi termină ginul şi îşi mai turnă un pahar.

– Îţi aminteşti de prietenul meu Ibrahim? De la Sandhurst? întrebă Madu în cele din urmă.

Kainene dădu din cap.

– Ibrahim mi-a salvat viaţa. Mi-a spus despre puci chiar în dimineaţa respectivă. El nu era implicat direct, dar majoritatea lor – a ofiţerilor din Nord – ştiau că avea să se întâmple. M-a dus cu maşina la casa vărului lui, dar n-am înţeles cu adevărat ce se petrecea până când Ibrahim nu l-a rugat pe vărul lui să mă ducă în curtea din spate, unde îşi ţine animalele domestice. Am dormit două zile în poiată.

– Nu! *Ekwuzina!*

– Şi ştii că au venit soldaţi să mă caute în casa vărului lui? Toată lumea ştia cât eram de apropiaţi eu şi Ibrahim, aşa că au bănuit că el mă ajutase să scap. Dar n-au controlat coteţul de păsări. Madu făcu o pauză, dând din cap şi privind în depărtare. N-am avut habar cât de oribil miroase găinaţul de găină până când n-am dormit trei zile în el. În a treia zi, Ibrahim mi-a trimis nişte caftane şi ceva bani printr-un băiat şi m-a rugat să plec imediat. M-am îmbrăcat ca un nomad fulani şi am luat-o prin satele mai mici, pentru că Ibrahim spusese că artileriştii organizaseră blocaje pe toate drumurile mari din statul Kaduna. Am avut noroc să dau peste un şofer de camion, un ibo din Ohafia[1], care m-a dus la Kafanchan[2]. Acolo locuieşte vărul meu. Îl ştii pe Onunkwo, nu? Madu nu aşteptă ca ea să răspundă. E şef de gară, şi mi-a spus că soldaţii din Nord închiseseră podul Makurdi[3]. Podul acela a devenit un mormânt. Au controlat fiecare vehicul, au reţinut trenurile de pasageri ore în şir, i-au împuşcat pe toţi soldaţii ibo pe care i-au descoperit şi i-au aruncat în apă. Mulţi soldaţi erau deghizaţi, dar i-au găsit după bocanci.

– Cum?

Kainene se aplecă înainte.

– Bocanci. Madu îşi privi pantofii. Ştii că noi, soldaţii, purtăm bocanci tot timpul, aşa că au cercetat picioarele tuturor bărbaţilor, şi orice bărbat ale cărui picioare erau curate şi cu pielea netedă, nu crăpată de armatan, a fost luat şi împuşcat. Le-au căutat şi frunţile, ca să vadă urma chipielor, pentru că la soldaţi pielea de deasupra era mai deschisă. Madu clătină din cap. Onunkwo m-a sfătuit să mai aştept câteva zile. El credea că n-aveam să reuşesc să trec de pod, pentru că aveau să mă recunoască oricât de bine m-aş fi deghizat. Aşa că am stat zece zile într-un sat de lângă Kafanchan. Onunkwo mi-a găsit diferite gazde. La el nu eram în siguranţă. În fine, mi-a spus într-o zi că găsise un şofer, un om de treabă din Nnewi[4], care era de acord să mă ascundă în cisterna cu apă a trenului său de marfă. Omul mi-a dat un costum de pompier, şi m-am urcat în cisternă. Apa îmi venea până la bărbie. De fiecare dată când trenul se smucea, îmi intra apă în nas. Când am ajuns la pod, soldaţii au căutat prin tot trenul. Am auzit paşi pe capacul cisternei, şi mi-am zis că până aici mi-a fost. Dar n-au deschis-o, şi am trecut mai departe. Abia atunci am ştiut că rămăsesem în viaţă şi că aveam să supravieţuiesc. M-am întors în Umunnachi şi am găsit-o pe Adaobi îmbrăcată în negru.

---

[1] Regiune din sudul Nigeriei, în ţara ibo, statul Abia (n.tr.)

[2] Oraş în sudul statului Kaduna, aflat pe una dintre principalele trasee de cale ferată ale ţării (Port Harcourt–Maiduguri) (n.tr.)

[3] Podul din Makurdi se află mai la sud pe aceeaşi cale ferată care uneşte sudul şi nordul Nigeriei. (n.tr.)

[4] Oraş principal în statul Anambra, în sud-estul Nigeriei (n.tr.)

Kainene continuă să-l privească mult timp după ce el sfârşise de vorbit. În tăcerea care se lăsase, Richard se simţi din nou stingherit, pentru că nu ştia exact cum trebuia să reacţioneze, ce expresie să ia.

– Soldaţii ibo şi soldaţii din Nord nu mai pot locui în aceeaşi cazarmă după toate astea. E absolut imposibil, spuse colonelul Madu. Avea o lucire sticloasă în ochi. Şi Gowon[1] nu poate fi şeful statului. Nu ni-l pot impune pe Gowon. Nu aşa se fac lucrurile. Sunt alţii mai în vârstă decât el.

– Şi acum ce ai să faci? întrebă Kainene.

Madu nu păru s-o fi auzit.

– Au murit atât de mulţi de-ai noştri, spuse el. Atât de mulţi bărbaţi buni, de nădejde – Udodi, Iloputaife, Okunweze, Okafor –, şi toţi erau oameni care credeau în Nigeria, cărora nu le păsa de ce etnie erai. Până la urmă, Udodi vorbea hausa mai bine decât ibo, şi uite cum l-au măcelărit. Madu se ridică şi începu să măsoare camera cu paşi mari. Problema a fost politica echilibrului etnic. Eu am făcut parte din comisia care i-a spus generalului nostru comandant că politica asta trebuia abandonată, că ea nu făcea decât să provoace disensiuni, că ar trebui să înceteze a promova ofiţeri din Nord care nu erau suficient de pregătiţi. Dar comandantul a spus nu, comandantul nostru *englez.* Madu se răsuci şi îi aruncă o privire lui Richard.

– Am să-l rog pe Ikejide să-ţi facă orezul acela care-ţi place ţie, spuse Kainene.

Madu ridică din umeri, tăcut, şi îşi aţinti privirea pe fereastră.

---

[1] Deşi aparent nu a făcut parte dintre cei care au organizat cea de a doua lovitură de stat şi nu avusese până atunci nici un fel de ambiţii politice, generalul Yakubu Gowon (n. 1934) a fost ales să conducă guvernul militar impus după puci datorită faptului că provenea din Nord, dar nu era de etnie hausa sau fulani (ci ngas) şi nici musulman. A rămas în fruntea statului timp de zece ani, până în 1975, când a fost deposedat de putere tot printr-o lovitură de stat militară. (n.tr.)

10

Ugwu puse masa pentru prânz.

– Gata, domnule, spuse el, deşi ştia că stăpânul n-avea să se atingă de supa de *okro*[1] şi avea să se plimbe în sus şi-n jos prin sufragerie ascultând radioul dat la maximum, aşa cum făcuse de când domnişoara Adebayo plecase, cam cu o oră în urmă. Bătuse atât de tare în uşa de la intrare, încât Ugwu se temuse că sticla avea să se crape, şi apoi, când el îi deschisese, ea îl împinsese şi se năpustise în casă, întrebând:

– Unde ţi-e stăpânul? Unde e?

– Îl chem, doamnă, spusese Ugwu, dar domnişoara Adebayo se repezise înaintea lui în biroul stăpânului. Ugwu o auzise spunând:

– Se întâmplă ceva în Nord, şi gura i se uscase, pentru că domnişoara Adebayo nu era o alarmistă, şi deci ceea ce se petrecea în Nord trebuia să fie serios, iar Olanna se afla în Kano.

Încă de la a doua lovitură de stat, petrecută cu câteva săptămâni în urmă, când soldaţii ibo fuseseră ucişi, Ugwu se străduise să înţeleagă ce se întâmpla: citea ziarele mai atent, asculta mai îndeaproape conversaţiile stăpânului cu invitaţii săi. Discuţiile lor nu se mai încheiau cu râsete prieteneşti, şi în sufragerie părea adesea să domnească o atmosferă de nesiguranţă, de presimţire, ca şi cum toţi ştiau că avea să se întâmple ceva, dar nu ştiau ce. Nici unul dintre ei nu şi-ar fi închipuit vreodată că avea să se întâmple *aşa ceva,* că spicherul de la Radio Enugu avea să anunţe, în timp ce Ugwu netezea faţa de masă: „Martori de la faţa locului au confirmat că până la cinci sute de ibo au fost ucişi în Maiduguri".

---

[1] Bame

– Aberaţii! strigă stăpânul. Ai *auzit?* Ai auzit *ce* a spus?

– Da, domnule, spuse Ugwu. Spera ca zgomotul să n-o trezească pe Baby din somnul de după-amiază.

– Imposibil! spuse stăpânul.

– Domnule, e gata supa, zise Ugwu.

– Cinci sute de oameni omorâţi. E o aberaţie! Nu poate fi adevărat!

Ugwu duse farfuria în bucătărie şi o puse în frigider. Îi venea rău de la mirosul condimentelor, precum şi la vederea supei, a mâncării. Dar Baby avea să se scoale curând, şi trebuia să-i pregătească prânzul. Scoase un săculeţ cu cartofi din cămară şi se aşeză la masă, aţintindu-şi privirea asupra ei, gândindu-se la Olanna, care plecase cu două zile în urmă în Kano să o aducă pe mătuşa Arize, cum părul împletit în codiţe îi întindea pielea pe frunte, făcându-i-o să pară strălucitoare.

Baby intră în bucătărie.

– Ugwu.

– *I tetago?* Gata, te-ai trezit? spuse Ugwu şi o îmbrăţişă. Se întrebă dacă stăpânul o văzuse trecând pe lângă sufragerie. Ai văzut puişori în vis?

Baby râse, şi gropiţele din obraji i se adânciră.

– Da!

– Ai vorbit cu ei?

– Da.

– Şi ce ţi-au spus?

Baby nu răspunse ca de obicei. Îşi luă mânuţele de după gâtul lui şi se aşeză pe vine pe podea.

– Unde e Mami Ola?

– Mami Ola se întoarce în curând. Ugwu examină lama cuţitului. Acum ajută-mă, te rog, să curăţ cartofii. Pune toate cojile în coşul de gunoi, şi, când Mami Ola se întoarce, o să-i spunem că m-ai ajutat să fac mâncare.

După ce Ugwu puse cartofii la fiert, îi făcu baie, o dădu pe tot corpul cu pudră de talc Pears şi îi aduse cămăşuţa de noapte roz. Era cea care îi plăcea Olannei, cea despre care spunea că o făcea pe Baby să arate ca o păpuşă. Dar Baby zise:

– Vreau pijamaua.

Ugwu nu mai ştiu care îi plăcea de fapt Olannei mai mult, cămăşuţa de noapte sau pijamaua.

Se auzi un ciocănit în uşa din faţă. Stăpânul ieşi în fugă din cabinet. Ugwu se năpusti la uşă, apucă de mâner şi îl ţinu strâns, ca să fie sigur că el avea să fie cel care o deschidea, deşi ştia că nu putea să fi Olanna. Ea avea cheie.

– Obiozo? întrebă stăpânul, uitându-se la unul din cei doi bărbaţi care stăteau în uşă. Obiozo?

Când Ugwu îi văzu pe bărbaţii aceia cu ochi goi şi hainele mânjite de noroi, ştiu imediat că trebuia s-o ia pe Baby de acolo, s-o apere. Îi duse mâncarea în dormitor, o puse pe măsuţa ei de joacă şi îi spuse că putea să se prefacă şi să spună că mânca împreună cu Jill din benzile desenate cu *Jack şi Jill* care veneau împreună cu ziarul *Renaissance.* El stătu lângă uşa care dădea în coridor şi trase cu ochiul în sufragerie. Unul din bărbaţi vorbea, celălalt bea dintr-o sticlă cu apă, ignorând paharul de pe masă.

– Am găsit un şofer de camion care s-a învoit să ne ducă, spuse cel care vorbea, şi Ugwu îşi dădu seama imediat că era o rudă a stăpânului; folosea dialectul de Abba, în care fiecare *f* suna ca un *v.*

– Ce s-a întâmplat? întrebă stăpânul.

Bărbatul puse sticla jos şi spuse încet:

– Ne omoară ca pe muşte. Înţelegi? Ca pe muşte.

– Am văzut prea multe, *anyi afujugo anya,* spuse Obiozo. Am văzut o familie întreagă, mama, tatăl şi trei copii, zăcând pe drumul spre autogară. Pur şi simplu zăceau acolo.

– Şi despre Kano ce ştiţi? Ce se petrece în Kano? întrebă stăpânul.

– Acolo a început, răspunse bărbatul.

Obiozo vorbea, spunea ceva despre vulturi şi despre cadavre aruncate în afara zidurilor oraşului, dar Ugwu nu-l mai ascultă. „Acolo a început“ îi răsuna mai departe în cap. Nu voia să cureţe camera de oaspeţi, şi să caute cearceafuri curate, şi să încălzească supă, şi să facă *garri* proaspăt pentru ei. Voia ca bărbaţii aceştia să plece imediat. Sau, dacă nu plecau, voia să tacă naibii din gură. Voia ca spicherii de la radio să nu mai spună nimic, dar ei nu-l ascultau. Repetară ştirile despre asasinatele din Maiduguri până când lui Ugwu îi veni să arunce aparatul pe fereastră, iar a doua zi după-amiază, după ce musafirii plecaseră, o voce solemnă la Radio Enugu relată ce văzuseră martori oculari din Nord: profesori hăcuiţi în Zaria, o întreagă biserică de rit catolic din Sokoto incendiată, o femeie însărcinată din Kano cu burta despicată. Crainicul se opri. „Unii dintre oamenii noştri se întorc la locurile de baştină.[1] Cei norocoşi. Gările sunt pline de oameni. Dacă aveţi pâine şi ceai, facem un apel la dumneavoastră să le duceţi pasagerilor din gări. Să-i ajutăm pe semenii noştri aflaţi în nevoie."

Stăpânul sări de pe canapea.

– Du-te, Ugwu, spuse el. Ia nişte pâine şi ceai şi du-te la gară!

– Da, domnule, spuse Ugwu. Înainte să prepare ceaiul, prăji nişte banane pentru prânzul lui Baby. Am pus masa lui Baby în cuptor, domnule, spuse el.

Nu era sigur că stăpânul îl auzise şi, în timp ce pleca, se temu că Baby avea să rămână flămândă şi că stăpânul n-avea să ştie că bananele ei prăjite erau în cuptor. Preferă să-şi facă griji despre asta până ajunse la gară. Pe toată lungimea peronului erau întinse covoraşe şi haine murdare, şi pe ele se ghemuiau oameni, bărbaţi, şi femei, şi copii, plângând, mâncând pâine şi îngrijindu-şi rănile. Prin mulţime se strecurau vânzătorii ambulanţi cu tăvile pe cap. Ugwu nu voia să intre în labirintul acela de fiinţe în zdrenţe, dar îşi făcu curaj şi se apropie de un bărbat care şedea pe pământ, cu o cârpă pătată cu roşu înfăşurată în jurul capului. Peste tot bâzâiau muşte.

– Vreţi puţină pâine? întrebă Ugwu.

– Da, băiete. *Dalu.* Mulţumesc.

Ugwu nu se uită să vadă cât de adâncă era rana de cuţit pe care o avea la cap. Îi turnă ceai şi îi întinse pâinea. Mâine n-avea să-şi amintească de omul acesta pentru că nu voia să-şi amintească.

– Vreţi puţină pâine? îl întrebă el pe un alt bărbat din apropiere, care şedea încovoiat. *I choro* pâine?

Omul se întoarse. Ugwu se dădu înapoi şi aproape că scăpă sticla din mână. Bărbatul nu avea ochiul drept; în locul lui era numai o scobitură sângerândă.

---

[1] Aproximativ un milion de etnici ibo au revenit în Sud după incidentele din nordul Nigeriei din 1966. (n.tr.)

– Soldaţii ne-au salvat, povestea cel dintâi, ca şi cum simţise că trebuia să-şi spună povestea în schimbul pâinii pe care acum o muia în ceai. Ne-au spus să fugim în cazarmă. Nenorociţii ăia ne fugăreau ca pe vite, dar, după ce am intrat în cazarmă, am fost în siguranţă.

În gară trase un tren ce scârţâia din toate încheieturile, atât de ticsit, încât câţiva oameni călătoriseră în afara vagoanelor, ţinându-se de bare. Ugwu se uită cum pasagerii obosiţi, prăfuiţi şi însângeraţi se dădeau jos, dar nu se repezi să-i ajute. Nu putea suporta gândul că Olanna era unul dintre călătorii aceia invalizi, învinşi, şi, pe de altă parte, nu putea suporta gândul că nu era printre ei, că se afla încă în urmă, undeva în Nord. Privi până când trenul se goli. Olanna nu era acolo. Ugwu îi dădu pâinea rămasă bărbatului cu un singur ochi, apoi se întoarse şi o luă la fugă. Nu se opri până când ajunse la strada Odim şi trecu de tufişul cu flori albe.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

11

Olanna şedea pe terasa casei lui Mohammed, bând lapte rece de orez, râzând încântată de senzaţia delicioasă pe care i-o dădea pe gât în timp ce înghiţea, de dulceaţa lipicioasă de pe buzele ei, când portarul se ivi în încăpere şi ceru permisiunea să-i vorbească lui Mohammed.

Mohammed ieşi şi se întoarse câteva clipe mai târziu, ţinând în mână ceva ce semăna cu o foaie volantă.

– E o revoltă, spuse el.

– Studenţii, nu? întrebă Olanna.

– Cred că e ceva religios. Trebuie să pleci imediat.

Ochii lui îi evitau privirea.

– Mohammed, linişteşte-te!

– Sule zice că oamenii baricadează drumurile şi îi caută pe necredincioşi. Vino, hai!

El se îndrepta deja spre intrarea în casă. Olanna îl urmă. Mohammed îşi făcea prea multe griji, serios. La urma urmei, studenţii musulmani demonstrau tot timpul în legătură cu una sau alta şi îi hărţuiau pe cei îmbrăcaţi în stil occidental, dar întotdeauna se dispersau destul de repede.

Mohammed intră într-o cameră şi veni de acolo cu o eşarfă lungă.

– Poartă asta, ca să nu ieşi în evidenţă, spuse el.

Olanna şi-o puse peste cap şi şi-o înfăşură în jurul gâtului.

– Arăt ca o musulmană adevărată, glumi ea.

Dar Mohammed abia dacă zâmbea.

– Hai să mergem! Ştiu eu o scurtătură până la gară.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– La gară? Eu şi Arize plecăm abia mâine, Mohammed, spuse Olanna. Aproape alerga ca să ţină pasul cu el. Mă întorc la casa unchiului în Sabon Gari.

– Olanna. Mohammed porni maşina, care se smuci. Sabon Gari e un loc periculos.

– Ce vrei să spui?

Olanna trase de eşarfă; broderia de la colţuri o zgâria pe gât.

– Sule spunea că sunt bine organizaţi.

Olanna se holbă la el, înspăimântată deodată de expresia lui îngrozită.

– Mohammed?

Vocea lui era joasă.

– A spus că Bulevardul Aeroportului e presărat cu trupuri de ibo.

Olanna înţelese, atunci, că nu era vorba despre o simplă demonstraţie a studenţilor evlavioşi. Frica o gâtui. Îşi împreună palmele.

– Te rog, hai să le luăm şi pe rudele mele mai întâi, spuse ea. Te rog.

Mohammed se îndreptă spre Sabon Gari. Pe lângă ei trecu un autobuz galben, prăfuit; arăta ca unul dintre acelea pe care le foloseau politicienii în timpul campaniilor prin zonele rurale pentru a împărţi orez şi bani ţăranilor. Un bărbat atârna de uşă în afară, cu un megafon lipit de buze, din care răsunau, tărăgănat, cuvinte: „Ibo trebuie să plece. Necredincioşii trebuie să plece. Ibo trebuie să plece“. Mohammed întinse mâna şi o strânse pe a Olannei, şi o ţinu astfel cât timp trecură pe lângă un grup de bărbaţi tineri de pe marginea drumului, care intonau *Araba, araba!* Încetini şi claxonă de câteva ori în semn de solidaritate; ei le făcură cu mâna, şi el acceleră din nou.

În Sabon Gari, prima stradă era goală. Olanna văzu fumul ridicându-se în umbre înalte, cenuşii, apoi simţi mirosul de ars.

– Stai aici, spuse Mohammed în timp ce oprea maşina lângă curtea unchiului Mbaezi.

Ea îl privi coborând în fugă din automobil. Strada arăta ciudat, neobişnuit; poarta de la intrare era ruptă, trântită la pământ. Apoi Olanna observă chioşcul mătuşii Ifeka – sau ce mai rămăsese din el: aşchii de lemn, pachete de alune împrăştiate pe pământ. Deschise uşa şi ieşi din maşină. O clipă îşi ţinu răsuflarea, pentru că era cumplit de cald, iar lumina focului, orbitoare – flăcările se învolburau deasupra acoperişului, cenuşa şi scrumul pluteau în aer –, apoi o luă la fugă spre casă. Se opri când văzu trupurile. Unchiul Mbaezi zăcea cu faţa în jos, într-o poziţie nefiresc răsucită, cu picioarele răşchirate. Din tăietura larg deschisă de la ceafă îi ieşea ceva albicios, de culoarea untului. Mătuşa Ifeka era întinsă pe terasă. Pe corpul ei gol se vedeau numeroase răni mai mici, presărate pe mâini şi pe picioare ca urmele unor buze uşor întredeschise.

Olanna se simţi cuprinsă de o senzaţie apoasă de greaţă, care i se răspândi apoi în tot corpul, până nu-şi mai simţi picioarele. Mohammed o trăgea, o târa, îi strângea dureros braţul. Dar ea nu putea pleca fără Arize. Arize putea să nască în orice moment. Trebuia s-o ducă undeva unde o putea vedea un doctor.

– Arize, spuse ea. Locuieşte puţin mai jos.

Fumul se îngroşa în jurul ei, aşa că Olanna nu-şi dădu seama dacă bărbaţii care intraseră în curte erau oameni în carne şi oase sau doar pale de fum, până când văzu tăişurile metalice ale topoarelor şi ale satârelor sclipind şi caftanele însângerate care le fluturau în jurul picioarelor.

Mohammed o împinse în maşină, ocoli automobilul prin spate şi intră şi el.

– Ţine-ţi faţa în jos, spuse el.

– Am răpus toată familia. Aşa a fost voia lui Allah! strigă unul dintre bărbaţi în hausa.

Omul i se păru Olannei cunoscut. Era Abdulmalik. Împinse cu piciorul un trup de pe jos, şi abia atunci Olanna observă câte corpuri zăceau acolo, ca nişte păpuşi de cârpă.

– Cine sunteţi? întrebă un altul, oprindu-se în faţa maşinii.

Mohammed deschise portiera din dreptul lui, cu motorul pornit, şi spuse ceva în hausa, rapid, pe un ton persuasiv. Omul se dădu la o parte. Olanna se întoarse să se uite mai bine, să se convingă dacă fusese într-adevăr Abdulmalik.

– Nu ridica ochii! spuse Mohammed.

Trecu razant pe lângă un arbore *kuka;* unul dintre fructele mari căzuse din copac, şi Olanna îl auzi strivindu-se, zemos, sub roata maşinii. Îşi lăsă capul mai jos. *Era* într-adevăr Abdulmalik. Tocmai dăduse cu piciorul într-un alt corp de pe jos, un trup fără cap al unei femei, şi păşise peste el – pusese întâi un picior, apoi pe celălalt –, deşi avea loc destul să fi trecut pe lângă[1].

– Allah nu permite aşa ceva, spuse Mohammed. Tremura din tot corpul. Allah n-o să-i ierte. N-o să-i ierte nici pe oamenii care i-au îndemnat să facă aşa ceva. Allah n-o să ierte aşa ceva *niciodată.*

Merseră mai departe, într-o tăcere ameţitoare, trecând pe lângă poliţişti în uniforme pătate de sânge, pe lângă vulturi poposiţi pe marginea drumului, pe lângă băieţi care cărau aparate de radio furate, până când Mohammed parcă la intrarea în gară şi o împinse pe Olanna într-un tren înţesat de oameni.

Olanna şedea pe podeaua trenului cu genunchii la piept, înghesuită din toate părţile de corpuri calde şi asudate. Pe laturile trenului erau oameni legaţi cu curele de vagoane, alţii stăteau pe trepte, ţinându-se de bare. Auzi strigăte înăbuşite când un bărbat căzu dintr-un vagon. Trenul era o adunătură de fiare care abia se ţineau la un loc, săltând de parcă şinele ar fi fost presărate cu muşuroaie, şi, de fiecare dată când se zguduia, Olanna era azvârlită înspre femeia care şedea lângă ea, înspre ceva ce femeia ţinea în poală, un vas mare ca un ciubăr. Rochia femeii era plină de pete neregulate care păreau a fi de sânge, dar Olanna nu-şi dădea seama prea bine. Ochii îi ardeau – ca şi când ar fi fost impregnaţi cu un amestec de ardei iute şi nisip, care-i înţepa şi îi ardea pleoapele. Era un chin să clipească, să-i închidă, să-i ţină deschişi. Ar fi vrut să şi-i smulgă din orbite. Îşi uda degetele cu salivă şi-i freca. Făcea uneori aşa când Baby se zgâria. „Mami Ola!" se văita Baby, ridicând mâna sau piciorul vinovat, şi Olanna îşi băga un deget în gură şi îl trecea peste zgârietură. Dar acum saliva nu făcea decât să-i intensifice arsura.

Un bărbat tânăr din faţa ei ţipă şi-şi puse mâinile pe cap. Trenul se smuci, şi Olanna se lovi din nou de vasul acela mare; îi plăcea rezilienţa lemnului. Întinse ezitant mâna şi mângâie uşor liniile întretăiate zgâriate în corpul ciubărului. Închise ochii, pentru că aşa o ardeau mai puţin, şi îi ţinu închişi ore întregi, cu mâna odihnindu-se pe vasul de lemn, până când cineva strigă în ibo:

---

[1] În multe culturi tradiţionale, păşitul peste un mort este un semn rău şi o dovadă de lipsă de respect faţă de decedat şi de rudele acestuia. (n.tr.)

– *Anyi agafeela!* Am trecut fluviul Niger! Suntem acasă!

Ceva lichid – urină – se împrăştie pe podeaua trenului. Olanna îşi simţi rochia îmbibându-se, rece, sub ea. Femeia cu vasul de lemn o înghionti, apoi făcu semn mai multor oameni din apropiere.

– *Bianu,* veniţi, spuse ea. Veniţi şi uitaţi-vă! Deschise vasul. Uitaţi-vă, repetă.

Olanna privi înăuntrul vasului. Văzu capul fetiţei, cu pielea cenuşie, cu părul împletit în codiţe, cu ochii albi şi gura deschisă. Se uită fix la ea câteva momente, şi apoi îşi feri privirea. Cineva ţipă.

Femeia puse capacul la loc.

– Mi-a luat atâta timp să-i împletesc codiţele astea. Avea un păr aşa de des.

Trenul se oprise cu un scrâşnet ruginit. Olanna se dădu jos şi rămase nemişcată în mulţimea care se împingea. O femeie leşină. Şoferii loveau laturile camioanelor, intonând: „Owerri!“, „Enugu!“, „Nsukka!“ Olanna se gândi la codiţele fetiţei. O văzu deodată pe mama ei împletindu-le, înmuind degetul în pomadă şi întinzând-o pe păr, înainte să-l despartă cu un pieptene de lemn.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

12

Avionul ateriză în Kano în timp ce Richard recitea bileţelul pe care i-l lăsase Kainene. Îl găsise abia atunci când căutase o revistă în servietă. Îşi dori să fi ştiut că foaia aceea zăcuse acolo toate cele zece zile cât stătuse el la Londra, aşteptând să fie citită.

> E oare dragoste nevoia aceasta rebelă de a te avea alături aproape întotdeauna? E oare dragoste sentimentul acesta de siguranţă pe care mi-l dau tăcerile noastre? E dragoste acest dor, această plenitudine?

Richard surâdea în timp ce citea; Kainene nu-i scrisese niciodată aşa ceva până atunci. Probabil că nu-i scrisese niciodată nimic, afară de genericul „Cu dragoste, Kainene" pe felicitările de la ziua lui de naştere. Citi şi reciti biletul, oprindu-se cu privirea pe fiecare E, atât de învolt, încât semăna mai degrabă cu simbolul lirei sterline. Brusc, simţi că nu îl deranja faptul că zborul plecase cu întârziere din Londra şi că escala aceasta în Kano pentru a schimba avionul spre Lagos avea să-l întârzie şi mai mult. Se simţi învăluit de o absurdă senzaţie de uşurinţă; orice i se părea realizabil, orice se putea rezolva până la urmă. Se ridică şi o ajută pe femeia aşezată lângă el să îşi ducă bagajul jos. „E oare dragoste sentimentul acesta de siguranţă pe care mi-l dau tăcerile noastre?"

– Sunteţi foarte amabil, îi spuse femeia cu accent irlandez.

Avionul fusese plin de străini. Dacă ar fi fost aici, Kainene ar fi făcut cu siguranţă vreo remarcă ironică: „Iată-i pe europenii porniţi la vânătoare". Strânse mâna stewardesei de la baza rampei şi o porni iute pe pistă. Soarele ardea, cu o fierbinţeală albă sfredelitoare care-l făcu

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

să-şi închipuie cum fluidele corporale i se evaporau, i se uscau, şi Richard fu uşurat să intre în clădirea răcoroasă. Se aşeză la coada de la paşapoarte şi reciti bileţelul lui Kainene. „E oare dragoste nevoia asta rebelă de a te avea alături aproape întotdeauna?" Când se întorcea în Port Harcourt avea s-o ceară în căsătorie. La început ea urma să spună ceva de genul: „Un bărbat alb şi, în plus, fără bani. Părinţii mei vor fi scandalizaţi". Dar avea să accepte. Richard ştia că avea să accepte. Se întâmpla ceva cu ea în ultima vreme, era mai moale, mai maleabilă – de aici şi această mărturisire. El nu era sigur că ea îl iertase pentru incidentul cu Olanna – nu vorbiseră niciodată despre asta –, dar bileţelul acesta, această nouă deschidere însemnau că era gata să facă un pas mai departe. Tocmai netezea bileţelul în mână, când un agent vamal, tânăr şi foarte negru la faţă, îl întrebă:

– Aveţi ceva de declarat, domnule?

– Nu, spuse Richard şi îi înmână paşaportul. Merg mai departe, până la Lagos.

– Foarte bine, domnule, bravo! Bine aţi venit în Nigeria, spuse tânărul.

Avea un trup mare, dolofan, care arăta cam deşelat în uniformă.

– Lucraţi aici? îl întrebă Richard.

– Da, domnule. Îmi fac stagiul. Până în decembrie.

– Minunat, replică Richard. Şi de unde sunteţi?

– Din zona de sud-est, domnule, dintr-un orăşel numit Obosi.

– Vecin cu Onitsha.

– Ştiţi unde este, domnule?

– Lucrez la Universitatea din Nsukka şi am călătorit prin toată zona de est. Scriu o carte despre ea. Iar logodnica mea este din Umunnachi, nu departe de oraşul dumneavoastră.

Richard fu cuprins de un sentiment de împlinire dându-şi seama cu câtă uşurinţă pronunţase cuvântul „logodnică" – era un semn al viitorului său statut de bărbat sub papuc. Zâmbi, apoi îşi dădu seama că zâmbetul ameninţa să i se transforme într-un chicotit de satisfacţie şi că ar putea părea uşor scrântit. Bileţelul era de vină.

– Logodnica dumneavoastră, domnule?

Tânărul avea o voce dezaprobatoare.

– Da. O cheamă Kainene.

Richard îi pronunţă numele încet, tărăgănat.

– Vorbiţi ibo, domnule?

În ochii tânărului se întrezări o urmă de respect.

– *Nwanne di na mba,* spuse Richard enigmatic, sperând că nu încurcase lucrurile şi că proverbul însemna într-adevăr că tovarăşul cuiva poate veni dintr-o altă ţară.

– Eh! Chiar vorbiţi! *I na-asu ibo!* Tânărul luă mâna lui Richard în mâna sa umedă, o strânse călduros şi începu să vorbească despre el însuşi. Îl chema Nnaemeka.

– Îi ştiu bine pe cei din Umunnachi, sunt cam arţăgoşi, spuse el. Ai mei au avertizat-o pe o verişoară de-a mea să nu se însoare cu un bărbat din Umunnachi, dar ea n-a vrut să asculte. Lua bătaie în fiecare zi, până când şi-a strâns lucrurile şi s-a întors acasă la părinţi. Dar nu toată lumea din Umunnachi e rea. Familia mamei mele e de acolo. N-aţi auzit de bunica mea din partea mamei? Nwayike Nkwelle? Ar trebui să scrieţi despre ea în cartea dumneavoastră. Se pricepea foarte bine la ierburi medicinale şi avea cele mai bune leacuri pentru malarie. Dacă ar fi luat bani mulţi de la oameni pentru tratamente, eu aş fi studiat acum medicina în străinătate. Dar familia nu are bani să mă trimită în străinătate, iar cei din Lagos le dau burse doar copiilor ai căror părinţi au cu ce să-i mituiască. De la Nwayike Nkwelle am moştenit şi eu dorinţa de a învăţa ca să devin doctor. Deşi nu vreau să spun că munca asta la vamă e rea. Până la urmă, trebuie să dai un examen ca să primeşti slujba, şi mulţi sunt invidioşi. Când am să devin ofiţer, viaţa va fi mai bună şi va fi mai puţină suferinţă în lume...

O voce vorbind în engleză cu un elegant accent hausa anunţă că pasagerii de la Londra erau rugaţi să se îndrepte către poarta de îmbarcare pentru zborul de Lagos. Richard se simţea uşurat.

– Mi-a făcut plăcere să vorbesc cu dumneavoastră, *jisie ike,* spuse el.

– Da, domnule. Salutări lui Kainene.

Nnaemeka se întoarse spre ghişeul său. Richard îşi luă servieta în mână. O uşă de acces laterală fu trântită la o parte, şi în sală năvăliră trei oameni înarmaţi cu puşti lungi. Purtau uniforme verzi militare, şi Richard se întrebă de ce nişte soldaţi s-ar da în spectacol năpustindu-se astfel în aeroport, până când le văzu sclipirea roşie sălbatică din ochi.

Primul soldat învârti puşca prin aer.

– *Ina nyamiri!* Unde sunt ibo? Cine e ibo aici? Unde sunt necredincioşii?

O femeie ţipă.

– Tu eşti ibo, i se adresă al doilea soldat lui Nnaemeka.

– Nu, sunt din Katsina! Katsina!

Soldatul se apropie de el.

– Spune *Allahu Akbar!*

Toată sala amuţise. Richard simţi cum de gene i se atârnă picături de sudoare rece.

– Spune *Allahu Akbar!* repetă soldatul.

Nnaemeka îngenunche. Richard văzu spaima întipărindu-i-se atât de adânc în trăsăturile feţei, încât obrajii îi căzură, şi omul arăta acum ca o mască total diferită de înfăţişarea lui dinainte. Nu putea spune *Allahu Akbar* pentru că accentul l-ar fi trădat. Richard îl îndemnă în gând să spună cuvintele acelea, oricum ar fi fost, să încerce; îşi dori din toate puterile să se întâmple ceva, orice, în tăcerea aceea sufocantă, şi, ca şi cum l-ar fi auzit, puşca din mâna soldatului se descărcă şi pieptul lui Nnaemeka explodă într-o masă roşie de carne sfâşiată. Richard scăpă bileţelul din mână.

Pasagerii se chirciseră în spatele scaunelor. Bărbaţii îngenuncheaseră ca să-şi plece capetele la pământ. Cineva ţipa în ibo:

– Mamă, ah! Mamă, nu! Dumnezeu nu vă dă voie!

Era barmanul. Unul dintre soldaţi se apropie de el şi-l împuşcă, apoi ţinti sticlele de lichior aliniate în spatele lui şi trase. Sala mirosi deodată a whisky, Campari şi gin.

Apăruseră deja mai mulţi soldaţi, mai multe împuşcături, mai multe răcnete de *Nyamiri!* şi *Araba araba!* Barmanul se contorsiona pe podea, scoţând un bolborosit gutural. Soldaţii o luară la fugă pe pistă, urcară în avion, îi traseră afară pe pasagerii ibo care se îmbarcaseră deja, îi aliniară, îi împuşcară şi-i lăsară să zacă acolo. Hainele viu colorate împestriţară macadamul prăfuit. Gărzile din aeroport îşi strânseseră armele la piept şi se uitau. Richard simţea că îşi udase pantalonii. Urechile îi răsunau dureros. Aproape pierdu avionul pentru că, în timp ce ceilalţi călători se îmbarcau clătinându-se, el rămase într-un colţ, vomitând.

Susan era încă în halat. Nu fu surprinsă să-l vadă sosind neanunţat.

– Arăţi epuizat, spuse ea, mângâindu-l pe obraz.

Părul ei era mat şi tern, prins lejer la spate peste urechile înroşite.

– Tocmai am sosit de la Londra. Am făcut escală în Kano, spuse el.

– A, da? Şi cum a fost nunta lui Martin?

Richard rămase nemişcat pe canapea; nu-şi amintea nimic din ce se întâmplase la Londra. Susan nu păru să observe că el nu spusese nimic.

– Un whisky mic cu multă apă? întrebă ea, turnând deja în pahare. Kano e un loc interesant, nu?

– Da, răspunse Richard, deşi voise să-i spună cum privise buimăcit vânzătorii ambulanţi, maşinile şi autobuzele de pe străzile aglomerate din Lagos, pentru că viaţa continua aici să trepideze normal, ca întotdeauna, ca şi cum în Kano nu se întâmpla nimic.

– E stupid să vezi cum nordicii ar plăti unui străin de două ori mai mult mai degrabă decât să angajeze pe unul venit din Sud. Dar se pot face bani frumoşi acolo. Nigel tocmai îmi spunea la telefon despre prietenul lui, John, un scoţian oribil. În orice caz, John e pilot pe un avion charter, şi a făcut o mică avere ducându-i pe ibo la adăpost în zilele din urmă. Zicea că numai în Zaria au fost omorâţi sute.

Richard simţi cum corpul i se pregătea să reacţioneze în vreun fel – să se cutremure, să se prăbuşească.

– Deci ştii ce se petrece acolo?

– Bineînţeles că ştiu. Sper doar că nu va ajunge până aici. Lucrurile astea nu pot fi prevăzute. Susan dădu paharul pe gât dintr-o înghiţitură. Richard observă nuanţa cenuşie a tenului ei, minusculele picături de sudoare de pe buza de sus. Sunt o mulţime de ibo pe aici – de fapt, sunt o mulţime peste tot, nu? Nu că nu şi-ar fi făcut-o cu mâna lor, dacă stai să te gândeşti, fiindcă sunt atât de exclusivişti şi de înfumuraţi şi le place să deţină controlul asupra pieţei. Exact ca evreii. Şi gândeşte-te că sunt relativ necivilizaţi; nu se compară cu yoruba, de exemplu, care au fost ani de zile în contact cu europenii de pe coastă. Îmi amintesc cum cineva mi-a spus, când am venit, să fiu atentă dacă angajez un servitor ibo, fiindcă, înainte să mă dezmeticesc, s-ar putea să pună mâna pe casa în care stau şi pe terenul pe care e construită. Mai vrei un whisky mic?

Richard clătină din cap. Susan îşi mai turnă un pahar, şi de data aceasta nu adăugă apă.

– N-ai văzut nimic în aeroportul din Kano, nu?

– Nu, spuse Richard.

– Nu s-ar duce la aeroport, bănuiesc. E extraordinar, nu, cum oamenii aceştia nu-şi pot controla ura unii faţă de alţii. Bineînţeles, toţi urâm pe cineva, dar aici e vorba despre capacitatea de a te controla. Civilizaţia te învaţă să te controlezi.

Susan îşi termină băutura din pahar şi-şi turnă altul. Ecoul vocii ei îl urmări pe Richard când intră în baie şi-i ascuţi durerea sfredelitoare din cap. Răsuci robinetul. Fu şocat de cât de neschimbat arăta în oglindă, de faptul că firele de păr îi erau la fel de zburlite în sprâncene, iar ochii, la fel de albaştri şi de translucizi. Ar fi trebuit să fie transfigurat de ceea ce văzuse. Ruşinea ar fi trebuit să-i lase plăgi pe faţă. Ceea ce simţise când îl văzuse pe Nnaemeka omorât fusese nu şoc, ci o mare uşurare că n-o luase cu el pe Kainene, pentru că n-ar fi fost în stare s-o apere, şi ei ar fi ştiut că ea era ibo şi ar fi împuşcat-o. Nu l-ar fi putut salva pe Nnaemeka, dar ar fi trebuit să se gândească la el mai întâi, ar fi trebuit să fie devorat de moartea tânărului. Se holbă la imaginea din oglindă şi se întrebă dacă totul se întâmplase cu adevărat, dacă într-adevăr văzuse oameni murind, dacă mirosul persistent de la sticlele cu alcool sparte şi de la corpurile însângerate se răspândise numai în imaginaţia lui. Dar ştia că totul fusese adevărat şi că îşi punea întrebarea numai pentru că se forţase să facă acest lucru. Se aplecă mult deasupra chiuvetei şi începu să plângă. Apa bolborosea, ţâşnind din ţeava robinetului.

3. Cartea: Toţi aţi privit tăcuţi cum noi muream

Autorul scrie despre obţinerea independenţei. Al Doilea Război Mondial a schimbat ordinea lumii: Imperiul Britanic se prăbuşea, şi în Nigeria apăruse o elită locală insistentă, provenită în cea mai mare parte din Sud.

Nordul se temea. Se temea de dominaţia Sudului mai educat – şi oricum îşi dorise întotdeauna o ţară separată de Sudul necredincios. Dar englezii trebuiau să păstreze Nigeria aşa cum era – o creaţie de care erau mândri, o piaţă largă şi un ghimpe în coasta francezilor. Pentru a-i împăca pe nordici, au făcut în aşa fel ca alegerile dinaintea independenţei să favorizeze Nordul şi au conceput o nouă constituţie care dădea acestuia controlul asupra guvernului central.

Sudul, prea grăbit să obţină independenţa, a acceptat această constituţie. Odată englezii plecaţi, viaţa avea să se schimbe în bine pentru toată lumea: aveau să apară salarii „ca ale albilor" pentru nigerienii cărora până atunci le fuseseră refuzate, promovări, slujbe în posturi de conducere. Nu s-a făcut nimic pentru a satisface cererile minorităţilor. În plus, marile regiuni se aflau deja într-o competiţie politică atât de acerbă, încât unele voiau ambasade străine separate.

În momentul declarării independenţei, în 1960, Nigeria era o colecţie de fragmente strânse la un loc într-un întreg fragil.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

13

Căderile în Abis ale Olannei începură în ziua în care se întoarse din Kano, ziua în care o lăsară picioarele. N-avusese nimic atunci când coborâse din tren, şi nu trebuise să se ţină de barele mânjite de sânge; n-avusese nimic în timpul celor trei ore cât durase călătoria până la Nsukka, într-un autobuz atât de ticsit, încât nu putuse nici măcar să-şi scarpine mâncărimea de pe spate. Dar, la uşa casei lui Odenigbo, picioarele o lăsară. Şi la fel şi vezica urinară. I se muiară brusc picioarele, şi între coapse Olanna simţi curgându-i un lichid fierbinte. Baby fu cea care o descoperi. Îl întrebase pe Ugwu când se întoarce Mami Ola, venise până la uşa din faţă să se uite afară şi apoi începuse să ţipe la vederea trupului ghemuit pe trepte. Odenigbo o duse înăuntru, îi făcu o baie şi n-o lăsă pe Baby s-o strângă prea tare. După ce Baby adormi, Olanna îi povesti lui Odenigbo ce văzuse. Îi descrise hainele vag familiare de pe corpul acela fără cap din curte, degetele nemişcate, răsucite nefiresc, ale unchiului Mbaezi, albul ochilor din capul de copil aflat în vasul de lemn şi nuanţa ciudată a pielii tuturor cadavrelor care zăceau în curte – un cenuşiu tern, gălbejit, ca al unei table de scris prost şterse.

În noaptea aceea, Olanna avu prima Cădere în Abis: o pătură groasă coborî asupra ei şi o apăsă pe faţă cu putere, în timp ce ea se lupta să respire. Apoi, când dispăru, lăsând-o să tragă hulpav aer în piept, Olanna văzu la fereastră bufniţe arzând, rânjind şi făcându-i semn cu aripi carbonizate. Încercă să-i descrie scenele acestea lui Odenigbo. Încercă să-i descrie, de asemenea, gustul pilulelor pe care i le aducea profesorul Patel – jilav şi cleios, aşa cum îşi simţea limba dimineaţa.

BCU CLUJ - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dar Odenigbo spunea întotdeauna: „Sst, *nkem,* o să te faci bine". Îi vorbea prea dulce. Vocea lui suna atât de stupidă, de nepotrivită cu felul lui de a fi. Îi cânta chiar, atunci când îi făcea baie în cada plină de apă înmiresmată cu spuma de baie a lui Baby. Ea voia să-l roage să nu se mai poarte atât de ridicol, dar buzele îi erau parcă lipite. Se chinuia să vorbească. Când părinții ei și Kainene veniră în vizită, Olanna nu vorbi prea mult – Odenigbo fu cel care le spuse prin ce trecuse.

La început, mama stătuse lângă tatăl ei și dăduse din cap în timp ce-l asculta pe Odenigbo vorbind cu vocea aceea moale, prostească. Apoi cedase; începuse pur și simplu să alunece în jos, ca și când oasele i s-ar fi lichefiat, până ce ajunse să zacă pe jumătate întinsă, pe jumătate șezând pe podea. Era pentru prima dată când Olanna o vedea pe mama ei fără machiaj, fără aur în urechi și prima oară, din copilărie, când o văzu pe Kainene plângând.

– Nu e nevoie să vorbești despre asta, nu e nevoie, spuse Kainene, suspinând, deși Olanna nici măcar nu încercase să spună ceva.

Tatăl ei se plimba întruna în sus și-n jos prin cameră. Îl întrebă de mai multe ori pe Odenigbo unde anume studiase profesorul Patel medicina și ce îl făcea să pretindă că incapacitatea Olannei de a merge era de natură psihologică. Vorbi despre cât de frustrați fuseseră pentru că trebuiseră să vină cu mașina din Lagos, deoarece blocada instituită de guvernul federal însemna că Nigeria Airways nu mai opera zboruri către sud-est.

– Am vrut să venim imediat, imediat, repetă el, atât de des, încât Olanna se întrebă dacă el chiar credea că ar fi avut vreo importanță dacă ajungeau mai devreme.

Dar avea importanță faptul că veniseră, mai ales faptul că venise Kainene. Nu însemna, desigur, că o iertase pe Olanna, dar însemna totuși ceva.

În cursul următoarelor săptămâni, Olanna rămase la pat. Dădea din cap când prietenii și rudele veneau să-i spună *ndo* – „îmi pare rău" –, să clatine din cap și să murmure despre răutatea acestor musulmani hausa, a acestor diavoli negri din Nord, a acestor țărănoi slinoși plini de purici. Căderile ei în Abis erau mai intense în zilele când avea vizitatori; uneori trei accese veneau în succesiune rapidă, lăsând-o fără suflare, extenuată, prea epuizată ca să mai plângă măcar, cu doar atâta putere rămasă cât să înghită pastilele pe care Odenigbo i le punea pe limbă. Unii oaspeţi aveau ei înşişi poveşti de istorisit – Okaforii îşi pierduseră un fiu, împreună cu toată familia lui, soţia şi cei trei copii, în Zaria, fiica soţilor Ibe nu se întorsese din Kaura-Namoda[1], familia Onyekachi pierduse opt rude apropiate în Kano. Erau şi alte relatări, despre cum profesorii englezi de la Universitatea din Zaria încurajaseră masacrele şi îi trimiseseră pe studenţi în stradă să-i incite pe tineri, despre cum mulţimi de oameni în autobazele din Lagos huiduiseră şi urlaseră în batjocură: „Plecaţi, ibo, plecaţi, pentru ca *garri* să fie mai ieftin! Plecaţi, şi nu mai încercaţi să puneţi mâna pe toate casele şi pe toate prăvăliile!“ Olannei nu-i plăcea să audă asemenea istorii, nu-i plăceau nici căutăturile furişe pe care musafirii le aruncau picioarelor ei, de parcă voiau să descopere vreo umflătură care o împiedica să meargă.

Erau unele zile când se trezea din somnul de după-amiază cu capul limpede, ca astăzi, de pildă. Uşa dormitorului era deschisă, şi Olanna auzea vocile din sufragerie ridicându-se şi apoi coborând. O vreme, Odenigbo îşi rugase prietenii să nu-i mai viziteze. Încetase şi să joace tenis, ca să poată fi mai mult acasă, aşa încât Ugwu să nu trebuiască s-o ducă el la toaletă. Olanna era bucuroasă că acum oaspeţii veneau din nou. Uneori le urmărea conversaţiile. Ştia că organizaţia femeilor din universitate punea la cale campanii de donare de alimente către refugiaţi, că se spunea că pieţele, căile ferate şi minele de nichel din Nord rămăseseră goale după exodul imigranţilor ibo, că tânărul colonel Ojukwu[2] era considerat acum liderul populaţiei ibo, că oamenii vorbeau despre secesiune şi despre o nouă ţară, care avea să fie numită după golful Biafra.

Domnişoara Adebayo vorbea cu vocea ei puternică.

– Spun doar că studenţii noştri ar trebui să nu mai facă atâta scandal. A-l ruga pe David Hunt[3] să plece acasă nu are nici un sens. Daţi-i omului o şansă, şi să vedem dacă poate aduce pacea în ţară.

– David Hunt ne crede pe toţi nişte retardaţi. Vorbea Okeoma. Ar trebui să plece acasă. De ce vine acum şi ne spune cum să stingem incendiul, când el şi tovarăşii lui englezi au fost cei care au adunat lemnele de foc, în primul rând?

---

[1] Oraş în statul Zamfara din nord-vestul Nigeriei, dominat de musulmani (n.tr.)

[2] Chukwuemeka Odumegwu „Emeka“ Ojukwu (n. 1933) a fost guvernator militar al Regiunii de Est a Nigeriei şi ulterior şeful statului secesionist Biafra (1967–1970). (n.tr.)

[3] Înaltul comisar britanic în Nigeria la data aceea (n.tr.)

– Poate că ei au adunat lemnele, dar noi am aprins chibritul, spuse cineva cu o voce mai puţin cunoscută – poate profesorul Achara, noul lector la Catedra de fizică, întors din Ibadan după al doilea puci.

– Lemne de foc sau chibrite, important este să găsim un mijloc de a face pace înainte ca situaţia să explodeze, spuse domnişoara Adebayo.

– Şi ce fel de pace vrem să avem? Gowon însuşi a spus că nu există nici o bază pentru unitatea naţională a Nigeriei, aşadar, ce fel de pace vrem? întrebă Odenigbo.

Olanna şi-l imagină la marginea fotoliului, împingându-şi ochelarii pe nas în timp ce vorbea.

– Secesiunea e singurul răspuns real. Dacă Gowon ar fi vrut să menţină unitatea acestei ţări, ar fi făcut ceva încă mai demult. Pentru Dumnezeu, voi nu vedeţi că nici unul n-a condamnat oficial masacrele, deşi au trecut atâtea luni?! E ca şi cum toţi cei care au murit nici n-ar fi existat!

– N-ai auzit ce a spus Zik[1] zilele trecute? Estul Nigeriei clocoteşte, şi va continua să clocotească până când guvernul federal va aborda chestiunea masacrelor, spuse profesorul Ezeka.

Vocea răguşită i se stinse repede.

Pe Olanna o durea capul. Soarele strălucea anemic prin perdelele pe care Ugwu le trăsese când îi adusese micul dejun. Simţea nevoia să urineze; o simţea prea des în aceste zile, şi tot uita să-l întrebe pe profesorul Patel dacă nu cumva era din cauza medicamentelor. Privi ţintă clopoţelul de pe noptieră, apoi întinse mâna şi-i pipăi cupola neagră de plastic, cu butonul roşu din mijloc care scotea un sunet ascuţit când îl apăsa. La început, Odenigbo insistase să-l instaleze chiar el, şi, de fiecare dată când Olanna îl apăsa, priza scotea o scânteie. În cele din urmă, Odenigbo adusese un electrician, care chicotise în timp ce refăcuse legătura. Clopoţelul nu mai scotea scântei, dar era prea gălăgios, şi, atunci când Olanna avea nevoie să meargă la toaletă şi suna, ecoul lui reverbera în toată casa. Olanna îşi lăsă degetul să se odihnească o vreme pe butonul roşu, apoi şi-l retrase. Nu voia să sune. Îşi puse picioarele pe podea. Zgomotele din sufragerie se diminuaseră, ca şi cum cineva dăduse mai încet volumul colectiv al vocilor.

---

[1] Benjamin Nnamdi Azikiwe (1904–1996), popular numit Zik, a fost primul preşedinte al Nigeriei independente şi unul dintre principalii promotori ai naţionalismului nigerian şi panafrican. A fost îndepărtat de la putere în timpul loviturii militare de stat din ianuarie 1966, iar în timpul războiului civil nigerian a fost o bună bucată de vreme unul dintre consilierii generalului Ojukwu, până în 1969, când a trecut de partea guvernului nigerian. (n.tr)

Apoi îl auzi pe Okeoma rostind „Aburi“. Numele oraşului ghanez îi sună nespus de plăcut în urechi, şi Olanna îşi imagină o îngrămădire de case somnoroase înconjurate de curţi cu iarbă verde şi aromată. Aburi revenea deseori în conversaţii: Okeoma spunea că Gowon ar fi trebuit să respecte acordul pe care el şi Ojukwu îl semnaseră în Aburi, sau profesorul Ezeka spunea că dezicerea lui Gowon de Aburi însemna că nu avea gânduri bune faţă de ibo, sau Odenigbo declara solemn: „Baza noastră este Aburi“[1].

– Dar cum poate Gowon să se sucească aşa? Glasul lui Okeoma răsună mai tare. La Aburi a fost de acord cu confederaţia, iar acum vrea o Nigerie unitară, cu un guvern naţional, deşi guvernul naţional a fost exact motivul pentru care el şi oamenii lui i-au ucis pe ofiţerii ibo.

Olanna se ridică şi puse un picior înainte, apoi pe celălalt. Se clătină. Simţi o apăsare, o strânsoare în zona gleznelor. Mergea. Duritatea podelei de sub tălpi o durea, şi îşi simţea picioarele de parcă venele din ele vibrau. Păşi pe lângă păpuşa de cârpe a lui Baby care zăcea pe jos şi se opri să se uite la ea o vreme, înainte să intre la toaletă.

Ceva mai târziu, Odenigbo intră în cameră şi o privi întrebător în ochi, aşa cum făcea adesea, ca şi cum ar fi căutat o dovadă.

– N-ai sunat de mult timp, *nkem*. Nu ai nevoie la baie?

– Au plecat toţi?

– Da. Nu ai nevoie la baie?

– Am fost deja. Am mers.

Odenigbo se holbă la ea.

– Am mers, spuse Olanna din nou. Am fost la toaletă.

---

[1] Acordul de la Aburi a fost semnat pe 5 ianuarie 1967. Foarte curând după aceea însă, părţile semnatare au început să se contrazică în privinţa felului în care prevederile lui trebuiau interpretate. Gowon ţinea la noţiunea de stat federal, în timp ce Ojukwu afirma că acordul vorbea de fapt despre o confederaţie. (n.tr.)

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Pe faţa lui Odenigbo se aşternu o expresie pe care Olanna n-o văzuse niciodată, o expresie fragilă şi speriată. Ea se ridică în capul oaselor, şi el se întinse imediat s-o ţină, dar ea se scutură să-i îndepărteze mâna şi merse câţiva paşi, până la şifonier şi înapoi până la pat. Odenigbo se aşeză şi o privi.

Ea îi luă mâna şi şi-o lipi de faţă, şi-o apăsă pe piept.

– Pune mâna pe mine.

– O să-i spun lui Patel. Vreau să vină şi să te consulte.

– Pune mâna pe mine. Ea ştiu că el nu voia, că îi atinse sânii numai pentru că făcea orice ar fi vrut ea, orice i-ar fi făcut ei bine. Îi mângâie gâtul, îşi îngropă degetele în părul lui des, şi, când el intră în ea, se gândi la burta umflată a lui Arize, la cât de uşor trebuia să se fi rupt pielea aceea întinsă atât de tare. Începu să plângă.

– *Nkem,* nu plânge.

Odenigbo se oprise; stătea întins lângă ea şi îi netezea fruntea. Mai târziu, când el îi dădu pastilele şi puţină apă, ea le luă conştiincioasă, şi apoi se lăsă pe spate şi aşteptă să fie cuprinsă de liniştea aceea imobilă pe care acestea i-o aduceau întotdeauna.

Ciocănitul uşor în uşă o trezi; era Ugwu, care intră ca de obicei în cameră cu o tavă cu mâncare şi o puse lângă flacoanele cu medicamente, sticla cu băutură energizantă şi borcanul cu glucoză. Olanna îşi aminti de prima săptămână de după ce se întorsese, când Odenigbo sărea în sus la orice mişcare de-a ei. Îi ceruse odată apă, şi Odenigbo deschisese uşa de la dormitor ca să meargă în bucătărie şi aproape că-l călcase pe Ugwu, încovrigat pe un covoraş la uşa camerei.

– Bunul meu băiat, ce faci aici? întrebase el, şi Ugwu răspunsese:

– Nu ştiţi unde sunt puse lucrurile în bucătărie, domnule.

Olanna închise acum ochii şi se prefăcu adormită. El stătea aproape de ea, privind-o; ea îi auzea răsuflarea.

– Când sunteţi gata, doamnă, v-am adus mâncarea, spuse el.

Olanna aproape că izbucni în râs: Ugwu ştia probabil de fiecare dată când ea se prefăcea că dormea şi când nu. Deschise ochii.

– Ce-ai gătit?

– Orez *jollof.* Ugwu săltă capacul de pe farfurie. Am folosit roşii proaspete din grădină.

CU M. EMINESCU" IASI

– Baby a mâncat?

– Da, doamnă. Se joacă afară cu copiii domnului profesor Okeke.

Olanna ridică furculiţa şi o ţinu în sus.

– Mâine am să fac salată de fructe pentru dumneavoastră, doamnă. Arborele de pawpaw din spate are un fruct copt. Îl mai las o zi, şi pe urmă o să-l culeg, înainte să vină păsările să-l ciugulească. O fac cu portocale şi cu lapte.

– Foarte bine.

Ugwu rămase acolo, şi ea ştiu că nu avea să plece până când n-o vedea că începea să mănânce. Duse furculiţa la gură încet, mestecând cu ochii închişi. Orezul era la fel de bun ca toate mâncărurile pe care le gătea Ugwu, Olanna nu se îndoia, dar, în afară de tabletele acelea ca de cretă, nu simţea nici un gust. În cele din urmă, bău puţină apă şi îl rugă pe Ugwu să ducă tava.

Pe noptieră, Odenibgo pusese o foaie lungă pe care sus, în capăt, scria cu litere de tipar: „PENTRU O VIAŢĂ ÎN SIGURANŢĂ, NOI, PROFESORII DIN UNIVERSITATE, CEREM SECESIUNEA DE NIGERIA“, iar dedesubt se înşira o listă multicoloră de semnături.

– Aşteptam să capeţi suficientă putere ca s-o semnezi înainte s-o înaintăm autorităţilor din Enugu, spusese el.

După ce Ugwu ieşi din cameră, Olanna luă un stilou şi semnă scrisoarea, apoi verifică textul să nu aibă greşeli. Nu erau. Dar Odenigbo nu mai trebui să înainteze scrisoarea, pentru că secesiunea fu anunţată oficial în aceeaşi seară. El stătea pe pat, cu radioul pus pe noptieră, alături. Erau puţini paraziţi, ca şi cum undele radio înţelegeau importanţa proclamaţiei. Vocea lui Ojukwu era inimitabilă – vibrantă, masculină, charismatică, elegantă:

> Concetăţeni şi concetăţene, locuitori ai Nigeriei de Est, convinşi de puterea supremă a Dumnezeului Atotputernic asupra întregii omeniri, de datoria voastră faţă de posteritate, ştiind că vieţile şi averile voastre nu mai pot fi protejate de nici un guvern al cărui sediu se află în afara Nigeriei de Est, hotărâţi să anulaţi orice fel de legături politice sau de altă natură între voi şi fosta Republică Nigeria; şi fiindcă m-aţi însărcinat să proclam în numele vostru Nigeria de Est republică suverană şi independentă, declar, aşadar, acum în mod solemn că teritoriul şi regiunea cunoscute drept şi numite Nigeria de Est, îm-

preună cu platoul ei continental şi apele teritoriale, devin un stat independent şi suveran cu numele de Republica Biafra.

– Acesta este răsăritul nostru de soare, spuse Odenigbo. Glasul lui îşi pierduse tonul fals dulceag şi răsuna din nou normal, înflăcărat şi sonor. Îşi scoase ochelarii, o prinse pe Baby de mânuţe şi începu să se învârtească, dansând cu ea. Olanna râse, şi apoi se simţi ca şi cum ar fi urmat un scenariu, ca şi cum entuziasmul lui Odenigbo n-ar fi putut aduce altceva decât mai mult entuziasm. Se ridică în capul oaselor, şi fu străbătută de un fior. Îşi dorise separarea de Nigeria, dar acum i se părea un pas prea uriaş pentru a-l putea concepe imediat. Odenigbo şi Baby se roteau întruna, Odenigbo cânta fals, un cântec pe care îl inventase pe loc – „Acesta e răsăritul nostru de soare, da, răsăritul nostru de soare...“ –, în timp ce Baby râdea, în beatitudinea ei inconştientă. Olanna îi privea, cu mintea îngheţată în prezent, fixată asupra petei de suc de caju de pe rochiţa lui Baby.

Demonstraţia se ţinu în Piaţa Libertăţii, în mijlocul campusului. Profesorii şi studenţii strigau şi cântau, ridicând nenumărate panouri cu fotografii şi inscripţii.

We shall not, we shall never move,
Just like a tree that's planted by the water,
We shall not be moved.
Ojukwu is behind us, we shall never move,
God is behind us, we shall never move.[1]

Se legănau în timp ce cântau, şi Olanna îşi imagină că arborii de mango şi *gmelina*[2] se legănau şi ei, în armonie cu oamenii, într-un arc fluid. Soarele părea o flacără ţinută prea aproape, şi totuşi ploua mărunt, iar picăturile călduţe de ploaie i se amestecau pe faţă cu stropii de sudoare. Braţul ei se şterse de al lui Odenigbo când îşi ridică pancarta, pe care scria: „NU VREM SĂ MURIM CA NIŞTE CÂINI". Baby şedea pe umerii lui Odenigbo, agitându-şi păpuşa de cârpă, şi soarele strălucea prin ploaia subţire, iar Olanna se simţea plină de o delicioasă exuberanţă. Ugwu se afla lângă ea. Pe panoul lui scria: „DUMNEZEU SĂ BINECUVÂNTEZE BIAFRA". Erau toţi biafrani. Ea era biafrancă. În spatele ei, un bărbat vorbea despre ce se întâmpla la piaţă, cum comercianţii dansau pe muzică congoleză şi împărţeau pe gratis cele mai bune fructe de mango şi nuci pe care le aveau. O femeie spuse că avea să se ducă acolo imediat după încheierea demonstraţiei să vadă ce putea căpăta pe degeaba, şi Olanna se întoarse spre ei şi râse.

---

[1] „Nu ne vom clătina niciodată, / Ca un copac plantat pe ţărmul apei, / Nu ne vom clătina. / Ojukwu ne sprijină, nu ne vom clătina, / Dumnezeu ne sprijină, nu ne vom clătina niciodată.“ – variantă a unui cântec tradiţional american din folclorul religios al negrilor, *I shall not be moved* („Nu mă voi clătina“), care preia o expresie biblică (vezi Psalmi 61:2). Intrat în folclorul muncitoresc american la sfârşitul sec. al XIX-lea, a cunoscut prelucrări variate, pe diferite teme (de la politică la fotbal), şi continuă să fie, datorită melodiei simple şi emoţionante, un imn foarte popular până în ziua de azi. (n.tr.)

[2] Arbore foios *(Gmelina arborea)*, originar din Asia de Sud-Est, dar răspândit şi în vestul Africii (n.tr.)

Un lider al studenţilor începu să vorbească la microfon, şi cântecul încetă. Câţiva bărbaţi tineri purtau pe umeri un coşciug pe care scriseseră „NIGERIA" cu cretă albă; îl ridicară, cu feţele pline de falsă solemnitate, îl puseră jos, îşi scoaseră cămăşile şi începură să sape o groapă puţin adâncă în pământ. Când coborâră sicriul, un chiot răsună din mulţime şi reverberă, ca undele pe apă, până când îi cuprinse pe toţi, până când Olanna simţi că toţi cei prezenţi deveniseră una. Cineva strigă: „Odenigbo!", şi strigătul se împrăştie în mulţime: „Odenigbo! Să vorbească Odenigbo!"

Odenigbo urcă pe podium fluturându-şi steagul biafran: o fâşie roşie, una neagră şi una verde şi, în centru, o jumătate strălucitoare de soare.

– Biafra a răsărit! Noi vom conduce Africa neagră! Vom trăi în siguranţă! Nimeni nu ne va mai ataca vreodată! Nimeni!

Odenigbo ridică braţul în timp ce vorbea, şi Olanna îşi aminti cât de straniu arăta mâna răsucită a mătuşii Ifeka, întinsă acolo pe pământ, cum sângele i se scursese într-o băltoacă atât de densă, încât părea cleios, şi nu roşu, ci aproape negru. Poate că mătuşa Ifeka vedea acum demonstraţia aceasta, şi pe toţi cei de aici, sau poate că nu, dacă moartea era numai o întunecime tăcută. Olanna clătină din cap, îndepărtând gândurile, o luă pe Baby din cârca lui Ugwu şi o strânse la piept.

După demonstraţie, ea şi Odenigbo merseră la clubul profesorilor. Studenţii se strânseseră pe terenul de hochei pe iarbă din apropiere, arzând file cu imaginea lui Gowon în jurul unui foc de tabără ce împrăştia în jur văpăi; fumul se învălătucea în aerul nopţii, amestecându-se cu râsul şi cu vorbele lor. Olanna îi privi şi înţelese deodată, într-o izbucnire de entuziasm interior, că toţi simţeau ceea ce simţea şi ea, ceea ce simţea şi Odenigbo – că era ca şi cum prin vine le curgea metal topit, nu sânge, ca şi cum ar fi putut păşi desculţi pe cărbuni încinşi.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

14

Richard nu crezuse că avea să-i fie atât de uşor să găsească familia lui Nnaemeka, dar, când ajunse în Obosi şi se opri la clădirea bisericii anglicane să întrebe, pastorul îi spuse că locuiau mai jos pe stradă, în casa nevopsită flancată de palmieri. Tatăl lui Nnaemeka era scund şi albinos, arămiu, cu nişte ochi cenuşii-căprui care străluciră de îndată ce Richard îi vorbi în ibo. Semăna atât de puţin cu ofiţerul masiv şi întunecat la piele din vama aeroportului, încât o clipă Richard se întrebă dacă nu cumva nimerise o altă casă, şi acesta nu era tatăl pe care-l căuta. Dar bătrânul binecuvântă cola cu o voce atât de similară cu a fiului său, încât Richard se simţi transportat în sala aeroportului în după-amiaza aceea fierbinte, ascultând din nou vorbăria enervantă a lui Nnaemeka înainte ca uşa să fie dată în lături şi soldaţii să se năpustească înăuntru.

– Cel care aduce nuci cola aduce viaţă. Tu şi ai tăi vor trăi, eu şi ai mei vom trăi. Fie ca vulturul să zboare, şi fie ca porumbelul să zboare, şi, dacă vreunul din ei hotărăşte ca, la un moment dat, celălalt să nu mai zboare, nu va fi bine pentru el. Fie ca Domnul să binecuvânteze această nucă în numele lui Isus.

– Amin, spuse Richard.

Vedea acum şi alte asemănări. Gesturile bărbatului din faţa lui în timp ce spărgea nuca în cinci bucăţi aduceau în mod straniu cu mişcările lui Nnaemeka, la fel şi forma gurii, cu buza de jos ieşită în afară. Richard aşteptă până când mestecară nuca, până când apăru şi mama lui Nnaemeka, îmbrăcată în negru, şi abia apoi spuse:

– L-am văzut pe fiul dumneavoastră la aeroportul din Kano în ziua când a fost ucis. Am stat puţin de vorbă. Mi-a povestit despre

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

dumneavoastră şi despre familie. Richard făcu o pauză, întrebându-se dacă oamenii ar prefera să audă că fiul lor rămăsese stoic în faţa morţii sau că se luptase, că se azvârlise înspre gura puştii. Mi-a spus că bunica lui din Umunnachi a fost o femeie iscusită la ierburi de leac, cunoscută în multe părţi pentru felul cum vindeca malaria, şi că ea l-a inspirat mai întâi să-şi dorească să devină doctor.

– Da, aşa e, spuse mama lui Nnaemeka.

– A spus numai vorbe bune despre familia sa, reluă Richard.

Îşi alegea cu atenţie cuvintele în ibo.

– Bineînţeles că a spus numai vorbe bune despre familie.

Tatăl lui Nnaemeka îi aruncă lui Richard o privire lungă, ca şi cum n-ar fi înţeles de ce trebuia să afirme ceva ce ei ştiau deja.

Richard se foi pe bancă.

– Aţi organizat o înmormântare? întrebă el, şi apoi îşi dori să nu fi pus întrebarea.

– Da, spuse tatăl lui Nnaemeka şi îşi aţinti privirea asupra castronului emailat în care se afla ultima bucată de nucă. L-am aşteptat să se întoarcă din Nord, şi el nu s-a întors, aşa că am organizat o înmormântare. Am îngropat un coşciug gol.

– N-a fost gol, spuse mama lui Nnaemeka. N-am pus în el cartea aceea pe care el o tot citea pentru examenul de funcţie?

Rămaseră toţi în tăcere. Particule infime de praf pluteau în fasciculul de lumină care intra prin fereastră.

– Să luaţi ultima bucată de cola cu dumneavoastră, spuse tatăl lui Nanemeka.

– Mulţumesc.

Richard o strecură în buzunar.

– Să trimit copiii la maşină? întrebă mama lui Nnaemeka. Era greu de spus ce înfăţişare avea, cu şalul acela negru care îi acoperea tot părul şi mare parte din frunte.

– La maşină? întrebă Richard.

– Da. Nu ne-aţi adus lucruri?

Richard clătină din cap. Ar fi trebuit să aducă batate şi băuturi. Era, până la urmă, o vizită de condoleanţe, şi el ştia care era obiceiul. Fusese adâncit în propriile simţăminte, în convingerea că venirea lui avea să fie de ajuns, că el avea să apară ca un înger generos care le aducea imaginea ultimelor ore ale fiului lor şi că, făcând asta, le consola durerea şi se putea ierta pe sine însuşi. Dar, pentru ei, el era doar unul dintre cei care veniseră să-şi prezinte condoleanţele. Vizita lui nu putea schimba în nici un fel singura realitate care conta: faptul că fiul lor nu mai exista.

Se ridică să plece, ştiind că nimic nu se schimbase nici pentru el: avea să se simtă în continuare tot aşa cum se simţise de când se întorsese din Kano. Îşi dorise adesea să-şi piardă minţile sau ca memoria lui să suprime singură amintirile, dar, dimpotrivă, totul căpătase cu timpul o transparenţă înspăimântătoare, şi nu trebuia decât să închidă ochii ca să vadă trupurile abia ucise pe podeaua aeroportului şi să audă din nou ţipetele ascuţite. Mintea îi rămânea lucidă. Suficient de lucidă încât să scrie răspunsuri calme la scrisorile febrile ale mătuşii Elizabeth şi să-i spună că era bine şi că nu avea de gând să se întoarcă în Anglia, s-o roage să nu-i mai trimită prin poştă ziare subţirele în care articolele despre pogromurile din Nigeria erau încercuite cu creionul. Articolele îl enervau. *Herald* scria că „străvechea ură tribală“ îi instigase pe autorii masacrelor. *Time* îşi intitulase articolul „Omul trebuie să crape“, după o inscripţie pe un camion nigerian, iar autorul se apucase să explice că nigerienii erau atât de natural înclinaţi spre violenţă, încât se refereau la ea chiar şi în inscripţiile de pe camioane. Richard trimise o scrisoare scurtă şi la obiect revistei. În engleza nigerienilor mai puţin educaţi, scrise el, „a crăpa“ însemna „a mânca“[1]. Autorul articolului din *Observer* era cel puţin mai abil; scria că, dacă Nigeria supravieţuia masacrelor populaţiei ibo, atunci în mod sigur supravieţuia oricăror greutăţi. Dar peste tot Richard simţi o lipsă de substanţă, o umbră de irealitate plutind peste cuvinte. Aşa că se apucă să compună el însuşi un articol lung despre pogromuri. Se aşeză la masa din sufrageria lui Kainene şi scrise pe pagini lungi de hârtie albă. Îl adusese pe Harrison în Port Harcourt şi, în timp ce lucra, îl auzea discutând cu Ikejide şi cu Sebastian.

– Nu ştiţi să preparaţi tort de ciocolată cu nucă? Un pufnet de dispreţ. Nu ştiţi ce e aceea prăjitură cu revent?

Alt pufnet.

---

[1] Echivalare aproximativă. În original, e vorba despre verbul englezesc *whack*. (n.tr.)

Richard începu prin a discuta chestiunea refugiaților care fugiseră de masacre, vorbi despre comercianții care părăsiseră piețele din Nord, despre universitarii care plecaseră din campusuri, despre funcționarii publici care își lăsaseră slujbele la ministere. Petrecu mult timp asupra ultimului paragraf.

> E neapărat necesar să ne amintim că primul masacru al populației ibo, deși la o scară mult mai mică, a avut loc în 1945. Carnagiul a fost precipitat atunci de guvernul colonial britanic, care i-a învinuit pe ibo că declanșaseră o grevă națională, a interzis ziarele publicate de ei și a încurajat, în mare, sentimentele antiibo. Ideea că asasinatele recente sunt produsul „străvechii" uri etnice este, așadar, greșită. Triburile din Nord și cele din Sud s-au aflat în contact de multă vreme, cel puțin din secolul al IX-lea, așa cum dovedesc câteva dintre superbele mărgele descoperite în situl arheologic de la Ibo-Ukwu. Fără îndoială, aceste triburi au purtat și războaie și s-au atacat unele pe altele în căutare de sclavi, dar nu s-au masacrat niciodată astfel. Dacă aici este la mijloc vreo ură, atunci e vorba despre una foarte recentă, generată, foarte simplu, de politicile neoficiale de tip „dezbină și stăpânește" ale administrației coloniale britanice. Aceste politici au manipulat diferențele dintre triburi, făcând imposibilă unirea lor, dar posibilă guvernarea unei țări atât de mari.

Când Richard îi dădu articolul lui Kainene, ea îl citi atentă, mijind ochii, și apoi îi spuse:

– Foarte virulent.

El nu fu sigur ce însemna „foarte virulent" sau dacă articolul îi plăcuse. Avea nevoie disperată de aprobarea ei. De când se întorsese din vizita pe care i-o făcuse Olannei la Nsukka, Kainene își reluase aerul distant. Pusese pe perete o fotografie a rudelor ei ucise – Arize râzând în rochia de nuntă, unchiul Mbaezi exuberant într-un costum strâmt, lângă mătușa Ifeka, solemnă într-o rochie imprimată –, dar îi spusese foarte puține despre ei și nimic despre Olanna. Se retrăgea adeseori în tăcere în mijlocul conversațiilor, și, atunci când se întâmpla asta, el o lăsa în pace; uneori îi invidia capacitatea de a fi schimbată de cele întâmplate.

– Cum ți se pare? întrebă el, și, înainte ca ea să poată răspunde, îi puse întrebarea care îl măcina. Îți place? Ce-ți inspiră?

– Mi se pare că sună prea oficial şi încărcat, spuse ea. Dar îmi inspiră un sentiment de mândrie. Sunt mândră.

Richard trimise articolul ziarului *Herald.* Când primi răspunsul, două săptămâni mai târziu, rupse scrisoarea după ce o citi. Presa din toată lumea era pur şi simplu saturată de poveşti despre violenţele din Africa, iar aceasta fusese deosebit de uscată şi de pedantă, scria redactorul-şef adjunct, dar poate Richard voia să scrie ceva pe o temă mai emoţională? Murmuraseră, de pildă, ucigaşii vreo incantaţie tribală în timp ce omorau? Mâncaseră anumite părţi ale corpului, cum făcuseră în Congo? Exista vreun mijloc de a înţelege cu adevărat ce se petrecea în mintea acestor oameni?

Richard renunţă la articolul său. Îl îngrozea faptul că putea dormi bine noaptea, că mirosul frunzelor de portocal şi nemişcarea mării turcoaz aveau asupra lui acelaşi efect liniştitor, că putea încă să simtă.

– Sunt la fel. Viaţa merge înainte la fel, îi spuse el lui Kainene. Ar trebui să reacţionez cumva; lucrurile ar trebui să fie altfel.

– Nu poţi scrie un scenariu în minte, ca să te forţezi apoi să-l urmezi. Nu te mai chinui singur, Richard, spuse ea încet.

Dar el nu se putea opri. Nu putea crede că viaţa continua neschimbată pentru toţi ceilalţi martori ai măcelurilor. Şi se simţi atunci şi mai înspăimântat la gândul că poate nu fusese altceva decât un spectator. Nu se temuse pentru viaţa lui, aşa că masacrele erau nişte evenimente exterioare, care nu-l includeau; le privise prin lentilele detaşării, ale conştientizării faptului că el era în siguranţă. Dar lucrul acesta nu era, în realitate, adevărat: Kainene nu ar fi fost în siguranţă dacă s-ar fi aflat acolo.

Începu să scrie despre Nnaemeka şi despre mirosul astringent al alcoolului amestecat cu sânge proaspăt din sala aeroportului, unde barmanul zăcea întins, cu faţa sfâşiată, dar se opri, pentru că propoziţiile i se părură rizibile. Erau prea melodramatice. Sunau exact ca articolele din presa străină, de parcă asasinatele acestea nici nu avuseseră loc sau, dacă avuseseră, nu se petrecuseră chiar aşa. Umbra aceea de irealitate apăsa asupra fiecărui cuvânt; îşi amintea clar ce se întâmplase în aeroport, dar, ca să scrie despre evenimentele acelea, trebuia să şi le reimagineze, şi nu era sigur că era în stare.

În ziua în care fu anunţată secesiunea Biafrei, Richard stătu cu Kainene pe terasă şi ascultă la radio discursul lui Ojukwu, apoi o luă în braţe. La început crezu că tremurau amândoi, până când se dădu un pas înapoi ca s-o privească şi îşi dădu seama că ea nu se mişca. Numai el tremura.

– Felicitări pentru independenţă, spuse el.

– Da, spuse ea, şi adăugă: Felicitări pentru independenţă.

El vru s-o ceară în căsătorie. Era un început nou, o ţară nouă, ţara lor. Nu doar pentru că secesiunea era un act just, având în vedere tot ce suferiseră ibo, ci şi datorită posibilităţilor pe care i le oferea Biafra. Avea să fie biafran într-un fel în care nu fusese niciodată nigerian: se afla aici de la bun început; fusese martor al naşterii acestui stat. Ar fi fost unul dintre ei. Spuse de mai multe ori: „Mărită-te cu mine, Kainene" în minte, dar n-o zise şi tare. A doua zi se întoarse la Nsukka cu Harrison.

Lui Richard îi plăcea de Phyllis Okafor. Îi plăceau perucile ei bufante, exuberante, accentul ei de Mississippi şi ochelarii care îi ascundeau expresia caldă a ochilor. De când încetase să mai meargă la Odenigbo, îşi petrecea adeseori serile cu ea şi cu soţul ei, Nnanyelugo. Era ca şi cum ea ar fi ştiut că el îşi pierduse viaţa socială şi îl invita insistent la teatru, la prelegeri publice, pe terenul de squash. Aşa încât, când ea îl chemă la seminarul „În caz de război" organizat de asociaţia femeilor din universitate, Richard acceptă. Era o idee bună să fie pregătit, desigur, deşi n-avea să aibă loc nici un război. Nigerienii aveau să lase Biafra în pace; n-aveau să se apuce niciodată să lupte cu un popor deja decimat de masacre. Aveau să fie oricum bucuroşi că scăpaseră de ibo, Richard n-avea nici o îndoială. Mai puţin sigur era de ceea ce ar face dacă ar da peste Olanna la seminar. Până acum îi fusese uşor s-o evite; în patru ani trecuse cu maşina pe lângă ea doar de câteva ori, nu mergea niciodată la terenul de tenis sau la clubul profesorilor şi nu-şi mai făcea cumpărăturile la Magazinul din Est.

Stătu lângă Phyllis la intrarea în sala de conferinţe şi cercetă încăperea. Olanna şedea în faţă, cu Baby în braţe. Chipul ei frumos şi expresiv îi păru foarte familiar, la fel şi rochia albastră cu guler înfoiat, ca şi cum le-ar fi văzut foarte recent. Îşi mută privirea şi nu-şi putu reţine uşurarea că Odenigbo nu venise. Sala era plină. Femeia care vorbea pe podium repeta aceleaşi lucruri la nesfârşit:

– Împachetaţi-vă actele în pungi de plastic şi aveţi grijă să nu cumva să le uitaţi în caz de evacuare. Puneţi-vă actele în pungi de plastic...

Vorbiră mai multe persoane, apoi seminarul se încheie. Publicul se ridică, se amestecă, oamenii râdeau, vorbeau şi schimbau sfaturi „în caz de război“. Richard ştia că Olanna se afla pe aproape, discutând cu un profesor de muzică bărbos. Se răsuci relaxat, vrând să se strecoare afară, şi era aproape de uşă, când ea apăru lângă el.

– Bună, Richard. *Kedu?*

– Bine, mulţumesc, spuse el. Pielea de pe faţă păru deodată să-l strângă. Şi tu?

– Suntem bine, mulţumesc, spuse Olanna. Avea pe buze un vag luciu roz. Richard remarcă faptul că îi răspunsese la plural. Nu fu sigur dacă asta însemna ea şi copilul sau ea şi Odenigbo sau dacă „noi“ nu însemna cumva că ea se împăcase cu ceea ce se întâmplase între ei şi cu consecinţele evenimentelor asupra relaţiei ei cu Kainene.

– Baby, tu nu saluţi? întrebă Olanna, uitându-se în jos la fetiţă, pe care o ţinea de mână.

– Bună ziua, spuse Baby cu o voce subţire.

Richard se aplecă şi o mângâie pe obraz. Avea un aer calm care o făcea să pară mai mare şi mai înţeleaptă decât ar fi fost normal la cei patru ani ai săi.

– Bună, Baby.

– Ce face Kainene? întrebă Olanna.

Richard îşi feri privirea, neştiind ce ar fi trebuit să exprime.

– E bine.

– Şi cartea ta?

– Bine, mulţumesc.

– Tot *Coşul cu mâini* se numeşte?

El fu plăcut impresionat că ea nu uitase.

– Nu. Richard făcu o pauză şi încercă să nu-şi mai aducă aminte ce se întâmplase cu manuscrisul acela, să nu se mai gândească la flăcările care trebuie să-l fi mistuit într-o clipă. Se numeşte *În vremea vaselor de bronz*.

– Interesant, murmură Olanna. Sper că nu vom avea nici un război, dar seminarul a fost util, nu?

– Da.

Phyllis se apropie de ei, o salută pe Olanna, apoi îl trase pe Richard de mână.

– Se pare că vine Ojukwu! Vine Ojukwu!

Afară, la ieşirea din sală, se auzeau voci zgomotoase.

– Ojukwu? întrebă Richard.

– Da, da! Phyllis se îndreptă spre uşă. Ştii că a făcut o vizită neaşteptată în campusul Universităţii din Enugu acum câteva zile? Acum se pare că e rândul nostru!

Richard o urmă afară. Se alăturară unui grup de profesori adunaţi lângă statuia unui leu. Olanna dispăruse.

– E în bibliotecă, spuse cineva.

– Nu, e în clădirea senatului.

– Nu, vrea să le vorbească studenţilor. E în clădirea administraţiei.

Câteva persoane se îndreptau deja în grabă spre clădirea administraţiei, şi Phyllis şi Richard o luară şi ei într-acolo. Ajunseseră aproape de şirul de copaci-umbrelă aliniaţi de-a lungul drumului, când Richard îl văzu pe ofiţerul bărbos, chipeş, într-o uniformă severă impecabilă, mergând cu paşi mari pe coridor. Câţiva reporteri se buluceau în urma lui, întinzând microfoanele ca pe nişte cadouri. Studenţii – adunaţi în număr atât de mare, încât Richard se întrebă cum de reuşiseră să se strângă atât de repede – începură să intoneze: „Ura! Ura!“ Ojukwu coborî din clădire şi urcă pe nişte blocuri de ciment de pe pajişte. Ridică mâinile. Era impresionant – cu barba îngrijită, cu ceasul masiv de la mână, cu umerii laţi.

– Am venit să vă pun o întrebare, spuse el. Vocea sa cu accent de Oxford era surprinzător de blândă: nu avea timbrul acela masculin care se auzea la radio şi era puţin prea teatrală, puţin prea măsurată. Ce să facem? Să ne supunem şi să-i lăsăm să ne împingă înapoi în Nigeria? Să uităm de miile de fraţi şi surori care au căzut victime în Nord?

– Nu! Nu!

Studenţii umpleau curtea largă, adunându-se tot mai mulţi pe gazon şi pe drum. Numeroşi profesori îşi parcaseră maşinile pe aleea principală şi se alăturaseră mulţimii.

– Biafra! Biafra! Ura! Ura!

Ojukwu ridică iarăşi mâna, şi strigătele se opriră.

– Dacă ne declară război, spuse el. Vreau să vă spun că s-ar putea să fie un război prelungit. Un război prelungit. Sunteţi pregătiţi? Suntem pregătiţi?

– Da! Da! *Ojukwu, nye anyi egbe!* Dă-ne arme! *Iwe di anyi n'obi!* Sufletele noastre sunt însângerate!

Mulţimea intona acum constant – „Dă-ne arme, sufletele noastre sunt însângerate, dă-ne arme!“ Ritmul era ameţitor. Richard îi aruncă o privire lui Phyllis, care striga azvârlind pumnul în aer, se uită apoi câteva clipe la toţi cei din jur, atenţi şi intenşi, şi începu şi el să cânte, agitându-şi pumnul: „Ojukwu, dă-ne arme! Ojukwu, *nye anyi egbe!*“

Ojukwu aprinse o ţigară şi o aruncă în iarbă. O lăsă să ardă câteva clipe, apoi întinse piciorul şi o strivi sub talpa bocancului negru lucios.

– Până şi iarba va lupta pentru Biafra, spuse el.

Richard îi povesti lui Kainene cât de fermecat fusese de Ojukwu, în ciuda faptului că dădea semne de calviţie, era uşor histrionic şi purta un ghiul pe deget. Îi povesti şi despre seminar. Apoi se întrebă dacă să-i spună că se întâlnise cu Olanna. Şedeau pe terasă. Kainene curăţa o portocală de coajă cu cuţitul, lăsând fâşiile subţiri să cadă pe o farfurie aşezată pe podea.

– Am văzut-o pe Olanna, spuse el.

– Da?

– La seminar. Ne-am salutat, şi ea m-a întrebat de tine.

– Aha. Portocala îi alunecă lui Kainene din mână, sau poate ea o scăpase, pentru că o lăsă acolo, pe podeaua de marmură a terasei.

– Scuză-mă, spuse Richard. M-am gândit că ar trebui să-ţi spun că am văzut-o.

Culese portocala de pe jos şi i-o întinse, dar ea n-o luă. Se ridică şi se duse la balustradă.

– O să fie război, spuse ea. Port Harcourtul a înnebunit.

Privea în depărtare, ca şi cum ar fi putut să vadă de fapt oraşul în nebunia sa – petrecerile orgiastice, împreunările frenetice, maşinile gonind. În după-amiaza aceea, ceva mai devreme, o tânără bine îmbrăcată se apropiase de Richard în gară şi-l luase de mână.

– Vino cu mine. Am casa mea. N-am făcut-o niciodată cu un bărbat *oyinbo* până acum, dar acum vreau să încerc totul! spusese ea râzând, deşi dorinţa nebunească din ochii ei era suficient de serioasă.

El îşi scuturase mâna şi se depărtase, întristat deodată, în mod ciudat, la gândul că ea avea să sfârşească în curând cu un alt străin în pat. Era ca şi cum oamenii din oraşul acesta cu copaci casuarina înalţi ar fi vrut să profite de tot ce mai puteau înainte ca războiul să-i deposedeze de orice libertate.

Richard se ridică şi se duse să stea lângă Kainene.

– N-o să fie război, spuse el.

– Cum te-a întrebat despre mine?

– Mi-a spus: „Ce mai face Kainene?“

– Şi i-ai spus că sunt bine?

– Da.

Ea nu mai zise nimic; el ştiuse că aşa avea să se întâmple.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

15

Ugwu coborî din maşină şi se postă lângă portbagaj. Puse sacul cu batog peste sacul mai mare cu *garri,* le ridică pe amândouă pe cap şi îl urmă pe stăpân pe scările crăpate în clădirea întunecoasă unde se afla biroul uniunii ibo locale. Domnul Ovoko le ieşi în întâmpinare.

– Du sacii în magazie, spuse el, arătându-i cu degetul încotro, de parcă Ugwu n-ar fi ştiut după toate dăţile când venise să aducă mâncare pentru refugiaţi. În magazie nu era nimic, doar un săculeţ de orez într-un colţ, pe care foiau gărgăriţe.

– Cum merg treburile? *A na-emekwa?* întrebă stăpânul.

Domnul Ovoko îşi frecă mâinile. Avea faţa lugubră a cuiva care pur şi simplu refuză să fie consolat.

– Nimeni nu prea mai donează la ora actuală. Oamenii vin tot timpul pe aici şi vor mâncare, apoi încep să ceară locuri de muncă. Au venit din Nord fără nimic, fără absolut nimic.

– Ştiu că au venit fără nimic, prietene! Nu-mi ţine predici! se răţoi stăpânul la el.

Domnul Ovoko făcu un pas înapoi.

– Vreau doar să spun că situaţia e gravă. La început, oamenii veneau cu miile să doneze mâncare, dar acum par să fi uitat. Dacă vine războiul, o să fie un dezastru.

– N-o să fie nici un război.

– Atunci de ce n-a ridicat Gowon blocada?

Stăpânul ignoră întrebarea şi se întoarse să iasă. Ugwu îl urmă.

– Oamenii continuă să doneze, stai liniştit. Prostul ăsta probabil că duce mâncarea la el acasă, în cămară, spuse stăpânul în timp ce pornea motorul.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Da, domnule, spuse Ugwu. Are o burtă cât toate zilele.

– Tâmpitul ăla de Gowon a promis nişte cantităţi infime pentru mai bine de două milioane de refugiaţi. Ce crede el, că au murit nişte câini, nu oameni, şi că acasă s-au întors rudele supravieţuitoare ale acelor câini?

– Nu, domnule.

Ugwu privi pe geam. Se simţea cuprins de o mare tristeţe de fiecare dată când venea aici să doneze *garri* şi peşte unor oameni care nu demult se hrăneau singuri în Nord, când îl auzea pe stăpân spunând acelaşi lucru în fiecare săptămână. Întinse mâna şi îndreptă sfoara legată de oglinda retrovizoare. De ea era atârnată o bucată de plastic care avea desenată o jumătate de soare galben, pe fond negru.

Mai târziu, în timp ce şedea pe treptele din spate citind *Documentele Clubului Pickwick,* oprindu-se adesea, îngândurat, să privească frunzele înguste ale porumbului fâşâind în vânt, Ugwu nu fu surprins să audă vocea ridicată a stăpânului venind din sufragerie. Era întotdeauna irascibil în asemenea zile.

– Şi cum rămâne cu colegii noştri de la universităţile din Ibadan, din Zaria, din Lagos? A vorbit cineva despre asta? Ei au tăcut şi atunci când englezii de aici i-au încurajat pe musulmani să-i omoare pe ibo. Şi tu ai fi exact ca ei dacă nu te-ai afla pe teritoriu ibo! Câtă compasiune poţi să ai?

– Să nu îndrăzneşti să spui că n-am nici un fel de compasiune! Dacă afirm că secesiunea nu este singurul mod de a trăi în siguranţă nu înseamnă că nu simt nimic!

Era domnişoara Adebayo.

– Au murit cumva verii tăi? Unchii tăi? Te duci înapoi la ai tăi săptămâna viitoare, în Lagos, şi nimeni n-o să se ia de tine pe stradă că eşti yoruba. Oare nu ai voştri îi omoară pe ibo în Lagos? Nu s-a dus un grup de şefi de-ai voştri în Nord să le mulţumească emirilor că nu s-au atins de yoruba? Şi atunci ce fel de afirmaţii poţi tu să faci? În ce fel poate fi relevantă opinia ta?

– Mă jigneşti, Odenigbo.

– Adevărul a devenit o jignire.

Urmă o tăcere, şi apoi scârţâitul uşii de la intrare, care fu deschisă şi trântită cu putere. Domnişoara Adebyo plecase. Ugwu se ridică auzind vocea Olannei.

– Aşa ceva e inacceptabil, Odenigbo! Trebuie să-ţi ceri scuze!

Ugwu se sperie s-o audă strigând, pentru că Olanna ridica vocea foarte rar şi pentru că ultima dată o auzise ţipând în săptămânile acelea nenorocite dinaintea naşterii lui Baby, când domnul Richard încetase să mai vină în vizită la ei şi când totul părea suspendat pe buza prăpastiei. Timp de câteva clipe, Ugwu nu mai auzi nimic – poate că Olanna plecase şi ea –, apoi îl auzi pe Okeoma citind. Cunoştea poezia: „Dacă soarele refuză să răsară, îl vom face noi să răsară“. Prima oară când Okeoma o citise, în ziua în care ziarul *Renaissance* fusese rebotezat *Soarele Biafrăi,* Ugwu o ascultase şi se simţise înflăcărat de ea, de versul lui preferat, „vase de lut arse în focul ardorii ne vor răcori tălpile în timp ce urcăm“. Acum însă poezia îi aduse lacrimi în ochi. I se făcu dor de zilele când Okeoma recita poezii despre oameni care făceau răni la şezut din cauza oalelor de noapte importate, când domnişoara Adebayo şi stăpânul se certau, şi totuşi seara nu se termina cu plecarea ei în trombă, când el servea încă supă de ardei iute. Acum servea numai nuci cola.

Okeoma plecă puţin mai târziu, şi Ugwu auzi din nou vocea ridicată a Olannei.

– Trebuie, Odenigbo! Trebuie să-i ceri iertare!

– Nu contează dacă trebuie sau nu să-i cer iertare. Problema este dacă am spus sau nu adevărul, răspunse stăpânul.

Olanna spuse ceva pe care Ugwu nu îl auzi, şi apoi stăpânul vorbi pe un ton mai calm.

– Bine, *nkem,* am să-mi cer scuze.

Olanna intră în bucătărie.

– Ieşim puţin, spuse ea. Vino şi închide uşa.

– Da, doamnă.

După ce plecară, Ugwu auzi un ciocănit în uşa din spate şi ieşi să vadă cine era.

– Chinyẹre, spuse el, surprins. Ea nu venea niciodată atât de devreme, şi nu în casa mare.

– Plec cu doamna şi cu copiii mâine-dimineaţă la ţară. Am venit să-ţi spun să rămâi cu bine. *Ka o di.*

Ugwu n-o auzise niciodată rostind atâtea cuvinte. Nu prea ştia ce să spună. O vreme se priviră.

– Mergi cu bine, spuse el. O urmări cu privirea până la gardul viu care separa cele două curţi şi o văzu strecurându-se pe dedesubt. N-avea să mai vină noaptea la uşa lui, să se întindă pe spate şi să-şi desfacă picioarele în faţa lui, cel puţin nu pentru o vreme. Ugwu simţi o durere apăsătoare în ceafă. Se pregăteau schimbări care aveau să-i transforme viaţa, şi el nu putea face nimic pentru a le evita.

Se aşeză pe trepte şi privi coperta *Documentelor Clubului Pickwick*. În curte domnea o linişte senină, prea puţin tulburată de legănatul blând al copacului de mango şi de aroma ca de vin a alunelor caju aflate în pragul coacerii. Calmul acesta nu trăda ceea ce Ugwu vedea în jurul său. Din ce în ce mai puţini oaspeţi veneau la ei, şi seara străzile campusului arătau spectrale, învelite în lumina sidefată a tăcerii şi a pustietăţii. Magazinul din Est se închisese. Chinyere şi stăpâna ei erau numai una dintre multele familii din campus care plecau: servitorii cumpărau colete întregi din magazine, şi maşinile ieşeau din curţi cu portbagajele încărcate. Olanna şi stăpânul nu împachetaseră însă nimic. Nu credeau că avea să fie război şi li se părea că oamenii erau prea panicaţi. Ugwu ştia că familiile fuseseră anunţate că puteau trimite femeile şi copiii în locurile lor de baştină, dar bărbaţii nu aveau voie să plece, pentru că, dacă ar fi plecat, ar fi însemnat că intraseră în panică, şi asta era o atitudine total nejustificată. „Nu există motive de alarmă", spunea stăpânul adesea. „Nu există motive de alarmă." Profesorul Uzomaka, care locuia vizavi de profesorul Okeke, fusese întors de trei ori de la poarta campusului de către miliţie. Îl lăsaseră să treacă în a treia zi numai după ce jurase că avea să se înapoieze, că nu-şi ducea decât familia în oraşul natal, pentru că soţia lui era foarte îngrijorată.

– Ugwuanyi!

Ugwu ridică privirea şi o văzu pe mătuşa lui venind spre el din curtea din faţă. Se ridică.

– Mătuşică! Mă bucur să te văd.

– Băteam la uşa din faţă.

– Iartă-mă. Nu te-am auzit.

– Eşti singur acasă? Unde ţi-e stăpânul?

– Au ieşit. Au luat-o şi pe Baby cu ei. Ugwu o privi atent. Totul e în regulă?

Femeia zâmbi.

– Da, da, totul e bine, *o di mma.* Îţi aduc un mesaj de la tatăl tău. Ceremonia vinului de palmier pentru Anulika va avea loc sâmbăta viitoare.

– Ah! Sâmbăta viitoare?

– E mai bine s-o facă acum, înainte de război, dacă o să fie război.

– Adevărat. Ugwu privi într-o parte, în direcţia lămâiului. Aşa deci. Anulika se mărită până la urmă.

– Credeai cumva că ai să te măriţi tu cu ea?

– Doamne fereşte.

Mătuşa întinse mâna şi îl ciupi de braţ.

– Ia uite la tine, te faci bărbat. Eh! În câţiva ani o să fie rândul tău.

Ugwu surâse.

– Tu şi mama o să-mi găsiţi o fată bună când o veni vremea, mătuşică, spuse el cu falsă modestie. N-avea rost să-i spună că Olanna îl anunţase că urma să-l trimită la universitate când termina liceul. El nu avea să se căsătorească până când nu devenea ca stăpânul, până când nu va fi petrecut mulţi ani citind cărţi.

– Mă duc, zise mătuşa.

– Nu vrei puţină apă?

– Nu pot să stau. *Ngwanu,* la revedere[1]. Transmite-i salutări stăpânului şi spune-i de ceremonie.

Încă înainte ca mătuşa să fi ieşit pe poartă, Ugwu îşi imagina deja sosirea lui în sat. De data aceasta avea s-o ţină în sfârşit pe Nnesinachi goală şi mlădioasă în braţele sale. Coliba unchiului Eze era un loc bun pentru ei doi, sau poate chiar păduricea aceea liniştită de lângă pârâu, dacă nu-i deranjau prichindeii care se jucau în câmp. Ugwu spera ca Nnesinachi să nu fie tăcută precum Chinyere; spera să scoată şi ea sunetele pe care le auzea din gura Olannei când îşi lipea urechea de uşa dormitorului.

În seara aceea, în timp ce Ugwu pregătea cina, vocea înceată a crainicului de la radio anunţă că Nigeria începea o acţiune poliţienească pentru a-i aduce înapoi pe rebelii din Biafra.

---

[1] În original, *let it be,* traducere aproximativă a cuvântului ibo *ngwanu,* care are sensul de „lasă timpul/lucrurile să-şi urmeze cursul" (seara, de pildă, înseamnă aproximativ „lasă noaptea să treacă, lasă să vină a doua zi"). *Ngwanu* este folosit ca salut de despărţire şi poate fi echivalat, într-un sens general, cu românescul „bine" (de exemplu, în „bine, noapte bună" sau „bine, la revedere"). (n.tr.)

Ugwu era în bucătărie cu Olanna. Curăţa ceapă şi privea mişcarea umerilor Olannei în timp ce ea amesteca în supa de pe aragaz. Ceapa îl făcea să se simtă curăţat, ca şi cum lacrimile pe care i le provoca i-ar fi eliminat toate impurităţile din corp. Auzea vocea subţire a lui Baby în sufragerie, în timp ce se juca împreună cu stăpânul. Nu voia ca vreunul din ei să vină acum în bucătărie; ar fi distrus sentimentul magic care îl învăluise, înţepătura plăcută din ochi, strălucirea mată a pielii Olannei. Ea vorbea despre nordicii din Onitsha care fuseseră ucişi în acţiuni de represalii. Lui Ugwu îi plăcu expresia „acţiuni de represalii“ aşa cum ieşise din gura ei.

– E un gest atât de nedrept, spunea ea. Atât de nedrept. Dar Excelenţa Sa a reacţionat bine; cine ştie câţi ar mai fi fost ucişi dacă el nu i-ar fi trimis pe soldaţii din Nord înapoi acasă.

– Ojukwu e un mare om.

– Da, este, dar, de fapt, toţi suntem capabili să ne purtăm astfel unul cu altul.

– Nu, doamnă. Noi nu suntem ca hausa. Represaliile au avut loc pentru că am fost împinşi s-o facem. „Represaliile“ sunaseră aproape la fel cum le pronunţase ea, Ugwu era sigur.

Olanna clătină din cap, dar nu mai spuse nimic o vreme.

– După ceremonia vinului de palmier, o să mergem în Abba şi o să stăm acolo un timp. Campusul e atât de gol, spuse ea în cele din urmă. Poţi să rămâi cu familia ta dacă vrei. O să trecem să te luăm când ne întoarcem. N-o să lipsim decât cel mult o lună. Soldaţii noştri o să-i respingă pe nigerieni într-o săptămână sau două.

– O să vin cu dumneavoastră şi cu stăpânul, doamnă.

Olanna surâse, ca şi cum asta îşi dorise să audă.

– Supa asta nu se îngroaşă deloc, murmură ea. Apoi îi povesti despre prima dată când făcuse supă, în adolescenţă, cum reuşise să ardă fundul oalei până la un arămiu-închis şi cum supa ieşise totuşi foarte gustoasă. Ugwu era fermecat de vocea Olannei, aşa că nu auzi sunetele distante – buum-buum-buum – venind de undeva de afară, până când ea încetă să amestece şi ridică ochii.

– Ce e asta? întrebă Olanna. Auzi, Ugwu? Ce poate fi?

Olanna dădu drumul polonicului şi fugi în sufragerie. Ugwu veni după ea. Stăpânul stătea lângă fereastră, ţinând în mână un exemplar împăturit din *Soarele Biafrăi*.

– Ce e asta? întrebă Olanna şi o trase pe Baby lângă ea. Odenigbo!

– Se îndreaptă spre noi, spuse calm stăpânul. Cred că ar trebui să plecăm astăzi.

Apoi Ugwu auzi claxonul strident al unei maşini de afară. Brusc, simţi că i se făcuse frică să se ducă la uşă, că îi era frică până şi să se apropie de fereastră şi să arunce o privire furişă afară.

Stăpânul deschise uşa. „Broscuţa“ verde parcase atât de grăbit, încât unul dintre cauciucuri rămăsese pe peluză, strivind crinii care mărgineau aleea. Când şoferul coborî, Ugwu fu uluit să vadă că purta numai un maiou şi pantaloni. Şi papuci de baie!

– Evacuaţi casa! Trupele federale au intrat în Nsukka! Toată lumea trebuie să plece! Imediat! Mă duc la toate casele care mai sunt locuite. Plecaţi imediat!

Abia după ce omul vorbise şi se repezise din nou în maşină, ieşind pe poartă cu mâna pe claxon, Ugwu îl recunoscu: era domnul Vincent Ikenna, secretarul universităţii. Venise de câteva ori în vizită la ei. Îşi bea berea cu suc.

– Strânge câteva lucruri, *nkem,* spuse stăpânul. Eu mă duc să verific apa la motor. Ugwu, încuie repede! Şi nu uita de pavilionul servitorilor.

– *Gini?* Ce lucruri? întrebă Olanna. Ce să iau?

Baby începu să plângă. Se auzi din nou zgomotul acela – buum-buum-buum –, mai tare şi mai aproape.

– N-o să dureze mult, o să ne întoarcem curând. Ia numai câteva lucruri, ceva îmbrăcăminte.

Stăpânul făcu un gest vag şi luă cheile de la maşină de pe raft.

– Făceam mâncare, zise Olanna.

– Pune-o în maşină, spuse stăpânul.

Olanna părea ameţită. Înveli oala cu supă într-un şervet de bucătărie şi o duse în maşină. Ugwu alerga prin casă aruncând lucruri în genţi: haine şi jucării pentru Baby, biscuiţi din frigider, îmbrăcămintea lui, hainele stăpânului, fustele şi rochiile Olannei. Ar fi vrut să ştie exact ce trebuia să ia. Ar fi vrut ca zgomotul acela să nu se audă din ce în ce mai aproape. Duse genţile pe bancheta din spate a maşinii şi se repezi înapoi să încuie uşile şi să tragă obloanele de la ferestre. Stăpânul claxona de afară. Ugwu stătu în mijlocul sufrageriei, simţindu-se ameţit. Trebuia să se uşureze. Fugi în bucătărie şi opri gazul. Stăpânul îl striga. Luă albumele din bibliotecă, cele trei albume foto pe care Olanna le compilase cu atâta grijă, și ieși în fugă. Abia închisese ușa, că stăpânul porni în grabă. Străzile din campus păreau bântuite, erau tăcute și pustii.

La poarta universității, soldați biafrani făceau semn mașinilor să treacă. Arătau solemn în uniformele lor kaki, cu bocancii lăcuiți și jumătatea de soare cusută pe mâneci. Ugwu își dori să fi fost unul dintre ei. Stăpânul le făcu semn cu mâna și spuse:

– Bravo!

Praful se învârtejea peste tot în jur, ca o pânză transparentă maronie. Șoseaua principală era aglomerată; femei cu cutii pe cap și copii mici legați în spate, copii desculți cărând boccele cu haine, cu batate sau cutii, bărbați care târau după ei biciclete. Ugwu se întrebă de ce duceau lămpi aprinse cu petrol deși nu era încă întuneric. Văzu un copil mic împiedicându-se și căzând și pe mamă aplecându-se și trăgându-l în sus cu o mișcare bruscă, și se gândi la cei de acasă, la micii lui verișori, la părinți, la Anulika. Ei erau în siguranță. Nu trebuiau să fugă, pentru că satul lor era prea mărunt. Asta însemna numai că n-avea să ajungă s-o vadă pe Anulika măritându-se, că n-avea s-o țină pe Nnesinachi în brațe așa cum plănuise. Dar avea să se întoarcă repede. Războiul avea să dureze doar atât cât le trebuia soldaților biafrani ca să-i trimită pe nigerieni pe lumea cealaltă. Iar el avea să ajungă să guste din dulceața trupului lui Nnesinachi, să-i mângâie carnea aceea moale.

Stăpânul conducea încet din cauza mulțimii și a blocajelor de pe drum, dar, când ajunseră la dealul Milliken, aproape se opriră. Camionul din fața lor avea inscripționat pe remorcă „NIMENI NU ȘTIE CE VA FI MÂINE". În timp ce se târa în sus pe deal, un tânăr sări din cabină și o luă la fugă înapoi, pe lângă remorcă, cu o bucată de lemn în mână, gata s-o arunce în spatele roții dindărăt în cazul în care camionul ar fi luat-o la vale.

Când sosiră în cele din urmă în Abba, soarele asfințea, parbrizul era acoperit cu un praf gălbejit, iar Baby dormea.

16

Richard fu surprins când auzi anunţul că guvernul federal începuse o acţiune poliţienească pentru a-i supune pe rebeli. Kainene, nu.

– Petrolul e de vină, spuse ea. Nu-l pot lăsa să le scape de sub nas. Dar războiul n-o să dureze. Madu zice că Ojukwu are planuri mari. Mi-a sugerat să donez ceva valută cabinetului de război pentru ca, la sfârşitul conflictului, să pot obţine orice contract vreau.

Richard o privi ţintă. Nu părea să înţeleagă că el nu putea concepe nici un fel de război, scurt sau nu.

– E mai bine dacă-ţi aduci lucrurile la Port Harcourt până îi respingem pe nigerieni, spuse Kainene. Frunzărea un ziar şi dădea din cap pe muzica formaţiei Beatles venind din casetofon. Părea că pentru ea totul era normal, războiul era rezultatul inevitabil al evenimentelor, şi mutatul lui de la Nsukka la Port Harcourt era cât se poate de simplu.

– Da, desigur, spuse el.

Îl duse şoferul ei. Peste tot apăruseră puncte de control, cauciucuri şi scânduri de lemn bătute în cuie de-a curmezişul drumului, bărbaţi şi femei în cămăşi kaki, cu chipuri inexpresive şi supuse, stând de pază. De primele două trecură cu bine. „Unde mergeţi?“ fură întrebaţi, şi maşina fu lăsată să treacă. Dar, lângă Enugu, apărătorii civili blocaseră drumul cu trunchiuri de copaci şi cu tobe vechi ruginite. Şoferul se opri.

– Întoarceţi-vă! Întoarceţi-vă! Un bărbat se uită în maşină prin geam. Ţinea în mână o bucată lungă de lemn, cioplită cu grijă ca să arate ca o puşcă. Întoarceţi-vă!

– Bună ziua, spuse Richard. Lucrez la Universitatea din Nsukka şi merg acolo. Servitorul meu mă aşteaptă. Trebuie să-mi iau manuscrisul şi câteva lucruri.

– Întoarceţi-vă, domnule. O să-i respingem pe barbarii ăştia în curând.

– Dar manuscrisul meu, şi actele, şi servitorul meu au rămas acolo. N-am luat nimic cu mine. N-am ştiut.

– Întoarceţi-vă, domnule. Aşa e ordinul. E periculos. În curând însă, când o să-i împingem înapoi pe barbari, o să vă puteţi întoarce.

– Dar înţelegeţi că trebuie...

Richard se aplecă mai mult în faţă.

Ochii bărbatului se îngustară, în timp ce ochiul mare pictat pe cămaşa lui sub cuvântul „VIGILENŢĂ“ păru să se deschidă mai larg.

– Nu cumva sunteţi un agent al guvernului nigerian? Voi, albii, l-aţi lăsat pe Gowon să omoare femei şi copii nevinovaţi.

– *Abu m onye Biafra,* spuse Richard.

Bărbatul râse, şi Richard nu fu sigur dacă era un râs plăcut sau neplăcut.

– Ehei, un alb care zice că e biafran! Unde aţi învăţat să vorbiţi limba noastră?

– De la soţia mea.

– Bine, domnule. Nu vă faceţi griji pentru lucrurile dumneavoastră din Nsukka. Drumurile o să fie degajate în câteva zile.

Şoferul întoarse şi, în timp ce porneau înapoi pe drumul pe care veniseră, Richard se tot uită în spate la buştenii care blocau şoseaua până când nu-i mai zări. Se gândi cât de uşor îi fusese să pronunţe cuvintele acelea în ibo. „Sunt biafran.“ Nu ştia de ce, dar spera ca şoferul să nu-i spună lui Kainene că el afirmase asta. Spera, de asemenea, că şoferul n-avea să-i spună că o numise soţia lui.

Susan îl sună câteva zile mai târziu. Era aproape de prânz, şi Kainene se afla într-una dintre fabricile ei.

– Nu ştiam că ai numărul lui Kainene, spuse Richard.

Susan râse.

– Am auzit că Nsukka a fost evacuat şi am fost sigură că eşti aici. Ce mai faci? Eşti bine?

– Da.

– N-ai avut probleme la evacuare, nu? întrebă Susan. Totul e în regulă?

– Sunt bine.

Richard fu mişcat de grija ei.

– Foarte bine. Şi acum ce vrei să faci?

– O să rămân aici deocamdată.

– E periculos, Richard. Eu mai stau cel mult o săptămână. Oamenii ăştia nu poartă niciodată războaie civilizate, nu ţi se pare? Şi i se mai spune război civil. Susan făcu o pauză. Am sunat la Consiliul Britanic din Enugu, şi nu-mi vine să cred că oamenii noştri de acolo joacă încă polo pe apă şi merg la recepţii la hotelul Presidential! Ce naiba, e război!

– O să se termine curând.

– Să se termine, ha! Nigel pleacă peste două zile. N-o să se termine nimic; războiul ăsta o să dureze ani. Uită-te ce s-a întâmplat în Congo! Africanii ăştia sunt lipsiţi de simţul păcii. Se bat până când cade şi ultimul om...

Richard puse receptorul jos în timp ce Susan încă vorbea, surprins el însuşi de grosolănia lui. O parte din el îşi dorea s-o poată ajuta, să azvârle sticlele de lichior din barul ei şi să facă să dispară paranoia aceasta care-i marca viaţa. Poate era mai bine că voia să plece. Richard spera să-şi găsească fericirea, cu Nigel sau într-alt fel. Se gândea încă la Susan, pe jumătate sperând că telefonul avea să sune din nou, pe jumătate că nu, când Kainene veni acasă. Îl sărută pe obraji, pe buze, pe bărbie.

– Ţi-ai petrecut ziua făcându-ţi griji pentru Harrison şi pentru *În vremea vaselor de bronz?*

– Bineînţeles că nu, spuse el, deşi ştiau amândoi că era o minciună.

– Harrison o să se descurce. Probabil că şi-a împachetat lucrurile şi s-a dus în satul lui.

– Da, probabil, spuse Richard.

– Şi probabil că a luat manuscrisul cu el.

– Da.

Richard îşi aminti cum ea îi distrusese primul manuscris adevărat, *Coşul cu mâini,* cum îl dusese de mână până în livadă, la grămada de foi carbonizate de sub copacul lui favorit, cu chipul total inexpresiv în tot acest timp, şi cum după aceea el nu simţise nici ruşine, nici furie, ci speranţă.

– Astăzi a fost o nouă demonstraţie în oraş, cel puţin o mie de persoane şi o mulţime de maşini acoperite cu frunze verzi, spuse ea. Mai bine s-ar ocupa de câmpuri în loc să blocheze şoselele principale. Am donat deja bani şi n-am să mă las ţinută cu ochii-n soare doar ca să satisfac ambiţiile de putere ale lui Ojukwu.

– E vorba despre o cauză, Kainene, nu despre un om.

– Da, cauza stoarcerii de bani. Ştii că şoferii de taxi nu mai iau bani de la soldaţi? Se supără când vreun soldat vrea să plătească. Madu zice că la cazarmă vine o dată la două zile un grup de femei, din nişte sate amărâte, care aduc batate, banane şi fructe soldaţilor. Şi oamenii aceştia nu au nimic ei înşişi.

– Nu e vorba despre stoarcere de bani. E vorba despre cauză.

– Da, într-adevăr, despre cauză. Kainene clătină din cap, dar părea amuzată. Madu mi-a spus astăzi că armata nu are nimic, absolut nimic. Credeau că Ojukwu are arme ascunse pe undeva, după felul cum vorbea. „Nici o putere din Africa nu ne poate înfrânge!“ Aşa că Madu şi câţiva dintre ofiţerii care s-au întors din Nord s-au dus să-i spună că n-avem arme, n-avem trupe mobilizate şi că oamenii noştri se antrenează cu puşti de lemn, pentru numele lui Dumnezeu! Voiau să le dea armele pe care le avea ascunse. Dar el le-a întors spatele şi le-a spus că sunt nişte complotişti care vor să-l răstoarne de la putere. Se pare că n-are nici un fel de arme şi plănuieşte să învingă Nigeria cu pumnii. Kainene ridică un pumn şi zâmbi. Dar cred că e într-adevăr foarte atrăgător; numai barba aceea cât face!

Richard nu spuse nimic. Se gândi, în treacăt, dacă n-ar trebui să-şi lase barbă.

17

Olanna se rezemă de balustrada terasei din faţa casei lui Odenigbo din Abba, uitându-se în curte. Lângă poartă, Baby stătea în genunchi, jucându-se în nisip, iar Ugwu o privea. Vântul făcea să foşnească frunzele copacului de guava. Scoarţa lui o fascina pe Olanna: era decolorată şi pătată, porţiuni mai luminoase alternau cu altele întunecate, semănând cu pielea copiilor din sat care sufereau de boala de piele numită *nlacha*[1]. Mulţi copii se opriseră pe la ei să le spună *„nno nu,* bine aţi venit“ în ziua când sosiseră de la Nsukka, şi părinţii, unchii şi mătuşile lor veniseră şi ei, făcându-le urări de bine şi arătându-se nerăbdători să audă noutăţi despre evacuare. Olanna simţise o anumită afecţiune faţă de ei; urările lor de bun venit o făcuseră să se simtă protejată. Căldura aceasta se manifestase chiar şi faţă de mama lui Odenigbo. Acum se întreba de ce nici măcar n-o îndepărtase pe Baby de bunica aceasta care o respinsese la naştere şi de ce nici ea însăşi nu se trăsese înapoi din îmbrăţişarea mamei. Dar tot ce se întâmplase în ziua aceea părea cumva neterminat, abia stârnit doar – gătitul în bucătărie cu Ugwu, plecarea aceea atât de grăbită încât Olanna se temuse că lăsaseră cuptorul aprins, mulţimile de oameni de pe drum, zgomotul exploziilor –, aşa că rămăsese calmă atunci când mama o îmbrăţişase, ba chiar o strânsese şi ea drept răspuns. Acum reveniseră la relaţii normale, mama venea adeseori s-o vadă pe Baby prin poarta de lemn făcută în gardul de lut care despărţea casa ei de curtea lui Odenigbo. Câteodată, Baby se ducea alături s-o viziteze şi să alerge după caprele care hoinăreau prin curtea ei. Olanna nu era niciodată sigură cât de curate erau bucăţile de peşte uscat sau de carne afumată pe care Baby le mesteca la întoarcere, dar încerca să nu se gândească la asta, la fel cum încerca să-şi tempereze resentimentele; afecţiunea mamei pentru Baby fusese întotdeauna călduţă, echivocă, şi era prea târziu acum pentru ca Olanna să mai aibă altceva decât resentimente.

---

[1] Probabil pitiriazis (n.tr)

Baby râdea de ceva ce-i spusese Ugwu; râsul ei pur, subţire o făcu pe Olanna să zâmbească. Lui Baby îi plăcea aici; viaţa era mai simplă şi mai domoală. Pentru că aragazul, prăjitorul de pâine, oala sub presiune şi condimentele de import rămăseseră toate în Nsukka, mesele lor erau şi ele mai simple, şi Ugwu avea mai mult timp să se joace cu ea.

– Mami Ola! strigă Baby. Vino să vezi!

Olanna îşi flutură mâna.

– Baby, trebuie să facem baia de seară.

Olanna se uită la şirul copacilor de mango din curtea alăturată. Pe unele crengi fructele atârnau ca nişte cercei grei. Soarele apunea. Găinile cotcodăceau şi zburau în arborele de cola, unde îşi aveau adăpostul de noapte. Îi auzea pe ţărani schimbând saluturi, cu vocea aceea zgomotoasă cu care se salutau şi femeile la şezătoare. Olanna li se alăturase şi ea, cu două săptămâni în urmă, în clădirea primăriei, ca să coasă maiouri şi prosoape pentru soldaţi. La început se simţise jignită pentru că, atunci când încerca să vorbească despre lucrurile pe care le lăsase în Nsukka – cărţile, pianul, hainele ei, porţelanurile, perucile, maşina de cusut Singer, televizorul –, ele o ignorau şi începeau să discute despre altceva. Acum înţelesese că nimeni nu vorbea despre lucrurile lăsate în urmă. Discutau în schimb despre eforturile de a câştiga războiul. Un profesor îşi donase bicicleta soldaţilor, cizmarii făceau ghete gratis pentru soldaţi, ţăranii le împărţeau batate. A câştiga războiul. Olannei îi era greu acum să-şi închipuie războiul – gloanţele care cădeau în praful roşu din Nsukka în timp ce trupele Biafrei îi împingeau pe barbari înapoi. Îi era adesea greu să recheme din memorie orice lucru concret fără ca imaginea lui să nu fie estompată de amintirea lui Arize, a mătuşii Ifeka şi a unchiului Mbaezi, fără să se simtă ca şi cum ar fi trăit într-un timp încremenit.

Îşi aruncă papucii din picioare şi merse desculţă de-a latul curţii până la castelul de nisip al lui Baby.

– Foarte frumos, Baby. Poate îl mai găsim şi mâine, dacă n-o să intre caprele dimineaţă în curte. Acum, hai la baie!

– Nu, Mami Ola!

– Cred că Ugwu o să te ia în braţe chiar acum. Olanna îi aruncă o privire lui Ugwu.

– Nu!

Ugwu o apucă pe Baby în braţe şi aleargă cu ea spre casă. Un papucel îi căzu din picior, şi se opriră să-l ridice. Baby spunea „Nu!" şi râdea în acelaşi timp. Olanna se întrebă cum avea să se obişnuiască Baby cu mutarea, săptămâna următoare, la Umuahia, aflată la trei ore distanţă, unde Odenigbo fusese transferat la Ministerul Forţelor de Muncă. Sperase să poată lucra la Ministerul pentru Cercetare şi Producţie, dar erau prea mulţi solicitanţi supracalificaţi şi prea puţine slujbe; până şi ei i se spusese că nu exista nici un post vacant pentru ea în nici un minister. Avea să predea la şcoala primară – aceasta avea să fie contribuţia ei la sprijinirea războiului. Olanna spera că profesorul Achara le găsise o locuinţă aproape de alţi foşti profesori de la universitate, pentru ca Baby să se poată juca acolo cu copiii de seama ei.

Olanna se aşeză pe unul dintre scaunele joase de lemn cu şezutul înclinat, în care trebuia să se lase pe spate ca să se poată odihni. Erau scaune cum văzuse numai la ţară, făcute de tâmplarii din sate, care îşi puneau semnele în intersecţii de drumuri prăfuite, scriindu-le adesea greşit: „TĂMPLAR" sau „TÂMBLAR". Pe astfel de scaune nu se putea sta drept. Forma lor implica o viaţă al cărei confort se câştiga cu greu, cu seri în care oamenii, ieşiţi în curte la aer, se lăsau pe spate după o zi de trudă la câmp sau în gospodărie. Sau poate că implica o viaţă de plictis şi trândăvie.

Se lăsase întunericul, şi liliecii zburau zgomotoşi pe deasupra capetelor când Odeningbo se întoarse acasă. Era întotdeauna plecat după-amiezile, la întruniri peste întruniri, toate destinate discuţiilor despre cum Abba avea să joace un rol major în consolidarea statului biafran. Uneori Olanna vedea cum bărbaţii se întorceau de la aceste întâlniri ţinând în mâini arme false cioplite din lemn. Se uită cum Odeningbo urcă apăsat pe terasă, cu pas agresiv, încrezător. Bărbatul ei. Câteodată, când îl privea, Olanna se simţea cuprinsă de un sentiment al proprietăţii plin de mândrie.

– *Kedu?* o întrebă el, aplecându-se s-o sărute pe gură.

Îi cercetă chipul cu atenţie, ca şi cum trebuia să facă asta ca să se asigure că ea era bine. Proceda aşa în fiecare zi de când Olanna se întorsese din Kano. Îi spunea adesea că „experienţa“ aceea o schimbase şi o făcuse mult mai „interiorizată“. Când vorbea cu prietenii lui, el spunea „masacru“, dar faţă de ea nu folosise niciodată cuvântul. Era ca şi când ceea ce se întâmplase în Kano fusese un masacru, dar ceea ce văzuse Olanna fusese o experienţă.

– Sunt bine, spuse ea. N-ai venit cumva mai devreme?

– Am terminat mai devreme pentru că mâine o să avem adunare generală în centrul satului.

– De ce? întrebă Olanna.

– Bătrânii au decis că e timpul să ţinem o asemenea întrunire. Circulă tot felul de zvonuri stupide despre evacuarea, în scurt timp, a satului. Unii ignoranţi susţin chiar că trupele federale au intrat în Awka[1]! Odenigbo râse şi se aşeză lângă Olanna. Vii şi tu?

– La adunare? Ea nici măcar nu se gândise la asta. Eu nu sunt din Abba.

– Ai putea fi, dacă te-ai căsători cu mine. Ar trebui să fii.

Ea îl privi.

– Suntem bine aşa cum suntem.

– Suntem în război, şi mama va trebui să decidă ce va face cu trupul meu dacă mi se va întâmpla ceva. Tu ar trebui să fii cea care să hotărască asta.

– Încetează, nu ţi se va întâmpla nimic.

– Bineînţeles că nu mi se va întâmpla nimic. Vreau doar să te căsătoreşti cu mine. Ar trebui, într-adevăr, să ne căsătorim. Nu mai are nici un sens. N-a avut niciodată.

Olanna privi cum o viespe zbura în jurul cuibului buretos din colţul casei. Pentru ea avusese sens decizia de a nu se căsători, nevoia de a proteja relaţia dintre ei învelind-o în aura neconvenţionalului. Dar vechiul sistem care se potrivea idealurilor ei dispăruse acum, când Arize, mătuşa Ifeka şi unchiul Mbaezi aveau să rămână pentru totdeauna numai nişte imagini îngheţate într-un album. Acum, când gloanţele cădeau în Nsukka.

---

[1] Capitala statului Anambra din sudul Nigeriei, care se învecinează la nord cu statul Enugu (unde se află Abba). (n.tr.)

– Înseamnă că va trebui să-i duci vin de palmier tatălui meu, spuse ea.

– Adică eşti de acord?

Un liliac zbură în picaj, şi Olanna îşi feri capul.

– Da, sunt de acord.

Dimineaţă, Olanna auzi crainicul din sat trecând prin faţa casei, bătând cu degetele într-un *ogene*[1] zgomotos.

– Mâine la la ora patru după-amiază toată Abba se va aduna în piaţa Amaeze! Bom-bom-bom. Mâine la ora patru după-amiază toată Abba se va aduna în piaţa Amaeze! Bom-bom-bom. Abba spune că toţi bărbaţii şi toate femeile trebuie să fie prezenţi! Bom-bom-bom. Cine nu vine va primi o amendă!

– Mă întreb cât de mari sunt amenzile, spuse Olanna, privindu-l pe Odenigbo îmbrăcându-se. El ridică din umeri. N-avea decât cele două cămăşi şi cele două perechi de pantaloni pe care Ugwu apucase să le împacheteze în grabă, şi zâmbea, gândindu-se cum ea ştia în fiecare dimineaţă ce avea să poarte încă înainte ca el să se îmbrace.

Tocmai se aşezaseră la masă să ia micul dejun, când Land Roverul părinţilor ei intră în curte.

– Ce noroc, spuse Odenigbo. Am să-i spun tatălui tău chiar acum. Putem face nunta aici săptămâna viitoare.

Surâdea. Avea un aer băieţesc de când ea îi acceptase cererea în căsătorie în seara dinainte, pe terasă, un aer naiv şi fericit pe care Olanna îşi dori să-l fi putut avea şi ea.

– Ştii că nu aşa se face, spuse ea. Trebuie să te duci cu familia ta la Umunnachi şi să faci totul cum trebuie.

– Bineînţeles că ştiu. Glumeam doar.

Olanna se duse la uşă, întrebându-se de ce veniseră părinţii ei. Fuseseră în vizită cu numai o săptămână înainte, la urma urmelor, şi Olanna nu se simţea tocmai pregătită pentru încă un monolog nervos al mamei sale în timp ce tatăl ei ar fi stat alături şi ar fi dat din cap aprobator: te rugăm, vino şi stai cu noi în Umunnachi; Kainene ar trebui să plece din Port Harcourt până când vom şti precis dacă războiul ăsta durează sau nu; administratorul yoruba pe care l-am lăsat în casă ne va jefui; îți spun eu, trebuia să aranjăm să aducem toate mașinile înapoi.

---

[1] Clopot ţinut în mână, făcut din fier (n.tr.)

Land Roverul parcase sub copacul de cola, și din el coborî mama Olannei. Era singură. Olanna se simți puțin ușurată că tatăl ei nu venise. Îi era mai ușor să se descurce cu câte unul odată.

– Bine ai venit, mamă, *nno,* spuse Olanna, îmbrățișând-o. Totul e în regulă?

Mama ei ridică din umeri, vrând să spună „așa și așa". Purta o fustă roșie, o bluză roz și pantofi negri lucioși, fără toc.

– Da, e bine. Mama se uită în jur, în același fel în care se uitase, pe furiș, data trecută, când îi înghesuise un plic cu bani în mână. El unde e?

– Odenigbo? E înăuntru, mănâncă.

Mama o conduse pe terasă și se sprijini de un stâlp. Își deschise geanta și îi făcu Olannei semn să se uite înăuntru. Era plină de bijuterii sclipitoare, de corali, metale și pietre prețioase.

– Ah! Ah, mamă, pentru ce sunt toate astea?

– Le iau cu mine peste tot acum. Diamantele le țin în sutien. Mama ei vorbea în șoaptă. *Nne,* nimeni nu știe ce se întâmplă. Am auzit că Umunnachi o să cadă în curând și că trupele federale sunt foarte aproape.

– Barbarii nu au cum să fie aproape. Trupele noastre îi împing înapoi din Nsukka.

– Dar cât timp le trebuie ca să-i respingă?

Olannei îi displăcu expresia ezitantă de pe chipul mamei sale, felul în care își cobora vocea parcă pentru a-l exclude pe Odenigbo. N-avea să-i spună că ei doi se hotărâseră să se căsătorească. Nu încă.

– În orice caz, spuse mama ei, eu și tatăl tău ne-am gândit bine ce să facem. Am plătit pe cineva care ne va duce în Camerun, și acolo ne va urca într-un avion spre Londra. O să ne folosim pașapoartele nigeriene; camerunezii n-o să ne facă probleme. N-a fost ușor, dar am aranjat. Am plătit pentru patru persoane. Mama Olannei își pipăi acoperământul de cap, parcă pentru a se asigura că era încă la locul lui. Tatăl tău s-a dus în Port Harcourt să-i spună lui Kainene.

Olannei i se făcu milă de expresia rugătoare din ochii mamei sale. Mama știa că ea n-avea să fugă în Anglia cu ei și că nici Kainene n-avea s-o facă. Dar gestul acesta de a încerca, de a face acest efort disperat, bine intenţionat, sortit eşecului de la bun început era exact în spiritul ei.

– Ştii că nu merg, mamă, spuse ea cu blândeţe, vrând să întindă mâna şi să atingă obrazul delicat al mamei sale. Dar tu şi tata ar trebui să plecaţi, dacă asta vă face să vă simţiţi mai în siguranţă. Eu rămân cu Odenigbo şi cu Baby. Peste câteva săptămâni ne mutăm la Umuahia, pentru că Odenigbo o să înceapă munca la minister. Olanna se opri. Ar fi vrut să-i spună că aveau să facă nunta în Umuahia, dar, în loc de asta, adăugă: De îndată ce Nsukka va fi eliberată, ne întoarcem acolo.

– Dar dacă Nsukka nu va fi eliberată? Dacă războiul se va prelungi indefinit?

– N-o să se prelungească.

– Cum aş putea să-mi las copiii şi să plec?

Dar Olanna ştia că mama ei putea şi că avea s-o facă.

– O să ne descurcăm, mamă.

Mama ei îşi şterse ochii cu dosul palmei, deşi nu avea lacrimi în ei, apoi scoase un plic din geantă.

– E o scrisoare de la Mohammed. Cineva ne-a adus-o în Umunnachi. Se pare că a auzit că Nsukka a fost evacuată şi a crezut că ai venit în Umunnachi. Scuză-mă, a trebuit să o deschid, ca să fiu sigură că nu era nimic periculos în ea.

– Nimic periculos? întrebă Olanna. *Gini?* Ce tot vorbeşti, mamă?

– Cine ştie? Oare acum nu e unul dintre inamici?

Olanna clătină din cap. Era bucuroasă că mama ei avea să plece în străinătate şi că nu mai trebuia să aibă de-a face cu ea până la sfârşitul războiului. Ar fi vrut să aştepte până după plecarea ei ca să citească scrisoarea, pentru ca mama să nu-i scruteze expresia de pe chip, dar nu se putu abţine să nu scoată imediat foaia de hârtie din plic. Caligrafia lui Mohammed semăna cu el însuşi – era nobilă şi prelungă, cu înflorituri elegante. Voia să ştie dacă ea o ducea bine. Îi dădea câteva numere de telefon unde putea să sune dacă avea nevoie de ceva. Războiul i se părea absurd şi spera să se sfârşească repede. O iubea.

– Slavă Domnului că nu te-ai măritat cu el, spuse mama ei, privind-o cum împăturea scrisoarea. Îţi poţi imagina în ce situaţie ai fi fost acum? *O di egwu!*

Olanna nu zise nimic. Mama ei plecă la scurt timp după aceea; nu voi să intre să-l vadă pe Odenigbo.

– Spune-mi dacă te răzgândeşti, *nne,* am plătit pentru patru persoane, zise ea, urcând în maşină cu geanta plină de bijuterii strânsă la piept. Olanna îi făcu încet cu mâna până când Land Roverul ieşi pe poartă.

Fu surprinsă să vadă câţi bărbaţi şi câte femei se adunaseră în piaţa centrală, înghesuindu-se în jurul bătrânului copac *udala*[1]. Odenigbo îi spusese cum, cu mulţi ani în urmă, el şi ceilalţi copii din sat, trimişi fiind să măture piaţa centrală dimineaţa, îşi petreceau cea mai mare parte a timpului bătându-se pe fructele de *udala* care căzuseră din copac. Nu se puteau căţăra în el şi nici nu îl puteau culege pentru că era tabu; *udala* aparţinea spiritelor. Olanna se uită în sus la arbore în timp ce bătrânii satului se adresau mulţimii şi şi-l imagină pe Odenigbo aici, copil, privind în sus la fel cum făcea ea acum, sperând să vadă silueta ca de fum a unui spirit. Oare fusese plin de energie, ca Baby? Probabil, poate încă mai mult ca ea.

– Abba, *kwenu!* spuse *dibia* Nwafor Agbada, omul ale cărui leacuri se spunea că erau cele mai puternice prin acele părţi.

– Iaaa! răspunseră toţi.

– Abba, *kwezuenu!*

– Iaaa!

– Abba n-a fost niciodată învinsă de nimeni. Am spus că Abba n-a fost niciodată înfrântă. *Dibia* avea o voce puternică. Pe cap i se vedeau numai câteva smocuri de păr ca de vată, iar toiagul îi vibra când îl înfigea în pământ. Noi nu căutăm cearta cu lumânarea, dar, dacă alţii o caută, atunci îi vom strivi! Ne-am luptat cu Ukwulu şi cu Ukpo[2] şi le-am învins. Tatăl meu nu mi-a povestit niciodată despre vreun război în care noi să fi fost înfrânţi, şi nici tatăl lui nu-i spusese vreodată despre aşa ceva. N-o să plecăm niciodată din locul nostru natal. Strămoşii nu ne dau voie. N-o să plecăm niciodată de pe pământul nostru!

---

[1] Arbore specific Africii tropicale *(Chrysophyllum albidum),* cu fructe cărnoase şi suculente, comestibile; este foarte popular în sudul Nigeriei, unde este adesea considerat copac sacru. (n.tr.)

[2] Sate din regiune (n.tr.)

Mulţimea aclamă. La fel făcu şi Olanna. Îşi aminti de întrunirile pentru susţinerea independenţei de la universitate. Mişcările maselor o făceau întotdeauna să se simtă mai puternică, gândul că, pentru o scurtă perioadă de timp, toţi oamenii aceştia erau uniţi de o singură idee.

Îi spuse lui Odenigbo despre scrisoarea de la Mohammed în timp ce se întorceau de la adunare.

– Trebuie să fie atât de nefericit. Mi-e greu să-mi imaginez cum se simte.

– Cum poţi spune asta? întrebă Odenigbo.

Ea îşi încetini pasul şi se întoarse spre el, uimită.

– Ce s-a întâmplat?

– S-a întâmplat că tu îmi spui că un nenorocit de musulman hausa e supărat! Este complice, complice fără nici o scuză, la tot ce a avut de suferit poporul nostru. Cum poţi spune că e supărat?

– Glumeşti?

– Dacă glumesc? Cum poţi spune aşa ceva după ce ai văzut ce au făcut în Kano? Îţi închipui ce trebuie să se fi petrecut cu Arize? Femeile însărcinate au fost violate înainte de a fi spintecate!

Olanna se dădu un pas înapoi. Călcă pe o piatră de pe drum. Nu putea să creadă că el adusese vorba despre Arize în felul acesta, că îi pângărise amintirea numai ca să-şi susţină argumentul părtinitor într-o dispută. Furia o îngheţă. Porni mai departe repede, trecând pe lângă Odenigbo, şi, când ajunse acasă, se întinse în camera de oaspeţi, şi nu fu surprinsă când simţi o nouă Cădere în Abis. Se luptă să smulgă pătura aceea de pe ea, să respire, şi în cele din urmă rămase zăcând în pat, epuizată. A doua zi nu-i vorbi lui Odenigbo. Şi nici în ziua următoare. Şi, când vărul mamei sale, unchiul Osita, veni din Umunnachi să-i spună că era chemată la o întâlnire în curtea bunicului ei, nu-i spuse lui Odenigbo despre ea. Îl rugă doar pe Ugwu s-o pregătească pe Baby, şi, după ce Odenigbo plecă la o întrunire, Olanna se urcă împreună cu ei în maşina lui.

Îşi aminti cum Odenigbo îi spusese: „Iartă-mă, iartă-mă“, cu o urmă de nerăbdare în glas, ca şi cum era îndreptăţit să-i obţină iertarea. Probabil îşi închipuia că, dacă el putuse ierta ceea ce se întâmplase înainte de naşterea lui Baby, ea putea să ierte orice. Gândul acesta îi repugna. Poate de aceea nu-i spusese că pleca la Umunnachi.

Sau poate pentru că ştia de ce era chemată în Umunnachi şi nu voia să discute subiectul cu Odenigbo.

Merseră pe drumul de ţară plin de hârtoape, mărginit de ierburi înalte, şi Olanna se gândi la cât de interesant era faptul că ţăranii trimiteau vorbă că „Umunnachi te cheamă“, ca şi cum Umunnachi ar fi fost o persoană, nu un oraş. Ploua. Drumurile erau nămoloase. Olanna se uită la cele trei etaje impunătoare ale casei de vacanţă a părinţilor ei în timp ce trecea pe lângă ea; probabil că acum erau deja în Camerun, sau poate chiar în Londra sau la Paris, citind ziarele ca să afle ce se întâmpla în ţară. Parcă în faţa casei bunicului, lângă gardul de stuf. Cauciucurile patinară pe solul noroios. După ce Ugwu şi Baby se dădură jos din maşină, ea rămase nemişcată câteva clipe, privind picăturile de apă alunecând pe parbriz. Simţea o menghină în piept, şi trebui să respire de câteva ori încet ca să se elibereze şi să poată răspunde la întrebările pe care bătrânii oraşului aveau să i le pună la adunare. Vor fi blânzi şi respectuoşi – toţi cei adunaţi în sufrageria igrasioasă: unchii mai bătrâni, soţiile lor, câţiva veri, poate şi un bebeluş prins în spatele cuiva.

Ea avea să vorbească limpede şi să se uite la liniile albe trase cu creta pe toată podeaua, unele şterse de ani, unele simple, drepte, altele curbate, încârligate, iar altele simple iniţiale. Copil fiind, Olanna fusese de mai multe ori martoră la momentele când bunicul ei oferea bucata de *nzu* oaspeţilor săi şi urmărise cu atenţie toate mişcările bărbaţilor care desenau pe podea şi ale femeilor care şi-o întindeau pe faţă şi, câteodată, chiar o mestecau[1]. Odată, când bunicul ei ieşise din casă, Olanna luase şi ea în gură bucata de caolin, şi îşi amintea încă gustul ei tern de potasă.

Bunicul ei, Nweke Udene, ar fi condus adunarea aceasta dacă ar mai fi fost în viaţă. Acum însă conducătorul urma să fie Nwafor Isaiah; era cel mai în vârstă membru al *umunnei* lor. El avea să spună:

---

[1] Este vorba despre un ritual de întâmpinare a musafirilor care intră în sanctuarul familiei *(obi)*, ce serveşte, de asemenea, drept cameră unde sunt primiţi oaspeţii. În semn de prietenie, capul familiei le oferă fragmente de nuci cola şi o bucată de *nzu* (un soi de caolin local), invitându-i să-şi deseneze fiecare emblema pe podea. *Nzu*, ca simbol al albeţii şi purităţii specifice spiritelor divine, şi nucile cola, ca simbol al vieţii, sunt instrumente religioase esenţiale în stabilirea unei bune comunicări între gazdă şi musafiri. *Nzu* este şi consumat câteodată, îndeosebi de către femei (şi mai ales de către femeile gravide). (n.tr.)

– Alţii s-au întors în sat, dar noi ne-am tot uitat în lungul drumului după fiul nostru Mbaezi, şi soţia noastră Ifeka, şi fiica noastră Arize, ca şi după fiul nostru adoptiv din Ogidi[1]. Am aşteptat multă vreme, şi nu i-am văzut venind. Au trecut multe luni, şi ochii ne dor de atâta privit în lungul drumului. Te-am chemat astăzi aici ca să ne spui ce ştii. Umunnachi te roagă să spui ce ştii despre copiii ei care nu s-au întors din Nord. Tu ai fost acolo, fiică a noastră. Ceea ce vom afla de la tine vom spune şi noi mai departe lui Umunnachi.

Aşa se şi întâmplă. Singurul lucru pe care Olanna nu-l prevăzuse fură strigătele surorii mătuşii Ifeka, Mama Dozie. Era o femeie aprigă, despre care se spunea că îl bătuse odată pe Tata Dozie, când acesta îşi părăsise copilul bolnav ca să se ducă să-şi viziteze ibovnica. Mama Dozie era atunci plecată să culeagă taro de pe *agu*[2]. Copilul aproape murise. Se spunea că Mama Dozie îl ameninţase că, dacă i-ar fi murit copilul, i-ar fi tăiat penisul înainte să-l strângă de gât.

– Nu minţi, Olanna Ozobia, *i sikwana asi!* ţipă Mama Dozie. Vărsatul de vânt să se abată asupra ta dacă minţi. Cine ţi-a spus că ai văzut într-adevăr trupul surorii mele? Cine ţi-a spus? Nu minţi! Holera să vină peste tine dacă minţi.

Fiul ei Dozie o scoase afară. Băiatul crescuse foarte înalt de când îl văzuse Olanna ultima oară, cu vreo doi ani în urmă. O ţinea strâns pe mama lui în timp ce ea încerca să-l împingă într-o parte, ca şi cum ar fi vrut s-o ia la pumni pe Olanna, şi Olanna îşi dori s-o fi putut lăsa s-o facă. Ar fi lăsat-o s-o lovească şi s-o pălmuiască dacă asta ar fi făcut-o să se simtă mai bine, dacă asta ar fi putut să transforme ceea ce tocmai le spusese membrilor numeroasei ei familii adunate în încăpere într-o minciună. Îşi dori ca Odinchezo şi Ekene să ţipe şi ei la ea şi s-o întrebe cum de mai era în viaţă, în loc să zacă moartă la fel ca sora lor, şi părinţii lor, şi cumnatul lor. Îşi dori să nu-i vadă stând acolo pe scaune, tăcuţi, cu privirea plecată ca a multor bărbaţi în doliu, şi, mai târziu, să nu-i fi spus că se bucurau că ea nu văzuse trupul lui Arize; toată lumea ştia ce le făcuseră monştrii aceia femeilor însărcinate.

---

[1] Oraş yoruba din statul Kogi, aflat în sudul Regiunii de Nord tradiţionale a Nigeriei. De acolo provenea familia soţului lui Arize. (n.tr.)

[2] Terenul cultivat al familiei, parcelă, lot (n.tr.)

Odinchezo rupse o frunză mare din planta *ede*[1] şi i-o dădu Olannei pe post de umbrelă. Dar Olanna nu şi-o ţinu deasupra capului în timp ce fugea spre maşină. Nu se grăbi nici să descuie maşina şi lăsă ploaia să-i cadă peste părul împletit în codiţe, pe lângă ochi şi pe obraji. Era surprinsă de cât de repede se încheiase întrunirea, de cât de puţin timp îi trebuise ca să confirme moartea a patru dintre membrii familiei. Le dăduse celor rămaşi în urmă dreptul de a jeli, de a purta doliu şi de a primi vizitatori care aveau să intre în casă spunând: *Ndo nu.* Le dăduse dreptul de a-şi continua viaţa după încheierea perioadei de doliu şi de a-i considera pe Arize, pe părinţii şi pe soţul ei plecaţi pentru totdeauna. Povara celor patru înmormântări care aveau să se desfăşoare în tăcere atârna pe umerii ei, înmormântări motivate nu de trupurile lor, ci de vorbele ei. Şi Olanna se întrebă dacă nu cumva greşise, dacă nu cumva îşi imaginase cadavrele care zăceau în praf, atât de multe în curte, încât amintirea lor îi umplea încă gura de salivă. Când deschise în cele din urmă uşa maşinii, şi Baby şi Ugwu se repeziră înăuntru, Olanna şezu câteva momente nemişcată, conştientă că Ugwu o privea îngrijorat şi că Baby era gata să adoarmă.

– Vreţi să vă aduc puţină apă? întrebă Ugwu.

Olanna clătină din cap. El ştia, bineînţeles, că nu-i trebuia apă. Voise doar s-o scoată din starea aceea de transă şi s-o îndemne să pornească motorul înapoi spre Abba.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRAR

---

[1] Planta de taro, care are frunze mari în formă de inimă. (n.tr.)

18

Ugwu îi văzu primul pe oamenii care mergeau pe drumul de ţară ce străbătea Abba. Trăgeau după ei capre, duceau batate şi cutii pe cap, covoare rulate şi găini sub braţ, lămpi cu petrol în mână. Copiii duceau şi ei lighene sau târau alţi copilaşi mai mici. Ugwu îi privi trecând pe lângă ei, unii tăcuţi, alţii vorbind tare; mulţi dintre ei, Ugwu ştia, habar n-aveau unde se duceau.

Stăpânul veni acasă devreme în ziua aceea.

– Mâine plecăm spre Umuahia, spuse el. Ne-am fi dus acolo oricum. Plecăm doar cu o săptămână sau două mai devreme.

Vorbea prea repede, privind fix undeva departe. Ugwu se întrebă dacă era din cauză că nu voia să admită că satul lui era gata să cadă în mâinile duşmanului sau pentru că Olanna nu-i vorbea. Ugwu nu ştia ce se întâmplase între ei, dar, orice fusese, se petrecuse după adunarea sătească din piaţă. Olanna venise acasă ciudat de tăcută. Vorbise mecanic. Nu râsese. Îl lăsase pe stăpân să ia toate deciziile legate de Baby şi de mâncare, petrecându-şi cea mai mare parte a timpului pe scaunul înclinat de pe terasă. Odată Ugwu o văzu îndreptându-se spre copacul de guava şi mângâindu-i trunchiul, şi îşi spusese că avea să se ducă s-o ia de acolo, un minut mai târziu, înainte ca vecinii să înceapă să creadă că înnebunise. Dar Olanna nu rămăsese acolo mult. Se răsucise încet, se întorsese şi se aşezase pe terasă.

Acum arăta la fel de tăcută.

– Te rog împachetează lucrurile şi mâncarea pentru mâine, Ugwu.

– Da, doamnă.

El împachetă repede – oricum nu aveau prea multe lucruri; nu era ca la Nsukka, unde fusese paralizat de nevoia de a alege dintre atâtea, încât luase foarte puţine. Le puse în maşină devreme a doua zi, şi apoi străbătu casa, verificând să nu fi uitat ceva. Olanna luase deja albumele şi o îmbăiase pe Baby. Aşteptară lângă maşină până când stăpânul verifică uleiul şi apa de la motor. Pe drum, oamenii treceau în grupuri mari.

Portiţa de lemn din gardul de pământ din spatele casei scârţâi, şi Aniekwena intră în curte. Era vărul stăpânului. Lui Ukwu îi displăcea curbura vicleană a buzelor lui; venea întotdeauna în vizită la ora mesei şi apoi spunea: „Oh! oh!" cu o expresie de surpriză exagerată când Olanna îl ruga să li se alăture la „ducerea mâinilor la gură". Acum arăta mohorât. În spatele lui venea mama stăpânului.

– Suntem gata de plecare, Odenigbo, dar mama ta refuză să-şi strângă lucrurile şi să vină cu noi, spuse Aniekwena.

Stăpânul trânti capota.

– Mamă, credeam că ne-am înţeles că vei merge la Uke[1].

– *Ekwuzikwananu nofu!* Nu spune asta! Tu mi-ai zis că trebuie să plecăm şi că e mai bine să mă duc la Uke. Dar m-ai auzit pe mine să fiu de acord? Ţi-am spus eu „da"?

– Vrei atunci să vii cu noi la Umuahia? întrebă stăpânul.

Mama se uită la maşina încărcată.

– Dar de ce plecaţi? Unde plecaţi? Auziţi voi vreo armă?

– Oamenii pleacă din Abagana[2] şi Ukpo, ceea ce înseamnă că soldaţii hausa sunt aproape şi curând vor intra în Abba.

– Nu l-ai auzit pe *dibia* al nostru spunând că Abba n-a fost niciodată înfrântă? Pentru cine să plec eu din propria casă? *Alu melu!* Ştii că tatăl tău m-ar blestema?

– Mamă, nu poţi sta aici. Nu va mai rămâne nimeni în Abba.

Ea privi în sus, mijind ochii atentă, ca şi cum căutatul unei nuci cola coapte ar fi fost mai important decât ceea ce spunea stăpânul.

Olanna deschise portiera şi o rugă pe Baby să se urce în spate.

---

[1] Orăşel provincial în statul Anambra, în apropiere de Onitsha (n.tr.)

[2] Localitate din vecinătatea Abbei (n.tr)

– Veştile nu sunt bune. Soldaţii hausa sunt aproape, anunţă Aniekwena. Eu plec la Uke. Trimiteţi-ne vorbă când ajungeţi în Umuahia.

Se întoarse şi se îndepărtă.

– Mamă! ţipă stăpânul. Du-te imediat şi adu-ţi lucrurile!

Mama lui continua să se uite la copacul de cola.

– O să rămân aici să am grijă de casă. După ce-o să plecaţi cu toţii, o să vă întoarceţi. Eu am să fiu aici şi am să vă aştept. Pentru cine să plec din casa mea, *gbo?*

– Poate ar fi mai bine să-i vorbeşti cu blândeţe decât să ridici vocea, spuse Olanna în engleză.

Avea o voce foarte rece, formală. Ugwu n-o mai auzise vorbindu-i stăpânului astfel decât în lunile dinaintea naşterii lui Baby.

Mama stăpânului îi privea suspicioasă, ca şi cum era sigură că Olanna tocmai o insultase în engleză.

– Mamă, nu vrei să vii cu noi? întrebă stăpânul. *Biko.* Te rog, vino cu noi.

– Dă-mi cheia de la casa ta. Poate o să am nevoie de ceva de acolo.

– Te rog, vino cu noi.

– Dă-mi cheia!

Stăpânul o privi ţintă, în tăcere, şi apoi îi întinse o legătură de chei.

– Te rog, vino cu noi, repetă el, dar ea nu spuse nimic şi legă cheile de un colţ al fustei.

Stăpânul se urcă în maşină. În timp ce ieşea din curte, se tot întoarse să se uite la mama lui, poate ca să vadă dacă nu-şi schimbase hotărârea şi nu se repezea după Aniekwena sau nu-i făcea lui semn să oprească. Dar ea rămase locului. Stătu acolo, fără să le facă semn. Ugwu o urmări şi el până când ieşiră în drumul de ţară. Cum putea să rămână acolo, singură, fără nici o rudă? Dacă toată lumea din Abba pleca, ce avea să mănânce din moment ce n-avea să mai existe nici o piaţă?

Olanna atinse umărul stăpânului.

– N-o să păţească nimic. Trupele federale nu vor rămâne în Abba, ci doar vor trece.

– Da, spuse stăpânul.

Se aplecă şi o sărută pe buze, şi Ugwu simţi o mare uşurare că-şi vorbeau din nou. Grupurile de refugiaţi care treceau pe drum se răriseră.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Profesorul Achara ne-a găsit o casă în Umuahia, spuse stăpânul cu o voce prea zgomotoasă, prea voioasă. Câţiva dintre vechii noştri prieteni sunt deja acolo, şi curând lucrurile vor reveni la normal. Totul va fi absolut normal!

Pentru că Olanna nu răspunse nimic, Ugwu zise:

– Da, domnule!

Casa nu avea nimic normal. Pe Ugwu îl enervau acoperişul de stuf şi pereţii nevopsiţi, crăpaţi, dar cel mai tare îl deranja latrina scundă şi întunecoasă din spatele casei, acoperită cu o foaie de zinc ruginită, ca să nu atragă muştele. Baby era îngrozită. Prima dată când o folosise, Ugwu o ţinuse pe loc, în timp ce Olanna o liniştea. Baby plângea întruna. Plânsese des în zilele următoare, ca şi cum îşi dădea seama şi ea că era o casă nedemnă de stăpân, că întreaga curte era urâtă, cu smocurile ei de iarbă tocită şi cu blocurile de ciment îngrămădite într-un colţ, că locuinţele vecinilor erau prea aproape, atât de aproape, încât se simţeau mirosurile greţoase din bucătărie şi se auzeau copiii plângând. Ugwu era sigur că domnul profesor Achara îl păcălise pe stăpân recomandându-i să închirieze casa aceasta; omul avea ceva viclean în ochii aceia exoftalmici. În plus, casa în care locuia el, pe aceeaşi stradă, era mare şi vopsită într-un alb strălucitor.

– Nu e o casă bună, doamnă, spuse Ugwu.

Olanna râse.

– Ia te uită. Nu ştii câţi oameni locuiesc la comun în vremurile astea? Sunt prea puţine case. Iar noi avem două dormitoare, o bucătărie, o sufragerie *şi* o cameră de zi. Am avut noroc că am cunoscut pe cineva în Umuahia.

Ugwu nu mai spuse nimic. Ar fi vrut ca Olanna să nu fie atât de mulţumită cu ce avea.

– Am decis să facem nunta luna viitoare, îi spuse Olanna peste câteva zile. O să vină foarte puţină lume, şi masa o s-o punem aici în curte.

Ugwu rămase cu gura căscată. Îşi imaginase pentru ei o nuntă perfectă, casa din Nsukka decorată festiv, cu faţa de masă albă apretată încărcată cu farfurii. Mai bine ar fi aşteptat să se termine războiul decât să ţină nunta în casa asta cu camerele ei mohorâte şi cu bucătăria igrasioasă.

Nici măcar stăpânului nu părea să-i pese de casă. Se întorcea serile de la minister şi şedea afară, ascultând mulţumit Radio Biafra şi BBC, ca şi cum terasa nu avea podeaua de pământ, ca şi cum banca grosolană de lemn era la fel de comodă cum fusese canapeaua tapiţată din Nsukka. Pe măsură ce treceau săptămânile, prieteni de-ai lui începură să vină în vizită. Uneori stăpânul mergea cu ei la barul Răsăritul de Soare din josul străzii. Alteori şedea cu ei pe terasă, discutând. Vizitele lor îl făceau pe Ugwu să ignore pentru o vreme starea jalnică a casei. Nu mai servea supă de ardei iute sau băuturi, dar cel puţin asculta variaţiile vocilor lor, râsul, cântecele, strigătele stăpânului. Viaţa ajunse să semene cu rutina din Nsukka din perioada de dinaintea proclamării independenţei; speranţa renăscu.

Lui Ugwu îi plăcea de Special Julius, care purta tunici până la genunchi, împodobite cu paiete, era furnizor al armatei şi aducea lăzi de bere Golden Guinea, sticle de whisky White Horse şi câteodată benzină într-o canistră neagră; tot Special Julius fu cel care îi sugeră stăpânului să-şi camufleze maşina cu frunze de palmier şi să-şi vopsească farurile cu gudron de huilă.

– E foarte puţin probabil că vor fi raiduri aeriene, dar vigilenţa trebuie să fie cuvântul de ordine! spuse stăpânul cu peria în mână. O parte din gudron se scursese pe aripă, pătând albastrul maşinii, şi, mai târziu, după ce stăpânul intră în casă, Ugwu îl şterse cu grijă, până când pelicula neagră nu mai acoperea decât farurile.

Dar musafirul favorit al lui Ugwu era domnul profesor Ekwenugo. Făcea parte din Grupul Oamenilor de Ştiinţă. Unghia degetului arătător îi era atât de lungă şi de ascuţită, încât semăna cu un pumnal zvelt, şi Ekwenugo o tot mângâia în timp ce povestea despre ceea ce făceau el şi colegii lui: mine terestre de mare putere numite *ogbunigwe,* lichid de frână din ulei de cocos, motoare de maşini din fiare vechi, maşini blindate, grenade. Ceilalţi chiuiau de fiecare dată când făcea câte un anunţ, şi Ugwu chiuia şi el de pe taburetul lui din bucătărie. Anunţul despre primele arme cu rachetă făcute în Biafra stârni un ropot de aplauze.

– Au fost lansate în după-amiaza aceasta, chiar azi, spuse el, mângâindu-şi unghia. Primele noastre arme cu rachetă. Prieteni, suntem pe drumul cel bun.

– Suntem o țară de genii! Special Julius vorbi unei audiențe abstracte. Biafra este o țară a geniului!

– O țară de geniu, repetă Olanna, pendulând delicat între zâmbet și râs.

Aplauzele lăsară curând locul cântecelor.

Solidarity forever!
Solidarity forever!
Our republic shall vanquish![1]

Ugwu cânta și el, și-și dori, din nou, să se alăture trupelor de voluntari civili sau miliției, în căutarea spionilor nigerieni ascunși prin păduri. Jurnalul de război de la radio devenise punctul central al fiecărei zile; lui Ugwu îi plăceau răpăitul tobelor, vocea înflăcărată care spunea:

> Vigilența permanentă este prețul libertății! Aici Radio Biafra Enugu! Iată știrile de pe front.

După anunțurile fulminante – trupele biafrane respingeau ultimele rămășițe ale inamicului, numărul soldaților nigerieni morți era în creștere, operațiunile de degajare a câmpului de luptă se încheiau –, Ugwu își imagina că intra în armată. Era ca recruții aceia care plecau spre taberele de antrenament, în timp ce rudele și binevoitorii stăteau pe marginea drumului și îi ovaționau, care porneau cu ochii strălucind, în uniforme arătoase, țepene de atâta apret, cu jumătatea de soare scânteindu-le pe mânecă.

Își dorea să joace și el un rol, să acționeze. Să contribuie la victorie. Așa încât, când auzi la radio știrea că trupele biafrane ocupaseră regiunea central-vestică și se îndreptau spre Lagos, Ugwu simți un amestec ciudat de ușurare și dezamăgire. Obținuseră victoria, și el era nerăbdător să se întoarcă în casa de pe strada Odim, să fie aproape de familia lui, s-o vadă din nou pe Nnesinachi. Pe de altă parte însă, părea că războiul se terminase prea repede şi că el nu contribuise cu nimic. Special Julius aduse o sticlă de whisky, şi toţi oaspeţii cântară, beţi, şi proclamară măreţia Biafrăi, idioţenia nigerienilor, tembelismul crainicilor BBC.

---

[1] „Solidaritate pentru totdeauna! / Solidartate pentru totdeauna! / Republica noastră va birui!“

Adaptare a unui faimos imn sindical, *Solidarity forever*, care se cântă pe melodia americană tradițională *John Brown's Body (Glory, glory, hallelujah)* (n.tr.)

– Ascultă puţin vocile astea nenorocite! Într-adevăr, „ce resurgenţă extraordinară a Biafrăi“!

– Sunt uimiţi pentru că armele pe care Harold Wilson le-a dat busurmanilor ălora sălbatici nu ne-au omorât atât de repede pe cât sperau!

– Pe ruşi ar trebui să-i învinuiţi, nu pe englezi.

– Ba pe englezi, nici o îndoială. Băieţii noştri ne-au adus nişte tuburi de cartuşe din sectorul Nsukka pentru analiză. Toate aveau înscris pe ele: „Ministerul de Război al Marii Britanii“.

– Şi în mesajele lor radio interceptăm tot timpul accentul englezesc.

– Atunci, Anglia *şi* Rusia. Alianţa asta diavolească n-o să ţină.

Vocile deveneau tot mai stridente, şi Ugwu încetă să mai asculte. Se ridică, ieşi prin spate şi se aşeză pe grămada de blocuri de ciment de lângă casă. Câţiva băieţi din Brigada de Cercetaşi exersau pe stradă, cu beţe cioplite în formă de puşti, sărind capra, strigându-se unul pe altul „căpitane!“ şi „secundule!“ cu voci pătrunzătoare.

O vânzătoare ambulantă cu o tavă legănându-i-se pe cap trecu prin faţa curţii.

– *Garri!* Cumpăraţi *garri!*

Se opri când o femeie tânără din casa de vizavi o strigă. Se târguiră o vreme, şi apoi tânăra strigă:

– Dacă vrei să jefuieşti oamenii, n-ai decât. Dar nu mai spune că vinzi *garri.*

Vânzătoarea şuieră şi se îndepărtă.

Uwgu o ştia pe fată. O remarcase din pricina feselor perfect rotunde, care-i săltau ritmic, legănat, la fiecare pas. O chema Eberechi. Îi auzise pe vecini vorbind despre ea, povestind cum părinţii ei o oferiseră unui ofiţer de armată aflat în vizită la ei ca şi cum i-ar fi servit nuci cola. Ciocăniseră noaptea la uşa lui, o deschiseseră şi o împinseseră uşor pe fată înăuntru. A doua zi dimineaţă, cu ochi strălucitori, ofiţerul le mulţumise părinţilor care străluceau în continuare de bucurie în timp ce Eberechi stătea lângă ei.

Ugwu o urmări intrând în casă şi se întrebă cum se simţise ea când fusese adusă ofrandă unui ofiţer, ce se întâmplase după ce fusese împinsă în cameră şi cine era în mai mare măsură vinovat, părinţii ei sau ofiţerul. Nu voia totuşi să se gândească prea mult la vinovăţie, pentru că asta îi amintea de stăpân şi de Olanna în săptămânile acelea dinaintea naşterii lui Baby, pe care el voia să le uite.

În ziua nunţii, stăpânul găsi un om despre care se spunea că putea controla ploaia. Bătrânul sosi devreme, săpă o groapă puţin adâncă în spatele casei, făcu un foc în ea şi apoi se aşeză în fumul des albăstrui, aruncând frunze uscate în flăcări.

– Nu va veni nici o ploaie, nu se va întâmpla nimic până când nu se termină nunta, spuse el când Ugwu îi duse o farfurie cu orez şi carne.

Ugwu îi mirosi respiraţia plină de alcool. Se întoarse şi intră repede în casă, pentru ca fumul să nu-i pătrundă în cămaşa călcată cu grijă. Verii Olannei, Odinchezo şi Ekene, şedeau pe terasă în uniformele lor de miliţie. Fotograful se fâţâia cu aparatul peste tot. Unii invitaţi erau în sufragerie, discutând şi râzând, aşteptând-o pe Olanna, şi, din când în când, cineva ieşea din grup şi se ducea să adauge ceva – o oală, un taburet, un ventilator – la grămada de cadouri.

Ugwu bătu la uşa Olannei şi o deschise.

– Domnul profesor Achara e gata să vă ducă la biserică, doamnă.

– Foarte bine. Olanna îşi desprinse privirea din oglindă. Unde e Baby? N-a ieşit afară să se joace, nu? Nu vreau să-şi murdărească rochiţa.

– E în sufragerie.

Olanna se aşeză în faţa oglinzii strâmbe. Îşi prinsese părul, aşa încât chipul ei perfect neted, radios, era cu totul descoperit. Ugwu n-o văzuse niciodată atât de frumoasă, şi totuşi gestul cu care pipăi pe o parte pălăria albă cu roz ca să se asigure că era prinsă bine în ace trăda tristeţe şi o uşoară ezitare.

– O să facem ceremonia vinului mai târziu, când trupele noastre o să elibereze Umunnachi, spuse ea, ca şi cum Ugwu n-ar fi ştiut.

– Da, doamnă.

– I-am trimis un mesaj lui Kainene în Port Harcourt. N-are să vină, dar am vrut s-o anunţ.

Ugwu făcu o pauză.

– Vă aşteaptă, doamnă.

Olanna se ridică şi se examină în oglindă. Îşi trecu degetele peste marginile rochiei cu alb şi roz, încreţită în talie, care i se oprea chiar sub genunchi.

– Cusăturile sunt atât de strâmbe. Arize ar fi cusut-o mai bine.

Ugwu nu spuse nimic. Dacă ar fi putut să întindă mâna şi să-i culeagă de pe buze zâmbetul acela trist... Dacă asta ar fi fost de ajuns...

Profesorul Achara ciocăni la uşa întredeschisă.

– Olanna? Eşti gata? Am înţeles că Odenigbo şi Special Julius sunt deja la biserică.

– Sunt gata, intraţi, zise Olanna. Aţi adus florile?

Profesorul Achara îi întinse un buchet de flori colorate din plastic. Olanna se dădu înapoi.

– Ce-i asta? Voiam flori proaspete, Emeka.

– Dar nimeni nu creşte flori în Umuahia. Oamenii de aici plantează numai ceea ce pot mânca, spuse profesorul Achara, râzând.

– Atunci n-o să ţin nici un buchet, replică Olanna.

Pentru o clipă, nici unul din ei nu ştiu ce să facă.

Olanna îi întinsese florile de plastic, iar profesorul Achara le atingea, dar nu le apucase. În cele din urmă, le luă înapoi şi spuse:

– Lasă-mă să văd dacă putem găsi altceva.

Şi ieşi din cameră.

Nunta fu simplă. Olanna nu avu flori în mână. Clădirea bisericii catolice Sfântul Sebastian era micuţă, şi invitaţii o umpluseră numai pe jumătate. Ugwu nu fu însă foarte interesat de cine venise, pentru că, în timp ce se uita ţintă la pânza albă, fragilă, de pe altar, îşi imagină că el era cel care se căsătorea. La început, mireasa era Olanna, apoi se transformă în Nnesinachi, şi apoi în Eberechi, cu fesele ei perfect rotunde, toate în aceeaşi rochie cu roz şi alb şi cu micuţa pălărioară asortată pe cap.

Ceea ce-l scoase din lumea lui imaginară, înapoi acasă, fu apariţia lui Okeoma. Okeoma nu mai semăna deloc cu cel pe care şi-l amintea Ugwu: nu mai avea părul dezordonat şi cămaşa şifonată de poet. Uniforma care-i venea strâns pe corp îl făcea să pară mai drept, mai subţire, şi pe mânecă, alături de jumătatea de soare, era cusut şi un craniu cu oase încrucişate[1]. Stăpânul şi Olanna îl îmbrăţişară de nenumărate ori.

---

[1] Însemnul trupelor de comando biafrane (n.tr.)

Ugwu vru să-l îmbrăţişeze şi el, pentru că faţa veselă a lui Okeoma îi aduse brusc aminte de trecut cu atâta putere, încât, pentru o clipă, Ugwu avu senzaţia că încăperea umplută de fumul focului împotriva ploii era sufrageria de pe strada Odim.

Okeoma îl adusese şi pe vărul lui ciolănos, doctorul Nwala.

– E medic militar şef la spitalul Albatros, spuse Okeoma, prezentându-l oaspeţilor.

Doctorul Nwala se uita la Olanna cu o expresie de adoraţie atât de evidentă, încât Ugwu ar fi vrut să-i spună să-şi ţină privirea aia de broască departe de ea, chit că era mare medic militar. Ugwu se simţea nu doar implicat, ci chiar responsabil pentru fericirea Olannei. Pe când ea şi stăpânul dansau afară, în cercul prietenilor care aplaudau, el îşi spuse: „Sunt ai mei“. Căsătoria lor era un simbol al stabilităţii, pentru că, atâta timp cât erau căsătoriţi, existenţa lui alături de ei era în afara oricărui pericol. Olanna şi stăpânul dansară lipiţi unul de altul o vreme, până când Special Julius puse muzică highlife, şi atunci se despărţiră, ţinându-se de mână şi uitându-se unul în ochii celuilalt, şi dansară pe melodia noului cântec al lui Rex Lawson, *Trăiască Biafra, pământul libertăţii.* Pe tocurile mari, Olanna era mai înaltă decât stăpânul. Zâmbea, râdea şi strălucea. Când Okeoma îşi începu toastul, îşi şterse ochii şi îi spuse fotografului care stătea în spatele tripodului:

– Aşteptaţi, aşteptaţi, nu faceţi încă poza.

Ugwu auzi sunetul chiar înainte ca mirii să taie tortul în sufragerie: baf-baf-baf, în tranşe rapide, pe cer. La început se auzi ca un tunet, apoi se îndepărtă pentru o clipă şi reveni, mai tare şi mai rapid. De undeva din apropiere păsările de curte începură să cotcodăcească înfricoşate.

Cineva spuse:

– Un avion inamic! Raid aerian!

– Afară! strigă stăpânul.

Câţiva invitaţi fugeau spre dormitor, ţipând:

– Doamne Dumnezeule!

Zgomotul se auzea acum mai tare, deasupra capului.

Fugiră – stăpânul, Olanna cu Baby în braţe, Ugwu şi câţiva musafiri – spre peticul plantat cu manioc de lângă casă şi se trântiră pe burtă. Ugwu privi în sus şi văzu avioanele, plutind jos sub cerul albastru, ca două păsări de pradă. Împroşcară cu sute de gloanţe risipite până când lăsară să le cadă din burtă nişte bile întunecate, ca şi cum ar fi depus ouă. Prima explozie fu atât de puternică, încât lui Ugwu îi pocniră urechile şi corpul i se cutremură pe pământul care vibra. O femeie din casa de peste drum trase de rochia Olannei.

– Scoate-o! Scoate-ţi rochia albă! O s-o vadă şi o să tragă în noi!

Okeoma îşi smulse de pe el cămaşa de uniformă, zburătăcindu-şi nasturii, şi o înfăşură peste Olanna. Baby începu să plângă. Stăpânul îi ţinea uşor mâna peste gură, ca şi cum piloţii ar fi putut s-o audă. Urmă a doua explozie, şi apoi a treia, a patra, a cincea, până când Ugwu îşi simţi căldura lichidă a urinei pe pantalonii scurţi şi fu convins că bombele n-aveau să se mai sfârşească niciodată; aveau să continue să cadă până când totul era distrus şi toată lumea moartă. Dar exploziile conteniră. Avioanele se depărtară pe cer. Nimeni nu se mişcă şi nu spuse nimic vreme îndelungată, apoi Special Julius se ridică şi zise:

– Au plecat.

– Avioanele erau atât de jos, spuse încântat un băiat. L-am văzut pe pilot.

Stăpânul şi Okeoma fură primii care ieşiră pe stradă. Okeoma părea mai mic numai în maiou şi în pantaloni. Olanna rămase aşezată pe pământ, ţinând-o pe Baby, cu cămaşa de camuflaj acoperindu-i rochia. Ugwu se ridică şi o porni în jos pe stradă. Auzi cum profesorul Nwala îi spunea Olannei:

– Daţi-mi voie să vă ajut. O să vă murdăriţi rochia.

Dintr-o curte de lângă moara de mălai, pe o stradă vecină, ieşea fum. Două case se prăbuşiseră în ruine, şi câţiva bărbaţi săpau de zor prin dărâmăturile de ciment, spunând: „Ai auzit plânsul? Ai auzit?" Trupurile le erau acoperite de o pulbere fină de praf argintiu, aşa că păreau nişte fantome fără membre, cu ochii deschişi.

– Copilul trăieşte, l-am auzit plângând, l-am auzit, spuse cineva.

Femei şi bărbaţi se adunaseră să-i ajute şi să privească; unii scociorau şi ei printre resturile de ciment, alţii stăteau şi se uitau, alţii încă vorbeau ascuţit şi-şi pocneau degetele. O maşină ardea; trupul unei femei zăcea alături, cu hainele arse şi cu pistrui roz pe tot corpul înnegrit, şi, când cineva o acoperi cu un sac ponosit de iută, Ugwu îi zări picioarele ţepene, negre ca smoala, ieşind de sub el. Cerul se înnorase.

Mirosul umed al ploii care se apropia se amestecase cu mirosul de ars şi de fum. Okeoma şi stăpânul se alăturaseră celor care săpau.

– L-am auzit pe copil, spuse cineva din nou. L-am auzit.

Ugwu se întoarse să plece. O sanda elegantă zăcea pe pământ, şi el o ridică şi se uită la cureluşele de piele, la tocul gros, pătrăţos, înainte s-o lase jos acolo unde o găsise. Şi-o imagină pe tânăra femeie cochetă care o purtase, care o aruncase apoi ca să poată alerga spre un adăpost. Se întrebă unde era cealaltă sanda.

Când stăpânul se întoarse acasă, Ugwu şedea pe podea în sufragerie, cu spatele lipit de perete. Olanna ciugulea o felie de tort de pe o farfurie. Purta încă rochia de mireasă; cămaşa de la uniformă a lui Okeoma fusese împăturită cu grijă şi aşezată pe un scaun. Invitaţii plecaseră toţi încet, fără multe vorbe, cu chipurile umbrite de ruşine, parcă ruşinaţi că lăsaseră raidul aerian să strice nunta.

Stăpânul îşi turnă un pahar de vin de palmier.

– Ai ascultat ştirile?

– Nu, spuse Olanna.

– Trupele noastre au pierdut toate teritoriile cucerite în partea de vest, şi marşul spre Lagos s-a terminat. Nigeria spune că acum e vorba despre război, nu mai e o acţiune poliţienească. Clătină din cap. Am fost sabotaţi.

– Vrei puţin tort? întrebă Olanna.

Tortul rămăsese pe masă, întreg, în afară de felia subţire pe care şi-o tăiase ea.

– Nu acum. El îşi bău vinul şi-şi turnă încă un pahar. O să construim un buncăr, în caz că vor mai fi raiduri aeriene. Vorbea cu o voce calmă, normală, ca şi cum raidurile aeriene erau ceva benign, ca şi cum n-ar fi trecut pe lângă moarte cu puţin timp în urmă. Se întoarse spre Ugwu. Ştii ce e acela un buncăr, bunul meu băiat?

– Da, domnule, spuse Ugwu. Ca acela pe care l-a avut Hitler.

– Mda, bănuiesc că da.

– Dar, domnule, oamenii spun că buncărele sunt gropi comune, reluă Ugwu.

– Aberaţii. Buncărele sunt mai sigure decât plantaţiile de manioc.

Afară se lăsase întunericul, şi cerul era luminat din când în când de fulgere. Olanna sări deodată de pe scaun şi ţipă:

– Unde e Baby? *Ke* Baby?

O luă la fugă spre dormitor.

– *Nkem!*

Stăpânul se luă după ea.

– Nu auzi? Nu auzi că ne bombardează iarăşi?

– E tunetul. Stăpânul o prinse pe Olanna din spate şi o ţinu pe loc. E numai tunetul. Ploaia pe care am stăpânit-o până acum se dezlănţuie în sfârşit. E numai tunetul.

O ţinu câteva momente până când, în final, Olanna se aşeză şi-şi tăie încă o felie de tort.

4. Cartea: Toţi aţi privit tăcuţi cum noi muream

Autorul susţine că Nigeria nu avusese o adevărată economie până la declararea independenţei. Statul colonial era autoritar, o dictatură indirect brutală concepută în beneficiul Marii Britanii. Economia de până în 1960 era constituită din elemente doar potenţiale: materii prime, forţă de muncă, entuziasm, ceva bani de pe rezervele de alimente rămase după ce englezii luaseră tot ce putuseră pentru a-şi reface economia după război. Şi mai era proaspăt descoperitul petrol. Dar noii lideri nigerieni erau prea optimişti, prea grăbiţi să accepte proiecte de dezvoltare care aveau să le crească credibilitatea în ochii populaţiei, prea naivi când consimţeau la împrumuturi cămătăreşti din străinătate şi prea interesaţi să-i copieze pe englezi şi să preia spre uz propriu atitudinea de superioritate, spitalele şi salariile mai bune care le fuseseră atâta vreme refuzate nigerienilor. Autorul face doar trimitere la problemele complexe cu care se confrunta Nigeria după independenţă, dar se concentrează asupra masacrelor din 1966. Motivele care au stat la baza lor – răzbunarea pentru „puciul ibo", protestele împotriva hotărârii de a institui un guvern naţional, care ar fi însemnat ca nordicii să iasă în pierdere în administraţia publică în faţa ibo – nu contează. Cum nu contează nici numărul victimelor, în estimări foarte diferite: trei mii, zece mii, cincizeci de mii. Ceea ce contează este faptul că masacrele i-au îngrozit şi i-au unit pe ibo. Faptul că i-au transformat pe o parte dintre foştii nigerieni în biafrani convinşi.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PARTEA A TREIA

Începutul anilor şaizeci

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

19

Ugwu şedea pe treptele de la intrarea din spate. Picături de ploaie alunecau pe frunze, aerul mirosea a pământ umed, iar el şi Harrison discutau despre viitoarea lui călătorie cu domnul Richard.

– *Tufia!* Nu ştiu de ce stăpânul vrea să asiste la festivalul ăla diavolesc din satul tău, spuse Harrison. Stătea puţin mai jos pe trepte; Ugwu îi vedea peticul de chelie din moalele capului.

– Poate domnul Richard vrrea să scrie ceva despre diavol, spuse Ugwu.

Bineînţeles că *ori-okpa* nu era un festival diavolesc, dar el n-avea de gând să-l contrazică pe Harrison. Avea nevoie să-l ţină binedispus ca să-l poată întreba despre gazul lacrimogen. Tăcură o vreme, privind vulturii care pluteau deasupra; vecinii tăiaseră o găină.

– Aha, lămâile se coc. Harrison arătă spre pom. Eu folosesc lămâi proaspete pentru bezele, adăugă el în engleză.

– Ce e aia bezela? întrebă Ugwu.

Lui Harrison îi făcea mare plăcere întrebarea aceasta.

– Nu ştii ce sunt bezelele? Harrison râse. Sunt nişte prăjiturele americane. O să fac pentru stăpânul meu să le aducă aici când se întoarce stăpâna ta de la Londra. Sunt sigur că ei o să-i placă. Harrison se întoarse să se uite la Ugwu, care îşi pusese sub el un ziar, care foşnea când se mişca. Până şi ţie o să-ţi placă.

– Da, aprobă Ugwu, deşi se jurase să nu mai mănânce niciodată mâncare gătită de Harrison după ce trecuse o dată pe la domnul Richard pe acasă şi îl văzuse pe Harrison punând cu linguriţa coajă rasă de portocală într-un bol cu sos. Ar fi fost mai puţin şocat dacă Harrison ar fi

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

folosit portocala, dar a găti ceva cu coajă de portocală era ca şi cum ai fi pus în mâncare pielea cu păr a unei capre în locul cărnii.

– Eu mai folosesc lămâile şi pentru tort; lămâile sunt foarte bune pentru organism, spuse Harrison. Mâncarea de la albi e foarte sănătoasă, nu ca toate prostiile pe care le mănâncă oamenii noştri.

– Da, aşa e. Ugwu îşi drese glasul. Ar fi trebuit să-l întrebe acum pe Harrison despre gazul lacrimogen, dar, în loc de asta, spuse: Hai să-ţi arăt noua mea cameră din pavilionul servitorilor!

– OK.

Harrison se ridică.

Când intrară, Ugwu arătă spre tavanul vopsit în alb şi negru.

– Eu am făcut asta, spuse el.

Ţinuse ore întregi în mână o lumânare aprinsă, trecând cu flacăra pe tot tavanul şi oprindu-se adesea ca să mute masa pe care se urcase.

– *O maka,* e foarte frumos. Harrison se uită la patul îngust cu arcuri din colţ, la masă şi la scaun, la cămăşile care atârnau în cuie bătute în pereţi, la cele două perechi de încălţări aranjate cu grijă pe podea. Încălţările astea sunt noi?

– Stăpâna mi le-a cumpărat de la Bata[1].

Harrison atinse teancul de ziare de pe masă.

– Citeşti toate astea? întrebă el în engleză.

– Da. Ugwu le recuperase din coşul de gunoi din cabinetul stăpânului; *Annals of Mathematics* erau incomprehensibile pentru el, dar cel puţin citise, chiar dacă nu înţelesese, câteva pagini din *Socialist Review.*

Începuse din nou să plouă. Răpăitul de pe acoperişul de zinc se auzea tare şi se intensifică în timp ce ei stăteau afară, sub streaşină, şi priveau cum apa se scurgea de pe acoperiş în şiroaie paralele.

Ugwu se plesni peste braţ – îi plăcea aerul răcorit de ploaie, dar nu şi ţânţarii care începuseră să bântuie. Puse în cele din urmă întrebarea:

– Ştii de unde pot să fac rost de gaz lacrimogen?

– Gaz lacrimogen? La ce îţi trebuie?

– Am citit despre el în ziarul stăpânului şi aş vrea să văd cum e.

Nu-i spuse lui Harrison că auzise, de fapt, când stăpânul vorbise despre membrii Camerei Adunării din Regiunea de Vest, care se împinseseră şi se loviseră până când poliţia venise şi împrăştiase gaz lacrimogen, şi toţi leşinaseră, lăsându-şi ordonanţele să-i ducă, clătinându-se, până la maşini. Gazul lacrimogen îl fascinase pe Ugwu. Dacă îi făcea pe oameni să leşine, trebuia să-l obţină. Voia să-l folosească pe Nnesinachi când avea să meargă acasă cu domnul Richard pentru festivalul *ori-okpa*. Avea s-o ducă în dumbrava de lângă izvor şi să-i spună că gazul lacrimogen era un spray bun pentru sănătate. Ea avea să-l creadă. Avea să fie atât de impresionată să-l vadă sosind în maşina unui alb, încât avea să creadă orice avea să-i spună el.

---

[1] Lanţ de magazine de încălţăminte cu producţie proprie (de origine cehă) (n.tr.)

– E foarte greu să faci rost de gaz lacrimogen, spuse Harrison.

– De ce?

– Eşti prea tânăr ca să ştii de ce. Harrison dădu misterios din cap. Când ai să creşti mare, am să-ţi spun.

Ugwu fu la început nedumerit, dar apoi îşi dădu seama că nici Harrison nu ştia ce era gazul lacrimogen, dar că n-ar fi recunoscut asta niciodată. Fu dezamăgit. Trebuia să-l întrebe pe Jomo.

Jomo ştia ce era gazul lacrimogen şi râse tare şi îndelung când auzi pentru ce voia să-l folosească Ugwu. Îşi împreună palmele în timp ce râdea.

– Eşti un prost, *aturu,* spuse el în cele din urmă. De ce vrei să foloseşti gaz lacrimogen pe o domnişoară? Uite ce e, du-te în satul tău şi, dacă momentul e potrivit şi fata te place, o să vină ea singură după tine. N-ai nevoie de gaz lacrimogen.

Ugwu răsuci în minte cuvintele lui Jomo în timp ce mergea cu domnul Richard spre satul său, a doua zi dimineaţă. Când îi văzu, Anulika veni în fugă pe poteca din faţa curţii şi scutură îndrăzneaţă mâna domnului Richard. Îl îmbrăţişă pe Ugwu şi, mergând spre casă, îi spuse că părinţii lor erau la fermă, că verişoara lor născuse abia ieri, că Nnesinachi plecase în Nord săptămâna trecută...

Ugwu se opri şi se holbă la ea.

– S-a întâmplat ceva? întrebă domnul Richard. Festivalul n-a fost anulat, nu?

Ugwu îşi dori să fi fost.

– Nu, domnule.

Merse înainte până în centrul satului, unde se adunau deja bărbaţi, femei şi copii, şi se aşeză sub copacul *oji*[1] cu domnul Richard. Copiii

---

[1] Arborele de cola (n.tr.)

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

îi înconjurară curând, cântând: „*Onye ocha,* omul alb“ și întinzând mâna să pipăie părul domnului Richard. El spuse:

– *Kedu?* Bună, cum te cheamă?

Ei se holbară la el, chicotind și înghiontindu-se. Ugwu se rezemă de copac și deplânse timpul pe care îl petrecuse gândindu-se că urma s-o vadă pe Nnesinachi. Acum ea plecase, și unul dintre comercianții din Nord avea să-i fure lui premiul. Abia dacă-i observă pe *mmuo:* siluete masculine învelite în iarbă, cu fețele acoperite de măști de lemn rânjinde, cu bice lungi atârnându-le în mâini. Domnul Richard făcu fotografii, scrise în carnetul lui și puse întrebări una după alta – cum se numea asta, și ce spuneau, și cine erau bărbații aceia care îl trăgeau înapoi pe *mmuo* cu o frânghie și ce însemna asta –, până când Ugwu se simți copleșit de căldură, și de întrebări, și de gălăgie, și de uriașa dezamăgire de a nu fi putut s-o vadă pe Nnesinachi.

Pe drumul de întoarcere, fu tăcut și se uită pe fereastră.

– Ți-e deja dor de casă, nu? întrebă domnul Richard.

– Da, domnule, spuse Ugwu.

Ar fi vrut ca domnul Richard să tacă din gură. Ar fi vrut să fie singur. Spera că stăpânul era încă la club, ca să poată lua ziarul *Renaissance* din sufragerie și să se ghemuiască pe patul lui în pavilionul servitorilor și să citească. Sau să se uite la televizorul cel nou. Dacă avea noroc, prindea vreun film indian. Femeile frumoase, cu ochi mari, cântecele, florile, culorile vii și suspinele erau exact ceea ce-i trebuia.

Când se strecură în casă pe ușa din spate, fu șocat s-o găsească lângă aragazul din bucătărie pe mama stăpânului. Amala stătea lângă ușă. Nici măcar stăpânul nu știuse că aveau să vină, altfel i-ar fi cerut să facă puțină curățenie în camera de oaspeți.

– Ah, spuse el. Bine ați venit, mamă. Bine ați venit, tanti Amala.

Amintirea ultimei lor vizite îi era încă proaspătă în minte: mama se luase de Olanna, o numise vrăjitoare, făcuse ca bufnița și, lucrul cel mai rău, amenințase că avea să-l consulte pe *dibia* din sat.

– Ce mai faci, Ugwu? Mama își aranjă rochia, apoi îl bătu ușor pe spate. Fiul meu mi-a spus că ai fost să-i arăți unui alb spiritele din satul tău.

– Da, mamă.

Ugwu auzi vocea ridicată a stăpânului venind din sufragerie. Poate că un musafir trecuse pe la ei, și stăpânul se hotărâse să nu mai meargă la club.

– Poţi să te duci să te odihneşti, *i nugo,* spuse mama. Pregătesc eu masa pentru fiul meu.

Ultimul lucru de care avea acum nevoie Ugwu era ca mama să-i monopolizeze bucătăria sau să folosească tigaia favorită a Olannei ca să călească verdeţurile pentru supa ei intens mirositoare. Îşi dorea atât de mult ca mama să plece.

– Stau şi eu, în caz că aveţi nevoie de ajutor, mamă, spuse el.

Ea ridică din umeri şi se întoarse la scuturatul boabelor de piper dintr-o păstaie.

– Ştii să găteşti *ofe nsala*[1] bine?

– N-am gătit niciodată.

– De ce? Fiului meu îi place.

– Stăpâna mea nu m-a rugat niciodată să gătesc aşa ceva.

– Nu e stăpâna ta, copile. E doar o femeie care trăieşte cu un bărbat care nu i-a plătit preţul de mireasă.

– Da, mamă.

Ea zâmbi, ca şi cum ar fi fost încântată că Ugwu înţelesese în sfârşit un lucru important, şi făcu semn către cele două vase mici de ceramică din colţ.

– Am adus vin proaspăt de palmier pentru fiul meu. Cel mai bun culegător al nostru mi l-a adus azi-dimineaţă.

Scoase frunzele verzi înghesuite la gura unuia dintre vase, şi vinul dădu afară, alb, spumos, mirosind proaspăt şi dulce. Mama turnă puţin într-o cană şi-i dădu lui Ugwu. Gustă.

Ugwu simţi vinul tare pe limbă, genul de vin concentrat obţinut în anotimpul secetos care îi făcea pe bărbaţii din satul lui să se clatine prea repede.

– Mulţumesc, mamă. E foarte bun.

– Oamenii voştri culeg vinul ca lumea?

– Da, mamă.

– Dar nu la fel de bine ca sătenii noştri. În Abba avem cei mai buni culegători de vin din toată ţara ibo. Nu-i aşa, Amala?

– Aşa e, mamă.

---

[1] Supă amăruie din peşte proaspăt şi batate, condimentată cu ceapă, ardei iute şi ierburi locale (n.tr.)

– Spală-mi castronul acela!

– Da, mamă.

Amala începu să spele castronul. Umerii şi braţele ei arătau de parcă l-ar fi frecat. Până acum, Ugwu nu apucase să se uite la ea cu atenţie, şi acum observă că braţele ei subţiri, negricioase, şi faţa îi străluceau de sudoare, ca şi cum s-ar fi îmbăiat în ulei de cocos.

Vocea stăpânului, tare şi fermă, se auzea din sufragerie.

– Guvernul nostru de idioţi ar trebui să se revolte şi împotriva Angliei. Trebuie să luăm poziţie! De ce nu intervine Anglia mai decisiv în Rhodesia? Ce importanţă vor avea nenorocitele alea de sancţiuni economice?[1]

Ugwu se dădu mai aproape de uşă ca să asculte: era fascinat de Rhodesia, de ceea ce se întâmpla în sudul Africii. Nu putea înţelege cum de oameni care arătau ca domnul Richard puteau fura lucruri de la oameni care arătau ca el însuşi, Ugwu, fără nici un motiv.

– Adu-mi o tavă, Ugwu, spuse mama.

Ugwu scoase o tavă dintr-un dulap de pe perete şi făcu un gest ca şi cum ar fi vrut s-o ajute să ducă mâncarea stăpânului, dar ea îl dădu la o parte.

– Am venit aici ca să te poţi şi tu odihni puţin, băiete. Femeia aceea o să înceapă iar să te pună la jug de cum se va întoarce din străinătate, ca şi cum n-ai fi şi tu copilul cuiva.

Mama desfăcu un pacheţel mic şi presără ceva în castronul cu supă. Ugwu fu cuprins brusc de suspiciune: îşi aminti de pisica neagră care apăruse în curtea din spate după vizita ei anterioară. Pacheţelul acesta era şi el negru, întocmai ca pisica.

– Ce e aceea, mamă? Ce ai pus în mâncarea stăpânului? întrebă el.

---

[1] În colonia britanică Rhodesia de Sud (cunoscută, simplu, drept Rhodesia după 1964), guvernul alcătuit din membri ai partidului minorităţii albe Frontul Rhodesiei s-a opus politicii oficiale a Marii Britanii, care prevedea ca orice colonie să aibă dreptul la obţinerea independenţei numai după ce ar fi legalizat sufragiul universal şi guvernarea de către majoritate. În noiembrie 1965, premierul Rhodesiei a semnat o declaraţie unilaterală de independenţă, consfinţind pentru încă 15 ani un regim de parţială discriminare rasială, până când, în 1980, Rhodesia şi-a căpătat independenţa recunoscută de britanici sub numele de Zimbabwe. În tot acest timp, economia a fost afectată de o serie de sancţiuni comerciale şi financiare grave impuse de ONU, dar care nu au fost respectate de unele ţări şi ale căror efecte au fost îmblânzite de contrabandă şi de evaziuni de toate felurile. (n.tr.)

– E un condiment special din Abba. Mama se întoarse o clipă şi zâmbi. E foarte bun.

– Da, mamă. Poate n-avea dreptate când se gândise că mama pusese leacul de la *dibia* în mâncarea stăpânului. Poate Olanna avea dreptate, şi pisica aceea neagră nu însemnase nimic, ci fusese numai o mâţă din vecini, deşi el nu ştia ca vreun vecin să aibă o asemenea pisică, cu ochi care sclipeau roşii-gălbui.

Ugwu nu se mai gândi la condimentul cel ciudat sau la pisică pentru că, în timp ce stăpânul servea cina, îşi turnă pe furiş un pahar de vin de palmier din vas şi apoi încă unul, pentru că era atât de dulce, după care se simţi de parcă avea capul căptuşit cu lână pe dinăuntru. Abia mai mergea. Din sufragerie îl auzi pe stăpân rostind cu o voce ezitantă:

– Pentru viitorul măreţei Africi! Pentru fraţii noştri independenţi din Gambia[1] şi pentru fraţii noştri zambieni care au plecat din Rhodesia[2]!

După asta urmară hohote isterice de râs. Vinul de palmier îl dăduse gata şi pe stăpân. Ugwu râse deşi rămăsese singur în bucătărie şi nu ştia ce era atât de amuzant. În cele din urmă, adormi pe taburet, cu capul sprijinit pe masa care mirosea a peşte uscat.

Se trezi anchilozat. În gură avea un gust acru, capul îl durea, şi îşi dori ca soarele să nu fi strălucit atât de intens şi ca stăpânul să nu vorbească atât de tare la micul dejun.

– Cum se poate să avem mai mulţi politicieni fără contracandidaţi decât politicieni aleşi? E o aberaţie! Astea sunt falsuri flagrante!

Fiecare silabă zvâcnea în capul lui Ugwu.

După ce stăpânul plecă la lucru, mama îl întrebă:

– Nu te duci la şcoală, *gbo,* Ugwu?

– Suntem în vacanţă, mamă.

– Ah.

Mama păru dezamăgită.

Mai târziu, Ugwu o văzu frecând ceva pe spatele Amalei, în faţa uşii de la baie. Redeveni suspicios. Era ceva dubios în gesturile încete, circulare, cu care mama o masa pe Amala, ca şi cum ar fi îndeplinit un ritual, şi în felul cum stătea Amala, tăcută, cu spatele drept şi rochia lăsată până la brâu şi cu profilul sânilor mici vizibil dintr-o parte. Poate mama o masa cu o poţiune magică. Dar n-avea sens, pentru că, dacă mama se dusese la *dibia,* leacul ar fi trebuit să fie pentru Olanna, nu pentru Amala. Poate totuşi că leacul avea efect asupra tuturor femeilor, şi mama trebuia să se apere pe sine şi pe Amala de efectul ei, ca să fie sigură că numai Olanna murea, sau devenea stearpă, sau înnebunea. Poate că mama făcea numai pregătirile acum, când Olanna era plecată la Londra, şi avea să îngroape leacul în curte ca să-l păstreze până când se întorcea Olanna.

---

[1] Gambia şi-a obţinut independenţa de Marea Britanie în februarie 1965. (n.tr.)

[2] Rhodesia era teritoriul fostelor colonii britanice Rhodesia de Nord (care în 1964 şi-a obţinut independenţa sub denumirea de Zambia) şi Rhodesia de Sud (vezi nota de pe pagina anterioară), despărţite de fluviul Zambezi. (n.tr.)

Ugwu se cutremură. Era ca şi cum o umbră neagră atârna asupra casei. Îl îngrijorau veselia mamei, fredonatul ei încetişor, hotărârea cu care îi servea singură stăpânului toate mesele, şoaptele pe care i le arunca adeseori Amalei. O urmărea cu atenţie ori de câte ori ieşea afară, să vadă dacă nu îngropa ceva, ca să-l poată dezgropa imediat ce ea ar fi intrat în casă. Dar mama nu îngropă nimic. Când Ugwu îi spuse lui Jomo că bănuia că mama se dusese la *dibia* ca să găsească un mod de a o ucide pe Olanna, Jomo îi spuse:

– Bătrâna e pur şi simplu fericită că e singură cu fiul ei, de asta găteşte şi cântă toată ziua. Ştii cât de fericită e mama mea când mă duc s-o văd fără nevastă-mea?

– Dar data trecută când a venit am văzut o pisică neagră, spuse Ugwu.

– Servitoarea domnului profesor Ozumba din josul străzii e vrăjitoare. Noaptea zboară în vârful copacului de mango să se adune cu tovarăşele ei, pentru că întotdeauna trebuie să greblez frunzele pe care le aruncă din vârf. După ea se uita pisica aia neagră.

Ugwu încercă să-i dea crezare lui Jomo, vru să creadă că interpreta greşit acţiunile mamei, până când, a doua zi seara, după ce-şi plivise grădina de ierburi, intră în bucătărie şi văzu roiul de muşte de lângă chiuvetă. Fereastra era abia întredeschisă. Ugwu nu-şi dădea seama cum putuseră atât de multe muşte, din cele grase, verzi, să intre prin crăpătura aceea şi să se adune în roiul acela zumzăitor. Era ceva groaznic la mijloc. Ugwu se năpusti spre cabinet să-l cheme pe stăpân.

– Foarte straniu, spuse stăpânul. Îşi scoase ochelarii şi-i puse apoi la loc. Sunt sigur că profesorul Ezeka ne va putea explica, vreun soi de comportament migrator. Nu închide geamul, să nu rămână înăuntru.

– Dar, domnule, spuse Ugwu, chiar când mama intră în bucătărie.

– Muştele se mai adună aşa câteodată. Nu-i nimic anormal. O să plece aşa cum au venit.

Mama se sprijinise de tocul uşii şi vorbea cu o voce perfid triumfătoare.

– Da, da. Stăpânul se pregăti să se întoarcă în cabinet. Ceaiul, bunul meu băiat.

– Da, domnule. Ugwu nu înţelegea cum de stăpânul putea fi atât de liniştit, cum de nu vedea că muştele nu erau deloc ceva normal. În timp ce-i ducea tava cu ceai în studio, spuse: Domnule, muştele acelea înseamnă ceva.

Stăpânul arătă spre masă.

– Nu-mi turna încă. Lasă-l aici!

– Muştele acelea, domnule, înseamnă vrăji rele de la *dibia*. Cineva a făcut vrăji rele în casă.

Ugwu voi să adauge că ştia foarte bine cine, dar nu fu sigur cum ar fi reacţionat stăpânul.

– Poftim?

Stăpânul miji ochii în spatele ochelarilor.

– Muştele, domnule. Înseamnă că a făcut cineva vrăji rele asupra casei.

– Închide uşa şi lasă-mă să lucrez, bunul meu băiat.

– Da, domnule.

Când Ugwu se întoarse în bucătărie, muştele dispăruseră. Fereastra era în aceeaşi poziţie, abia deschisă, şi lumina palidă a soarelui făcea să sclipească tăişul unui cuţit de pe masă. Lui Ugwu nu-i venea să pună mâna pe nimic; secretele din jurul lui pătaseră vasele şi oalele. Fu singura dată când o lăsă bucuros pe mama să gătească, dar nu mâncă din *ugba*[1] şi peştele prăjit care fură servite la cină, luă doar o înghiţitură din vinul rămas în paharele stăpânului şi ale oaspeţilor săi şi nu dormi bine în noaptea aceea. Se tot trezea, cu ochii lăcrimoşi usturându-l, tânjind să stea de vorbă cu cineva care să-l poată înţelege: Jomo, mătuşa lui, Anulika. În cele din urmă, se ridică din pat şi se duse în casa

---

[1] Mâncare tradiţională nigeriană obţinută prin fermentarea boabelor de fasole de ulei africană *(Pentaclethra macrophylla)* (n.tr.)

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

mare ca să șteargă praful – o ocupație mecanică și benignă care avea să-i ocupe timpul. Lumina violetă-cenușie a zorilor umplea bucătăria de umbre. Ugwu aprinse lumina cu teamă, așteptându-se să vadă ceva. Poate scorpioni; o persoană invidioasă trimisese cândva scorpioni în coliba unchiului său, și unchiul lui se trezise în fiecare zi, timp de săptămâni întregi, cu scorpioni negri furioși târându-se pe lângă cei doi fii ai lui gemeni nou-născuți. Unul din ei fusese înțepat și aproape că murise.

Ugwu șterse întâi rafturile de cărți. Tocmai dăduse la o parte hârtiile de pe măsuța din mijloc și se aplecase s-o curețe, când ușa de la dormitorul stăpânului se deschise. Ugwu aruncă o privire spre coridor, surprins că stăpânul se trezise atât de devreme. Dar din cameră ieși Amala. Pe hol era semiîntuneric, și ochii ei uimiți întâlniră ochii și mai uimiți ai lui Ugwu, și Amala se opri o clipă înainte să o ia repede spre camera de oaspeți. Rochia i se căsca largă peste piept. Și-o ținu cu mâna și se lovi de ușa camerei de oaspeți, împingând-o ca și cum ar fi uitat cum trebuia s-o deschidă. Amala, Amala cea tăcută, cea neînsemnată și atât de comună, dormise în camera stăpânului! Ugwu rămase nemișcat și încercă să-și atenueze senzația de amețeală ca să poată gândi. Fu convins că leacurile mamei erau de vină, dar ceea ce-l neliniștea acum nu era ceea ce se întâmplase între stăpân și Amala, ci ceea ce s-ar putea întâmpla dacă Olanna avea să afle.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

20

Olanna şedea în faţa mamei sale în camera de zi de la etaj. Mama ei o numea „camera de primire a doamnelor“, pentru că aici se întreţinea cu prietenele ei, aici râdeau şi se chemau una pe alta după poreclă – Arta! Aur! Ugodiya! – şi discutau despre fiul cutăreia care se ţinea de aventuri cu femeile la Londra în timp ce colegii lui îşi construiau case pe pământurile taţilor lor, despre nu ştiu cine care cumpărase un material fabricat local şi încercase să-l dea drept ultima modă europeană, despre cine încerca să fure soţul cui şi cine mai importase mobilă de lux din Milano. Acum însă, încăperea era tăcută. Mama ei ţinea într-o mână un pahar cu apă tonică, iar în cealaltă, o batistă. Plângea. Îi povestea Olannei despre amanta tatălui ei.

– I-a cumpărat o casă în Ikeja, spuse mama ei. O prietenă de-a mea locuieşte pe aceeaşi stradă.

Olanna privi mişcarea delicată a mâinii cu care mama se tampona la ochi. Batista părea din satin; nu putea fi prea absorbantă.

– Ai vorbit cu el? întrebă Olanna.

– Şi ce să-i spun? *Gwa ya gini?* Mama ei puse paharul jos. Nu sorbise din el de când una dintre servitoare i-l adusese pe o tavă de argint. N-am ce să-i spun. Am vrut doar să ştii ce se întâmplă, ca să nu se spună apoi că n-am povestit nimănui.

– O să vorbesc cu el, zise Olanna.

Era exact ceea ce mama ei voia să audă. Olanna se întorsese abia de o zi de la Londra, şi deja scânteia de speranţă pe care i-o dăduse vizita la ginecologul din Kensington[1] aproape se stinsese. Abia dacă-şi mai amintea bucuria care o copleşise când medicul îi spusese că nu era nimic în neregulă cu ea şi că trebuia numai – şi aici îi făcuse cu ochiul – să încerce mai mult. Îşi dorea deja să se întoarcă la Nsukka.

---

[1] Cartier select al Londrei (n.tr.)

– Lucrul cel mai rău e că femeia aia e o târfă ordinară, spuse mama ei, răsucind batista între degete. O proastă de yoruba care are doi copii de la doi bărbaţi diferiţi. Am auzit că e bătrână şi urâtă.

Olanna se ridică de pe fotoliu. Ca şi cum ar fi contat cum arată femeia aceea. Ca şi cum „bătrân şi urât“ nu era şi tatăl ei. Ceea ce o deranja pe mama ei nu era amanta, Olanna ştia, ci semnificaţia a ceea ce făcuse tatăl ei: faptul că-i cumpărase femeii o casă într-un cartier unde trăia lumea bună din Lagos.

– Poate ar fi mai bine s-o aşteptăm pe Kainene să vină în vizită, *nne,* ca s-o lăsăm pe ea să discute cu tatăl tău? spuse mama, tamponându-şi iarăşi ochii.

– Mamă, ţi-am spus că am să vorbesc cu el.

Dar, în seara aceea, în momentul în care intră în camera tatălui ei, Olanna îşi dădu seama că mama ei avusese dreptate. Kainene ar fi fost persoana cea mai potrivită să stea de vorbă cu tatăl lor. Ar fi ştiut exact ce să spună şi nu s-ar fi simţit atât de ineptă şi de stingherită – Kainene cea colţuroasă, cea cu limba ascuţită şi cu suprema ei încredere în sine.

– Tată, spuse Olanna închizând uşa în urma sa.

El era la birou, pe scaunul cu spătar drept, făcut dintr-o esenţă de lemn întunecat. Nu putea să-l întrebe dacă era adevărat, pentru că el ştia cu siguranţă că mama ei era sigură că era adevărat şi că şi Olanna aflase. Timp de o clipă, Olanna se gândi la cealaltă femeie, la cum arăta, la ce discuta cu tatăl ei.

– Tată, spuse din nou. Se gândi să-i vorbească mai mult în engleză. Era mai uşor să fie distantă şi rece în engleză. Aş fi vrut să-i arăţi mamei noastre mai mult respect.

Nu asta voise să spună. „Mama noastră“, în loc de „mama“ sunase ca şi cum ea ar fi decis să-l excludă din familie, ca şi cum el ar fi devenit un străin căruia nu i se mai putea adresa în acelaşi fel, care nu putea fi „tatăl nostru“.

El se lăsă pe spate în scaun.

– E o lipsă de respect din partea ta să ai o relaţie cu o altă femeie şi să-i cumperi o casă într-un cartier unde locuiesc prietenele mamei noastre, spuse Olanna. Te duci acolo după ce-ţi termini treaba, şi şoferul tău parchează pe stradă, şi pare că nici nu-ţi pasă că oamenii te văd. E ca şi cum i-ai da o palmă peste faţă.

Tatăl său îşi lăsase privirea în jos – privirea unui om care încearcă, ezitant, să privească înăuntrul său.

– Nu pot să-ţi spun ce să faci, dar *trebuie* să faci ceva. Mama noastră e nefericită. Olanna accentuă exagerat cuvântul „trebuie".

Nu-i vorbise niciodată tatălui ei în felul acesta; oricum îi vorbea foarte rar. Stătu acolo, privindu-l fix; el o privea la rându-i, şi tăcerea dintre ei era goală.

– *Anugo m,* am auzit ce-ai spus, zise el.

Vorbise pe un ton scăzut, conspirativ, ca şi cum ea l-ar fi rugat să continue să-şi înşele soţia, dar s-o facă în mod decent. Asta o înfurie pe Olanna. Poate că, într-adevăr, asta îl rugase, dar era totuşi enervată. Aruncă o privire prin încăpere şi se gândi cât de nefamiliar îi era patul lui mare; nu văzuse niciodată până atunci nuanţa aurie opulentă a cuverturii şi nici nu observase cât de savant răsucite erau mânerele noptierei de lângă pat. El însuşi arăta ca un străin, un bărbat gras pe care ea nu-l cunoştea.

– Asta e tot ce poţi să-mi spui, că m-ai auzit? întrebă Olanna, ridicând vocea.

– Ce-ai vrea să-ţi spun?

Olanna simţi brusc milă pentru el, pentru mama ei, pentru ea însăşi şi pentru Kainene. Voi să-l întrebe de ce erau toţi nişte străini care purtau acelaşi nume de familie.

– Am să fac ceva, adăugă el. Se ridică şi veni înspre ea. Mulţumesc, *ola m.*

Olanna nu ştiu cum să ia acest „mulţumesc" sau cum să interpreteze faptul că el o numise „aurul meu", lucru pe care nu-l mai făcuse de când ea era copil şi care acum avea în el o falsă solemnitate. Se întoarse şi ieşi din cameră.

Când o auzi pe mama ei ţipând a doua zi de dimineaţă – „Cap sec! Tâmpitule!" –, se repezi jos pe scări. Şi-i imagină pe părinţii ei certându-se, pe mama apucându-l pe tată de pepţii cămăşii, aşa cum făceau adesea femeile cu soţii care le înşelau. Strigătele veneau din

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

bucătărie. Olanna se opri la uşă. Un bărbat îngenunchease în faţa mamei ei cu mâinile ridicate şi palmele răsucite în sus a îndurare.

– Doamnă, vă rog, doamnă, vă rog.

Mama ei se întoarse spre Maxwell, servitorul, care stătea deoparte, privindu-i în tăcere.

– *I fugo?* Crede că l-am angajat ca să ne fure cu neruşinare, Maxwell?

– Nu, doamnă, spuse Maxwell.

Mama ei se răsuci din nou spre bărbatul îngenuncheat pe podea.

– Deci cu asta te-ai ocupat de când ai venit aici, nu, netrebnicule? Ai venit aici ca să ne furi?

– Doamnă, vă rog, doamnă, vă rog. Pentru numele lui Dumnezeu!

– Mamă, ce este? întrebă Olanna.

Mama ei se întoarse.

– Oh, *nne,* nu ştiam că te-ai trezit.

– Ce este?

– Nenorocitul ăsta. L-am angajat luna trecută, şi el vrea deja să fure totul din casă. Mama Olannei se răsuci iar spre bărbatul în genunchi. Aşa îi răsplăteşti pe oamenii care ţi-au dat o slujbă? Tâmpitule!

– Ce-a făcut? întrebă Olanna.

– Vino să vezi! Mama ei o conduse în curtea din spate, unde de copacul de mango era sprijinită o bicicletă. Ne-a furat orezul şi se pregătea să plece acasă. Noroc că Dumnezeu nu l-a lăsat, şi punga a căzut. Cine ştie ce mi-o mai fi furat până acum? Nu-i de mirare că în ultima vreme nu-mi găsesc nişte coliere.

Mama respira sacadat.

Olanna se uită la seminţele de orez de pe pământ şi se întrebă cum de mama ei se putuse enerva în aşa hal din cauza lor şi dacă chiar credea sincer că trebuia să fie atât de revoltată.

– Domnişoară, vă implor, rugaţi-o pe doamna. Necuratul m-a pus să le iau. Mâinile rugătoare ale şoferului erau îndreptate acum către Olanna. Vă rog, spuneţi-i doamnei.

Olanna îşi mută privirea de pe faţa zbârcită şi ochii îngălbeniţi ai bărbatului; era mai bătrân decât crezuse la început; avea cu siguranţă peste şaizeci de ani.

– Ridică-te, spuse ea.

El părea nesigur, uitându-se la mama ei.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Ţi-am spus să te ridici!

Olanna nu avusese de gând să ţipe, dar cuvintele îi ieşiseră din gură pe un ton răstit. Omul se ridică greoi, cu ochii plecaţi.

– Mamă, dacă ai de gând să-l dai afară, dă-l afară acum şi lasă-l să plece, spuse Olanna.

Omul căscă gura, ca şi cum nu se aşteptase să audă aşa ceva. Mama ei părea şi ea surprinsă şi se uită la Olanna, apoi la bărbatul vinovat, apoi la Maxwell, după care îşi coborî pe lângă corp mâna care stătuse în şold.

– Te iert de data asta, dar să nu cumva să mai pui mâna pe vreun lucru din casă fără să ţi se dea voie. Ai auzit?

– Da, doamnă. Mulţumesc, doamnă. Dumnezeu să vă binecuvânteze, doamnă.

Bărbatul continua să facă plecăciuni. Olanna luă o banană de pe masă şi ieşi din bucătărie.

Îi povesti incidentul lui Odenigbo la telefon – cum îi repugnase să-l vadă pe bătrânul şofer înjosindu-se atât, cum era sigură că mama ei l-ar fi dat afară, dar numai după ce s-ar fi delectat o oră întreagă cu umilinţa lui şi cu furia ei, desigur, atât de îndreptăţită.

– Nu era mai mult de un kilogram de orez, spuse ea.

– A fost totuşi un furt, *nkem*.

– Tatăl meu şi prietenii lui politicieni fură sume enorme cu contractele lor, şi totuşi nimeni nu îi pune să îngenuncheze şi să ceară iertare. Şi pe urmă îşi construiesc case cu banii furaţi şi le închiriază unor oameni ca şoferul acesta, pe nişte chirii atât de umflate, încât oamenilor nu le mai rămâne mare lucru pentru mâncare.

– Nu poţi să îndrepţi un furt cu un alt furt.

Odenigbo suna ciudat de sobru; Olanna se aşteptase la o izbucnire despre injustiţia socială generalizată.

– Inegalitatea trebuie să însemne neapărat lipsă de demnitate? întrebă ea.

– Adeseori asta înseamnă.

– Eşti bine?

– A venit mama. Habar n-am avut că vine.

Nu era de mirare că Odenigbo vorbea aşa.

– Pleacă până marţi?

– Nu ştiu. Aş fi vrut să fii aici.

– Mă bucur că nu sunt. Ai vorbit cu ea despre cum să rupi farmecele pe care ţi le-a făcut vrăjitoarea educată la Londra?

– Am să-i spun că n-avem ce discuta înainte să zică ea ceva.

– Poate o îmbunezi dacă îi spui că vrem să facem un copil. Sau va fi îngrozită la gândul că eu voi da naştere unui copil? La urma urmei, nepotul ei s-ar putea să moştenească o parte din genele alea de vrăjitoare.

Olanna speră că Odenigbo avea să râdă, dar el rămase tăcut.

– Abia aştept să vină ziua de joi, spuse el după o vreme.

– Şi eu abia aştept, răspunse ea. Spune-i lui Ugwu să scoată la aer covorul din dormitor.

În seara aceea, când mama intră în dormitorul ei, Olanna adulmecă încântătoarea aromă florală a parfumului Chloe, deşi nu înţelegea de ce ar trebui să-şi dea cineva cu parfum la culcare. Mama ei avea prea multe sticluţe cu parfum, aliniate pe măsuţa de toaletă ca pe raftul unui magazin: turtite, alungite, rotunde. Chiar şi dacă şi-ar fi pus parfum pe ea în fiecare noapte când mergea la culcare, tot n-ar fi putut să le termine nici în cincizeci de ani.

– Mulţumesc, *nne,* spuse ea. Tată tău încearcă deja să facă nişte schimbări.

– Foarte bine. Olanna nu voi să ştie ce anume încerca tatăl ei să schimbe, dar fu cuprinsă de un sentiment bizar de reuşită ştiind că vorbise cu tatăl ei precum Kainene, că îl obligase să întreprindă ceva, că fusese utilă.

– În curând, doamna Nwizu n-o să mă mai sune să-mi spună că l-a văzut acolo, continuă mama ei. Mai deunăzi a aruncat o remarcă maliţioasă despre oamenii ale căror fete refuză să se căsătorească. Cred că voia să facă o aluzie ca să vadă dacă îi răspund. Fata ei s-a măritat anul trecut, şi nu şi-au putut permite să importe nimic pentru nuntă. Până şi rochia ei de nuntă a fost făcută aici, în Lagos! Mama Olannei se aşeză. Că veni vorba, e cineva care ar vrea să te cunoască. Îl ştii pe Igwe Onochie? Fiul lui e inginer. Cred că te-a văzut pe undeva şi e foarte interesat de tine.

Olanna oftă şi se lăsă pe spate s-o asculte pe mama sa.

Se întoarse la Nsukka în mijlocul după-amiezii, la ora aceea imobilă când soarele ardea neostoit şi când până şi albinele încetau să mai zboare şi să mai zumzăie, epuizate de căldură. Maşina lui Odenigbo era în garaj. Ugwu deschise uşa înainte ca ea să bată, cu cămaşa desfăcută şi pete uşoare de sudoare la subraţ.

– Bine aţi venit, doamnă, spuse el.

– Ugwu. Olannei îi fusese dor de chipul lui loial şi zâmbitor. *Unu anokwa ofuma?* Ai fost bine?

– Da, doamnă, spuse el, şi ieşi să-i aducă bagajul din taxi.

Olanna intră în casă. Îi fusese dor de mirosul vag de detergent care persista în sufragerie după ce Ugwu curăţa storurile. Îşi imaginase că mama lui Odenigbo plecase, aşa că fu dezamăgită s-o vadă pe canapea, îmbrăcată, făcându-şi de lucru cu o geantă. Amala stătea în picioare lângă ea, ţinând în mâini o cutiuţă de metal.

– *Nkem!* spuse Odenigbo şi se repezi spre ea. Ce bine că te-ai întors! Ce bine-mi pare!

Când se îmbrăţişară, Olanna îi simţi trupul încordat şi, pe buze, sărutul scurt ca de hârtie.

– Mama şi Amala tocmai plecau. Le duc la autogară, spuse el.

– Bună ziua, mamă, zise Olanna, dar nu făcu nici un gest de apropiere.

– Olanna, *kedu?* întrebă mama.

Ea fu cea care se ridică s-o îmbrăţişeze; ea îi zâmbi cald. Olanna fu uimită, dar plăcut impresionată. Poate că Odenigbo îi spusese cât de serioasă era relaţia lor şi poate că planurile lor de a avea un copil o înduplecaseră până la urmă.

– Amala, ce mai faci? întrebă Olanna. N-am ştiut că ai venit şi tu.

– Bine aţi venit acasă, domnişoară, bâigui Amala, cu privirea plecată.

– Aţi luat totul? o întrebă Odenigbo pe mama lui. Haideţi. Haideţi să mergem!

– Aţi mâncat, mamă? întrebă Olanna.

– Masa de dimineaţă încă nu mi s-a dus din stomac, spuse mama. Avea pe chip o expresie de fericire care dădea de gândit.

– Trebuie să mergem, spuse Odeningbo. Trebuie să ajung la un meci de tenis mai târziu.

– Dar tu, Amala? întrebă Olanna. Figura surâzătoare a mamei o făcuse să-şi dorească brusc să mai rămână puţin. Sper că ai mâncat ceva.

– Da, domnişoară, mulţumesc, spuse Amala, cu ochii îndreptaţi tot spre duşumea.

– Dă-i Amalei cheia ca să pună lucrurile în maşină, i se adresă mama lui Odenigbo.

Odenigbo se apropie de Amala, dar se opri la câţiva paşi de ea, aşa încât trebui să întindă mâna şi să se aplece uşor ca să-i dea cheia. Ea i-o luă cu grijă dintre degete, atentă să nu-l atingă. Totul dură o clipă, scurtă şi efemeră, dar Olanna observă cât de scrupulos evitară amândoi contactul, atingerea pielii, ca şi cum erau uniţi printr-o cunoaştere reciprocă atât de esenţială, încât hotărâseră să nu mai fie uniţi prin nimic altceva.

– Mergeţi cu bine, spuse ea.

Se uită cum maşina ieşea din curte şi rămase acolo, încercând să se convingă în sinea ei că se înşela; gestul acela nu însemnase nimic. Dar continua să o sâcâie. Simţi ceva similar cu ceea ce simţise în sala de aşteptare de la ginecolog: avea convingerea intimă că era ceva în neregulă cu trupul ei, şi totuşi îşi dorise din tot sufletul ca doctorul să-i spună că totul era bine.

– Doamnă, vreţi să mâncaţi? Vreţi să încălzesc nişte orez? întrebă Ugwu.

– Nu acum. Timp de o clipă, Olanna vru să-l întrebe pe Ugwu dacă observase şi el acel gest, dacă remarcase ceva. Du-te şi vezi dacă s-a copt vreun avocado!

– Da, doamnă.

Ugwu ezită abia simţit înainte să iasă.

Olanna rămase lângă uşa de la intrare până când Odenigbo se întoarse. Nu-şi dădea seama prea bine de ce simţea că i se strângea stomacul şi că inima îi bătea nebuneşte în piept. Deschise uşa şi îl privi cercetătoare.

– S-a întâmplat ceva? întrebă.

– Ce vrei să spui? Odenigbo ţinea câteva ziare în mână. Unul dintre studenţii mei a lipsit de la ultimul test, şi azi-dimineaţă a venit şi mi-a propus nişte bani ca să-l trec, ignorantul.

– N-am ştiut că mama a venit cu Amala, spuse ea.

– Da. Odenigbo începu să aranjeze ziarele, evitându-i privirea. Şi atunci, încet, Olanna fu curpinsă de o stare de şoc. Ştiu. Ştiu după

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

gesturile lui spasmodice, după panica de pe fața lui, după graba cu care încerca să pară normal, că se întâmplase ceva ce nu trebuia să se întâmple.

– Ai atins-o pe Amala, spuse Olanna.

Nu era o întrebare, și totuși ea ar fi vrut ca el să-i răspundă ca și cum ar fi fost; ar fi vrut ca el să spună „nu" și să se supere pe ea că se putuse gândi la așa ceva. Dar Odenigbo nu spuse nimic. Se așeză în fotoliul lui și se uită la ea.

– Ai atins-o pe Amala, repetă Olanna.

Avea să-și amintească pentru totdeauna expresia lui, felul în care se uita la ea ca și cum nu și-ar fi imaginat niciodată scena aceasta și deci nu știa cum să se gândească la ceea ce ar fi trebuit să-i treacă prin minte în legătură cu ceea ce ar fi fost potrivit să spună sau să facă.

Ea se întoarse spre bucătărie și aproape căzu lângă masă, pentru că greutatea din piept o apăsa prea tare, era prea mare pentru ea.

– Olanna, spuse el.

Ea îl ignoră. El nu veni după ea pentru că era speriat, cuprins de teama celui vinovat. Ea nu se sui imediat în mașină să plece către apartamentul ei. Se duse afară, se așeză pe treptele de la ușa din spate și urmări o găină care ocrotea șase puișori, împingându-i ușor cu ciocul către firimiturile din curte. Ugwu culegea avocado din copacul de lângă pavilionul servitorilor. Olanna nu știu cât timp stătu acolo, dar la un moment dat găina începu să cotcodăcească tare și întinse aripile să-și apere puii, care nu fugiră însă suficient de repede spre ea. Un uliu se prăbuși din înalt și-l agăță pe unul dintre ei, un puișor alb-maroniu. Totul se petrecu atât de repede – pasărea avântându-se în jos și apoi îndepărtându-se cu puiul în ghearele sale încârligate –, încât Olanna se gândi că poate fusese doar o închipuire. Dar nu fusese, pentru că găina alerga în cerc, cotcodăcind disperată și ridicând nori de praf. Ceilalți pui păreau derutați. Olanna îi privi și se întrebă dacă înțelegeau dansul îndoliat al mamei lor. Apoi, în sfârșit, începu să plângă.

Zilele, tulburi, se confundau una cu alta. Olanna se agăța de orice gând, de orice ocupație își găsea. Prima dată când Odenigbo veni la ea, nu știu dacă să-i dea drumul în casă sau nu. Dar el bătu îndelung la ușă, spunând: „*Nkem,* te rog, deschide, *biko,* te rog, deschide", până când ea îi deschise. Ea stătu pe scaun, sorbind dintr-un pahar cu apă, în timp ce el îi povestea că fusese beat, că Amala i se vârâse în suflet, că fusese doar un moment trecător de dorinţă. Apoi, ea îl rugă să plece. O râcâia faptul că el rămăsese suficient de sigur pe sine ca să numească totul „un moment trecător de dorinţă". Olanna urî această expresie şi urî hotărârea cu care el veni data următoare şi spuse:

– N-a însemnat nimic, *nkem,* nimic.

Ceea ce conta pentru ea nu era semnificaţia celor întâmplate, ci întâmplarea în sine: faptul că el se culcase cu fata aceea adusă de mama lui din sat după numai trei săptămâni în care stătuse departe de ea. I se părea că el îi trădase încrederea cu prea multă uşurinţă. Se hotărî să plece la Kano, pentru că, dacă exista vreun loc unde putea să-şi limpezească gândurile, acela era Kano.

Avionul făcu escală în Lagos, şi, în timp ce şedea în sala de aşteptare, Olanna văzu trecând grăbită o femeie înaltă şi subţire. Se ridică şi era pe punctul de a o striga: „Kainene!", când îşi dădu seama că nu putea fi ea. Kainene avea pielea mai închisă la culoare şi n-ar fi purtat niciodată o fustă verde şi o bluză roşie. Olanna îşi dori nespus să fi fost Kainene. Ar fi stat una lângă alta, şi ea i-ar fi povestit despre Odenigbo, şi Kainene ar fi făcut un comentariu inteligent, sarcastic şi consolator în acelaşi timp.

În Kano, Arize era furioasă.

– Ticălosul ăla din Abba. Lasă că în curând o să-i cadă puţa aia destrăbălată. Nu ştie că ar trebui să se trezească în fiecare dimineaţă, să se pună în genunchi şi să-i mulţumească lui Dumnezeu că te-ai uitat la el? spuse ea, în timp ce-i arăta Olannei schiţe de rochii bufante de mireasă.

Nnakwanze îi ceruse în sfârşit mâna. Olanna se uită la desene. Toate i se păreau urâte şi prea împopoţonate, dar furia pe care o simţea Arize pentru ea îi făcu atât de bine, încât arătă cu degetul spre unul dintre ele şi murmură:

– *O maka.* E superbă.

Mătuşa Ifeka nu spuse nimic despre Odenigbo timp de câteva zile. Olanna şedea într-o zi pe terasă împreună cu ea; soarele era aprig, şi tenda de zinc scârţâia parcă în semn de protest. Dar aici era mai răcoare decât în bucătăria plină de fum, în care trei vecine găteau în acelaşi timp. Olanna îşi făcea vânt cu un pătrăţel din rafie. Două femei stăteau lângă poartă. Una din ele ţipa în ibo:

– Ţi-am spus să-mi dai banii astăzi! Gata! Astăzi, nu mâine! M-ai auzit? Că n-am vorbit cu prune în gură!

Cealaltă făcea cu mâinile gesturi rugătoare şi-şi arunca privirea în sus.

– Cum te mai simţi? întrebă mătuşa Ifeka.

Amesteca într-o piuă un terci de fasole.

– Bine, tanti. Mă simt mai bine de când am venit aici.

Mătuşa culese din pasta de fasole o mică gâză neagră. Olanna îşi făcu vânt mai repede. Pentru că mătuşa tăcea, ea simţi nevoia să vorbească.

– Cred că o să-mi amân treburile la Nsukka şi o să rămân aici în Kano, spuse ea. Aş putea să predau o vreme la facultate.

– Nu. Mătuşa puse jos pisălogul. *Mba,* ai să te întorci la Nsukka.

– Nu mă pot întoarce în casa lui, tanti.

– Nu ţi-am spus să te întorci în casa lui. Am spus să te întorci la Nsukka. Nu ai propriul apartament? Nu ai slujba ta? Odenigbo a făcut ceea ce fac toţi bărbaţii, adică şi-a vârât penisul în prima gaură care i-a ieşit în cale în timp ce tu erai plecată. Asta înseamnă că s-a sfârşit lumea?

Olanna se oprise din făcut vânt şi-şi simţea sudoarea de pe pielea capului.

– Când m-am căsătorit cu unchiul tău, mi-a fost la început teamă, pentru că mi se părea că orice femeie de pe stradă ar fi putut să vină şi să mă scoată din casa mea. Acum ştiu că nimic din ceea ce ar face el nu-mi va schimba viaţa. Viaţa mea se va schimba numai dacă eu vreau să se schimbe.

– Ce vrei să spui, tanti?

– Acum se poartă foarte grijuliu, de când şi-a dat seama că nu-mi mai e teamă. I-am spus că, dacă mă face cumva de ruşine, îi tai şarpele ăla veninos dintre picioare.

Mătuşa se întoarse la mestecat. Imaginea pe care Olanna o avea despre căsnicia lor începu să se destrame pe la încheieturi.

– Nu trebuie să te comporţi niciodată de parcă viaţa ta ar fi în mâinile unui bărbat. M-ai auzit? spuse mătuşa Ifeka. Viaţa ta este numai şi

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

numai în mâinile tale, *soso gi.* Sâmbătă ai să te întorci acasă. O să mă grăbesc şi o să-ţi fac nişte *abacha*[1] să iei cu tine.

Mătuşa gustă un pic din fasolea pisată şi o scuipă.

Olanna plecă sâmbătă. Bărbatul care şedea vizavi de ea în avion, pe acelaşi rând, avea cea mai lucioasă şi mai neagră piele pe care o văzuse vreodată. Olanna îl remarcase mai devreme, în costumul lui elegant de lână, cum se uita ţintă la ea în timp ce aşteptau pe pistă. Se oferise s-o ajute să-şi ducă bagajul de mână şi apoi o întrebase pe stewardesă dacă nu se putea aşeza pe locul de vizavi de ea, dacă tot era liber. Acum îi întinse Olannei ziarul *The New Nigerian* şi o întrebă:

– Vreţi să-l citiţi?

Pe degetul mijlociu purta un inel mare cu opal.

– Da, mulţumesc.

Olanna luă ziarul. Îl răsfoi, conştientă că el o privea şi că ziarul era numai un pretext pentru a începe o conversaţie. Brusc, îşi dori să-i fi putut plăcea acest bărbat, îşi dori ca între ei să se întâmple ceva magic, nebunesc şi ca, la aterizare, să coboare amândoi, mână în mână, îndreptându-se înspre o viaţă nouă, radioasă.

– L-au demis în sfârşit pe decanul ibo de la Universitatea din Lagos, spuse el.

– Ah.

– Scrie pe spate.

Olanna întoarse ziarul.

– Da, văd.

– De ce ar trebui un ibo să fie decan al Universităţii din Lagos? întrebă el şi, cum Olanna nu spuse nimic, zâmbind numai vag, ca să arate că-l asculta, continuă: Marea problemă cu ibo este că vor să controleze totul în ţara asta. Totul. De ce nu rămân în regiunea lor acolo? Ei sunt proprietarii tuturor magazinelor; sunt peste tot în administraţia publică, chiar şi în poliţie. Dacă eşti arestat, totul e să ştii să spui *keda* şi ţi se dă drumul.

– Se spune *kedu,* nu *keda,* zise Olanna încet. În ibo înseamnă: „Ce mai faceţi?"

---

[1] Un fel de salată din tuberculi de manioc fierţi şi raşi, amestecaţi cu condimente şi carne de rac împlătoşat (n.tr.)

Bărbatul se holbă la ea, şi ea îl fixă la rândul ei cu privirea şi se gândi cât de frumos ar fi fost dacă ar fi fost femeie, cu pielea aceea perfect netedă, neagră ca smoala.

– Sunteţi ibo? întrebă el.

– Da.

– Dar semănaţi cu o fulani.

Vocea lui sunase acuzator.

Olanna clătină din cap.

– Ibo.

Bărbatul bâigui ceva care păru să fie un „scuzaţi-mă", apoi se întoarse şi începu să caute ceva prin servietă. Când Olanna îi înapoie ziarul, el păru să ezite, şi apoi, deşi ea îşi aruncă privirea din când în când spre el în restul călătoriei, el nu se mai uită la ea până când aterizară în Lagos. Dac-ar fi ştiut numai cât de mult o eliberaseră prejudecăţile lui! N-avea să mai fie femeia rănită al cărei bărbat se culcase cu o fată de la ţară. Ar fi putut să fie o fulani care-şi bătea joc de ibo în avion alături de un străin chipeş. Putea să fie o femeie care-şi lua viaţa în propriile mâini. Putea fi orice.

În timp ce se ridicau să iasă, ea îl privi şi îi zâmbi, dar se abţinu să-i spună „mulţumesc", pentru că voi să-i lase intact sentimentul de surpriză şi de remuşcare.

Olanna închirie o furgonetă şi un şofer şi se duse să-şi ia lucrurile de la Odenigbo. Ugwu o urma prin casă în timp ce ea îşi strângea cărţile şi-i arăta şoferului ce să ducă în maşină.

– Stăpânul arată de parcă ar plânge în fiecare zi, doamnă, îi spuse Ugwu în engleză.

– Pune-mi mixerul într-o cutie de carton, spuse ea.

„Pune-mi" sunase ciudat; întotdeauna mixerul fusese doar „mixerul", fără vreun semn că i-ar fi aparţinut ei.

– Da, doamnă. Ugwu se duse în bucătărie şi se întoarse cu o cutie de carton. O ţinea cu gesturi ezitante.

– Doamnă, vă rog, iertaţi-l pe stăpân.

Olanna se uită la el. Ugwu ştiuse, o văzuse pe femeia aceea împărţind patul cu stăpânul său; o trădase şi el.

– *Osiso!* Pune-mi mixerul în maşină!

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Da, doamnă.

Ugwu se întoarse spre uşă.

– Mai vin musafiri seara? întrebă Olanna.

– Nu mai e ca atunci când eraţi şi dumneavoastră aici, doamnă.

– Dar mai vin?

– Da.

– Şi stăpânul tău mai joacă tenis, mai merge la clubul profesorilor?

– Da.

– Foarte bine.

Dar nu asta voise să spună. Voise să audă că Odenigbo nu mai putea trăi viaţa pe care o duseseră împreună.

Când el o vizita, Olanna încerca să nu se simtă dezamăgită de cât de normal arăta. Stătea la uşă şi-i dădea răspunsuri neutre, înciudată pe volubilitatea lui neostoită, înciudată de cât de uşor îi spunea: „Ştii bine că n-am să mai iubesc niciodată o altă femeie, *nkem*", ca şi cum ar fi fost sigur că, în timp, totul avea să revină la ceea ce fusese. O înciudau şi avansurile altor bărbaţi. Bărbaţii neînsuraţi îşi luară obiceiul să-i facă vizite inopinate, cei însuraţi, s-o întâlnească, aşa, ca din întâmplare, în afara catedrei. Demersurile lor o enervau, pentru că presupuneau că relaţia ei cu Odenigbo era definitiv încheiată. „Nu mă interesează", le spunea ea, şi, chiar în timp ce o spunea, spera ca vorbele acestea să nu ajungă la urechea lui Odenigbo, pentru că nu voia ca el să creadă că îi ducea dorul. Şi nu i-l ducea: îşi îmbunătăţi prelegerile la cursuri, gătea mese copioase, citea, îşi cumpără discuri noi. Deveni secretara societăţii caritabile din care făcea parte şi, după ce mergeau să doneze mâncare în sate, scria sumarul întâlnirilor societăţii într-un caiet. Plantă cârciumărese în curtea din faţă şi, în fine, legă prietenie cu vecina ei, negresa americană, Edna Whaler.

Edna avea un râs tăcut. Preda muzică, asculta discuri de jazz puţin prea tare, făcea o friptură grozavă de porc şi povestea adesea despre bărbatul care o părăsise cu o săptămână înaintea nunţii în Montgomery şi despre unchiul care fusese linşat pe când ea era copil.

– Ştii ce m-a uimit întotdeauna? o întreba ea pe Olanna, de parcă nu i-ar mai fi spus acelaşi lucru cu o zi în urmă. Că oameni albi instruiţi îşi puneau costumele lor cele mai bune şi pălăriile şi se adunau să vadă cum un alt alb îl spânzura de un copac pe un negru.

Edna râdea cu râsul ei tăcut şi-şi pipăia coafura, care avea strălucirea aceea uleioasă dată de fierul de ondulat. La început nu vorbiră despre Odenigbo. Pentru Olanna era înviorător să-şi petreacă timpul cu cineva care n-avea nici o legătură cu cercul de prieteni în care se învârtiseră ea şi Odenigbo. Apoi, odată, în timp ce fredona melodia lui Billie Holiday *My Man,* o întrebă:

– De ce îl iubeşti?

Olanna ridică ochii. Avea mintea goală.

– De ce îl iubesc?

Edna ridcă din sprâncene, rostind versurile cântecului, dar fără glas.

– Nu cred că iubirea are un motiv, spuse Olanna.

– Ba bineînţeles că are.

– Cred că mai întâi apare iubirea, şi abia apoi îi găsim motive. Când sunt cu el, am impresia nu-mi mai trebuie nimic altceva.

Cuvintele acestea o surprinseră şi pe ea, dar adevărul pe care îl conţineau fu atât de izbitor, încât îi aduse lacrimi în ochi.

Edna o privea.

– Nu poţi să te minţi la nesfârşit că ţi-e bine aşa.

– Nu mă mint, spuse Olanna.

Vocea răguşită şi plângăcioasă a lui Billie Holliday începuse s-o irite. Nu-şi dădea seama cât era de transparentă. Credea că hohotele ei frecvente de râs erau autentice şi că Edna habar n-avea că, singură în apartament, plângea.

– Nu sunt persoana cea mai potrivită cu care să vorbeşti despre bărbaţi, dar cred că trebuie să discuţi despre asta cu cineva, spuse Edna. Poate cu preotul de la societatea aceea de măicuţe, ca răsplată pentru toate drumurile pe care le-ai făcut cu ele.

Edna râse, şi Olanna râse şi ea, dar deja se gândea că poate ar trebui într-adevăr să discute cu cineva, cineva neimplicat, care s-o ajute să se regăsească, să facă pace cu străina care devenise. De mai multe ori, în zilele care urmară, se îndreptă spre biserica Sfântul Petru, dar de fiecare dată se opri, răzgândindu-se. În cele din urmă, într-o luni după-amiază, plecă din nou, conducând grăbită, ignorând limitările de viteză ca să nu-şi dea timp să se oprească. Se aşeză pe o bancă de lemn în biroul neaerisit al părintelui Damian şi îşi fixă privirea asupra dulăpiorului cu sertare pe care scria: „LAICI“ în timp ce-i vorbea preotului despre Odenigbo.

– Nu mă mai duc la clubul profesorilor pentru că nu vreau să-l văd. Mi-am pierdut interesul pentru tenis. M-a trădat şi m-a rănit, şi totuşi mă simt de parcă mi-ar guverna în continuare viaţa.

Părintele Damian se trase uşor de guler, îşi potrivi ochelarii şi-şi frecă nasul, iar Olanna se întrebă dacă nu se gândea să-şi găsească ceva, orice, de făcut, odată ce nu avea nici un răspuns pentru ea.

– Nu v-am văzut la biserică duminica trecută, spuse el în cele din urmă.

Olanna fu dezamăgită – dar omul acesta era, până la urmă, un preot, şi soluţia lui asta trebuia să fie: caută-l pe Dumnezeu. Ea îşi dorise ca el s-o facă să se simtă îndreptăţită, să justifice faptul că-şi plângea de milă, s-o încurajeze să îşi întărească poziţia morală superioară. Îşi dorise ca el să-l condamne pe Odenigbo.

– Credeţi că ar trebui să merg mai des la biserică? întrebă ea.

– Da.

Olanna dădu din cap şi îşi trase geanta mai aproape, gata să se ridice şi să plece. N-ar fi trebuit să vină. N-ar fi trebuit să se aştepte ca un eunuc voluntar, cu obraji bucălaţi, în straie albe, să înţeleagă ceea ce simţea ea. El o privea cu ochi mari, din spatele lentilelor.

– Cred, de asemenea, că ar trebui să-l iertaţi pe Odenigbo, spuse el şi trase de guler ca şi cum îl sugruma.

Preţ de o clipă, Olanna îl dispreţui. Ceea ce spusese era prea uşor, prea previzibil. N-avea nevoie să fi venit aici ca să audă aşa ceva.

– Bine. Se ridică. Mulţumesc.

– Nu pentru el, să ştiţi. Pentru dumneavoastră.

– Poftim? Preotul şedea încă, aşa că ea se uită în jos ca să-i întâlnească privirea.

– Nu vă gândiţi că-l iertaţi pe el. Gândiţi-vă că vă permiteţi dumneavoastră însevă să fiţi fericită. Ce veţi face cu nefericirea pe care aţi ales-o? Veţi mânca nefericire pe pâine?

Olanna se uită la crucifixul de deasupra ferestrei, la figura senină a lui Hristos în suferinţă, şi nu spuse nimic.

Odenigbo veni foarte devreme, înainte ca ea să-şi fi luat micul dejun. Ea ştiu că se întâmplase ceva încă înainte să deschidă uşa şi să-i vadă figura prea serioasă.

– Ce este? întrebă ea, şi simţi un val de groază când îşi dădu seama că în minte i se strecurase brusc speranţa ca mama lui să fi murit.

– Amala e însărcinată, spuse el.

Vocea îi sună fermă şi lipsită de egoism, ca a unei persoane care aduce veşti proaste, dar este întru totul de partea celor care le primesc.

Olanna strânse mânerul uşii.

– Poftim?

– Mama tocmai a venit să-mi spună că Amala e însărcinată cu copilul meu.

Olanna începu să râdă. Râse, râse, râse fără să se poată opri, pentru că scena de acum şi săptămânile din urmă i se părură deodată ireale.

– Dă-mi drumul, spuse Odenigbo. Te rog.

Ea se dădu la o parte din uşă.

– Intră!

El se aşeză pe marginea fotoliului, şi ea se simţi de parcă se chinuise să reconstituie şi să lipească la loc vasul de porţelan spart numai ca să-l vadă din nou risipindu-se pe podea. Se simţi lovită în plin nu de această nouă risipire, ci pentru că înţelese brusc că încercarea de a reface vasul fusese de la început sortită pierii.

– *Nkem,* te rog, hai să rezolvăm problema împreună, spuse el. Facem ce vrei tu. Te rog, hai s-o rezolvăm împreună!

Olanna se duse în bucătărie şi opri focul la ceainic. Se întoarse apoi şi se aşeză în faţa lui.

– Ai spus că s-a întâmplat doar o dată. O singură dată, şi deja a rămas însărcinată? O singură dată? Olanna îşi dori să nu fi ridicat vocea. Dar era atât de geru de crezut, atât de grotesc de implauzibil ca el să se fi culcat cu o femeie o singură dată, beat, şi s-o lase însărcinată.

– S-a întâmplat o singură dată, spuse el. O singură dată.

– Aha.

Dar nu înţelegea deloc. Simţi brusc impulsul să-l pălmuiască, pentru că felul autojustificativ cu care accentuase „singură" făcea ca evenimentul să pară inevitabil, ca şi cum chestiunea centrală era de câte ori se întâmplase, nu faptul că n-ar fi trebuit să se întâmple deloc.

– I-am spus mamei că am s-o trimit pe Amala la doctorul Okonkwo în Enugu, şi ea a spus că numai peste cadavrul ei. A spus că Amala va păstra copilul şi că îl va creşte ea însăşi, mama. Amala urmează să se mărite cu un tânăr pădurar din Ondo[1]. Odenigbo se ridică. Mama a plănuit totul de la bun început. Acum îmi dau seama că a avut grijă să mă îmbete criţă ca s-o poată trimite pe Amala la mine. Mă simt de parcă am fost aruncat într-o poveste pe care n-o înţeleg până la capăt.

Olanna se uită la el – de la haloul lui de păr la degetele subţiri de la picioare în sandale de piele –, alarmată că putea simţi un asemenea dezgust faţă de cineva pe care îl iubea.

– Nimeni nu te-a aruncat în nimic, spuse ea.

El vru să o reţină, dar ea îl îndepărtă şi îl rugă să plece. Mai târziu, în baie, ea stătu îndelung în faţa oglinzii şi îşi apăsă pântecele cu toată forţa. Durerea îi aminti de cât era de inutilă; îi aminti că un copil îşi găsise adăpost în trupul unei străine, nu în al ei.

Edna bătu la uşă atât de insistent, încât Olanna trebui să se ridice şi să descuie uşa.

– Ce s-a întâmplat? întrebă Edna.

– Bunicul meu obişnuia să spună că alţi oameni trăgeau numai vânturi, dar că el, când trăgea vânturi, întotdeauna îşi murdărea şi pantalonii, spuse Olanna.

Voise să fie amuzantă, dar vocea îi era prea răguşită, prea înlăcrimată.

– Ce s-a întâmplat?

– Fata cu care s-a culcat e gravidă.

– Şi tu ce naiba ai?

Olanna clipi; ce avea *ea?*

– Ţine-ţi firea, fato! spuse Edna. Crezi că el îşi petrece zilele plângând, ca tine? Când idiotul ăla m-a părăsit în Montgomery, eu era să mă sinucid, şi el ştii ce făcea? Se dusese să cânte într-o trupă în Louisiana! Edna îşi pipăi părul, iritată. Uită-te la tine! Eşti cea mai drăguţă persoană pe care o cunosc. Uită-te cât eşti de frumoasă! De ce ai atâta nevoie de ceva din exteriorul tău? De ce nu ţi-e de ajuns ceea ce eşti *tu?* Eşti atât de slabă!

---

[1] Stat în sud-vestul Nigeriei, cu o majoritate yoruba (n.tr.)

Olanna se dădu înapoi; tumultul de durere, și de gânduri, și de furie care o străbătu îi scoase vorbele din gură cu o precizie exagerat de calmă:

– Nu eu sunt de vină că bărbatul tău te-a părăsit, Edna.

Edna păru întâi surprinsă, apoi dezgustată, apoi se întoarse și ieși din apartamentul Olannei. Olanna o privi în timp ce se depărta, părându-i rău că-i spusese cuvintele acelea. Dar n-avea să-și ceară iertare acum. Avea s-o mai lase pe Edna o zi sau două. Se simți deodată flămândă, cu o foame atroce; măruntaiele îi fuseseră golite de lacrimi. Mâncă tot restul de orez *jollof* chiar din cratiță, în timp ce se încălzea, bău două sticle de bere rece, dar tot nu se simți sătulă. Mâncă biscuiții din dulap și câteva portocale din frigider, apoi se hotărî să se ducă la Magazinul din Est după vin. Avea să bea. Avea să bea vin cât putea de mult.

Cele două femei care stăteau la intrarea în magazin, indianca profesoară la Facultatea de Științe și femeia din Calabar[1] care preda antropologia îi zâmbiră și o salutară, și Olanna se întrebă dacă privirile furișe pe care le schimbară între ele arătau milă, dacă li se părea că era o ființă slabă și de plâns.

Examina sticlele cu vin, când de ea se apropie Richard.

– Mi s-a părut că tu erai, spuse el.

– Bună, Richard. Olanna privi în coșul lui. Nu știam că-ți faci singur cumpărăturile.

– Harrison s-a întors în satul lui pentru câteva zile, spuse el. Ce faci? Ești bine?

Ei îi displăcu compasiunea din ochii lui.

– Foarte bine. Nu mă pot hotărî pe care din sticlele astea să o cumpăr. Arătă înspre raft. Ce-ar fi să le iau pe amândouă, și, dacă vrei să le bem împreună, putem decide care e mai bun. Ai o oră liberă? Sau trebuie să te întorci la masa de scris?

Richard păru luat prin surprindere de voioșia ei.

– N-aș vrea în nici un caz să te deranjez.

– Bineînțeles că nu mă deranjezi. În plus, nu mi-ai făcut niciodată o vizită – Olanna făcu o pauză – în apartamentul meu.

Ea avea să se poarte normal și cu grație, ca întotdeauna, și aveau să discute despre cartea lui, și despre cârciumăresele ei, și despre arta

---

[1] Oraș în sud-estul extrem al Nigeriei, cu o populație majoritar efik (n.tr.)

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ibo-Ukwu, şi despre eşecul alegerilor din Regiunea de Vest. Iar el avea să se ducă şi să-i spună lui Odenigbo că ea era bine. Chiar era.

Când ajunseră în apartamentul ei, Richard se aşeză drept pe canapea, şi ea îşi dori ca el să se fi aşezat în poziţia aceea relaxată, aproape tolănită, pe care o lua în casa lui Odenigbo; chiar şi felul în care ţinea paharul în mână părea ţeapăn. Olanna se aşeză pe covor. Toastară pentru independenţa Kenyei.

– Ar trebui să scrii neapărat despre chestiile oribile pe care britanicii le-au făcut în Kenya, spuse Olanna. Nu-i aşa că le-au tăiat bărbaţilor testiculele?

Richard murmură ceva şi îşi feri privirea, ca şi cum cuvântul „testicule" îl făcuse să se ruşineze. Olanna zâmbi şi îl urmări cu privirea.

– Nu-i aşa?

– Ba da.

– Atunci ar trebui să scrii despre asta. Olanna bău cel de al doilea pahar încet, ridicând capul ca să poată savura senzaţia plăcută pe care i-o dădea lichidul rece scurgându-i-se pe gât. Ai găsit un titlu pentru carte?

– *Coşul cu mâini.*

– *Coşul cu mâini.* Olanna aplecă paharul şi sorbi tot conţinutul rămas. Sună macabru.

– E vorba despre forţa de muncă. Despre lucrurile bune care au fost realizate – căile ferate, de exemplu –, dar şi despre exploatarea forţei de muncă şi despre rădăcinile adânci ale sistemului colonial.

– Ah.

Olanna se ridică şi desfăcu şi cea de a doua sticlă. Se aplecă să-şi umple mai întâi paharul ei. Se simţea diafană, ca şi cum i-ar fi fost mult mai uşor să-şi poarte greutatea propriului corp, dar avea mintea limpede; ştia ce voia să facă şi ce făcea. Mirosul vag umed al lui Richard îi invadă nasul când se postă în faţa lui să-i umple paharul.

– Nu l-am golit încă, spuse el.

– Nu, încă nu. Olanna puse sticla cu vin pe podea, se aşeză lângă el şi-i atinse părul de pe braţ – şi se gândi cât era de blond şi de moale, nu agresiv şi aspru ca al lui Odenigbo, neavând nimic în comun cu Odenigbo. El o privi, şi ea se întrebă dacă ochii lui deveniseră cu adevărat cenuşii deodată sau dacă numai i se părea. Îl mângâie pe faţă şi-şi lăsă mâna să se odihnească pe obrazul lui.

– Vino lângă mine pe covor, spuse ea în cele din urmă.

Şezură unul lângă altul, cu spatele rezemat de bancheta canapelei. Richard bâigui „Ar trebui să plec“ sau ceva asemănător, dar ea ştia că n-avea să plece şi că, atunci când ea avea să se întindă pe carpeta ţepoasă, el avea să se întindă alături. Ea îl sărută pe buze. El o trase cu forţă lângă el, apoi, la fel de repede, îi dădu drumul şi-şi întoarse capul într-o parte. Ea îi auzea respiraţia gâfâită. Îi desfăcu pantalonii şi se dădu înapoi ca să-i scoată de pe el, şi râse când se împiedicară de pantofi. Îşi dezbrăcă rochia. El se sui pe ea, şi ei covorul îi înţepă spatele dezgolit, şi ea simţi cum limba lui îi înconjoară stângace sfârcul. N-avea nimic din violenţa cu care o muşca şi o sugea Odenigbo, şi nu simţi nici urmă din valurile de plăcere care o inundau cu el. Richard nu-şi trecu limba peste ea în felul acela fulgurant care o făcea să uite de orice; când îi sărută pântecele, ea fu mai degrabă conştientă că-i sărută pântecele.

Totul se schimbă radical când el pătrunse înăuntrul ei. Ea îşi înălţă coapsele, mişcându-se împreună cu el, în ritmul loviturilor lui, şi se simţi ca şi cum îşi scutura cătuşe de pe încheieturile mâinilor, ca şi cum îşi scotea aşchii înfipte în piele, ca şi cum se elibera prin gemetele acelea dezlănţuite care-i ieşeau din gură. La sfârşit, se simţi copleşită de un sentiment profund de bine, ceva apropiat de beatitudine.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

21

Richard fu aproape uşurat când auzi despre moartea lui Sir Winston Churchill. Era un motiv de a nu se duce la Port Harcourt la sfârşitul săptămânii. Nu se simţea încă în stare s-o privească pe Kainene în ochi.

– O să trebuiască să renunţi la gluma aceea teribilă cu Churchill, nu? îl întrebă Kainene la telefon când el îi spuse că avea să se ducă în Lagos, la slujba memorială organizată de Înaltul Comisariat Britanic.

El râse, şi apoi se gândi cum ar fi dacă ea ar afla şi l-ar părăsi, şi el n-ar mai auzi niciodată vocea aceea sardonică la telefon.

Se întâmplase cu numai câteva zile în urmă, dar chiar şi imaginea apartamentului Olannei îi era tulbure în memorie: adormise după aceea pe podeaua sufrageriei şi se trezise cu o durere uscată de cap şi cu sentimentul extrem de incomod al propriei goliciuni. Ea şedea pe canapea, îmbrăcată şi tăcută. El se simţi stingherit, neştiind dacă trebuiau să discute sau nu despre cele petrecute. În cele din urmă, se ridică şi plecă fără un cuvânt, pentru că nu voia ca expresia de regret pe care i se păru că i-o vede pe faţă să se transforme într-una de dezgust. Nu fusese ales; ar fi putut fi orice alt bărbat. Simţise asta chiar şi în timp ce o ţinea în braţe goală, dar asta nu-i tulburase plăcerea pe care i-o dăruiseră trupul ei unduios, mişcările ei în armonie cu ale lui, faptul că luase de la el la fel de mult cât dăduse. El nu fusese niciodată atât de excitat, iar actul nu durase niciodată atât de mult cât durase cu ea.

Acum însă se simţea golit. Admiraţia lui se sprijinise pe impresia că ea îi era inaccesibilă, pe o adoraţie de la distanţă, dar acum, după ce gustase vinul de pe limba ei, după ce se lipise atât de tare de ea încât ajunsese şi el să miroasă a nucă de cocos, Richard avea sentimentul ciudat că

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

pierduse ceva. Își pierduse fantezia secretă. Dar cel mai mult se temea c-avea s-o piardă pe Kainene. Era hotărât ca ea să nu afle niciodată.

Susan șezu lângă el la slujba memorială și, în timp ce în sală răsunau fragmente dintr-un discurs al lui Sir Winston Churchill, își împreună strâns mâinile înmănușate și se rezemă de el. Richard simți că ochii i se umezeau. Acesta era probabil singurul lucru pe care îl aveau în comun, admirația pentru Churchill. La final, ea îl invită să bea ceva la clubul de polo. Îl mai chemase odată acolo și-i spusese, în timp ce ședeau la marginea terenului verde:

– Africanii au primit acces aici abia de câțiva ani, dar n-o să-ți vină să crezi cât de mulți vin deja, și nu se arată tocmai recunoscători.

Se aflau în același loc, în apropierea balustrăzii de lemn vopsite în alb, lângă un ospătar nigerian în costum negru impecabil. Clubul era aproape gol, deși în celălalt capăt al terenului se desfășura un joc de polo. Răcnetele și înjurăturile a opt bărbați care galopau în plină viteză după minge umpleau aerul. Susan vorbea încet, cu tristețea aceea atenuată a doliului după o persoană pe care n-ai cunoscut-o niciodată. Spuse ce interesant era faptul că ultimul cetățean obișnuit care avusese parte de funeralii oficiale fusese ducele de Wellington, ca și cum el n-ar fi știut asta, și ce trist era că unii oameni încă nu aveau habar câte făcuse Churchill pentru Marea Britanie, și ce oribilă fusese sugestia unuia dintre participanții la slujbă că mama lui ar fi avut sânge de amerindian în vine. Arăta puțin mai bronzată decât își amintea el; Richard n-o mai văzuse de când se mutase la Nsukka. Deveni animată după câteva pahare cu gin și-i vorbi de un film extraordinar despre familia regală care fusese proiectat la Consiliul Marii Britanii.

– Nu ești prea atent la ce-ți spun, nu? întrebă ea după o vreme.

Urechile îi erau roșii.

– Ba bineînțeles că sunt.

– Am auzit despre iubita ta, fata lui Șef Ozobia, spuse Susan, pronunțând „iubita“, într-o caricatură comică a ceea ce-și imagina ea că era o vorbire needucată.

– O cheamă Kainene.

– Ai grijă să folosești întotdeauna prezervativul. Cu oamenii ăștia, chiar și cu cei mai educați dintre ei, trebuie să fii foarte atent.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Richard privea pajiştea liniştită, parcă nesfârşită. N-ar fi fost niciodată fericit cu ea – viaţa i-ar fi fost diafană şi zilele i s-ar fi unit într-o singură, nesfârşită clipă de neant.

– Am avut o aventură cu John Blake, spuse ea.

– Serios?

Susan râse. Se juca pe masă cu paharul, îl rostogolea, întindea cu degetul apa care se adunase pe pereţii lui.

– Pari surprins.

– Nu sunt, spuse el, deşi era.

Nu pentru că ea avusese o aventură, ci pentru că era vorba despre John, soţul bunei ei prietene Caroline. Dar aceasta era viaţa englezilor departe de ţară. Singura lor ocupaţie, i se părea lui, era să facă sex fiecare cu soţul sau cu soţia celuilalt, în escapade ilicite care reprezentau mai degrabă un mod de a-şi trece timpul acela deshidratat de căldură de la tropice decât expresii autentice ale pasiunii.

– N-a însemnat nimic, absolut nimic, spuse Susan. Dar vreau să ştii că nu stau degeaba până când o să-ţi termini aventura cu domnişoara aceea colorată la piele.

Richard vru să-i spună ceva despre lipsa de loialitate faţă de prietena ei, dar apoi îşi dădu seama cât de ipocrit ar fi sunat, chiar şi numai faţă de el însuşi.

5. Cartea: Toţi aţi privit tăcuţi cum noi muream

Autorul scrie despre foamete. Foametea a fost una dintre armele de război ale nigerienilor. Foametea a distrus Biafra, şi a făcut-o faimoasă, şi a făcut-o să dureze atât cât a durat. Foametea a îndreptat atenţia întregii lumi asupra Biafrăi, a provocat proteste şi demonstraţii la Londra, la Moscova, în Cehoslovacia. Foametea le-a determinat pe Zambia, Tanzania, Coasta de Fildeş şi Gabon să recunoască Biafra, foametea a introdus Biafra pe agenda electorală a lui Nixon şi i-a făcut pe mulţi părinţi din întreaga lume să-şi îndemne copiii să mănânce tot la masă. Foametea a impulsionat organizaţiile de ajutor umanitar să introducă alimente în Biafra pe furiş, în avioane care zburau noaptea, întrucât părţile beligerante nu putuseră cădea de acord asupra unor rute. Foametea a slujit carierei fotografilor. Foametea a determinat Crucea Roşie Internaţională să numească Biafra cea mai gravă criză administrată de ea de la cel de-al Doilea Război Mondial încoace.

22

Diareea lui Ugwu se manifesta prin crampe dureroase. Nu se ameliorase nici după ce mestecase tabletele amare din biroul stăpânului, nici după ce mestecase frunzele acrişoare pe care i le dăduse Jomo şi nu avea nici o legătură cu mâncarea, pentru că incursiunile bruşte la toaleta din pavilionul servitorilor se produceau indiferent de ce mâncase Ugwu. Totul era din cauza grijii. Temerile stăpânului îl îngrijorau profund pe Ugwu.

De când mama adusese vestea că Amala era însărcinată, stăpânul se împiedica mai tot timpul, de parcă ar fi avut ochelarii aburiţi, îşi cerea ceaiul cu voce înceată şi îl ruga pe Ugwu să le spună musafirilor că era plecat, deşi maşina lui se afla în garaj. Rămânea adesea cu privirea pierdută în spaţiu. Asculta adesea muzică highlife. Vorbea adesea despre Olanna. „Las-o pentru când se va întoarce stăpâna ta“ sau: „Stăpânei tale i-ar plăcea în coridor“, spunea el, şi Ugwu răspundea: „Da, domnule“, deşi ştia că stăpânului nu i-ar fi trecut prin cap să spună aşa ceva dacă Olanna ar fi avut într-adevăr de gând să se întoarcă.

Diareea lui Ugwu se înrăutăţi când mama veni în vizită cu Amala. Ugwu o privi pe Amala cu atenţie: nu-şi arăta încă sarcina, era încă subţire şi cu pântecele plat, şi el speră că leacul nu avusese până la urmă efect. Dar, în timp ce cojea taro, mama îi spuse:

– Când se va naşte băieţelul ăsta, o să am şi eu pe cineva care să-mi ţină tovărăşie, şi femeile din sat n-o să mă mai numească mamă de fătălău.

Amala şedea în sufragerie. Faptul că era gravidă îi dăduse un alt statut, aşa că putea acum să stea degeaba şi să asculte radioul, pentru că nu mai era ajutoarea mamei, ci femeia care avea să-i dăruiască mamei un nepot. Ugwu o privea din uşa bucătăriei. Bine că nu alesese fotoliul stăpânului sau perna favorită a Olannei, pentru că el s-ar fi dus şi ar fi rugat-o imediat să se ridice. Şedea cu genunchii strânşi, cu ochii fixaţi asupra teancului de ziare de pe măsuţa din centru, cu figura complet inexpresivă. Era atât de nedrept ca o persoană atât de comună, într-o rochie atât de banală şi cu o eşarfă de bumbac în jurul frunţii să se afle în mijlocul tuturor acestor lucruri. Nu era nici frumoasă, nici urâtă: era asemenea multor fete tinere pe care Ugwu obişnuia să le privească în fiecare dimineaţă ducându-se la pârâu după apă. Nu se distingea prin nimic. Privind-o, Ugwu se simţi deodată furios. Nu pe Amala însă, ci pe Olanna. N-ar fi trebuit să fugă din casa ei pentru că leacurile mamei îl împinseseră pe stăpân în braţele acestei fete anoste. Ar fi trebuit să rămână şi să le arate mamei şi Amalei cine era cu adevărat stăpâna aici.

Zilele se scurgeau sufocante şi repetitive; mama prepara supe intens mirositoare, pe care le mânca singură, pentru că stăpânul lipsea de acasă până târziu, Amala avea greţuri, iar pe Ugwu îl chinuia diareea. Dar mamei nu părea să-i pese; fredona, gătea, făcea curăţenie, şi se lăudă singură când învăţă în sfârşit să folosească aragazul.

– Într-o zi o să am şi eu aragaz; nepotul meu o să-mi cumpere unul, spuse ea, şi râse.

După mai bine de o săptămână, se hotărî să se întoarcă în sat şi spuse că avea s-o lase pe Amala acolo.

– Nu vezi ce bolnavă e? îi zise ea stăpânului. Duşmanii mei vor să-i facă rău, nu vor să ni se continue numele, dar noi o să-i biruim.

– Trebuie s-o iei cu tine, replică stăpânul.

Era trecut de miezul nopţii. Mama rămăsese trează până când stăpânul venise acasă, iar Ugwu era în bucătărie, pe jumătate adormit, aşteptând să încuie.

– N-auzi că se simte rău? repetă mama. E mai bine să stea aici.

– O s-o vadă un medic, dar trebuie s-o iei cu tine.

– Îţi refuzi copilul, nu pe Amala, spuse mama.

– Trebuie s-o iei cu tine, insistă stăpânul.

Olanna se poate întoarce curând, şi lucrurile nu vor fi în regulă dacă Amala rămâne aici.

– Propriul copil, spuse mama, clătinând îndurerată din cap, dar nu se mai împotrivi. Plec mâine, pentru că trebuie să mă duc la o adunare a *umuadei*[1]. Mă întorc la sfârşitul săptămânii s-o iau şi pe ea.

În după-amiaza în care mama plecă, Ugwu o descoperi pe Amala în grădina de legume, ghemuită pe pământ cu genunchii strânşi şi cu braţele înconjurându-i picioarele. Mesteca ardei iute.

– Tanti, sunteţi bine? întrebă Ugwu. Poate că femeia era întruchiparea unui spirit şi venise aici să săvârşească ritualuri cu ceilalţi *ogbanje*[2].

Amala nu spuse nimic o vreme; vorbea atât de rar, încât vocea ei îl surprindea întotdeauna pe Ugwu prin subţirimea ei. Era ca a unui copil.

– Ardeiul iute poate elimina sarcina, spuse ea.

– Poftim?

– Dacă mănânci mult ardei iute, poţi să scapi de sarcină. Stătea chircită pe pământ ca un animal jalnic, mestecând încet, cu lacrimile curgându-i pe faţă.

– Nu-i adevărat, spuse Ugu.

Dar spera ca ea să aibă dreptate, ca ardeii să ajute într-adevăr la eliminarea sarcinii şi ca viaţa lui să revină la ceea ce fusese: Olanna şi stăpânul împreună pentru totdeauna.

– Ba da, dacă mănânci mulţi, insistă ea, şi se întinse să mai culeagă unul.

Ugwu nu voia ca Amala să-i înfulece toţi ardeii pe care-i cultivase cu atâta grijă pentru mâncare, dar, dacă era adevărat ce spunea ea despre calităţile lor, atunci poate că merita s-o lase în pace. Faţa Amalei strălucea de lacrimi şi de muci, şi din când în când deschidea gura şi-şi scotea limba arsă ca să gâfâie ca un câine. Ugwu vru s-o întrebe de ce acceptase aşa ceva dacă nu voia copilul. Până la urmă, se dusese singură în camera stăpânului, şi trebuie să fi ştiut despre planurile mamei. Dar n-o întrebă; nu voia să fie prieten cu ea. Se răsuci şi se întoarse în casă.

---

[1] Adunarea femeilor dintr-un neam, sat sau trib ibo, care discută probleme legate de viaţa membrelor ei şi care are un cuvânt greu de spus în organizarea şi conducerea treburilor colectivităţii. (n.tr.)

[2] În credinţele populare ibo, spirit al unui copil mort în pruncie sau născut mort, care adeseori are un caracter răutăcios şi se întoarce să-şi chinuie mama. (n.tr.)

La câteva zile după ce Amala plecase, Olanna le făcu o vizită. Se aşeză dreaptă pe canapea, cu picioarele încrucişate, ca un musafir stingher, şi refuză gogoşile *chin-chin* pe care Ugwu le aduse pe o farfurie.

– Du-le înapoi în bucătărie, zise ea, în acelaşi timp în care stăpânul spuse:

– Lasă-le pe masă!

Ugwu stătu nesigur, cu farfuria în mână.

– Atunci du-le în bucătărie, se răsti stăpânul, de parcă Ugwu ar fi fost responsabil pentru tensiunea din cameră.

Ugwu nu închise uşa de la bucătărie, ca să poată sta lângă ea şi să asculte, dar ar fi putut foarte bine s-o închidă, pentru că vocea ridicată a Olannei se auzea suficient de bine.

– *Tu* eşti vinovat, nu mama ta! Totul s-a întâmplat pentru că *tu* ai permis ca lucrurile să se întâmple! Trebuie să-ţi asumi responsabilitatea!

Ugwu fu uimit să audă cum vocea aceea blândă putea deveni atât de agresivă.

– Nu sunt un bărbat adulterin, şi ştii asta foarte bine. Nimic nu s-ar fi întâmplat dacă mama nu ar fi pus lucrurile la cale!

Stăpânul ar fi trebuit să coboare vocea; ar fi trebuit să ştie că un cerşetor nu are voie să strige.

– Oare mama ta ţi-a scos penisul din pantaloni şi l-a introdus în vaginul Amalei? întrebă Olanna.

Ugwu simţi din nou bolboroselile obişnuite din stomac şi se repezi la toaleta din pavilionul servitorilor. Când ieşi de acolo, o văzu pe Olanna stând lângă lămâi. O privi scrutător, încercând să-şi dea seama cum se terminase conversaţia, dacă se terminase, şi de ce ea se afla acolo. Dar pe faţa ei nu putea desluşi nimic. În jurul gurii avea câteva linii dure şi întreaga ei ţinută afişa eleganţă şi încredere în sine, subliniate de o perucă nouă care o făcea să pară mult mai înaltă.

– Doriţi ceva, doamnă?

Olanna se apropie de răsadurile cu *anara*[1].

– Plantele astea arată foarte bine. Ai folosit îngrăşăminte?

– Da, doamnă. De la Jomo.

– Şi la ardeii iuţi?

---

[1] Vinete (ibo) (n.tr.)

– Da, doamnă.

Ea se întoarse să plece. Era ilogic s-o vadă acolo cu pantofii negri şi rochia lungă până la genunchi. Ea, care întotdeauna fusese în grădină într-o rochie de casă sau în halat.

– Doamnă?

Olanna se răsuci.

– Am un unchi care face comerţ în Nord. Oamenii sunt invidioşi pe el pentru că o duce bine. Într-o zi şi-a spălat hainele şi, când le-a adus de afară de la uscat, a văzut că îi tăiase cineva o bucată dintr-o mânecă.

Olanna îl privea: era ceva în expresia ei care îl făcu pe Ugwu să-şi dea seama că n-avea răbdare să-l asculte prea mult.

– Persoana care a tăiat bucata de pânză a folosit-o ca să facă vrăji împotriva unchiului, dar n-a avut succes, pentru că unchiul a ars cămaşa imediat. În ziua aceea au fost multe muşte în jurul casei lui.

– Ce tot spui acolo, pentru numele lui Dumnezeu? întrebă Olanna în engleză.

Pentru că arareori îi vorbea lui Ugwu în engleză, vocea îi sună rece, distantă.

– Mama a făcut vrăji pe stăpân, doamnă. Am văzut muşte în bucătărie. Am văzut-o punându-i ceva în mâncare. Apoi am văzut-o frecând ceva pe corpul Amalei, şi sunt sigur că a folosit leacul ăla ca să-l ispitească pe stăpân.

– Prostii, spuse Olanna.

Sunase ca o palmă, „prostii“, şi stomacul lui Ugwu se strânse. Ea era altfel: pielea şi hainele ei erau mai ţepene. Se aplecă şi scutură cu mâna o insectă verde care i se aşezase pe fustă, apoi se îndepărtă. Dar nu ocoli casa, pe lângă garajul stăpânului, ca să ajungă la maşina ei, parcată în curtea din faţă. Intră din nou în casă. Ugwu o urmă. În bucătărie îi auzi vocea din biroul stăpânului, ţipând un lung şir de cuvinte pe care el nu le putu distinge şi nici nu se strădui. Apoi tăcere. Apoi uşa de la dormitor deschizându-se şi închizându-se. Ugwu aşteptă un timp, apoi merse în vârful picioarelor pe coridor şi-şi lipi urechea de lemnul uşii. Suna altfel: Ugwu era obişnuit cu gemetele ei guturale, dar ceea ce auzea acum era aproape un urlet, ah-ah-ah, ca şi cum era pe punctul de a erupe, ca şi cum stăpânul îi dăruia plăcere şi furie în acelaşi timp şi ea aştepta să vadă cât de multă plăcere putea să ia înainte să lase furia să i se dezlănţuie. Şi totuşi, Ugwu simţi o tresărire de speranţă. Avea să gătească un orez *jollof* perfect pentru masa lor de împăcare.

Mai târziu, când auzi motorul maşinii ei şi văzu farurile orbitoare lângă tufa cu flori albe, se gândi că ea se ducea să-şi aducă nişte lucruri din apartament. Puse două farfurii pentru cină, dar nu servi mâncarea, pentru că voia s-o ţină caldă în cratiţă.

Stăpânul veni în bucătărie.

– Azi ai de gând să mănânci singur, bunul meu băiat?

– O aştept pe doamna.

– Serveşte mâncarea, *osiso!*

– Da, domnule, spuse Ugwu. Doamna se întoarce curând, domnule?

– Serveşte mâncarea! repetă stăpânul.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

23

Olanna stătea în sufrageria lui Richard. Goliciunea ei austeră o făcea nervoasă: ar fi vrut ca Richard să aibă tablouri, sau cărţi, sau păpuşi ruseşti la care să se uite. Numai o mică fotografie a unui vas cu brâuri din cultura Ibo-Ukwu atârna pe un perete, şi Olanna o examina când Richard intră în încăpere. Zâmbetul vag, nesigur de pe buze îi înmuia expresia feţei. Uneori Olanna uita ce bărbat chipeş era, cu părul acela blond şi cu ochii lui albaştri.

Vorbi imediat:

– Bună, Richard. Fără să-i aştepte răspunsul sau tăcerea ezitantă care urma saluturilor, adăugă: Ai văzut-o pe Kainene la sfârşitul săptămânii trecute?

– Nu, n-am văzut-o. El îşi ferea privirea, pe care o aţintise asupra perucii ei lucioase. Am fost în Lagos. A murit Sir Winston Churchill.

– Ceea ce s-a întâmplat a fost o prostie din partea amândurora, spuse Olanna, şi observă că mâinile lui tremurau.

Richard dădu din cap.

– Da, desigur.

– Kainene nu iartă uşor. N-are nici un rost să-i spui.

– Bineînţeles că nu. Richard făcu o pauză. Tu aveai nişte probleme emoţionale, şi eu n-ar fi trebuit să...

– Amândoi suntem răspunzători, Richard, zise Olanna, şi simţi un val neaşteptat de dispreţ pentru mâinile lui tremurătoare, pentru timiditatea aceea palidă, pentru vulnerabilitatea care-l sugruma atât de vizibil, ca o cravată.

Harrison intră cu o tavă.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Ceva de băut, domnule.

– De băut? Richard se răsuci brusc, spasmodic, şi Olanna fu uşurată că nu se afla nici un obiect în apropierea lui, altfel Richard l-ar fi dărâmat. O, nu, nu-i nevoie. Vrei să bei ceva?

– Plec, spuse Olanna. Ce mai faci, Harrison?

– Bine, doamnă.

Richard o conduse până la uşă.

– Cred că trebuie să păstrăm relaţii normale, spuse Olanna, şi se grăbi să iasă.

Se întrebă dacă ar fi trebuit să fie mai puţin dramatică şi să-şi fi dat sieşi şi lui Richard ocazia să poarte o conversaţie calmă despre cele întâmplate. Dar scormonirea prin noroiul de acum câteva zile n-ar fi fost de nici un folos. Amândoi voiseră să se întâmple ceea ce se întâmplase, şi amândoi îşi doreau acum să nu se fi întâmplat; ceea ce conta în momentul de faţă era ca nimeni altcineva să nu afle vreodată.

Aşa că Olanna fu surprinsă când îi spuse despre asta lui Odenigbo. Era întinsă pe patul lui – acum se gândea la dormitorul acesta mai degrabă ca la al lui decât al lor –, iar el şedea lângă ea; era a doua oară când făcuseră dragoste de la plecarea ei. El o ruga să se mute înapoi.

– Hai să ne căsătorim, spuse el. Mama o să ne lase în pace atunci.

Poate tonul lui plin de sine sau felul izbitor în care continua să evite asumarea responsabilităţii şi să dea vina pe mama lui o făcură pe Olanna să spună:

– M-am culcat cu Richard.

– Nu.

Odenigbo părea neîncrezător; clătina din cap.

– Ba da.

Odenigbo se ridică din pat, se duse lângă şifonier şi se uită la ea ca şi cum n-ar fi putut să stea aproape de ea în acel moment pentru că îi era teamă de ceea ce i-ar putea face. Îşi scoase ochelarii şi îşi frecă nasul. Ea se ridică în capul oaselor, şi în acel moment îşi dădu seama că neîncrederea avea să existe întotdeauna între ei de acum încolo, că întotdeauna avea să fie opţiunea de a-l suspecta pe celălalt.

– Ai vreun sentiment pentru omul ăsta? întrebă el.

– Nu, spuse ea.

El se întoarse şi se aşeză lângă ea. Părea rupt între impulsul de a o împinge jos din pat şi dorinţa de a o trage lângă el, apoi se ridică brusc şi ieşi din cameră. Când, mai târziu, ea ciocăni la uşa cabinetului lui să-i spună că pleca, el nu răspunse.

Întoarsă în apartamentul ei, Olanna se plimbă o vreme în sus şi-n jos. N-ar fi trebuit să-i spună despre Richard. Sau ar fi trebuit să-i spună mai mult: că îi părea rău că îi trădase pe el şi pe Kainene, dar că nu regreta actul în sine. Ar fi trebuit să-i spună că nu fusese o răzbunare grosolană sau o încercare de a fi chit, ci că pentru ea gestul căpătase o semnificaţie eliberatoare. Ar fi trebuit să-i spună că manifestarea aceasta de egoism o salvase.

Ciocănitul puternic în uşa din faţă a doua zi de dimineaţă o umplu de uşurare. Aveau să stea jos şi să discute cu adevărat, şi de data aceasta ea avea să aibă grijă să nu se mai ocolească. Dar la uşă nu era Odenigbo. Edna intră plângând, cu ochii umflaţi şi roşii, să-i spună că albii bombardaseră biserica baptistă a negrilor din micul ei oraş natal. Patru fetiţe muriseră. Una dintre ele era colega de şcoală a nepoţicii ei.

– Am văzut-o când am fost acasă acum şase luni, spuse Edna. N-au trecut decât şase luni.

Olanna făcu ceai şi se aşeză alături de Edna, umăr la umăr, în timp ce Edna hohotea tare, de parcă s-ar fi înecat. Părul ei nu avea strălucirea aceea uleioasă obişnuită; semăna mai degrabă cu un mop vechi şi uzat.

– Oh, Doamne, spunea ea, printre suspine. Oh, Doamne!

Olanna îi strânse de mai multe ori braţul. Realitatea brută a durerii Ednei o făcu să se simtă neputincioasă, îi aduse dorinţa de a se întoarce în trecut şi de a schimba istoria. În cele din urmă, Edna adormi. Olanna îi puse cu blândeţe o pernă sub cap şi se aşeză, gândindu-se cum un singur gest putea reverbera în timp şi în spaţiu şi lăsa urme care n-aveau să se şteargă niciodată. Se gândi la efemeritatea vieţii, la nevoia de a nu alege nefericirea. Avea să se mute înapoi cu Odenigbo.

În prima seară cinară în tăcere. Felul cum Odenigbo mesteca mâncarea o irită pe Olanna – cu obrajii umflaţi şi fălcile măcinând ca nişte pietre de moară. Mâncă puţin şi îşi aruncă adesea privirea către cutia sa cu cărţi rămasă în sufragerie. Odenigbo era absorbit de desprinderea friptürii de pui de pe os, şi mâncă pentru prima oară tot orezul, până când farfuria rămase curată. Când vorbi în cele din urmă, începu să discute despre haosul din Regiunea de Vest.

– N-ar fi trebuit să-l reinstaleze pe premier. De ce se mai miră acum că toţi impostorii dau foc la maşini şi îşi omoară oponenţii din cauza alegerilor? O brută coruptă va fi întotdeauna o brută coruptă[1], spuse el.

– Îl are pe prim-ministru în spate, zise Olanna.

– Sardauna e de fapt cel care conduce lucrurile. Omul ăsta îşi stăpâneşte pământurile de parcă ar fi fieful lui personal.

– Mai vrem să avem un copil?

În spatele lentilelor, ochii lui se măriră de surpriză.

– Bineînţeles, spuse el. Sau poate nu?

Olanna nu mai spuse nimic. Fu cuprinsă de o tristeţe tulbure gândindu-se la ceea ce lăsaseră să se întâmple între ei, şi totuşi resimţea începutul de entuziasm faţă de ceva nou, faţă de o relaţie în termeni diferiţi. N-avea să mai fie singură în lupta de a păstra ceea ce creaseră împreună; el avea să i se alăture. Siguranţa lui de sine fusese zdruncinată.

---

[1] Referire la premierul yoruba al Regiunii de Vest, Samuel Ladoke Akintola. Neînţelegerile dintre acesta şi Obafemi Awolowo, şeful partidului din care făcea parte (Action Group) şi liderul opoziţiei parlamentare faţă de guvernul Balewa (predominant nordic), au adus, imediat după declararea independenţei, în 1960, dezbinare în sânul partidului şi numeroase revolte de stradă. Distanţându-se de poziţia stângistă a foarte popularului printre yoruba Awolowo, Akintola a încercat să formeze pe ascuns o alianţă cu partidul lui Balewa, Congresul Naţional al Poporului, care a instigat populaţia împotriva lui Awolowo. Drept urmare, Balewa a declarat stare de necesitate în Regiunea de Vest, intervenind în forţă şi suspendându-l pe premierul local, pe care l-a reinstalat însă în oficiu în 1963, de data aceasta ca lider al unei noi formaţiuni, Partidul Naţional Democrat Nigerian (PNDN), aliat cu Congresul Naţional al Poporului (CNP), condus de Balewa şi de Ahmadu Bello (aşa-numitul Sardauna, liderul spiritual al musulmanilor din Nord). Camera Adunării din Regiunea de Vest a fost dizolvată şi reconstituită apoi, însă cu o majoritate PNDN, favorabilă guvernului central. La scurt timp după aceea, în 1964, ca urmare a unor tulburări sociale parţial orchestrate de oponenţii lui Awolowo, acesta a fost învinuit de subminare a intereselor statului şi îndemn la revoltă, judecat şi închis. Alegerile frauduloase din 1965 au adus un succes zdrobitor alianţei PNDN–CNP, în dauna alianţei dintre Action Group şi partidul preşedintelui nigerian Nnamdi Azikiwe, Consiliul Naţional al Nigeriei şi Camerunului, dominant în Regiunea de Est. Au urmat, din nou, dezordini violente în rândul populaţiei. Perioada aceasta prelungită de criză din Regiunea de Vest a fost unul dintre factorii care au favorizat ascuţirea conflictelor şi a rivalităţilor interetnice şi, în cele din urmă, izbucnirea războiului civil nigerian. Akintola a fost asasinat în cursul primei lovituri de stat, din ianuarie 1966, la fel ca şi liderii CNP, Tafawa Balewa şi Ahmadu Bello. (n.tr.)

Ugwu intră să cureţe masa.

– Adu-mi puţin coniac, bunul meu băiat, ceru Odenigbo.

– Da, domnule.

Odenigbo aşteptă ca Ugwu să aducă coniacul şi să iasă, apoi spuse:

– L-am rugat pe Richard să nu mai vină pe aici.

– Ce s-a întâmplat?

– L-am văzut pe aleea din apropierea catedrei noastre, şi avea pe faţă o expresie care nu mi-a plăcut deloc, aşa că l-am urmărit înapoi pe strada Imoke şi i-am spus să nu-l mai văd în ochi.

– Ce i-ai spus?

– Nu-mi amintesc.

– Nu vrei să-mi spui.

– Nu-mi amintesc.

– Mai era cineva acolo?

– Servitorul lui a ieşit din casă.

Şezură pe canapea în sufragerie. Odenigbo n-avea nici un drept să-l hărţuiască pe Richard, să-şi îndrepte mânia asupra lui, şi totuşi ea înţelese de ce o făcuse.

– N-am învinuit-o niciodată pe Amala, spuse ea. Tu ai fost cel căruia i-am acordat încrederea mea, şi singurul mod în care un străin putea anula această încredere era cu permisiunea ta. Te-am învinuit numai pe tine.

Odenigbo îşi puse palma pe coapsa ei.

– Ar trebui să fii furios pe mine, nu pe Richard, continuă ea.

El tăcu atât de mult timp, încât ea crezu că n-avea să răspundă, apoi spuse:

– Aş vrea să fiu furios pe tine.

Neajutorarea lui o mişcă. Îngenunche înaintea lui şi îi descheie cămaşa ca să-i atingă carnea moale, dar fermă, de pe pântece. Îl auzi cum inspiră adânc când îi atinse fermoarul pantalonilor. În gura ei, mădularul deveni umflat şi tare. Durerea vagă din maxilar, apăsarea palmelor lui care-i cuprindeau capul o excitară, şi, după aceea, Olanna spuse:

– O, Doamne, Ugwu probabil ne-a văzut.

El o conduse în dormitor. Se dezbrăcară în tăcere şi făcură duş împreună, strângându-se unul în altul în baia îngustă şi apoi agăţându-se unul de altul în pat, cu trupurile încă ude şi cu mişcări încete. Olanna fu copleşită de greutatea reconfortantă a trupului lui deasupra ei. Respiraţia lui mirosea a coniac, şi ea vru să-i spună cum totul părea aproape ca înainte, dar n-o făcu, pentru că era sigură că şi el simţea la fel şi nu voia să strice tăcerea care-i unea.

Aşteptă până când el adormi, cu braţul aruncat peste ea, sforăind tare printre buzele întredeschise, apoi se dădu jos din pat s-o sune pe Kainene. Trebuia să se asigure că Richard nu-i spusese nimic. Nu credea cu adevărat că reproşurile lui Odenigbo l-ar fi îndemnat să i se confeseze, dar nu putea fi pe deplin sigură.

– Kainene, eu sunt, zise ea când Kainene răspunse la telefon.

– *Ejima m,* spuse Kainene.

Olana nu-şi mai amintea de când n-o mai numise Kainene „surioara mea geamănă“. Se simţi încurajată, la fel cum o încălzi şi vocea neschimbată a lui Kainene, vorbirea aceea tărăgănată, puţin aspră, care sugera că discuţiile cu Olanna erau un deranj infinitezimal, dar totuşi un deranj.

– Voiam să-ţi spun *kedu,* zise Olanna.

– Sunt bine. Ştii cât e ora?

– Nu mi-am dat seama că e atât de târziu.

– Te-ai împăcat cu iubitul tău revoluţionar?

– Da.

– Ar fi trebuit s-o auzi pe mama vorbind despre cele întâmplate. De data asta i-a dat motivul perfect.

– A făcut o greşeală, zise Olanna, şi apoi îşi dori să nu fi spus asta, pentru că nu voia ca sora ei să creadă că-l scuza pe Odenigbo.

– Dar nu e împotriva principiilor socialismului să-i însărcinezi pe membrii claselor de jos? întrebă Kainene.

– Te las să dormi.

Kainene făcu o scurtă pauză, apoi spuse, pe un ton amuzat:

– *Ngwaṇu.* Noapte bună.

Olanna puse receptorul în furcă. Ar fi trebuit să ştie că Richard n-avea să-i spună lui Kainene; ar fi fost un pericol real pentru propria relaţie cu ea. Şi poate era mai bine că n-avea să mai vină serile pe la ei.

Amala avu o fetiță. Era sâmbătă, Olanna prăjea banane cu Ugwu în bucătărie și, când se auzi soneria de la intrare, ea știu imediat că era un mesaj de la mama.

Odenigbo veni în ușa bucătăriei, cu mâinile împreunate la spate.

– *O mu nwanyi,* spuse el încet. A născut o fetiță. Ieri.

Olanna nu-și ridică privirea din castronul cu piure de banane pentru că nu voia ca el să-i vadă fața. Nu știa cum arăta, dacă i se putea citi pe chip amestecul crud de emoții pe care îl simțea, nevoia de a plânge, și de a-l pălmui, și de a se întări pe ea însăși în același timp.

– Ar trebui să mergem la Enugu în după-amiaza asta să vedem dacă e totul în regulă, spuse ea repezit și se ridică. Ugwu, te rog, termină tu.

– Da, doamnă.

Ugwu o privea; Olanna simți responsabilitatea unei actrițe a cărei familie aștepta de la ea cea mai bună prestație posibilă.

– Mulțumesc, *nkem,* spuse Odenigbo.

Vru s-o îmbrățișeze, dar ea se scutură.

– Lasă-mă să fac repede o baie.

În mașină, merseră tăcuți. El îi arunca priviri dese, ca și cum ar fi vrut să spună ceva, dar nu știa cum să înceapă. Ea își ținu privirea drept înainte și se uită la el o singură dată, la nesiguranța cu care ținea volanul. Se simțea superioară din punct de vedere moral. Poate era nejustificat și fals să se creadă mai bună decât el, dar era singurul mod în care își putea ține la un loc emoțiile contradictorii, acum, în clipa în care el avea un copil cu o femeie străină.

El vorbi în sfârșit când parcă în fața spitalului.

– La ce te gândești? o întrebă.

Olanna deschise portiera.

– La verișoara mea Arize. E măritată de mai puțin de un an și e deja disperată să rămână gravidă.

Odenigbo nu spuse nimic. Mama îi întâmpină la intrarea în pavilionul unde se afla maternitatea. Olanna se așteptase ca mama să jubileze și s-o privească batjocoritor, dar fața ei ridată era dură, iar zâmbetul cu care îl îmbrățișă pe Odenigbo – forțat. Aerul mirosea intens a spital.

– Mama, *kedu?* întrebă Olanna.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

Voia să pară că ţinea situaţia sub control, că ea este cea care stabilea mersul lucrurilor.

– Sunt bine, spuse mama.

– Unde e copilul?

Mama păru surprinsă de bruscheţea ei.

– În salonul de nou-născuţi.

– Hai s-o vedem întâi pe Amala, propuse Olanna.

Mama îi conduse într-un salon, la patul Amalei. Era acoperit cu un cearceaf galben, şi Amala zăcea cu faţa la perete. Olanna îşi îndepărtă privirea de burta ei uşor umflată: simţi, cu o înnoită intensitate, cât îi era de insuportabil gândul că odrasla lui Odenigbo se aflase în trupul acela. Îşi îndreptă atenţia spre biscuiţii, cutia cu glucoză şi paharul cu apă de pe noptieră.

– Amala, au venit, spuse mama.

– Bună ziu, *nno,* şopti Amala, fără să-şi întoarcă faţa spre ei.

– Cum te simţi? întrebară Odenigbo şi Olanna aproape în acelaşi timp.

Amala murmură ceva drept răspuns. Faţa ei rămase întoarsă spre perete. În tăcerea care urmă, Olanna auzi paşi iuţi pe coridor. Ştiuse de luni de zile că toate acestea aveau să se întâmple, şi totuşi, privind-o pe Amala, se simţi pustiită, şi în gură simţea un gust de cenuşă. O parte din ea sperase că ziua aceasta n-avea să vină niciodată.

– Hai să vedem copilaşul, spuse ea. În timp ce ieşeau, observă că Amala nu se întoarse, nu se mişcă, nu făcu nici un gest care să arate că ar fi auzit.

În pavilionul nou-născuţilor, o soră îi rugă să aştepte pe una dintre băncile aliniate de-a lungul peretelui. Printre jaluzele, Olanna vedea pătuţurile şi bebeluşii care plângeau, şi şi-o imagină pe soră încurcându-se şi aducându-le un alt copil. Dar nu; smocurile de păr moale cârlionţat, pielea întunecată şi ochii larg depărtaţi erau de neconfundat. Avea doar două zile, şi deja arăta ca Odenigbo.

Sora vru să-i dea copilul Olannei, înfăşurat într-o pătură albă, pufoasă, dar ea făcu semn spre Odenigbo.

– Daţi-o tatălui!

– Ştiţi că mama ei a refuzat să pună mâna pe ea, spuse sora în timp ce-i dădea copilul lui Odenigbo.

– Poftim? întrebă Olanna.

– Nici măcar n-a atins-o. Folosim o doică.

Olanna îi aruncă o privire lui Odenigbo, care ţinea copilul cu mâinile întinse, ca şi cum ar fi avut nevoie de o oarecare distanţă între el şi bebeluş. Sora se pregătea să mai spună ceva, când intră un alt cuplu, şi ea se îndreptă grăbită spre ei.

– Mama tocmai mi-a spus, zise Odenigbo. A spus că Amala nu vrea să ţină copilul.

Olanna nu răspunse.

– Mă duc să văd cum a rămas cu nota de plată, continuă el pe un ton vinovat.

Ea întinse braţele şi, de îndată ce el îi dădu copilul, acesta începu să ţipe ascuţit. De la celălalt capăt al încăperii, sora şi cuplul priviră spre ea, şi Olanna fu sigură că îşi dăduseră imediat seama că nu ştia cum să se descurce cu un bebeluş care ţipa în braţele ei, că era incapabilă să rămână însărcinată.

– Şşşt, şşşt, *o zugo,* spuse ea, simţindu-se uşor teatrală.

Dar gura micuţă rămase deschisă şi strâmbă de plâns, iar ţipetele ei erau atât de ascuţite, încât Olanna se întrebă dacă nu cumva îi făceau rău. Olanna îşi îndesă degetul mic în pumnişorul fetiţei. Încet-încet, plânsul încetă, dar guriţa rămase deschisă, scoţând la iveală gingiile roz, şi ochii rotunzi se mijiră şi se opriră asupra ei. Olanna râse. Sora se apropie de ea.

– E timpul s-o iau, spuse ea. Dumneavoastră câţi aveţi?

– Nu am copii, zise Olanna, bucuroasă că sora presupusese că avea.

Odenigbo se întoarse, şi amândoi merseră din nou la patul Amalei, unde mama şedea lângă ea, ţinând în mână un bol emailat acoperit.

– Amala refuză să mănânce, spuse ea. *Gwakwa ya.* Spune-i să mănânce.

Olanna simţi stinghereala lui Odenigbo încă înainte ca el să spună, cu o voce puţin prea tare:

– Amala, ar trebui să mănânci.

Amala murmură ceva. În cele din urmă, se întoarse cu faţa spre ei, şi Olanna se uită la ea: o fată simplă de la ţară, încovrigată pe pat ca şi cum s-ar fi apărat de o nouă lovitură furioasă a vieţii. Nu se uită nici măcar o dată la Odenigbo. Faţă de el simţea probabil un soi de frică amestecată cu veneraţie. Indiferent că mama o trimisese sau nu în camera lui, ea nu-i spusese „nu“ lui Odenigbo pentru că nici măcar nu-i trecuse prin cap că putea spune „nu“. Odenigbo se apropiase de ea, beat fiind, şi ea se supusese, prompt şi fără rezerve. El era stăpânul: el vorbea engleza, avea maşină. Aşa trebuia să fie.

– Ai auzit ce a spus băiatul meu? întrebă mama. A spus că trebuie să mănânci.

– Am auzit, mamă.

Amala se aşeză în capul oaselor şi luă castronaşul emailat, cu ochii aţintiţi în pământ. Olanna o privea. Poate simţea ură faţă de Odenigbo. Cât de bine cunoaştem sentimentele adevărate ale celor lipsiţi de glas? Olanna se apropie de Amala, dar nu era sigură ce voia să spună, aşa că luă în mână cutia cu glucoză, o examină şi o puse înapoi pe noptieră. Mama şi Odenigbo ieşiseră din salon.

– Plecăm, o anunţă Olanna.

– Mergeţi cu bine, zise Amala.

Olanna voi să spună ceva, dar nu putu găsi cuvintele potrivite, aşa că o bătu pe Amala pe umăr şi ieşi din salon. Odenigbo şi mama stătură de vorbă lângă un rezervor de apă, atât de mult timp, încât ţânţarii începură s-o muşte pe Olanna în vreme ce îi aştepta să termine, aşa că se urcă în maşină şi claxonă.

– Scuză-mă, spuse Odenigbo când se sui lângă ea.

Nu-i spuse despre ce discutase cu mama decât când intrară pe poarta campusului din Nsukka, o oră mai târziu.

– Mama nu vrea să ţină copilul.

– Nu vrea să ţină copilul?

– Nu.

Olanna ştia de ce.

– Voia un băiat.

– Da. Odenigbo îşi dezlipi o mână de pe volan ca să deschidă geamul mai mult. Olanna găsea o plăcere vinovată în umilinţa în care el se complăcea de când aflase vestea că Amala născuse.

– Am căzut de acord că va rămâne în familia Amalei. O să mă duc la Abba săptămâna viitoare să-i văd şi să discutăm...

– O s-o ţinem noi, spuse Olanna.

Fu ea însăşi surprinsă de cât de clar articulase dorinţa de a păstra copilul şi de cât de corectă i se părea. Era ca şi când asta voise întotdeauna să facă.

Odenigbo se întoarse spre ea cu ochii mari. Conducea atât de încet, încât ea se temu că maşina avea să se oprească.

– Relaţia noastră este cel mai important lucru pentru mine, *nkem,* spuse el încet. Trebuie să luăm decizia cea mai bună pentru noi.

– Nu te-ai gândit la noi când ai lăsat-o însărcinată pe Amala, replică Olanna fără să se poată stăpâni.

Simţi că detestă tonul răutăcios cu care vorbise, resentimentul acela renăscut.

Odenigbo parcă maşina în garaj. Părea obosit.

– Hai să ne mai gândim!

– O s-o ţinem, spuse Olanna ferm.

Era în stare să crească un copil, copilul lui. Avea să cumpere cărţi despre asta, să găsească o doică, să redecoreze dormitorul. În noaptea aceea, se foi mult în pat înainte să adoarmă. Nu simţise milă faţă de copil. Ţinând în braţe trupşorul acela cald, avusese în schimb sentimentul că făcuse din întâmplare o descoperire norocoasă, că toate acestea nu fuseseră, poate, plănuite, dar deveniseră, încă din clipa când se întâmplaseră, ceea ce ar fi trebuit să se întâmple. Mama ei nu fu de aceeaşi părere; vocea ei la telefon a doua zi era gravă, avea solemnitatea aceea cu care obişnuia să vorbească despre cineva mort.

– *Nne,* o să ai în curând propriul copil. Nu e drept să creşti copilul pe care el l-a făcut cu o fată de la ţară de îndată ce tu ai plecat din casă. Creşterea unui copil e o îndeletnicire foarte serioasă, draga mea, dar în cazul acesta pur şi simplu nu e lucrul potrivit.

Olanna ţinea receptorul în mână şi privea ţintă la florile de pe măsuţa din sufragerie. Una dintre ele se scuturase. Era de mirare că Ugwu uitase s-o scoată din glastră. Ştia că vorbele mamei sale conţineau o doză de adevăr, dar ştia, în acelaşi timp, că fetiţa arăta exact aşa cum îşi imaginase întotdeauna că avea să arate copilul ei şi al lui Odenigbo, cu părul bogat, cu ochii larg depărtaţi şi cu gingiile roz.

– Familia ei o să-ţi facă probleme, spuse mama ei. Şi femeia asta o să-ţi facă probleme.

– Nu vrea copilul.

– Atunci lasă-l familiei ei. Trimite-le tot ce le trebuie, dar lasă-l acolo.

Olanna oftă.

– *Anugo m,* am să mă mai gândesc.

Olanna puse receptorul jos, îl ridică din nou și-i dădu operatoarei numărul lui Kainene, în Port Harcourt. Femeia părea leneșă, o puse să repete numărul de câteva ori și chicoti înainte de a-i face legătura.

– Ce gest nobil din partea ta, spuse Kainene când Olanna îi povesti totul.

– Nu e vorba despre un gest nobil.

– Ai de gând s-o adopți oficial?

– Da, cred că da.

– Și ce ai să-i spui?

– Ce am să-i spun?

– Da, când o să crească.

– Adevărul: că Amala este mama ei. Și o s-o învăț să-mi spună Mami Ola sau așa ceva, așa încât, dacă Amala se răzgândește vreodată, ea să fie mami.

– Faci asta ca să-i faci pe plac iubitului tău revoluționar.

– Nu-i adevărat.

– Întotdeauna te străduiești să faci pe plac altora.

– Nu fac asta pentru el. Nu e ideea lui.

– Atunci de ce o faci?

– Era atât de neajutorată. M-am simțit ca și cum aș fi cunoscut-o.

Kainene nu spuse nimic o vreme. Olanna trase de firul telefonului.

– Cred că este o decizie foarte curajoasă, spuse Kainene într-un final.

Deși Olanna o auzise foarte bine, întrebă:

– Ce-ai spus?

– E un gest foarte curajos din partea ta.

Olanna se lăsă pe spătarul scaunului. Aprobarea lui Kainene, pe care n-o mai simțise niciodată până atunci, o unse la inimă, o făcu mai hotărâtă, îi dădu speranțe. Brusc, decizia ei fu definitivă: avea să aducă bebelușul acasă.

– Ai să vii la botez? întrebă Olanna.

– Încă n-am ajuns în iadul acela prăfuit, așa că poate am să vin.

Olanna închise, zâmbind.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Mama aduse copilul învelit într-un şal maroniu care mirosea neplăcut a *ogiri*[1]. Se aşeză în sufragerie şi-i gânguri până când Olanna veni din dormitor. Atunci se ridică şi îi dădu bebeluşul.

– *Ngwanu.* O să vin din nou în curând, spuse ea. Părea grăbită să plece, ca şi cum abia aştepta să termine odată cu treaba asta.

După ce mama plecă, Ugwu examină fetiţa, cu o faţă uşor îngrijorată.

– Mama a spus că bebeluşul seamănă cu mama sa. E mama ei, întoarsă printre noi.

– Oamenii doar seamănă, Ugwu, nu înseamnă că se reincarnează.

– Ba da, doamnă. Toţi ne întoarcem pe pământ.

Olanna îi făcu semn să plece.

– Du-te şi aruncă şalul ăsta la gunoi. Miroase groaznic.

Fetiţa plângea. Olanna o linişti şi îi făcu baie într-o cădiţă, apoi aruncă o privire spre ceas şi se temu că doica, o femeie grasă pe care o găsise mătuşa lui Ugwu, n-avea să vină la timp. Ceva mai târziu, după ce doica sosi, iar fetiţa supse la sânul ei şi adormi, Olanna şi Odenigbo se uitară la ea, cum stătea întinsă cu faţa în sus în pătuţul din dormitor. Pielea ei avea o culoare maronie radioasă.

– Are foarte mult păr, exact ca tine, observă Olanna.

– Uneori ai să te uiţi la ea şi ai să mă urăşti.

Olanna ridică din umeri. Nu voia ca el să creadă că făcea asta pentru el, că-i făcea o favoare, pentru că aici era vorba mai mult despre ea decât despre el.

– Ugwu zice că mama ta a fost la *dibia,* spuse ea.

– Poftim?

– Ugwu crede că toate astea s-au întâmplat pentru că mama ta a fost la *dibia* şi leacurile de la el te-au vrăjit să te culci cu Amala.

Odenigbo tăcu o clipă.

– Bănuiesc că e singurul mod în care poate înţelege ce s-a întâmplat.

– Vrăjile ar fi trebuit totuşi să producă băiatul dorit, nu? spuse ea. E atât de iraţional.

– Nu mai puţin iraţional decât credinţa într-un Dumnezeu creştin pe care nu-l poţi vedea.

---

[1] Condiment făcut din seminţe uleioase fermentate (de pildă, seminţe de susan sau de pepene verde furajer) (n.tr.)

Ea era obişnuită cu înţepăturile lui blânde pe tema credinţei ei exprimate numai prin misiuni umanitare, şi altă dată i-ar fi răspuns că nu era nici măcar sigură că într-adevăr credea într-un Dumnezeu creştin pe care nu-l poate vedea. Dar acum – cu o fiinţă umană atât de neajutorată dormind în pătuţul de lângă ei, atât de dependentă de alţii, încât simpla ei existenţă trebuia să fie dovada îndurării divine – lucrurile stăteau altfel.

– Da, cred, spuse ea. Cred într-un Dumnezeu bun şi îndurător.

– Eu nu cred în nici un fel de zei.

– Ştiu. Tu nu crezi în nimic.

– În dragoste, spuse el, privind-o. Cred în dragoste.

Ea nu voise să râdă, dar râse oricum. Ar fi vrut să spună că şi dragostea era iraţională.

– Trebuie să ne gândim la un nume, spuse ea.

– Mama a botezat-o Obiageli.

– Nu-i putem spune aşa. Mama lui nu avea nici un drept să dea nume unui copil pe care-l refuzase. O s-o numim deocamdată Baby până când îi găsim numele perfect. Kainene mi-a sugerat Chiamaka. Întotdeauna mi-a plăcut numele ăsta: „Dumnezeu este minunat". Kainene o să-i fie naşă. Trebuie să mă duc să vorbesc cu părintele Damian despre botez.

Avea să se ducă să facă toate cumpărăturile la Kingsway. Avea să-şi comande o perucă nouă de la Londra. Se simţea ameţită de bucurie.

Baby se mişcă în somn, şi Olanna fu cuprinsă de un nou val de teamă. Se uită la perişorul lucios de la uleiul Pears şi se întrebă dacă era într-adevăr în stare să crească un copil. Ştia că era normal ca bebeluşul să respire prea repede, ca şi cum ar fi gâfâit, şi totuşi până şi asta o neliniştea.

Primele câteva dăţi când o sună pe Kainene în seara aceea nu-i răspunse nimeni. Poate era în Lagos. Sună din nou, noaptea, şi, când Kainene răspunse, vocea ei părea răguşită.

– *Ejima m,* spuse Olanna. Eşti răcită?

– Ţi-ai tras-o cu Richard.

Olanna se ridică în picioare.

– Tu eşti sora cea bună. Kainene vorbea cu o voce controlată. Sora cea bună n-ar trebui să se reguleze cu iubitul surorii ei.

Olanna se aşeză la loc pe pernă şi îşi dădu seama că simţea de fapt uşurare. Kainene ştia. Nu mai era nevoie să se teamă că avea să afle. Era liberă să fie chinuită de remuşcări autentice.

– Ar fi trebuit să-ţi spun, Kainene, zise ea. N-a însemnat nimic.

– Bineînţeles că n-a însemnat nimic. N-ai făcut altceva decât să ţi-o tragi cu iubitul meu, până la urmă.

– Nu asta am vrut să spun. Olanna îşi simţi ochii înlăcrimaţi. Kainene, îmi pare atât de rău.

– De ce-ai făcut-o? Vocea lui Kainene suna înspăimântător de calmă. Tu eşti sora cea bună, favorita tuturor, fiica cea frumoasă şi revoluţionara africanistă căreia nu-i plac albii, şi pur şi simplu nu aveai nevoie să te regulezi cu el. Deci de ce ai făcut-o?

Olanna respira rar.

– Nu ştiu, Kainene, n-a fost un gest pe care să-l fi plănuit. Îmi pare atât de rău. E de neiertat.

– Este *într-adevăr* de neiertat, spuse Kainene şi închise telefonul. Olanna puse receptorul în furcă şi simţi cum ceva sfâşiind-o pe dinăuntru. Îşi cunoştea bine sora geamănă, ştia cât de greu ierta Kainene.

24

Lui Richard îi venea să-l biciuiască pe Harrison. Îl dezgustase întotdeauna gândul că unii englezi din Africa îşi flagelau servitorii negri în vârstă. Acum însă simţi că ar fi fost gata să facă la fel. Îşi dorea să-l întindă pe Harrison pe burtă şi să dea, să dea, să dea cu şfichiul până când l-ar fi învăţat să-şi ţină gura. Ah, dacă nu l-ar fi luat cu el la Port Harcourt! Dar venise pentru o săptămână întreagă, şi nu voia să-l lase singur în Nsukka. În prima zi după sosire, Harrison, ca pentru a-şi justifica vizita, pregăti o masă complicată: supă de fasole cu ciuperci, o mâncare de pawpaw, pui cu sos de smântână şi verdeaţă şi tartă cu lămâie.

– Excelent, Harrison, spuse Kainene cu o sclipire jucăuşă în ochi.

Era binedispusă; îl luase pe Richard în braţe după ce sosise şi se prefăcuse a dansa cu el pe podeaua şlefuită din sufragerie.

– Mulţumesc, doamnă.

Harrison făcu o plecăciune.

– Aşa găteşti şi acasă la tine?

Harrison păru jignit.

– Acasă nu gătesc, doamnă. Soţia mea face mâncare tradiţională.

– Ah, desigur.

– Eu gătesc orice mâncare europeană, orice stăpânul mănâncă în ţara lui.

– Atunci trebuie să-ţi fie greu să mănânci mâncare nigeriană când ajungi acasă.

Kainene accentuă cuvântul „nigeriană“, şi Richard se abţinu să nu râdă.

– Da, doamnă. Harrison se înclină din nou. Dar n-am ce face.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Tarta asta e mai bună decât cea pe care am mâncat-o ultima oară când am fost la Londra.

– Mulţumesc, doamnă. Harrison radia. Stăpânul mi-a zis că toată lumea acasă la domnul Odenigbo spune la fel. Înainte făceam pentru stăpânul s-o ducă acolo, dar acum nu mai fac nimic pentru domnul Odenigbo acasă de când a ţipat la stăpânul meu. A ţipat ca un nebun, şi a auzit toată strada. Omul nu e bun la cap.

Kainene se răsuci spre Richard şi ridică din sprâncene. Richard îşi răsturnă paharul cu apă.

– Aduc o cârpă, domnule, spuse Harrison, şi Richard abia se stăpâni să nu sară să-i ia beregata.

– Despre ce vorbeşte Harrison? întrebă Kainene după ce Harrison curăţă de pe masă. Revoluţionarul a ţipat la tine?

Richard ar fi putut să mintă. Nici măcar Harrison nu ştia exact de ce Odenigbo intrase cu maşina în curte în seara aceea şi ţipase la el. Dar nu minţi, pentru că îi fu teamă că nu ştia să mintă şi că trebuia până la urmă să-i spună adevărul, şi în felul ăsta avea să fie de două ori mai rău. Aşa că îi spuse totul. Îi spuse despre vinul alb de Burgundia pe care îl băuse cu Olanna şi cum, după aceea, fusese copleşit de regrete.

Kainene îşi împinse farfuria şi se aşeză cu coatele pe masă, cu bărbia sprijinită în mâini. Nu spuse nimic timp de mai multe minute nesfârşite. El nu-i putu descifra expresia feţei.

– Sper că n-ai să-mi ceri să te iert, spuse ea în cele din urmă. Ar fi cel mai banal lucru.

– Te rog nu-mi cere să plec.

Ea păru surprinsă.

– Să pleci? Ar fi prea uşor, nu?

– Îmi pare rău, Kainene.

Richard se simţi transparent; Kainene se uita la el, dar el se simţi ca şi cum ea putea vedea xilogravura care atârna pe peretele din spatele lui.

– Deci îţi curgeau balele după soră-mea, spuse ea. Ce lipsă de originalitate!

– Kainene, murmură el.

Ea se ridică.

– Ikejide! strigă. Vino şi strânge masa!

Tocmai ieşeau din sufragerie, când sună telefonul. Ea îl ignoră. Telefonul sună din nou, şi din nou, şi, în cele din urmă, Kainene se duse să răspundă. Se întoarse apoi în dormitor şi spuse:

– Era Olanna.

Richard se uită la ea, implorator.

– Ar fi fost pardonabil dacă era vorba despre altcineva, spuse ea. Nu despre sora mea.

– Îmi pare atât de rău.

– Ai să dormi în camera de oaspeţi.

– Da, desigur.

Richard nu ştia la ce se gândea Kainene. Asta îl înspăimânta cel mai tare, faptul că nu avea nici cea mai mică idee la ce se gândea ea. Îşi umflă perna, îşi aranjă din nou pătura, se ridică în capul oaselor în pat şi încercă să citească. Dar mintea îi era prea activă pentru ca trupul să-i lâncezească. Se temea că ea avea să-l sune pe Madu şi să-i spună ce se întâmplase şi că Madu avea să râdă şi să spună: „A fost o greşeală de la bun început, părăseşte-l, părăseşte-l, părăseşte-l".

În sfârşit, înainte să adoarmă, îşi aminti de cuvintele lui Molière şi le simţi ciudat de reconfortante: „Fericirea neîntreruptă e plictistoare; ar trebui să aibă suişuri şi coborâşuri".

Dimineaţă, Kainene îl salută cu o faţă stoică.

Ploaia bătea cu putere în acoperiş, şi cerul întunecat arunca prin ferestrele sufrageriei o lumină palidă. Kainene şedea, bând o ceaşcă de cafea şi citind ziarul cu lumina aprinsă.

– Harrison face clătite, spuse ea şi se întoarse la ziar.

Richard se aşeză în faţa ei, nesigur de ceea ce ar fi trebuit să facă, simţindu-se prea vinovat până şi ca să-şi toarne ceai în cană. Tăcerea ei, zgomotele şi mirosurile din bucătărie îl făcură să aibă senzaţia de claustrofobie.

– Kainene, spuse el. Putem vorbi, te rog?

Ea se uită în sus, şi el observă, primul lucru, că ochii îi erau umflaţi şi înroşiţi, şi apoi văzu furia rănită din ei.

– O să vorbim când vreau eu să vorbim, Richard.

El privi în jos, ca un copil admonestat, şi se sperie din nou că ea ar putea să-i ceară să dispară din viaţa ei pentru totdeauna.

Înainte de prânz sună soneria, şi, când Ikejide intră să anunţe că la uşă era sora stăpânei, Richard se gândi că Kainene avea să-i ceară să-i închidă Olannei uşa în nas. Dar nu. Kainene îl rugă pe Ikejide să servească băuturi şi coborî în sufragerie, şi, din capul scărilor, de unde stătea, Richard încercă să prindă discuţia. Auzi vocea plângăreaţă a Olannei, dar nu desluşi ce spunea. Odenigbo interveni şi el scurt, pe un ton neobişnuit de calm. Apoi Richard auzi vocea lui Kainene, limpede şi tăioasă.

– E stupid să-mi cereţi să iert.

Urmă o scurtă tăcere, şi apoi se auzi zgomotul uşii de la intrare deschizându-se. Richard se repezi la fereastră să vadă maşina lui Odenigbo ieşind cu spatele din curte, acelaşi Opel albastru care parcase în propria curte de pe strada Imoke cu puţin înainte ca Odenigbo să sară afară, cu statura lui solidă în hainele bine călcate, strigând:

– Să nu te mai prind în casa mea! Ai auzit? Să nu te mai prind! Nu mai veni niciodată!

El stătuse în faţa terasei şi se întrebase dacă Odenigbo avea să-l ia la pumni. Ulterior îşi dăduse seama că Odenigbo n-avusese de gând să-l lovească, poate că nu-l considera demn de asta, şi gândul îl deprimase.

– Ai tras cu urechea? întrebă Kainene, intrând în cameră.

Richard se depărtă de fereastră, dar ea nu-i aşteptă răspunsul şi continuă, mai blândă:

– Uitasem cât de mult seamănă revoluţionarul cu un boxer, zău – dar unul manierat.

– N-am să mi-o iert niciodată dacă te pierd, Kainene.

Figura ei era complet inexpresivă.

– Azi-dimineaţă ţi-am luat manuscrisul din cabinet şi l-am ars, spuse ea.

Richard simţi în piept o năvală de emoţii indescriptibile. *Coşul cu mâini,* colecţia de pagini de care era în sfârşit sigur că putea deveni o carte, dispăruse. N-ar fi putut niciodată să recupereze energia aceea debordantă care-i însoţise fiecare cuvânt. Dar nu conta. Ceea ce conta era faptul că, arzându-i manuscrisul, ea îi arătase că nu voia să încheie relaţia dintre ei; nu şi-ar fi pierdut vremea încercând să-l facă să sufere dacă n-ar fi avut de gând să-l păstreze. Poate că, până la urmă, nu era un scriitor adevărat. Citise el undeva că, pentru scriitorii adevăraţi, nimic nu era mai important ca arta lor, nici măcar dragostea.

6. Cartea: Toţi aţi privit tăcuţi cum noi muream

Autorul scrie despre lumea care a privit tăcută moartea biafranilor şi consideră că Anglia este responsabilă pentru această tăcere. Armele şi suportul pe care Anglia le-au acordat Nigeriei au contribuit la cristalizarea poziţiei altor state. Pentru Statele Unite, Biafra făcea parte „din sfera de influenţă a Marii Britanii". În Canada, prim-ministrul întreba sarcastic: „Unde se află Biafra?" Uniunea Sovietică a trimis avioane şi specialişti în Nigeria, încântată că avea ocazia să influenţeze politica africanilor fără a supăra America sau Anglia. Iar guvernele din Rhodesia şi Africa de Sud, care promovau discriminarea rasială, au jubilat în faţa unei noi dovezi că statele conduse de negri erau sortite pieirii.

China comunistă a denunţat imperialismul anglo-americano-sovietic, dar a făcut prea puţin pentru a sprijini Biafra. Francezii le-au vândut biafranilor ceva arme, dar nu le-au acordat şi recunoaşterera de care aveau atâta nevoie. Iar numeroase ţări din Africa neagră s-au temut că o Biafră independentă avea să inspire alte mişcări de secesiune, aşa că au fost de partea Nigeriei.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PARTEA A PATRA

Sfârşitul anilor şaizeci

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

25

Olanna tresărea violent de fiecare dată când auzea tunetul. Își închipuia un alt raid aerian, bombe rostogolindu-se din avioane și explodând în curte înainte ca ea, Odenigbo și Baby să ajungă până la buncărul din apropiere. Uneori își imagina buncărul însuși dărâmându-se, strivindu-i pe toți sub el. Odenigbo și câțiva dintre bărbații din vecini îl construiseră într-o săptămână; după ce săpaseră groapa, mare cât o cameră, și o acoperiseră cu trunchiuri de palmier lipite cu lut, el îi spusese:

– Acum suntem în siguranță, *nkem*. Suntem în siguranță.

Dar prima dată când el îi arătase cum să coboare pe treptele abrupte, Olanna văzuse un șarpe încovrigat într-un colț. Pielea lui neagră strălucea în irizări argintii, greieri minusculi țopăiau în jur, și, în tăcerea jilavă de sub pământ care o făcuse să se simtă ca într-un mormânt, Olanna țipase.

Odenigbo strivise șarpele cu un băț și îi spusese că avea să aibă grijă ca foaia de zinc care acoperea intrarea să fie mai etanșă. Calmul lui o buimăcea. Tonul liniștit cu care el aborda noua lor viață, noile împrejurări, o buimăcea. Când nigerienii își schimbară valuta națională și Radio Biafra se grăbi se anunțe o schimbare similară de monedă, Olanna stătu patru ore la coadă la bancă, ferindu-se de bâtele miliției și de femeile care se împingeau, până când schimbă banii nigerieni pe mai arătoasele bancnote biafrane. Apoi, în timpul micului dejun, ridică plicul cu bani și spuse:

– Ăștia sunt toți banii noștri.

Odenigbo păru amuzat.

– Câștigăm amândoi, *nkem*.

– Asta e a doua lună în care ministerul tău a întârziat cu plata salariilor, spuse ea şi puse pliculeţul de ceai de pe farfurioara lui în propria ceaşcă. Şi ceea ce primesc eu la Akwakuma[1] nu se poate numi salariu.

– O să ne întoarcem la viaţa noastră obişnuită curând, într-o ţară liberă, spuse el, subliniindu-şi vorbele de totdeauna cu încrederea nestrămutată de totdeauna, şi sorbi din ceai.

Olanna îşi lipi ceaşca de obraz ca s-o încălzească, să amâne prima sorbitură din ceaiul slab preparat cu un pliculeţ refolosit. Când el se ridică şi o sărută de plecare, ea se întrebă cum de el nu era înspăimântat de cât de puţin aveau. Poate pentru că el nu făcea cumpărăturile. Nu observa cum o măsură de sare costa cu un şiling mai mult în fiecare săptămână, şi cum puii erau tăiaţi în bucăţi mici care oricum păreau prea scumpe, şi cum nimeni nu mai vindea orez în saci mari pentru că nimeni nu-i mai putea cumpăra. În noaptea aceea, ea rămase tăcută atunci când el o penetră mai intens. Era prima oară când se simţea detaşată de el: în timp ce el îi murmura la ureche, ea îşi plângea banii pierduţi într-o bancă din Lagos.

– *Nkem?* Eşti bine? întrebă el, ridicându-se s-o privească.

– Da.

El îi supse buza de jos, apoi se rostogoli într-o parte şi adormi. Ea nu-i auzise niciodată sforăitul atât de aspru. Era obosit. Drumul lung pe jos până la Ministerul Forţei de Muncă, absurditatea activităţii de compilare la nesfârşit de nume şi adrese, în fiecare zi, îl extenua, Olanna ştia, şi totuşi el venea în fiecare zi acasă cu ochii aprinşi de o luminiţă interioară. Se alăturase Corpului Agitatorilor; după muncă, mergeau în sate pentru a-i învăţa pe oameni. Olanna şi-l imagina adesea stând în mijlocul unei adunări de ţărani captivaţi, vorbind cu vocea lui sonoră despre marea naţiune care avea să fie Biafra. Ochii lui scrutau viitorul. Aşa că ea nu-i spuse că tânjea după trecut, după alte lucruri din alte vremuri, după feţele ei de masă brodate cu fir de argint, după maşină, după biscuiţii cu cremă de căpşune pentru Baby. Nu-i spuse că, uneori, când o vedea pe Baby alergând prin curte cu copiii vecinilor, atât de neajutorată şi de fericită, îi venea s-o ia în braţe şi să-i ceară iertare. Nu că Baby ar fi înţeles de ce.

---

[1] Orăşel vecin cu Umuahia (n.tr.)

De când doamna Muokelu, care preda la clasa întâi în Akwakuma, îi povestise despre copiii adunaţi cu forţa într-un camion de către soldaţi şi aduşi înapoi seara cu palmele jupuite şi sângerând de la măcinat manioc, Olanna îl rugase pe Ugwu să n-o lase niciodată singură pe Baby. Dar, de fapt, nu credea că soldaţii ar fi avut prea mult folos de pe urma unui copil atât de mic precum Baby. Se temea, în schimb, de raiduri aeriene. Avea un vis recurent: uita de Baby şi fugea spre buncăr, şi, după căderea bombelor, călca pe trupul ars al unui copil cu trăsăturile atât de înnegrite, încât nu-şi putea da seama dacă era Baby sau nu. Coşmarul o bântuia. O puse pe Baby să se antreneze să alerge spre buncăr. Îl rugă pe Ugwu să se antreneze s-o ia pe Baby în braţe şi să fugă. O învăţă pe Baby cum să se ascundă dacă nu avea timp să fugă în buncăr – să se întindă pe burtă, cu mâinile încrucişate deasupra capului.

Şi totuşi, încă se temea că nu făcuse destul şi că visul acela anunţa o viitoare neglijenţă de-a ei care avea să-i facă rău lui Baby. Când, spre sfârşitul anotimpului ploios, Baby începu să tuşească în accese sufocante, Olanna se simţi uşurată. *Ceva* i se întâmplase lui Baby. Dacă Dumnezeu era drept, nenorocirile aduse de război trebuiau să fie mutual exclusive; odată ce Baby era bolnavă, nu mai putea fi rănită într-un raid aerian. Tusea era ceva asupra căruia Olanna putea exercita control, raidul aerian – nu.

O duse pe Baby la spitalul Albatros. Ugwu îndepărtă frunzele de palmier de pe botul maşinii lui Odenigbo, dar, de fiecare dată când Olanna răsucea cheia în contact, motorul scâncea şi apoi murea. În sfârşit, Ugwu o împinse ca să pornească. Olanna conduse încet, apăsând pe frână ori de câte ori Baby tuşea. La punctul de control, unde un trunchi uriaş de copac era întins de-a curmezişul drumului, le spuse apărătorilor civili că avea un copil foarte bolnav, şi ei se scuzară şi nu-i examinară nici maşina, nici geanta. Coridorul întunecos al spitalului mirosea a urină şi a penicilină. Femei şedeau pe bănci cu bebeluşi în braţe, stăteau în picioare cu bebeluşi agăţaţi pe o parte, şi vorbele lor se amestecau cu plânsete. Olanna îşi amintea de doctorul Nwala de la nuntă. Îl observase cu adevărat abia după bombardament, când el îi spusese: „O să vă murdăriţi rochia de noroi“ şi o ajutase să se ridice, cu cămaşa lui Okeoma pe umeri.

Le spuse asistentelor că era o veche colegă de serviciu a doctorului.

– E foarte urgent, spuse ea, cu un accent englezesc evident şi ţinându-şi capul mândră în sus. O soră o introduse imediat în cabinetul medicului. Una dintre femeile care şedeau pe coridor sudui:

– *Tufiakwa!* Aşteptăm aici de la răsăritul soarelui! Oare pentru că nu vorbim şi noi pe nas ca albii?

Doctorul Nwala îşi ridică silueta subţiratică de pe scaun şi ieşi de după birou să-i strângă mâna.

– Olanna, spuse el, privind-o în ochi.

– Ce mai faceţi, domnule doctor?

– Ne descurcăm, spuse el şi o bătu pe Baby pe umăr. Dumneavoastră ce faceţi?

– Foarte bine. Okeoma ne-a făcut o vizită săptămâna trecută.

– Da, a stat o zi la mine. El o privea fix, dar ea simţi că n-o asculta, ca şi cum n-ar fi fost cu adevărat acolo. Părea pierdut.

– Baby tuşeşte de câteva zile, spuse tare Olanna.

– Oh. Doctorul se întoarse spre Baby. Îi puse stetoscopul pe piept şi murmură *ndo* în timp ce ea tuşea. Când se apropie de dulap ca să se uite printre sticluţele şi cutiile cu medicamente, Olanna simţi milă faţă de el şi nu-şi dădu seama de ce. Îi lua prea mult timp să se uite printre atât de puţine lucruri.

– O să-i dau un sirop de tuse, dar ar trebui să ia un antibiotic, şi mă tem că nu mai avem, spuse el, privind-o din nou ţintă în felul acela ciudat care-i ţinea privirea agăţată de a lui.

Chipul lui exprima o oboseală melancolică. Olanna se întrebă dacă nu cumva pierduse recent pe cineva drag.

– O să vă scriu o reţetă, şi puteţi încerca la unul dintre cei care se ocupă cu contrabanda, dar trebuie să fie o persoană de încredere, bineînţeles.

– Bineînţeles, repetă Olanna. Am o prietenă, doamna Muokelu, care mă poate ajuta.

– Foarte bine.

– Veniţi în vizită pe la noi când aveţi timp, spuse Olanna, ridicându-se.

– Da. El îi luă mâna într-a sa şi o ţinu puţin prea mult.

– Mulţumesc, domnule doctor.

– Pentru ce? Nu vă pot ajuta prea mult. El făcu un gest spre uşă, şi Olanna ştiu că se referea la femeile care aşteptau afară. În timp ce ieşea, aruncă pe furiş o privire către dulapul cu medicamente, aproape gol.

Dimineaţa, în drum spre şcoala primară din Akwakuma, Olanna traversa în fugă piaţa centrală. Întotdeauna făcea aşa în spaţiile deschise – alerga până când intra în umbra deasă a copacilor, care o putea proteja în cazul unui raid aerian. Câţiva copii stăteau sub arborele de mango din curtea şcolii, aruncând cu pietre înspre fructe.

–Duceţi-vă în clase, *osiso!* strigă ea, şi ei se împrăştiară pentru scurt timp, apoi se întoarseră să ţintească din nou fructele de mango.

Olanna auzi un chiot colectiv când unul căzu, şi apoi vocile răstite în timp ce băieţii se certau încercând să stabilească cine reuşise să nimerească fructul.

Doamna Muokelu era în faţa clasei ei, sunând din clopoţel. Părul negru des de pe braţe şi picioare, mustăcioara de deasupra buzei superioare, firele de păr creţ din bărbie şi membrele pătrăţoase, muşchiuloase o făceau adesea pe Olanna să se întrebe dacă n-ar fi fost mai bine ca doamna Muokelu să se fi născut bărbat.

– Ştii cumva de unde pot să iau nişte antibiotice, surioară? întrebă Olanna după ce se îmbrăţişară. Baby tuşeşte, şi la spital nu aveau nimic.

Doamna Muokelu mormăi timp de câteva momente, semn că se gândea. Chipul Excelenţei Sale strălucea de pe pieptul *boubou*-ului cu care se îmbrăca în fiecare zi: doamna Muokelu anunţase adeseori că nu avea să poarte nimic altceva până când statul Biafra intra complet în rândul lumii.

– Oricine poate vinde medicamente, dar nu ştii cine amestecă apă cu cretă în curtea din spate şi o vinde drept clorochină[1], spuse ea. Dă-mi banii, şi o să mă duc la Mama Onitsha. E femeie serioasă. Îţi vinde şi chiloţii murdari ai lui Gowon dacă o plăteşti bine.

– Chiloţii poate să-i păstreze, să ne dea numai medicamentul.

Olanna râse.

Doamna Muokelu zâmbi şi apucă din nou clopoţelul.

– Ieri am avut o viziune, spuse ea.

---

[1] Unul dintre remediile cele mai folosite împotriva malariei (n.tr.)

Boubou-ul era prea lung pentru trupul ei scund; îi atârna pe pământ, şi Olanna se temea să nu calce pe el şi să se împiedice.

– Ce viziune? întrebă Olanna.

Doamna Muokelu avea tot timpul viziuni. În ultima dintre ele, îl văzuse pe Ojukwu însuşi conducând luptele din sectorul Ogoja[1], ceea ce însemna că inamicul fusese complet distrus acolo.

– Războinicii tribali din Abiriba[2] şi-au folosit arcurile şi săgeţile ca să-i anihileze pe barbarii din sectorul Calabar. *I makwa,* copiii păşeau peste oasele lor ca să ajungă la pârâu.

– Serios? murmură Olanna, cu o faţă gravă.

– Asta înseamnă că sectorul Calabar n-o să cadă niciodată, spuse doamna Muokelu şi începu să sune din clopoţel.

Olanna privi mişcările repezi ale braţului masculin. Nu aveau aproape nimic în comun, de fapt, ea şi această prea puţin educată învăţătoare din Eziowelle[3] care credea în viziuni. Şi totuşi, doamna Muokelu îi păruse întotdeauna familiară. Nu pentru că îşi împletea părul, şi mergea cu ea la întâlnirile Organizaţiei Voluntariatului Feminin, şi o învăţa cum să conserve legume, ci pentru că doamna Muokelu radia neînfricare, o neînfricare care Olannei îi amintea de Kainene.

În seara aceea, când doamna Muokelu aduse capsulele cu antibiotic împachetate într-o foaie de ziar, Olanna o rugă să intre şi îi arătă o fotografie a lui Kainene, şezând lângă o piscină cu o ţigară între buze.

– Aceasta e sora mea geamănă. Trăieşte în Port Harcourt.

– Soră geamănă! exclamă doamna Muokelu, frecând între degete jumătatea de soare din plastic pe care o purta atârnată de o aţă la gât. Mare ţi-e grădina, Doamne! Nu ştiam că ai o soră geamănă şi, *nekene,* nu seamănă deloc cu tine.

– Avem aceeaşi gură, spuse Olanna.

Doamna Muokelu se uită din nou la poză şi clătină din cap.

– Nu seamănă cu tine deloc, repetă ea.

---

[1] Zonă din sud-estul Nigeriei, nu departe de Calabar (n.tr.)

[2] Orăşel foarte cunoscut în sud-estul Nigeriei, în statul Abia, centru comercial, populat de un trib aparte de ibo, care îşi păstrează până azi dialectul, costumele, mâncărurile şi arhitectura specifice. (n.tr.)

[3] Localitate cu profil agrar din statul Anambra, în sudul Nigeriei (n.tr.)

Antibioticul îi îngălbeni lui Baby albul ochilor. Tusea i se amelioră, deveni mai puţin şuierătoare şi mai superficială, dar pofta de mâncare îi dispăru. Împingea *garri* de lângă farfurie şi îşi lăsa mâncarea neatinsă până când se sleia. Olanna cheltui cea mai mare parte a banilor din plic cumpărând bomboane şi caramele în ambalaje strălucitoare de la o femeie care făcea contrabandă, dar Baby abia dacă ciuguli din ele. O puse pe Baby în braţe şi îi vârî cu de-a sila piure de batate în gură, şi, când Baby se înecă şi începu să plângă, Olanna abia se ţinu să nu plângă şi ea. Frica ei cea mai mare era că Baby ar putea să moară. Frica aceasta rămânea acolo, supurândă, în adâncul minţii ei, orice ar fi făcut sau ar fi gândit. Odenigbo renunţă la activităţile de agitator şi venea acasă mai devreme, şi Olanna ştia că şi lui îi era teamă. Dar nu vorbiră despre asta, ca şi cum verbalizarea ar fi făcut moartea lui Baby iminentă – până într-o dimineaţă. Olanna şedea veghind somnul lui Baby, în timp ce Odenigbo se îmbrăca să meargă la slujbă. Vocea răsunătoare de la Radio Biafra umplea camera.

> Aceste state africane au căzut pradă conspiraţiei imperialiste britanico-americane care urmăreşte să folosească recomandările comitetului drept pretext pentru a susţine masiv cu arme regimul marionetă neocolonialist şi şubred din Nigeria...

– Aşa e! spuse Odenigbo, încheindu-şi nasturii cămăşii cu mişcări repezi.

Pe pat, Baby se mişcă. Faţa îi slăbise şi părea chipul unui adult, cu ochii adânciţi în orbite şi pielea subţire. Olanna o privea.

– Baby nu va supravieţui, spuse ea încet.

Odenigbo se opri şi se uită la ea. Închise radioul, se apropie de ea şi-i ţinu capul lipit de pântecele lui. Pentru că el nu spuse nimic la început, tăcerea lui deveni o confirmare a predicţiei. Olanna se dădu la o parte.

– E normal să nu aibă poftă de mâncare, spuse el în cele din urmă. Dar vocea lui nu avea siguranţa de sine cu care era ea obişnuită.

– Uită-te cât a slăbit! observă Olanna.

– *Nkem,* nu mai tuşeşte aşa rău, şi pofta de mâncare îi va reveni.

Odenigbo începu să se pieptene. Ea era furioasă pe el pentru că nu-i spunea ceea ce ea voia să audă, pentru că nu-şi asuma rolul de mesager al sorţii şi nu susţinea că Baby avea să se facă bine, pentru că era suficient de normal ca să continue să se îmbrace pentru a pleca la muncă. Sărutul lui înainte de a pleca fu rapid, nu apăsarea aceea îndelungă a buzelor, şi ea i-o luă şi pe aceasta în nume de rău. Ochii i se umplură de lacrimi. Se gândi la Amala. Amala nu luase deloc contact cu ei din ziua aceea de la spital, dar acum Olanna se întrebă dacă ar fi trebuit s-o anunţe în caz că Baby avea să moară.

Baby căscă şi se trezi.

– Bună dimineaţa, Mami Ola.

Până şi vocea îi era subţire.

– Baby, *ezigbo nwa,* ce faci?

Olanna o ridică din pat, o strânse în braţe, îi suflă în ceafă şi se ţinu să nu plângă. Baby părea atât de uşurică, de anemică.

– Vrei puţină mâncărică, drăguţa mea? Sau puţină pâine? Ce vrei?

Baby clătină din cap. Olanna încerca să o convingă să bea puţin lapte cu cacao, când doamna Muokelu apăru cu o plasă de rafie în mână şi cu un zâmbet satisfăcut pe buze.

– Au deschis un centru de distribuţie a ajutoarelor pe strada Bishop, şi m-am dus acolo foarte devreme în dimineaţa asta, spuse ea. Roagă-l pe Ugwu să-mi aducă un castronel.

Doamna Muokelu turnă nişte pudră galbenă în bol.

– Ce e asta? întrebă Olanna.

– Gălbenuş uscat. Doamna Muokelu se răsuci spre Ugwu. Prăjeşte-l pentru Baby!

– Să-l prăjesc?

– Ai vată în urechi? Amestecă-l cu puţină apă şi prăjeşte-l, *osiso!* Lumea zice că bebeluşii sunt înnebuniţi după chestia asta.

Ugwu îi aruncă o căutătură lungă înainte să plece în bucătărie. Gălbenuşul uscat, prăjit în ulei de palmier roşu, arăta parcă murat şi enervant de galben pe farfurie. Baby îl mâncă pe tot.

Centrul de distribuire a ajutoarelor fusese o şcoală gimnazială pentru fete. Olanna îşi imagină curtea plină de iarbă, înconjurată cu gard, înainte de război, pe tinerele fete grăbindu-se spre clase dimineaţa şi strecurându-se pe poartă să se întâlnească seara cu elevii de la liceul public din apropiere. Acum era în zori, şi poarta era închisă. Afară se adunase o mulţime numeroasă. Olanna stătu stingheră printre

BUCUREȘTI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

bărbaţi, femei şi copii, părând toţi obişnuiţi să stea şi să aştepte ca o poartă ruginită de fier să se deschidă şi să-i lase să intre, pentru ca în curte să li se împartă mâncare donată de nişte străini necunoscuţi. Se simţi frustrată, ca şi cum ar fi făcut ceva nepotrivit, imoral: aştepta să primească mâncare în schimbul a nimic. În curtea clădirii văzu oameni mişcându-se, mese pe care se aflau saci cu mâncare, o scândură pe care scria: „CONSILIUL MONDIAL AL BISERICILOR“[1]. Câteva femei îşi strângeau coşurile în mâini, se tot uitau peste poartă şi mormăiau ceva despre cum pierdeau timpul cei care lucrau la centru. Bărbaţii vorbeau între ei; cel care părea mai bătrân decât toţi purta o pălărie de şef cu o pană înfiptă în ea. Vocea unui bărbat tânăr ieşea în evidenţă, metalică, ţipând ceva neinteligibil, ca a unui copil care abia învaţă să vorbească.

– Are psihoză traumatică severă, şopti doamna Muokelu, ca şi cum Olanna n-ar fi ştiut. Fu singura dată când doamna Muokelu vorbi. Îşi făcuse treptat drum spre capătul porţii, înghiontind-o pe Olanna să vină după ea de fiecare dată. Cineva din spate începuse o poveste despre una dintre victoriile biafranilor.

– Vă spun, toţi soldaţii hausa s-au întors şi au fugit, au văzut ei cine era mai puternic...

Vocea rămase în urmă în timp ce unul dintre bărbaţii din curte se îndreptă spre poartă. Purta un tricou care-i flutura în jurul corpului slăbănog, cu inscripţia „ŢARA SOARELUI RĂSĂRIND“ imprimată cu negru, şi ducea un teanc de hârtii. Mergea cu un aer important, cu umerii ridicaţi. Era şeful centrului de ajutoare.

– În ordine! În ordine! spuse el şi deschise poarta.

Năvala rapidă a mulţimii o surprinse pe Olanna. Se simţi înghiontită; se clătină. Era ca şi cum toţi o împingeau la o parte cu o mişcare premeditată, din moment ce ea nu era una dintre ei. Cotul tare al bărbatului mai în vârstă de lângă ea o lovi dureros în coastă când omul se năpusti în curte. Doamna Muokelu era înainte, repezindu-se spre una dintre mese. Bărbatul cel bătrân cu pălăria cu pană căzu, se ridică prompt şi-şi continuă fuga şchiopătată spre coadă. Olanna fu buimăcită apoi de membrii miliţiei, care şfichiuiau biciuri lungi şi ţipau: „În ordine! În ordine!" și de fețele severe ale femeilor de la mese, care se aplecau și scoteau ceva din sacii aflați în fața lor, apoi spuneau: „Da. Următorul!"

---

[1] Organizaţie creştină ecumenică, din care fac parte aproape toate bisericile ortodoxe şi numeroase biserici şi culte protestante (dar nu şi Biserica Catolică) şi care face eforturi pentru a susţine diverse cauze umanitare în lume şi pentru a sprijini dialogul între membri. (n.tr.)

– Du-te acolo! îi zise doamna Muokelu când Olanna se așeză la o coadă mai în spatele ei. Aia e coada pentru gălbenuș! Du-te acolo! Aici e pentru batog.

Olanna se așeză la coadă și se ținu dârză pe picioare în fața femeii care încerca să o împingă afară din rând. O lăsă să stea în fața ei. Absurditatea statului la coadă pentru a cerși de mâncare o făcu să se simtă stânjenită, vinovată. Își încrucișă mâinile la piept, apoi le lăsă să-i atârne pe lângă corp, apoi le încrucișă din nou. Era aproape de masă când observă că pudra pe care femeia din față o vărsa în pungi și castroane nu era galbenă, ci albă. Nu era gălbenuș de ou, ci făină de porumb. Coada la gălbenuș era alături. Olanna se grăbi să se așeze la ea, dar femeia care se apleca asupra sacului se ridică și spuse:

– Gălbenușul s-a terminat! *O gwula!*

Olanna se simți cuprinsă de panică. Alergă după femeie.

– Vă rog, spuse ea.

– Ce este? întrebă femeia.

Șeful, aflat în apropiere, se întoarse să se uite la Olanna.

– Copilașul meu e bolnav... spuse Olanna.

Femeia îi tăie vorba.

– Mergeți la coada aceea pentru lapte.

– Nu, nu, nu vrea să mănânce nimic, dar i-a plăcut gălbenușul. Olanna o ținu pe femeie de braț. *Biko,* vă rog; am nevoie de gălbenuș.

Femeia își smulse brațul din strânsoare, se repezi spre clădire și trânti ușa după ea. Olanna rămase nemișcată. Șeful, care o privea încă atent, își făcu vânt cu teancul de hârtii și spuse:

– Ehe! Vă cunosc.

Capul lui chel și fața bărboasă nu-i spuneau nimic Olannei. Se întoarse să plece, sigură că era unul dintre bărbații aceia care pretindeau că o cunoscuseră mai înainte numai ca să aibă un pretext să intre în vorbă cu ea.

– V-am mai văzut, spuse el. Se apropie de ea, surâzând, dar fără privirea aceea languroasă pe care o cunoștea Olanna; fața lui exprima sinceritate și o surpriză plăcută. Acum câțiva ani, la aeroportul din Enugu, când m-am dus să-l întâmpin pe fratele meu care venea din străinătate. Aţi vorbit cu mama mea. *I kasiri ya obi.* Aţi liniştit-o când a aterizat avionul, şi ea se speriase că nu se mai opreşte.

Olanna îşi aminti vag de ziua aceea din aeroport. Trebuie să fi fost cu vreo şapte ani în urmă. Îşi aduse aminte de accentul lui ţărănesc şi de nervozitatea lui, şi îşi dădu seama că atunci părea mai bătrân decât acum.

– Dumneavoastră sunteţi? întrebă ea. Dar cum m-aţi recunoscut?

– Cum aş putea să uit o faţă ca a dumneavoastră? Mama povesteşte tot timpul despre femeia cea frumoasă care a ţinut-o de mână. Toată familia ştie ce s-a întâmplat atunci. O ia de la capăt de fiecare dată când cineva aminteşte de întoarcerea fratelui meu.

– Şi ce mai face fratele dumneavoastră?

Chipul bărbatului se lumină de mândrie.

– E şef la minister. El mi-a dat slujba asta la ajutoare.

Olanna se întrebă imediat dacă nu cumva omul putea s-o ajute să capete nişte gălbenuş. Dar spuse numai:

– Şi mama dumneavoastră e bine?

– Foarte bine. Stă la Orlu[1], în casa fratelui meu. A fost foarte bolnavă când sora mea mai mare nu s-a întors la început din Zaria: toţi am crezut că bestiile alea i-au făcut şi ei ce au făcut cu toate celelalte femei, dar ea a venit până la urmă – avea nişte prieteni hausa care au ajutat-o –, aşa că mama s-a făcut bine. Va fi foarte bucuroasă când am să-i spun că v-am întâlnit.

Omul făcu o pauză ca să arunce o privire spre una dintre mese, unde două fete se certau. Una spunea:

– Ţi-am spus că batogul ăsta e al meu, iar cealaltă replica:

– *Ngwanu,* amândouă o să murim astăzi.

Bărbatul se întoarse spre ea.

– Lăsaţi-mă să mă duc să văd ce se întâmplă acolo. Aşteptaţi-mă la poartă. O să trimit pe cineva cu gălbenuş.

– Mulţumesc.

Olanna se simţi uşurată că el se oferise s-o ajute, dar era totuşi stânjenită de conversaţie. La poartă se ghemui pe vine; se simţea ca un hoţ.

---

[1] Orăşel în statul Imo, unde în timpul războiului civil nigerian s-a aflat sediul organizaţiilor umanitare care au activat în Biafra. (n.tr.)

– Okoromadu m-a trimis la dumneavoastră, spuse o femeie tânără lângă ea, şi Olanna aproape că sări în sus.

Femeia îi strecură o pungă în mână şi se înapoie în curte.

– Mulţumiţi-i din partea mea, strigă Olanna în urma ei.

Dacă femeia auzise, oricum nu se întoarse.

Greutatea pungii o linişti în timp ce o aştepta pe doamna Muokelu; mai târziu, privind-o pe Baby cum mânca totul, până când pe farfurie nu mai rămase decât grăsimea de la uleiul de palmier, Olanna se întrebă cum de-i putea plăcea lui Baby gustul acela oribil de plastic al gălbenuşului uscat.

Următoarea dată când Olanna merse la centrul de ajutoare, Okoromadu vorbea cu mulţimea de la poartă. Nişte femei ţineau sub braţ covoraşe făcute sul; îşi petrecuseră noaptea în faţa porţilor.

– Nu avem nimic pentru dumneavoastră astăzi. Camionul care transporta ajutoare de la Awomama[1] a fost interceptat pe drum, spuse el, pe tonul măsurat al unui politician adresându-se suporterilor săi.

Olanna îl privi cu atenţie. Bărbatul se simţea bine în pielea sa, deţinător al puterii pe care i-o dădea faptul că ştia dacă un anumit grup de oameni avea să mănânce sau nu.

– Avem escortă militară, dar soldaţii sunt cei care opresc camioanele. Blochează drumul şi iau tot; ba îi mai şi bat pe şoferi. Veniţi luni, poate vom deschide.

O femeie se apropie de el cu paşi mari şi îi aruncă băieţelul ei de câteva luni în braţe.

– Atunci ia-l! Ia-l şi hrăneşte-l până când deschideţi!

Apoi se depărtă. Bebeluşul era slab, gălbejit şi ţipa din toate puterile.

– *Bia nwanyi!* Întoarce-te, femeie!

Okoromadu ţinea copilaşul cu mâini ţepene, departe de corp.

Celelalte femei din mulţime începură s-o admonesteze pe mamă:

– Îţi arunci copilul? *Ujo anaghi atu gi?* Vrei să-l mânii pe Dumnezeu?

Doamna Muokelu fu cea care se duse şi luă copilul de la Okoromadu şi îl puse înapoi în braţele mamei.

– Ia-ţi copilul, spuse ea. Nu e vina lui că nu au mâncare astăzi.

Mulţimea se împrăştie. Olanna şi doamna Muokelu mergeau agale.

---

[1] Oraş în sudul Nigeriei, în delta fluviului Niger (n.tr.)

– Cine ştie cât e de adevărat că soldaţii au oprit camionul? spuse doamna Muokelu. Cine ştie cât de mult au păstrat pentru ei, ca să facă pe urmă negoţ? N-avem sare niciodată pentru că ei ţin toată sarea ca s-o vândă.

Olanna se gândea la felul cum doamna Muokelu îi înapoiase copilul mamei.

– Îmi aminteşti de sora mea, spuse ea.

– De ce?

– E o persoană foarte puternică. Nu se teme de nimic.

– În fotografia aia pe care mi-ai arătat-o fuma. Ca o prostituată ordinară.

Olanna se opri şi se holbă la doamna Muokelu.

– N-am vrut să spun că e o prostituată, se grăbi să explice doamna Muokelu. Am spus numai că nu e bine că fumează, pentru că femeile care fumează sunt prostituate.

Olanna o privi şi percepu o anume rea-voinţă în bărbia acoperită cu fire de păr şi în braţele musculoase. O porni mai departe, tăcută, luând-o înaintea doamnei Muokelu, şi nu se întoarse să-şi ia la revedere când coti pe strada ei. Baby şedea în curte cu Ugwu.

– Mami Ola!

Olanna o îmbrăţişă, îi mângâie părul. Baby o ţinea de mână, o privea.

– Ai adus gălbenuş, Mami Ola?

– Nu, drăguţa mea. Dar am să aduc în curând, spuse ea.

– Bună ziua, doamnă. Nu aţi adus nimic? întrebă Ugwu.

– Nu vezi că am coşul gol? se răţoi Olanna la el. Eşti orb?

Luni se duse singură la centrul de ajutoare. Doamna Muokelu nu trecuse s-o ia în zori şi nu era în mulţime. Poarta era încuiată, curtea – goală, şi Olanna aşteptă vreo oră înainte ca mulţimea să înceapă să se risipească. Marţi, poarta era închisă. Miercuri, la poartă apăruse un nou lacăt. Abia sâmbătă găsi deschis, şi fu surprinsă de cât de uşor se amestecă în mulţimea care se năpustea înăuntru, se mută agilă de la o coadă la alta, strecurându-se printre nuielele miliţiei, împinse şi ea când fu împinsă. Tocmai ieşea cu două pungi mici cu gălbenuş şi mălai şi două bucăţi de batog, când sosi Okoromadu.

El îi făcu cu mâna.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Doamna cea frumoasă! *Nwanyi oma!* spuse el. Tot nu-i ştia numele. Se apropie şi strecură o conservă de carne de vită în coşul ei şi apoi se depărtă ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Olanna se uită la cutia lungă, roşie, şi aproape că izbucni în râs la o asemenea bucurie neaşteptată. O scoase din coş, o examină, îşi trecu degetele peste metalul rece şi, când privi în sus, văzu că lângă ea stătea un soldat psihotic care o privea. Avea o căutătură cruntă, pe care nu se străduia s-o ascundă. Olanna puse conserva înapoi în coş şi o acoperi cu o pungă. Era bucuroasă că doamna Muokelu nu venise, ca să nu trebuiască s-o împartă cu ea. Avea să-l roage pe Ugwu să facă o tocăniţă. O parte avea s-o păstreze pentru sendvişuri, şi ea, Odenigbo şi Baby aveau să-şi bea ceaiul în stil englezesc, cu sendvişuri cu carne de vită.

Soldatul o urmări dincolo de poartă. Olanna grăbi pasul pe drumeagul care ducea la strada principală, dar curând cinci bărbaţi, toţi în uniforme zdrenţuite, o înconjurară. Bălmăjeau şi arătau cu degetul înspre coşul ei, cu mişcări nevrotice şi glasuri ascuţite, şi Olanna reuşi să desluşească unele cuvinte.

– Surioară! Tanti! Adu imediat! Foame ne omoară!

Olanna strânse coşul bine în mână. Se simţi cuprinsă de o nevoie imperioasă, copilărească, de a plânge.

– Plecaţi! Haideţi, plecaţi!

Ei părură surprinşi de ieşirea ei şi, timp de câteva clipe, rămaseră nemişcaţi. Apoi începură să se apropie de ea, toţi odată, ca împinşi de o voce interioară. Se strângeau în jurul ei. Ar fi putut să-i facă orice; în toată fiinţa lor, în creierele lor ucise de explozii era ceva disperat, sălbatic. Spaima Olannei era amestecată cu furie, o furie aprigă şi cutezătoare, şi-şi imagină că se lupta cu ei, îi sugruma, îi omora. Conserva de vită era a ei. A ei. Se dădu câţiva paşi înapoi. Într-o fracţiune de secundă, atât de rapid încât Olanna nu-şi dădu seama ce se întâmplase decât după aceea, unul dintre ei, care purta o beretă albastră, îi smulse coşul din mână, luă conserva şi o rupse la fugă. Ceilalţi îl urmară. Ultimul rămase acolo privind-o, cu gura flască deschisă, apoi se întoarse şi o luă şi el la fugă, dar în direcţie opusă. Coşul zăcea pe pământ. Olanna rămase nemişcată şi plânse încet – conserva de carne de vită nu apucase să fie a ei. Apoi săltă coşul, scutură nisipul de pe punga cu mălai şi porni spre casă.

Olanna şi doamna Muokelu se evitaseră una pe alta la şcoală timp de aproape două săptămâni, aşa că, în după-amiaza când Olanna veni acasă şi o văzu pe doamna Muokelu şezând în faţa casei cu o găleată de metal plină cu cenuşă de lemn, fu surprinsă.

Doamna Muokelu se ridică.

– Am venit să te învăţ cum se face săpun. Ştii cu cât se vinde acum o bucată de săpun?

Olanna se uită la *boubou*-ul ros de bumbac, imprimat cu chipul radios al Excelenţei Sale, şi-şi dădu seama că lecţia aceasta nesolicitată era pentru doamna Muokelu un mod de a-şi cere iertare. Luă găleata cu cenuşă, porni spre curtea din spate şi, după ce doamna Muokelu îi explică şi îi arătă cum să facă săpunul, lăsă găleata lângă grămada de blocuri de ciment.

Odenigbo clătină din cap când Olanna îi povesti, mai târziu, despre cele întâmplate. Se aflau sub acoperişul de paie al verandei, pe banca de lemn aşezată lângă perete.

– Nu era nevoie să te înveţe să faci săpun. Oricum nu te văd pe tine făcând săpun.

– Crezi că nu pot?

– Ar fi trebuit pur şi simplu să-şi ceară scuze.

– Cred că am reacţionat exagerat pentru că era vorba despre Kainene. Olanna îşi schimbă poziţia pe bancă. Mă întreb dacă o fi primit scrisorile mele.

Odenigbo nu spuse nimic. Îi luă doar mâna, şi ea se simţi recunoscătoare că erau lucruri pe care nu era necesar să i le explice.

– Cât păr are doamna Muokelu pe piept? întrebă el. Ştii cumva?

Olanna nu ştiu precis care din ei începuse să râdă primul, dar, deodată, hohoteau amândoi, copios, cât pe ce să cadă de pe bancă. Şi alte lucruri deveniră brusc ilare. Odenigbo spuse că era senin, şi Olanna îi răspunse că era o vreme perfectă pentru lansatorii de bombe, şi amândoi râseră. Un băieţel care trecu prin faţa casei, îmbrăcat într-o pereche de pantaloni scurţi găuriţi prin care i se vedeau fesele cu pielea uscată, îi salută, şi ei abia îi dădură „bună ziua“, că izbucniră într-un râs şi mai zgomotos. Încă nu-şi potoliseră hohotele şi aveau încă mâinile încleştate pe marginea băncii, când în curte intră Special Julius. Tunica îi strălucea de paiete.

– Am adus cel mai bun vin de palmier din Umuahia! Spune-i lui Ugwu să ne dea nişte pahare, zise el şi puse jos o canistră mică.

Toată fiinţa şi ţinuta lui flamboaiantă emanau un flux de optimism, ca şi cum n-ar fi existat nici o problemă pe care el să n-o poată rezolva. După ce Ugwu aduse paharele, Special Julius spuse:

– Aţi auzit că Harold Wilson e în Lagos? Vrea să trimită aici armata engleză ca să ne pună cu botul pe labe. Se aude că ar fi venit cu două batalioane.

– Stai jos, prietene, şi lasă prostiile, spuse Odenigbo.

Special Julius râse şi sorbi zgomotos din băutură.

– Prostii, *okwa ya?* Unde e radioul? Poate că Lagosul n-o să spună lumii întregi că prim-ministrul britanic a venit aici să-i ajute pe nigerieni să ne facă de petrecanie, dar nebunii ăia din Kaduna s-ar putea s-o facă.

Baby ieşi din casă.

– Bună ziua, unchiule Julius.

– Bună, drăguţă. Ce-ţi face tusea? E mai bine? Special Julius vârî un deget în paharul lui şi-l puse pe limba lui Baby. Asta o să-ţi facă bine.

Babay îşi linse buzele, satisfăcută.

– Julius! se repezi Olanna.

Special Julius făcu un gest cu mâna prin aer.

– Nu subestimaţi niciodată puterile alcoolului.

– Baby, vino şi stai lângă mine, spuse Olanna. Baby era într-o rochiţă cam uzată, purtată prea des. Olanna o ridică la ea în poală şi o ţinu strâns la piept. Cel puţin nu mai tuşise atât de mult; cel puţin mânca.

Odenigbo ridică aparatul de radio de sub bancă. Aerul fu deodată străpuns de un sunet ascuţit, şi la început Olanna crezu că venea de la radio, dar apoi îşi dădu seama că era alarma aeriană. Rămase nemişcată. Cineva din casa vecină ţipă:

– Avion inamic!

În aceeaşi clipă Special Julius strigă:

– Adăpostiţi-vă!

Sări de-a curmezişul terasei, răsturnând vinul de palmier. Vecinii fugeau, răcnind cuvinte pe care Olanna nu le putea înţelege, pentru că sunetul acela tenace, înfricoşător i se înşurubase în cap. Alunecă pe podeaua udă de vin şi căzu în genunchi. Odenigbo o ridică, apoi o apucă pe Baby în braţe şi o luă la fugă. Bombardamentul începuse – gloanţele se răspândeau deja în ploaie de sus –, când Odenigbo ridică tabla de zinc pentru ca toată lumea să se strecoare în buncăr. El coborî ultimul. Ugwu ţinea în mână o lingură murdară de supă. Olanna plesnea greierii; le simţea trupurile vag umede lipicioase sub degete, şi, chiar şi după ce nu mai aterizară pe ea, ea continuă să se pocnească pe mâini şi pe picioare. Prima explozie răsună la distanţă. Urmară altele, mai aproape, mai zgomotoase, şi pământul se cutremură. Voci în jurul ei ţipau: „Doamne Dumnezeule! Doamne Dumnezeule!" Îşi simţi vezica dureros de umflată, ca o tobă, de parcă era gata să-i pocnească şi să elimine nu urină, ci rugăciunile nedesluşite pe care le murmura. Alături de ea stătea ghemuită o femeie care ţinea în braţe un copilaş, un băiat mai mic decât Baby. Buncărul era întunecos, dar Olanna văzu crustele albicioase de eczemă pe tot corpul copilului. O altă explozie scutură pământul. Apoi sunetele încetară. Aerul era atât de nemişcat, încât, în timp ce ieşiră din buncăr, auziră crocnănitul îndepărtat al unor păsări. Afară mirosea a ars.

– Antiaeriana noastră a fost la înălţime! *O di egwu!* spuse cineva.

– Fie ca Biafra să câştige! Special Julius începu să cânte, şi, curând, majoritatea celor de pe stradă i se alăturară.

Fie ca Biafra să câştige!
Maşini blindate, bombardiere,
Infanterişti şi piloţi,
Ha enweghi ike imeri Biafra!

Olanna îl privi pe Odenigbo cântând cu patos, şi încercă şi ea să cânte, dar cuvintele i se încleiau pe limbă. Simţea o durere ascuţită în genunchi; o luă pe Baby de mână şi intră în casă.

Îi făcea lui Baby baia de seară, când sirena sună din nou. Olanna o apucă pe fetiţă goală şi fugi din curte. Baby aproape îi scăpă din mâini. Mugetul rapid al avioanelor şi răpăitul ascuţit al artileriei antiaeriene se auzeau de deasupra, de dedesubt, din părţi, şi Olannei îi clănţăneau dinţii în gură. Olanna se prăbuşi în buncăr şi ignoră greierii.

– Unde e Odenigbo? întrebă ea după o vreme, apucându-l pe Ugwu de braţ. Unde e stăpânul?

– E aici, doamnă, spuse Ugwu, uitându-se în jur.

– Odenigbo! strigă Olanna.

Dar el nu-i răspunse. Ea nu-şi amintea să-l fi văzut intrând în buncăr. Era pe acolo pe sus undeva. Explozia care urmă îi răsună asurzitor în ureche; Olanna era sigură că, dacă şi-ar fi aplecat capul pe o parte, din ureche i-ar fi căzut ceva asemenea cartilajului. Se mută aproape de intrarea în buncăr. În urma ei îl auzi pe Ugwu:

– Doamnă! Doamnă!

O femeie de pe stradă îi spuse:

– Întoarce-te! Unde te duci? *Ebe ka i na-eje?*

Dar ea îi ignoră pe amândoi şi se căţără afară din buncăr.

Strălucirea soarelui o orbi, o făcu să se simtă ameţită. Alergă, cu inima gata să-i sară din piept, strigând: „Odenigbo! Odenigbo!", până când îl văzu aplecat peste cineva căzut la pământ. Se uită la pieptul lui gol, păros, la barba abia crescută, la papucii roşi, şi deodată gândul că el putea să moară oricând – că ei puteau să moară oricând – o lovi cu putere, oprindu-i respiraţia, panicând-o. Îl apucă strâns de braţ. O casă de pe stradă era în flăcări.

– *Nkem,* totul e în regulă, spuse Odenigbo. L-a lovit un glonţ, dar pare să fie o rană superficială.

O împinse la o parte şi se întoarse la bărbatul de pe jos, căruia îi lega braţul cu o fâşie din cămaşa lui.

Dimineaţa următoare, cerul era calm ca o mare liniştită. Olanna îi spuse lui Odenigbo să nu se ducă la minister, pentru că nici ea nu se ducea la şcoală; aveau să-şi petreacă ziua în buncăr.

El râse.

– Nu fi prostuţă!

– Nimeni n-o să-şi trimită copiii la şcoală, spuse ea.

– Şi ce ai să faci atunci? Tonul lui era perfect normal, la fel cum fusese şi sforăitul lui toată noaptea trecută, în timp ce ea zăcuse trează, transpirând, imaginându-şi periodic sunetul obuzelor.

– Nu ştiu.

El o sărută.

– Coboară în buncăr dacă sună alarma. N-o să se întâmple nimic. S-ar putea să întârzii puţin dacă astăzi mergem la ţăranii din Mbaise[1].

---

[1] Regiune intens populată în sudul Nigeriei, în statul Imo (n.tr.)

La început ea se simţi enervată de calmul lui, dar apoi atitudinea lui relaxată o reconfortă. Credea în cuvintele lui, dar numai cât timp el era acolo, lângă ea. După ce el plecă, Olanna se simţi vulnerabilă, expusă primejdiilor. Nu se îmbăie. Îi era teamă să se ducă afară, la toaleta din curte. Îi era teamă să se aşeze, pentru că putea să aţipească, şi sunetul sirenei să o prindă nepregătită. Bău pahar după pahar cu apă, până când burta i se umflă, şi totuşi se simţea ca şi cum toată saliva i se uscase şi era gata să se înece cu înghiţituri de aer uscat.

– Azi o să stăm în buncăr, îi spuse ea lui Ugwu.

– În buncăr, doamnă?

– Da, în buncăr. Ai auzit bine.

– Dar nu putem să stăm pur şi simplu acolo, doamnă.

– Vorbesc cumva de una singură? Am spus că o să stăm în buncăr.

Ugwu ridică din umeri.

– Da, doamnă. Să aduc mâncarea pentru Baby?

Ea nu răspunse. L-ar fi plesnit dacă el ar fi schiţat vreun zâmbet, pentru că îi distingea pe faţă uimirea amuzată la gândul că aveau să ia un vas cu mâncare pentru Baby şi să coboare într-o gaură în pământ ca să-şi petreacă acolo ziua.

– Pregăteşte-o pe Baby, spuse ea şi deschise radioul.

– Da, doamnă, încuviinţă Ugwu. *O nwere igwu.* Azi-dimineaţă am găsit lindini în părul ei.

– Ce?

– Lindini. Numai două – altele n-am mai găsit.

– Lindini? Ce tot spui? Cum poate Baby să aibă lindini? Doar e curată. Baby! Baby!

Olanna o împinse pe Baby în faţa ei şi începu să-i desfacă codiţele şi să-i caute prin părul des.

– E din cauza vecinilor ălora murdari cu care te joci, din cauza lor.

Mâinile îi tremurau, şi o trase de un smoc de păr ca să n-o scape din mână. Baby începu să plângă.

– Stai cuminte! spuse Olanna.

Baby se smuci să se elibereze, alergă spre Ugwu şi stătu lângă el, privind-o cu ochi năuciţi, ca şi cum n-ar mai fi recunoscut-o. Imnul naţional al Biafrăi izbucni la radio şi umplu tăcerea.

Tărâm iubit al soarelui răsărind,
Patrie scumpă de atâţia bravi eroi,
Noi te vom apăra sau vom pieri.
Ne vom păzi sufletul din noi;
Dar dacă moartea-i preţul pentru asta,
Oh, fără preget părăsi-vom viaţa-aceasta...

Ascultară cu toţi până când se termină.

– Ia-o în curte, staţi pe terasă şi fiţi pregătiţi, spuse Olanna în cele din urmă, cu o voce obosită.

– Nu ne mai ducem în buncăr?

– Scoate-o pe terasă.

– Da, doamnă.

Olanna reglă radioul; era prea devreme pentru jurnalul de război, pentru acele monologuri înflăcărate despre măreţia Biafrei de care avea nevoie ca de aer. BBC transmitea ştiri despre război – emisari ai papei, ai Organizaţiei pentru Unitatea Africană, ai Uniunii de Naţiuni Britanice veniseră în Nigeria să propună pacea. Olanna ascultă ştirile letargică, şi închise radioul când îl auzi pe Ugwu vorbind cu cineva. Ieşi din casă să vadă cine venise. Doamna Muokelu stătea în spatele lui Baby, împletindu-i la loc codiţele pe care Olanna le desfăcuse. Părul de pe braţe îi strălucea unsuros, ca şi cum ar fi folosit prea mult ulei din seminţe de palmier.

– Nici tu nu te-ai dus la şcoală? întrebă Olanna.

– Ştiam că părinţii o să-şi ţină odraselele acasă.

– Cum să nu? Ce campanie de bombardamente mai e şi asta?

– Asta pentru că a venit Harold Wilson. Doamna Muokelu pufni. Vor să-l impresioneze ca să aducă armata engleză.

– Şi Special Julius zicea la fel, dar e imposibil.

– Imposibil? Doamna Muokelu zâmbi, de parcă Olanna habar n-ar fi avut despre ce vorbea ea. Special Julius ăsta, că veni vorba, ştiaţi că vinde permise false?

– Lucrează pentru armată.

– N-am spus că nu face şi ceva livrări mărunte către armată, dar el vinde permise false. Fratele lui e nu ştiu ce director, şi lucrează mână-n mână. Din cauza lor suntem năpădiţi de tot felul de escroci cu permise speciale. Doamna Muokelu termină de împletit o codiță și o mângâie pe Baby pe cap. Fratele ăla al lui e un criminal. Se zice că a dat permise de neîncorporare tuturor rudelor lui de sex masculin, tuturor celor din *umunna* lui. Și ar trebui să auzi ce le face puștoaicelor ălora care se plimbă peste tot în căutare de moși libidinoși. Lumea zice că aduce și câte cinci odată în dormitorul lui. *Tufia!* Oamenii ca el vor trebui executați când Biafra va fi independentă.

Olanna sări în sus.

– Era un avion? Un avion?

– Avion, *kwa?* Doamna Muokelu râse. Cineva din vecini a închis ușa, și tu crezi că e un avion?

Olanna se așeză pe podea și își întinse picioarele. Era epuizată de frică.

– Ai auzit că ai noștri le-au nimerit avionul bombardier lângă Ikot-Ekpene[1]? întrebă doamna Muokelu.

– Nu, nu știam.

– Și asta a făcut-o un civil cu o armă de vânătoare! Știi cum e? Ca și cum nigerienii sunt atât de stupizi, încât oricine lucrează pentru ei devine și el un prost. Sunt prea proști să piloteze avioanele pe care li le-au dat Anglia și Rusia, așa că au adus albi să le conducă, și nici măcar ăștia nu sunt în stare să lovească vreo țintă. Ha! Jumătate dintre bombele lor nici măcar nu explodează.

– Jumătatea care explodează e de ajuns ca să ne ucidă, spuse Olanna.

Doamna Muokelu continuă să vorbească de parcă nici n-ar fi auzit-o.

– Am auzit că *ogbunigwe* ale noastre le-au băgat frica în oase. În Afikpo[2] au omorât numai câteva sute de oameni, dar tot batalionul nigerian s-a retras, înspăimântat. N-au mai văzut niciodată o asemenea armă. Și habar n-au ei ce-i mai așteaptă încă. Doamna Muokelu chicoti, clătină din cap și trase de jumătatea de soare pe care o purta la gât. Gowon i-a trimis să bombardeze piața din Awgu[3] în toiul după-amiezii, când femeile vindeau și cumpărau. A refuzat să lase Crucea Roșie să ne aducă mâncare, a refuzat *kpam-kpam*[1], ca să murim de foame. Dar n-o să reuşească. Dacă am avea şi noi cine să ne dea puşti şi avioane cum le dau nigerienilor, războiul ăsta s-ar fi terminat de mult, şi acuma fiecare ar fi fost la casa lui. Dar o să-i învingem. Dumnezeu n-o să-i lase!

---

[1] Oraș din sudul Umuahiei, centru comercial, care a suferit mult în timpul războiului civil. A fost cucerit și apoi eliberat de armata biafrană de mai multe ori. (n.tr)

[2] Oraș mare în statul Ebonyi (n.tr.)

[3] Unul dintre orașele principale din statul Enugu (n.tr.)

Doamna Muokelu râse. Se auzi sirena. Olanna aşteptase de atâta vreme sunetul acela cumplit, încât fu străbătută de un fior premonitoriu chiar înainte să-l audă. Se răsuci spre Baby, dar Ugwu o luase deja în braţe şi alerga spre buncăr. Olanna auzea departe sunetul avioanelor, ca un tunet adunându-şi forţele, şi curând răsunară pocniturile ascuţite, întrerupte, ale artileriei antiaeriene. Înainte să se strecoare în buncăr, se uită în sus şi văzu bombardierele plutind deasupra, surprinzător de jos, înconjurate de vălătuci de fum cenuşiu.

Mai târziu, în timp ce ieşeau din buncăr, cineva spuse:

– Au tras asupra şcolii!

– Păgânii ăia ne-au bombardat şcoala, zise doamna Muokelu.

– Ia uitaţi-vă! Încă un bombardier! spuse un bărbat tânăr, râzând, şi arătă cu degetul spre un vultur care zbura deasupra.

Se alăturară mulţimii care se repezise spre şcoala primară din Akwakuma. Doi bărbaţi trecură în direcţie opusă, purtând pe braţe un cadavru înnegrit. Un crater de obuz, larg cât un camion, tăiase în două aleea de la intrarea şcolii. Acoperişul clădirii unde erau clasele se prăbuşise într-un maldăr de lemn, metal şi praf. Olanna nu-şi recunoscu sala de clasă. Toate ferestrele fuseseră zburate de suflu, dar pereţii erau intacţi. Chiar sub geam, acolo unde elevii ei se jucau în nisip, un şrapnel făcuse o gaură elegantă în pământ. Şi, în timp ce se alătură celor care scoteau din clădire puţinele scaune rămase întregi, Olanna se gândi la gaura aceea: cum putea metalul fierbinte, carnivor, să deseneze cercuri atât de frumoase în pământ.

Alarma nu se auzise de dimineaţă, aşa că, atunci când zgomotele fioroase ale bombardierelor răsunară ca din senin, în timp ce Olanna dizolva mălai să-i facă lui Baby de mâncare, ea ştiu că de data asta avea să se întâmple. Cineva avea să moară. Poate ei toţi. Moartea era singurul

---

[1] Total (ibo) (n.tr.)

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

lucru care i se părea că mai avea sens în timp ce stătea ghemuită în buncăr, luând puţin pământ între degete şi aşteptând ca adăpostul să explodeze. Bombardamentul se apropia, infernal. Pământul trepida. Olanna nu mai simţea nimic, ieşise din propria fiinţă. O altă explozie urmă, şi pământul vibră, şi unul dintre copilaşii despuiaţi care se târau după greieri chicoti. Apoi exploziile se opriră, şi oamenii din jur începură să se mişte. Dacă ea ar fi murit, dacă Odenigbo, şi Baby, şi Ugwu ar fi murit, buncărul ar fi continuat să miroasă ca un teren proaspăt arat, soarele ar fi răsărit în continuare şi greierii ar fi sărit mai departe prin iarbă. Războiul ar fi continuat fără ei. Olanna expiră, cuprinsă de o furie sălbatică. Însuşi sentimentul că era atât de insignifiantă o împinse de la extrema fricii la cea a furiei. De acum încolo avea să conteze. Nu avea să mai ducă o existenţă mizeră, aşteptând să moară. Până când Biafra avea să câştige, barbarii aceia n-aveau să-i mai controleze ritmul vieţii.

Fu prima care urcă afară din buncăr. O femeie se aruncase pe jos, lângă trupul unui copil, şi se rostogolea în praf, ţipând:

– Gowon, ce ţi-am făcut eu ţie? Gowon, *olee ihe m mere gi?*

Câteva femei se adunară în jurul ei şi o ajutară să se ridice.

– Nu mai plânge, ajunge, spuneau ele. Ce vrei să se întâmple cu ceilalţi copii ai tăi?

Olanna se duse în curtea din spate şi începu să strecoare cenuşa de lemn din găleata de metal. Tuşi în timp ce făcea focul; fumul o înţepa pe gât.

Ugwu o privea.

– Doamnă! Vreţi să-l fac eu?

– Nu.

Olanna dizolvă cenuşa într-o cadă de apă rece, mestecând cu o forţă care făcu apa să-i sară pleoscăind pe picioare. Puse totul pe foc şi îl ignoră pe Ugwu. El trebuie să fi simţit furia care o cuprinsese şi care îi limpezise capul, pentru că se înapoie în casă în tăcere. De pe stradă, glasul femeii care ţipa se ridica iar şi iar, mai răguşit şi mai subţire. „Gowon, ce ţi-am făcut? Gowon, *olee ihe m mere gi?*" Olanna turnă puţin ulei de palmier în amestecul care se răcise şi amestecă neîntrerupt până când braţele îi înţepeniră de oboseală. Era ceva nespus de plăcut în sudoarea care o gâdila pe sub braţe, în izbucnirile de forţă care îi

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

făceau inima să bată nebuneşte, în pasta aceea ciudat mirositoare care rămase după ce totul se răci. Făcea clăbuci. Olanna fabricase săpun.

A doua zi, Olanna nu mai fugi prin piaţa centrală în drum spre şcoală. Precauţiile i se păreau acum semn de slăbiciune şi de îndoială. Mergea cu paşi apăsaţi şi se uita adesea la cerul senin, după bombardiere, pentru că s-ar fi oprit şi ar fi aruncat pietre şi cuvinte înspre ele. Numai un sfert dintre copii apărură la şcoală. Olanna îi învăţă despre steagul Biafrei. Stăteau pe nişte scânduri de lemn, şi soarele anemic al dimineţii năvălea în clasa fără acoperiş în timp ce ea desfăcu steagul de pânză al lui Odenigbo şi le explică ce însemnau simbolurile de pe el. Roşul era sângele fraţilor lor ucişi în Nord, negrul – doliul după ei, verdele însemna viitoarea prosperitate a Biafrăi şi, în fine, jumătatea de soare semnifica viitorul ei glorios. Îi învăţă să ridice mâna la frunte, să salute ca Excelenţa Sa, şi îi puse să copieze cele două portrete pe care le desenase; al Excelenţei Sale era solid, conturat cu linii duble, în timp ce trupul şters al lui Gowon fusese schiţat dintr-o singură trăsătură.

Nkiruka, eleva ei cea mai bună, desenă pe feţe câteva umbre şi, din câteva mişcări ale creionului, îi puse sub nas lui Gowon un rânjet, iar Excelenţei Sale – un zâmbet larg.

– Vreau să-i omor pe toţi barbarii, doamnă, spuse ea când veni şi-i aduse desenul.

Surâdea cu surâsul unui copil precoce care ştie că a spus lucrul potrivit.

Olanna o privi ţintă şi nu ştiu ce să spună.

– Nkiruka, du-te la locul tău, zise ea în cele din urmă.

Primul lucru pe care i-l spuse lui Odenigbo când el veni acasă fu cât de banal sunase cuvântul „omor“ în gura copilului şi cât de vinovată se simţise ea. Erau în dormitor, radioul era deschis, cu sonorul dat la minimum, şi Olanna auzea râsul ascuţit al lui Baby din camera de alături.

– Nu vrea, de fapt, să omoare pe nimeni, *nkem.* Ai învăţat-o pur şi simplu să fie patrioată, o linişti Odenigbo, scoţându-şi pantofii.

– Nu ştiu.

Dar cuvintele lui o încurajară; la fel şi mândria zugrăvită pe faţa lui. Lui Odenigbo îi plăcuse faptul că ea vorbise cu atâta convingere, măcar o dată, despre cauza comună; era ca şi cum devenise în sfârşit susţinătoare a războiului.

– Cei de la Crucea Roşie şi-au amintit azi de ministerul nostru, spuse el şi arătă spre cutia de carton pe care o adusese acasă.

Olanna o deschise şi scoase pe pat conservele pitice de lapte condensat, cutia zveltă de pudră de cacao şi pachetul cu sare. Păreau mărfuri de lux. La radio, o voce înflăcărată spunea că bravii soldaţi ai Biafrei îi izgoneau pe barbari din regiunea Abakaliki[1].

– Hai să dăm o petrecere, propuse ea.

– O petrecere?

– O mică petrecere la cină. Ţii minte, aşa cum făceam în Nsukka.

– Războiul o să se termine curând, *nkem,* şi atunci o să dăm câte petreceri vrei într-o Biafră independentă.

Olannei îi plăcu felul cum el spusese „o Biafră independentă“; se ridică şi îşi lipi buzele de ale lui.

– Da, dar acum putem da o petrecere în timp de război.

– Abia dacă avem de mâncare pentru noi.

– Avem mai mult decât suficient.

Buzele ei erau încă aproape de ale lui, şi cuvintele ei căpătară deodată un nou sens; Olanna se dădu câţiva paşi în spate şi-şi scoase rochia peste cap cu un gest fluid. Îi desfăcu pantalonii şi nu-l lăsă să şi-i scoată. Se întoarse cu spatele la el, se rezemă de perete şi-l ajută să intre în ea, excitată de surpriza lui, de mâinile lui ferme pe coapsele ei. Ştia că ar fi trebuit să nu facă gălăgie din cauza lui Ugwu şi a lui Baby, care se aflau în camera de alături, şi totuşi nu-şi putu stăpâni gemetele, valurile de plăcere sălbatică, primară, care îi făcură să se sprijine apoi amândoi de perete, gâfâind şi râzând pe înfundate.

---

[1] Regiunea din jurul oraşului cu acelaşi nume, capitala statului Ebonyi (n.tr.)

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

26

Ugwu ura mâncarea de la ajutoare. Orezul era făinos, nu se compara cu boabele lungi şi subţiri din Nsukka, mălaiul ieşea întotdeauna zgrunţuros când era turnat în apă fierbinte, iar laptele praf se transforma în cocoloaşe lipicioase pe fundul cănii. Ugwu se strâmbă scoţând o mână de gălbenuş uscat din cutie. Era greu de crezut că praful acela fin provenea din ouă adevărate de găină. Îl turnă în cocă şi amestecă. O oală pe jumătate umplută cu nisip alb stătea afară pe foc. Avea s-o mai lase un pic să se încălzească înainte să pună coca înăuntru. Ugwu fusese sceptic prima oară când doamna Muokelu o învăţase pe Olanna acesată metodă de a coace; cunoştea deja ideile doamnei Muokelu – săpunul de casă al Olannei, pasta aia neagră-maronie care îi amintea de diareea unui copil, fusese sugestia ei, până la urmă. Dar prima prăjitură pe care o făcuse Olanna ieşise bine; ea râsese şi spusese că era puţin cam ambiţios să numească prăjitură amestecul acela de făină, ulei de palmier şi gălbenuş uscat de ou, dar cel puţin putuseră folosi făina pe care o aveau.

Crucea Roşie îl enerva pe Ugwu; ar fi putut cel puţin să-i întrebe pe biafrani ce alimente preferau în loc să le trimită atât de multă făină goală. Când se deschisese noul centru pentru ajutoare, cel la care Olanna se dusese purtând un rozariu în jurul gâtului pentru că doamna Muokelu îi spusese că angajaţii Caritas[1] sunt mai generoşi cu catolicii, Ugwu sperase că mâncarea avea să fie mai bună. Dar Olanna se întoarse cu aceleaşi vechi alimente – batogul încă mai sărat – şi le cântă, cu o expresie amuzată, cântecul pe care femeile îl cântaseră la centru.

---

[1] Confederaţie de organizaţii catolice umanitare şi prestatoare de servicii sociale care operează în peste 200 de ţări din lume. (n.tr.)

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Caritas, mulţumim,
Caritas *si anyi taba okporoko*
na kwashiorkor ga-ana.

În zilele în care se întorcea cu mâinile goale, Olanna nu cânta. Şedea pe terasă, se uita la acoperişul de paie şi spunea:

– Ugwu, îţi aminteşti când aruncam supa cu tot cu carne după numai o zi?

– Da, doamnă, răspundea Ugwu.

Ah, dacă s-ar fi putut duce el singur la centrul de ajutoare! Se temea că Olanna, cu corectitudinea pe care i-o formase educaţia ei englezească, aştepta la rând până când totul se termina. Dar nu se putea duce, pentru că ea nu-i mai dădea voie să iasă din curte în timpul zilei. Circulau poveşti despre înrolări forţate. Ugwu nu se îndoia că un băiat care locuia mai jos pe stradă fusese prins în mijlocul după-amiezii şi până seara fusese trimis, cu capul ras şi fără nici un fel de antrenament, direct pe front. Dar i se părea că Olanna reacţiona exagerat. În mod cert se putea duce încă la piaţă. În mod cert nu era nevoie să se trezească înainte de răsăritul soarelui ca să aducă apă.

Auzi voci în sufragerie. Special Julius vorbea aproape la fel de tare ca stăpânul. O să scoată prăjitura din nisip şi apoi o să plivească mica grădină de legume cu zarzavaturile ei pipernicite, sau poate o să se ducă să şadă pe grămada de blocuri de ciment şi să se uite la casa de vizavi, ca să vadă dacă nu cumva Eberechi ieşea şi striga: „Bună, vecine, ce mai faci?“ El îi va face cu mâna în semn de salut, şi apoi îşi va imagina cum ar fi s-o apuce de fund. Era uimit de cât de fericit se simţea când ea îi dădea bună ziua. Prăjitura ieşi crocantă pe deasupra, moale şi umedă pe dinăuntru, şi Ugwu tăie felii subţiri şi le servi pe farfurioare. Special Julius şi Olanna şedeau, în timp ce stăpânul rămăsese în picioare, gesticulând, povestind despre satul pe care-l vizitase ultima dată, cum oamenii sacrificaseră un ţap pe altarul *oyi*[1] ca să-i ţină pe barbari departe de ei.

– Un ţap întreg! Atâta carne aruncată! spuse Special Julius şi râse.

Stăpânul nu râse.

---

[1] Spiritele strămoşilor (n.tr.)

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Nu, nu, nu trebuie să subestimezi niciodată importanţa psihologică a acestor lucruri. Noi nu-i sfătuim niciodată să mănânce animalul.

– Ah, prăjitură! zise Special Julius. Ignoră furculiţa şi băgă toată bucata în gură. Foarte bună, foarte bună. Ugwu, trebuie să-i înveţi pe cei din familia mea, pentru că tot ce se pricep să facă din făină sunt gogoşi *chin-chin,* toată ziua numai *chin-chin,* şi din acelea tari, fără nici un gust! Mi-au terminat dinţii.

– Ugwu e atât de priceput la toate, începu Olanna. Dacă şi-ar pune mintea, ar face-o pe femeia aia care ţine barul Răsăritul de Soare să dea faliment într-o săptămână.

Profesorul Ekwenugo ciocăni la uşa deschisă şi intră. Avea mâinile înfăşate în bandaje alburii.

– *Dianyi,* ce ţi s-a întâmplat? întrebă stăpânul.

– M-am ars niţel. Profesorul Ekwenugo se holbă la mâinile sale bandajate ca şi cum abia atunci ar fi observat că nu mai avea unghia aceea lungă cu care să bată darabana. Avem un proiect foarte ambiţios.

– Cumva primul nostru bombardier? îl tachină Olanna.

– Un proiect foarte amibţios care îşi va dovedi importanţa cu timpul, spuse profesorul Ekwenugo cu un zâmbet misterios.

Mânca foarte stângaci; firimiturile de prăjitură îi cădeau din mâini înainte să-i ajungă în gură.

– Ar trebui să fie o maşinărie de detectat sabotorii, spuse stăpânul.

– Da! Nenorociţii ăştia de sabotori! Special Julius scoase un sunet ca şi cum ar fi scuipat. Ei au vândut Enugu. Cum poţi să laşi civilii să apere capitala numai cu macete în mâini? La fel au pierdut şi Nsukka, retrăgându-se fără nici un motiv. Nu e vreunul dintre ofiţerii superiori care să aibă o soţie hausa? I-o fi pus leacuri în mâncare.

– O să recucerim Enugu, spuse profesorul Ekwenugo.

– Cum să-l recucerim când barbarii l-au ocupat? răspunse Special Julius. Fură până şi scaunele de toaletă! Scaune de toaletă! Mi-a spus un om care a scăpat din Udi[1]. Au confiscat casele cele mai bune şi le-au forţat pe soţiile şi pe fiicele locuitorilor să se prostitueze şi să gătească pentru ei.

Ugwu îşi imagină atât de clar trupul mamei lui, al Anulikăi şi al lui Nnesinachi strivite sub greutatea unui soldat hausa murdar şi înnegrit de soare, încât se cutremură. Ieşi din casă, se aşeză pe un bloc de ciment şi-şi dori cu disperare să se poată duce acasă, fie şi numai pentru un minut, ca să se asigure că nu li se întâmplase nimic. Poate că barbarii ajunseseră deja acolo şi ocupaseră deja casa mătuşii sale, cu acoperişul ei de tablă ondulată. Sau poate că familia lui fugise cu toate caprele şi găinile, la fel ca sătenii care veneau în Umuahia. Refugiaţii. Ugwu îi vedea cum veneau, tot mai mulţi în fiecare zi, feţe noi pe stradă, în buncărele publice, la piaţă. Femeile veneau adesea pe la uşi să întrebe dacă nu se găsea de lucru în schimbul a ceva de mâncare. Veneau cu copii slăbănogi şi despuiaţi după ele. Uneori Olanna le dădea *garri* înmuiat în apă rece şi apoi le spunea că nu avea nimic de lucru. Doamna Muokelu adăpostise la ea o familie de opt membri. Îi aducea pe copii să se joace cu Baby şi, de fiecare dată după ce plecau, Olanna îl ruga pe Ugwu să o caute atent pe Baby în cap de păduchi. Vecinii lor primiseră şi ei în gazdă nişte rude. Verii stăpânului veniră pentru câteva săptămâni şi dormiră în sufragerie până când plecară în armată. Erau peste tot atât de mulţi oameni care fugeau, obosiţi şi fără adăpost, încât Ugwu nu fu surprins când, într-o zi, Olanna se întoarse acasă şi spuse că şcoala primară din Akwakuma avea să fie transformată într-o tabără de refugiaţi.

---

[1] Oraş în statul Enugu (n.tr.)

– Au adus deja paturi de bambus şi ustensile de bucătărie. Şi noul ministru al mobilizării o să le facă o vizită săptămâna viitoare.

Olanna avea o voce obosită. Săltă capacul cratiţei de pe aragaz şi rămase cu privirea fixată asupra feliilor de batate fierte.

– Şi copiii, doamnă?

– Am întrebat-o pe directoare dacă n-am putea să ne mutăm, şi ea s-a uitat la mine şi a început să râdă. Noi eram ultimii. Toate şcolile din Umuahia au fost transformate în tabere de refugiaţi sau în tabere de exerciţii militare. Olanna puse capacul la loc. O să ţinem orele aici în curte.

– Cu doamna Muokelu?

– Da, şi cu tine, Ugwu. Ai să predai şi tu.

– Da, doamnă. Ideea îl entuziasmă şi îl măguli. Doamnă!

– Poftim?

– Credeţi că barbarii au ajuns în satul meu?

– Bineînţeles că nu, spuse Olanna răstit. Satul tău e prea mic. Dacă au ocupat vreun loc, acela este universitatea...

– Dar dacă au luat-o spre Nsukka pe drumul care trece prin Opi?

– Ți-am spus că satul tău e prea mic! Nu-i interesează să stea acolo. N-au pentru ce să stea acolo. E un amărât de fund de provincie.

Ugwu se uită la ea și ea îi întoarse privirea. Tăcerea dintre ei era grea și acuzatoare.

– Am să-mi vând pantofii maro Mamei Onitsha și am să-i fac lui Baby o rochiță nouă, frumoasă, spuse Olanna în cele din urmă, și lui Ugwu vocea ei îi păru forțată.

Începu să spele vasele.

Ugwu văzu Mercedesul negru alunecând pe stradă; cuvântul „MINISTRU“ inscripționat pe numărul de înmatriculare metalic sclipea în soare. Lângă casa lui Eberechi automobilul încetini, uriaș și strălucitor, și Ugwu speră că avea să se oprească și cineva dinăuntru avea să-l întrebe pe el unde se află școala primară, ca să apuce să examineze bine bordul mașinii. Dar mașina nu doar că nu se opri; trecu pe lângă el și intră în curtea lor. O ordonanță în uniformă apretată sări să deschidă portiera din spate înainte ca automobilul să oprească de tot. Salută în timp ce ministrul ieșea.

Era profesorul Ezeka. Nu mai părea atât de înalt cum îl știa Ugwu; luase în greutate, și gâtul subțire i se îngroșase. Ugwu se holbă la el. Era în toată ținuta lui ceva elegant și nou, în croiala de bun-gust a costumului, dar expresia sa arogantă era aceeași, la fel și vocea răgușită.

– Tinere, stăpânul tău e acasă?

– Nu, domnule, spuse Ugwu.

În Nsukka, profesorul Ezeka îi spunea Ugwu; acum părea să nu-l fi recunoscut.

– E la serviciu, domnule.

– Și doamna?

– S-a dus la centrul de ajutoare, domnule.

Profesorul Ezeka îi făcu semn ordonanței să-i aducă o bucată de hârtie, mâzgăli ceva pe ea și i-o dădu lui Ugwu. Stiloul de argint îi lucea.

– Spune-le că ministrul mobilizării a fost pe-aici.

– Da, domnule. Ugwu își aminti cu câtă pedanterie examina profesorul paharele în Nsukka, își aminti picioarele lui subțiri veșnic unul peste altul în timp ce se încontra cu stăpânul. După ce mașina se îndepărtă pe stradă foarte încet, ca și cum șoferul știa câți oameni îi priveau, Eberechi trecu strada la ei. Purta fusta aceea strâmtă care îi făcea fundul perfect rotund.

– Vecine, ce mai faci? întrebă ea.

– Bine. Dar tu?

Ea ridică din umeri în semn de „așa și-așa".

– Cel care a plecat era chiar ministrul mobilizării?

– Domnul profesor Ezeka? întrebă Ugwu pe un ton relaxat. Da, îl cunoaștem bine din Nsukka. Venea în fiecare zi la noi să mănânce supa mea de ardei iute.

– Ah! Ea râse, făcând ochii mari. Acum e mare șef. *Ihukwara moto?* Ai văzut ce mașină are?

– Șasiu original de import.

O vreme, tăcură amândoi. Ugwu nu discutase niciodată atât de mult cu ea până atunci și nici nu avusese ocazia s-o vadă atât de aproape. Îi era greu să nu-și îndrepte privirea în jos, spre fesele acelea tulburătoare. Se strădui să-și concentreze atenția asupra feței, asupra ochilor mari, asupra spuzelii de coșuri de pe frunte, asupra părului împletit în codițe scurte, țepoase, înfășurate în fire de ață. Ea îl privea de asemenea, și el își dori să nu fi fost îmbrăcat în pantalonii găuriți în zona genunchiului.

– Ce mai face fetița? întrebă ea.

– Baby e bine. Doarme.

– Vii să repari acoperișul școlii?

Ugwu știa că un furnizor al armatei donase niște tablă ondulată ca să înlocuiască acoperișul distrus și că voluntarii o camuflau cu frunze de palmier. Dar nu avusese de gând să li se alăture.

– Da, o să vin, spuse el.

– Ne vedem acolo.

– Pa, pa. Ugwu o așteptă să se întoarcă, ca să se poată uita în voie la șezutul ei în mișcare.

Când Olanna reveni acasă, cu coșul gol, citi biletul lăsat de profesorul Ezeka cu un zâmbet subțire pe față.

– Da, tocmai am auzit ieri că el e noul ministru. Și biletul ăsta e exact în stilul lui.

Ugwu îl citise – „Odenigbo și Olanna, am trecut să văd ce mai faceți. O să mai vin săptămâna viitoare, dacă slujba asta nouă și plicticoasă îmi permite. Ezeka" –, dar întrebă:

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Cum adică, doamnă?

– Ah, întotdeauna s-a simţit uşor superior celorlaţi. Olanna puse biletul pe masă. Domnul profesor Achara o să ne ajute să obţinem nişte cărţi, şi bănci, şi table de scris. Multe femei mi-au spus că săptămâna viitoare o să-şi trimită copiii la noi.

Olanna părea încântată.

– Asta e bine, doamnă. Ugwu se mută de pe un picior pe altul. Mă duc să ajut şi eu la acoperişul şcolii. O să mă întorc la timp să-i fac mâncare lui Baby.

– Oh, murmură Olanna.

Ugwu ştia că ea se gândea la înrolările forţate.

– Cred că e important să contribui şi eu la asta, doamnă, spuse el.

– Desigur. Da, ar fi bine să te duci. Dar, te rog, fii atent.

Ugwu o văzu imediat pe Eberechi; era într-un grup de bărbaţi şi femei aplecate peste un morman de frunze de palmier, tăindu-le, strângându-le în mănunchiuri şi dându-le apoi unui bărbat căţărat pe o scară de lemn.

– Vecine! strigă ea. Le-am spus tuturor că stăpânii tăi îl cunosc personal pe noul ministru.

Ugwu surâse şi salută pe toată lumea. Bărbaţii şi femeile murmurară „bună ziua“, şi „ehe, *kedu“,* şi *„nno“* cu respectul admirativ datorat celor care cunoşteau pe cel pe care îl cunoştea el. Ugwu se simţi brusc important. Cineva îi dădu un cuţit mare. O femeie stătea pe scări măcinând seminţe de pepene, câteva fetiţe jucau cărţi sub copacul de mango, un bărbat cioplea un baston al cărui mâner reprezenta chipul bărbos, atent migălit, al Excelenţei Sale. În văzduh plutea un miros de putred.

– Imaginează-ţi cum o fi să trăieşti într-un loc ca ăsta. Eberechi se aplecă mai aproape de el ca să-i şoptească. Şi încă mai mulţi o să vină, acum, după ce Abakaliki a căzut. Ştii că, de când am pierdut Enugu, locuinţele sunt o mare problemă. Unii oameni care lucrează la ministere dorm chiar în maşini.

– Aşa e, fu de acord Ugwu, deşi nu ştiuse sigur.

Era fericit că ea îi vorbea, că era atât de prietenoasă. Începu să taie nişte frunze de palmier cu lovituri ferme. Dintr-o sală de clasă, cineva dădu drumul la radio: bravii soldaţi biafrani încheiau o operaţiune de curăţare a teritoriului de trupele inamice într-o regiune al cărei nume Ugwu nu îl desluşi.

– Băieţii noştri le vin de hac! spuse femeia care măcina seminţe de pepene.

– Biafra o să câştige războiul ăsta, aşa a hotărât Dumnezeu, zise un bărbat cu barba împletită într-o singură codiţă subţire.

Eberechi chicoti şi-i şopti lui Ugwu:

– Un ţărănoi. Nu ştie că se spune Biafra, nu Beiafra.

Ugwu râse. Pe frunzele de palmier se târau în toate părţile furnici negre grase, şi Eberechi scoase un ţipăt şi făcu o figură neajutorată când una dintre ele i se urcă pe braţ. Ugwu i-o mătură cu mâna şi simţi umezeala caldă a pielii ei. Ea voise ca el să-i alunge furnica; nu părea genul de persoană care să se teamă cu adevărat de furnici.

Una dintre femei ducea un băieţel în spate. Îşi aranjă legătura cu care-l ţinea şi spuse:

– Tocmai ne întorceam de la târg, când am văzut că barbarii ocupaseră intersecţia şi bombardau satul. N-am putut merge acasă. A trebuit să ne întoarcem şi să fugim. Aveam la mine numai fusta asta, bluza şi bănuţii pe care-i căpătasem din vânzarea ardeilor. Nu ştiu unde îmi sunt ceilalţi doi copii, pe care i-am lăsat acasă înainte de a pleca la târg.

Femeia începu să plângă. Ugwu fu uimit de cât de brusc îi dădură lacrimile, de izbucnirea lor neaşteptată.

– Femeie, termină cu plânsul, spuse tăios bărbatul cu barba împletită.

Femeia continuă să plângă. Băieţelul începu şi el să suspine.

Când duse un mănunchi de frunze de partea cealaltă a intrării, către omul de pe scară, Ugwu se opri să tragă cu ochiul într-o sală de clasă. Oale, saltele, cutii de metal şi paturi de bambus erau atât de îngrămădite peste tot, încât încăperea arăta de parcă n-ar fi fost niciodată altceva decât adăpostul unor grupuri disparate de oameni care n-aveau altundeva unde să se ducă. Un poster sclipitor pe perete spunea: „ÎN CAZ DE ALARMĂ AERIANĂ, NU VĂ PANICAŢI. DACĂ VEDEŢI UN SOLDAT DUŞMAN, RĂPUNEŢI-L“. O altă femeie cu un copil în spate cojea nişte tuberculi de manioc într-o cratiţă cu apă murdară. Faţa copilaşului era zbârcită. Ugwu aproape se înecă atunci când veni mai aproape şi-şi dădu seama că mirosul acela de stricăciune venea de la apa ei: fusese folosită pentru a înmuia maniocul, poate zile la rând, şi acum era reciclată. Mirosul era oribil, ameţitor, un amestec de toaletă murdară, fasole acrită şi ouă fierte stricate.

Ugwu îşi ţinu răsulflarea şi se întoarse la frunzele de palmier. Femeia care plânsese îşi alăpta copilul dintr-un sân căzut.

– Oraşul nostru n-ar fi cedat dacă n-ar fi fost sabotori printre noi! spuse omul cu barba împletită. Eu am făcut parte din trupele de apărare civilă. Ştiu bine câţi spioni am descoperit, şi toţi erau locuitori ai Râurilor[1]. Vă spun eu că nu mai putem avea încredere în minorităţile astea care nu vorbesc ibo. Bărbatul făcu o pauză şi se răsuci când auzi ţipete venind dinspre un grup de băieţi care se jucau de-a războiul în mijlocul curţii. Părea să aibă cam zece, unsprezece ani, purtau frunze de banan pe cap şi ţineau în mâini arme de jucărie făcute din bambus. Cea mai lungă puşcă era a comandantului părţii biafrane, un copil înalt, sever, cu fălci proeminente.

– Înainte! ţipă el.

Băieţii se târâră înainte.

– Foc!

Aruncară pietre cu gesturi avântate ale braţelor şi apoi, ţinându-şi strâns puştile în mâini, se năpustiră spre ceilalţi băieţi, nigerienii, învinşii.

Omul cu barbă începu să aplaude.

– Băieţii ăştia sunt de toată isprava! Numai să le pui o puşcă în mână, şi îi trimit pe toţi barbarii la mama dracului.

Alţi spectatori aplaudară şi-i încurajară pe băieţi. Pentru câteva momente, toţi uitară de frunzele de palmier.

– Am tot încercat să merg şi eu în armată când a început rzboiul, spuse omul cu barbă. M-am dus peste tot, dar m-au respins din cauza piciorului, aşa că a trebuit să mă alătur apărătorilor civili.

– Ce ai la picior? întrebă femeia care măcina seminţe de pepene.

Bărbatul ridică piciorul. Jumătate din talpă îi era tăiată, şi ceea ce rămăsese arăta ca o bucată smochinită de batată.

– Am păţit-o în Nord, spuse el.

În tăcerea care urmă se auzi prea tare pocnetul frunzelor de palmier rupte. Apoi, dintr-o sală de clasă ieşi o femeie, mergând în spatele unui copilaş, pe care îl lovea întruna cu palma peste cap.

---

[1] E vorba despre delta Nigerului, zonă în care populaţia ibo este minoritară şi în care predomină etnia ijaw. (n.tr.)

– A, deci ai spart doar o singură farfurie? Nu, apucă-te și sparge-mi-le pe toate. Sparge-le! *Kuwa ha!* Aveam prea multe, nu? Am adus toate farfuriile, nu? Sparge-le! spunea.

Fetița o luă la fugă spre copacul de mango. Înainte să se întoarcă în clădire, mama rămase câteva clipe pe loc, blestemând, murmurând că spiritele rele care îi trimiseseră copilul să-i spargă mai multe farfurii n-aveau să reușească.

– De ce nu lași copilul să spargă o farfurie? Ce mâncare ai de pus în ea? întrebă acră femeia care alăpta, încă smiorcăindu-se.

Toți râseră, și Eberechi se aplecă spre Ugwu și-i șopti că omul cu barbă avea o respirație urât mirositoare și că probabil de aceea nu-l luaseră în armată. Ugwu ardea să-și lipească trupul de al ei.

Plecară împreună, și Ugwu se uită înapoi ca să se asigure că toată lumea îi văzuse plecând unul lângă altul. Un soldat în uniforma armatei biafrane și cu o cască pe cap trecu pe lângă ei, vorbind fără șir, într-o engleză amestecată, cu o voce prea zgomotoasă. Se clătina în timp ce mergea, ca și cum era gata să se răstoarne pe o parte. Avea un singur braț întreg, celălalt era un ciot care se termina înainte de cot. Eberechi se uită după el.

– Familia lui nu știe, spuse ea încet.

– Poftim?

– Familia lui crede că e bine sănătos și luptă pentru cauză.

Soldatul striga:

– Nu-ți risipi gloanțele! Am spus fiecare barbar un singur glonț cu efect imediat!

Băieții se adunară în jurul lui, luându-l în râs, hohotind, intonându-i nume de glorie.

Eberechi porni puțin mai repede.

– Fratele meu s-a înrolat chiar la început.

– Nu știam.

– Da. A venit acasă o singură dată. Toată lumea de pe strada noastră a venit să-l salute, și copiii se băteau care să-i atingă uniforma.

Nu mai spuse nimic până când ajunseră în fața casei ei, și ea se întoarse să plece.

– Ne vedem mâine, zise ea.

– Pe mâine, încuviință Ugwu.

Își dori apoi să-i fi spus mai multe.

Ugwu puse pe terasă trei bănci pentru clasa Olannei şi, lângă intrare, două pentru clasa doamnei Muokelu; pentru clasa lui, cea mai mică, aranjă două bănci lângă grămada de blocuri de ciment.

– În fiecare zi o să predăm matematică, educaţie civică şi engleză, le spuse Olanna lui Ugwu şi doamnei Muokelu în preziua începerii orelor. Trebuie să ne asigurăm că, după ce războiul se va sfârşi, copiii vor putea să se integreze fără probleme în şcolile obişnuite. O să-i învăţăm să vorbească şi engleza, şi ibo perfect, exact ca Excelenţa Sa. Trebuie să-i deprindem să fie mândri de naţiunea noastră.

Ugwu o privea, şi se întrebă dacă Olanna chiar avea lacrimi în ochi sau era doar strălucirea soarelui. Îşi dorea să înveţe tot ce putea de la ea şi de la doamna Muokelu, să fie cel mai bun învăţător, să-i arate că putea să predea. Îşi fixa tabla de scris de o buturugă de copac în prima zi de clasă, când o femeie, o rudă de-a lui Special Julius, îşi aduse fata în curte. Femeia se holbă la Ugwu.

– E şi el învăţător? o întrebă pe Olanna.

– Da.

– Dar nu e servitorul vostru? Vorbea cu o voce ascuţită. De când au început servitorii să predea la şcoală, *bikokwa?*

– Dacă nu vrei să-ţi dai copilul să înveţe, ia-l acasă, replică Olanna.

Femeia îşi apucă fetiţa de mână şi ieşi. Ugwu era sigur că Olanna avea să se uite la el cu o expresie de compătimire care avea să-l enerveze mai tare decât îl iritase femeia. Dar ea ridică din umeri şi spuse:

– Bine că am scăpat de ea. Fetiţa avea păduchi. I-am văzut de aici.

Alţi părinţi se purtau altfel. Se uitau la Olanna, la chipul ei frumos, la taxele mici, la engleza ei perfectă cu un respect amestecat cu veneraţie. Îi aduceau ulei de palmier, batate şi *garri.* O femeie care făcea contrabandă îi dădu un pui. Un furnizor al armatei îşi aduse doi copii şi o cutie cu cărţi – nişte manuale de citire, şase exemplare din *Chike şi fluviul*[1], opt bucăţi dintr-o ediţie simplificată a romanului *Mândrie şi prejudecată;* când Olanna deschise cutia şi îl îmbrăţişă de bucurie, Ugwu fu revoltat de plăcerea neaşteptată, lascivă zugrăvită pe faţa omului.

După prima săptămână, Ugwu se convinse în sinea lui că doamna Muokelu ştia foarte puţine lucuri. Făcea operaţii simple de împărţire cu greutate, pronunţa cuvintele încet şi mormăit când citea, ca şi cum i-ar fi fost frică de propoziţii, şi-şi certa elevii că greşiseră fără să le spună care era varianta corectă. Aşa că o urmări pe Olanna. „Pronunţaţi! Pronunţaţi! le spunea ea elevilor, ridicând vocea. Com-plet! Com-plet! Cuvântul acesta nu are decât un singur c!“ Cum ea îşi punea elevii să citească în fiecare zi cu voce tare, Ugwu luă obiceiul să-şi pună şi el clasa să pronunţe cuvinte simple în cor. Baby se dovedea adesea cea mai bună. Era cea mai mică, n-avea nici şase ani într-o clasă de copii de şapte, dar pronunţa fără greş *cat, pan, bed*[1] cu un accent ca al Olannei. Nu îşi amintea însă să-i spună „domnule învăţător“, ca toţi ceilalţi, şi Ugwu îşi ascundea amuzamentul când ea îl striga: „Ugwu!“

---

[1] Povestire pentru copii scrisă de vestitul prozator nigerian Chinua Akebe. Akebe a fost, până în 1969, susţinător al cauzei biafrane. (n.tr.)

La sfârşitul celei de a doua săptămâni, după ce copiii plecară, doamna Muokelu o rugă pe Olanna să se aşeze puţin alături de ea în sufragerie. Îşi trase marginile hainei prea lungi una peste alta şi le vârî între picioare.

– Am douăsprezece guri de hrănit, spuse ea. Şi asta fără să le mai pun la socoteală pe rudele soţului meu, care tocmai au venit din Abakaliki. Soţul meu s-a întors de pe front cu un singur picior. Nu poate face nimic. Am de gând să încep *afia attack*[2] să văd dacă pot cumpăra sare. Nu mai pot să predau.

– Înţeleg, spuse Olnana. Dar oare trebuie să te alături celor care cumpără de la inamic?

– Dar am ceva de cumpărat în Biafra? Suntem sub blocadă *kpam-kpam*.

– Şi cum ai să te duci?

– E o femeie pe care o cunosc. E furnizor de *garri* pentru armată, aşa că primeşte escortă militară pentru camionul ei. Camionul o să ne ducă la Ufuma[3], şi apoi o s-o luăm pe jos până unde se poate trece graniţa, la Nkwerre-Inyi[4].

– Cât trebuie să mergeţi pe jos?

– Cam douăzeci, douăzeci şi cinci de kilometri, nu e foarte mult dacă suntem hotărâte. O să luăm valută nigeriană cu noi, o să cumpărăm sare şi *garri* şi pe urmă o să ne întoarcem la camion.

---

[1] Pisică, tigaie, pat (engl.), cuvinte monosilabice, uşor de reţinut (n.tr.)

[2] Contrabandă cu mărfuri cumpărate de la soldaţii nigerieni (n.tr.)

[3] Oraş în statul Anambra (n.tr.)

[4] Localitate din statul Imo, în sudul Nigeriei (n.tr.)

– Te rog, fii atentă, surioară.

– Mulţi fac asta şi nu li s-a întâmplat nimic. Doamna Muokelu se ridică. Ugwu va trebui să se ocupe de clasa mea. Dar sunt sigură că va face faţă.

De la masa unde îi dădea lui Baby să mănânce *garri* şi supă, Ugwu se prefăcu a nu le fi auzit.

A doua zi, Ugwu preluă clasa doamnei Muokelu. Îi plăcea mult sclipirea de recunoaştere din ochii copiilor mai mari când explica sensul vreunui cuvânt, îi plăcea felul bombastic în care stăpânul îi spunea lui Special Julius: „Soţia mea şi Ugwu revoluţionează viitoarea generaţie de biafrani cu pedagogia lor socratică!“ şi îi plăcea, cel mai mult, faptul că Eberechi îl tachina spunându-i „domnule învăţător“. Era impresionată. Când o vedea stând rezemată de peretele casei ei şi privindu-l cum preda, el îşi ridica vocea şi pronunţa cuvintele mai grijuliu. Ea începu să vină în vizită după ore. Şedea în curtea din spate cu el, sau se juca împreună cu Baby, sau îl privea cum plivea grădiniţa de legume. Uneori Olanna o ruga să ducă nişte porumb la măcinat la moara din apropiere.

Ugwu fură o parte din laptele şi zahărul pe care stăpânul le aducea de la minister, le puse în cutii vechi de conservă şi i le dădu ei. Ea spuse „mulţumesc“, dar nu păru impresionată, aşa că, în mijlocul unei seri arzătoare, el se strecură în camera Olannei şi turnă puţină pudră de talc parfumată într-o bucăţică de hârtie. Trebuia s-o impresioneze cu ceva. Eberechi o mirosi şi se dădu cu puţin talc pe gât, apoi spuse:

– Nu ţi-am cerut să-mi aduci talc.

Ugwu râse. Se simţi, pentru prima dată, complet relaxat în prezenţa ei. Ea îi povesti despre cum părinţii ei o împinseseră în camera ofiţerului aflat în vizită, şi el o ascultă ca şi cum n-ar mai auzit istoria niciodată.

– Avea o burtă mare, spuse ea pe un ton detaşat. A făcut-o repede, şi pe urmă mi-a spus să mă aşez pe el. A adormit, iar eu am vrut să mă scol de acolo, dar el s-a trezit şi mi-a spus să rămân unde eram. N-am putut să dorm, aşa că toată noaptea m-am uitat la saliva care îi curgea din colţul gurii.

Ugwu se uită într-o parte. Era furios că ea trecuse prin toate astea, şi se simţi furios faţă de sine însuşi pentru că în timpul povestirii şi-o imaginase goală şi se excitase. În zilele care urmară se gândi la el şi la Eberechi în acelaşi pat, ce diferit ar fi fost de experienţa ei cu colonelul. Ar fi tratat-o cu respectul care i se cuvenea şi ar fi făcut numai ce-i plăcea ei, numai ce voia ea să-i facă. I-ar fi arătat poziţiile pe care le văzuse în *Manualul concis pentru cupluri* al stăpânului, la Nsukka. Volumul subţire fusese înghesuit într-un colţ prăfuit al bibliotecii din cabinet, şi, prima oară când Ugwu îl văzuse în timp ce făcea curăţenie, îl răsfoise grăbit, trecând peste schiţele în creion care păreau cumva încă mai excitante, pentru că erau ireale. Mai târziu îşi dădu seama că stăpânul probabil uitase de existenţa cărţii, aşa că o luă cu el în pavilionul servitorilor ca s-o studieze timp de câteva nopţi. Se gândise să încerce câteva dintre poziţii cu Chinyere, dar n-o făcuse niciodată: era ceva în tăcerea sistematică a vizitelor ei nocturne care făcea orice inovaţie imposibilă. Îşi dori enorm să fi luat cartea cu el de la Nsukka. Voia să-şi amintească unele detalii mai delicate, ce făcea femeia cu mâinile, de pildă, în poziţia „pe o parte pe la spate". Căută în dormitorul stăpânului şi se simţi stupid pentru că ştia că manualul n-avea cum să fie acolo. Apoi îl cuprinse o tristeţe adâncă când îşi dădu seama cât de puţine cărţi se aflau pe masă, în întreaga casă.

Ugwu îi pregătea micul dejun lui Baby, iar stăpânul făcea o baie, când Olanna începu să strige din sufragerie. Radioul era dat foarte tare. Ea ieşi în curte, alergând spre coşmelia băii, cu aparatul în mână:

– Odenigbo! Odenigbo! Tanzania ne-a recunoscut!

Stăpânul ieşi cu prosopul umed abia legat în jurul taliei, cu pieptul acoperit de păr ud cârlionţat. Faţa lui zâmbitoare arăta comic fără ramele groase ale ochelarilor.

– *Gini?* Poftim?

– Tanzania ne-a recunoscut! spuse Olanna.

– Ah! zise stăpânul, şi se îmbrăţişară şi se sărutară, îşi lipiră feţele una de alta, ca şi cum ar fi vrut să inspire fiecare respiraţia celuilalt.

Apoi stăpânul luă radioul şi căută postul.

– Hai să fim siguri. Să auzim şi de la alţii.

Vocea Americii vorbea despre asta, la fel şi postul naţional francez, de unde Olanna traduse: Tanzania era prima ţară care recunoscuse

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

existenţa statului independent Biafra. În sfârşit, Biafra exista. Ugwu o gâdilă pe Baby, şi ea râse.

– Nyerere[1] va rămâne în istorie ca un om al adevărului, spuse stăpânul. Bineînţeles, sunt multe alte ţări care ar vrea să ne recunoască, dar n-o fac din cauza Americii. America e de vină!

Ugwu nu înţelegea prea bine de ce era America de vină pentru că alte ţări nu recunoşteau Biafra – el credea că, de fapt, Anglia era de vină –, dar în după-amiaza aceea îi repetă lui Eberechi cuvintele stăpânului ca şi cum ar fi fost ideea lui. Era arşiţă, şi o găsise adormită pe un covoraş în umbra terasei lor.

– Eberechi, Eberechi, o chemă el.

Ea se ridică în capul oaselor cu expresia aceea îmbufnată a celor treziţi brusc din somn. Dar zâmbi când îl văzu.

– Domnule învăţător, aţi terminat pe ziua de azi?

– Ai auzit că Tanzania ne-a recunoscut?

– Da, da. Eberechi se frecă la ochi şi râse, cu un hohot fericit care îl făcu pe Ugwu şi mai fericit.

– America e de vină că multe alte ţări nu ne recunosc, spuse el.

– Da, încuviinţă ea. Şedeau alături pe trepte. Azi am mai primit nişte veşti bune. Mătuşa mea a fost făcută reprezentant local al Caritas. A spus că o să-mi dea o slujbă la centrul de distribuire a ajutoarelor din biserica Sfântul Ioan. Asta înseamnă că o să primesc porţie dublă de batog!

Ea întinse mâna şi îl ciupi jucăuşă de pielea cefei, cu un gest blând. El o privi. Nu voia doar să-i strivească fundul gol, voia, de asemenea, să se trezească lângă ea şi să ştie că avea s-o aibă lângă el în fiecare zi, voia să stea de vorbă cu ea şi să-i audă râsul. Nu semăna deloc cu Chinyere, care îi fusese dragă pentru clipele de plăcere pe care i le oferise, ci mai degrabă cu o Nnesinachi în carne şi oase, la care ajunsese să ţină pentru ceea ce spunea şi făcea, nu pentru ceea ce îşi imagina el că ar face şi ar spune. Simţea că înţelegerea propriilor sentimente îl umplea de bucurie şi ar fi vrut să-i spună, iar şi iar, că o iubea. O iubea. Dar n-o făcu. Stătură acolo, lăudară Tanzania, discutară despre batog şi vorbeau încă oarecum la întâmplare, când un Peugeot 403 se repezi de-a curmezişul străzii. Întoarse, scrâşnind zgomotos, de parcă şoferul ar fi vrut să impresioneze, şi se opri în faţa casei. Pe maşină scria grosolan, de mână, cu vopsea roşie: „ARMATA BIAFREI". Un soldat ţinând în mână o puşcă ieşi din maşină, îmbrăcat într-o uniformă atât de ţeapănă, încât în faţă i se vedeau liniile unde fusese călcată. Eberechi se ridică în timp ce el se îndreptă spre ei.

---

[1] Julius Nyerere (1922–1999), primul preşedinte (1964–1985) al Tanzaniei independente (n.tr.)

– Bună ziua, spuse ea.

– Tu eşti Eberechi?

Ea dădu din cap.

– E vorba despre fratele meu? S-a întâmplat ceva cu fratele meu?

– Nu, nu. Omul avea pe faţă un zâmbet lasciv, de cunoscător, care îi displăcu lui Ugwu automat. Te cheamă maiorul Nwogu. E în barul din josul străzii.

– Oh! Eberechi rămase cu gura căscată, cu mâna pe piept. Vin, vin imediat.

Se întoarse şi fugi înăuntru. Ugwu se simţi trădat de bucuria ei. Soldatul îl privea ţintă.

– Bună ziua, zise Ugwu.

– Cine eşti tu? întrebă soldatul. Lucrezi undeva?

– Sunt învăţător.

– Învăţător? *Onye nkuzi?*

Soldatul îşi vântură puşca înainte şi înapoi.

– Da, răspunse Ugwu în engleză. Organizăm clase în cartier şi îi învăţăm pe cei mici idealurile cauzei noastre. Ugwu spera că engleza lui suna ca a Olannei; spera, de asemenea, că tonul lui afectat avea să facă pe soldat să nu-i mai pună alte întrebări.

– Ce clase? întrebă soldatul, mai mult bâiguind. Părea impresionat şi suspicios în acelaşi timp.

– În special educaţie civică, matematică şi engleză. Ministrul mobilizării ne-a ajutat în eforturile noastre.

Soldatul se holbă la el.

Eberechi ieşi în fugă din casă; avea un strat subţire de pudră pe faţă, sprâncenele înnegrite şi un ruj ţipător pe buze.

– Să mergem, i se adresă ea soldatului. Apoi se aplecă şi îi şopti lui Ugwu: Mă întorc. Dacă întreabă cineva de mine, te rog spune-le că m-am dus să iau ceva de la Ngozi.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Bine, domnule învăţător. La revedere! spuse soldatul, şi lui Ugwu i se păru că vede în ochii lui o sclipire de triumf, prostul ăla fără şcoală.

Nu putu suporta să se uite cum plecau amândoi; îşi examină unghiile de la mâini. Amestecul de durere, confuzie şi stânjeneală îl făcea să se simtă sleit. Nu-i venea a crede că Eberechi tocmai îl rugase să mintă pentru ea în timp ce fugea să se vadă cu un bărbat despre care nu-i vorbise niciodată. Traversă strada abia târându-şi picioarele. Tot ce făcu în restul zilei fu înecat într-o stare de amăreală sufletească, şi se gândi de mai multe ori să se ducă la barul din josul străzii ca să vadă ce se petrecea acolo.

Era întuneric când Eberechi ciocăni la uşa din spate.

– Ştii că au schimbat deja numele barului? spuse ea râzând. Acum se numeşte Tanzania!

El se uită la ea şi nu spuse nimic.

– Oamenii cântau muzică tanzaniană şi dansau, şi un om de afaceri a venit şi a comandat pui şi bere pentru toată lumea, spuse ea.

Gelozia lui era viscerală; îi pusese un nod în gât şi încerca să-l sugrume.

– Unde e tanti Olanna? întrebă ea.

– Citeşte cu Baby, reuşi să spună Ugwu. Ar fi vrut s-o zgâlţâie până când ar fi aflat tot adevărul despre după-amiaza aceea, ce făcuse cu maiorul, de ce rujul îi dispăruse de pe buze.

Eberechi oftă.

– Ai cumva puţină apă? Mi-e sete. Am băut bere.

Lui Ugwu nu-i venea să creadă cât de relaxat şi de comod vorbea. Îi turnă nişte apă într-o cană, şi ea o bău încet.

– L-am întâlnit pe maior acum câteva săptămâni; m-a luat cu maşina când am fost la Orlu, dar n-am crezut că mă va ţine minte. E un om foarte drăguţ. Eberechi făcu o pauză. I-am spus că eşti fratele meu. Mi-a zis că o să aibă grijă să nu vină nimeni aici să te încorporeze.

Părea mândră de ceea ce realizase, şi Ugwu se simţi de parcă ea i-ar fi scos toţii dinţii din gură, unul câte unul.

Se întoarse cu faţa într-o parte. N-avea nevoie de nici un fel de favoruri din partea iubitului ei.

– Trebuie să fac curat, zise el cu rigiditate.

Ea mai bău o cană cu apă, apoi spuse:

– *Ngwanu;* ne vedem mâine, şi plecă.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ugwu încetă să traverseze strada la Eberechi. Îi ignora saluturile şi se mânia când ea îl privea cu ochi mari şi îl întreba: „Ce este, Ugwu? Cu ce te-am supărat?“ Până la urmă, ea încetă să-l mai întrebe sau să-i vorbească. Lui nu-i păsa. Şi totuşi, când auzea o maşină trecând pe stradă, se repezea să vadă dacă nu cumva era un Peugeot 403 al armatei biafrane. O văzu plecând dimineţile şi se gândi că poate ea şi maiorul îşi găsiseră un loc unde se întâlneau regulat, până când, într-o seară, ea veni să-i dea Olannei nişte batog. El deschise uşa şi luă pachetul fără un cuvânt.

– Ce fată drăguţă, *ezigbo nwa,* spuse Olanna. Probabil că o duce bine la centrul acela de ajutoare.

Ugwu nu spuse nimic. Afecţiunea din vocea Olannei îl jignise, ca şi felul în care Baby întreba când avea să mai vină tanti Eberechi să se joace cu ea. Ar fi vrut ca şi ele să se simtă la fel de trădate ca el. Avea să-i spună Olannei ce se întâmplase. Era adevărat că nu-i vorbise niciodată despre asemenea lucruri intime, dar simţea că putea s-o facă. Planifică totul cu grijă pentru vineri, ziua când stăpânul se ducea la barul Tanzania cu Special Julius, după muncă. Olanna o luase pe Baby să-i facă o vizită doamnei Muokelu şi, în timp ce le aştepta să se întoarcă, Ugwu plivi grădina şi se temu că povestea lui era derizorie. Olanna avea să râdă de el în felul acela răbdător în care râdea când stăpânul spunea ceva ridicol. Eberechi nu-i vorbise niciodată despre sentimentele ei faţă de el, până la urmă. Dar cu siguranţă nu putea să pretindă că nu ar şti ce simţea el pentru ea. Era o cruzime din partea ei să-i arunce în faţă povestea aceea cu iubitul ei ofiţer, chiar şi dacă nu i-ar fi împărtăşit simţămintele.

Ugwu se îmbărbătă şi intră în casă când o auzi pe Olanna. Erau în sufragerie, Baby şedea pe duşumea şi desfăcea ceva împachetat într-un ziar vechi.

– Bună ziua, doamnă, spuse Ugwu.

Olanna se întoarse să-l privească, şi expresia goală a ochilor ei îl luă prin surprindere. Ceva era în neregulă. Poate descoperise că îi dăduse o parte din laptele condensat lui Eberechi. Dar ochii ei erau prea goi, prea lipsiţi de adâncime, ca să fi fost doar mânioasă din cauza furtişagului lui de acum câteva săptămâni. Se întâmplase ceva foarte rău. Oare Baby era din nou bolnavă? Ugwu îi aruncă o privire lui Baby, care era ocupată cu ambalajul din ziar. Stomacul i se strânse în aşteptarea veştii proaste.

– Doamnă? S-a întâmplat ceva?

– Mama stăpânului tău a murit.

Ugwu veni mai aproape, căci cuvintele ei se solidificaseră, rămăseseră suspendate ca nişte obiecte deasupra capului lui, fără ca el să le poată atinge. Îi trebuiră câteva clipe ca să înţeleagă.

– Vărul lui a trimis vorbă, spuse Olanna. Au împuşcat-o în Abba.

– *Hei!*

Ugwu îşi puse mâna pe cap şi se strădui să-şi aducă aminte cum arăta mama ultima oară când o văzuse, stând dreaptă lângă arborele de cola, refuzând să plece din casa ei. Reuşi doar să-şi amintească imaginea ei tulbure în Nsukka desfăcând o păstaie de piper. Ochii i se umplură de lacrimi. Se întrebă despre ce nenorociri avea să mai audă. Poate că barbarii aceia îşi făcuseră cuib şi în satul lui; poate că o omorâseră şi pe mama lui.

Când stăpânul veni acasă şi se duse în dormitor, Ugwu nu ştiu prea bine dacă să se ducă după el sau să-l aştepte să iasă. Se hotărî să aştepte. Aprinse soba cu petrol şi-i pregăti mâncarea lui Baby. Ar fi vrut să nu-i fi displăcut atâta supele intens mirositoare ale mamei.

Olanna intră în bucărărie.

– De ce ai aprins soba cu petrol? se răsti ea. *I na-ezuzu ezuzu?* Nu te duce capul? Nu ţi-am spus să nu risipeşti petrolul?

Ugwu fu uimit.

– Dar, doamnă, mi-aţi spus să-i fac lui Baby mâncarea pe sobă!

– Nu-i adevărat! Du-te şi aprinde focul în curte!

– Îmi pare rău, doamnă.

Dar ea chiar asta îi spusese; numai Baby mânca acum de trei ori pe zi – ei ceilalţi mâncau doar de două ori –, şi Olanna îl rugase să-i prepare mâncarea pe soba cu petrol pentru că fumul de la foc o făcea pe Baby să tuşească.

– Ştii cât costă petrolul lampant? Dacă tu nu plăteşti pentru lucrurile pe care le foloseşti crezi că poţi face cu ele ce vrei? Oare lemnele de foc nu sunt un lux în satul tău?

– Iertaţi-mă, doamnă.

Olanna se aşeză pe un bloc de ciment din curte. Ugwu făcu focul şi termină de preparat mâncarea pentru Baby. Ştia că Olanna îl privea.

– Stăpânul tău nu vrea să-mi vorbească, spuse ea.

În tăcerea prelungită care urmă, Ugwu se simţi cuprins de un sentiment inconfortabil de intimitate; ea nu-i vorbise niciodată despre stăpân în felul acesta.

– Îmi pare rău, doamnă, zise el şi se aşeză lângă ea.

Ar fi vrut să-i pună mâna pe spate ca s-o consoleze, dar nu putu, aşa că îşi ţinu mâna suspendată, la câţiva centimetri deasupra ei, până când ea oftă, se ridică şi intră în casă.

Stăpânul ieşi să se ducă la toaletă.

– Doamna mi-a spus ce s-a întâmplat, domnule, zise Ugwu. *Ndo.* Îmi pare rău.

– Da, da, spuse stăpânul, şi porni iute mai departe.

Ugwu simţi că vorbiseră prea puţin; i se părea că moartea mamei cerea mai multe cuvinte, mai multe gesturi, mai mult timp petrecut împreună. Dar stăpânul abia dacă se uitase la el. Iar când, mai târziu, Special Julius veni să-i spună *ndo,* fu la fel de concis şi de brutal.

– În mod cert trebuie să ne aşteptăm la pierderi de vieţi omeneşti. Moartea este preţul libertăţii noastre, spuse el.

Se ridică brusc şi se întoarse în dormitor, lăsând-o pe Olanna să clatine din cap în faţa lui Special Julius, cu ochii plini de lacrimi.

Ugwu crezu că stăpânul nu avea să se ducă la muncă a doua zi, dar el făcu baie mai devreme decât de obicei. Nu-şi bău ceaiul şi nu se atinse de feliile de batată pe care Ugwu i le încălzise, rămase de la cină. Şi nu-şi băgă cămaşa în pantaloni.

– Nu te poţi duce pur şi simplu să treci în Biafra II[1], Odenigbo, spuse Olanna, în timp ce mergea după el spre maşină.

Stăpânul dădu la o parte frunzele de palmier de pe automobil. Olanna continuă să vorbească, dar Ugwu n-o mai auzi, în timp ce stăpânul se aplecă tăcut deasupra motorului. Se urcă în maşină şi plecă, făcându-le uşor cu mâna. Olanna fugi după el pe stradă. Pentru o clipă, Ugwu avu ideea absurdă că ea alerga după maşina stăpânului, dar

---

[1] Una dintre cele patru regiuni în care era împărţită Biafra din punct de vedere strategic în timpul războiului. Biafra II includea regiunea în care era situată Abba. (n.tr.)

Olanna se întoarse şi spuse că-l rugase pe Special Julius să meargă după el şi să-l aducă înapoi.

– A spus că trebuie să se ducă s-o înmormânteze. Dar drumurile sunt ocupate. Drumurile sunt ocupate, repetă ea. Ochii ei erau fixaţi pe poarta de la intrare. La fiecare sunet pe care-l auzea – un camion care zdrăngănea pe stradă, o vrabie ciripind, plânsetul unui copil –, alerga de pe terasă să se uite în lungul drumului. Un grup de oameni înarmaţi cu cuţite mari trecu prin faţa curţii, cântând. Şeful lor avea o singură mână.

– Doamnă învăţătoare! Bravo! strigă unul dintre ei când o văzu pe Olanna. Ne ducem să-i căutăm pe spioni! Ne ducem să-i facem praf!

Aproape că trecuseră toţi, când Olanna sări în sus şi strigă:

– Vă rog, uitaţi-vă şi după soţul meu. E într-un Opel albastru.

Unul dintre ei se întoarse şi-i făcu cu mâna cu o privire uşor nedumerită.

Ugwu simţea dogoarea după-amiezii strălucitoare chiar şi sub acoperişul terasei. Baby se juca desculţă în curte. Limuzina americană a lui Special Julius intră în curte, şi Olanna sări de la locul ei.

– Nu s-a întors? întrebă Special Julius din maşină.

– Nu l-ai văzut, nu? murmură Olanna.

Special Julius arăta îngrijorat.

– Dar cine i-a spus lui Odenigbo că poate să treacă în regiunea ocupată? Cine i-a spus?

Ugwu ar fi vrut ca omul să tacă din gură. N-avea nici un drept să-l critice pe stăpân, şi, în loc să stea acolo cu haina lui urâtă, putea să se întoarcă şi să-l caute ca lumea.

După ce Special Julius plecă, Olanna se aşeză, se aplecă înainte şi-şi prinse capul în mâini.

– Vreţi puţină apă, doamnă? întrebă Ugwu.

Ea clătină din cap. Ugwu privi cum soarele apunea. Întunericul coborî iute, brutal; ziua trecea brusc în noapte.

– Ce mă fac? întrebă Olanna. Ce mă fac?

– Stăpânul o să se întoarcă, doamnă.

Dar stăpânul nu se întoarse. Olanna rămase pe terasă până după miezul nopţii, cu capul sprijinit de zid.

27

Richard se afla la masă când sună soneria. Dădu radioul mai încet şi-şi aranjă din nou colile de scris, apoi merse să deschidă. În faţa lui stătea Harrison, cu fruntea, gâtul, braţele şi picioarele de la pantalonii scurţi în jos, toate înfăşurate în bandaje însângerate.

Vederea roşului îl aduse pe Richard pe punctul să leşine.

– Harrison! Dumnezeule mare! Ce ţi s-a întâmplat?

– Bună ziua, domnule.

– Ai fost atacat? întrebă Richard.

Harrison intră, îşi puse jos geanta jerpelită şi începu să râdă. Richard se holbă la el. Când Harrison îşi ridică mâinile să-şi desfacă faşele însângerate de pe cap, Richard spuse:

– Nu, nu-i nevoie. Nu-i nevoie. Îl chem imediat pe şofer şi mergem la spital.

Harrison îşi smulse bandajul. N-avea nimic la cap – nici o rană, nici un semn care să arate de unde ar fi ţâşnit sângele.

– Era sfeclă, domnule, spuse Harrison, şi râse din nou.

– Sfeclă?

– Da, domnule.

– Adică nu e sânge?

– Nu, domnule.

Harrison înaintă în sufragerie şi se îndreptă să-şi ia poziţia de drepţi în colţ, dar Richard îi făcu semn să se aşeze. Harrison luă loc pe marginea scaunului. Pe măsură ce vorbea, zâmbetul îi dispărea de pe faţă.

– Vin din satul meu, domnule. N-am spus la nimeni că o să cadă în curând pentru că nu vreau să zică lumea că sunt sabotor. Dar toţi ştiu

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRAR

că barbarii sunt aproape. Chiar acum două zile am auzit bombe, dar consiliul satului a spus că sunt trupele noastre care fac exerciţii. Aşa că am dus familia mea şi caprele la o casă undeva foarte departe. Apoi am luat spre Port Harcourt, pentru că nu ştiam ce s-a întâmplat cu stăpânul. Chiar am trimis un mesaj cu şoferul domnului profesor Blyden acum multe săptămâni.

– N-am primit nici un mesaj.

– Un prost, murmură Harrison şi apoi continuă: Am muiat hainele în suc de sfeclă proaspătă şi am spus că sunt supravieţuitor al atacului aerian. Numai aşa miliţia m-a lăsat să urc în camion. Numai bărbaţii răniţi pot să meargă împreună cu femeile şi cu copiii.

– Şi ce s-a întâmplat în Nsukka? Cum ai plecat?

– Acum mai multe luni, domnule. Când am auzit bombele, am împachetat lucrurile dumneavoastră şi am îngropat manuscrisul într-o cutie în grădină, lângă floarea care Jomo a plantat-o ultima dată.

– Ai îngropat manuscrisul?

– Da, domnule, pentru că altfel îl luau de la mine pe drum.

– Da, bineînţeles, spuse Richard. Fusese o prostie să spere că Harrsion ar fi putut aduce *În vremea vaselor de bronz* cu el. Şi cum te-ai descurcat?

Harrison clătină din cap.

– Foamea e tare rea, domnule. Familia mea urmăreşte caprele.

– Urmăreşte caprele?

– Ca să vadă ce mănâncă, şi apoi culeg plantele, le fierb şi dau copiilor să bea. Ca să nu facă kwashiorkor[1].

– Aha, murmură Richard. Acum du-te în pavilionul servitorilor şi fă o baie.

– Da, domnule.

Harrison se ridică.

– Şi ce ai de gând să faci acum?

– Poftim?

– Ai de gând să te întorci în satul tău?

Harrison se chinuia să-şi desfacă bandajul de la mână, plin de sânge fals.

---

[1] Distrofie cauzată de malnutriţia proteică (n.tr.)

– Nu, domnule. Aştept să se termine războiul ca să vă fac din nou mâncare.

– Desigur, spuse Richard. Era bine că doi dintre servitorii lui Kainene intraseră în armată şi că numai Ikejide rămăsese cu ei.

– Dar, domnule, oamenii spune că Port Harcourt va cădea curând. Barbarii vin cu multe nave din Anglia. Bombardează deja în jurul oraşului.

– Du-te şi fă o baie, Harrison.

– Da, domnule.

După ce Harrison plecă, Richard dădu radioul mai tare. Îi plăcea cadenţa vocii cu intonaţie arabă a crainicului de la Radio Kaduna, dar nu-i plăcu siguranţa triumfătoare cu care spunea: „Port Harcourt a fost eliberat! Port Harcourt a fost eliberat!“ În ultimele două zile anunţaseră repetat căderea oraşului. La fel făcuse şi Radio Lagos, deşi cu ceva mai puţină jubilaţie. BBC vestea şi el că iminenta cădere a Port Harcourtului însemna căderea Biafrei; Biafra avea să-şi piardă singurul port funcţional, aeroportul, controlul asupra petrolului.

Richard scoase dopul de bambus din gâtul sticlei de pe masă şi-şi turnă un pahar. Lichidul roz îi împrăştie o căldură plăcută în vene. Se simţea copleşit de emoţii – uşurare că Harrison era în viaţă, dezamăgire că manuscrisul lui rămăsese îngropat în Nsukka, nelinişte în legătură cu soarta oraşului. Înainte să-şi toarne al doilea pahar, Richard citi ce scria pe etichetă: „Republica Biafra, Ministerul Cercetării şi Producţiei, vin de Xeres Nene, 45%“. Richard sorbi încet. Madu adusese două cutii ultima oară când venise pe la ei, glumind că lichiorul fabricat local şi vândut în sticle vechi de bere era o metodă de sprijin pentru câştigarea războiului.

– Cei de la Ministerul Cercetării şi Producţiei susţin că Ojukwu bea aşa ceva, deşi mă îndoiesc, spusese Madu. Eu beau numai din cel limpede, pentru că nu am încredere în culoarea asta.

Lipsa de respect a lui Madu, care-l numea întotdeauna Ojukwu pe Excelenţa Sa, îl deranja pe Richard, dar nu spusese nimic, pentru că nu voia să vadă pe faţa lui Madu acel zâmbet dispreţuitor şi amuzat pe care îl avea atunci când îi spunea lui Kainene: „Benzina noastră e de fapt un amestec de petrol lampant şi ulei de palmier“, sau: „Am inventat un *ogbunigwe* zburător“, sau: „Ai noştri au fabricat o maşină blindată din fier vechi". În aceste cazuri, „noi" sugera de fapt excludere. Sublinierea lui intenţionată, vocea joasă cu care îl pronunţa însemnau că Richard nu făcea parte dintre „noi"; vizitatorii nu aveau aceleaşi drepturi ca stăpânii casei.

Aşa că, în urmă cu câteva săptămâni, Richard rămăsese dezorientat când Kainene îi spusese:

– Madu te roagă să scrii ceva pentru Ministerul Propagandei. O să-ţi procure un permis special şi benzină ca să poţi să călătoreşti. Şi o să trimită articolele tale reprezentanţilor noştri oficiali din străinătate.

– Dar de ce eu?

Kainene ridică din umeri.

– De ce nu?

– Omul ăsta mă urăşte.

– Nu fi atât de dramatic! Cred că au nevoie de persoane care au fost aici de la început şi care se pricep la scris, ca să poată relata şi despre altceva decât despre numărul biafranilor morţi.

La început, expresia „persoană care a fost aici de la început" îl entuziasmase pe Richard. Dar curând fu cuprins de îndoieli; fusese de fapt expresia lui Kainene, nu a lui Madu. Madu îl considera un străin, motiv pentru care îl şi credea poate bun la aşa ceva. Când Madu îl sună şi îl întrebă dacă acceptă, Richard refuză.

– Te-ai gândit bine? întrebă Madu.

– Nu m-ai fi rugat să fac asta dacă nu eram alb.

– Bineînţeles că te-am rugat pentru că eşti alb. Lumea o să ia mai în serios ceea ce scrii pentru că eşti alb. Uite ce este, nu poţi spune că ăsta e războiul tău. Nu e cauza ta. Guvernul tău te poate evacua în două minute dacă soliciţi aşa ceva. Aşa că nu e suficient să fluturi crengi rupte din copaci şi să strigi „Ura!" ca să arăţi că sprijini Biafra. Dacă vrei într-adevăr să contribui cu ceva, ăsta este modul de a o face. Lumea trebuie să afle adevărul despre ceea ce se întâmplă aici, pentru că nu poate pur şi simplu să stea mută în timp ce noi murim. O să-l creadă pe un alb care trăieşte în Biafra şi care nu e jurnalist de profesie. Poţi scrie despre cum continuăm să rezistăm şi să învingem chiar şi când MIG-urile nigeriene şi IL-urile şi L-Delfin-urile[1] pilotate de ruşi şi de egipteni ne bombardează în fiecare zi, şi despre cum unii dintre ei folosesc avioane de marfă şi pur şi simplu rostogolesc bombe peste femei şi copii, şi despre cum englezii şi sovieticii au făcut o alianţă diavolească livrând tot mai multe arme Nigeriei, şi despre cum americanii au refuzat să ne ajute, şi despre cum avioanele cu ajutoare intră în ţară noaptea, fără lumini, pentru că nigerienii le-ar doborî în timpul zilei...

---

[1] MIG-17, avion de război rusesc, folosit în toate statele membre ale Pactului de la Varşovia la sfârşitul anilor 1950 şi începutul anilor 1960. A fost exportat în numeroase ţări,

Madu se opri ca să-şi tragă răsuflarea, şi Richard spuse:

– Bine, sunt de acord. În cap îi răsuna expresia lui Madu „nu pot pur şi simplu să stea tăcuţi în timp ce noi murim".

Primul său articol fu despre căderea oraşului Onitsha. Scrise despre cum nigerienii încercaseră de mai multe ori să captureze acest oraş străvechi, dar biafranii îl apăraseră cu mult curaj, cum sute de romane de succes fuseseră publicate acolo înainte de război, cum fumul gros şi întunecat din podul Niger se ridicase în aer ca o elegie a rezistenţei sfidătoare. Descrise biserica catolică a Sfintei Treimi, în care soldaţii din divizia a doua a armatei nigeriene îşi făcuseră întâi nevoile pe altar înainte de a omorî două sute de civili şi reproduse cuvintele pronunţate cu calm de către un martor ocular: „Barbarii sunt oameni care îl pângăresc pe Dumnezeu. O să-i învingem".

În timp ce scria, se simţi ca şi cum ar fi fost din nou elev şi i-ar fi scris mătuşii Elizabeth sub supravegherea directorului şcolii. Richard şi-l amintea limpede, cu tenul lui pătat, cum numea ştiinţa „o mizerie", cum îşi mânca porridge-ul plimbându-se prin sala de mese pentru că aşa pretindea el că fac gentlemenii. Richard încă nu ştia ce urâse mai tare în vremea aceea, faptul că erau siliţi să scrie scrisori acasă sau faptul că erau supravegheaţi în timp o făceau. Şi nu-şi dădea seama ce

---

mai ales în ţări nealiniate sau aliate cu URSS din Asia şi Africa. Cel puţin 24 de asemenea aparate de zbor se aflau în dotarea armatei nigeriene în timpul războiului civil.

IL-28, primul bombardier rusesc care a intrat în producţie de masă. A fost exportat în numeroase ţări, unul dintre primii cumpărători fiind armata egipteană. Şase asemenea avioane, toate pilotate de egipteni, au fost folosite de nigerieni în cursul războiului civil.

Aero L-29 Delfin, avion militar de antrenament fabricat în Cehoslovacia, folosit de statele membre ale Pactului de la Varşovia în anii 1960. A intrat în dotarea forţelor armate egiptene şi a celor nigeriene.

Se ştie că piloţii mercenari egipteni bombardau adeseori în Biafra ţinte civile în locul celor strict militare. (n.tr.)

îi displăcea mai mult acum, faptul că şi-l imagina pe Madu ca supraveghetor sau faptul că înţelegea cât de mult conta ce credea Madu despre el. Câteva zile mai târziu, Madu îi trimise un bilet: „Articolul era foarte bine scris (poate ceva mai puţine înflorituri data viitoare?) şi a fost trimis în Europa“. Caligrafia lui Madu era aplecată spre dreapta, şi, în antetul colii de hârtie, „nigeriană“ din „Armata nigeriană“ fusese tăiat cu stiloul şi deasupra fusese scris, în grabă, „BIAFREI“, cu litere mari de tipar. Dar mesajul lui Madu îl convinse pe Richard că luase o hotărâre bună. Se închipui un tânăr Winston Churchill descriind bătălia lui Kitchener de la Omdurman[1], o bătălie între forţe inegale, cu excepţia faptului că, spre deosebire de Churchill, el era de partea învingătorului moral.

Acum, după mai multe săptămâni şi mai multe articole, simţea că făcea parte din sistem. Era plăcut impresionat văzând cum crescuse în ochii şoferului, care se repezea să-i deschidă uşa deşi el îi spusese că nu era nevoie. Se bucura văzând cât de repede se transformau privirile suspicioase cu care apărătorii civili îi examinau permisul special în zâmbete largi atunci când îi saluta în ibo, cât de dispuşi erau oamenii să-i răspundă la întrebări. Se simţea bine adoptând o atitudine de superioritate faţă de jurnaliştii străini, vorbindu-le vag despre rădăcinile războiului – consecinţele grevei naţionale, recensământul şi haosul din Regiunea de Vest – şi ştiind în tot acest timp că ei habar n-aveau despre ce vorbea.

Dar avu cea mai profundă satisfacţie când ajunse să-l întâlnească pe Excelenţa Sa la montarea unui spectacol în Owerri. Un raid aerian zdruncinase toate storurile de la ferestrele sălii, şi briza serii ducea cu ea o parte din replicile actorilor. Richard avea un loc la câteva rânduri în spatele Excelenţei Sale şi, la finalul piesei, un director din Ministerul Mobilizării le făcu cunoştinţă. Strângerea solidă de mână, acel „Mulţumesc pentru tot ceea ce faceţi", spus cu vocea blândă, cu accent de Oxford, îl umplură pe Richard de un profund calm interior. Deşi mesajul politic al piesei i se păruse prea strident, nu vorbi despre asta. Fu de aceeaşi părere cu Excelenţa Sa: spectacolul fusese minunat, absolut minunat.

---

[1] Bătălia de la Omdurman (2 septembrie 1898) a fost una dintre victoriile hotărâtoare ale englezilor în aşa-numitul „război mahdist“ (1898–1899), care a avut ca scop eliberarea Sudanului de sub controlul mişcării antiegiptene conduse iniţial de predicatorul Muhammad Ahmad (autoproclamat Mahdi, salvatorul Islamului) şi apoi de către succesorul său Abdullah al-Taashi. Ţara se aflase până în 1885 sub dominaţie egipteană şi, cum Egiptul devenise protectorat britanic în 1882, Sudanul a fost declarat în 1899 condominium anglo-egiptean, statut pe care şi l-a menţinut până la proclamarea independenţei la 1 ianuarie 1956.

Winston Churchill a participat la bătălia de la Omdurman în calitate de membru al unei unităţi de husari a armatei britanice (conduse de baronul Herbert Kitchener), fiind de asemenea corespondent de război al ziarului *Morning Post*. În 1899, el a publicat o carte despre recucerirea Sudanului, *Războiul fluviului*. (n.tr.)

Îl auzea pe Harrison în bucătărie. Căută frecvenţa Radio Biafra, ascultă sfârşitul unui anunţ despre cum forţele inamice erau încolţite în Oba[1] şi apoi închise aparatul de radio. Îşi turnă ceva de băut într-un pahar şi-şi reciti ultima propoziţie. Scria despre Comandoul de Forţe Speciale, despre cât de admiraţi şi de iubiţi erau de către civili, dar faptul că-i displăcea comandantul lor, un mercenar german[2], făcea ca textul să pară rigid, artificial. Vinul îi intensifică anxietatea în loc să i-o aplaneze. Richard se ridică, luă receptorul şi îl sună pe Madu.

– Richard, spuse Madu. Ai noroc. Abia am intrat în casă.

– Ai vreo veste despre Port Harcourt?

– Veste?

– E ameninţat? Au fost nişte bombardamente în Rumuokwurusi, nu?

– Ah, avem informaţii din surse sigure că nişte sabotori au pus mâna pe câteva obuze. Crezi că, dacă barbarii ar fi într-adevăr aproape, ar bombarda aşa, numai în joacă?

Tonul amuzat al vocii lui Madu îl făcu pe Richard să se simtă brusc ridicol.

– Scuză-mă de deranj, m-am gândit doar...

Vocea îi pieri.

– Nici o problemă. Salut-o pe Kainene din partea mea când se întoarce, spuse Madu şi închise.

Richard dădu paharul pe gât şi fu tentat să-şi mai toarne unul, dar decise să n-o facă. Împinse dopul înapoi în gâtul sticlei şi ieşi pe terasă. Marea era liniştită. Richard se întinse şi-şi trecu mâna repede prin păr, ca şi cum ar fi vrut să scuture din el presimţirea care-l apăsa. Dacă Port Harcourt cădea, asta ar fi însemnat pentru el pierderea oraşului pe care ajunsese să-l iubească, a oraşului în care iubea; ar fi pierdut o părticică din el însuşi. Dar Madu trebuia să aibă dreptate. Madu n-ar fi putut să se înşele în legătură cu un oraş care era pe punctul de a fi cucerit, în mod sigur nu cu oraşul în care trăia Kainene. Dacă el spusese că Port Harcourt nu era ameninţat, însemna că nu era.

---

[1] Oraş în nord-estul regiunii populate de etnia yoruba (sud-vestul Nigeriei) (n.tr.)

[2] E voba despre Rolf Steiner, militar german care s-a pus în slujba mai multor cauze în diferite conflicte ale epocii moderne, probabil nu din convingere, ci dintr-un temperament belicos. (n.tr.)

Richard se uită la reflexia ştearsă a siluetei sale în geamul uşii. Părea bronzat, părul îi arăta mai înfoiat, uşor dezordonat, şi Richard se gândi la cuvintele lui Rimbaud: „Eu este un altul".

Kainene râse când Richard îi povesti despre sucul de sfeclă al lui Harrison. Apoi îi atinse braţul şi-i spuse:

– Nu-ţi fie teamă, dacă ţi-a pus manuscrisul într-o cutie, o să fie apărat de termite.

Îşi scoase hainele în care fusese îmbrăcată şi se întinse languros, şi Richard admiră graţia subţiratică a spatelui ei arcuit. Se simţi tensionat de dorinţă, dar avea să aştepte până seara, după cină, după ce îşi vor fi întreţinut oaspeţii, după ce Ikejide se va fi retras. Aveau să iasă pe terasă, şi el avea să împingă masa la o parte, să se tolănească pe covorul moale şi să se întindă, gol, pe spate. Când ea avea să se aşeze pe el, ca o călăreaţă, el avea să-i ţină coapsele şi să privească spre cerul nopţii şi, în momentele acelea, avea să ştie ce înseamnă fericirea.

– Colin Williamson a trecut azi pe la mine pe la birou, spuse Kainene.

– Nu ştiam că s-a întors, zise Richard, şi îşi aminti de chipul ars de soare al lui Colin, de dinţii decoloraţi care i se întrezăreau când vorbea, prea des, despre cum părăsise el BBC-ul pentru că redactorii cu care lucra erau de partea Nigeriei.

– Mi-a adus o scrisoare de la mama, reluă Kainene.

– De la mama ta!

– I-a citit articolul din *Observer* şi l-a contactat să-l întrebe dacă se întorcea în Biafra şi dacă n-ar vrea să-i ducă o scrisoare fiicei ei în Port Harcourt. A fost uimită când el i-a spus că ne cunoaşte.

Richard fu încântat de felul cum ea spusese „ne".

– Părinţii tăi sunt bine?

– Bineînţeles că sunt: nimeni nu bombardează Londra. Mama zice că are coşmaruri cu mine şi cu Olanna murind, că se roagă tot timpul, că sunt implicaţi în campania „Salvaţi Biafra“ din Londra – ceea ce înseamnă că au trimis o mică donaţie. Kainene făcu o pauză şi îi înmână un plic. A reuşit să vâre nişte lire englezeşti în dublura unei felicitări. De-a dreptul impresionant. Mi-a trimis şi una pentru Olanna.

Richard citi repede scrisoarea. „Salutări lui Richard“ era singura referire la el, în josul foii de scris albăstrui. Vru s-o întrebe pe Kainene cum avea de gând să-i trimită scrisoarea Olannei, dar renunţă. Tăcerea înconjurase subiectul Olanna tot mai mult, cu fiecare lună, cu fiecare an care trecuse fără ca numele ei să fie pomenit. Când Kainene primise cele trei scrisori pe care Olanna le scrisese de la începutul războiului, nu spusese nimic, doar că le primise. Şi nu răspunsese la ele.

– O să trimit pe cineva săptămâna viitoare la Umuahia s-o ducă pe a Olannei, spuse Kainene.

El îi dădu scrisoarea înapoi. Tăcerea devenea neplăcută.

– Nigerienii vorbesc întruna despre Port Harcourt, începu el.

– N-o să cucerească Port Harcourtul. Avem aici cel mai bun batalion. Vocea lui Kainene sună destul de relaxată, dar în ochii ei el văzu o încordare neobişnuită, aceeaşi pe care o avusese când, cu luni în urmă, îl anunţase că voia să cumpere o casă neterminată în Orlu. Ea spusese atunci că era mai bine să deţii propiretăţi imobiliare decât bani gheaţă, dar el bănuise că, pentru ea, ar fi fost un adăpost de rezervă în caz că Port Harcourtul ar fi căzut. Pentru el, a lua în considerație căderea oraşului era o blasfemie. La sfârşit de săptămână, când mergeau în inspecţie să se asigure că muncitorii nu furau materialele de construcţie, Richard nu vorbea niciodată despre mutatul acolo, ca şi cum ar fi vrut să se absolve de acea blasfemie.

Şi nu-şi mai dorea să călătorească. Voia să păzească Port Harcourtul cu simpla sa prezenţă; i se părea că atâta timp cât se afla acolo, n-avea să se întâmple nimic. Dar diplomaţii biafrani din Europa îi ceruseră un articol despre aerodromul din Uli[1], aşa că Richard trebui să plece, cu inima îndoită, dimineaţă devreme, ca să se poată întoarce înainte de miezul zilei, când avioanele nigeriene atacau vehiculele de pe drumurile principale cu mitralierele. Pe strada Onikwe dădură peste un crater larg de obuz. Şoferul trase de volan ca să-l evite, şi Richard avu din nou presentimentul acela familiar, dar gândurile i se mai luminară când se apropie de Uli. Era prima dată când vizita această singură verigă de legătură a Biafrei cu restul lumii, această pistă uimitoare de avion unde mâncarea şi armele reuşeau să scape de bombardierele nigeriene. Se dădu jos din maşină, se uită la fâşia de macadam flancată de tufişuri dese şi se gândi la oamenii care făceau atât de multe cu atât de puţin. Un minuscul avion cu reacţie stătea nemişcat la capătul celălalt al pistei. Soarele dimineţii era fierbinte; trei oameni acopereau pista cu frunze de palmier, lucrând repede, asudaţi, împingând pe lângă ei roabe mari încărcate cu frunze. Richard se apropie să le spună:

---

[1] Oraş din statul Anambra, unde s-a aflat aeroportul naţional al Biafrăi în timpul războiului civil. (n.tr.)

– Bravo, *jisienu ike.*

Un funcţionar ieşi din clădirea nefinisată a terminalului din apropiere şi îi scutură mâna.

– Nu scrieţi prea mult! Nu ne trădaţi secretele!

– Bineînţeles că nu, spuse Richard. Îmi puteţi acorda un interviu?

Bărbatul se lumină la faţă, îşi îndreptă umerii şi spuse:

– Eu mă ocup de vamă şi de imigrări.

Richard îşi ascunse un zâmbet; oamenii întotdeauna se simţeau brusc importanţi când le cerea un interviu. Stătură de vorbă lângă pistă, şi, curând după ce omul se întoarse în clădire, un bărbat înalt şi blond ieşi de acolo. Richard îl recunoscu. Era contele von Rosen[1]. Arăta mai bătrân decât în fotografia pe care o văzuse Richard, mai aproape de şaptezeci decât de şaizeci de ani, dar îşi purta vârsta cu eleganţă; avea pasul lung şi bărbia dreaptă.

---

[1] Carl Gustav von Rosen (1909–1977), aviator suedez care a operat, de-a lungul timpului, numeroase zboruri în scop umanitar, adeseori foarte periculoase, în mai multe ţări aflate în război – în Etiopia atacată de Mussolini, între Londra şi Lisabona în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, în Biafra şi apoi încă o dată în Etiopia (unde a şi fost ucis). În Biafra, indignat de suferinţele la care era supusă populaţia civilă, von Rosen a cumpărat, cu ajutorul serviciilor secrete franceze, cinci mici avioane civile despre care ştia că fuseseră construite iniţial ca avioane de război, le-a dotat cu rachete, le-a vopsit în culori de camuflaj şi, împreună cu câţiva prieteni (doi biafrani şi doi suedezi), a format un mic escadron care şi-a propus să atace aeroporturile de unde nigerienii îşi lansau atacurile asupra populaţiei civile a Biafrăi. Timp de câteva zile, în mai 1969 (ulterior evenimentelor descrise în acest capitol), cele cinci avioane au bombardat aeroporturile deţinute de nigerieni în Port Harcourt, Enugu şi alte câteva localităţi mai mici şi au reuşit să distrugă

– Mi s-a spus că sunteţi aici şi am vrut să vă salut, spuse el, strângându-i mâna cu o mişcare la fel de fermă ca privirea sa verde. Tocmai am citit excelentul dumneavoastră articol despre Brigada de Băieţi a Biafrei.

– Îmi face plăcere să vă cunosc, domnule conte, spuse Richard.

Şi chiar îi făcea. Încă de când citise prima oară despre acest aristocrat suedez, care bombarda ţinte nigeriene cu micuţul său avion personal, îşi dorise să-l cunoască.

– Nişte oameni remarcabili, spuse contele, aruncând o privire către muncitorii care făceau tot posibilul pentru ca, de sus, pista de avion să arate ca un şir de copaci. O ţară remarcabilă.

– Da, încuviinţă Richard.

– Vă place brânza? întrebă contele.

– Brânza? Da, desigur.

Contele scotoci în buzunar şi scoase un pacheţel.

– O brânză cheddar excelentă.

Richard o luă şi încercă să-şi ascundă surpriza.

– Vă mulţumesc.

Contele scormoni din nou în buzunar, şi Richard se temu că avea să mai scoată vreo bucată de brânză. Dar von Rosen trase afară o pereche de ochelari şi şi-i puse la ochi.

– Mi s-a spus că soţia dumnevoastră este o ibo, una dintre femeile avute care au rămas aici ca să lupte pentru cauză.

Richard nu văzuse niciodată lucrurile în această lumină – Kainene să fi rămas aici pentru a lupta pentru cauză –, dar fu încântat că asta auzise contele şi, de asemenea, că i se spusese că el şi Kainene erau căsătoriţi. Brusc, fu copleşit de un sentiment acerb de mândrie gândindu-se la Kainene.

– Da. E o femeie extraordinară.

Urmă o pauză. Caracterul intim al micului cadou pe care i-l făcuse contele cerea un gest similar din partea lui, aşa că Richard îşi deschise jurnalul şi-i arătă contelui mai întâi o fotografie a lui Kainene, făcută lângă o piscină, cu o ţigaretă între dinţi, apoi fotografia unui vas de bronz.

---

trei dintre cele şase bombardiere IL-28 deţinute de forţele aeriene nigeriene şi mai multe avioane de război MIG-17. (n.tr.)

– Mai întâi m-am îndrăgostit de arta Ibo-Ukwu, şi apoi m-am îndrăgostit de ea, spuse el.

– Foarte frumoase, amândouă, comentă contele şi îşi scoase ochelarii să examineze fotografiile.

– Mergeţi în vreo misiune astăzi? întrebă Richard.

– Da.

– De ce faceţi asta, domnule?

Contele îşi puse ochelarii la loc.

– Am lucrat împreună cu luptătorii pentru libertate din Etiopia şi, înainte de asta, am dus cu avionul ajutoare în ghetoul din Varşovia, spuse el cu un zâmbet uşor, ca şi cum astfel ar fi răspuns la întrebare. Trebuie să mă duc. Mult succes în continuare.

Richard îl privi îndepărtându-se, ca un paj cu spatele drept, şi se gândi cât de diferit era de mercenarul german.

„Îi iubesc pe biafrani, îi spusese acesta, cu faţa lui roşie. Nu seamănă deloc cu cioroii ăia nenorociţi din Congo."

Stătuse de vorbă cu Richard în casa sa din mijlocul pădurii, bând dintr-o sticlă mare de whisky şi privind cum copilul pe care-l adoptase[1] – un băieţel frumos din Biafra – se juca pe podea cu o colecţie de şrapnele vechi. Richard se simţise iritat de afecţiunea uşor dispreţuitoare cu care îl trata pe copil şi de faptul că făcea o asemenea excepţie pentru biafrani. Era ca şi cum mercenarul considera că aici întâlnise, în sfârşit, negri care puteau să-i placă. Contele era altfel. Richard aruncă o ultimă privire micului aparat de zbor înainte să se urce în maşină.

La întoarcere, în apropiere de Port Harcourt, auzi răpăitul îndepărtat al mitralierelor. După puţin timp, zgomotul se opri. Dar Richard era neliniştit. Şi, când Kainene îi propuse a doua zi să meargă la Orlu ca să caute un alt tâmplar pentru casă, Richard îşi dori să nu trebuiască să se ducă. Două zile consecutive departe de Port Harcourt îl îngrijorau.

Casa cea nouă era înconjurată de anacardieri. Richard îşi aminti cât de deprimantă păruse atunci când o cumpărase Kainene – doar pe jumăatate terminată, cu straturi de mucegai verde pe pereţii nevăruiţi –,

---

[1] Rolf Steiner adoptase un copil de doi ani, pe care îl luase de lângă părinţii săi morţi într-un bombardament. (n.tr.)

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

cum muştele şi albinele care roiau deasupra fructelor de caju căzute din copac îi făcuseră greaţă. Proprietarul fusese directorul şcolii gimnaziale din apropiere. Acum, când şcoala fusese transformată în tabără de refugiaţi şi după ce soţia îi murise, omul se retrăgea spre interiorul ţării cu caprele şi cu copiii. Le repetă că „clădirea este în afara oricărui pericol, în afara oricărui pericol", până când Richard se întrebă cum de era posibil ca omul acesta să ştie de unde aveau să bombardeze nigerienii. Bungalow-ul avea un farmec discret – Richard fu nevoit să recunoască asta în timp ce inspectau camerele pustii, proaspăt văruite. Kainene angajă doi tâmplari din tabăra de refugiaţi, făcu nişte schiţe pe o bucată de hârtie şi, întoarsă în maşină, îi spuse lui Richard:

– Nu am încredere că o să facă o masă ca lumea.

În timp ce ieşeau din Orlu, se auzi deodată un ţiuit puternic. Şoferul opri brusc maşina, în mijlocul drumului, şi săriră toţi afară, în desişul verde de pe margine. Câteva femei care mergeau pe drum o luară şi ele la fugă, uitându-se în sus cu capetele sucite. Era prima oară când Richard se adăpostea împreună cu Kainene; ea se întinsese dreaptă, rigidă, alături de el. Umerii li se atingeau. Un foşnet intens în apropiere îl înţepeni pe Richard, până când din tufiş ieşi o şopârlă cu capul roşu. Aşteptară vreme îndelungată, apoi se ridicară în sfârşit când auziră un motor de maşină accelerând şi voci ţipând din preajmă: „Banii mei! Banii mei!" La numai câţiva metri distanţă se afla o piaţă. Cineva o jefuise pe una dintre ţărănci în timp ce se adăpostea. Richard le văzu pe ea şi pe câteva alte femei în spatele tarabelor, ţipând şi gesticulând. Era greu să-ţi imaginezi că numai cu câteva momente înainte în locul acesta domnise o tăcere absolută şi că pieţele Biafrei se mutaseră cu atâta uşurinţă în păduri deoarece nigerienii bombardau piaţa în aer liber din Awgu.

– Alarmele false sunt mai rele decât cele adevărate, spuse şoferul.

Kainene se scutură grijulie de praf, dar pământul era ud şi i se lipise de haine; rochia ei albastră părea desenată cu pete mari de culoarea ciocolatei. Se urcară în maşină şi-şi continuară drumul. Richard simţi că era furioasă.

– Uită-te la copacul acela, spuse el, arătându-i cu mâna.

Fusese tăiat foarte neted în două, de la crengi până jos, aproape de rădăcină. Una din jumătăţi rămăsese în picioare, aplecată uşor pe o parte, cealaltă zăcea la pământ.

– Pare recent, spuse Kainene.

– Unchiul meu a fost pilot de avion în război. A bombardat Germania. E ciudat când mă gândesc că făcea şi el astfel de lucruri.

– Nu mi-ai vorbit despre el.

– A murit. Avionul a fost doborât. Richard făcu o pauză. Am de gând să scriu despre noile noastre pieţe din păduri.

Şoferul se oprise la un punct de control. Un camion încărcat cu canapele, rafturi şi mese era parcat la marginea drumului, şi un bărbat stătea lângă el, discutând cu o apărătoare civilă care purta nişte pantaloni kaki şi pantofi de pânză. Văzându-i, ea se apropie de ei şi se uită cu atenţie la Richard şi la Kainene. Îl rugă pe şofer să deschidă, examină torpedoul şi apoi întinse mâna după geanta lui Kainene.

– Dacă aş fi avut o bombă, n-aş fi ascuns-o în geantă, murmură Kainene.

– Ce-aţi spus, doamnă? întrebă tânăra femeie.

Kainene nu răspunse. Femeia îi cercetă geanta cu atenţie. Scoase de acolo un mic aparat de radio.

– Ce este acesta? Un transmiţător?

– Nu e transmiţător. E un ra-di-o, spuse Kainene, tărăgănând exagerat cuvintele.

Tânăra femeie le inspectă permisele speciale, surâse şi-şi aranjă bereta.

– Scuzaţi-mă, doamnă, dar sunt mulţi sabotori care folosesc tot felul de maşinării ca să transmită informaţii în Nigeria. Vigilenţa e cuvântul nostru de ordine!

– De ce l-aţi oprit pe bărbatul acela cu camionul? întrebă Kainene.

– Îi întoarcem pe cei care evacuează mobilă.

– De ce?

– Produc panică în rândurile populaţiei. Femeia vorbea de parcă ar fi recitat ceva învăţat pe de rost. Nu există motive de alarmă.

– Dar dacă orăşelul lui o să cadă în curând? Ştiţi de unde vine?

Femeia deveni rigidă.

– La revedere, doamnă.

De îndată ce şoferul porni maşina, Kainene spuse:

– Ce glumă macabră, nu ţi se pare?

– Ce anume? întrebă Richard, deşi ştia la ce se referea.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Spaima asta pe care le-o insuflăm oamenilor. Bombe în sutiene! Bombe în conservele de lapte praf! Sabotori peste tot! Urmăriţi-vă copiii, pentru că s-ar putea să lucreze pentru nigerieni!

– E normal pe timp de război. Richard îşi dorea uneori ca ea să nu fie atât de dispreţuitoare. E important ca oamenii să fie conştienţi de faptul că există sabotori printre noi.

– Singurii noştri sabotori sunt cei pe care i-a inventat Ojukwu ca să-şi poată băga la răcoare oponenţii şi pe bărbaţii cărora vrea să le fure femeile. Ţi-am povestit vreodată despre bărbatul acela din Onitsha care a cumpărat tot cimentul din fabrica noastră la scurt timp după ce refugiaţii au început să vină acasă? Ojukwu are o aventură cu soţia lui, şi l-a arestat pe om absolut degeaba.

Kainene bătea din picior pe podeaua automobilului. Întotdeauna vorbea despre Excelenţa Sa exact ca Madu. Dispreţul ei nu-l convinse pe Richard; totul începuse atunci când Madu se plânsese că Execlenţa Sa îl ocolise şi-l avansase deasupra lui pe unul dintre subordonaţii săi. Dacă Excelenţa Sa nu l-ar fi neglijat pe Madu, poate că ea ar fi fost mai puţin critică la adresa lui.

– Ştii câţi ofiţeri a băgat la închisoare? E atât de suspicios, încât foloseşte civili pentru a cumpăra arme. Madu mi-a spus că armata tocmai primise nişte puşti jalnice cu încărcare manuală din Europa. Când Biafra se va stabiliza, va trebui să-l dăm jos pe Ojukwu.

– Şi să-l înlocuim cu cine, cu Madu?

Kainene râse, şi el fu surprins şi plăcut impresionat de faptul că ea îi savurase sarcasmul. În timp ce se apropiau de Port Harcourt, Richard se simţi din nou copleşit de presimţiri negre, şi stomacul i se răzvrăti.

– Opreşte să cumpărăm nişte *akara*[1] şi peşte prăjit, îi spuse Kainene şoferului, şi până şi apăsarea pedalei de frână îl făcu pe Richard nervos.

Când ajunseră acasă, Ikejide le spuse că domnul colonel Madu sunase de patru ori.

– Sper că totul e în regulă, zise Kainene, desfăcând ziarul plin de grăsime în care erau împachetate peştele şi buletele de fasole.

Richard luă o *akara* fierbinte, suflă peste ea şi îşi spuse că Port Harcourtul era în siguranţă. Totul era în regulă. Telefonul sună, el se

---

[1] Bulete prăjite, specifice Africii de Vest, preparate din pasta obţinută dintr-un soi de fasole pestriţă *(Vigna unguiculata)*, amestecată cu diferite condimente şi cu ceapă. (n.tr.)

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

repezi să răspundă şi simţi cum inima începea să i se zbată în piept când auzi vocea lui Madu.

– Ce mai faci? Ai păţit ceva?

– Nu. De ce?

– Umblă un zvon că Anglia a furnizat cinci nave de război Nigeriei, aşa că mai multe grupuri de tineri au ars astăzi magazine şi case de-ale englezilor prin tot oraşul. Am vrut să mă asigur că nu vi s-a întâmplat nimic. Dacă vrei, pot să vă trimit un soldat sau doi.

Mai întâi, Richard fu iritat la gândul că era încă un străin care putea fi atacat, apoi se simţi recunoscător pentru grija lui Madu.

– Suntem bine, spuse el. Tocmai ne-am întors de la casa din Orlu.

– A, foarte bine. Dă-mi de ştire dacă se întâmplă ceva. Madu se opri şi vorbi pe şoptite cu altcineva, apoi se întoarse la telefon. Ar trebui să scrii despre declaraţia de ieri a ambasadorului francez.

– Da, bineînţeles.

– Mi s-a spus că biafranii luptă ca nişte eroi, dar acum ştiu că eroii luptă precum biafranii, intonă Madu mândru, ca şi cum complimentul i-ar fi fost adresat lui personal şi voia să fie sigur că Richard ştia acest lucru.

– Da, bineînţeles, spuse Richard din nou. Port Harcourtul e în siguranţă, nu?

Se lăsă o scurtă pauză înainte ca Madu să răspundă.

– Au fost arestaţi câţiva sabotori, şi toţi fac parte din minorităţile nonibo. Nu ştiu de ce oamenii ăştia continuă să-i ajute pe duşmani. Dar îi vom înfrânge. Kainene e acolo?

Richard îi dădu receptorul lui Kainene. Se gândi la sacrilegiul pe care îl făceau cei care trădau Biafra. Îşi aminti de etnicii ijaw şi efik cu care vorbise într-o bancă din Owerri, care spuseseră că ibo aveau să-i domine atunci când Biafra devenea un stat independent. Richard le spusese că o ţară născută din cenuşa nedreptăţii nu avea să accepte ea însăşi practicarea aceleiaşi nedreptăţi. Când ei îl priviseră cu îndoială, el le amintise de generalul de armată care era efik, de directorul care era ijaw, de soldaţii nonibo care luptau cu atâta entuziasm pentru cauză. Şi totuşi, ei nu păruseră convinşi.

În următoarele zile, Richard stătu acasă. Scrise despre pieţele din păduri şi ieşi deseori pe terasă, uitându-se la fâşia de drum din faţa

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

casei, știind că o bandă de tineri putea oricând să apară, cu torțe arzânde în mâini. Kainene văzuse una dintre casele incendiate în drum spre birou. O răzbunare blândă, o numise ea; clădirea avea doar pereții înnegriți. Richard voise s-o vadă și el, să scrie despre ea și poate chiar s-o asocieze într-un articol cu arderea efigiilor lui Wilson și Kosîghin[1] la care fusese martor nu demult, dar așteptă timp de o săptămână ca să fie sigur că nu-l mai amenința nici o primejdie înainte să plece într-o dimineață, foarte devreme, într-un tur al orașului.

Fu surprins să găsească un nou punct de control pe strada Aggrey și încă mai surprins să vadă că era păzit de soldați. Poate din cauza caselor arse. Strada era pustie, toți vânzătorii ambulanți de alune americane, ziare și pește prăjit dispăruseră. Un soldat stătea în mijlocul drumului, balansându-și arma în timp ce se apropiară, făcându-le semn să se întoarcă. Șoferul opri, și Richard își scoase permisul special și i-l întinse. Soldatul îl ignoră și continuă să-și rotească arma.

– Întoarceți-vă! Întoarceți-vă!

– Bună dimineața! începu Richard. Mă numesc Richard Churchill și sunt...

– Întoarceți-vă sau trag! Nimeni nu pleacă din Port Harcourt! Nu există motive de alarmă!

Degetele soldatului tremurau pe cocoșul armei. Șoferul întoarse. Vechiul presentiment îi înfundă lui Richard nările, dar, întors acasă, se sili să-i povestească lui Kainene despre cele întâmplate pe un ton relaxat.

– Sunt sigur că nu e nimic, spuse el. Circulă atâtea zvonuri, încât armata a vrut probabil să oprească răspândirea panicii.

– Da, și a făcut-o într-un mod foarte elegant, spuse Kainene, și ochii ei căpătară din nou expresia aceea precaută. Punea niște foi într-un dosar. Ar trebui să-l sunăm pe Madu și să aflăm ce se petrece.

– Da, spuse Richard. Mă duc să mă bărbieresc. N-am apucat înainte să plec.

Auzi prima explozie din baie. Continuă să-și treacă briciul peste barbă. Sunetele se repetară: buum, buum, buum. Obloanele de la geamuri zdrăngăniră şi cioburile clănţăniră căzând pe podea. Câteva aterizară foarte aproape de picioarele lui.

---

[1] Harold Wilson și Alexei Kosîghin – premierii Marii Britanii, respectiv ai URSS-ului, din perioada aceea (n.tr.)

Kainene deschise uşa de la baie.

– I-am rugat pe Harrison şi pe Ikejide să pună câteva lucruri în Peugeot, spuse ea. Lăsăm Fordul aici şi luăm cealaltă maşină.

Richard se întoarse şi se holbă la ea, fiind gata să izbucnească în plâns. Îşi dori să fi fost la fel de calm cum era ea, să nu-i tremure mâinile în timp ce se spăla. Luă crema de ras, săpunurile ei şi câţiva bureţi de baie şi le înghesui pe toate într-o plasă.

– Richard, ar trebui să ne grăbim, bombele par să cadă foarte aproape, spuse Kainene, şi cuvintele ei fură urmate de o nouă serie de bubuituri.

Ea strângea hainele într-o valiză. Sertarele în care el îşi ţinea cămăşile şi lenjeria fuseseră deschise, şi Kainene împacheta repede şi metodic. Richard îşi trecu mâna peste cărţile aliniate în bibliotecă şi apoi începu să caute foile pe care scrisese idei pentru articolul său despre *ogbunigwe,* extraordinarele mine fabricate în Biafra. Le lăsase pe masă, era sigur. Scotoci prin sertare.

– Ai văzut cumva foile mele? întrebă el.

– Trebuie să plecăm înainte să intre în oraş, Richard, spuse Kainene şi vârî două plicuri groase în geantă.

– Ce e în plicuri? întrebă Richard.

– Bani pentru situaţii de urgenţă.

Harrison şi Ikejide intrară în cameră şi începură să tragă afară cele două geamantane. Richard auzi deasupra vuietul avionelor. Nu se putea. În Port Harcourt nu fusese niciodată raid aerian şi n-avea nici un sens să vină unul tocmai acum, când Port Harcourtul era gata să cadă, şi barbarii bombardau în împrejurimi. Dar sunetul era inconfundabil, aşa că păru de-a dreptul inutil faptul că Harrison strigă:

– Avion inamic, domnule!

Richard se repezi spre Kainene, dar ea ieşea deja în fugă din cameră, şi el o urmă.

– Vino afară în livadă! îi spuse ea în timp ce treceau pe lângă Harrison şi Ikejide, care stăteau ghemuiţi sub masa din bucătărie.

Afară, aerul era umed. Richard se uită în sus şi le văzu, două avioane care zburau jos, cu siluetele lor zvelte, eficiente, rău prevestitoare, lăsând

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

în urmă pe cer dâre argintii. Frica i se răspândi în tot corpul. Se trântiră sub portocali, el şi Kainene, unul lângă altul, tăcuţi. Harrison şi Ikejide ieşiseră în fugă din casă: Harrison se aruncă la pământ, dar Ikejide continuă să alerge, cu trupul uşor arcuit înainte, cu braţele fluturându-i pe lângă corp şi cu capul mişcându-i-se într-o parte şi într-alta. Apoi în aer se auzi ţiuitul îngheţat al unui obuz, bufnetul asurzitor când ateriză şi bubuitul exploziei. Richard o strânse pe Kainene lângă el. Un şrapnel cât pumnul şuieră pe lângă ei. Ikejide fugea încă şi, în fracţiunea de secundă cât Richard îşi întoarse capul şi se uită pe urmă înapoi, capul lui Ikejide dispăruse. Trupul încă alerga, puţin arcuit înainte, cu mâinile zbătându-se, dar fără cap. Nu rămăsese decât gâtul însângerat. Kainene ţipă. Trupul se prăbuşi lângă limuzina ei americană, avioanele se retraseră şi dispărură în depărtare, şi ei rămaseră toţi întinşi o bună bucată de vreme, până când Harrison se ridică şi spuse:

– Aduc un sac.

Se întoarse cu un sac de rafie. Richard nu se uită cum se ducea să ia capul lui Ikejide şi să-l pună în sac. Ceva mai târziu, când apucă trupul de gleznele încă uşor călduţe, în timp ce Harrison îl ţinea de încheieturile mâinilor, şi se îndreptară spre mormântul nu prea adânc din livadă, Richard nu se uită nici măcar o dată direct la el.

Kainene şedea pe pământ şi-i privea.

– Eşti bine? o întrebă Richard.

Ea nu răspunse. Ochii ei aveau o ciudată expresie goală. Richard nu ştia prea bine ce să facă. O scutură uşor, dar fără rezultat, aşa că se duse la robinet şi vărsă peste ea o găleată de apă rece.

– Potoleşte-te, pentru Dumnezeu, spuse Kainene şi se ridică. Mi-ai udat rochia.

Scoase o altă rochie din geamantan şi se schimbă în bucătărie, apoi plecară spre Orlu. Kainene nu se mai grăbea; îşi îndreptă încet gulerul, îşi netezi cu mâna pepţii mototoliţi ai rochiei. Amestecul de zgomote – bubuitul obuzelor, răpăiala din ce în ce mai rapidă a mitralierelor – îl irita pe Richard în timp ce conducea. Se aştepta ca din moment în moment un soldat nigerian să-i oprească, sau să-i atace, sau să le arunce o grenadă în faţă. Nu se întâmplă însă nimic. Drumurile erau aglomerate. Punctele de control dispăruseră. De pe bancheta din spate, Harrison şopti înspăimântat:

– Pun toate forţele ca să cucerească oraşul.

Kainene nu spuse aproape nimic când ajunseră în Orlu şi nu mai găsi nici un tâmplar şi nici urmă de mobilă; muncitorii dispăruseră cu avans cu tot. Se duse pur şi simplu la tabăra de refugiaţi din apropiere şi căută un alt tâmplar, un bărbat cu pielea gălbejită care voia să fie plătit în alimente. În zilele următoare fu foarte tăcută, închisă în ea, în timp ce şedeau afară şi-l priveau pe tâmplar tăind, bătând cu ciocanul, răzuind lemnul.

– De ce nu vrei bani? îl întrebă Kainene.

– Şi ce să cumpăr cu banii? răspunse el.

– Nu fi prost, spuse Kainene. Poţi să cumperi multe cu bani.

– Nu în Biafra. Bărbatul ridică din umeri. Daţi-mi doar *garri* şi orez.

Kainene nu răspunse. Un găinaţ de pasăre căzu pe podeaua terasei, şi Richard luă o frunză din anacardier şi îl şterse.

– Ştii că Olanna a văzut o mamă care ducea cu ea capul copilului ei, spuse Kainene.

– Da, răspunse Richard, deşi nu ştia. Ea nu-i povestise niciodată nimic despre ceea ce trăise Olanna în timpul masacrelor.

– Aş vrea s-o văd.

– Ar trebui să te duci. Richard răsuflă adânc ca să se liniştească şi îşi fixă privirea asupra unuia dintre scaunele terminate. Era colţuros şi urât.

– Cum a putut şrapnelul ăla să-i taie capul lui Ikejide cu totul? întrebă Kainene, ca şi cum ar fi vrut să-l audă pe el spunându-i că se înşelase în tot acest timp. Richard îşi dori să fi putut face asta. Nopţile, ea plângea. Îi spuse lui Richard că voia să-l viseze pe Ikejide, dar în fiecare dimineaţă se trezea cu amintirea limpede a trupului lui alergând fără cap, în timp ce, în spaţiile mai tulburi şi mai profunde ale visului, se vedea pe sine însăşi fumând o ţigară dintr-un portţigaret elegant de aur.

Un camion descărcă nişte saci cu *garri* în faţa casei, şi Kainene îl rugă pe Harrison să nu se atingă de ei, pentru că fuseseră aduşi pentru tabăra de refugiaţi. Ea era noul lor furnizor de alimente.

– O să distribui hrana refugiaţilor eu însămi, şi am să-i rog pe cei de la Centrul de Cercetări Agricole să-mi dea nişte gunoi de grajd.

– Gunoi de grajd?

– Băligar. Putem să înfiinţăm o mică fermă cu refugiaţii. O să cultivăm plante bogate în proteine pentru consumul nostru, soia şi *akidi*[1].

---

[1] Fasoliţă (n.tr.)

– Aha.

– E un bărbat din Enugu care are un talent extraordinar la împletit coşuri şi lămpi. O să-l pun să-i înveţe şi pe alţii. Putem să câştigăm bani. Putem să contribuim şi noi la efortul de câştigare a războiului! Şi am să rog Crucea Roşie să ne trimită în fiecare săptămână câte un doctor.

Se simţea în ea o exaltare aproape maniacală, în felul cum pleca în fiecare zi spre tabăra de refugiaţi, în oboseala extremă care-i umbrea ochii când se întorcea serile acasă. Nu mai vorbea de Ikejide. Vorbea în schimb despre cum douăzeci de oameni trăiau într-un spaţiu potrivit pentru unul singur, despre băieţeii care se jucau de-a războiul, şi despre femeile care-şi alăptau copiii, şi despre cei doi preoţi altruişti ai Sfântului Duh[1], părintele Marcel şi părintele Jude. Dar cel mai mult vorbea despre Inatimi. Inatimi făcea parte din Organizaţia Luptătorilor pentru Libertate din Biafra, îşi pierduse toată familia în timpul pogromurilor şi se infiltra adesea în taberele inamice. Inatimi venea adeseori să-i educe pe refugiaţi.

– Consideră că e important ca populaţia să ştie că luptăm pentru o cauză justă şi să înţeleagă de ce este justă. I-am spus să nu se ostenească să îi înveţe despre federalism, despre acordul de la Aburi şi toate celelalte. N-o să înţeleagă niciodată. Unii n-au nici măcar şcoala primară. Dar el pur şi simplu mă ignoră şi continuă să-şi petreacă timpul stând de vorbă cu ei în grupuri mici.

Kainene vorbea cu o voce admirativă, ca şi cum faptul că el o ignorase era o dovadă în plus de eroism. Lui Richard îi displăcea Inatimi. În mintea lui, Inatimi se transformă într-un om perfect, brav şi capabil să-i însufleţească pe alţii, devenit întreprinzător şi tolerant graţie suferinţelor prin care trecuse. Când îl cunoscu în sfârşit, Richard mai că-i râse în nas acestui bărbat mărunţel, plin de coşuri, cu nasul borcănat. Dar îşi dădu seama imediat că Dumnezeul lui Inatimi era Biafra. Era un luptător fervent pentru cauză.

– Când mi-am pierdut familia, pe absolut toţi cei apropiaţi, a fost ca şi când aş fi renăscut, îi spuse Inatimi cu vocea sa liniştită. Eram un alt om, pentru că nu mai aveam o familie care să-mi amintească de ceea ce fusesem.

---

[1] Membri ai Congregaţiei catolice a Sfântului Duh (Congregatio Sancti Spiritus), dedicată servirii şi ajutorării celor săraci şi oprimaţi (n.tr.)

Nici cei doi preoţi nu semănau deloc cu ceea ce-şi închipuise Richard despre ei. Fu surprins de entuziasmul lor tăcut. Când ei îi spuseră: „Suntem uluiţi de tot binele pe care Dumnezeu îl face aici", Richard voi să-i întrebe de ce Dumnezeu permisese, în primul rând, ca acest război să aibă loc. Dar credinţa lor îl mişca. Dacă Dumnezeu îi putea face pe oamenii aceştia să le pese atât de sincer de alţii, Dumnezeu trebuia să fie un concept demn de toată preţuirea.

În dimineaţa când sosi doctoriţa, Richard discuta cu părintele Marcel despre Dumnezeu. Pe „broscuţa" ei Morris Minor prăfuită era vopsit cu litere sângerii „CRUCEA ROŞIE". Chiar înainte ca ea să spună: „Doctor Inyang", cu o uşoară strângere de mână, el ştiu că făcea parte dintr-o populaţie minoritară. Era mândru de capacitatea sa de a recunoaşte un ibo. N-avea nici o legătură cu felul cum arătau; era mai degrabă un sentiment de apartenenţă la acelaşi grup.

Kainene o conduse pe doctoriţă direct în infirmerie, sala de clasă de la capătul culoarului. Richard le urmă, privind-o pe Kainene în timp ce povestea despre refugiaţii care zăceau pe tărgi de bambus. O femeie tânără însărcinată se ridică în capul oaselor, se apucă de piept şi începu să tuşească – o tuse nesfârşită, din coşul pieptului, insuportabilă.

Doctoriţa se aplecă deasupra ei cu un stetoscop şi o întrebă în engleză, cu voce blândă:

– Ce faceţi? Cum vă simţiţi?

Tânăra femeie se dădu înapoi, apoi scuipă, cu o energie răuvoitoare care îi încreţi fruntea. Saliva apoasă ateriză pe bărbia doctoriţei.

– Sabotorilor! spuse femeia. Voi, străinii, sunteţi cei care le arătaţi duşmanilor drumul! *Hapu m!* Voi le-aţi arătat drumul spre satul meu!

Doctoriţa rămase cu mâna pe bărbie, prea buimăcită ca să-şi şteargă saliva. Tăcerea apăsătoare era îmbibată de un sentiment de nesiguranţă. Kainene se apropie brusc de tânăra femeie şi o pălmui de două ori, tare, pe acelaşi obraz.

– Toţi suntem biafrani! *Anyincha bu Biafra!* spuse ea. Ai înţeles? Toţi suntem biafrani!

Femeia căzu la loc pe pat.

Richard fu surprins de violenţa lui Kainene. O simţea cumva fragilă şi se temea că ar putea să se sfărâme la cea mai mică atingere; se aruncase cu atâta furie în toate acestea, în acest efort de ştergere a memoriei, încât toate acestea aveau să sfârşească prin a o distruge.

28

Olanna avu un vis frumos. Nu-şi mai amintea despre ce, dar îşi amintea că fusese frumos, aşa că se trezi însufleţită la gândul că încă putea să aibă visuri plăcute. Îşi dori ca Odenigbo să nu fi plecat la serviciu, ca să-i fi putut povesti despre vis şi să poată urmări zâmbetul blând cu care el o asculta, zâmbetul acela care spunea că nu avea nevoie să fie de acord cu ea ca să o creadă. Dar Olanna nu mai văzuse zâmbetul acela de când mama lui murise, de când el încercase să se ducă la Abba şi se întorsese năpădit de umbre, de când începuse să plece la muncă prea devreme şi să se oprească în fiecare zi, la întoarcere, în barul Tanzania. Dacă n-ar fi încercat atunci să treacă de drumurile acelea ocupate! Acum n-ar fi fost atât de emaciat şi de tăcut; durerea nu i-ar fi fost împovărată de un eşec. Ea n-ar fi trebuit să-l lase să plece. Dar hotărârea lui fusese tacit duşmănoasă, de parcă ar fi simţit că ea nu avea nici un drept să-l oprească. Cuvintele lui – „Trebuie să îngrop ce au mai lăsat vulturii" – săpaseră între ei un şanţ pe care ea nu ştiuse cum să-l umple. Înainte să se urce în maşină şi să plece, ea îi spusese: „Trebuie s-o fi înmormântat cineva".

Mai târziu, în timp ce stătea pe terasă aşteptându-l, se urâse pe ea însăşi pentru că nu găsise nişte vorbe mai potrivite. „Trebuie s-o fi îmormântat cineva." Suna atât de banal. Ea voise să spună că în mod sigur vărul lui, Aniekwena, o îngropase. Mesajul lui Aniekwena, trimis printr-un soldat venit în permisie, era concis: Abba fusese ocupată, iar el se strecurase înapoi în încercarea de a mai scoate de acolo ceva lucruri şi o găsise pe mama moartă, împuşcată, lângă gardul curţii. Nu

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

mai spusese altceva, dar Olanna presupusese că omul săpase și un mormânt. Nu putea s-o lase acolo să se descompună.

Olanna nu-și mai amintea câte ore îl așteptase pe Odenigbo să se întoarcă, dar își amintea de senzația de orbire de atunci, ca și cum niște obloane reci i-ar fi fost trase peste ochi. Uneori, în trecut, se gândise că Ugwu, sau Baby, sau Kainene ar putea să moară și acceptase perspectiva vagă a unei viitoare dureri. Dar niciodată nu luase în considerație posibilitatea morții lui Odenigbo. Niciodată. El era constanta vieții ei. Când se întorsese, mult timp după miezul nopții, cu pantofii acoperiți de noroi, ea simți că n-avea să mai fie același. El îl rugase pe Ugwu să-i aducă un pahar cu apă și îi spusese Olannei, cu voce calmă:

– Îmi tot cereau să mă întorc, așa că am oprit mașina, am ascuns-o și am luat-o pe jos. În cele din urmă, un ofițer biafran a apăsat pe cocoș și mi-a spus că trage și îi scapă pe barbari de o grijă dacă nu mă întorc.

Ea îl luă în brațe și suspină. Ușurarea îi era întinată de un sentiment de dezolare.

– Sunt bine, *nkem,* spuse el.

Dar de atunci nu mai mersese în sate cu Corpul Agitatorilor, nu se mai întorcea cu ochii aprinși de luminița aceea interioară. Se ducea în schimb în fiecare zi la barul Tanzania și se întorcea cu expresia care lăsa clar să se vadă că nu voia să discute. Când vorbea, până la urmă, vorbea despre articolele lui de matematică rămase neterminate la Nsukka, despre cum ar fi fost probabil de ajuns pentru a-l face profesor și despre cine știe ce or fi făcut barbarii cu ele. Ea își dorea ca el să-i vorbească de-adevăratelea, să o ajute pe ea să-l ajute să treacă peste suferință, dar, de fiecare dată când îi spunea despre asta, el replica: „E prea târziu, *nkem*".

Ea nu înțelegea prea bine ce voia el să spună. Percepea amploarea suferinței lui – n-avea să știe niciodată cum îi murise mama și avea să se lupte întotdeauna cu vechile resentimente –, dar nu se simțea părtașă la doliul lui. Uneori se întreba dacă nu cumva era mai degrabă un eșec al ei, dacă nu cumva îi lipsea o anumită forță care l-ar fi determinat pe el să o includă și pe ea în durerea lui.

Okeoma îi vizită să le prezinte condoleanțe.

– Am auzit ce s-a întâmplat, spuse el când Olanna deschise ușa.

Ea îl îmbrățișă, se uită la cicatricea umflată și neregulată care i se întindea de la bărbie pe gât și se gândi cât de repede se răspândeau veștile despre moarte.

– Nu vrea să-mi vorbească despre asta, spuse ea. Ceea ce-mi spune n-are nici un sens.

– Odenigbo n-a ştiut niciodată să fie slab. Ai răbdare cu el.

Okeoma vorbise aproape în şoaptă, pentru că Odenigbo ieşise din dormitor. După ce se îmbrăţişară şi se bătură pe spate, Okeoma se uită la el.

– *Ndo,* spuse el. Îmi pare rău.

– Cred că a fost surprinsă atunci când au împuşcat-o, murmură Odenigbo. Mama n-a înţeles niciodată că ne aflam în toiul unui război adevărat şi că viaţa îi era în primejdie.

Olanna îl privea atent.

– Ce s-a întâmplat s-a întâmplat, reluă Okeoma. Trebuie să fii puternic.

În cameră se lăsă o tăcere scurtă, şovăielnică.

– Julius a adus nişte vin de palmier, spuse în cele din urmă Odenigbo. În vremea din urmă pun prea multă apă în vin, de obicei, dar ăsta e chiar bun.

– O să beau mai târziu. Unde e whisky-ul ăla White Horse pe care îl păstrezi pentru ocazii speciale?

– Nu mai e decât foarte puţin.

– Atunci am să-l termin eu, spuse Okeoma.

Odenigbo aduse sticla, şi se aşezară amândoi în sufragerie, cu radioul dat aproape la minimum şi cu aerul înviorat de aroma supei pe care o gătea Ugwu.

– Comandantul meu bea din ăsta ca apa, spuse Okeoma şi scutură sticla să vadă cât mai rămăsese.

– Şi cum e comandantul vostru, mercenarul ăla alb? întrebă Odenigbo.

Okeoma îi aruncă Olannei o privire cerându-şi parcă scuze, apoi spuse:

– Trânteşte fetele cu cracii-n sus în public, undeva unde să-l poată vedea soldaţii, şi îşi face treaba cu ele ţinându-şi tot timpul într-o mână punga cu bani. Okeoma bău din sticlă şi se încruntă o clipă. Am fi putut foarte bine să recapturăm Enugu dacă ne-ar fi ascultat măcar, dar lui i se pare că ştie mai multe despre ţara asta decât ştim noi. A început să jefuiască în ultimul timp camioanele cu ajutoare.

Iar săptămâna trecută l-a ameninţat pe Excelenţa Sa că pleacă dacă nu-şi primeşte salariul restant. Okeoma mai luă o duşcă din sticlă. Acum două zile am ieşit din cazarmă în haine civile, şi unul dintre soldaţii care patrulau în zonă m-a oprit pe drum şi m-a acuzat că dezertasem. L-am avertizat să nu mai facă aşa ceva niciodată, ca să nu trebuiască să-i arăt de ce noi, cei din comandouri, suntem diferiţi de ceilalţi soldaţi. În timp ce mă depărtam, l-am auzit râzând. Închipuiţi-vă! Înainte nimeni n-ar fi îndrăznit să râdă de un membru al trupelor de comando. Dacă nu ne reorganizăm repede, ne vom pierde credibilitatea.

– De ce trebuie să plătim albi ca să ne poarte războaiele? Odenigbo se lăsă pe spate în scaun. Sunt mulţi dintre noi care pot să lupte cu adevărat, pentru că sunt gata să se jertfească pentru Biafra.

Olanna se ridică.

– Haideţi să mâncăm, spuse ea. Îmi pare rău, dar supa noastră e fără carne, Okeoma.

– „Îmi pare rău, dar supa noastră e fără carne", o imită Okeoma. Casa voastră e cumva măcelărie? N-am venit aici cu gândul la carne.

Ugwu aşeză pe masă farfuriile cu *garri.*

– Te rog, scoate-ţi grenada la masă, Okeoma, îi ceru Olanna.

El şi-o desfăcu de la brâu şi o puse într-un colţ. O vreme mâncară în tăcere, făcând cocoloaşe din *garri,* înmuindu-le în supă, înghiţind.

– Ce e cu cicatricea asta? întrebă Olanna.

– A, nu e nimic, spuse Okeoma, atingând-o uşor cu mâna. Arată mai rău decât e de fapt.

– Ar trebui să te înscrii în Asociaţia Scriitorilor Biafrani, spuse ea. Ar trebui să fii unul dintre cei care merg în străinătate ca să facă reclamă cauzei noastre.

Okeoma începu să clatine din cap în timp ce Olanna continua să vorbească.

– Sunt soldat, spuse el.

– Mai scrii? întrebă Olanna.

El clătină iar din cap.

– N-ai totuşi vreo poezie pentru noi? Aşa, din cap? întrebă ea, şi-şi percepu ea însăşi nota disperată din voce.

Okeoma înghiţi un cocoloş de *garri*. Mărul lui Adam îi sălta în sus şi-n jos.

– Nu, spuse el. Se întoarse spre Odenigbo. Ai auzit ce le-au făcut barbarilor bateriile noastre de coastă din sectorul Onitsha?

După masă, Odenigbo se duse în dormitor. Okeoma termină whisky-ul, apoi bău mai multe pahare de vin de palmier şi adormi în scaunul din sufragerie. Respira greu; mormăia ceva prin somn şi de două ori îşi scutură mâinile ca şi cum ar fi vrut să îndepărteze de lângă el nişte atacatori invizibili. Olanna îl bătu uşor pe umăr ca să-l trezească.

– *Kunie.* Vino şi culcă-te în casă, spuse ea.

El deschise nişte ochi congestionaţi, buimăciţi.

– Nu, nu, nu dormeam.

– Uită-te la tine! Dormeai dus.

– Nu, deloc. Okeoma îşi înăbuşi un căscat. Am, de fapt, o poezie în cap. Se ridică, îşi îndreptă spatele şi începu să recite. Era altfel. În Nsukka, îşi recita poeziile dramatic, ca şi cum ar fi fost convins că arta lui conta mai mult decât orice altceva. Acum părea că se implică, fără voia sa, într-un fel de joc superficial.

Castanie,
Cu sclipirea-i lucioasă de sirenă,
Se iveşte
Învelită în argintul zorilor,
Mângâiată de soare;
Sirena
Care nu va fi niciodată a mea.

– Odenigbo ar fi spus: „Vocea generaţiei noastre!“, zise Olanna.

– Dar tu ce-ai spune?

– Vocea unui bărbat.

Okeoma surâse timid, şi Olanna îşi aminti cum Odenigbo o tachina că el era îndrăgostit în secret de ea. Poezia fusese despre ea, şi el voise ca ea să ştie asta. Şezură în tăcere până când ochii lui începură să se închidă, şi curând sforăitul îi deveni regulat. Olanna îl privi şi se întrebă ce visa. Okeoma dormea încă, mormăind adesea şi clătinându-şi capul dintr-o parte în alta, când profesorul Achara sosi în faptul serii.

– Ah, prietenul vostru din trupele de comando e aici, spuse el. Cheamă-l, te rog, pe Odenigbo. Hai să ieşim pe terasă!

Se aşezară pe banca de pe verandă. Profesorul Achara se tot uita în jos, strângându-şi şi desfăcându-şi palmele.

– Am venit cu o problemă serioasă, spuse el.

Spaima o apucă pe Olanna de piept ca o gheară încovoiată: se întâmplase ceva cu Kainene, şi profesorul Achara fusese trimis să o anunţe. Voi ca profesorul să plece imediat, fără să-i mai spună nimic, pentru că nimic din ceea ce nu ştia nu putea să o rănească.

– Ce este? întrebă aspru Odenigbo.

– Am încercat să-l conving pe cel care vă închiriază casa. Am făcut tot ce am putut. Dar refuză. Vrea să plecaţi de aici în două săptămâni.

– Stai, nu înţeleg prea bine, spuse Odenigbo.

Dar Olanna era sigură că el înţelegea, de fapt. Li se cerea să plece din casă pentru că proprietarul găsise pe cineva care îi plătea de două sau de trei ori mai mult.

– Îmi pare nespus de rău, Odenigbo. În mod normal e un om foarte drăguţ, dar mi-e teamă că în vremurile astea ne cam pierdem uzul raţiunii.

Odenigbo oftă.

– O să vă ajut să găsiţi altceva, spuse profesorul Achara.

Avură noroc să găsească o cameră – acum, când Umuahia era ticsită de refugiaţi. Clădirea lungă şi îngustă avea nouă camere, una lângă alta, cu uşi care dădeau toate pe o verandă îngustă. Bucătăria se afla într-un capăt, iar baia, în celălalt, lângă un pâlc de banani. Camera lor era mai aproape de baie, şi, în prima zi, Olanna se uită în jur şi nu-şi putu imagina cum avea să trăiască aici cu Odenigbo, cu Baby şi cu Ugwu, să mănânce, şi să se îmbrace, şi să facă dragoste într-o singură încăpere. Odenigbo se apucă să separe spaţiul de dormit printr-o draperie subţire, şi după aceea Olanna se uită la sârma lăsată la mijloc pe care el o prinsese în cuie de pereţi, îşi aduse aminte de camera din Kano a unchiului Mbaezi şi a mătuşii Ifeka şi începu să plângă.

– În curând o să găsim ceva mai bun, spuse Odenigbo, şi ea dădu din cap, dar nu-i spuse că nu plângea din cauza camerei.

Alături locuia Mama Oji. Avea o figură aspră şi clipea atât de rar, încât Olanna fu deconcertată de ochii mari fixaţi asupra ei prima oară când stătură de vorbă.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Bine aţi venit, *nno,* spuse Mama Oji. Soţul tău nu e acasă?

– E la serviciu, răspunse Olanna.

– Aş fi vrut să stau de vorbă cu el înaintea celorlalţi. Despre copiii mei.

– Copiii dumneavoastră?

– Proprietarul i-a spus „domnule doctor".

– O, nu. Înseamnă că are un doctorat, nu că e medic.

Ochii reci, lipsiţi de înţelegere, ai Mamei Oji o scociorau.

– E un doctor al cărţilor, continuă Olanna, nu un doctor pentru oameni bolnavi.

– Aha. Expresia Mamei Oji nu se schimbă. Copiii mei au astm. Trei au murit de la începutul războiului până acum. Mi-au mai rămas trei.

– Îmi pare rău. *Ndo,* spuse Olanna.

Mama Oji ridică din umeri şi apoi îi spuse că toţi vecinii erau nişte hoţi inveteraţi. Dacă lăsa un vas cu petrol lampant în bucătărie, până se întorcea, îl găsea gol. Dacă îşi uita săpunul în baie, săpunul făcea picioare. Dacă îşi întindea rufele şi nu stătea cu ochii pe ele, zburau de pe sfoară.

– Fii foarte atentă, spuse ea. Şi încuie uşa şi când te duci să faci pipi.

Olanna îi mulţumi şi îşi dori, pentru ea, ca Odenigbo să fi fost într-adevăr medic. Le mulţumi şi celorlalţi vecini care veniră la uşă s-o salute şi să bârfească. În curte erau prea mulţi oameni. În camera de lângă Mama Oji trăia o familie de şaisprezece persoane. Podeaua băii era alunecoasă de atâta murdărie spălată de pe atâtea trupuri, iar în toaletă stăruia un miros greu de tot soiul de oameni. În serile umede, când aerul se îmbiba de duhori, Olanna tânjea după un ventilator, după curent electric. Casa lor din cealaltă parte a oraşului avea curent până la ora opt seara, dar aici, în centru, nu mai exista aşa ceva. Olanna cumpără lămpi cu petrol făcute din conserve de lapte. De fiecare dată când Ugwu le aprindea, Baby scâncea şi sărea înapoi la vederea flăcării care ţâşnea în sus. Olanna o urmărea deseori cu privirea, simţindu-se recunoscătoare că Baby nu părea nicicum descumpănită de o nouă mutare, o altă viaţă nouă; că, în loc de asta, se juca în fiecare zi cu noua ei prietenă Adanna, ţipând: „Adăposteşte-te!", râzând şi ascunzându-se între frunzele bananierilor de avioane imaginare. Olanna se temea totuşi că Baby avea să adopte accentul necizelat de Umuahia al Adannei sau să ia vreo boală de la bubele urâte pe care prietena ei le avea pe mâini sau purici de la câinele costeliv al Adannei.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

În prima zi când Olanna și Ugwu gătiră în bucătărie, Mama Adanna intră după ei, întinse un bol emailat și spuse:

– Vă rog, dați-mi puțină supă.

– Nu, nu avem de ajuns, răspunse Olanna.

Apoi se gândi la Adanna, care purta o singură rochiță, făcută dintr-o pânză de sac în care fuseseră împachetate ajutoarele, așa încât pe spate îi scria încă „FĂIN", căci Ă-ul final fusese înghițit de cusătură, și turnă o porție din supa subțire, fără carne, în castronașul de email. A doua zi, Mama Adanna veni din nou și ceru puțin *garri,* și Olanna îi dădu o jumătate de cană. A treia zi veni când bucătăria era plină de femei și o rugă din nou pe Olanna să-i dea puțină supă.

– Nu-i mai da mâncare! țipă Mama Oji. Așa face cu toți chiriașii noi. Ar trebui să se ducă să planteze manioc să-și hrănească familia, nu să-i bată pe alții la cap! Doar e de aici, din Umuahia! Nu e refugiată, ca noi! Cum poate să ceară mâncare de la refugiați? Mama Oji șuieră strident și continuă să sfărâme fructul de palmier în piuă. Expresia eficientă a feței ei descărnate o fascina pe Olanna. N-o văzuse niciodată pe Mama Oji să zâmbească.

– Dar oare nu voi, refugiații, ne-ați mâncat toată mâncarea? replică Mama Adanna.

– Mai taci din gura aia păcătoasă! izbucni Mama Oji.

Și Mama Adanna tăcu într-adevăr, prompt, ca și cum ar fi știut că n-avea nici o șansă să o poată intimida pe Mama Oji, cu reacțiile ei rapide și gălăgioase, pe Mama Oji căreia nu-i lipseau niciodată vorbele și care nu pregeta niciodată să dea imediat replica.

Seara, când mama Oji se certă cu soțul ei, vocea ei străbătu toată curtea.

– Țap castrat ce ești! Zici că ești bărbat, dar ai dezertat din armată! Să te mai prind eu o dată numai că mai spui cuiva că ai fost rănit în luptă! Mai deschide tu gura aia nenorocită încă o dată, și mă duc să-i chem pe soldați și să le arăt unde te pitești!

Tiradele ei erau distracția curții. La fel de obișnuite erau și rugăciunile cu voce tare ale părintelui Ambrose, care măsura curtea în lung și-n lat. La fel și cântatul la pian din camera de lângă bucătărie. Olanna fu uimită când auzi prima oară tonurile acelea melancolice, muzica aceea atât de pură, interpretată cu atâta siguranță, încât încărca parcă aerul de electricitate și încremenea bananii care unduiau în vânt.

– E Alice, spuse Mama Oji. A venit aici când a căzut Enugu. Înainte nici măcar nu vorbea. Cu nimeni. Acum, cel puţin, răspunde la salut. Locuişte singură în camera aia. Nu iese niciodată şi nu găteşte niciodată. Dumnezeu ştie ce mănâncă. Când am fost ultima oară să căutăm spioni, ea s-a simţit prea importantă ca să ni se alăture. Toţi ceilalţi din curte au venit, au mers în pădure şi s-au uitat după barbarii care se ascundeau, numai ea n-a ieşit din cameră. Unele femei au zis chiar că au s-o reclame miliţienilor.

Muzica plutea încă în aer. Părea să fie Beethoven, dar Olanna nu era sigură. Odenigbo trebuia să ştie. Apoi sunetele deveniră mai iuţi, mai repezite, mai furioase, înălţându-se tot mai mult – până când se opriră. Alice ieşi din camera ei. Era minionă, cu oasele mici, şi Olanna se simţi stânjenită de înălţimea sa numai uitându-se la ea; tenul deschis la culoare, aproape translucid, şi mâinile mici ale lui Alice aveau ceva copilăresc.

– Bună seara, spuse Olanna. Eu sunt Olanna. Tocmai ne-am mutat în camera aceea.

– Bine aţi venit. Am văzut-o pe fetiţa ta.

Strângerea de mână a lui Alice era mai degrabă o prindere uşoară, ca şi cum s-ar fi purtat foarte delicat cu ea însăşi şi nu şi-ar fi frecat niciodată pielea cu fermitate.

– Cânţi atât de bine, spuse Olanna.

– O, nu, nici vorbă. Alice clătină din cap. De unde aţi venit?

– De la Universitatea din Nsukka. Tu?

Alice ezită.

– Din Enugu.

– Aveam prieteni acolo. Cunoşti pe cineva de la Facultatea de Arte?

– Oh, baia e liberă. Alice se întoarse şi se îndepărtă în grabă. Bruscheţea ei o surprinse pe Olanna. Când ieşi, trecu pe lângă Olanna făcându-i semn uşor din cap şi intră în camera ei. Curând, Olanna auzi din nou pianul, o piesă lentă şi prelungită, şi simţi dorinţa să traverseze curtea, să deschidă uşa camerei lui Alice şi să se uite la ea cum cânta.

Se gândea adesea la Alice, la delicateţea făpturii ei mici şi decolorate, la forţa incredibilă a interpretărilor ei. Când îi aduna pe Baby, pe Adanna şi pe alţi câţiva copii din curte şi le citea, Olanna spera ca

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Alice să li se alăture. Se întreba dacă îi plăcea muzica highlife. Voia să discute cu ea despre artă, muzică şi politică. Dar Alice ieşea din camera ei doar ca să se repeadă la baie şi nu răspundea când Olanna îi bătea la uşă. „Probabil că dormeam“, spunea ea apoi, dar n-o invita pe Olanna să vină altă dată.

În cele din urmă, se întâlniră din nou la piaţă. Era chiar înainte de răsăritul soarelui, aerul era încărcat de rouă, şi Olanna se învârtea prin piaţă, sub frunzişul verde al pădurii, ocolind rădăcinile groase ale copacilor. Se târgui încet, dar insistent, cu o vânzătoare ambulantă de la care cumpără nişte tuberculi de manioc cu coaja rozalie, despre care crezuse cândva că erau otrăvitori, pentru că aveau o culoare atât de intensă, până când doamna Muokelu o asigurase că nu erau. O pasăre croncănea dintr-un copac de deasupra. Din când în când, câte o frunză plutea spre pământ. Stătu în faţa unei mese pe care erau întinse câteva bucăţi de pui cu carnea deja aproape cenuşie şi se imagină apucându-le şi fugind cu ele cât putea de repede. Dacă ar fi cumpărat puiul, n-ar mai fi rămas cu nici un ban. Aşa că luă în schimb patru melci de mărime mijlocie. Melcii mai mici, cu cochilia spiralată, erau mai ieftini, adunaţi în grămezi înalte în coşuri, dar Olanna nu îi putea cumpăra, nu îi putea considera mâncare; pentru ea fuseseră întotdeauna jucării ale copiilor de la ţară. Tocmai se pregătea să plece, când o văzu pe Alice.

– Bună dimineaţa, Alice, spuse ea.

– Bună dimineaţa, răspunse Alice.

Olanna dădu să o îmbrăţişeze, cu acea îmbrăţişare scurtă, comună, a salutului, dar Alice îi întinse mâna să i-o strângă, distantă, de parcă n-ar fi fost vecine.

– Nu găsesc sare pe nicăieri, nici un pic de sare, spuse Alice. Iar cei care ne-au adus în situaţia asta au câtă sare vor.

Olanna fu surprinsă; bineînţeles că aici nu avea să găsească sare; sare nu mai era aproape nicăieri. Alice arăta dichisită şi micuţă într-o rochie de lână cu curea, pe care Olanna şi-o imagină atârnând într-un magazin londonez. Nu semăna nicidecum cu o biafrancă aflată în piaţă la revărsatul zorilor.

– Se spune că nigerienii bombardează tot timpul Uli şi că de o săptămână n-a mai aterizat nici un avion cu ajutoare, spuse Alice.

– Da, am auzit, răspunse Olanna. Mergi acasă?

Alice se uită într-o parte, spre desişul pădurii.

– Nu încă.

– Te aştept să ne întoarcem împreună.

– A, nu, nu-i nevoie, spuse Alice. La revedere.

Alice se răsuci şi porni înapoi spre îngrămădirea de tarabe, cu un mers delicat şi ţeapăn, ca şi cum cineva bine intenţionat, dar ignorant ar fi învăţat-o să meargă „ca o doamnă". Olanna rămase s-o privească din urmă, întrebându-se ce ascundea sub masca aceea, apoi o porni spre casă. Se opri la centrul de ajutoare să vadă dacă nu cumva primiseră ceva mâncare, dacă nu cumva reuşise totuşi vreun avion să aterizeze. Curtea era pustie, şi Olanna o cercetă o vreme printre gratiile porţii încuiate. Pe peretele clădirii atârna un afiş pe jumătate sfâşiat. Cineva tăiase cu linii în cărbune „CMB: CONSILIUL MONDIAL AL BISERICILOR" şi scrijelise „CMB: CONTINUĂ MIZERIA ŞI BOMBARDAMENTELE".

Olanna era aproape de moara de mălai, când o femeie ieşi ţipând dintr-o casă de pe marginea străzii, în urma a doi soldaţi care târau cu ei un adolescent înalt.

– Luaţi-mă pe mine! striga ea. Luaţi-mă pe mine! Nu ni l-aţi luat deja pe Abuchi?

Soldaţii o ignorară, iar băiatul rămase întors cu spatele spre ea, ca şi cum nu s-ar fi simţit în stare să se întoarcă şi s-o privească.

Olana se dădu la o parte când trecură şi, acasă, se înfurie când îl văzu pe Ugwu stând în faţa curţii, de vorbă cu nişte vecini mai în vârstă. Orice soldat venit să ia bărbaţii cu arcanul l-ar fi putut vedea.

– *Bia nwoke m,* nu eşti sănătos la cap? Nu ţi-am spus să nu ieşi din curte? îl întrebă ea cu o voce şuierătoare.

Ugw îi luă coşul şi murmură:

– Iertaţi-mă, doamnă.

– Unde e Baby?

– În cameră la Adanna.

– Dă-mi cheia!

– Stăpânul e acasă, doamnă.

Olanna îşi privi ceasul, deşi nu avea nevoie s-o facă. Era prea devreme. Odenigbo şedea pe pat, cu spinarea cocârjată, cu umerii căzuţi, în tăcere.

– *O gini?* Ce s-a întâmplat? întrebă ea.

– Nu s-a întâmplat nimic.

Olanna se apropie de el.

– *Ebezi na,* nu mai plânge, murmură ea. Dar nu voia, de fapt, ca el să nu mai plângă. Voia să plângă cât îi trebuia ca să se elibereze de suferinţa aceea care-l sufoca, până când şi-ar fi vărsat, odată cu lacrimile, toată durerea lui posomorâtă. Îl mângâie, îl luă în braţe, şi, treptat, el se relaxă, rezemat de ea. Braţele lui o înconjurară. Suspinele lui deveniră mai vizibile. La fiecare oftat, Odenigbo îi amintea de Baby; plângea exact ca fiica lui.

– N-am făcut niciodată tot ce trebuia pentru mama, spuse el în sfârşit.

– Nu-i nimic, murmură ea.

Şi ea îşi dorea să fi fost mai răbdătoare cu mama lui în loc să se fi lăsat condusă de la început de resentimente. Dacă ar fi putut, acum ar fi schimbat multe.

– Nu ne gândim niciodată în mod *activ* la moarte, spuse Odenigbo. Motivul pentru care trăim aşa cum trăim este că nu ne gândim că vom muri. Toţi vom muri.

– Da, încuviinţă Olanna.

Umerii lui se lăsară din nou.

– Dar poate că ăsta este tot rostul vieţii? Poate că viaţa e o stare de negare a morţii? întrebă el.

Olanna îl strânse mai tare la piept.

– M-am tot gândit să plec în armată, *nkem,* spuse el. Poate să mă alătur noii Brigade Speciale a Excelenţei Sale[1].

Olanna nu zise nimic o vreme. Simţi nevoia să-l tragă de barba lăsată de curând, să-i smulgă firele de păr din ea, ca să-i ţâşnească sângele.

– La fel de bine ai putea să cauţi un copac zdravăn şi o frânghie, Odenigbo, pentru că e un mijloc mai comod de a te sinucide, spuse ea.

El se dădu înapoi să se uite la ea, dar ea îşi feri privirea, se ridică, deschise radioul şi dădu volumul mai tare, umplând camera cu muzica formaţiei Beatles; nu voia să mai discute despre dorinţa lui de a merge în armată.

– Ar trebui să construim un buncăr, spuse el şi se îndreptă spre uşă. Da, în mod sigur avem nevoie de un buncăr.

---

[1] Organizaţie militară pe care Ojukwu a înfiinţat-o iniţial ca pază de corp pentru sine şi care nu era subordonată nici unei autorităţi din armata biafrană, ci direct lui însuşi. (n.tr.)

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Privirea lui mată, sticloasă, umerii aplecaţi o neliniştеau. Dacă trebuia să facă neapărat ceva, mai bine să construiască un buncăr decât să se ducă în armată.

Afară, Odenigbo stătea de vorbă cu Papa Oji şi cu câţiva dintre ceilalţi bărbaţi postaţi lângă intrarea în curte.

– Nu vezi colo bananii ăia? întrebă Papa Oji. La toate raidurile aeriene care au fost, ne-am dus acolo, şi n-am păţit nimic. N-avem nevoie de buncăr. Bananii absorb gloanţele şi bombele.

Ochii lui Odenigbo erau la fel de reci ca răspunsul său:

– Ce ştie un dezertor despre buncăre?

Plecă de lângă grupul de bărbaţi, şi, câteva momente mai târziu, el şi Ugwu începură să măsoare şi să sape o groapă în spatele clădirii. În curând, bărbaţii mai tineri li se alăturară, iar după apusul soarelui veniră şi cei mai bătrâni, inclusiv Papa Oji. Olanna îi privi cum munceau şi se întrebă ce credeau despre Odenigbo. Când ceilalţi bărbaţi făceau glume şi râdeau, el stătea deoparte. Vorbea numai despre ceea ce făceau. „Nu, *mba,* mută-l mai încolo." „Da, hai s-o ţinem de aici." „Nu, mişcă-te puţin". Maioul asudat i se lipise de corp, şi ea observă, pentru prima dată, cât de mult slăbise, cât de scobit îi era pieptul.

În noaptea aceea, Olanna se întinse în pat şi-şi lipi obrazul de al lui. El nu-i spusese ce îl determinase să stea acasă şi să plângă. Dar ea spera că, orice ar fi fost, avea să dezlege câteva dintre nodurile acelea care se strânseseră înăuntrul lui. Îl sărută pe gât, pe urechi, în felul acela care îl făcea întotdeauna să o tragă mai aproape atunci când Ugwu dormea afară pe verandă. Dar el îi dădu mâna la o parte şi spuse: „Sunt obosit, *nkem*". El nu-i vorbise niciodată astfel. Mirosea a sudoare stătută, şi, brusc, Olanna simţi că tânjea cu disperare după deodorantul pe care îl lăsaseră în urmă la Nsukka.

Nici măcar miracolul de la Abagana[1] nu-l destinse pe Odenigbo. Înainte ei doi l-ar fi celebrat ca pe un triumf personal. S-ar fi luat în braţe şi s-ar fi sărutat, şi Olanna şi-ar fi frecat obrazul de barba lui. Dar când auziră primul anunţ la radio, el spuse doar: „Minunat, minunat", şi mai târziu îi privi pe vecinii care dansau de bucurie cu o expresie impasibilă.

---

[1] Pe 31 martie 1968, armata biafrană a repurtat o victorie zdrobitoare lângă Abagana, orăşel în statul Anambra, nu departe de Onitsha, distrugând, în urma unei ambuscade, o coloană de 96 de vehicule militare nigeriene. A fost însă un succes care a întârziat doar cu puţin avansul treptat al trupelor nigeriene înspre inima teritoriului ibo. (n.tr.)

Mama Oji începu sa cânte, *Onye ga-enwe mmeri?* şi celelalte femei îi răspunseră: *Biafra ga-enwe mmeri, igba!* Formară un cerc, se legănară cu mişcări graţioase şi păşiră apăsat când spuseră „*igba!*" Norişori de praf se ridicau şi cădeau. Olanna li se alătură, însufleţită de cuvintele acelea – „Cine va câştiga? Biafra va câştiga, *igba!*" – şi dorindu-şi ca Odenigbo să nu stea pur şi simplu acolo pe scaun cu ochii aceia goi.

– Olanna dansează ca albii! observă Mama Oji, râzând. Nu-şi mişcă deloc fundul!

Era prima oară când Olanna o vedea pe Mama Oji râzând. Bărbaţii povesteau şi repovesteau cele petrecute – unii spuneau că forţele biafrane organizaseră o ambuscadă şi dăduseră foc unei coloane de o sută de vehicule, alţii că de fapt o mie de maşini blindate şi camioane fuseseră distruse –, dar toţi erau de acord că, dacă tot acel convoi ar fi ajuns la destinaţie, Biafra ar fi fost pierdută. Radiourile răsunau pe veranda din faţa camerelor. Ştirea era repetată la nesfârşit şi, de fiecare dată când transmisia se încheia, mulţi dintre vecini intonau alături de vocea de la radio: „A returna Biafra lumii libere este o sarcină de onoare!" Până şi Baby cunoştea formula. O repeta în timp ce îl mângâia pe Bingo pe cap. Alice era singura care nu ieşise din cameră, şi Olanna se întreba ce făcea.

– Alice se crede mai bună decât noi toţi din curtea asta, spuse Mama Oji. Uită-te la tine! Nu ziceau oamenii că eşti fiica unui mare şef? Dar te porţi frumos cu toată lumea. Ea cine se crede?

– Poate doarme.

– Vezi să nu doarmă! Alice asta e o sabotoare. Scrie pe faţa ei. Lucrează pentru barbari.

– De când scrie pe faţa oamenilor că sunt sabotori? întrebă Olanna, amuzată.

Mama Oji ridică din umeri, ca şi cum nu se sinchisea s-o convingă pe Olanna de ceva de care ea era sigură.

Şoferul profesorului Ezeka sosi câteva ore mai târziu, când curtea se mai golise, şi agitaţia se mai potolise. Îi înmână Olannei un bilet, apoi se întoarse la maşină, deschise portbagajul şi scoase de acolo două cutii de carton. Ugwu se grăbi să le ducă înăuntru.

– Mulţumesc, spuse Olanna. Transmite-i salutări stăpânului tău.

– Da, doamnă.

Omul rămase pe loc.

– Mai e ceva?

– Vă rog, doamnă, trebuie să aştept până când verificaţi că n-a fost nimic atins.

– Ah.

Profesorul Ezeka enumerase pe partea cealaltă a biletului tot ce trimisese, cu caligrafia lui înclinată, iar la sfârşit scrisese: „Vă rog verificaţi ca şoferul să nu se fi atins de ceva". Olanna se duse înăuntru să numere conservele de lapte praf şi de sardine, cutiile cu ceai şi zahăr, pachetele de biscuiţi şi de pudră de cacao, pungile cu sare – şi rămase cu gura căscată văzând sulurile de hârtie igienică. Cel puţin Baby n-avea să mai folosească ziare vechi pentru o vreme. Scrise repede un bileţel plin de efuziune şi i-l dădu şoferului; chiar dacă Ezeka făcuse asta ca să le arate încă o dată că era un om superior, Olanna nu se simţi mai puţin bucuroasă. Ugwu părea chiar şi mai încântat.

– E ca la Nsukka, doamnă! spuse el. Ia uitaţi-vă, sardine!

– Te rog pune puţină sare într-o pungă. Un sfert din pachetul ăla.

– Pentru cine, doamnă?

Ugwu avea o privire suspicioasă.

– Pentru Alice. Şi nu le spune vecinilor ce am primit. Dacă te întreabă cineva, spune-le că un prieten vechi i-a trimis cărţi stăpânului tău.

– Da, doamnă.

Olanna simţi privirea dezaprobatoare a lui Ugwu când se duse la Alice să-i ducă punga cu sare. Ciocănitul ei rămase fără răspuns. Tocmai se întorsese să plece, când Alice deschise uşa.

– Un prieten ne-a adus câte ceva, spuse Olanna, întinzându-i punga.

– Hei! Nu pot s-o iau pe toată, zise Alice, primind-o. Mulţumesc. Oh, mulţumesc foarte mult!

– Nu l-am văzut de o bucată bună de vreme. Ne-a făcut o surpriză.

– Şi te-ai gândit şi la mine. N-ar fi trebuit. Alice strângea punga la piept. Avea cercuri întunecate sub ochi şi vinişoare verzi împrăştiate dedesubtul pielii palide, şi Olanna se întrebă dacă era bolnavă.

Dar seara, când ieşi din cameră, se aşeză lângă Olanna pe duşumeaua verandei şi-şi întinse picioarele, Alice avea un alt chip, mai proaspăt. Poate că-şi pusese puţină pudră. Tălpile îi erau micuţe, şi ea mirosea familiar a cremă de corp. Mama Adanna trecu pe lângă ele şi spuse:

– Hei, Alice, nu te-am mai văzut să stai afară până acum!

Buzele lui Alice schiţară un mic zâmbet.

Părintele Ambrose se ruga lângă pâlcul de banani. Sutana lui roşie, cu mâneci lungi, sclipea în soarele difuz.

– Sfinte Dumnezeule, distruge-i pe barbari cu focul Sfântului Duh! Sfinte Dumnezeule, luptă alături de noi!

– Dumnezeu luptă alături de Nigeria, spuse Alice. Întotdeauna luptă de partea celor care au mai multe arme.

– Dumnezeu e de partea noastră!

Olanna fu surprinsă de vehemenţa replicii sale.

Alice păru luată prin surprindere, şi, de undeva din spatele casei, Bingo scoase un urlet.

– Cred numai că Dumnezeu luptă de partea celor drepţi, adăugă Olanna blând.

Alice alungă cu palma un ţânţar.

– Ambrose pretinde că e pastor ca să nu fie înrolat.

– Da, ştiu. Olanna surâse. Ştii biserica aceea ciudată de pe strada Ogui din Enugu? Arată ca unul dintre preoţii de acolo.

– Nu sunt de fapt din Enugu. Alice îşi strânse genunchii la piept. Sunt din Asaba. Am plecat de acolo după ce am terminat liceul pedagogic şi m-am dus în Lagos. Acolo am lucrat înainte de război. Am cunoscut un colonel de armată, şi după câteva luni m-a cerut de soţie, dar nu mi-a spus că era deja însurat şi că nevasta lui era în străinătate. Am rămas însărcinată. El a tot amânat momentul când trebuia să mergem în Asaba să îndeplinim toate ritualurile tradiţionale. Dar eu îl credeam când spunea că era ocupat şi stresat de tot ceea ce se întâmpla în ţară. După ce ofiţerii ibo au fost omorâţi, el a scăpat, şi am venit amândoi în Enugu. Eram cu el acolo când soţia lui s-a întors, chiar înainte de începutul războiului, şi el m-a părăsit. Apoi copilul meu a murit. Pe urmă Enugu a căzut. Aşa că acum sunt aici.

– Îmi pare foarte rău.

– Am fost o proastă. I-am crezut toate minciunile.

– Nu spune asta!

– Tu ai noroc. Îi ai pe soţul şi pe fetiţa ta. Nu ştiu cum reuşeşti să le faci pe toate, să îţi ţii familia la un loc, şi să îi înveţi pe copii, şi toate celelalte. Aş vrea să fiu ca tine.

Admiraţia lui Alice o încălzi şi o surprinse pe Olanna.

– N-am nimic special, spuse ea.

Părintele Ambrose se înfierbântase.

– Diavole, am să te împuşc! Satană, am să te bombardez!

– Cum aţi plecat din Nsukka? întrebă Alice. Aţi pierdut multe?

– Totul. Am plecat în grabă.

– La fel am păţit şi eu în Enugu. Nu ştiu de ce nu ni se spune niciodată adevărul, ca să ne putem pregăti din timp. Cei de la Ministerul Informaţiei au circulat cu duba prin tot oraşul anunţând că totul era în regulă, că nu erau decât exerciţiile de artilerie ale soldaţilor noştri. Dacă ne-ar fi spus adevărul, mulţi dintre noi ar fi fost mai bine pregătiţi şi n-ar fi pierdut atât de mult.

– Dar ţi-ai adus pianul.

Olannei nu-i plăcu felul cum Alice se distanţa de „ei", ca şi cum n-ar fi fost de partea lor.

– E singurul lucru pe care l-am luat din Enugu. El mi-a trimis bani şi chiar şi o furgonetă exact în ziua în care a căzut Enugu. Îl rodea conştiinţa. Şoferul mi-a spus mai târziu că el şi soţia lui îşi duseseră lucrurile în satul natal cu câteva săptămâni înainte. Imaginează-ţi!

– Ştii unde e acum?

– Nu vreau să ştiu. Dacă-l mai văd vreodată, *ezi okwu m,* îl omor cu mâinile mele. Alice ridică mâinile ei micuţe. Pentru prima oară vorbea în ibo, şi, în dialectul ei de Asaba, unele litere sunau uşor altfel. Numai când mă gândesc la câte am avut de suferit din cauza lui. Am renunţat la slujba din Lagos, mi-am minţit întruna familia şi am rupt legăturile cu prietenii care îmi spuneau că nu era un om serios. Se aplecă să culeagă ceva din nisip. Şi nici măcar nu era bun la pat.

– Poftim?

– Sărea pe mine, gemea de câteva ori ca un ţap, şi asta era tot. Alice ridică un deget. Şi cu o chestie atâta. Şi pe urmă zâmbea fericit, fără să se întrebe măcar o dată dacă avusesem habar când începuse şi când terminase. Bărbaţii! Bărbaţii sunt jalnici!

– Nu, nu toţi. Soţul meu e foarte bun la pat, şi are şi cu ce.

Olanna ridică pumnul încleştat. Râseră amândouă, şi ea simţi că între ele se înfiripase o legătură feminină vulgară şi nespus de plăcută.

Olanna îl aşteptă pe Odenigbo să se întoarcă, ca să-i povestească despre noua ei prietenie cu Alice, despre ceea ce-i spusese. Voia ca el să vină acasă şi s-o tragă spre el, cu forţă, aşa cum n-o mai făcuse de mult. Dar, când sosi de la barul Tanzania, Odenigbo aduse o puşcă. O puşcă cu două ţevi, lungă, neagră şi insipidă, zăcea pe pat.

– *Gini bu ife a?* Ce e asta? întrebă Olanna.

– Mi-a dat-o cineva de la minister. E veche. Dar e bine s-o avem, pentru orice eventualitate.

– Nu vreau o puşcă în casă.

– Suntem în război. Sunt puşti peste tot.

Odenigbo îşi scoase pantalonii şi-şi legă un prosop în jurul mijlocului înainte să-şi dea jos cămaşa.

– Azi am stat de vorbă cu Alice.

– Alice?

– Vecina care cântă la pian.

– A, da.

El fixa cu privirea draperia care separa patul de restul camerei.

– Arăţi obosit, spuse ea.

Voise să spună de fapt: „Arăţi trist“. Dacă el ar fi avut o ocupaţie, ceva de făcut în care să se poată adânci atunci când era copleşit de durere...

– Sunt bine, răspunse el.

– Cred că ar trebui să-i faci o vizită lui Ezeka. Roagă-l să te ajute să te muţi în altă parte. Chiar dacă nu e la ministerul tău, trebuie să aibă oareşice influenţă asupra altor miniştri.

Odenigbo îşi agăţă pantalonii de un cui din perete.

– M-ai auzit? întrebă Olanna.

– Nu vreau să-l rog pe Ezeka.

Ea îi recunoscu expresia. Era dezamăgit. Ea uitase că aveau idealuri înalte. Erau oameni principiali; nu cereau favoruri de la prieteni sus-puşi.

– Poţi sluji mai bine Biafrăi dacă lucrezi undeva unde-ţi foloseşti creierul şi talentul, continuă ea.

– Slujesc suficient de bine Biafra la Ministerul Forţelor de Muncă.

Olanna aruncă o privire în jur, la îngrămădeala care domnea în camera – în casa – lor: patul, doi tuberculi de batată, salteaua rezemată de peretele mânjit de murdărie, cutiile şi pungile îngrămădite într-un colţ, soba cu petrol pe care o lua la bucătărie numai când era necesar – şi simţi un acces de repulsie, impulsul s-o ia la goană şi să fugă, să fugă, să fugă, până ar fi fost departe de toate astea.

Dormiră unul cu spatele la celălalt. Când ea se trezi, el plecase. Ea pipăi jumătatea de pat pe care dormise el, îşi trecu mâna peste ea, savură ultimele urme de căldură din cutele cearceafului. Avea să se ducă singură la Ezeka. Avea să-l roage să facă totuşi ceva pentru Odenigbo. Ieşi din cameră şi o luă spre baie, spunând: „Bună dimineaţa" şi „Aţi dormit bine?" câtorva vecini întâlniţi pe verandă. Baby era împreună cu copiii mai mici, strânşi lângă banani, ascultându-l pe Papa Oji povestind cum doborâse el un avion în Calabar cu pistolul. Copiii mai mari măturau curtea şi cântau.

Biafra, kunie, buso Nigeria agha,
Anyi emelie ndi awusa,
Ndi na-amaro chukwu,
Tigbue fa, zogbue fa,
Nwelu nwude Gowon.

Când sfârşiră de cântat, rugăciunile de dimineaţă ale părintelui Ambrose se auziră şi mai tare. „Dumnezeu să-l binecuvânteze pe Excelenţa Sa! Dumnezeu să dea putere Tanzaniei şi Gabonului! Dumnezeu să distrugă Nigeria, şi Anglia, şi Egiptul, şi Algeria, şi Rusia! În numele atotputernicului Isus!

Câţiva oameni strigară „Amin!" din camerele lor. Părintele ridică Biblia, ca şi cum ar fi aşteptat să cadă pe ea vreun miracol solid din ceruri, şi începu să răcnească nişte cuvinte ininteligibile: *she baba she baba she baba.*

– Nu mai ţipa, părinte, du-te în armată! Cum crezi că ajuţi Biafra cu vorbitul tău în limbi? spuse Mama Oji.

Era în faţa camerei ei cu fiul ei, care stătea aplecat, cu capul acoperit de o cârpă, peste un lighean din care ieşeau aburi. Când el îşi săltă capul să ia o gură de aer, Olanna se uită la amestecul de urină, uleiuri, ierburi şi Dumnezeu mai ştie ce despre care Mama Oji hotărâse că era cura pentru astm.

– I-a fost rău azi-noapte? o întrebă Olanna pe Mama Oji.

Mama Oji ridică din umeri.

– I-a fost, dar nu foarte rău. Se întoarse apoi spre fiul ei. Vrei să te plesnesc înainte s-o inhalezi? De ce o laşi să se evapore şi să se risipească?

El îşi aplecă din nou capul peste lighean.

– Dumnezeule, distruge-i pe Gowon şi pe Adekunle[1]! ţipă părintele Ambrose.

– Taci din gură şi du-te în armată! zise Mama Oji.

Cineva strigă dintr-o cameră:

– Mama Oji, lasă-l în pace pe părintele Ambrose! Mai întâi să se ducă în armată bărbatul tău dezertor!

– Cel puţin el s-a dus! Replica Mamei Oji venise prompt. În timp ce al tău trăieşte ca un iepure fricos în pădurea din Ohafia ca să nu-l găsească soldaţii.

Baby veni de după casă; câinele se târa în urma ei.

– Mami Ola! Bingo poate să vadă spirite. Când latră noaptea înseamnă că vede spirite.

– Nu există spirite, Baby, spuse Olanna.

– Ba da, există.

Pe Olanna o îngrijorau lucrurile pe care Baby le învăţa aici.

– Adanna ţi-a spus asta?

– Nu, Chukwudi mi-a spus.

– Unde e Adanna?

– Doarme. E bolnavă, spuse Baby şi începu să alunge muştele care zburau în roi în jurul capului lui Bingo.

Mama Oji mormăi:

– I-am tot spus Mamei Adanna că fata nu are malarie. Dar ea continuă să-i dea medicamentul ăla care nu-i ajută la nimic. Dacă nimeni nu vrea s-o spună pe faţă, am s-o spun eu: copilul ăsta are sindromul Harold Wilson, *ho-ha*.

– Sindromul Harold Wilson?

– Kwashiorkor. Copilul are kwashiorkor.

Olanna izbucni în râs. Nu ştia că boala fusese botezată după numele prim-ministrului britanic. Dar veselia i se risipi când intră în camera

---

[1] Benjamin Adekunle (n. 1936), ofiţer nigerian, comandantul garnizoanei din Lagos şi, pentru o vreme, al celei de a treia divizii de infanterie marină (la înfiinţarea căreia a contribuit în măsură hotărâtoare), cu care a repurtat la început numeroase succese împotriva forţelor biafrane. A fost o figură legendară a armatei nigeriene în timpul războiului civil. (n.tr.)

Adannei. Fetița zăcea pe un covor, cu ochii pe jumătate închiși. Olanna îi atinse fața cu podul palmei, ca să vadă dacă nu avea febră, deși știa că nu asta avea să găsească. Ar fi trebuit să-și dea seama mai devreme; Adanna avea burta umflată și pielea de o culoare bolnăvicioasă, mult mai deschisă decât fusese cu numai câteva săptămâni în urmă.

– Malaria asta e foarte încăpățânată, spuse Mama Adanna.

– Are kwashiorkor, murmură Olanna.

– Kwashiorkor, repetă Mama Adanna și se uită la Olanna cu ochi înspăimântați.

– Trebuie să-i dai pește sau lapte.

– Lapte, *kwa?* De unde? întrebă Mama Adanna. Dar aveam antikwash aici aproape. Mi-a spus Mama Obike mai deunăzi. Stai să mă duc să aduc.

– Ce anume?

– Frunze antikwashiorkor, răspunse Mama Adanna, îndreptându-se deja spre ușă.

Olanna fu surprinsă de cât de repede își ridică femeia fusta și se aventură în tufișurile de pe cealaltă margine a drumului. Se întoarse câteva minute mai târziu cu un mănunchi de frunze verzi subțiri.

– O să-i fac chiar acum o mâncare, spuse ea.

– Adanna are nevoie de lapte, afirmă Olanna. Astea n-o să-i vindece boala.

– Las-o în pace pe Mama Adanna. Frunzele astea o să-i facă bine fetei dacă nu sunt fierte prea mult, spuse Mama Oji. Oricum, centrele de ajutoare nu au nimic. Și n-ai auzit că toți copiii din Nnewi au murit după ce au băut lapte de la ajutoare? Barbarii l-au otrăvit.

Olanna o chemă pe Baby, o duse în cameră și o dezbrăcă.

– Ugwu mi-a făcut deja baie, spuse Baby nedumerită.

– Da, da, iubita mea, încuviință Olanna, examinând-o cu atenție. Pielea ei avea în continuare culoarea întunecată a lemnului de mahon, părul îi era încă negru și, cu toate că slăbise, nu avea burta umflată. Olanna își dori nespus ca la centrul de ajutoare să fi fost deschis și ca Okoromadu să fi fost încă acolo, dar el se mutase la Orlu după ce Consiliul Mondial al Bisericilor dăduse postul lui unuia dintre numeroșii pastori care nu mai aveau parohii.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Mama Adanna fierbea frunzele în bucătărie. Olanna luă o conservă de sardele şi puţin lapte praf din cutia pe care le-o trimisese Ezeka şi i le dădu.

– Nu spune nimănui că le ai de la mine. Dă-i Adannei câte puţin.

Mama Adanna o apucă pe Olanna de braţ.

– Mulţumesc, mulţumesc mult de tot. N-am să spun la nimeni.

Dar spuse, pentru că, în timp ce Olanna pleca spre biroul profesorului Ezeka, ceva mai târziu, Mama Oji strigă:

– Fiul meu are astm, şi laptele nu i-ar strica deloc!

Olanna o ignoră.

Merse pe jos până la şoseaua principală şi se postă sub un copac. De fiecare dată când trecea un automobil, Olanna îi făcea semn şoferului. Un soldat cu o maşină ruginită opri s-o ia. Olanna îi văzu pofta animalică din ochi încă înainte să se urce lângă el, aşa că îşi exageră accentul englezesc, ştiind sigur că el nu înţelegea tot ce spunea, vorbi tot drumul despre cauză şi spuse că maşina şi şoferul ei erau la mecanic. El vorbi foarte puţin până când o lăsă lângă clădirea ministerului. Nu ştia cine ar fi putut fi sau pe cine putea să cunoască.

Secretara cu o faţă ca de uliu a profesorului Ezeka o măsură încet pe Olanna, de la peruca atent periată la pantofi, şi spuse:

– Domnul ministru nu e în birou!

– Atunci sunaţi-l imediat şi spuneţi-i că îl aştept. Mă numesc Olanna Ozobia.

Secretara păru surprinsă.

– Poftim?

– E nevoie să repet? întrebă Olanna. Sunt sigură că domnul ministru va vrea să ştie că sunt aici. Unde să-l aştept până îl sunaţi?

Secretarea se holbă la ea, şi Olanna îi întoarse privirea, insistentă. Apoi femeia îi făcu semn spre un scaun şi luă telefonul în mână. Jumătate de oră mai târziu, şoferul profesorului veni s-o ia la el acasă, într-o clădire ascunsă pe un drum de ţară.

– Credeam că un personaj important ca dumneavoastră locuieşte într-o rezervaţie guvernamentală, domnule profesor, spuse Olanna după ce-l salută.

– O, nu, cu siguranţă nu. E o ţintă prea vizibilă pentru bombardiere.

Profesorul era același. Sentimentul pedant de superioritate îi răsuna neschimbat în voce în timp ce o pofti să intre și o rugă să-l aștepte până când își termina treaba în birou.

Olanna o văzuse arareori pe doamna Ezeka la Nsukka; era timidă și foarte puțin școlită, genul de soție pe care i-o găsiseră femeile din sat, îi spusese Odenigbo. Așa că se strădui să-și ascundă surpriza când doamna Ezeka intră în sufrageria spațioasă și veni s-o îmbrățișeze de două ori.

– Ce mă bucur să văd prieteni vechi! În vremea din urmă nu ne întâlnim decât cu persoane oficiale, azi la nu știu ce instituție guvernamentală, mâine la alta. Medalionul de aur al doamnei Ezeka atârna de un lanț lung la gât. Pamela! Vino și spune bună ziua doamnei.

Fetița care se apropie cu o păpușă în mână era mai mare ca Baby, părea de vreo opt ani. Avea obrajii bucălați ai mamei sale și fundițe roz de satin în păr.

– Bună ziua, spuse ea. Își dezbrăca păpușa, chinuindu-se să-i scoată fusta de pe trupul de plastic.

– Ce mai faci? întrebă Olanna.

– Bine, mulțumesc.

Olanna se afundă într-o canapea roșie de pluș. O căsuță de păpuși cu farfurioare și ceșcuțe minuscule, delicate, era așezată pe măsuța de cafea.

– Ce vrei să bei? întrebă voioasă doamna Ezeka. Îmi amintesc că lui Odenigbo îi plăcea coniacul. Avem un coniac foarte bun.

Olanna se uită la doamna Ezeka. N-avea cum să-și aducă aminte ce bea Odenigbo pentru că nu venise niciodată în vizită seara, cu soțul ei.

– Aș vrea doar niște apă rece, te rog, spuse ea.

– Numai apă? întrebă doamna Ezeka. În orice caz, putem bea altceva după prânz. Servitor!

Servitorul apăru imediat, ca și cum ar fi stat chiar lângă ușă.

– Adu apă rece și cola, spuse doamna Ezeka.

Pamela începu să bâzâie. Trăgea încă de hainele păpușii.

– Hai, lasă-mă să le scot eu, spuse doamna Ezeka. Se întoarse spre Olanna. E atât de agitată. Ar fi trebuit să plecăm în străinătate săptămâna trecută. Cele două fete mai mari au plecat deja. Excelența Sa ne-a dat permise acum nici nu mai știu cât timp. Trebuia să plecăm cu un avion de ajutoare, dar n-a aterizat nici unul. Spun că sunt prea

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

multe bombardiere nigeriene. Îţi poţi imagina? Ieri am aşteptat în Uli, în clădirea aceea nefinalizată pe care ei o numesc terminal, mai bine de două ore, şi n-a aterizat nici un avion. Dar sper să reuşim să plecăm duminică. O să zburăm până în Gabon, şi de acolo în Anglia – cu paşapoartele nigeriene, bineînţeles! Englezii refuză să recunoască Biafra!

Râsul ei o umplu pe Olanna de un resentiment subţire şi dureros ca o înţepătură de ac.

Servitorul aduse apa pe o tavă de argint.

– Eşti sigur că apa e suficient de rece? întrebă doamna Ezeka. Ai pus-o în frigiderul cel nou sau în cel vechi?

– În cel nou, doamnă, aşa cum mi-aţi spus.

– Vrei puţină prăjitură, Olanna? întrebă doamna Ezeka după ce servitorul plecă. E făcută azi.

– Nu, mulţumesc.

Profesorul Ezeka intră în sufragerie ţinând în mână nişte dosare.

– Numai atâta vrei să bei? Apă?

– Aveţi o casă suprarealistă, observă Olanna.

– Ce cuvânt, suprarealistă, zise profsorul Ezeka.

– Odenigbo e foarte nefericit la ministerul lui. N-aţi putea să-l ajutaţi să se mute în altă parte? Cuvintele îi ieşiră lent din gură, şi Olanna îşi dădu seama cât de mult ura să adreseze o asemenea rugăminte, cât de mult îşi dorea să încheie vizita şi să plece din casa aceasta cu covorul ei roşu şi cu canapelele roşii asortate, şi cu televizorul, şi cu aroma de fructe a parfumului doamnei Ezeka.

– Lucrurile stau prost acum, chiar foarte prost, spuse profesorul Ezeka. Toată lumea vrea câte ceva. Se aşeză, îşi puse dosarele în poală şi-şi încrucişă picioarele. Dar am să văd ce pot face.

– Mulţumesc, zise Olanna.

Şi mulţumim încă o dată pentru mâncare.

– Ia puţină prăjitură, o îndemnă doamna Ezeka.

– Nu, nu vreau prăjitură.

– Poate după prânz.

Olanna se ridică.

– Nu pot să rămân la prânz. Trebuie să plec. Le predau câtorva copii din curte, şi le-am spus să vină într-o oră.

– O, ce drăguţ, spuse doamna Ezeka, conducând-o la uşă. Dacă n-aş fi plecat atât de curând, am fi putut să facem şi noi ceva împreună, ca să contribuim la victorie.

Olanna se forţă să zâmbească.

– Şoferul o să te ducă înapoi, spuse profesorul Ezeka.

– Mulţumesc, răspunse Olanna.

Înainte de a urca în maşină, doamna Ezeka o rugă să vină în spatele curţii să vadă noul buncăr pe care îl înălţase soţul ei; era o construcţie solidă, din beton.

– Imaginează-ţi în ce hal ne-au adus barbarii ăştia. Eu şi Pamela dormim uneori aici când sunt bombardamente, spuse doamna Ezeka. Dar o să supravieţuim.

– Da, murmură Olanna, şi se uită la podeaua netedă şi la cele două paturi.

Era o cameră subterană mobilată.

Când se întoarse acasă, o găsi pe Baby plângând. Din nas îi curgea un firicel de muci.

– L-au mâncat pe Bingo, spuse Baby.

– Poftim?

– Mami lui Adanna l-a mâncat pe Bingo.

– Ugwu, ce s-a întâmplat? întrebă Olanna, luând-o pe Baby în braţe.

Ugwu ridică din umeri.

– Aşa zic oamenii din curte. Mama Adanna l-a luat la plimbare ceva mai devreme şi nu zice nimic când oamenii o întreabă unde e. Şi tocmai a fiert supa cu carne.

Olanna o linişti pe Baby, îi şterse ochii şi nasul şi se gândi o clipă la câinele acela cu capul plin de bube.

Kainene veni în toiul unei după-amiezi fierbinţi. Olanna era în bucătărie, înmuind în apă câţiva tuberculi de manioc, când Mama Oji o strigă:

– O femeie într-o maşină te caută!

Olanna se repezi afară şi se opri când îşi văzu sora stând lângă pâlcul de banani. Arăta elegantă într-o rochie bej lungă până la genunchi.

– Kainene!

Olanna întinse braţele doar puţin, nesigură, şi Kainene făcu un pas înainte; se îmbrăţişară scurt, abia atingându-se, apoi Kainene se dădu înapoi.

– Am fost la vechea voastră locuinţă, şi cineva mi-a spus să vin aici.

– Proprietarul ne-a dat afară, nu eram parteneri buni de afaceri.

Olanna râse de gluma ei jalnică, dar Kainene nu. Kainene se uita prin cameră. Olanna îşi dori nespus ca sora ei să fi venit când se aflau încă în cealaltă locuinţă. Ar fi vrut să nu se simtă atât de dureros de stânjenită.

– Intră şi ia loc.

Olanna trase banca de pe terasă în cameră, şi Kainene o examină precaută înainte să stea jos şi să-şi aşeze mâinile pe geanta de piele care avea aceeaşi nuanţă pământie ca peruca ei coafată. Olanna ridică draperia, se aşeză pe pat şi-şi netezi rochia. Nu se uitau una la alta. Tăcerea mustea de lucruri nespuse.

– Şi ce-ai mai făcut? întrebă Olanna, în cele din urmă.

– Lucrurile au mers bine până când a căzut Port Harcourt. Făceam livrări pentru armată şi aveam permis să import batog. Acum stau în Orlu, mă ocup de o tabără de refugiaţi de acolo.

– Aha.

– Mă condamni cumva că am profitat de pe urma războiului? Cineva trebuia să importe şi batogul. Kainene ridică din sprâncene; şi le desenase cu creionul în două arce subţiri, fluide. Mulţi furnizori au fost plătiţi şi n-au livrat nimic. Eu cel puţin am livrat.

– Nu, nu mă gândeam deloc la asta.

– Ba te gândeai.

Olanna îşi feri privirea. Prea multe gânduri i se învârtejeau în cap.

– Am fost atât de îngrijorată când a căzut Port Harcourt. Ţi-am trimis mesaje.

– Am primit scrisoarea pe care i-ai trimis-o lui Madu. Kainene îşi rearanjă bretelele genţii. Spuneai că predai. Mai e valabil? Contribuţia ta nobilă la câştigarea războiului?

– Şcoala a fost transformată în tabără de refugiaţi. Uneori le mai predau câte ceva copiilor din curte.

– Şi ce face revoluţionarul tău soţ?

– Lucrează tot la Ministerul Forţelor de Muncă.

– N-ai o poză de la nuntă.

– A fost un raid aerian în timpul mesei. Fotograful şi-a trântit camera la pământ.

Kainene dădu din cap, ca şi cum nu era cazul să simtă nici un fel de compasiune la auzul acestor veşti. Îşi deschise geanta.

– Am venit să-ţi aduc asta. Mama mi-a trimis-o printr-un ziarist englez.

Olanna luă plicul în mână, nesigură dacă să-l deschidă în faţa lui Kainene.

– Ţi-am adus şi două rochiţe pentru Baby, spuse Kainene şi făcu semn spre geanta pe care o pusese pe podea. O femeie care venise din São Tomé avea de vânzare nişte haine de bună calitate pentru copii.

– Ai cumpărat haine pentru Baby?

– Şocant, într-adevăr. Şi e timpul să o numeşti pe fetiţă Chiamaka. M-am săturat de Baby.

Olanna râse.

Nu-i venea să creadă că sora ei şedea în faţa ei, că venise s-o viziteze, că îi adusese hăinuţe pentru copil.

– Vrei puţină apă? N-avem altceva.

– Nu, mulţumesc. Kainene se ridică şi se duse până la peretele de care era sprijinită salteaua, apoi se întoarse şi se aşeză. Nu-l ştiai pe servitorul meu Ikejide, nu?

– Nu e cel pe care Maxwell îl adusese din satul lui?

– Ba da. Kainene se ridică din nou. A fost ucis în Port Harcourt. Era un bombardament, şi o bucată de şrapnel i-a tăiat capul, complet, iar trupul lui a continuat să alerge. Corpul alerga, dar fără cap.

– Oh, Dumnezeule.

– L-am văzut.

Olanna se ridică, se aşeză lângă Kainene pe bancă şi-şi puse un braţ pe după ea. Kainene mirosea a acasă. Nici una nu spuse nimic o vreme.

– M-am gândit să schimb eu banii pentru tine, zise Kainene. Dar poţi să-i schimbi la bancă şi pe urmă să-i depui, nu?

– N-ai văzut craterele de obuz din jurul băncii? Îmi ţin banii sub pat.

– Ai grijă să nu intre gândacii la ei. În vremurile astea o duc şi ei mai greu.

Kainene se sprijini de Olanna şi apoi, ca şi cum şi-ar fi amintit ceva deodată, se ridică şi-şi îndreptă rochia; Olanna simţi tristeţea tulbure a cuiva căruia îi era dor de o persoană aflată lângă el.

– Doamne! Nu mi-am dat seama cât timp a trecut, spuse Kainene.

– O să mai vii?

Urmă o pauză, apoi Kainene zise:

– Stau mai toată ziua în tabăra de refugiaţi. Poate vrei tu să vii în vizită.

Scotoci după o bucăţică de hârtie în geantă şi scrise pe ea toate detaliile.

– Da, o să vin. O să vin miercurea viitoare.

– Cu maşina?

– Nu. Din cauza soldaţilor. Şi oricum n-avem niciodată prea multă benzină.

– Transmite-i salutări revoluţionarului din partea mea.

Kainene se urcă în maşină şi porni motorul.

– Numerele tale de înmatriculare sunt neobişnuite, observă Olanna, uitându-se la literele VIG înscrise înaintea cifrelor.

– Am plătit în plus ca să-mi ştampilez patriotismul pe maşină. Vigilenţă! Kainene ridică sprâncenele şi o mână înainte să plece. Olanna privi cum maşina Peugeot 404 dispărea pe drum şi rămase acolo un timp, simţindu-se de parcă ar fi înghiţit o scânteie de lumină.

Miercuri, sosi devreme la casa din Orlu. Harrison deschise uşa şi se holbă la ea, atât de uimit, încă păru să-şi fi uitat plecăciunea obişnuită.

– Doamnă, bună dimineaţa! Nu v-am văzut de mult!

– Ce mai faci, Harrison?

– Bine, doamnă, spuse el şi se înclină, în sfârşit.

Olanna se aşeză pe una din cele două canapele din sufrageria luminoasă, dar aproape goală. Ferestrele erau larg deschise. Un radio răsuna de undeva dintr-o cameră, şi, când auzi paşi apropiindu-se, Olanna se forţă să pară relaxată, neştiind prea bine ce ar fi trebuit să-i spună lui Richard. Dar era Kainene, într-o rochie neagră şifonată, ţinându-şi peruca în mână.

– *Ejima m,* spuse ea, îmbrăţişând-o pe Olanna. Se ţinură strâns, lipindu-şi corpurile calde unul de altul. Speram să vii la timp ca să putem merge mai întâi la centrul de cercetări și abia apoi în tabăra de refugiați. Vrei niște orez? Nici nu mi-am dat seama de cât timp nu mai mâncasem orez până când cei de la ajutoare nu mi-au dat o pungă săptămâna trecută.

– Nu, nu acum.

Olanna ar fi vrut să-și țină sora mai mult în brațe, să adulmece mirosul acela familiar de acasă.

– Ascultam posturile de radio nigeriene. Lagos zice că am luat ca mercenari soldați chinezi, iar Kaduna – că toate femeile ibo merită să fie violate, spuse Kainene. Au o imaginație impresionantă.

– Eu nu le ascult niciodată.

– A, eu ascult mai mult Radio Lagos și Radio Kaduna decât Radio Biafra. Trebuie să-ți ții dușmanul aproape.

Harrison intră și se înclină.

– Doamnă? Să aduc ceva de băut?

– După cum continuă să se poarte Harrison, ai zice că avem o pivniță plină cu sticle în casa asta neterminată de la capătul lumii, mormăi Kainene, pieptănându-și peruca cu degetele.

– Doamnă?

– Nu, Harrison, nu aduce nimic de băut. Plecăm. Nu uita, dejunul pentru două persoane.

– Da, doamnă.

Olanna se întrebă unde era Richard.

– Harrison e cel mai pretențios țăran pe care l-am văzut vreodată, spuse Kainene în timp ce pornea mașina. Știu că ție nu-ți place cuvântul „țăran".

– Nu.

– Dar el chiar e țăran.

– Toți suntem.

– Chiar așa? E genul de afirmație pe care ar face-o Richard.

Olanna își simți brusc gâtul uscat.

Kainene o privi scurt.

– Richard a plecat foarte devreme astăzi. Săptămâna viitoare se duce în Gabon să viziteze centrul pentru kwashiorkor și a spus că azi strebuie să meargă să aranjeze toate detaliile. Dar cred că a plecat atât de devreme pentru că s-ar fi simțit prost să te vadă.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRAR

– Oh.

Olanna strânse din buze.

Kainene conducea cu o supremă siguranţă de sine, ocolind găurile de pe drum, palmierii rămaşi fără frunze, trecând pe lângă un soldat slăbănog care trăgea de sfoară o capră şi mai jigărită.

– Visezi câteodată capul copilului din vasul acela? întrebă ea.

Olanna se uită afară pe fereastră şi-şi aminti liniile piezişe care se încrucişau pe vas, albul inexpresiv al ochilor fetiţei.

– Nu-mi ţin minte visele.

– Bunicul obişnuia să spună despre greutăţile prin care trecuse: „Nu m-a omorât, m-a făcut mai înţelept". *O gbur m egbu, o mee ka m malu ife.*

– Da, ţin minte.

– Există lucruri care sunt atât de greu de iertat, încât fac ca altele să devină uşor pardonabile, spuse Kainene.

Urmă o pauză. În interiorul Olannei, ceva de mult osificat se trezi din nou la viaţă.

– Înţelegi ce vreau să spun? întrebă Kainene.

– Da.

La centrul de cercetări, Kainene parcă sub un copac, şi Olanna rămase în maşină. Kainene se întoarse în grabă câteva momente mai târziu.

– Bărbatul cu care am treabă nu e aici, spuse ea şi porni motorul.

Olanna nu mai spuse nimic până când ajunseră la tabăra de refugiaţi. Înainte de război fusese o şcoală primară. Clădirea arăta învechită, jupuită de cea mai mare parte a vopselei cândva albe. Câţiva refugiaţi care stăteau afară se opriră să se holbeze la Olanna şi să-i spună *nno* lui Kainene. Un preot tânăr, subţirel, într-o sutană decolorată, se apropie de maşină.

– Părinte Marcel, ea e sora mea geamănă, Olanna, spuse Kainene.

Preotul păru surprins.

– Bine aţi venit, zise el, şi apoi adăugă, inutil: Nu sunteţi identice.

Stătură sub un copac-flacără[1], şi preotul îi spuse lui Kainene că sacul cu peşte fusese livrat, că Crucea Roşie suspendase într-adevăr zborurile cu ajutoare, că Inatimi venise mai devreme cu cineva din

---

[1] *Spathodea campanulata,* arbore ornamental originar de la tropice, cu flori mari, roşii-sângerii sau oranj intens. (n.tr.)

Organizaţia Luptătorilor pentru Libertate din Biafra şi spusese că avea să se întoarcă mai târziu. Olanna o urmări pe Kainene vorbind. Nu înţelese prea multe din ceea ce spunea, pentru că se gândea numai la cât de nestrămutată era siguranţa de sine a lui Kainene.

– Hai să facem un tur, îi spuse Kainene Olannei după ce părintele Marcel se îndepărtă. Eu încep întotdeauna cu buncărul. Îi arătă Olannei buncărul, o groapă săpată grosolan şi acoperită cu buşteni, apoi o porni spre clădirea de la capătul celălalt al curţii. Şi acum, spre Locul cel Fără de Întoarcere.

Olanna o urmă. Mirosul o izbi la prima uşă. Îi coborî imediat în stomac, întorcându-i-l pe dos, răscolind batata fiartă pe care o mâncase la micul dejun.

Kainene o privea.

– Nu trebuie să intri dacă nu vrei.

– Vreau, spuse Olanna, pentru că simţi că aşa trebuia. De fapt, nu voia. Nu ştia de la ce venea mirosul acela, care devenea însă tot mai intens. Olanna aproape că putea să-l vadă, un norişor maroniu, fetid. Se simţi ameţită. Intrară în prima sală de clasă. Aproximativ douăsprezece persoane zăceau întinse pe paturi de bambus, pe covoraşe, pe podea. Nici unul nu făcea vreun gest să-şi alunge de pe trup muştele grase. Singurele mişcări pe care Olanna le observă erau ale unui copil de lângă uşă, care îşi încrucişa şi îşi desfăcea braţele întruna. Oasele i se vedeau clar prin piele şi braţele încrucişate îi stăteau plate peste piept, într-un fel care ar fi fost imposibil dacă ar fi avut măcar un pic de carne sub piele. Kainene aruncă o privire rapidă prin cameră, şi apoi se întoarse spre uşă. Afară, Olanna trase cu disperare aer în piept. În a doua sală de clasă, simţi că până şi aerul dinăuntrul ei devenea pestilenţial, şi vru să-şi strângă nările cu degetele, ca să oprească amestecul aerului dinăuntru cu cel din afara trupului ei. O mamă şedea pe podea cu doi copii întinşi alături. Olanna nu-şi dădu seama câţi ani aveau. Erau dezbrăcaţi; burţile transformate în nişte mingi umflate nu le-ar fi încăput oricum în nici o bluză. Fesele şi pieptul le erau scofâlcite, numai falduri de piele încreţită. Pe cap aveau smocuri izolate de păr roşu. Privirea Olannei întâlni căutătura fixă a mamei lor, şi Olanna îşi feri repede ochii. Îşi îndepărtă o muscă de pe faţă şi se gândi cât de bine hrănite arătau toate muştele aici, cât de vioaie, de radioase.

– Femeia aceea e moartă. Trebuie s-o scoatem de aici, spuse Kainene.

– Nu! ţâşni din gura Olannei, pentru că femeia cu privirea fixă nu putea fi moartă.

Dar Kainene se referise la o altă femeie, care zăcea cu faţa pe podea, cu un copilaş slab agăţat de spatele ei. Kainene se apropie de ea şi smulse copilaşul de acolo. Ieşi din clădire şi strigă:

– Părinte! Părinte, unul la înmormântat!

Apoi se aşeză pe scările din faţa intrării şi luă copilul în braţe. Bebeluşul ar fi trebuit să plângă. Kainene încercă să-i vâre în gură o tabletă moale, de culoarea drojdiei.

– Ce este? întrebă Olanna.

– Tabletă cu proteine. O să-ţi dau câteva pentru Chiamaka. Au un gust oribil. Am reuşit să-i conving pe cei de la Crucea Roşie să-mi dea câteva săptămâna trecută. Nu avem destule, bineînţeles, aşa că le păstrez pentru copii. Dacă le-aş da majorităţii celor de aici, n-ar avea nici un efect. Dar poate vor avea pentru bebeluşul ăsta. Poate.

– Câţi mor pe zi? întrebă Olanna.

Kainene se uită în jos spre copil.

– Mama lui era dintr-un sat care a fost ocupat foarte devreme. Au stat în vreo cinci tabere de refugiaţi până au venit aici.

– Câţi mor pe zi? întrebă din nou Olanna.

Dar Kainene nu răspunse. Bebeluşul scoase în sfârşit un scâncet subţire, şi Kainene îi vârî pastila făinoasă în guriţa deschisă. Olanna privi cum părintele Marcel şi un alt bărbat o cărau afară, către spatele clădirii, pe femeia moartă, ţinând-o de glezne şi de încheieturile mâinilor.

– Uneori îi urăsc, spuse Kainene.

– Pe barbari.

– Nu, pe ei. Kainene arătă cu degetul înapoi spre sală. Îi urăsc pentru că mor.

Luă copilul înăuntru şi îl dădu unei alte femei, o rudă a celei moarte, al cărei trup osos tremura; pentru că ochii îi erau uscaţi, Olannei îi trebuiră câteva clipe să-şi dea seama că femeia plângea, ţinând copilul strâns la pieptul aproape neted, scobit.

Mai târziu, în timp ce mergeau spre maşină, Kainene îşi strecură mâna în mâna Olannei.

29

Ugwu știa că povestea părintelui Ambrose era implauzibilă, că niște oameni de la o fundație din străinătate așezaseră o masă la capătul străzii St John și ofereau ouă fierte și sticle cu apă de la frigider oricui trecea pe acolo. Știa, de asemenea, că nu trebuia să iasă din curte; își amintea clar avertizările Olannei. Dar era plictisit. Era îngrozitor de cald, și Ugwu ura gustul de cenușă al apei păstrate într-un vas de ceramică în spatele clădirii. Tânjea după apă, după orice răcit la frigider. Iar povestea putea foarte bine să fie adevărată; orice era posibil. Baby se juca în curte cu Adanna, și el putea să o ia pe scurtătură, și s-ar fi întors înainte ca ea să observe măcar că plecase.

Tocmai dăduse colțul după biserica Sfântul Ioan, când văzu, mai departe pe stradă, un grup de bărbați care stăteau în picioare, aliniați, cu mâinile la ceafă. Cei doi soldați care îi flancau erau foarte înalți, și unul din ei îi ținea în bătaia puștii. Ugwu se opri. Soldatul cu arma începu să strige ceva și fugi spre el. Lui Ugwu îi sări inima din piept; se uită la desișul de pe marginea drumului, dar era prea subțire ca să se ascundă în el. Se uită înapoi – strada se întindea pustie și nesfârșită; nimic nu-i putea oferi adăpost. Se răsuci și se repezi în curtea bisericii. Un preot mai în vârstă, cu o sutană albă, stătea în vârful scărilor la intrarea principală. Ugwu se năpusti în sus, ușurat, pentru că soldatul n-avea să intre în biserică să-l ia. Trase de ușă, dar aceasta era încuiată.

– *Biko,* părinte, vă rog, dați-mi drumul, imploră el.

Preotul clătină din cap.

– Și cei care sunt încorporați acum sunt tot copiii lui Dumnezeu.

– Vă rog, vă rog.

Ugwu scutură uşa.

– Dumnezeu are să te binecuvânteze, spuse preotul.

– Deschide uşa! ţipă Ugwu.

Preotul clătină din cap şi se dădu înapoi.

Soldatul năvăli în curtea bisericii.

– Stai sau trag!

Ugwu rămase pe loc, ţintuindu-l cu privirea, cu mintea goală.

– Ştii cum mă cheamă? strigă soldatul. Ucide şi Fugi! Era prea înalt pentru pantalonii uzaţi care i se opreau mult deasupra ghetelor negre. Scuipă pe pământ şi-l trase pe Ugwu de mână. Civil nenorocit! Vino după mine!

Ugwu se împletici în urma lui. În spatele lor, preotul spuse:

– Dumnezeu să binecuvânteze Biafra!

Ugwu nu se uită la chipurile celorlalţi bărbaţi când se aşeză la rând şi-şi puse mâinile la ceafă. Visa; nu putea fi decât un vis. Un câine lătra de undeva din apropiere. Ucide şi Fugi ţipă ceva la unul dintre bărbaţi, apăsă pe cocoşul puştii şi trase în aer. Câteva femei se strânseseră la mică distanţă, şi una dintre ele vorbea cu colegul lui Ucide şi Fugi. La început, spuse ceva cu o voce înceată, rugătoare, dar apoi ridică glasul şi începu să gesticuleze violent.

– Nu vedeţi că nu vorbeşte bine? E un idiot! Cum o să ţină în mână o puşcă?

Ucide şi Fugi îi legă pe bărbaţi în perechi, cu mâinile la spate şi funia întinsă între ei. Bărbatul de care era legat Ugwu smuci frânghia ca şi cum ar fi vrut să vadă cât era de solidă, şi Ugwu aproape se dezechilibră.

– Ugwu!

Vocea venise din grupul de femei. Ugwu se întoarse. Doamna Muokelu îl privea cu ochi uluiţi. El dădu din cap spre ea, într-un fel care speră că părea politicos, pentru că nu putea să-şi asume riscul de a vorbi. Ea o luă ezitant la fugă în josul străzii, şi el o urmări cum pleca, dezamăgit şi totuşi neştiind prea bine ce aştepta de la ea.

– Pregătiţi-vă de plecare! strigă Ucide şi Fugi.

Ridică privirea, văzu un băiat la capătul străzii şi fugi după el. Camaradul lui îşi îndreptă puşca spre şirul de bărbaţi.

– Oricine fuge, îl împuşc.

Ucide şi Fugi se întoarse cu băiatul mergând în faţa sa.

– Gura! ţipă el în timp ce-i lega băiatului mâinile la spate. Mişcaţi-vă! Duba noastră e pe cealaltă stradă!

Tocmai începuseră să meargă, poticniţi, în timp ce Ucide şi Fugi răcnea: *„Lep! Ai!“*[1], când Ugwu o zări pe Olanna. Mergea repede, alarmată. Pe cap avea peruca, pe care o purta arareori în vremea din urmă, şi se vedea că şi-o pusese în grabă, pentru că era aplecată pe o parte. Surâse şi-i făcu semn lui Ucide şi Fugi, care strigă:

– Stop!

Se apropie de ea. Discutară cu spatele la grupul de bărbaţi, şi, câteva momente mai târziu, Ucide şi Fugi se întoarse şi rupse cu puşca sfoara cu care erau legate mâinile lui Ugwu.

– Băiatul e deja în slujba patriei. Noi îi căutăm numai pe civilii care n-au nici o ocupaţie, îi strigă el celuilalt soldat, care dădu din cap.

Ugwu se simţi ameţit de uşurare. Îşi frecă încheieturile. Olanna nu-i spuse nici un cuvânt în timp ce mergeau spre casă, şi el îi percepu furia tăcută numai în violenţa cu care ea descuie şi deschise uşa.

– Îmi pare rău, doamnă, spuse el.

– Eşti atât de imbecil încât nu meriţi norocul pe care l-ai avut, spuse ea. I-am dat soldatului toţi banii pe care îi aveam. Acum tu ai să scoţi bani cu care să-mi hrănesc copilul, ai înţeles?

– Iertaţi-mă, doamnă, spuse el din nou.

Ea îi vorbi puţin în zilele următoare. Îi prepară singură mâncare lui Baby, ca şi cum nu mai avea încredere în el. Îi răspundea la salut cu câte o înclinare rece din cap. Şi Ugwu se trezea mai devreme ca să aducă apă, şi freca podeaua camerei mai tare, şi aştepta să-i câştige înapoi prietenia.

În cele din urmă, reuşi cu ajutorul unei şopârle prăjite. Asta se întâmplă în dimineaţa când Olanna şi Baby se pregăteau să plece la Orlu să o viziteze pe Kainene. O vânzătoare ambulantă intră în curte cu o tavă emailată învelită în ziare, ţinând o şopârlă maronie înfiptă într-un băţ şi intonând: *Mme mme suya! Mme mme suya!*

– Vreau şi eu puţin, Mami Ola, te rog, repetă Baby.

Olanna o ignoră şi continuă să se pieptene. Părintele Ambrose ieşise din camera lui şi se târguia cu vânzătoarea.

---

[1] Stâng! Drept! (în dialectul pidgin din Nigeria, după cuvintele englezeşti *Left! Right!*) (n.tr.)

– Vreau şi eu, Mami Ola, repetă Baby.

– Chestiile alea nu sunt bune pentru tine, spuse Olanna.

Părintele Ambrose se întoarse în camera sa cu un pacheţel învelit în ziare.

– Părintele a cumpărat, spuse Baby.

– Dar noi nu cumpărăm.

Baby începu să plângă. Olanna se întoarse şi se uită la Ugwu exasperată, şi deodată amândoi zâmbiră: Baby plângea ca să fie lăsată să mănânce o şopârlă.

– Ce mănâncă şopârlele, Baby? întrebă Ugwu.

– Furnici, mormăi Baby.

– Dacă mănânci şopârle, toate furnicile pe care ele le-au mâncat o să iasă afară în stomacul tău şi o să te ciupească, spuse Ugwu calm.

Baby clipi. Îl privi o vreme, ca şi cum nu se hotăra dacă să-l creadă sau nu, apoi îşi şterse lacrimile.

În ziua în care Olanna şi Baby plecară pentru o săptămână la Kainene în Orlu, stăpânul se întoarse de la slujbă mai devreme decât de obicei şi nu se duse la barul Tanzania; Ugwu speră că absenţa lor îl scosese din hăul în care se afundase de când murise mama lui. Se aşeză pe verandă, ascultând radioul. Fu surprins s-o vadă pe Alice oprindu-se în faţa camerei lor când se duse la baie. Crezu că stăpânul avea să-i răspundă în felul lui scurt şi distant şi că ea urma să se întoarcă la pianul ei. Dar cei doi vorbiră aproape şoptit, aşa încât Ugwu nu auzi mai nimic; din când în când răsuna doar chicotitul ei. A doua zi, Alice se aşeză pe bancă lângă stăpân. Apoi rămase acolo până când toată lumea din curte adormi. Apoi, câteva zile mai târziu, Ugwu veni din curtea din spate şi găsi veranda goală şi uşa camerei închisă. Stomacul i se strânse dureros; amintirea zilelor cu Amala îi lăsase un nod în gât. Alice era altfel. Avea o mină voită de copiliţă care lui Ugwu i se părea suspectă. Îşi dădea seama că ea n-ar fi avut nevoie de nici un leac de la *dibia* ca să-l ispitească pe stăpân; erau suficiente pielea aceea palidă şi aerul ei de fiinţă neajutorată. Ugwu se duse până la pâlcul de banani şi se întoarse, apoi se apropie de uşă şi bătu tare. Era hotărât să-i oprească, să oprească ceea ce se petrecea. Auzi zgomot înăuntru. Bătu din nou. Şi din nou.

– Da?

Vocea stăpânului răsună ameţită.

– Sunt eu, domnule. Voiam să vă întreb dacă pot să iau soba cu petrol, domnule.

După ce lua soba, urma a se preface că a uitat ceaşca de *garri,* ultima bucată de batată, polonicul. Era gata să simuleze o criză, un acces de epilepsie, orice l-ar fi împiedicat pe stăpân să continue ceea ce făcea cu femeia aceea. Stăpânul deschise uşa după câteva minute lungi. Îşi scosese ochelarii şi avea ochii umflaţi.

– Domnule, spuse Ugwu uitându-se peste umărul lui. Camera era goală. Sunteţi bine, domnule?

– Bineînţeles că nu sunt bine, prostule, spuse stăpânul, uitându-se fix la perechea de papuci de pe podea.

Părea pierdut în gânduri. Ugwu aşteptă. Stăpânul oftă.

– Profesorul Ekwenugo mergea cu echipa lui să pună mine. Au trecut cu maşina peste nişte gropi de pe drum, şi minele au explodat.

– Minele au explodat?

– Ekwenugo a fost aruncat în aer. E mort.

„Aruncat în aer“ răsună în capul lui Ugwu ca un clopot.

Stăpânul se dădu înapoi.

– Ia soba!

Ugwu intră şi luă soba de care nu avea nevoie şi se gândi la unghia lungă şi ascuţită a profesorului Ekwenugo. „Aruncat în aer.“ Profesorul Ekwenugo fusese întotdeauna dovada că Biafra avea să triumfe, cu toate poveştile lui despre rachete, şi maşini blindate, şi carburanţi făcuţi din nimic. Oare părţile corpului său fuseseră arse, ca nişte lemne de foc, sau mai puteau fi recunoscute? Oare fusese sfărâmat în bucăţele mici, ca fărâmele unei frunze uscate de armatan? „Aruncat în aer.“

Stăpânul plecă imediat după aceea spre barul Tanzania. Ugwu îşi puse pantalonii cei buni şi o luă repede spre casa lui Eberechi. Părea lucrul cel mai natural, singurul lucru pe care putea să-l facă. Refuză să se gândească la cât de supărată avea să fie Olanna dacă Mama Oji îi spunea că ieşise din curte sau la care ar putea fi reacţia lui Eberechi, dacă îl va ignora, sau îl va primi cu căldură, sau va ţipa la el. Trebuia s-o vadă.

Ea şedea singură pe verandă, îmbrăcată în fusta aceea strâmtă care-i scotea în evidenţă fundul, dar îşi schimbase tunsoarea, avea părul tăiat scurt, ca o aură în jurul capului, nu împletit cu fir.

– Ugwu! spuse ea, surprinsă, şi se ridică.

– Te-ai tuns.

– Crezi că mai găsesc fir pe undeva, ca să nu mai vorbim de bani să cumpăr?

– Îţi stă bine, spuse el.

Ea ridică din umeri.

– Ar fi trebuit să vin mai demult, zise el. N-ar fi trebuit niciodată să înceteze să-i vorbească din cauza unui ofiţer de armată pe care nu-l cunoştea. Iartă-mă. *Gbaghalu.*

Se uitară unul la altul, şi ea întinse mâna şi-l ciupi de pielea de pe gât. El îi dădu uşor peste mână, în joacă, şi apoi i-o ţinu strânsă. Nu-i dădu drumul când se aşezară pe trepte, şi ea îi povesti cum cei care închiriau fosta locuinţă a stăpânului erau oameni răi, cum băieţii de pe stradă se ascundeau în acoperiş când veneau soldaţii cu arcanul, cum ultimul raid aerian lăsase în peretele casei lor o gaură prin care intrau şobolanii.

În cele din urmă, Ugwu îi spuse că profesorul Ekwenugo murise.

– Îţi aminteşti că ţi-am povestit despre el? Cel care făcea parte din Grupul Oamenilor de Ştiinţă, care proiecta lucruri extraordinare, spuse el.

– Îmi amintesc, zise ea. Cel cu unghia lungă.

– Şi-o tăiase, o înştiinţă Ugwu, şi începu să plângă cu lacrimi puţine, care-i ardeau ochii.

Ea îşi puse o mână pe umărul lui, şi el rămase nemişcat ca să nu-i mişte mâna, s-o păstreze acolo unde era. Ea era diferită, sau poate percepţia lui asupra lucrurilor se schimbase. Credea acum în faptul că oamenii erau de neînlocuit.

– Şi-o tăiase? întrebă ea.

– Da, spuse Ugwu.

Brusc, lucrul acesta deveni important. Ugwu simţi că n-ar fi putut suporta gândul că unghia aceea fusese aruncată în aer.

– Mă duc, spuse el. Înainte să vină stăpânul.

– Vin să te văd mâine, îl anunţă ea. Ştiu o scurtătură până la casa voastră.

Stăpânul nu era acasă când Ugwu se întoarse. Mama Oji ţipa: „Ruşine! Ruşine!“ la soţul ei, părintele Ambrose se ruga ca Dumnezeu să spulbere Anglia cu dinamita Sfântului Duh, un copil plângea. Treptat, unul după altul, sunetele încetară. Se lăsă întunericul. Lămpile cu petrol se stinseră. Ugwu se aşeză în faţa camerei lor şi aşteptă până când, în sfârşit, stăpânul intră pe verandă cu un zâmbet timid pe faţă şi cu ochii congestionaţi.

– Bunul meu băiat, spuse el.

– Bună seara, domnule. *Nno.*

Ugwu se ridică. Stăpânul nu se ţinea prea bine pe picioare – se apleca uşor din când în când spre stânga. Ugwu se repezi, îşi puse braţul în jurul lui şi-l susţinu. Abia intraseră în cameră, când stăpânul se îndoi de şale cu o smucitură bruscă şi vomă. Vărsătura spumoasă se împrăştie pe podea. Ugwu aduse o cârpă şi nişte apă şi, în timp ce curăţa, îi ascultă respiraţia neliniştită.

– Nu-i spune nimic stăpânei tale, îi ceru stăpânul.

– Da, domnule.

Eberechi venea adeseori pe la el, şi, pentru Ugwu, zâmbetul ei, atingerea mâinii ei sau felul cum îl ciupea de gât deveniseră prilejuri de intensă bucurie. În după-amiaza când el o sărută prima oară, Baby dormea. Erau pe verandă, şedeau pe bancă şi jucau *whot*[1] în stil biafran, şi ea tocmai spusese: „Ia uite!" şi pusese jos ultima carte, când el se aplecă mai aproape şi linse transpiraţia acrişoară din spatele urechii ei. Apoi o sărută pe gât, pe maxilar, pe buze; sub presiunea limbii lui, ea deschise gura, şi căldura interiorului gurii ei îl copleşi. Îşi mută mâna spre pieptul ei şi-i prinse sânii mici. Ea îl împinse deoparte. El îşi lăsă mâna spre pântecele ei şi o sărută din nou pe gură, apoi îşi strecură iute mâna sub fusta ei.

– Lasă-mă doar să văd, spuse el înainte ca ea să-l poată opri. Doar să văd.

Ea se ridică. Nu-l împinse în timp ce el îi ridică fusta, îi scoase chiloţii de bumbac puţin rupţi lângă elastic şi se uită la bulgării mari, rotunzi ai feselor. Apoi îi trase chiloţii înapoi şi dădu drumul fustei. O iubea. Voia să-i spună că o iubeşte.

– Mă duc, zise ea şi-şi îndreptă bluza.

– Dar prietenul tău, ofiţerul?

---

[1] Joc la care se foloseşte un pachet special de cărţi. (n.tr.)

– E în alt sector acum.

– Ce-ai făcut cu el?

Ea își frecă dosul palmei de buze, ca și cum ar fi vrut să șteargă ceva de acolo.

– Ai făcut ceva cu el? întrebă Ugwu.

Ea se duse spre ușă, fără să scoată un cuvânt.

– Îți place de el, insistă Ugwu, simțindu-se disperat.

– Îmi place mai mult de tine.

Nu mai conta că încă se vedea cu ofițerul acela. Ceea ce conta era acel „mai mult", cel pe care îl prefera. Ugwu o trase spre el, dar ea se eschivă.

– O să mă omori, spuse ea și râse. Dă-mi drumul.

– Te duc până la jumătatea drumului, propuse el.

– Nu-i nevoie. O lași pe Baby singură.

– Mă întorc înainte să se trezească.

El ar fi vrut s-o țină de mână, dar, în loc de asta, merse atât de aproape de ea, încât, din când în când, corpurile li se atingeau. El nu merse prea departe și se întoarse. Era aproape de casă, când văzu doi soldați stând lângă o dubă, cu puști în mâini.

– Tu! Stai pe loc! strigă unul din ei.

Ugwu o rupse la fugă până când auzi împușcătura, atât de asurzitoare, atât de alarmant de aproape, încât se trânti la pământ și așteptă ca durerea să-i sfredelească trupul, sigur că fusese lovit. Dar nu simți nici o durere. Când soldatul ajunse în fugă lângă el, primul lucru pe care Ugwu îl văzu fu perechea de pantofi de pânză. Abia apoi se uită în sus la trupul deșirat și la fața rânjindă. Soldatul avea la gât un rozariu. Din armă îi ieșea mirosul de praf de pușcă ars.

– Hai, ridică-te, civil afurisit! Du-te lângă ceilalți!

Ugwu se ridică, și soldatul îi dădu o palmă atât de tare la ceafă, încât Ugwu văzu luminițe în fața ochilor; își înfipse pentru o clipă picioarele în nisipul grosier ca să-și recapete echilibrul, apoi porni spre cei doi bărbați care stăteau lângă dubă cu brațele ridicate. Unul era bătrân, avea cel puțin șaizeci și cinci de ani, celălalt era un adolescent cam de cincisprezece. Ugwu mormăi „bună ziua" către bărbatul mai în vârstă și se postă lângă el, cu mâinile la ceafă.

– Intră în dubă, spuse celălalt soldat.

Barba deasă îi acoperea cea mai mare parte a obrajilor.

– Dacă aici aţi ajuns, să recrutaţi oameni de vârsta mea, atunci Biafra e pierdută, spuse bătrânul cu voce înceată.

Cel de al doilea soldat îl privea.

Primul strigă:

– Tacă-ţi gura, *agadi!*

Şi îl pălmui pe bătrân.

– Termină! spuse cel de-al doilea soldat şi se întoarse spre bătrân. Tată, du-te!

– Poftim?

Bătrânul şovăia.

– Du-te, *gawa.*

Bătrânul se îndepărtă, mergând la început încet şi nesigur, frecându-şi cu mâna obrazul unde fusese lovit; apoi o luă la fugă, şchiopătat. Ugwu îl privi dispărând în josul străzii şi-şi dori să poată să sară până acolo, să-l prindă de mână şi să zboare spre libertate.

– Urcaţi în dubă! spuse primul soldat. Era ca şi cum plecarea bătrânului îl făcuse furios, şi nu-l învinuia pe colegul lui, ci pe ceilalţi recruţi. Îi împinse pe adolescent şi pe Ugwu. Băiatul căzu şi se ridică repede în picioare, apoi urcară amândoi în spatele dubei. Bănci nu erau; sacoşe vechi de rafie, biciuri de piele şi sticle goale zăceau împărştiate pe podeaua ruginită. Ugwu fu uimit văzând acolo un băiat, aşezat pe podea, care fredona un cântec şi bea dintr-o sticlă veche de bere. În timp ce se lăsa pe vine lângă el, adulmecă mirosul tare al ginului, şi se gândi că poate era un bărbat pitic, nu un băiat.

– Sunt High-Tech, spuse băiatul, şi mirosul de gin deveni mai puternic.

– Eu sunt Ugwu.

Ugwu aruncă o privire spre cămaşa lui prea mare, spre pantalonii scurţi, ghetele şi bereta uzate. Era totuşi un băiat. Nu avea mai mult de treisprezece ani. Dar expresia aspră şi cinică din ochi îl făcea să pară mult mai în vârstă decât adolescentul care se ghemuise în faţa lor.

– *Gi kwanu?* Pe tine cum te cheamă? îl întrebă High-Tech pe adolescent.

Adolescentul suspina. Avea un chip familiar; poate era unul dintre băieţii din vecini care aduceau apă în buncăr dimineaţa, înainte de răsărit. Ugwu simţi în acelaşi timp compasiune pentru el şi furie, pentru că plânsul lui făcea ca situaţia disperată în care se aflau să pară extremă şi definitivă. Fuseseră cu adevărat încorporaţi. Aveau într-adevăr să fie trimişi pe front fără nici un antrenament.

– Eşti bărbat sau ce? îl întrebă High-Tech pe adolescent. *I bu nwanyi?* De ce te porţi ca o femeie?

Adolescentul îşi apăsase mâna pe ochi în timp ce plângea. Zâmbetul lui High Tech se transformă într-un râs batjocoritor.

– Ăsta nu vrea să lupte pentru cauză!

Ugwu nu spuse nimic; râsul lui High Tech şi mirosul de gin îi făceau greaţă.

– Eu mă duc în misiuni de recunoştinţă, anunţă High-Tech, vorbind pentru prima dată în engleză. Ugwu voi să-l corecteze; cu siguranţă ar fi avut ce învăţa de la Olanna.

– Batalionul nostru e format din ingineri militari, şi folosim numai *ogbunigwe* foarte puternice.

High-Tech se opri şi râgâi, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca lumea să se entuziasmeze de asta. Adolescentul continua să plângă. Ugwu îl asculta inexpresiv. Bănuia că era important să câştige respectul lui High Tech şi că putea reuşi asta numai dacă nu arăta nici urmă din teama care îl împresura.

– Eu sunt cel care detectează inamicul. Mă duc aproape, mă urc în copaci şi aflu locul exact, şi apoi comandantul nostru foloseşte informaţiile mele ca să decidă unde o să atace. High-Tech îi aruncă o privire lui Ugwu, şi Ugwu îşi păstră expresia indiferentă. În ultimul batalion unde am fost mă prefăceam că eram orfan şi mă infiltram în tabăra inamicului. Mi se spune High-Tech pentru că primul meu comandant zicea că eram mai bun decât orice instrument de spionaj high-tech.

Părea nerăbdător să-l impresioneze pe Ugwu. Ugwu îşi întinse picioarele.

– Nu se spune „recunoştinţă“, ci „recunoaştere“, îl corectă el.

High-Tech se uită o clipă la el, apoi râse şi-i întinse sticla, dar Ugwu clătină din cap. High-Tech ridică din umeri, bău şi începu să fredoneze „Biafra va câştiga războiul“, bătând cu talpa pe podeaua dubei. Adolescentul continua să plângă. Primul soldat era la volan, fumând

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

frunze uscate de tutun răsucite în foiţă. Fumul îi înţepa lui Ugwu nările. Drumul dură atât de mult, încât Ugwu nu se mai putu ţine.

– Vă rog, vreau să fac pipi! strigă el.

Soldatul opri duba şi-l ţinti cu arma.

– Coboară şi uşurează-te! Dacă fugi, trag.

Acelaşi soldat, când ajunseră la cazarmă, o fostă şcoală primară cu clădirile învelite în frunze de palmier, îl tunse pe Ugwu cu un ciob se sticlă spartă. Râcâitul aspru al sticlei îi lăsă pielea capului uşor tumefiată, presărată cu zgârieturi. Pe saltelele şi covoraşele aliniate în sălile de clasă mişunau gândaci. Soldaţii ciolănoşi – fără bocanci, fără uniforme, fără jumătăţi de soare pe mâneci – îl loveau, îl pălmuiau şi îşi băteau joc de Ugwu în timpul exerciţiilor fizice. Mersul de paradă îi amorţea mâinile. Antrenamentul cu obstacole îl lăsa cu pulpele tremurând. Căţăratul pe funie îi însângera palmele. Lipiile de *garri* pe care stătea la coadă ca să le primească, supa subţire scoasă cu polonicul dintr-un cazan de metal o dată pe zi îl lăsau flămând. Iar cruzimea cotidiană a acestei noi lumi în care nu avea nici un cuvânt de spus îi împrăştie în vene o frică îndărătnică.

O familie de păsări îşi făcuse cuib pe acoperişul sălii de clasă. Dimineaţa, ciripitul lor era întrerupt de ţiuitul fluierului comandantului, de vocea care striga: „La apel, la apel!“ şi de fuga şi zăpăceala bărbaţilor şi a băieţilor. După-amiaza, soarele îi seca de energie şi de bunăvoinţă, şi soldaţii se certau, jucau *whot* biafran şi povesteau despre barbarii pe care îi omorâseră în operaţiuni trecute. Când unul dintre ei spuse „Următoarea operaţiune va fi în curând!“, Ugwu simţi spaimă amestecată cu entuziasmul că era unul dintre cei care luptau pentru Biafra. Numai dacă ar fi făcut parte dintr-un batalion adevărat, care lupta cu puştile! Îşi aminti de profesorul Ekwenugo descriindu-le *ogbunigwe:* „mină de sol foarte puternică“. Ce fermecător suna această mină fabricată în Biafra, această „găleată Ojukwu“, această armă misterioasă care îi uimise într-atât pe barbari, încât se spunea că trimiseseră cirezi de vite înainte ca să înţeleagă cum de reuşea *ogbunigwe* să omoare atât de multe. Dar, când participă la primul antrenament, Ugwu se uită uimit la obiectul din faţa lui: un container obişnuit de metal plin de fiare vechi.

Îşi dori să-i poată povesti lui Eberechi despre dezamăgirea lui. Ar fi vrut să-i povestească, de asemenea, despre comandantul lor, singurul care avea o uniformă întreagă, impecabil călcată şi ţeapănă de apret, cum lătra adeseori într-un aparat de emisie-recepţie şi cum, atunci când adolescentul încercase să fugă în timpul unui exerciţiu, îl bătuse cu mâinile goale până când sângele începuse să curgă din nasul băiatului, şi apoi răcnise: „Închideţi-l în celulă!“ Ugwu se gândea cel mai mult la Eberechi atunci când femeile de la ţară veneau cu lipii de *garri,* cu supă apoasă şi, din când în când, cu orez gătit în puţin ulei şi fără mai nimic altceva. Uneori, femei mai tinere veneau şi intrau în clădirea comandamentului şi ieşeau cu zâmbete sfioase pe faţă. Santinelele de la intrare ridicau întotdeauna bariera să le lase să intre, deşi nu era nevoie, pentru că femeile puteau foarte bine să ocolească drugul barierei. Odată Ugwu zări o siluetă cu fese rotunde, rostogolindu-se în mers, care părăsea curtea şi vru să strige: „Eberechi!“, deşi ştia că nu era ea. În timp ce căuta bucăţele de hârtie pe care să scrie ceea ce făcea în fiecare zi, pentru când ar fi revăzut-o pe Eberechi, găsi cartea *Povestea vieţii lui Frederick Douglass, sclav american: scrisă de el însuşi* înghesuită într-un colţ în spatele tablei. Pe pagina de titlu era imprimat cu albastru-închis „Colegiul public“. Ugwu se aşeză pe podea şi citi. O termină în două zile, şi o luă de la capăt, învârtind cuvintele pe limbă, memorând unele propoziţii.

> Chiar dacă asta avea să mă coste viaţa, eram hotărât să citesc. Ţine-i pe negri departe de cărţi, ţine-i în ignoranţă, şi vor fi întotdeauna sclavii albilor.

Lui High-Tech îi plăcea să se aşeze lângă el în timp ce citea. Uneori fredona cântece biafrane cu o voce monotonă, sâcâitoare, alteori pălăvrăgea despre una sau alta. Ugwu îl ignora. Dar, într-o după-amiază, femeile nu aduseră nici un fel de mâncare, şi amândoi petrecură o zi întreagă între mormăielile nemulţumite ale bărbaţilor. Seara, High-Tech îl înghionti pe Ugwu şi scoase o cutie de sardine. Ugwu o luă în mână. High-Tech râse.

– Trebuie s-o împărţim, spuse el.

Ugwu se întrebă de unde reuşise să o ia, cum de un copil atât de tânăr putea fi atât de descurcăreţ. Se duseră în spatele clădirii şi împărţiră conserva uleioasă.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Barbarii mănâncă bine, da! spuse High-Tech. În ultima tabără în care m-am infiltrat, când eram cu batalionul la Nteje[1], femeile lor găteau supă cu bucăţi mari de carne. Le-au dat puţină chiar şi oamenilor noştri, când au întrerupt lupta timp de o săptămână ca să sărbătorească Paşetele.

– Au întrerupt lupta ca să sărbătorească Paştele? întrebă Ugwu.

High-Tech păru satisfăcut că reuşise în sfârşit să-i atragă atenţia.

– Da. Au jucat şi cărţi împreună şi au băut whisky. Uneori cad de acord să nu mai tragă nici unul, ca să se poată odihni. High-Tech îi aruncă o căutătură lui Ugwu şi râse. Eşti tuns foarte urât.

Ugwu îşi atinse capul, cu smocurile de păr pe care ciobul neregulat le scăpase.

– Da.

– Asta pentru că te-au tuns pe uscat, spuse High-Tech. Eu pot să te tund mai bine cu o lamă şi săpun.

Scoase o bucată de săpun verde, îl clăbuci pe Ugwu pe cap şi-l rase cu o lamă până când pielea rămase netedă şi moale la atingere. Mai târziu, când High-Tech îi spuse, în şoaptă: „Următoarea operaţiune în două zile“, Ugwu se gândi la cei care îi tundeau ca la nişte persoane care săvârşeau un ritual de doliu. Tunsul ca un fel de slujbă în apropierea morţii. Stătea întins cu faţa în sus pe salteaua subţire şi asculta sforăiturile nesuferite din jurul său. Se afirmase în faţa celorlalţi bărbaţi prin rezultatele pe care ajunsese să le aibă la antrenamente, căţărându-se peste obstacole şi pe funia grosolană, dar nu-şi făcuse nici un prieten. Vorbea foarte puţin. Nu voia să le cunoască poveştile. Era mai bine să lase bagajul personal al fiecăruia nedeschis, necercetat, în mintea proprietarului. Se gândea la operaţiunea care avea să vină, la cum avea să-i risipească pe barbari cu *ogbunigwe* al său, la trupul aruncat în aer al profesorului Ekwenugo. Se imagina ridicându-se noaptea, la lumina lunii, în tăcere, sărind peste gard şi fugind până când s-ar fi întors în curtea din Umuahia, şi i-ar fi salutat pe stăpân şi pe Olanna, şi ar fi îmbrăţişat-o pe Baby. Dar ştia că n-avea nici măcar să încerce s-o facă, pentru că o parte din el voia să fie aici.

În tranşee, pământul era ca o pâine muiată. Ugwu stătea întins, nemişcat. Un păianjen i se urcă pe braţ, dar el nu-l îndepărtă. Întunericul

---

[1] Orăşel în statul Anambra, în partea central-sudică a Nigeriei (n.tr.)

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

era negru, total, şi Ugwu îşi imagină picioarele păroase ale păianjenului, surpriza lui când descoperise sub el nu răceala pământului, ci căldura unui corp omenesc. Luna plutea de după nori câteodată, şi copacii frunzoşi din faţă căpătau atunci o vagă aură luminoasă. Barbarii erau undeva acolo. Ugwu spera să fie ceva mai multă lumină: luna fusese mai binevoitoare mai devreme, când el îşi îngropase mina cam la treizeci de metri mai încolo. Acum domnea întunericul. Ugwu simţea cablul rece în mână. Alături de el, un soldat mormăia nişte rugăciuni cu voce înceată, atât de înceată, încât lui Ugwu i se păru că îi şopteşte lui la ureche. „Maică a Domnului, roagă-te pentru noi, păcătoşii, acum şi în ceasul morţii.“ Ugwu îşi scutură păianjenul de pe braţ şi se ridică atunci când îi auzi pe barbari începând să tragă. Răpăitul mitralierelor era împrăştiat – tare, apoi slab; infanteria trăgea în replică din diferite direcţii, şi barbarii, ţăranii ăia împuţiţi, aveau să fie dezorientaţi, fără să aibă habar că îi aşteptau *ogbunigwe*.

Ugwu se gândi la degetele lui Eberechi ciupindu-i pielea de pe ceafă, la umezeala limbii ei în gura lui. Barbarii începură să arunce bombe. Mai întâi se auzea ţiuitul obuzului prin aer, apoi bubuitul, atunci când cădea pe pământ, şi apoi şrapnele fierbinţi zburau în toate părţile. Un petic de iarbă luă foc, se aprinse cu vâlvătăi, şi Ugwu văzu un dihor lângă pâlcul de copaci din faţă, ghemuit ca o broască ţestoasă uriaşă. Apoi îi zări: siluete cocoşate mergând înainte, o turmă de oameni. Erau în raza lui de acţiune, şi Ugwu simţi că era prea curând, se aşteptase să se întâmple mai multe înainte ca ei să i se ofere pe tavă, înainte să-şi detoneze mina şi să fie împins într-o parte de explozia violentă a metalului. Respiră adânc. Încet, sigur pe el, legă cablul de ştecărul din mâinile lui, şi explozia imediată, puternică îl făcu să tresară, deşi se aşteptase la ea. Pentru o secundă infinitezimală, frica îi încleştă măruntaiele. Poate nu calculase suficient de bine. Poate îi scăpaseră. Dar auzi pe cineva aproape de el ţipând: „Atins!“, şi cuvântul îi reverberă în cap minute nesfârşite, în timp ce aşteptară o vreme înainte să iasă din tranşee şi să se apropie de trupurile sfârtecate ale barbarilor.

– Dezbrăcaţi-i! Luaţi-le pantalonii şi cămăşile! strigă cineva.

– Numai bocancii şi armele! răcni o altă voce. N-avem timp. N-avem timp. *Ngwa-ngwa!* Le vin întăriri!

Ugwu se aplecă peste un trup subţiratic. Îi scoase bocancii. În buzunare, pipăi câteva bucăţi de nuci cola şi sângele cald şi gros. Al doilea trup, aproape de primul, se mişcă atunci când îl atinse, şi Ugwu se dădu înapoi. Omul mai horcăi o dată şi rămase imobil. Ugwu se cutremură. Alături de el, un soldat ridicase câteva puşti pe care le ţinea în mână şi ţipa.

– Hai să mergem! îl chemă Ugwu, ştergându-şi mâinile însângerate de pantaloni.

Ceilalţi îl bătură pe sapte şi-l numiră „Trăgătorul la Ţintă“ în timp ce se întorceau în cazarmă să înmâneze cablurile.

– Ai învăţat asta din cartea pe care o citeai? îl tachinau ei.

Succesul îl făcu să se simtă uşor ca o pană. Trecu plutind prin zilele următoare, jucând *whot* biafran şi bând gin cu ceilalţi în aşteptarea următoarei operaţiuni. Stătu întins pe burtă, în timp ce High-Tech răsucea frunze uscate de canabis într-o hârtie veche, şi fumară împreună. Ugwu prefera ţigările Mars; canabisul îl făcea să se simtă descleiat, îi crea o falie între picioare şi coapse. Nu se sinchisiră să ascundă faptul că fumau, pentru că acum comandantul era fericit, şi speranţa se redeşteptase odată cu recapturarea oraşului Owerri de la barbari. Regulile se mai îmblânziră; se puteau duce acum la barul de lângă autostradă.

– E mult de mers, spuse cineva.

High-Tech râse şi zise:

– O să rechiziţionăm o maşină, bineînţeles.

Râsul lui High-Tech îi amintea lui Ugwu că era doar un copil. Avea numai treisprezece ani. Arăta nepotrivit de mic în mijlocul celor nouă bărbaţi, se gândi Ugwu în timp ce mergeau pe drum. Sunetul papucilor de cauciuc răsuna pe şoseaua pustie. Doi dintre ei erau desculţi. Aşteptară o vreme până când o „broscuţă“ se apropie, şi atunci se împrăştiară de-a curmezişului drumului, blocându-l. Maşina se opri, şi câţiva dintre ei bătură cu pumnul în capotă.

– Ieşiţi afară! Civili afurisiţi!

Bărbatul care conducea avea o expresie severă, ca şi cum voia să arate că nu putea fi uşor intimidat. Lângă el, soţia lui începu să plângă şi să se roage.

– Vă rog, ne ducem să ne căutăm băiatul.

Unul dintre soldaţi lovea violent cu pumnul în capotă.

– Avem nevoie de maşină pentru o operaţiune!

– Vă rog, vă rog, ne ducem să ne căutăm băiatul. Ni s-a spus că a fost văzut în tabăra de refugiaţi.

Femeia se holbă câteva clipe la High-Tech, cu sprâncenele încruntate. Poate se gândea că ar fi putut fi băiatul ei.

– Noi murim pentru voi, şi voi conduceţi maşini de vacanţă? întrebă un soldat, trăgând-o afară din cabină.

Soţul ei ieşi singur, dar rămase în picioare lângă portieră. Îşi ţinea pumnul strâns, cu cheile înăuntru.

– Faceţi o nedreptate, domnilor ofiţeri. Nu aveţi nici un drept să ne luaţi maşina. Am permis. Lucrez pentru guvern.

Unul dintre soldaţi îl pălmui. Omul se clătină pe picoare; soldatul îl lovi din nou, şi din nou, şi din nou, până când bărbatul se prăbuşi la pământ, şi cheia îi alunecă din strânsoare.

– Destul! izbucni Ugwu.

Un alt soldat pipăi gâtul şi încheietura bărbatului ca să se asigure că era încă în viaţă. Soţia se apleca deasupra lui în timp ce soldaţii se înghesuiră în maşină şi plecară spre bar.

Fata de la bar îi salută şi le spuse că nu avea bere.

– Eşti sigură că nu ai? O ascunzi cumva pentru că ţi se pare că n-o să plătim? întrebă unul dintre ei.

– Nu, nu avem bere.

Fata era slăbuţă, cu trăsături ascuţite, şi nu zâmbea.

– L-am distrus pe inamic! spuse soldatul. Dă-ne bere!

– Ţi-a spus că nu au bere, se răsti Ugwu la el.

Gălăgia pe care o făcea soldatul îl enervase; omul acesta îşi abandonase *ogbunigwe* şi fugise mult înainte ca barbarii să se apropie.

– Las-o să aducă nişte *kai-kai*[1].

În timp ce fata puse pe bar ginul şi nişte căni de metal, soldaţii discutară despre ofiţerii nigerieni, despre cum aveau să-i spânzure pe Danjuma[2], Adekunle şi Gowon cu capul în jos după ce Biafra avea să

---

[1] Gin local (n.tr.)

[2] Locotenent-colonelul Theophilus Danjuma a fost unul dintre principalii autori şi executanţi ai celei de a doua lovituri de stat nigeriene din 1966 şi a rămas activ în armată până în anii 1990. (n.tr.)

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

învingă. High-Tech începu să răsucească nişte canabis. Lui Ugwu i se păru că zăreşte ceva familiar pe o bucăţică nerăsucită de hârtie, cuvântul „poveste“, dar nu se putea. Se uită din nou.

– Ce hârtie e asta? întrebă el.

– Doar prima pagină din cartea ta.

High-Tech surâse şi-i oferi ţigara lui Ugwu.

Ugwu n-o luă.

– Mi-ai rupt cartea?

– Numai prima pagină. Nu mai aveam hârtie.

Ugwu spumegă de furie. Îl pocni rapid, cu putere, cu sete, dar High-Tech evită impactul pentru că se mişcă în ultima clipă, şi mâna lui Ugwu îi zgârie doar obrazul. Ugwu ridică braţul din nou, dar ceilalţi soldaţi îl ţinură, îl târâră la o parte, îi spuseră că era numai o carte, la urma urmei, îl îndemnară să mai bea nişte gin.

– Scuze, murmură High-Tech.

Pe Ugwu îl durea capul. Totul se întâmpla atât de repede. Nu el îşi trăia viaţa; viaţa îl trăia pe el. Bău înghiţitură după înghiţitură, privindu-i pe ceilalţi, privind cum deschideau şi închideau gurile, scoţând înjurături greţoase, lăudându-se şi dându-şi aere, povestind amintiri umflate de exagerări. Curând barul, băncile aranjate în jurul mesei, totul deveni o imagine ceţoasă, acră. Fata de la bar aducea sticlă după sticlă; Ugwu se gândi că ginul era probabil făcut în spatele curţii lor, undeva în apropiere. Se ridică să urineze afară şi apoi se rezemă de un copac şi trase în piept aerul proaspăt. Era ca şi cum ar fi stat în curtea din spate din Nsukka, uitându-se la lămâi, şi la grădina de zarzavaturi, şi la plantele îngrijite de Jomo. Rămase acolo o vreme până când auzi strigăte din bar. Poate cineva câştigase vreun pariu. Îl oboseau. Războiul îl obosea. Când intră într-un final înapoi, se opri la uşă. Fata de la bar era întinsă pe spate pe duşumea, ţinută de umeri de un soldat, cu fusta îngrămădită la mijloc şi picioarele larg desfăcute. Suspina: „Vă rog, vă rog, *biko*“. Avea încă bluza pe ea. Între picioarele ei se mişca High-Tech. Se smucea spasmodic, cu fesele mici mai întunecate la culoare decât pielea de pe picioare. Soldaţii aclamau.

– High-Tech, ajunge! Termină şi ieşi!

High-Tech gemu înainte să se prăbuşească peste ea. Un alt soldat îl smulse de acolo şi se pregătea să-şi descheie pantalonii, când cineva spuse:

– Nu! E rândul Trăgătorului la Țintă!

Ugwu făcu doi pași înapoi.

– *Ujo abiala o!* Trăgătorul se teme!

Ugwu ridică din umeri și făcu un pas înainte.

– Cine se teme? spuse el disprețuitor. Îmi place doar să mănânc primul, asta-i tot.

– Mâncarea e caldă încă!

– Trăgătorule, nu ești bărbat? *I bukwa nwoke?*

Pe podea, fata rămăsese nemișcată. Ugwu își trase pantalonii jos, surprins de rapiditatea erecției sale. Ea era uscată și încordată când o pătrunse. Ugwu nu se uită la chipul ei, la cel care o ținea lipită de podea, la nimic în timp ce se mișca și nici când își simți orgasmul, fluxul acela de fluide până-n vârful degetelor. Se urî atunci pe sine însuși. Își trase fermoarul, în timp ce câțiva soldați aplaudau. În sfârșit, o privi pe fată. Ea îl privi înapoi, cu o ură liniștită.

Urmară mai multe operațiuni. Frica îl copleșea câteodată, îl paraliza. Ugwu își dezghioca mintea din strânsoarea corpului, le separa în timp ce zăcea în tranșee, îndesându-și trupul în noroi, desfătându-se cu sentimentul apropierii și al legăturii cu pământul. Croncănitul mitralierelor, strigătele bărbaților, mirosul morții, zvâcnetul exploziilor deasupra și în jurul lui erau departe. Și totuși, înapoi în tabără, amintirile îi deveneau foarte clare; își amintea de bărbatul care-și pusese amândouă mâinile pe burta sfârtecată, ca și cum ar fi vrut să-și țină la un loc intestinele, de cel care mormăise ceva despre fiul lui înainte să înțepenească. Și, după fiecare operațiune, totul părea să redevină nou, neînceput. Ugwu se uita uluit la porția zilnică de *garri.* Citea la nesfârșit aceleași pagini din carte. Își atingea pielea și se gândea la cum avea să se descompună.

Într-o după-amiază, jeepul comandantului intră în curtea cazărmii cu o capră sfrijită întinsă pe o parte, cu picioarele legate. Fusese rechiziționată de la un civil fără ocupație. Behăia slab, și soldații se adunară în jurul mașinii, entuziasmați la gândul că aveau să mănânce puțină carne. Doi dintre ei omorâră capra și făcură un foc, și, când hălcile mai zdravene de carne fură gata, comandantul dădu ordin să fie aduse toate la el. Stătu îndelung să verifice în cazan că nu lipsea nici o parte:

picioarele, capul, testiculele. Mai târziu, veniră două fete de la țară, care fură conduse la comandament; mult mai târziu, soldații aruncară cu pietre în ele în timp ce plecau. Ugwu visă cum comandantul le dăduse jumătate de capră soldaților și cum ei mestecaseră totul și înghițiseră oasele.

Când se trezi, un radio răsuna tare, și High-Tech plângea pe înfundate. Umuahia căzuse. Capitala Biafrăi fusese pierdută. Un soldat își azvârli mâinile în sus și spuse:

– Capra aia a fost semn rău, capra aia! Suntem pierduți! Trebuie să ne predăm!

Ceilalți soldați păreau abătuți. Nici măcar anunțul căpitanului că avea cunoștință de un plan secret de contraatac pentru a elibera Umuahia nu le ridică moralul. Dar se înviorară aflând că Excelența Sa urma să le facă o vizită. Soldații măturară curtea, își spălară hainele, se aliniară pe bănci ca să-l întâmpine. Când convoiul de jeepuri și Pontiacuri intră în curte, toți se ridicară și salutară.

Ugwu salută apatic, fiindcă își făcea griji pentru Olanna, pentru stăpân și pentru Baby în Umuahia, fiindcă nu era interesat de Excelența Sa, fiindcă nu-i păsa de comandant. Nu-i păsa de nici unul dintre ofițeri, cu zâmbetele lor superioare și cu felul în care îi tratau pe soldați ca pe o turmă de oi. Exista însă un căpitan pe care-l admira, un om singuratic și disciplinat numit Ohaeto. Așa că, în ziua când Ugwu se trezi în tranșee alături de căpitanul Ohaeto, fu hotărât să-l impresioneze. Pământul în tranșee nu era ud; umblau mai multe furnici decât păianjeni. Ugwu își dădea seama că barbarii erau aproape după clănțănitul mitralierelor și după bufnetul obuzelor. Dar nu era suficientă lumină ca să vadă limpede. Ținea foarte mult să-l impresioneze pe căpitanul Ohaeto; dacă lumina n-ar fi fost atât de slabă! Era cât pe ce să conecteze cablul și ștecărul, când ceva îi țiui pe lângă ureche, și apoi, imediat, o durere arzătoare îl înțepă în spate. Lângă el, căpitanul Ohaeto devenise o masă de carne însângerată. Apoi Ugwu simți că se ridica deasupra șanțului, complet neputincios, nefericit. Și, când ateriză, greutatea propriului corp, și nu durerea care-i ardea măruntaiele, fu cea care-l amuți.

30

Richard se dădu cât mai departe de cei doi jurnalişti americani din maşină, lipindu-se de portieră. Ar fi trebuit să se aşeze în faţă şi să roage ordonanţa să stea lângă ei. Dar nu-şi imaginase că aveau să miroasă atât de groaznic – Charles cel durduliu purtând o pălărie turtită, Charles cel roşcat cu barba acoperită de păr arămiu.

– Un ziarist din Vestul Mijlociu şi unul din New York care vin în Biafra şi se numesc amândoi Charles. Care era probabilitatea? întrebă grăsanul, râzând, după ce făcură cunoştinţă. Şi mamele noastre ne strigă pe amândoi Chuck!

Richard nu mai ştia cât timp aşteptaseră până să se îmbarce la Lisabona, dar în São Tomé rămăseseră blocaţi timp de şaptesprezece ore până când sosise un avion de ajutoare către Biafra. Le trebuia o baie. Când grăsanul, care şedea lângă Richard, începu să povestească despre prima lui vizită în Biafra, la începutul războiului, Richard se gândi că omul trebuia să se spele şi pe dinţi.

– Am venit cu un avion adevărat, şi am aterizat la Port Harocurt, spuse el. Dar de data asta am stat pe podeaua unui avion care zbura fără lumini, alături de douăzeci de tone de lapte praf. Zburam atât de jos, încât mă uitam afară şi vedeam exploziile portocalii ale antiaerianelor nigeriene. Mi-a fost frică de mă căcam pe mine.

Ziaristul râse, cu faţa bucălată largă şi plăcută.

Roşcovanul nu râse.

– Nu ştiu dacă erau tunurile nigerienilor. Poate că trăgeau biafranii.

– Hai, las-o baltă! Grăsanul îi aruncă o privire lui Richard, dar acesta rămase inexpresiv. Bineînţeles că erau ale nigerienilor.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Oricum, biafranii aduc în aceleaşi avioane arme şi mâncare, spuse roşcovanul şi se întoarse spre Richard. Nu-i aşa?

Lui Richard îi displăcea omul. Îi displăceau ochii verzi spălăciţi şi faţa plină de pistrui. Când îi întâlnise la aeroport, când le dăduse permisele şi le spusese că el avea să le fie ghid şi că guvernul biafran le urează bun venit, îi displăcuse expresia amuzat-dispreţuitoare a roşcovanului. Era ca şi cum i-ar fi zis: „Tu vorbeşti în numele biafranilor?“

– Avioanele noastre cu ajutoare transportă numai alimente, spuse Richard.

– Bineînţeles, zise roşcovanul. Numai alimente.

Grăsanul se aplecă peste Richard să se uite pe geam.

– Nu-mi vine să cred că oamenii merg cu maşina şi se plimbă. Parcă nici n-ar fi război.

– Până când intervine un atac aerian, spuse Richard.

Se trăsese pe spate şi-şi ţinea respiraţia.

– Putem să vedem unde l-au împuşcat soldaţii biafrani pe muncitorul italian de la sondele petroliere? întrebă roşcovanul. Am scris despre asta în *Tribune,* dar aş vrea să realizez un articol mai lung.

– Nu, nu se poate, răspunse Richard tăios.

Roşcovanul îl privea.

– Bine. Dar îmi puteţi spune ceva nou pe tema asta?

Richard expiră. Era ca şi cum i-ar fi pus cineva sare pe rană: mii de biafrani muriseră, şi omul acesta voia să ştie dacă se aflase ceva nou despre moartea unui singur alb. Richard avea să scrie despre asta, despre regula jurnalismului occidental: o sută de negri morţi nu fac cât un alb ucis.

– N-am ce noutăţi să vă comunic, zise el. Zona este acum ocupată.

La punctul de control, Richard vorbi în ibo cu apărătoarea civilă. Ea le cercetă permisele şi surâse cu subînţeles, şi Richard îi răspunse tot cu un surâs. Silueta ei înaltă şi slabă, cu pieptul aproape plat, îi aminti de Kainene.

– Arăta de parcă ar fi fost chiar interesată de noi, spuse grăsanul. Am auzit că aici se practică la greu sexul liber. Dar femeile n-au un fel de boală transmisă pe cale sexuală? Boala Bonny? Băieţi, trebuie să fiţi atenţi, să nu duceţi ceva acasă.

Aerul lui condescendent îl irita pe Richard.

– Tabăra de refugiaţi către care ne îndreptăm este condusă de soţia mea.

– Serios? E de mult aici?

– E biafrancă.

Roşcovanul se uita pe geam, dar acum se răsuci spre Richard.

– Am avut un prieten englez în facultate care era înnebunit după negrese.

Grăsanul părea încurcat. Vorbi rapid.

– Vorbiţi ibo destul de bine?

– Da, spuse Richard. Voi să le arate fotografia lui Kainene şi pe cea a vasului de bronz, dar apoi se răzgândi.

– Aş fi încântat s-o cunosc, spuse grăsanul.

– Astăzi e plecată. Încearcă să mai facă rost de alimente pentru refugiaţi.

Richard ieşi primul din maşină şi-i văzu pe cei doi interpreţi aşteptând. Prezenţa lor îl enervă. Era adevărat că adeseori nu prindea expresiile idiomatice, nunaţele şi formele dialectale ale ibo, dar ministerul se grăbea întotdeauna să trimită interpreţi. Majoritatea refugiaţilor care stăteau afară îi priviră cu o vagă curiozitate. Un bărbat emaciat se plimba prin curte, cu un pumnal atârnal la şold, vorbind singur. Aerul era înţesat de mirosuri fetide. Câţiva copii frigeau doi şobolani, aşezaţi în jurul focului.

– Oh, Doamne. Grăsanul îşi scoase pălăria şi se holbă la ei.

– Negrii nu sunt niciodată prea pretenţioşi la mâncare, mormăi roşcovanul.

– Ce-aţi spus? întrebă Richard.

Dar roşcovanul se prefăcu a nu-l fi auzit şi se grăbi s-o ia înainte împreună cu unul din interpreţi, ca să stea de vorbă cu un grup de bărbaţi care jucau dame.

– Ştiţi că mâncarea zace în São Tomé şi se umple de gândaci pentru că nu poate fi adusă încoace, spuse grăsanul.

– Da. Richard făcu o pauză. V-ar deranja dacă v-aş da nişte scrisori? Sunt pentru părinţii soţiei mele, aflaţi în Londra.

– Sigur, le pun la poştă imediat ce plec de aici. Grăsanul scoase o tabletă mare de ciocolată din rucsac, desfăcu ambalajul şi muşcă de două ori din ea. Aş vrea să pot să fac ceva.

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Se apropie de copii şi le dădu câteva dulciuri, le făcu fotografii, iar ei vociferară în jurul lui şi-l rugară să le mai dea. În timpul unei fotografii, grăsanul spuse: „Ce zâmbet dulce!“, şi, după ce el plecă, puştii se întoarseră la şobolanii fripţi.

Roşcatul mergea în faţă, cu pas repede, şi aparatul foto i se bălăngănea la gât.

– Vreau să-i văd pe adevăraţii biafrani, spuse el.

– Adevăraţii biafrani? întrebă Richard.

– Păi, uitaţi-vă la ăştia! Parcă n-au mai mâncat de doi ani. Nu înţeleg cum mai pot încă să vorbească despre cauză, despre Biafra, despre Ojukwu.

– De obicei hotărâţi ce răspunsuri veţi accepta drept adevărate înainte să luaţi un interviu? întrebă Richard cu blândeţe.

– Vreau să merg într-o altă tabără de refugiaţi.

– Bineînţeles, o să mergem şi într-o altă tabără.

Cea de a doua tabără, aflată mai în interiorul oraşului, era mai mică, mirosea ceva mai bine şi fusese înainte clădirea primăriei. O femeie ciungă stătea pe trepte, istorisind ceva unui grup. Richard prinse sfârşitul: „Dar fantoma bărbatului ieşi şi le vorbi barbarilor în hausa, şi ei îi lăsară casa în pace“ – şi Richard invidie credinţa femeii în strigoi.

Roşcatul se lăsă pe vine pe treapta de lângă ea şi începu să-i pună întrebări printr-un interpret.

Sunteţi flămânzi? Bineînţeles, toţi suntem flămânzi.

Înţelegeţi de ce a început războiul? Da, barbarii ăia hausa au vrut să ne omoare pe toţi, dar Dumnezeu nu i-a lăsat.

Vreţi să se termine războiul? Da, Biafra o să fie curând victorioasă.

Dar dacă Biafra nu câştigă războiul?

Femeia scuipă pe pământ şi se uită întâi la interpret şi apoi la roşcovan, cu o privire lungă, compătimitoare. Apoi se ridică şi intră în clădire.

– Incredibil, spuse roşcatul. Maşinăria propagandei funcţionează perfect.

Richard îi cunoştea pe cei de genul lui. Era asemenea informatorilor preşedintelui Nixon din Washington sau membrilor comisiei londoneze a prim-ministrului Wilson care soseau în Biafra cu tabletele lor tari cu proteine şi cu concluzii şi mai tari: că Nigeria nu bombarda civilii, că foametea era prezentată exagerat, că totul era atât cât poate fi de bine într-un război.

– Nu există o maşinărie a propagandei, spuse Richard. Cu cât bombardaţi mai mulţi civili, cu atât mai mult veţi spori rezistenţa populaţiei.

– Asta e luată de la Radio Biafra? întrebă roşcatul. Sună de parcă ar fi fost difuzată la radio.

Richard nu răspunse.

– Mănâncă absolut orice, zise grăsanul, clătinând din cap. Orice amărâtă de frunză verde e bună de mâncat.

– Dacă Ojukwu ar fi vrut să oprească foametea, ar fi putut pur şi simplu să fie de acord cu un coridor pentru transportul alimentelor. Nu era nevoie ca puştii ăia să mănânce şoareci, spuse roşcovanul.

Grăsanul făcea fotografii.

– Dar nu e chiar atât de simplu, comentă el. Trebuie să se gândească şi la securitatea naţională. Ce dracu', doar e război!

– Ojukwu va trebui să se predea. Nigerienii le dau lovitura de graţie, şi biafranii nu mai au cum să recupereze tot teritoriul pierdut, spuse roşcovanul.

Grăsanul scoase o ciocolată pe jumătate mâncată din buzunar.

– Deci ce face Biafra cu petrolul acum, că au pierdut portul? întrebă roşcatul.

– Extragem încă din câteva câmpuri petroliere aflate sub controlul nostru, în Egbema[1], spuse Richard, fără să se mai sinchisească să explice unde era Egbema. Noaptea ducem ţiţeiul în rafinării, în cisterne care circulă fără lumini, ca să evităm bombardamentele.

– Spuneţi tot timpul „noi“, observă roşcatul.

– Da, spun „noi“. Richard îl privi. Aţi mai fost în Africa până acum?

– Nu, e prima mea vizită. De ce?

– Mă gândeam doar.

– Ah, trebuia să fiu lipsit de experienţa junglei? Am umblat prin Asia timp de trei ani, spuse roşcovanul şi zâmbi.

Grăsanul scotoci în rucsac şi scoase o sticlă de coniac. I-o întinse lui Richard.

---

[1] Regiune în statul Rivers, în delta Nigerului (n.tr.)

– Am cumpărat-o în São Tomé. N-am apucat să gust din ea. Dar e clasa-ntâi!

Richard luă sticla.

Înainte de a-i conduce la Uli, de unde urmau să plece, cei trei se duseră la un han şi mâncară o cină cu pui şi pilaf; Richard ura gândul că Guvernul Biafrăi plătise pentru masa roşcatului. Lângă terminal, câteva maşini care soseau sau plecau; ceva mai departe, pista se zărea neagră ca smoala. Şeful aeroportului, în costumul lui de camuflaj strâmt pe corp, ieşi, le strânse mâinile şi spuse:

– Avionul trebuie să sosească în orice moment.

– E ridicol că se mai formalizează atâta în locul ăsta nenorocit, spuse roşcovanul. Când am ajuns, mi-au ştampilat paşaportul şi m-au întrebat dacă aveam ceva de declarat.

O explozie asurzitoare zgudui pământul. Şeful aeroportului strigă: „Pe aici!“, şi toţi trei fugiră după el către clădirea neterminată. Rămaseră întinşi la pământ. Obloanele de la ferestre clămpăneau şi zdrăngăneau. Pământul tremura. La un moment dat, exploziile se opriră şi urmară focuri risipite de mitralieră. Directorul aeroportului se ridică şi îşi scutură hainele.

– Răul a trecut. Să mergem!

– Aţi înnebunit? ţipă roşcovanul.

– Încep să tragă numai când au terminat bombele, nu vă faceţi probleme, spuse relaxat directorul, îndepărtându-se deja.

Pe pistă, un camion repara gropile lăsate de obuze, umplându-le cu pietriş. Luminiţele de pe margini clipiră de câteva ori, şi apoi se instală din nou întunericul absolut. În bezna ca de catran Richard îşi simţi capul învârtindu-se. Luminiţele se aprinseră din nou pentru câteva secunde, şi apoi se stinseră iar. Iar se aprinseră, şi apoi dispărură din nou. Un avion cobora; pe pistă se auzea zgomotul uşor tulbure al roţilor care aterizau pe terenul accidentat.

– A aterizat? întrebă grăsanul.

– Da, spuse Richard.

Luminiţele clipiră. Aterizaseră trei avioane, şi Richard fu uimit să vadă cât de repede trei camioane, cu farurile stinse, sosiseră deja lângă ele. Mai mulţi bărbaţi descărcau saci. Luminiţele clipeau în continuare.

Piloţii strigau: „Grăbiţi-vă, puturoşilor! Daţi-le jos! N-o să stăm să ne bombardeze aici! Daţi-i bice, băieţi! Daţi-i bice, naiba să vă ia!“

Vorbeau engleză cu accent american, accent sud-african, accent irlandez.

– Tâmpiţii ăsta ar putea să fie mai politicoşi, zise grăsanul. Ce dracu', sunt plătiţi cu mii de dolari ca să aducă ajutoarele astea.

– Îşi pun pielea pe băţ, replică roşcovanul.

– Păi şi ăia care descarcă avionul şi-o pun.

Cineva aprinse o lampă cu abajur, şi Richard se întrebă dacă bombardierul nigerian care plutea pe deasupra o putea vedea, se întrebă câte bombardiere nigeriene pluteau pe deasupra.

– Unii dintre oamenii noştri s-au ciocnit de elice în întuneric, zise Richard calm.

Nu ştia prea bine de ce spusese asta, poate ca să-l şocheze pe roşcovan şi astfel să-i alunge puţin din atitudinea superioară în care se complăcea.

– Şi ce s-a întâmplat cu ei? întrebă grăsanul.

– Ce credeţi că li s-a întâmplat?

O maşină venea către ei, încet, cu farurile stinse. Parcă undeva în apropiere, uşile se deschiseră şi se închiseră, şi curând lângă ei se iviră cinci copii cu feţe emaciate şi o măicuţă într-o uniformă albă cu albastru. Richard o salută.

– Bună sera. *Kee ka I me?*

Ea zâmbi.

– Oh, dumneavoastră sunteţi *onye ocha* care vorbeşte ibo. Scrieţi lucruri foarte frumoase despre cauza noastră. Bravo!

– Mergeţi în Gabon?

– Da.

Măicuţa îi puse pe copii să se aşeze pe nişte scânduri de lemn. Richard se apropie de ei ca să-i vadă mai bine. În obscuritate, spuma albicioasă a puroiului din ochii lor părea groasă. Măicuţa îl ţinea în braţe pe cel mai mic, o păpuşă zbârcită cu picioarele ca nişte beţe de chibrit şi cu burta umflată. Richard nu-şi dădu seama dacă era fetiţă sau băiat, şi brusc, asta îl înfurie, îl înfurie atât de tare, încât îl ignoră pe roşcat când acesta îl întrebă:

– Când ştim că trebuie să ne urcăm în avion?

Unul dintre copii vru să se ridice. Se răsturnă însă, căzu şi rămase nemişcat, cu faţa în jos. Măicuţa îl puse pe cel mic jos pe pământ şi îl ridică pe cel care căzuse.

– Staţi aici. Dacă plecaţi până mă întorc, vă dau bătaie, le spuse ea celorlalţi şi se îndepărtă în grabă.

– Copilul ăla a adormit sau ce s-a întâmplat? întrebă grăsanul.

Richard îl ignoră şi pe el.

În cele din urmă, grăsanul bolborosi:

– Politica asta americană idioată.

– Nu e deloc idioată, spuse roşcatul.

– Puterea trebuie să se asocieze cu responsabilitatea. Guvernul dumneavoastră ştie că oamenii mor aici! excalmă Richard, ridicând vocea.

– Bineînţeles că guvernul nostru ştie că oamenii mor, zise roşcatul. Oamenii mor în Sudan, în Palestina, în Vietnam. Oamenii mor peste tot. Se aşeză pe podea. Luna trecută au adus corpul fratelui meu mai mic din Vietnam, ce naiba!

Nici Richard, nici grăsanul nu spuseră nimic. În tăcerea prelungită care urmă, chiar şi strigătele piloţilor şi zgomotele descărcatului părură să se diminueze. Mai târziu, după ce fuseseră conduşi în grabă pe pistă şi împinşi în avion şi după ce avionul decolă în strălucirea intermitentă a luminiţelor, Richard ştiu deodată ce nume avea să dea cărţii.

Avea s-o scrie după război, povestea victoriei dificile a Biafrăi, o condamnare la adresa întregii lumi. Întors în Orlu, îi povesti lui Kainene despre jurnalişti, şi despre cum se simţise îngrozitor de singur în prezenţa lor, şi despre cum îi venise în minte titlul cărţii.

Ea îşi arcui sprâncenele.

– Noi?

– O să am grijă să scriu că bombele nigeriene i-au evitat cu atenţie pe toţi cei care aveau paşaport britanic, spuse el.

Kainene râse. Râdea adeseori în vremea din urmă. Râse în timp ce-i povesti despre bebeluşul fără mamă care se agăţa încă de viaţă, despre tânăra fată de care se îndrăgostise Inatimi, despre femeile care cântau seara. Râdea şi în dimineaţa în care el şi Olanna se văzură în sfârşit. Olanna vorbi prima.

– Bună, Richard, spuse ea.

Şi el răspunse:

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Bună, Olanna.

Kainene rîse şi zise:

– Richard n-a mai putut să inventeze nici o călătorie de scuză.

El căută cu atenţie pe chipul lui Kainene semnele închiderii în sine, ale furiei, orice semn. Dar faţa ei nu exprima nimic din toate acestea; râsul îi rotunjea bărbia colţuroasă. Iar încordarea la care se aşteptase Richard, povara amintirilor şi a regretelor care s-ar fi întors la reîntâlnirea cu Olanna în prezenţa lui Kainene – toate acestea lipseau.

7. Cartea: Toţi aţi privit tăcuţi cum noi muream

Autorul încheie cu o poezie, compusă după modelul uneia dintre poeziile lui Okeoma. Se numeşte:

Ai privit şi tu tăcut moartea noastră?

În şaizeci şi opt, ai văzut fotografiile
Copiilor cu părul de rugină,
Smocuri fragile pe capetele micuţe
Căzând apoi, ca frunzele-n ţărână?

Imaginează-ţi copii cu braţe ca beţele,
Cu pielea ca toba peste abdomenul umflat,
Era kwashiorkor – un cuvânt dificil,
Un cuvânt nu de-ajuns de urât, un păcat.

N-a fost nevoie să-ţi forţezi imaginaţia,
Erau poze în paginile revistei lucioase.
Le-ai văzut? Ţi-a părut rău o clipă,
Apoi te-ai întors la îndeletniciri mai frumoase?

Pielea lor căpătase nuanţa ceaiului slab
Şi prin ea se vedeau vinişoare şi oase.
Erau copii goi şi râdeau, ca şi cum fotograful
N-ar fi plecat imediat după aceea spre casă.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

31

Olanna văzu patru soldaţi în zdrenţe ducând pe umeri un mort. Brusc, panica o buimăci. Se opri, convinsă că era trupul lui Ugwu, până când soldaţii trecură repede, în tăcere, pe lângă ea şi ea îşi dădu seama că mortul era prea înalt ca să fi fost Ugwu. Avea tălpile crăpate şi pline de noroi uscat; luptase fără încălţări. Olanna se holbă la spinările soldaţilor şi încercă să-şi liniştească stomacul, să-şi scuture din minte presimţirea sumbră care o urmărea de zile întregi.

Mai târziu îi spuse lui Kainene cât de tare se temea pentru Ugwu, cum se simţea ca şi când se pregătea să dea colţul străzii şi să fie strivită de vestea cea tragică. Kainene îşi puse un braţ pe după ea şi o rugă să nu se nelinişteasca. Madu trimisese vorbă tuturor comandanţilor de batalion să-l caute pe Ugwu; aveau să-l găsească. Dar când Baby întreba: „Ugwu se întoarce azi, Mami Ola?“ Olanna îşi imagina că asta era din cauză că şi Baby avea acelaşi presentiment. Când se întoarse în Umuahia, şi Mama Oji îi dădu un pachet pe care i-l adusese cineva, Olanna se întrebă imediat dacă nu cumva conţinea un mesaj despre Ugwu. Mâinile îi tremurau în timp ce deschise pachetul de carton, încreţit de toate mâinile prin care trecuse. Apoi observă scrisul lui Mohammed, cu trăsăturile alungite, elegante. Îi trimisese scrisoarea pe adresa Universităţii din Biafra. Înăuntru, Olanna găsi batiste, lenjerie albă, fină, săpunuri Lux şi ciocolată, şi se minună că ajunseseră în mâinile ei intacte, chiar dacă fuseseră trimise cu Crucea Roşie. Scrisoarea era veche de trei luni, dar încă mirosea vag a mosc dulce. Anumite propoziţii, disparate, i se întipăriră în minte.

BCU CLUJ-NAPOCA UNIVERSITY LIBRARY

Am trimis atât de multe scrisori, şi nu ştiu care a ajuns până la tine. Sora mea, Hadiza, s-a măritat în iunie. Mă gândesc tot timpul la tine. Joc mult mai bine polo. Eu sunt bine, şi sunt convins că şi tu şi Odenigbo sunteţi la fel. Încearcă, te rog, şi trimite-mi un răspuns.

Olanna răsuci în mână o tabletă de ciocolată, se uită la inscripţia „Made in Switzerland", foşni între degete ambalajul de staniol. Apoi aruncă ciocolata în celălalt capăt al camerei. Scrisoarea lui Mohammed o întărâtase; insulta realitatea în care ea trăia. Dar el n-avea cum să ştie că n-aveau nici un pic de sare, că Odenigbo bea *kai-kai* în fiecare zi, că Ugwu fusese recrutat, că ea îşi vânduse peruca. N-avea cum să ştie. Şi totuşi, ea se simţi furioasă că stilul lui de viaţă rămăsese neschimbat, atât de neschimbat, încât îi putea scrie despre jocul lui de polo.

Mama Oji bătu la uşă: Olanna respiră adânc, să se linişteascǎ, apoi deschise uşa şi-i dădu un săpun.

– Mulţumesc. Mama Oji ţinu săpunul cu amândouă mâinile, îl duse la nas şi-l mirosi. Dar pachetul ăla era mare. Asta e tot ce-mi dai? N-ai primit nici o conservă? Sau le păstrezi pentru prietena ta sabotoare, Alice?

– *Ngwa,* dă-mi săpunul înapoi, zise Olanna. Mama Adanna va şti să fie recunoscătoare.

Mama Oji îşi ridică repede bluza şi vârî săpunul în sutienul zdrenţuit.

– Ştii bine că-ţi sunt recunoscătoare.

De pe stradă se auzeau strigăte, şi amândouă ieşiră în curte. Mai mulţi miliţieni cu macete în mâini împingeau două femei. Femeile plângeau în timp ce mergeau împleticindu-se; fustele le fuseseră sfâşiate, şi ele aveau ochii roşii.

– Ce am făcut? Nu suntem sabotoare! Suntem refugiaţi din Ndoni[1]! N-am făcut nimic!

Părintele Ambrose ieşi în fugă pe stradă şi începu să se roage.

– Părinte dumnezeiesc, distruge-i pe sabotorii care-i arată duşmanului drumul! Foc al Sfântului Duh!

Câţiva dintre vecini se repeziră afară să scuipe, să arunce cu pietre în urma femeilor şi să-şi bată joc de ele.

– Sabo! Să vă pedepsească Dumnezeu! Sabo!

---

[1] Regiune în delta Nigerului, populată în majoritate de alte etnii decât ibo (n.tr.)

– Ar trebui să le arunce cauciucri de gât şi să le dea foc, spuse Mama Oji. Ar trebui să dea foc tuturor sabotorilor.

Olanna împături scrisoarea de la Mohammed, se gândi la pântecele flasce, pe jumătate dezgolite, ale femeilor, şi nu zise nimic.

– Ar trebui să ai grijă cu Alice aia, spuse Mama Oji.

– Las-o în pace pe Alice! Nu e sabotoare.

– E genul de femeie care fură soţii altora.

– Poftim?

– De fiecare dată când tu te duci la Orlu, Alice iese din cameră şi stă de vorbă cu soţul tău.

Olanna se holbă la Mama Oji, pentru că era ultimul lucru pe care se aşteptase să-l audă şi pentru că Odenigbo nu-i spusese niciodată că petrecea timp cu Alice când ea era plecată. Nu-i văzuse nici măcar vorbind vreodată unul cu altul.

Mama Oji o urmărea.

– Spun doar că ar trebui să fii atentă cu ea. Chiar dacă nu e sabotoare, nu e o femeie de treabă.

Olanna nu ştiu ce să-i răspundă. Ştia că Odenigbo nu s-ar fi atins de o altă femeie, se convinsese de asta, şi ştia, de asemenea, că Mama Oji nutrea un resentiment profund faţă de Alice. Dar surpriza pe care i-o produsese această veste o irita.

– O să am grijă, spuse ea în cele din urmă, cu un zâmbet.

Mama Oji păru că ar fi vrut să mai spună ceva, dar se răzgândi şi se întoarse să strige la fiul ei.

– Du-te de acolo! Eşti prost? *Ewu awusa!* Nu ştii că începi să tuşeşti?

Ceva mai târziu, Olanna luă un săpun şi ciocăni la uşa lui Alice, trei bătăi scurte, rapide, ca să-i dea de ştire că era ea. Ochii lui Alice erau somnoroşi, mai încercănaţi ca de obicei.

– Te-ai întors, spuse ea. Ce mai face sora ta?

– Foarte bine.

– Le-ai văzut pe bietele femei pe care le chinuiau şi le numeau sabotoare? întrebă Alice şi, înainte ca Olanna să poată răspunde, continuă: Ieri au făcut la fel cu un bărbat din Ogoja. E absurd. Nu putem să batem oamenii doar pentru că nigerienii ne bat pe noi. Uită-te la mine, n-am mâncat ca lumea de doi ani de zile! N-am gustat nimic dulce. N-am băut apă rece. De unde să mai am energia să-l ajut pe duşman?

Alice gesticula cu mâinile ei mici, şi ceea ce Olanna luase cândva drept fragilitate şi eleganţă se vădi deodată a fi o aroganţă interesată numai de sine însăşi, un egoism de lux; Alice vorbea ca şi cum ar fi fost singura care suferea din pricina războiului.

Olanna îi dădu săpunul.

– Cineva mi-a trimis câteva bucăţi.

– Ah! Deci o să mă alătur şi eu celor care folosesc săpun Lux în Biafra. Mulţumesc.

Zâmbetul îi transformă lui Alice chipul, îi lumină privirea, şi Olanna se întrebă dacă Odenigbo o găsea frumoasă. Se uită la faţa palidă a lui Alice şi la talia ei îngustă şi îşi dădu seama că tot ce admirase cândva reprezenta acum un pericol pentru ea.

– *Ngwanu,* trebuie să mă duc să-i fac mâncarea lui Baby, spuse ea şi se îndepărtă.

În seara aceea, Olanna se duse în vizită la doamna Muokelu cu un săpun.

– Tu? *Anya gi!* Nu te-am văzut de atâta timp! spuse doamna Muokelu. Pe mâneca *boubou*-ului, o gaură desfigurase chipul Excelenţei Sale.

– Arăţi bine, minţi Olanna.

Doamna Muokelu arăta jigărită; trupul ei era construit pentru a fi solid, şi acum, după ce slăbise atât, atârna parcă în jos, ca şi cum n-ar mai fi putut să se ţină drept. Până şi părul de pe mâini îi atârna în jos.

– Tu, frumoaso ca întotdeauna, spuse doaman Muokelu şi o îmbrăţişă din nou.

Olanna îi dădu săpunul, şi, pentru că ştia că doamna Muokelu nu se atingea de nimic trimis din Nigeria de către un nigerian, îi zise:

– Mi l-a trimis mama din Anglia.

– Dumnezeu să te binecuvânteze, spuse doamna Muokelu. Soţul tău şi Baby, *kwanu?*

– Sunt bine.

– Şi Ugwu?

– A fost recrutat.

– A doua oară?

– Da.

Doamna Muokelu se opri şi pipăi cu degetele jumătatea de soare de la gât.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– O să fie bine. O să se întoarcă. Trebuie să fie şi din cei care luptă pentru cauză.

Se văzuseră foarte puţin de când doamna Muokelu începuse să se ocupe de contrabandă. Olanna se aşeză şi îi ascultă poveştile – despre viziunea care-i revelase că sabotorul responsabil de căderea Port Harcourtului era un general al armatei biafrane; despre o altă viziune în care un *dibia* din Okija[1] îi dăduse Excelenţei Sale nişte leacuri foarte puternice care să-l ajute să recucerească toate oraşele pierdute.

– Se răspândeşte zvonul că Umuahia e ameninţată, nu? întrebă doamna Muokelu, privind-o ţintă pe Olanna.

– Da.

– Dar Umuahia n-o să cadă. Oamenii nu trebuie să se panicheze şi să înceapă să împacheteze.

Olanna ridică din umeri; se întrebă de ce doamna Muokelu se uita la ea atât de fix.

– Se zice că oamenii care au maşini au început să caute benzină. Ochii doamnei Muokelu rămaseră aţintiţi asupra ei. Trebuie să fie atenţi, foarte atenţi, ca să nu fie întrebaţi de unde ştiu că Umuahia are să cadă şi să nu fie declaraţi sabotori.

Olanna înţelese atunci că doamna Muokelu o avertiza, îi spunea să fie pregătită.

– Da, trebuie să fie atenţi, spuse ea.

Doamna Muokelu îşi frecă mâinile. Ceva se schimbase în ea; îşi lăsase credinţa să-i scape printre degete. Biafra avea să învingă, Olanna ştia, pentru că trebuia să învingă, dar faptul că, dintre toţi oamenii, doamna Muokelu credea în căderea iminentă a capitalei o demoraliza. Când o îmbrăţişă pe doamna Muokelu la despărţire, avu sentimentul pustiitor că n-avea s-o mai vadă. Se gândi pentru prima oară serios la posibilitatea căderii Umuahiei în timp ce mergea spre casă. Ar fi însemnat o întârziere a victoriei, o ciuntire şi mai radicală a teritoriului Biafrăi, dar ar fi însemnat, de asemenea, că ei aveau să se ducă să trăiască în casa lui Kainene din Orlu până la sfârşitul războiului.

Se opri lângă benzinăria de lângă spital, şi nu fu surprinsă să vadă inscripţia cu cretă: „Nu avem benzină“. Guvernul oprise vânzările de benzină de când începuseră zvonurile despre căderea Umuahiei pentru ca oamenii să nu se panicheze. În noaptea aceea, Olanna îi spuse lui Odenigbo:

---

[1] Oraş în statul Anambra (n.tr.)

– Trebuie să cumpărăm nişte benzină la negru; nu avem destulă dacă se întâmplă ceva.

El încuviinţă vag din cap şi murmură ceva despre Special Julius. Tocmai se întorsese din barul Tanzania şi era întins pe pat, cu radioul dat la minimum. Dincolo de draperie, Babay dormea pe saltea.

– Ce-ai spus? întrebă ea.

– Nu ne putem permite să cumpărăm benzină. Un galon costă o liră.

– Săptămâna trecută ai primit salariul. Trebuie să ne asigurăm că putem pleca cu maşina.

– L-am rugat pe Special Julius să-mi schimbe un cec. Încă nu mi-a adus banii.

Olanna ştiu imediat că el minţea. Îi încredinţau misiunea asta lui Special Julius tot timpul; niciodată nu durase mai mult de o zi până să-i aducă banii lui Odenigbo.

– Atunci cum o să cumpărăm benzină? întrebă ea.

El nu zise nimic.

Ea păşi peste el şi ieşi din cameră. Luna era în spatele unui nor, şi, şezând în întunericul negru al curţii, Olanna simţea încă în nări mirosul acel ieftin, plin de vapori, al ginului de Biafra. Plutea în urma lui, îi îngreuna paşii. În Nsukka, băutura – coniacul acela arămiu, rafinat – îi ascuţea mintea, îi distila ideile şi încrederea în sine, astfel încât el putea să se aşeze pe canapea şi să vorbească, să vorbească întruna păstrând tot timpul interesul ascultătorilor. Aici, băutura îl amuţea. Îl făcea să se retragă în el însuşi şi să privească lumea cu ochi obosiţi şi ceţoşi. Iar pe ea o făcea furioasă.

Olanna schimbă lirele englezeşti care-i mai rămăseseră şi cumpără benzină de la un bărbat care o duse într-o magazie jilavă unde pe podea colcăiau viermi graşi alburii. Omul îi turnă cu grijă din canistra lui de metal într-a ei. Olanna duse canistra acasă înfăşurată într-un sac cu mălai, şi tocmai o pusese în portbagajul Opelului, când un jeep decapotabil inscripţionat cu „ARMATA BIAFRANĂ" intră în curte. Kainene coborî, urmată de un soldat cu o cască pe cap. Şi Olanna ştiu imediat, cu un presentiment care o doborî, ca un vaiet prelung, că era vorba despre Ugwu. Era într-adevăr vorba despre Ugwu. Soarele ardea, şi capul începu să i se învârtească într-o vâltoare, şi Olanna privi în jur după Baby, dar n-o văzu. Kainene se apropie şi o ţinu strâns de umeri şi spuse:

– *Ejima m,* ţine-ţi firea, fii tare. Ugwu a murit.

Olanna nu recunoscu vestea pe care o aşteptase, ci strânsoarea degetelor osoase ale lui Kainene.

– Nu, spuse ea calm. Totul în jur părea ireal, ca şi cum avea să se trezească, în mod cert, peste câteva minute. Nu, repetă ea, clătinând din cap.

– Madu l-a trimis pe ordonanţa lui cu vestea. Ugwu era în batalionul inginerilor de câmp, care a suferit pierderi masive într-o operaţiune săptămâna trecută. Numai câţiva s-au întors, şi Ugwu nu era printre ei. Nu i-au găsit trupul, dar au fost multe trupuri pe care nu le-au găsit. Kainene făcu o pauză. Nu prea mai aveau ce să găsească întreg.

Olanna continuă să clatine din cap, aşteptând să se trezească.

– Vino cu mine! Ia-o pe Chiamaka! Vino să staţi în Orlu! Kainene o ţinea, Baby îi spunea ceva, şi o pâclă acoperea totul – până când Olanna ridică privirea şi văzu cerul. Albastru şi limpede. Cerul acesta făcu brusc ca prezentul să devină real, pentru că Olanna nu văzuse niciodată cerul în vis. Se întoarse şi merse cu paşi rigizi până la barul Tanzania. Trecu de perdeaua murdară de la uşă şi împinse cana lui Odenigbo jos de pe masă; un lichid palid se împrăştie pe podea.

– Ai băut destul, nu? îl întrebă ea încet. *Ugwu anwugo.* Auzi? Ugwu a murit.

Odenigbo se ridică şi o privi. Ochii îi erau conturaţi cu roşu.

– Bea mai departe, zise Olanna. Bea întruna, nu te opri. Ugwu a murit.

Proprietara barului se apropie de ei şi spuse:

– Oh! Îmi pare rău, *nno,* şi era gata s-o îmbrăţişeze, dar Olanna o respinse.

– Lasă-mă în pace! izbucni ea. Lasă-mă în pace!

Abia atunci îşi dădu seama că sora ei venise cu ea şi că o ţinuse, tăcută, în timp ce ea ţipa la proprietăreasă, care se dădu înapoi.

În zilele care urmară, presărate cu intervale de întunecime totală, Odenigbo nu se mai duse la barul Tanzania. Îi făcu baie lui Baby, prepară *garri,* veni mai devreme de la muncă. Odată încercă s-o ia pe Olanna în braţe, s-o sărute, dar ei atingerea îi făcu pielea de găină, aşa că ieşi afară şi dormi pe un covor pe verandă, acolo unde dormea Ugwu câteodată. Nu plângea. Singura dată când plânse fu după ce se duse la Eberechi şi-i spuse că Ugwu murise, iar Eberechi ţipă şi o făcu mincinoasă; noaptea, ţipetele acelea îi răsunau Olannei în urechi. Odenigbo trimise vorbă familiei lui Ugwu prin trei femei diferite care făceau contrabandă cu inamicul. Şi organiză în curte o cântare generală în memoria lui Ugwu. Câţiva vecini îl ajutară să scoată din cameră pianul lui Alice şi îl puseră lângă pâlcul de banani.

– O să vă acompaniez, le spuse Alice femeilor care se adunaseră.

Dar, ori de câte ori cineva începea un cântec, Mama Oji bătea din palme, insistent, zgomotos, în tact, şi curând toţi ceilalţi vecini i se alăturau, aşa că Alice nu putu cânta. Rămase neajutorată lângă pian, cu Baby în braţe.

Primele cântece fură energice, dar apoi Mama Adanna începu să cânte brusc, cu o voce răguşită şi melancolică.

Naba na ndokwa,
Ugwu, naba na ndokwa.
O ga-adili gi mma,
Naba na ndokwa.

Odenigbo ieşi împleticindu-se din curte înainte ca femeile să termine de cântat, cu o furie bănuitoare în ochi, ca şi cum n-ar fi putut crede în cuvintele cântecului: „Mergi în pace, totul va fi bine". Olanna îl privi îndepărtându-se. Nu înţelegea pe deplin resentimentele lui. El nu putea face nimic pentru a împiedica moartea lui Ugwu, dar ea simţea că băutura, băutul acela excesiv îl făcuse într-un anume fel complice la crimă. Olanna nu voia să-i vorbească, să doarmă alături de el. Dormea pe covor afară, şi până şi pişcăturile nocturne ale ţânţarilor deveniră un semn de confort. Îi vorbea foarte puţin lui Odenigbo. Discutau numai despre lucrurile de strictă necesitate, despre mâncarea lui Baby, despre ce aveau de făcut dacă Umuahia ar fi căzut.

– O să stăm la Kainene numai până când găsim o altă locuinţă, spuse el, ca şi cum aveau mai multe opţiuni, ca şi cum uitase că, înainte, ar fi răspuns că Umuahia nu avea să cadă. Ea nu-i răspunse nimic.

Lui Baby, Olanna îi spuse că Ugwu s-a dus în rai.

– Dar se întoarce repede, Mami Ola? întrebă Baby.

Şi Olanna spuse că da. Nu pentru că voia s-o consoleze pe Baby, ci pentru că, în fiecare zi, descoperea din nou că nu putea accepta ideea morţii lui Ugwu. Îşi spunea că nu era mort; poate era aproape de moarte, dar nu era mort. Îşi dorea din tot sufletul să-i parvină un mesaj despre el. Se spăla afară acum – baia era slinoasă din cauza igrasiei şi a urinei, aşa că Olanna se trezea foarte dimineaţă şi se ducea cu o găleată de apă în spatele clădirii –, şi într-o dimineaţă percepu o mişcare la colţul casei şi îl văzu pe părintele Ambrose privind-o.

– Părinte Ambrose! strigă ea, şi el se ascunse. Nu ţi-e ruşine? Mai bine te-ai ruga să vină cineva să-mi spună ce s-a întâmplat cu Ugwu în loc să spionezi o femeie măritată care face baie.

O vizită pe doamna Muokelu, sperând să audă povestea vreunei viziuni în care Ugwu se dovedea viu, dar un vecin îi spuse că toată familia doamnei Muokelu plecase. Plecaseră fără să spună nimănui. Olanna ascultă cu mai multă atenţie jurnalele de război de la Radio Biafra, ca şi cum vocea avântată care anunţa respingerea barbarilor şi succesele vajnicilor soldaţi biafrani ar fi putut să-i dea vreo indicaţie despre Ugwu. Un bărbat într-un caftan alb pătat intră în curte într-o sâmbătă după-amiază, şi Olanna se repezi la el, sigură că venise cu veşti despre Ugwu.

– Spuneţi-mi, zise ea. Spuneţi-mi unde e Ugwu.

Bărbatul păru deconcertat.

– *Dalu.* O caut pe Alice Njokamma din Asaba.

– Alice? Olanna îl privi fix, ca şi cum îi dădea o şansă să rectifice şi să spună că pe ea o căuta de fapt. Alice?

– Da, Alice din Asaba. Sunt o rudă. Locuiam lângă părinţii ei.

Olanna îi arătă uşa lui Alice. Bărbatul se duse acolo şi ciocăni de mai multe ori.

– E acasă? întrebă el.

Olanna dădu din cap, supărată că nu îi adusese ştiri despre Ugwu.

Bărbatul ciocăni din nou şi strigă:

– Sunt din familia Isioma din Asaba.

Alice deschise uşa, şi el intră. Câteva clipe mai târziu, Alice se năpusti afară şi se aruncă la pământ, răsucindu-se pe toate părţile; în soarele după-amiezii târzii, pielea ei lividă avea scăpărări aurii.

– *O gini mere?* Ce s-a întâmplat? întrebară vecini, adunându-se în jurul ei.

– Eu sunt din Asaba, și azi-dimineață am aprimit vești despre oraș, spuse bărbatul. Avea un accent mai pronunțat decât al lui Alice, și Olanna îi înțelegea dialectul abia la câteva secunde după ce pronunța cuvintele. Barbarii au cucerit orașul acum mai multe săptămâni, și au anunțat că toți locuitorii trebuiau să iasă din case și să spună: „O singură Nigerie“, și ei aveau să le dea orez. Așa că oamenii au ieșit din ascunzători și au spus: „O singură Nigerie“, și barbarii i-au împușcat – bărbați, femei, copii. Pe toți. Bărbatul făcu o pauză. N-a mai rămas nimeni din familia Njokamma. Nimeni.

Alice zăcea pe spate, frecându-și capul de pământ cu deznădejde, gemând. Părul îi era plin de nisip. Sări în sus și o luă la fugă înspre stradă, dar părintele Ambrose alergă după ea și o târî înapoi. Ea se smuci din strânsoare și se aruncă din nou la pământ, cu buzele depărtate, dezvelindu-și dinții.

– Ce rost mai are să trăiesc? Să vină și să mă ucidă chiar acum! Să vină, am spus!

Disperarea și suferința îi dăduseră puteri, și îi respinse pe toți cei care încercară să o țină. Se rostogoli pe pământ cu atâta forță, încât pietrele îi lăsară pe piele tăieturi roșii minuscule. Vecinii spuneau: „Of!“ și clătinau din cap. Apoi Odenigbo ieși din cameră, se duse la ea, o ridică și o ținu, și ea rămase nemișcată și începu să se vaiete, cu capul pe umărul lui. Olanna îi privi. În curba cu care brațul lui Odenigbo o ținea pe Alice era ceva familiar. O ținea cu ușurința cuiva care o ținuse astfel și înainte.

În cele din urmă, Alice se așeză pe o bancă, pierdută și zdrobită. Din când în când striga: *„Hei!“*, se ridica și-și punea mâinile pe cap. Odenigbo se așezase lângă ea și o îndemna să bea puțină apă. Vorbea cu bărbatul din Asaba cu voce scăzută, ca și cum ei erau singurii care aveau grijă de ea, și mai apoi veni și i se adresă Olannei, care era așezată pe verandă.

– Nu vrei să-i împachetezi tu câteva lucruri, *nkem?* întrebă el. Omul zice că sunt câțiva oameni din Asaba în curtea unde locuiește el, și vrea s-o ia să stea cu ei un timp.

Olanna îşi ridică privirea spre el, cu o faţă rigidă.

– Nu, zise ea.

– Nu?

– Nu, repetă ea, de data asta tare. Nu. Şi se ridică şi intră în cameră. N-avea să împacheteze lucrurile nimănui. Nu ştiu cine îi împachetă lucrurile lui Alice, poate Odenigbo, dar auzi cum mai mulţi vecini le spuneau lui Alice şi bărbatului: „*Ije oma,* mergeţi cu bine“ când plecară, seara târziu. Olanna dormi afară şi îi visă pe Alice şi pe Odenigbo pe patul lor din Nsukka, visă sudoarea lor pe cearceaful ei proaspăt spălat; se trezi furioasă şi bănuitoare, în bubuitul obuzelor.

– Barbarii sunt aproape! strigă părintele Ambrose, şi fu primul care ieşi în fugă din curte, cu o geantă burduşită de pânză grosolană în mână.

În curte se stârni un vârtej. Oamenii ţipau, îşi strângeau lucrurile, plecau. Bombardamentul, asemenea unor accese nesfârşite de tuse lătrătoare, vicioasă, nu se mai oprea. Iar maşina lor nu pornea. Odenigbo încercă de mai multe ori; drumul era deja plin de refugiaţi, şi exploziile obuzelor care se sfărâmau păreau să fi ajuns la strada St John. Mama Oji ţipa la soţul ei. Mama Adanna o implora pe Olanna s-o ia în maşină cu câţiva dintre copii, şi Olanna spuse:

– Nu, ia-ţi copiii şi du-te!

Odenigbo porni motorul, care scoase un vaiet şi muri. Curtea rămăsese aproape goală. O femeie pe stradă trăgea după ea o capră îndărătnică, şi în cele din urmă îi dădu drumul şi se repezi înainte. Odenigbo răsuci cheia în contact, şi maşina se înecă. Olanna simţea cum, sub picioare, pământul îi vibra la fiecare explozie.

Odenigbo răsuci cheia din nou şi din nou. Maşina nu voia să pornească.

– Du-te pe jos cu Baby, îi ceru el.

Sprâncenele i se umpluseră de picături de sudoare.

– Poftim?

– Vă ajung din urmă când porneşte maşina.

– Dacă mergem pe jos, mergem împreună.

Odenigbo încercă din nou să pornească motorul. Olanna se întoarse, surprinsă de cât de liniştită stătea Baby, aşezată pe bancheta

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din spate lângă saltelele făcute sul. Îl privea atentă pe Odenigbo, ca şi cum i-ar fi îndemnat şi pe el, şi maşina cu ochii.

Odenigbo coborî din maşină şi deschise capota, şi Olanna ieşi şi ea, o scoase pe Baby şi apoi se întrebă ce-ar fi trebuit să ia din portbagaj şi ce să abandoneze. Curtea era de-acum goală, şi numai câţiva oameni mai treceau pe lângă ei pe stradă. Ţăcănitul mitralierelor se auzea de aproape. Olanna era speriată. Mâinile îi tremurau.

– Hai s-o luăm pe jos, spuse ea. N-a mai rămas nimeni în Umuahia!

Odenigbo urcă în maşină, trase adânc aer în piept şi răsuci cheia. Motorul porni. Plecară în viteză şi, la marginea oraşului, Olanna întrebă:

– Ai făcut ceva cu Alice?

Odenigbo nu răspunse, privind drept înainte.

– Te-am întrebat ceva, Odenigbo.

– *Mba,* n-am făcut nimic cu Alice.

El îi aruncă o privire, şi apoi îşi îndreptă din nou ochii către şosea.

Nu-şi mai spuseră nimic până când ajunseră în Orlu, unde Kainene şi Harrison ieşiră să-i întâmpine. Harrison începu să scoată lucrurile din maşină.

Kainene o îmbrăţişă pe Olanna, o luă pe Baby în braţe şi apoi se răsuci spre Odenigbo.

– Ce barbă interesantă, spuse ea. Încercăm cumva să-l imităm pe Excelenţa Sa?

– Nu încerc niciodată să imit pe nimeni.

– Desigur. Am uitat ce persoană originală eşti.

În vocea lui Kainene vibra încordarea care pusese stăpânire pe toţi. Olanna o simţi îngreunând atmosfera, ca o ceaţă, atunci când Richard se întoarse acasă şi-i dădu mâna, ţeapăn, lui Odenigbo şi mai târziu, când se aşezară la masă şi mâncară feliile de batată pe care Harrison le servi pe farfurii emailate.

– Stăm aici până când vom găsi o locuinţă de închiriat, zise Odenigbo uitându-se la Kainene.

Kainene îl privi intens, ridică din sprâncene şi spuse:

– Harrison! Mai adu puţin ulei de palmier pentru Chiamaka.

Harrison intră şi puse un castronaş cu ulei în faţa lui Baby. După ce el ieşi, Kainene spuse:

– Săptămâna trecută ne-a pregătit un şoarece de pădure[1] excelent. Numai că, după cum l-a cocoloşit, ai fi zis că era cel puţin o costiţă de miel.

Olanna râse. Richard chicoti stângaci. Baby râse şi ea, ca şi cum ar fi înţeles. Iar Odenigbo se concentră, serios, asupra farfuriei. La radio era transmisă din nou declaraţia de la Ahiara[2], rostită cu vocea măsurată şi hotărâtă a Excelenţei Sale.

> Biafra nu-i va trăda pe negri. Indiferent de soartă, noi vom lupta cu toate forţele până când negrii de pretutindeni vor putea să arate cu mândrie înspre această republică, demnă şi neînfricată, o pildă de naţionalism african...

Richard se scuză, se ridică de la masă şi se întoarse cu o sticlă de coniac, făcându-i semn lui Odenigbo.

– Mi-a dat-o un ziarist american.

Odenigbo se holbă la ea.

– E coniac, spuse Richard, ţinând-o la vedere, ca şi cum Odenigbo n-ar fi ştiut ce era.

Nu-şi vorbiseră de când Odenigbo îl urmărise pe stradă până acasă, cu ani în urmă, şi ţipase la el. Nu-şi vorbiseră nici măcar după ce-şi strânseseră mâinile ceva mai devreme în aceeaşi zi.

Odenigbo nu se întinse să ia sticla.

– Dacă vrei, poţi să bei vin de Biafra în loc, spuse Kainne. S-ar putea să fie mai potrivit pentru ficatul tău tare de revoluţionar.

Odenigbo se uită la ea, şi pe faţă îi apăru un zâmbet timid, cam mânzesc, ca şi cum era deopotrivă amuzat şi iritat de vorbele ei. Se ridică.

– Nu vreau coniac, mulţumesc. Trebuie să mă duc la culcare. Mâine am mult de mers, ministerul s-a mutat în pădure.

Olanna îl privi ieşind din sufragerie. Nu se uită la Richard.

– La culcare, Baby, spuse ea.

---

[1] E vorba despre o specie mare de şobolan sălbatic, *Cricetomys gambianus*, originar din Africa, consumat în mod frecvent de către localnici. (n.tr.)

[2] Declaraţia de la Ahiara (un sat în statul Imo) a fost rostită de preşedintele biafran Chukwuemeka Ojukwu pe 1 iunie 1969 şi descria principiile revoluţiei biafrane. Fragmentul reprodus aici este cel final. (n.tr.)

– Nu, replică Baby şi se prefăcu a fi concentrată asupra farfuriei goale.

– Vino imediat, zise Olanna, şi Baby se ridică.

În cameră, Odenigbo îşi lega prosopul în jurul mijlocului.

– Tocmai veneam s-o iau pe Baby la culcare, o lămuri el.

Olanna îl ignoră.

– Somn uşor, Baby, *ka chi fo,* spuse el.

– Noapte bună, tati.

Olanna o puse pe Baby pe saltea, o acoperi cu o fustă de-a ei, o sărută pe frunte şi simţi brusc impulsul de a plânge după Ugwu. El ar fi dormit pe un covoraş în sufragerie.

Odenigbo se apropie de ea, şi ea vru să se dea înapoi, neştiind ce voia el să facă. El îi atinse clavicula.

– Uită-te ce osoasă eşti.

Ea privi în jos, iritată de atingerea lui şi surprinsă să vadă cât de mult îi ieşea osul prin piele; nu ştia că slăbise atât de mult. Nu spuse nimic, ci se întoarse în sufragerie. Richard nu mai era acolo.

Kainene stătea încă la masă.

– Deci tu şi Odenigbo aţi hotărât să vă căutaţi o locuinţă? întrebă ea. Umila mea casă nu e suficient de bună?

– Tu îl asculţi pe el? N-am hotărât nimic. Dacă vrea să-şi găsească o locuinţă, n-are decât să-şi caute şi să stea acolo singur, spuse Olanna.

Kainene se uită la ea.

– Ce s-a întâmplat?

Olanna clătină din cap.

Kainene îşi vârî un deget în uleiul de palmier şi-l duse la gură.

– *Ejima m,* ce s-a întâmplat? întrebă ea din nou.

– Nimic. Nimic în particular, spuse Olanna, uitându-se la sticla de coniac de pe masă. Aş vrea să se termine războiul ăsta ca să-l văd că revine la normal. S-a schimbat complet.

– Toţi suntem implicaţi în războiul ăsta, şi e la latitudinea noastră să decidem să ne schimbăm sau nu, zise Kainene.

– Nu face decât să bea la nesfârşit *kai-kai* ieftin. De puţinele ori când l-au plătit, banii s-au dus imediat pe băutură. Cred că s-a culcat cu Alice, fata aceea din Asaba care locuia în curtea noastră. Nu mai pot să-l suport. Nu pot să-l suport aproape de mine.

– Foarte bine, spuse Kainene.

– Foarte bine?

– Da, foarte bine. Ai dat dovadă de o indolenţă extraordinară în felul cum l-ai iubit orbeşte atâta vreme fără să-l critici vreodată. N-ai acceptat nici măcar faptul că e un bărbat urât, spuse Kainene.

Avea pe faţă un mic zâmbet, şi apoi începu să râdă, şi Olanna nu putu să nu râdă şi ea, pentru că nu asta ar fi vrut să audă şi pentru că, auzind cuvintele acestea, se simţise mai bine.

Dimineaţă, Kainene îi arătă Olannei un flaconaş cu cremă de faţă, în formă de pară.

– Uită-te puţin! Cineva a fost în străinătate şi mi l-a adus. Crema de faţă mi se terminase cu câteva luni în urmă, şi până acum am folosit loţiunea aia uleioasă oribilă fabricată la noi.

Olanna examină sticla rozalie. Luară pe rând câţiva stropi de cremă şi şi-o întinseră pe faţă, încet, cu voluptate, şi apoi se duseră în tabăra de refugiaţi. Mergeau acolo în fiecare dimineaţă. Armatanul abia pornit împrăştia praful peste tot, şi Baby se alătură copiilor slăbănogi care se jucau în curte cu burţile goale acoperite de un strat de ţărână. Mulţi dintre ei colecţionau fragmente de şrapnel, se jucau cu ele, făceau schimb. Când Baby veni acasă cu două bucăţele de metal răsucit, Olanna ţipă la ea, o trase de ureche şi i le luă. Ura gândul că Baby se juca cu rămăşiţele reci ale unor obiecte ucigătoare. Dar Kainene o rugă să i le dea înapoi. Îi dădu lui Baby şi o cutie de conservă în care să ţină bucăţile de şrapnel. O sfătui să se alăture copiilor mai mari care făceau capcane pentru şopârle, să înveţe cum să aranjeze într-o grămadă frunzele de palmier şi să pună între ele coconul plin de furnici *iddo.* O lăsă să ţină în mână pumnalul bărbatului emaciat care mărşăluia prin curte, mormăind: „*Ngwa,* să vină barbarii, să vină acum". Îi dădu voie să mănânce un picior de şopârlă.

– Chiamaka trebuie să vadă viaţa aşa cum este, *ejima m,* spuse ea, în timp ce-şi dădeau cu cremă pe faţă. O protejezi prea mult.

– Vreau doar s-o ţin în siguranţă, răspunse Olanna.

Luă puţină cremă între degete şi începu să şi-o întindă pe piele cu buricele degetelor.

– Şi pe noi ne-au protejat prea mult, comentă Kainene.

– Tata şi mama? întrebă Olanna, deşi ştia.

– Da. Kainene îşi întinse crema pe faţă cu amândouă mâinile. Bine că mama a plecat. Ţi-o poţi închipui trăind fără aşa ceva? Sau folosind ulei din seminţe de palmier?

Olanna râse. Ar fi vrut totuşi ca sora ei să nu ia atât de multă cremă odată, ca să mai aibă şi în alte zile.

– De ce ai fost tu întotdeauna atât de nerăbdătoare să îi mulţumeşti pe mama şi pe tata? întrebă Kainene.

Olanna îşi ţinu mâinile pe faţă şi rămase tăcută câteva momente.

– Nu ştiu. Cred că-mi era milă de ei.

– Ţi-a fost întotdeauna milă de oameni care nu au nevoie de mila ta.

Olanna nu zise nimic, pentru că nu ştia ce să spună. Erau genul de lucruri pe care l-ar fi discutat cu Odenigbo. Sora ei dădea pentru prima oară glas unor resentimente faţă de ea şi faţă de părinţii lor. Dar cu Odenigbo Olanna abia dacă mai vorbea. El îşi găsise un bar prin apropiere; cu o săptămână în urmă, proprietarul localului venise acasă la Kainene căutându-l, pentru că nu-şi plătise datoria. Olanna nu-i spusese nimic după plecarea proprietarului. Nu mai ştia de fapt când Odenigbo se ducea la minister şi când se ducea pur şi simplu la bar. Refuza să-şi mai facă griji pentru el.

Îşi făcea alte griji: că avea menstruaţiile mai puţin abundente şi nu roşii, ci de un maroniu întunecat; că lui Baby îi cădea părul; că foamea înghiţea amintirile copiilor. Olanna era hotărâtă să le ţină minţile în stare de funcţionare; ei erau viitorul Biafrăi, până la urmă. Aşa că îi strângea lângă copacul-flacără, departe de mirosurile oribile din spatele clădirilor, şi le preda. Îi punea în fiecare zi să memorizeze un vers dintr-o poezie, şi a doua zi descoperea că îl uitaseră. Copiii alergau după şopârle. Mâncau *garri* cu apă deja o singură dată pe zi, în loc de două, pentru că furnizorii lui Kainene nu mai puteau traversa până la Mbosi să cumpere *garri;* toate drumurile erau ocupate. Kainene lansă un program „Să ne hrănim singuri“, şi, când o văzu că se alătură bărbaţilor, femeilor şi copiilor la desţelenit pământul, Olanna se întrebă de unde învăţase să ţină în mână o sapă. Dar pământul era secătuit. Armatanul crăpa tălpile şi buzele oamenilor. Trei copii muriră într-o singură zi. Părintele Marcel ţinu slujba fără cuminecătură. Burta unei fete tinere numite Urenwa începu să crească, şi Kainene nu fu sigură dacă

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

era kwashiorkor sau sarcină până când mama fetei îşi pălmui într-o zi odrasla întrebând-o: „Cine? Cine ţi-a făcut aşa ceva? Unde te-ai întâlnit cu bărbatul care ţi-a făcut aşa ceva?“

Doctoriţa nu mai venea în tabără pentru că nu mai exista benzină şi pentru că acum erau prea mulţi soldaţi răniţi care trebuiau îngrijiţi. Puţul secă. Kainene se duse de mai multe ori la ministerul din Ahiara să obţină o cisternă de apă, dar de fiecare dată se întorcea numai cu promisiuni vagi. Duhoarea greţoasă, pătrunzătoare a trupurilor nespălate şi a trupurilor putrezind în mormintele prea puţin adânci din spatele clădirilor deveni mai intensă. Muştele se adunau pe bubele de pe trupurile copiilor. Ploşniţele şi *kwalikwata* foiau; femeile îşi scoteau fustele şi dezveleau o spuzeală urâtă de ciupituri roşii în jurul mijlocului, ca un fagure însângerat. Era sezonul portocalelor, şi Kainene îi ruga pe oameni să mănânce portocalele direct din copac, deşi le produceau diaree, şi apoi să-şi frece bucăţile de coajă de piele, pentru că mirosul de citrice acoperea mirosul de murdărie.

Serile, Olanna şi Kainene mergeau acasă împreună. Vorbeau despre oamenii din tabără, despre vremea când fuseseră eleve la Heathgrove, despre părinţii lor, despre Odenigbo.

– L-ai mai întrebat despre fata aceea din Asaba? vru să afle Kainene.

– Încă nu.

– Înainte să-l întrebi, du-te la el şi dă-i o palmă peste faţă. Dacă are curajul să te pălmuiască şi el, îi vin eu de hac cu cuţitul de bucătărie al lui Harrison. Dar asta ar trebui să-l facă să spună adevărul.

Olanna râse, şi observă că mergeau amândouă cu paşi relaxaţi, în acelaşi ritm, cu papucii acoperiţi de praf maroniu.

– Bunicul obişnuia să spună că lucrurile merg tot mai rău, şi pe urmă se îndreaptă. *O dikata njo, o dikwa mma,* spuse Kainene.

– Îmi amintesc.

– Lumea o să se schimbe curând, şi Nigeria o să termine cu războiul ăsta, spuse Kainene cu voce scăzută. O să câştigăm.

– Da.

Olanna credea mai cu convingere pentru că aşa spunea Kainene.

Erau seri când Kainene era distantă, retrasă în ea însăşi. Odată zise: „Nu i-am dat, de fapt, niciodată atenţie lui Ikejide“, şi Olanna îşi puse braţul pe după umărul surorii sale şi nu zise nimic. De obicei însă, Kainene era binedispusă, şi şedeau amândouă afară, discutau şi ascultau radioul, şi liliecii care zburau în jurul anacardierilor. Uneori, Richard li se alătura. Odenigbo nu venea niciodată.

Apoi, într-o seară, plouă, o ploaie răpăitoare şi insistentă, ciudată în anotimpul uscat, şi poate de aceea Odenigbo nu se duse la bar. În seara aceea acceptă în sfârşit coniacul lui Richard, ţinându-l aproape de nas şi inspirând adânc înainte să bea, dar fără să schimbe, în continuare, prea multe cuvinte cu Richard. În seara aceea, doctorul Nwala veni să le spună că Okeoma fusese omorât. Fulgerele traversau cerul, tunetele mugeau, şi Kainene spuse, râzând:

– Parcă ar fi un bombardament.

– Sunt îngrijorată că nu ne-au mai bombardat de la o vreme, mărturisi Olanna. Mă înteb ce mai plănuiesc.

– Poate o bombă atomică, spuse Kainene.

Auziră maşina intrând în curte, şi Kainene se ridică.

– Cine vine seara pe o vreme ca asta?

Deschise uşa, şi pe ea intră doctorul Nwala, cu faţa udă de ploaie. Olanna îşi aminti cum îi întinsese mâna s-o ajute să se ridice după raidul aerian din ziua nunţii ei, cum îi spusese că avea să-şi murdărească rochia – ca şi cum nu s-ar fi murdărit deja cât stătuse întinsă pe pământ. Era mai uscăţiv şi mai supt decât şi-l amintea ea, şi arăta de parcă ar fi fost în pericol să se rupă în două dacă s-ar fi aşezat brusc pe scaun. Nu se aşeză. Nu pierdu timpul cu politeţuri. Îşi ridicase cămaşa largă de pe piele şi o vântura rapid ca s-o scuture de apă. Spuse:

– Okeoma s-a dus, *o jebego.* S-a întâmplat în timpul unei misiuni pentru eliberarea Umuahiei. L-am văzut luna trecută, şi mi-a spus că scria nişte poezii, şi că Olanna era muza lui, şi că, dacă se întâmplă ceva, să am grijă ca poeziile să ajungă la ea. Dar nu le-am putut găsi. Oamenii care mi-au adus vestea mi-au spus că nu l-au văzut niciodată scriind nimic. Aşa că mi-am spus că am să vin să vă spun că el nu mai este, dar că n-am găsit poeziile.

Olanna dădea din cap fără să înţeleagă prea bine, pentru că doctorul Nwala pronunţa multe cuvinte prea repede. Apoi doctorul se opri. Voia să spună că Okeoma murise. Ploua în timpul armatanului, şi Okeoma murise.

– Okeoma? Odenigbo vorbi răguşit, în şoaptă. *Onye?* Vorbeşti despre Okeoma?

Olanna se aplecă şi-l prinse pe Odenigbo de braţ, şi începu brusc să ţipe, cu ţipete stridente, pătrunzătoare, pentru că în capul ei ceva stătea să plesnească. Pentru că se simţea atacată, lovită nemilos de suferinţă. Nu dădu drumul braţului lui Odenigbo până când doctorul Nwala nu se întoarse, cu paşi împleticiţi de grabă, înapoi în ploaie, până când nu se întinseră în tăcere pe salteaua de pe podea. Când el intră în ea, ea se gândi cât de diferit îl simţea, mai uşor şi mai subţire, deasupra ei. El rămase nemişcat, atât de nemişcat, încât ea se zbătu şi-l trase de coapse. Dar el nu se mişcă. Apoi începu s-o penetreze, şi plăcerea ei se intensifică nemăsurat, se ascuţi, ca şi cum fiecare scânteie de senzaţie ar fi devenit o plăcere în sine, independentă. Olanna se auzi plângând, suspinând din ce în ce mai tare, până când Baby se foi în pat, şi el îi puse mâna peste gură. Plângea şi el; ea îi simţi lacrimile picurându-i pe corp înainte să i le vadă pe faţă.

Mai târziu, el se sprijini într-un cot şi o privi.

– Eşti atât de puternică, *nkem.*

Erau cuvinte pe care ea nu le auzise niciodată de la el. El părea bătrân; ochii înlăcrimaţi, faţa zbârcită, învinsă îl făceau să arate mai bătrân. Ea voi să-l întrebe de ce spusese asta, la ce se referea, dar nu o făcu, şi nu ştiu care din ei adormi primul. A doua zi de dimineaţă, Olanna se trezi prea devreme, simţindu-şi propria respiraţie urât mirositoare şi având în suflet o linişte apăsătoare şi bântuită de tristeţe.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRAR

32

Ugwu vru să moară, la început. Nu din cauza înţepăturilor fierbinţi pe care le simţea în cap, sau a durerii din fese, sau a faptului că respira cu disperare, ci din cauza setei. Avea gâtul ars. Infanteriştii care-l cărau vorbeau despre cum salvarea lui le dăduse un motiv să fugă, despre cum gloanţele li se sfârşiseră, despre cum trimiseseră după întăriri şi degeaba, despre cum barbarii avansau. Dar setea îi astupa lui Ugwu urechile şi le acoperea cuvintele. Era dus pe umeri, bandajat cu fâşii din cămăşile lor, săgetat de durere în tot corpul în timp ce mergeau. Trăgea cu disperare aer în piept, horcăia şi sugea, dar tot nu reuşea să respire normal. Setea îi intensifica greaţa.

– Apă, vă rog, croncăni el.

Dar ei nu-i dădeau; dacă ar fi avut putere, ar fi aruncat asupra lor toate blestemele pe care le ştia. Dacă ar fi avut o armă, i-ar fi împuşcat pe toţi, şi apoi s-ar fi împuşcat şi el.

Acum, în spitalul unde îl duseseră, Ugwu nu-şi mai dorea să moară, ci se temea că avea să moară; în jurul lui erau aruncate atâtea trupuri – pe covoraşe, pe saltele, pe podeaua goală. Atâta sânge peste tot. Auzea răcnetele ascuţite ale pacienţilor în timpul vizitei medicului, şi ştia că nu era el cazul cel mai grav, chiar şi atunci când îşi simţea sângele picurând, la început cald, apoi rece şi lipicios, pe o parte. Sângele care-i curgea îl văduvea de orice urmă de voinţă; era prea extenuat pentru a face ceva, şi, când surorile treceau în grabă pe lângă el şi-i lăsau bandajul neschimbat, el nu le striga. Nu spunea nimic nici când veneau, îl împingeau pe o parte şi-i făceau injecţii rapide, fără nici o amabilitate. În momentele de delir, o vedea pe Eberechi purtând

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

fusta aceea strâmtă şi făcându-i semne pe care el nu le înţelegea. Iar în momentele de luciditate, se gândea la moarte. Încerca să-şi închipuie raiul, pe Dumnezeu aşezat pe tron, dar nu putea. Iar viziunea cealaltă, în care moartea era numai o tăcere nesfârşită, i se părea improbabilă. O parte din el visa încă, şi Ugwu nu ştia dacă partea aceea s-ar fi putut retrage vreodată într-o tăcere nesfârşită. Moartea trebuia să fie o stare de cunoaştere absolută, dar pe el îl înspăimânta faptul că nu putea şti dinainte ce avea să ştie.

Serile, în lumina obscură, veneau oamenii de la Caritas, un preot şi două ajutoare care duceau lămpi cu petrol, împărţeau soldaţilor lapte şi zahăr, îi întrebau cum se numeau şi de unde erau.

– Nsukka, spuse Ugwu, când fu întrebat.

Vocea preotului i se păru vag familiară, dar, de fapt, totul i se părea aici vag familiar; sângele bărbatului de lângă el mirosea ca al lui, sora care îi punea o farfurie cu *akamu*[1] subţire lângă el surâdea ca Eberechi.

– Nsukka? Cum te cheamă? întrebă preotul.

Ugwu se chinui să-şi concentreze atenţia asupra feţei rotunde, asupra ochelarilor, asupra gulerului îngălbenit. Era părintele Damian.

– Sunt Ugwu. Veneam cu stăpâna mea, doamna Olanna, la societatea St Vincent de Paul.

– Ah! Părintele Damian îi strânse mâna, şi Ugwu clipi de durere.

– Ai luptat pentru cauză? Unde ai fost rănit? Te-au îngrijit?

Ugwu clătină din cap. Una din fese îi era străbătută de dureri cumplite, istovitoare. Părintele Damian îi dădu cu linguriţa în gură nişte lapte praf, şi apoi puse un săculeţ cu zahăr şi lapte praf lângă el.

– Ştiu că Odenigbo lucrează la Ministerul Forţelor de Muncă. O să le trimit vorbă, spuse părintele Damian.

Înainte de a pleca, îi puse pe încheietura mâinii un rozariu de lemn.

Rozariul era tot acolo, apăsându-i rece şi delicat pielea, când domnul Richard veni câteva zile mai târziu.

– Ugwu, Ugwu!

Părul blond şi ochii ciudat coloraţi pluteau deasupra lui, şi Ugwu nu fu sigur cine era.

– Mă auzi, Ugwu? Am venit să te iau.

---

[1] Un fel de mămăligă fermentată (n.tr.)

Era aceeaşi voce care îi pusese întrebări despre festivalul din satul lui cu ani în urmă. Ugwu ştiu atunci cine era. Domnul Richard încercă să-l ajute să se ridice, şi durerea îl fulgeră pe Ugwu dintr-o parte şi dinspre fese către cap şi ochi. Ugwu ţipă, apoi îşi încleştă dinţii, îşi muşcă buza şi-şi supse sângele.

– Încet, încet, spuse domnul Richard.

Drumul plin de hârtoape, pe bancheta din spate a maşinii Peugeot 404, şi soarele fierbinte care strălucea prin parbriz îl făcură pe Ugwu să se întrebe dacă nu cumva murise şi asta era ceea ce se întâmpla după moarte: o călătorie nesfârşită în maşină. În cele din urmă, se opriră la un spital care mirosea nu a sânge, ci a dezinfectant. Abia când se întinse pe un pat adevărat, se gândi Ugwu că poate nu avea totuşi să moară, până la urmă.

– Clădirea a fost bombardată destul de serios săptămâna trecută, şi va trebui să plecăm imediat după ce te vede doctorul. Nu e chiar doctor – era student în anul patru când a început războiul –, dar e foarte priceput, spuse domnul Richard. Olanna, Odenigbo şi Baby stau cu noi în Orlu de când a căzut Umuahia, şi Harrison e şi el acolo, bineînţeles. Kainene are nevoie de ajutor în tabăra de refugiaţi, aşa că ar trebui să te grăbeşti să te faci bine.

Lui Ugwu i se păru că domnul Richard vorbea prea mult, de dragul lui, poate ca să-l ţină treaz până la venirea doctorului. Dar era recunoscător pentru cât de normal suna râsul domnului Richard, pentru faptul că ajungea până la el încărcat de amintiri şi-l făcea să retrăiască vremurile în care domnul Richard îi scria răspunsurile într-un caiet cu coperte de piele.

– Am fost toţi foarte uimiţi când am aflat că eşti viu şi te afli în spitalul Emekuku – uimiţi în sensul bun al cuvântului, desigur. Slavă Domnului că n-am organizat o înmormântare simbolică, deşi, înainte să cadă Umuahia, a avut loc un fel de eveniment în memoria ta.

Pleoapele lui Ugwu zvâcniră.

– V-au anunţat că murisem, domnule?

– Da, aşa au spus. Se pare că batalionul tău a crezut că ai murit în timpul operaţiunii.

Ochii i se închideau, şi Ugwu nu reuşea să-i forţeze să stea deschişi. În cele din urmă reuşi, şi-l văzu pe domnul Richard privindu-l.

– Cine e Eberechi?

– Poftim?

– Tot spuneai „Eberechi“.

– E o fată pe care o cunosc, domnule.

– În Umuahia?

– Da, domnule.

Ochii domnului Richard se îmblânziră.

– Şi nu ştii unde se află acum?

– Nu, domnule.

– Porţi aceleaşi haine de când ai fost rănit?

– Da, domnule. Infanteriştii mi-au dat pantalonii şi cămaşa.

– Trebuie să te speli.

Ugwu zâmbi.

– Da, domnule.

– Ţi-a fost frică? întrebă domnul Richard după un timp.

Ugwu se mişcă; durerea îl copleşea peste tot; nu putea găsi o poziţie confortabilă.

– Frică, domnule?

– Da.

– Uneori, domnule. Ugwu făcu o pauză. Am găsit o carte în cazarmă. Mi-a stârnit atâta mânie şi tristeţe.

– Ce carte?

– Autobiografia unui negru american numit Frederick Douglass.

Domnul Richard scrise ceva.

– O să folosesc amănuntul acesta în cartea mea.

– Scrieţi o carte.

– Da.

– Despre ce, domnule?

– Despre război, şi despre ce s-a întâmplat înainte, şi despre cât de multe n-ar fi trebuit să se întâmple. O să se numească: *Toţi aţi privit tăcuţi cum noi muream.*

Mai târziu, Ugwu murmură titlul pentru sine: „*Toţi aţi privit tăcuţi cum noi muream.*“ Îl bântuia, îl umplea de ruşine. Îl făcea să-şi aducă aminte de fata aceea din bar, de faţa ei ciupită şi de ura din ochii ei în timp ce zăcea întinsă pe spate pe podeaua murdară.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Stăpânul şi Olanna îl îmbrăţişară pe Ugwu, dar uşor, fără să-l strângă, ca să nu-i provoace durere. El se simţi teribil de neplăcut; nu-l mai îmbrăţişaseră niciodată.

– Ugwu, spuse stăpânul, clătinând din cap. Ugwu.

Baby se agăţă de mâna lui şi refuză să-i dea drumul, şi toată viaţa de până atunci i se strânse deodată lui Ugwu într-un nod în gât. Începu să plângă, şi lacrimile îi usturau ochii. Era furios pe sine însuşi că plângea, şi, mai târziu, în timp ce povestea ce i se întâmplase, vorbi cu o voce detaşată. Minţi despre împrejurările recrutării; spuse că părintele Ambrose îl rugase insistent să-l ajute să-şi ducă sora bolnavă la un medic homeopat şi că soldaţii îl prinseseră pe drumul de întoarcere. Folosi cuvinte precum „focul inamicului" şi „atac asupra statului-major" cu răceală, ca pe ceva familiar, încercând parcă să compenseze pentru faptul că plânsese.

– Şi nouă ni s-a spus că muriseşi, zise Olanna, privindu-l. Poate şi Okeoma trăieşte.

Ugwu se holbă la ea.

– Ni s-a spus că a fost ucis în timpul unei misiuni, îl lămuri Olanna. Şi am auzit că Adanna a murit în cele din urmă de kwashiorkor. Baby nu ştie, bineînţeles.

Ugwu se uită într-o parte. Veştile îl provocară. Se simţi furios pe Olanna pentru că-i spusese ceea ce el nu voia să audă.

– Prea mulţi oameni mor, izbucni el.

– Asta se întâmplă în război, prea mulţi oameni mor, spuse Olanna. Dar vom învinge până la urmă. Stai bine pe pernă?

– Da, doamnă.

Ugwu nu putea să stea pe o parte a feselor, aşa că, în primele sale săptămâni în Orlu, rămase întinse pe o rână. Olanna era totdeauna lângă el, forţându-l să mănânce şi îndemnându-l să trăiască. Mintea îi hoinărea deseori. Nu avea nevoie de fulgerele de durere dintr-o parte, din fese şi din spate ca să-şi amintească de explozia minei sale *ogbunigwe,* de râsul lui High-Tech sau de ura fatală din ochii fetei. Nu-şi amintea trăsăturile ei, dar privirea aceea îl umărea, ca şi încordarea şi uscăciunea dintre picioarele ei, faptul că el făcuse ceva ce nu voise să facă. În zona aceea gri dintre vis şi visare cu ochii deschişi, în care putea controla mare parte din ceea ce-şi imagina, Ugwu vedea barul, adulmeca mirosul de alcool şi îi auzea pe soldaţi spunând: „Trăgătorule“, dar nu fata de la bar zăcea întinsă pe spate pe podea, ci Eberechi. Se trezea simţind ură pentru scena aceea şi pentru sine însuşi. Avea să-şi dea timp să ispăşească ceea ce făcuse. Apoi avea să se ducă s-o caute pe Eberechi. Poate că ea şi familia ei se duseseră în satul ei din Mbaise sau poate erau undeva în Orlu. Ea avea să-l aştepte; sigur ştia că el avea s-o caute. Faptul că Eberechi avea să-l aştepte, faptul că aşteptarea ei era o dovadă a mântuirii lui îi ofereau consolare în timpul vindecării. Ugwu era surprins că trupul putea să-i redevină ceea ce fusese şi că mintea îi putea funcţiona permanent lucidă.

În timpul zilei, dădea ajutor în tabăra de refugiaţi, iar serile scria. Se aşeza sub copacul-flacără şi scria cu litere mici şi îngrijite pe foi vechi de ziar, pe nişte hârtii pe care Kainene făcuse calcule legate de furnizori, pe spatele unui calendar vechi. Scrise o poezie despre cum oamenii făceau iritaţie la fund după ce şedeau pe oale de noapte de import, dar care nu suna la fel de lirică precum a lui Okeoma, aşa că Ugwu o rupse în bucăţi. Apoi scrise despre o tânără femeie cu un funduleţ apetisant care îl ciupea de gât pe un băiat tânăr – şi o făcu şi pe aceasta bucăţi. În cele din urmă, începu să scrie despre moartea anonimă a mătuşii Arize în Kano, despre cum Olanna nu-şi mai putuse folosi picioarele, despre uniforma militară ca turnată a lui Okeoma şi despre mâinile bandajate ale profesorului Ekwenugo. Scrise despre copiii din tabăra de refugiaţi, despre cât de conştiincioşi vânau şopârle, despre cum patru băieţi alergaseră după o şopârlă iute care se urcase într-un copac de mango, şi cum unul se căţărase după ea, şi cum şopârla sărise chiar în palmele întinse ale unuia dintre ceilalţi trei care înconjuraseră copacul.

– Şopârlele au devenit mai inteligente. Aleargă mai repede şi se ascund sub blocuri de ciment, îi spuse lui Ugwu băiatul care se suise în copac.

Prăjiseră şi împărţiseră şopârla, alungându-i pe ceilalţi copii. Mai târziu, băiatul îi dădu lui Ugwu o bucăţică din porţia sa fibroasă. Ugwu îi mulţumi, clătină din cap şi îşi dădu seama că n-avea să fie niciodată în stare să-l recreeze exact pe băiatul acela pe hârtie, să descrie suficient de precis teama care întuneca ochii mamelor din tabăra de refugiaţi ori de câte ori bombardierele lansau obuze din cer. N-avea să poată niciodată să exprime cât de cumplit de dezolant era să bombardezi nişte oameni flămânzi. Dar încerca, şi, cu cât scria mai mult, cu atât visa mai puţin.

Olanna îi învăţa pe câţiva copii să recite tabla înmulţirii în dimineaţa în care Kainene se apropie în grabă de copacul-flacără.

– Îţi poţi închipui cine e vinovat de sarcina fetiţei aceleia Urenwa? întrebă ea, şi Ugwu mai că n-o recunoscu. Ochii îi ieşeau din orbite pe faţa colţuroasă, plină de furie şi de lacrimi. Îţi poţi închipui că e părintele Marcel?

Olanna se ridică.

– *Gini?* Ce spui?

– Se pare că am fost oarbă; Urenwa nu e singura, spuse Kainene. Le regulează pe majoritatea înainte să le dea peştele pe care eu mă dau de ceasul morţii să-l aduc aici!

Mai târziu, Ugwu o văzu pe Kainene apucându-l pe părintele Marcel de piepţii sutanei cu amândouă mâinile, ţipându-i în faţă, smucindu-l atât de tare, încât Ugwu se temu că părintele avea să cadă.

– *Amosu!* Diavol ce eşti! Apoi se întoarse spre părintele Jude. Cum ai putut să stai aici şi să-l laşi să-şi bată joc de nişte fete care mor de foame? Cum ai să-i explici asta Dumnezeului tău? Amândoi veţi pleca acum, imediat. O să mă duc până la Ojukwu cu asta dacă e nevoie!

Lacrimile îi curgeau pe faţă. Furia ei avea ceva magnific. Ugwu se simţi întinat şi nedemn în timp ce-şi preluă noile îndatoriri după plecarea preoţilor – împărţirea porţiilor de *garri,* aplanarea certurilor, supravegherea celor care munceau pământul ars şi sterp. Se întrebă ce ar spune Kainene, ce i-ar face, cum s-ar simţi dacă ar afla vreodată despre fata de la bar. L-ar detesta. La fel şi Olanna. La fel şi Eberechi.

Seara asculta conversaţiile, înregistrând în minte ceea ce mai târziu avea să transfere pe ehârtie. De obicei Kainene şi Olanna erau cele care vorbeau, deşi îşi creau propria lume, în care stăpânul şi domnul Richard nu puteau de fapt să pătrundă. Uneori, Harrison venea şi şedea cu Ugwu, dar vorbea foarte puţin, ca şi cum era în acelaşi timp încurcat, dar şi mândru de el. Ugwu nu mai era doar Ugwu, era acum unul dintre „băieţii noştri"; luptase pentru cauză. Luna era întotdeauna de un alb strălucitor, şi, din când în când, vântul nopţii aducea până la ei buhuitul bufniţelor şi sunetul oscilant al vocilor din tabăra de refugiaţi.

Baby dormea pe o saltea, învelită în fusta Olannei, ca să nu fie ciupită de ţânţari. De fiecare dată când auzeau huruitul îndepărtat al avioanelor cu ajutoare, cu totul deosebit de iuţeala apăsătoare a bombardierelor, Kainene spunea:

– Sper ca măcar unul să reuşească să aterizeze.

Iar Olanna îi răspundea cu un râs uşor:

– Supa următoare o s-o facem cu batog.

Când ascultau Radio Biafra, Ugwu se ridica şi se îndepărta. Relatările teatrale şi patetice din cadrul jurnalelor de război, vocea care le băga oamenilor pe gât frânturi de speranţă nu-l interesau. Într-o după-amiază, Harrison se apropie de copacul-flacără ţinând în mână aparatul de radio din care răsuna tare vocea de la Radio Biafra.

– Te rog, închide-l, îi ceru Ugwu. Se uita la câţiva băieţi care se jucau pe un petic de iarbă din apropiere. Vreau să aud păsările.

– Nu cântă nici o pasăre, zise Harrison.

– Închide-l!

– Excelenţa Sa o să rostească un discurs.

– Închide-l sau du-te cu el de aici!

– Nu vrei să-l asculţi pe Excelenţa Sa?

– *Mba.* Nu.

Harrison îl privea.

– O să fie un discurs măreţ.

– Nu există măreţie, replică Ugwu.

Harrison se îndepărtă cu o expresie rănită, şi Ugwu nu se sinchisi să-l cheme înapoi; continuă să-i urmărească pe copii. Alergau încet pe iarba arsă de soare, ţinând beţe în mâini pe post de arme, imitând sunetele împuşcăturilor, ridicând nori de praf în timp ce se alergau unul pe altul. Până şi praful părea letargic. Se jucau de-a războiul. Patru băieţi. Ieri fuseseră cinci. Ugwu nu-şi amintea exact numele celui de-al cincilea – fusese Chidiebele sau Chidiebube? –, dar îşi amintea cum, în ultima vreme, burta începuse să-i arate ca şi cum înghiţise o minge umflată, cum părul îi cădea în smocuri, cum pielea i se decolorase, de la negrul de mahon la un galben bolnăvicios. Ceilalţi copii îl necăjiseră deseori. *Afo mmili ukwa,* îi spuneau: Burtă de Pepene[1]. Odată, Ugwu voise să-i roage să înceteze, ca să le explice ce era kwashiorkor – poate ar fi putut chiar să le citească felul în care îl descria el pe foile de hârtie. Dar apoi se răzgândise. Nu era nevoie să-i pregătească pentru ceea ce era sigur că toţi aveau să facă până la urmă. Ugwu nu-şi amintea niciodată ca băiatul acela să fi interpretat rolul vreunui ofiţer biafran, de exemplu al Excelenţei Sale sau al lui Achuzie[1]; întotdeauna era unul dintre nigerieni, fie Gowon, fie Adekunle, ceea ce însemna că era întotdeauna învins şi trebuia să cadă la sfârşit şi să se prefacă mort. Uneori, Ugwu se întrebase dacă nu cumva copilului îi plăcea rolul acesta, pentru că avea ocazia să se odihnească, întins pe iarbă.

---

[1] În original, Burtă ca un Fruct al Arborelui-de-Pâine (n.tr.)

Băiatul şi familia lui veniseră din Oguta[2]. Fuseseră una dintre familiile acelea care nu crezuseră că oraşul lor urma să fie cucerit, aşa că mama lui avea un aer sfidător atunci când sosiseră, ca şi cum desfidea pe oricine să-i spună că acesta nu era un vis din care avea curând să se trezească. În seara în care veniseră, bubuitul artileriei antiaeriene străbătu tabăra chiar înainte de amurg. Mama ieşise din clădire şi-l luase în braţe pe băiat, singurul ei copil, cu o expresie buimăcită. Celelalte femei o scuturaseră furioase, în timp ce mugetul avioanelor de deasupra se apropia. „Vino în buncăr! Eşti nebună? Vino în buncăr!“

Femeia refuzase şi rămăsese acolo ţinându-şi băiatul în braţe, tremurând. Ugwu nu ştia nici acum de ce făcuse ceea ce făcuse. Poate pentru că Olanna o apucase deja pe Baby şi fugea înaintea lui, aşa că el avea mâinile libere. Dar se întinsese, smulsese copilul din strânsoarea mamei şi fugise cu el. Băiatul era încă greu pe atunci, cântărea ceva kilograme; mama lui n-avusese de ales, trebuise să-i urmeze. Avioanele începuseră să împrăştie gloanţe şi, chiar înainte ca Ugwu să-l împingă pe copil jos în buncăr, un glonţ trecuse iute pe lângă ei; Ugwu îl mirosise mai mult decât îl văzuse, simţise acreala aceea a metalului fierbinte.

Acolo, în buncăr, în timp ce se juca cu pământul umed care mişuna de greieri şi de furnici, copilul îi spusese lui Ugwu numele lui. Chidiebele sau Chidiebube, Ugwu nu mai ştia. Dar era Chidi-cumva. Poate

---

[1] Conducătorul trupelor biafrane care au atacat convoiul de vehicule militare nigeriene la Abagana. Era considerat un erou de război. Ca organizator al apărării Port Harcourtului, Achuzie nu a mai avut acelaşi succes. (n.tr.)

[2] Oraş pe malul lacului omonim în sud-estul Nigeriei (n.tr.)

Chidiebele, numele cel mai comun. Suna acum aproape ca o glumă. Chidiebele: „Dumnezeu este îndurător“.

Mai târziu, cei patru băieţi încetaseră să se joace de-a războiul şi intraseră în clădire când Ugwu auzi vaietul subţire, înecat, venind din sala de clasă de la capătul clădirii. Ştia că mătuşa copilului avea să iasă curând şi să le dea vestea, cu voce bravă, vecinilor, că mama urma să se arunce în ţărână şi să se rostogolească, ţipând până când îşi pierdea vocea şi că apoi avea să ia o lamă de ras şi să-şi lase scalpul gol şi sângerând.

Ugwu îşi puse maioul şi ieşi în curte să ajute la săparea micului mormânt.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

33

Richard stătea așezat lângă Kainene și-i masa umărul în timp ce ea râdea de ceva ce spusese Olanna. Îi plăcea nespus linia mai alungită a gâtului ei când își dădea capul pe spate și râdea. Îi plăceau serile petrecute cu ea, cu Olanna și Odenigbo. Îi aminteau de sufrageria slab luminată a lui Odenigbo din Nsukka, de gustul berii pe limba lui arsă de supa de ardei iute. Kainene se întinse spre farfuria emailată cu greieri prăjiți, noua specialitate a lui Harrison; Harrison părea să știe exact unde să-i caute în pământul uscat și cum să-i rupă în bucățele după ce-i prăjea ca să dureze un pic mai mult în gură. Kainene luă o înghițitură. Richard luă două și mestecă încet. Se lăsa întunericul, și ancardierii deveniseră doar siluete cenușii tăcute. Desupra lor atârna o pâclă de praf.

– Cum crezi că se explică succesul albilor în Africa, Richard? întrebă Odenigbo.

– Succesul? Odenigbo îl enerva pe Richard cu stilul lui de a rămâne gânditor minute în șir și apoi de a întreba sau spune brusc ceva neașteptat.

– Da, succesul. Gândesc în noțiuni englezești, îl lămuri Odenigbo.

– Poate mai întâi ar trebui să explicați eșecul negrilor de a se împotrivi misiunii albilor, interveni Kainene.

– Cine a inventat rasismul? întrebă Odenigbo.

– Nu înțeleg unde bați, zise Kainene.

– Albii au inventat rasismul. Aceasta a fost baza acțiunilor lor de cucerire. Este întotdeauna mai ușor să cucerești un popor mai blând.

– Deci, când o să-i învingem pe nigerieni, o să însemne că noi suntem cei mai puțin blânzi? întrebă Kainene.

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Odenigbo nu răspunse. Lângă anacardieri se auzi un foşnet, şi Harrison sări să vadă dacă nu cumva era vreun şoarece sălbatic pe care ar fi putut să-l prindă.

– Inatimi mi-a dat nişte bani nigerieni, spuse în cele din urmă Kainene. Ştiţi că oamenii ăştia din Organizaţia Luptătorilor pentru Libertate din Biafra au ceva valută nigeriană. Vreau să mă duc până la Mila a Noua[1] şi să văd ce pot cumpăra, şi, dacă totul merge bine, vreau să vând câteva dintre obiectele pe care le-au confecţionat oamenii din tabăra noastră.

– Ăsta înseamnă comerţ cu inamicul, spuse Odenigbo.

– Înseamnă comerţ cu femei analfabete din Nigeria care au ceea ce ne lipseşte nouă.

– E periculos, Kainene, replică Odenigbo. Blândeţea vocii lui îl surprinse pe Richard.

– Sectorul acela e liber, spuse Olanna. Oamenii noştri fac comerţ fără probleme acolo.

– Te duci şi tu?

Surpriza îl făcu pe Odenigbo să ridice vocea în timp ce o privea ţintă pe Olanna.

– Nu. Cel puţin nu mîine. Poate data viitoare.

– Mâine? Era rândul lui Richard să fie surprins. Kainene vorbise despre asta odată, despre faptul că voia să facă comerţ cu inamicul, dar el nu ştiuse că ea hotărâse deja când avea să se ducă.

– Da, Kainene se duce mâine, spuse Olanna.

– Da, zise şi Kainene. Dar nu vă faceţi griji pentru Olanna, n-o să vină niciodată cu mine. A fost întotdeauna înspăimântată de ideea liberei iniţiative.

Kainene râse, şi Olanna râse şi ea şi-i dădu peste mână; Richard văzu asemănarea formei buzelor, a dinţilor din faţă, puţin mai mari la amândouă.

– Mila a Noua n-a fost ocupată şi pe urmă recucerită de câteva ori? întrebă Odenigbo. Nu cred că ar trebui să te duci.

– E deja hotărât. Plec cu Inatimi mâine-dimineaţă, şi ne întoarcem până seara, spuse Kainene pe acel ton categoric pe care Richard i-l cunoştea foarte bine.

---

[1] Zonă între Enugu şi Nsukka, nod rutier şi comercial. În perioada aceea se afla sub ocupaţie nigeriană. (n.tr.)

El nu se opunea totuşi călătoriei; cunoştea mulţi oameni care făceau ceea ce voia ea să facă.

În noaptea aceea, Richard visă că ea se întorcea acasă cu un coş plin cu friptură de pui în sos de ierburi, cu orez *jollof* condimentat, cu supă groasă de peşte, şi fu nervos când îl treziră brusc nişte voci răstite ce se auzeau de sub fereastra lor. Nu voia să renunţe la vis. Kainene se trezise şi ea, şi se repeziră amândoi afară, Kainene cu o rochie înfăşurată peste piept, el – în pantaloni scurţi. Abia mijeau zorile. Lumina era slabă. Câţiva oameni din tabăra de refugiaţi loveau cu mâinile şi cu picioarele un băiat ghemuit la pământ, care se apăra protejându-şi capul cu braţele. Pantalonii îi erau plini de găuri, şi gulerul îi atârna aproape rupt, dar jumătatea de soare se ţinea încă pe mâneca sfâşiată.

– Ce este? întrebă Kainene. Ce este?

Înainte de-a primi vreun răspuns, Richard ştiu.

Soldatul furase de la fermă. Era un fenomen obişnuit deja pretutindeni, fermele erau atacate noaptea, şi hoţii luau porumb atât de tânăr, încât abia dacă formase boabe, şi batate mici cât tuberculii de taro.

– Vedeţi de ce nimic din ceea ce cultivăm nu apucă să dea rod? întrebă o femeie al cărei copil murise cu o săptămână în urmă. Avea rochia înfăşurată jos, aşa încât i se vedea partea superioară a sânilor căzuţi. Hoţi ca el vin şi culeg totul şi ne lasă să murim de foame.

– Opriţi-vă! sări Kainene. Opriţi-vă imediat! Lăsaţi-l în pace!

– Să lăsăm în pace un hoţ? Dacă-i dăm lui drumul azi, mâine o să vină zece ca el.

– Nu e hoţ, continuă Kainene. Auziţi? Nu e hoţ. E un soldat fiămând.

Mulţimea se potoli la auzul tonului autoritar al vocii ei calme. Încet-încet, se dădură înapoi şi intrară în sălile de clasă. Soldatul se ridică şi se scutură de praf.

– Ai venit de pe front? întrebă Kainene.

El dădu din cap. Părea să aibă optsprezece ani. De ambele părţi ale frunţii i se înălţa câte o umflătură furioasă, şi din nări îi curgea sânge.

– Ai dezertat? *I na-agba oso?* Ai fugit de pe front? întrebă Kainene.

El nu răspunse.

– Vino. Vino să iei puţin *garri* înainte să pleci, zise ea.

Din ochiul stâng umflat al băiatului curgeau lacrimi, şi el îşi puse palma peste pleoapă în timp ce o urmă. Nu spuse decât: „*Dalu,* mulţumesc" înainte să plece, strângând la piept săculeţul cu *garri.* Kainene fu tăcută în timp ce se îmbrăcă şi se pregăti să plece să-l întâlnească pe Inatimi în tabără.

– Pleci devreme, nu, Richard? întrebă ea. Şefii ăia mari s-ar putea să fie în birou numai jumătate de oră astăzi.

– Plec într-o oră. Richard se ducea la Ahiara să încerce să obţină ceva provizii de la sediul central al organizaţiilor umanitare.

– Spune-le că sunt pe moarte şi că am nevoie disperată de lapte şi de conserve de vită ca să rămân în viaţă, zise ea.

Vocea ei avea o nuanţă amară, neobişnuită.

– O să le spun, o asigură el. Mergi cu bine. *Ije oma.* Întoarce-te cu o mulţime de *garri* şi de sare.

Se sărutară, cu o apăsare scurtă a buzelor, apoi ea plecă. El ştia că vederea acelui tânăr soldat jalnic o supărase, şi ştia, de asemenea, că ea se gândea că tânărul soldat nu era adevăratul motiv pentru care recoltele erau atât de slabe. Erau slabe pentru că pământul era sărac, pentru că armatanul bătea nemilos, pentru că nu aveau nici un fel de îngrăşământ, şi pentru că nu aveau ce să planteze, şi pentru că, atunci când Kainene reuşea să obţină câteva batate de sământă, oamenii mâncau jumătate dintre ele înainte să le pună în pământ. Richard îşi dori să poată face ceva ca să schimbe soarta şi să aducă victorie neîntârziată Biafrăi. Pentru ea.

Ea nu se întorsese când el veni acasă seara după călătoria la Ahiara. Sufrageria mirosea a ulei de palmier înălbit din bucătărie, şi Baby zăcea întinsă pe un covoraş, răsfoind *Eze merge la şcoală*[1].

– Ia-mă pe umeri, unchiule Richard, spuse Baby, alergând în braţele lui.

Richard se prefăcu a încerca să o ridice, apoi se trânti pe un scaun.

– Eşti fetiţă mare deja, Baby. Eşti prea grea ca să te mai iau pe umeri.

– Nu!

Olanna stătea rezemată de uşorul din bucătărie, privindu-i.

---

[1] Carte pentru copii scrisă de prozatorul, pedagogul şi editorul nigerian de etnie ibo Onuora Nzekwu (n. 1928) împreună cu profesorul şi editorul englez Michael Crowder (1934–1988) (n.tr.)

– Baby a devenit mai înţeleaptă, dar nu a mai crescut în înălţime de la începutul războiului.

Richard surâse.

– E mai bună înţelepciunea decât înălţimea, zise el, şi Olanna zâmbi şi ea.

El îşi dădu deodată seama de cât de puţin vorbiseră unul cu celălalt, de cât de atent evitaseră să rămână singuri împreună.

– N-ai avut noroc la Ahiara? întrebă Olanna.

– Nu. Am încercat peste tot. Centrele de ajutoare sunt goale. Am văzut un bărbat în toată firea şezând pe jos în faţa unei clădiri şi sugându-şi degetul mare de la mână, spuse el.

– Dar cei pe care îi cunoşteai la minister?

– Au spus că nu au nimic şi că acum promovăm o politică de autarhie şi de încurajare a agriculturii.

– Agricultură făcută cu ce? Şi cum o să putem hrăni milioane de oameni cu rodul de pe pământul atât de puţin care ne-a mai rămas?

Richard se uită la ea. Până şi cea mai blândă critică la adresa Biafrei îl făcea să se simtă inconfortabil. De când căzuse Umuahia, teama i se cuibărise în crăpăturile minţii, dar el nu-i dădea voie să se manifeste.

– Kainene e tot plecată? întrebă el.

Olanna îşi şterse sprâncenele.

– Cred că da. Ea şi Inatimi ar fi trebuit să se întoarcă până acum.

Richard ieşi în curte să se joace cu Baby. O puse pe umerii lui, aşa încât ea ajunse să atingă cu mâna o frunză din anacardier, şi apoi o dădu jos, gândindu-se cât era de mică şi de uşoară pentru un copil de şase ani. Desenă linii pe pământ, îi spuse să ia nişte pietre şi încercă să o înveţe să joace *nchokolo.* O urmări cum scotea şi aranja bucăţile de metal sfâşiat dintr-o cutie de conserve: colecţia ei de fragmente de şrapnel. Kainene nu se întoarse nici o oră mai târziu. Richard o luă pe Baby până în tabără. Kainene nu şedea pe trepte în faţa Locului celui fără de Întoarcere, aşa cum făcea câteodată. Nu era la infirmerie. Nu era în nici una dintre sălile de clasă. Richard îl văzu pe Ugwu aşezat sub copacul-flacără, scriind ceva pe o bucată de hârtie.

– Mătuşa Kainene nu s-a întors, spuse Ugwu înainte ca Richard să-l întrebe.

– Eşti sigur că nu s-a întors şi n-a plecat pe urmă altundeva?

– Sunt sigur, domnule. Dar mă aştept să se întoarcă în curând.

Richard fu amuzat de modul clar şi rigid în care Ugwu spusese „mă aştept“; admira ambiţia lui Ugwu şi faptul că în ultima vreme începuse să mâzgălească pe orice bucăţică de hârtie. Odată căutase să vadă unde lăsa Ugwu măcar unele fragmente, ca să le poată citi, dar nu reuşise să le găsească. Erau probabil toate vârâte prin buzunarele pantalonilor lui scurţi.

– Ce scrii? întrebă el.

– Nişte fragmente, domnule, răspunse Ugwu.

– Eu stau cu Ugwu, spuse Baby.

– Bine, Baby.

Richard ştia că Baby avea să fugă în sălile de clasă să-şi ia câţiva prieteni şi să se ducă la vânătoare de şopârle şi de greieri. Sau avea să-l caute pe bărbatul acela care se imagina miliţian şi care purta un pumnal la brâu şi avea să-l întrebe dacă putea să-l ţină şi ea. O luă înapoi spre casă. Odenigbo tocmai se întorsese de la slujbă, şi, în soarele strălucitor al după-amiezii târzii, Richard întrezări părul buclat de pe pieptul lui prin cămaşa subţiată de atâta purtat.

– Kainene s-a întors? întrebă Odenigbo.

– Nu încă.

Odenigbo îi aruncă o privire lungă, acuzatoare, apoi intră în casă să se schimbe. Se întoarse cu un *wrapper* legat în jurul mijlocului şi după gât şi se aşeză împreună cu Richard în sufragerie. La radio, Excelenţa Sa anunţa că pleca în străinătate pentru a încerca să aducă pacea.

> În conformitate cu afirmaţiile mele frecvente că am să mă duc personal oriunde va fi nevoie pentru a asigura pacea şi securitatea poporului meu, voi pleca în afara graniţelor Biafrăi pentru a explora...

Soarele apunea când Ugwu şi Baby se întoarseră acasă.

– Copilaşul acela, Nneka, tocmai a murit, şi mama ei refuză să-i lase pe oameni să ia corpul şi să-l înmormânteze, spuse Ugwu după ce-i salută.

– Kainene e acolo? întrebă Richard.

– Nu, răspunse Ugwu.

Odenigbo se ridică, Richard se ridică şi el, şi amândoi se duseră în tabăra de refugiaţi. Nu-şi spuseră nimic unul altuia. O femeie bocea

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

dintr-o sală de clasă. Întrebară în stânga şi-n dreapta şi primiră peste tot acelaşi răspuns: Kainene plecase împreună cu Inatimi dimineaţă devreme. Le spusese tuturor că se ducea la *afia attack,* să facă schimb în teritoriile inamice, şi că avea să se întoarcă spre seară.

Trecu o zi, apoi încă una. Totul rămase la fel, aerul uscat, vântul aducător de praf, refugiaţii care arau pământul bătătorit – dar Kainene nu se întoarse. Richard se simţea rostogolindu-se în jos printr-un tunel nesfârşit, simţea că toată greutatea îi era suptă din corp, cu fiecare oră mai mult. Odenigbo îi spuse că probabil Kainene fusese doar reţinută de partea cealaltă şi aştepta ca barbarii să avanseze înainte să se întoarcă acasă. Olanna zise că asta li se întâmpla în mod frecvent femeilor care făceau contrabandă. Dar în ochii ei se strecurase o teamă ascunsă. Până şi Odenigbo păruse speriat când le spusese că el nu mergea cu ei s-o caute pe Kainene pentru că era sigur că avea să se întoarcă singură: era ca şi cum s-ar fi temut de ceea ce ei ar fi putut să afle. Olanna stătu în dreapta lui Richard în timp ce el conducea spre Mila a Noua. Merseră în tăcere, dar, când el se oprea să întrebe oamenii de pe marginea drumului dacă văzuseră recent pe cineva asemănător cu Kainene, ea spunea: *„O tolu ogo, di ezigbo oji“,* ca şi cum repetarea a ceea ce Richard spusese deja, că sora ei era înaltă şi foarte întunecată la piele, ar fi împrospătat amintirile oamenilor. Richard le arăta fotografia lui Kainene. Uneori, din grabă, scotea în locul ei fotografia vasului de bronz. Nimeni n-o văzuse. Nimeni nu văzuse vreo maşină ca a lui Inatimi. Îi întrebară chiar şi pe soldaţii biafrani, pe cei care le spuseră că nu puteau merge mai departe pentru că drumurile erau ocupate. Soldaţii clătinară din cap şi spuseră că n-o văzuseră. Pe drumul înapoi spre casă, Richard începu să plângă.

– De ce plângi? se răsti Olanna la el. Kainene a rămas blocată de partea cealaltă pentru câteva zile.

Pe el lacrimile îl orbeau. Coti brusc în afara drumului, şi maşina scrâşni când intră în desişul de la poalele pădurii.

– Opreşte! Opreşte! strigă Olanna.

El se opri, şi ea îi luă cheile din mână, coborî şi se duse să deschidă portiera de pe partea lui. În timp ce conducea, Olanna fredonă tot drumul până acasă.

34

Olanna trecu pieptenele de lemn prin părul lui Baby cât putu de încet, dar pe zimţii lui rămase totuşi un smoc des. Ugwu şedea pe o bancă şi citea. Trecuse o săptămână, şi Kainene nu se întorsese. Armatanul se mai potolise în ziua aceea, nu mai răsfira anacardierii, dar împrăştia praf peste tot, şi aerul era greu de ţărână şi de zvonurile că Excelenţa Sa nu plecase în căutarea păcii, ci fugise din ţară. Olanna ştia că nu putea fi adevărat. Credea cu convingere – la fel de hotărâtă şi de calmă cum credea că în curând Kainene avea să se întoarcă acasă – că deplasarea în străinătate a Excelenţei Sale avea să fie un succes. El urma să revină în ţară cu un document semnat care avea să declare războiul încheiat şi să proclame o Biafră liberă şi independentă. Avea să aducă ţării dreptate şi sare.

O pieptănă pe Baby şi culese din nou păr de pe pieptene. Olanna luă smocurile subţiri în mână. Erau de un maroniu-gălbui decolorat de soare, complet diferit de negrul de abanos care fusese cândva culoarea părului lui Baby. Olanna era speriată. Kainene îi spusese cu câteva săptămâni în urmă că acesta reprezenta un semn de extremă înţelepciune, faptul că părul îi cădea fetiţei la numai şase ani, după care se dusese să mai caute nişte tablete cu proteine pentru Baby.

Ugwu îşi ridică privirea din colile de hârtie.

– Poate n-ar trebui să-i împletiţi părul, doamnă.

– Da. Poate de aceea îi cade, de la prea mult împletit.

– Mie nu-mi cade părul! spuse Baby şi se pipăi pe cap.

Olanna puse pieptenele jos.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– Mă tot gândesc la părul de pe capul copilului aceluia din tren; era atât de des. Mamei ei trebuie să-i fi fost foarte greu să-l împletească.

– Cum era împletit? întrebă Ugwu.

Olanna fu la început surprinsă de întrebare, apoi îşi dădu seama că ţinea minte foarte bine cum era împletit, şi începu să descrie părul fetiţei, cum câteva codiţe îi atârnau peste frunte. Apoi descrise capul, ochii deschişi, pielea cenuşie. Ugwu scria în timp ce ea vorbea, şi faptul că el scria, seriozitatea interesului lui făcură deodată ca povestirea ei să devină importantă, să servească unui scop pe care ea însăşi nu-l înţelegea prea bine, aşa că îi istorisi tot ce-şi amintea despre trenul acela plin de oameni care plângeau, ţipau şi urinau pe ei.

Continua să povestească atunci când Odenigbo şi Richard se întoarseră. Mergeau pe jos; plecaseră cu maşina dimineaţă devreme s-o caute pe Kainene în spitalul din Ahiara.

Olanna sări de pe scaun.

– Aţi găsit-o?

– Nu, spuse Richard şi intră în casă.

– Unde e maşina? Au luat-o soldaţii?

– Ni s-a terminat benzina pe drum. O să caut nişte benzină şi o să mă duc s-o iau, spuse Odenigbo. O îmbrăţişă. L-am văzut pe Madu. Ne-a spus că e convins că de fapt Kainene e încă de cealaltă parte. Barbarii au blocat probabil ruta pe care s-a dus, şi acum ea aşteaptă să se deschidă o alta. Se întâmplă tot timpul.

– Da, bineînţeles.

Olanna luă în mână pieptenele şi începu să-şi descurce părul încâlcit. Odenigbo îi spunea că ar trebui să fie recunoscătoare că n-au găsit-o pe Kainene în spital. Însemna că era bine, dar că se afla încă de partea cealaltă. Şi totuşi, ea n-ar fi vrut ca el să spună asta. Câteva zile mai târziu, când ea insistă să caute la morgă, el îi spuse acelaşi lucru, că în mod cert Kainene se afla în siguranţă de partea cealaltă.

– Mă duc eu, zise ea.

Madu le trimisese nişte *garri,* zahăr şi puţină benzină. Avea să conducă ea însăşi.

– N-are nici un rost, replicase Odenigbo.

– Nici un rost? N-are nici un rost să caut trupul surorii mele?

– Sora ta trăieşte. Nu există nici un trup.

– Da, Doamne.

Olanna se răsuci să plece.

– Chiar dacă ar fi împuşcat-o, Olanna, n-ar fi dus-o într-o morgă din Biafra, spuse Odenigbo, şi ea ştia că el avea dreptate, dar îl urî pentru că spunea asta şi pentru că o numea Olanna în loc de *nkem,* aşa că se duse totuşi la clădirea urât mirositoare a morgăi, unde trupurile fără viaţă rămase în urma unui bombardament recent erau aruncate într-un morman afară, umflându-se în soare. Mai mulţi oameni se rugau să fie lăsaţi să intre ca să-şi caute rudele.

– Vă rog, tatăl meu lipseşte de după bombardament.

– Vă rog, nu-mi găsesc fetiţa cea mai mică.

Biletul pe care Olanna îl primise de la Madu îl făcu pe îngrijitor să-i zâmbească şi s-o lase înăuntru, şi ea insistă să vadă chipul fiecărei femei ucise, chiar şi pe al celor despre care îngrijitorul spuse că erau prea bătrâne. Apoi Olanna se opri pe drum să vomite. *Dacă soarele refuză să răsară, îl vom face noi să răsară.* În minte îi veni titlul poeziei lui Okeoma. Nu-şi mai amintea restul, ceva despre cum puneau vas peste vas de ceramică pentru a forma o scară până la cer. Întoarsă acasă, îl găsi pe Odenigbo vorbind cu Baby. Richard stătea pe scaun, cu privirea aţintită în sus. N-o întrebară dacă găsise trupul lui Kainene. Ugwu îi spuse că avea o pată mare, de culoarea uleiului de palmier, pe rochie; îi zise cu voce scăzută, ca şi cum ar fi ştiut că erau resturile vomei ei. Harrison o anunţă că nu mai aveau nimic de mâncare, şi ea îl privi ţintă cu ochi goi, deoarece Kainene se ocupase până atunci de casă, ea ştia ce era de făcut.

– Ar trebui să te culci, *nkem,* spuse Odenigbo.

– Îţi aminteşti versurile poeziei lui Okeoma despre cum vom face soarele să răsară dacă el refuză să răsară? întrebă ea.

– „Vase de lut arse în focul ardorii ne vor răcori tălpile în timp ce urcăm“, spuse el.

– Da, da.

– Era versul meu favorit. Altceva nu-mi amintesc.

O femeie din tabăra de refugiaţi se năpusti în curte, ţipând şi fluturând o creangă verde. De un verde intens, strălucitor. Olanna se întrebă de unde o luase; plantele şi copacii din jur erau arşi şi desfrunziţi de vântul prăfos. Pământul era livid.

– S-a terminat! ţipă femeia. S-a terminat!

Odenigbo dădu repede drumul la radio, ca şi cum aştepta ca femeia să-i aducă o asemenea veste. Vocea masculină care vorbea le era necunoscută.

> În toate timpurile, oamenii nedreptăţiţi au trebuit să apeleze la arme ca să se apere atunci când negocierile au eşuat. Nici noi nu facem excepţie. Noi am luat arma în mână pentru că ne-am simţit ameninţaţi în urma masacrelor. Am luptat în apărarea acestei cauze.

Olanna se aşeză: îi plăceau sinceritatea, vocalele rotunjte şi siguranţa stăpânită ale vocii de la radio. Baby întreba de ce ţipa atât femeia din tabără. Richard se ridică şi se apropie de aparat. Odenigbo dădu volumul mai tare. Femeia din tabăra de refugiaţi spuse:

– Au zis că barbarii vin cu biciuri ca să-i snopească în bătaie pe civili. Noi ne ducem în pădure, şi apoi se întoarse şi o luă la fugă înapoi către tabără.

> Profit de această ocazie ca să-i felicit pe ofiţerii şi pe soldaţii din forţele noastre armate pentru bravura şi vitejia lor, care le-au adus admiraţia întregii lumi. Mulţumesc populaţiei civile pentru rezistenţa şi dârzenia în faţa soartei potrivnice şi a foametei. Cred cu tărie că suferinţei poporului nostru trebuie să i se pună imediat capăt. Am ordonat lăsarea la vatră, în ordine, a tuturor trupelor. Îi adresez generalului Gowon îndemnul ca, drept dovadă de omenie, să ordone trupelor sale să oprească lupta până când vom negocia un armistiţiu.

După încheierea discursului, Olanna se simţea ameţită. Nu credea. Se aşeză pe scaun.

– Ce facem acum, doamnă? întrebă Ugwu cu un chip inexpresiv.

Ea se uită într-o parte, la anacardierii acoperiţi de praf, la cerul care se curba spre pământ, la orizont, ca un perete albastru senin.

– Acum pot să mă duc să-mi caut sora, spuse ea încet.

Trecu o săptămână. O dubă a Crucii Roşii sosi în tabăra de refugiaţi, şi două femei împărţiră oamenilor pahare cu lapte. Numeroase familii părăsiseră tabăra ca să-şi caute rudele sau ca să se ascundă în păduri de teama soldaţilor nigerieni care veneau cu biciul după ei. Dar prima dată când Olanna văzu soldaţi nigerieni pe drumul principal, nici unul nu avea bici în mână. Păşeau în sus şi în jos şi vorbeau tare în yoruba unul cu altul, şi râdeau, şi le făceau semne fetelor din sat.

– Vino şi mărită-te cu mine, o să-ţi dau orez şi fasole.

Olanna se alătură mulţimii care venise să-i privească. Uniformele lor călcate, impecabile, bocancii negri lăcuiţi, ochii lor mândri îi generară un sentiment de pustietate, ca şi cum ar fi fost jefuită. Blocaseră şoseaua şi întorceau toate maşinile. Nici o deplasare deocamdată. Nici o deplasare. Odenigbo voia să meargă la Abba, să vadă unde se afla înmormântată mama lui, şi în fiecare zi se ducea pe jos până la şoseaua principală să vadă dacă soldaţii nigerieni permiteau maşinilor să treacă.

– Ar trebui să împachetăm, îi spuse el Olannei. Drumurile se vor deschide într-o zi, două. O să plecăm devreme, ca să ne putem opri în Abba şi apoi să ajungem la Nsukka înainte de căderea întunericului.

Olanna nu voia să împacheteze – oricum nu aveau prea multe lucruri – şi nu voia să meargă nicăieri.

– Şi dacă se întoarce Kainene? întrebă ea.

– *Nkem,* Kainene ne va găsi foarte uşor.

Ea îl privi plecând. Era uşor pentru el să spună că avea să-i găsească. De unde ştia el? De unde ştia el că nu fusese rănită, de pildă, şi nu putea să călătorească pe distanţe lungi? Poate Kainene şchiopăta acum spre casă, gândindu-se că urma să-i găsească aici, să aibă grijă de ea, şi în schimb avea să descopere casa goală.

Un bărbat intră în curte. Olanna îl scrută o vreme înainte să-şi dea seama că era vărul ei Odinchezo, apoi ţipă, alergă spre el, îl îmbrăţişă şi se dădu câţiva paşi în spate să se uite mai bine la el. Îl văzuse ultima oară la nunta lor, pe el şi pe fratele lui, în uniformele lor de miliţie.

– Şi Ekene? întrebă ea temătoare. Ekene *kwanu?*

– E în Umunnachi. Eu am venit de îndată ce am aflat unde sunteţi. Mă duc spre Okija. Am auzit că o parte dintre rudele mamei mele sunt acolo.

Olanna îl conduse înăuntru şi îi aduse un pahar cu apă.

– Cum aţi dus-o, frate?

– N-am murit, spuse el.

Olanna se aşeză lângă el şi-l luă de mână; el avea bătături umflate, albe, în palme.

– Cum te-ai descurcat pe drum cu soldaţii nigerieni?

– N-am avut probleme. Am vorbit cu ei în hausa. Unul dintre ei a scos o fotografie a lui Ojukwu şi mi-a cerut să urinez pe ea, şi asta am făcut.

Odinchezo surâse, cu un surâs blând şi obosit, şi semănă atât de mult cu mătuşa Ifeka, încât ochii Olannei se umplură de lacrimi.

– Nu, nu, Olanna, spuse el şi o luă în braţe. Kainene se va întoarce. O femeie din Umudioka[1] s-a dus la *afia attack,* şi barbarii au ocupat sectorul acela, aşa că ea a rămas complet izolată timp de patru luni. S-a întors abia ieri la familia ei.

Olanna clătină din cap, dar nu-i spuse că nu pentru Kainene – nu doar pentru Kainene – plângea. Îşi şterse ochii. El o mai strânse o dată în braţe şi, înainte să se ridice, îi înghesui în palmă o bancnotă de cinci lire.

– Trebuie să plec, spuse el. Am un drum lung de făcut.

Olanna se holbă la bani. Foşnetul magic al hârtiei roşii o uimi.

– Odinchezo! E prea mult!

– Unii dintre noi în Biafra II aveam bani nigerieni şi făceam comerţ cu ei chiar dacă făceam parte din miliţie, spuse Odinchezo şi ridică din umeri. Iar voi n-aveţi bani nigerieni, nu?

Ea clătină din cap; nici măcar nu văzuse vreodată noile bancnote nigeriene.

– Sper că nu e adevărat ce se spune, că guvernul va prelua toate conturile bancare din Biafra.

Olanna ridică din umeri. Nu ştia. Toate ştirile erau buimăcitoare şi contradictorii. Auziseră mai întâi că tot personalul universitar din Biafra trebuia să se prezinte în Enugu pentru a primi autorizare de la autorităţile militare. Apoi urma să se prezinte în Lagos. Apoi numai cei care făcuseră parte din forţele armate biafrane trebuiau să se prezinte.

Mai târziu, când se duse la piaţă cu Baby şi cu Ugwu, Olanna rămase cu gura căscată văzând orezul şi fasolea etalate în grămezi conice în cazane, peştele mirosind delicios, carnea însângerată care atrăgea muştele. Rămaseră ca trăsniţi, copleşiţi de o uimire aproape perversă. Olanna se uită cum femeile, femeile din Biafra, se târguiau, dădeau restul în lire nigeriene ca şi cum ar fi fost valuta pe care o folosiseră toată viaţa lor. Cumpără puţin orez şi batog. N-avea să se despartă de prea mulţi bani; nu ştia ce mai urma.

---

[1] Oraş în statul Anambra (n.tr.)

Odenigbo veni acasă cu vestea că drumurile erau libere.

– Mâine plecăm.

Olanna intră în dormitor şi începu să plângă. Baby se căţără pe saltea lângă ea şi o luă în braţe.

– Mami Ola, nu plânge, *ebezi na,* spuse Baby, şi căldura braţelor micuţe ale lui Baby în jurul ei o făcu să suspine şi mai tare.

Baby rămase acolo, ţinând-o în braţe, până când Olanna încetă să plângă şi-şi şterse ochii.

Richard plecă în seara aceea.

– Mă duc s-o caut pe Kainene în satele din jurul Milei a Noua, zise el.

– Aşteaptă până dimineaţă, îi ceru Olanna.

Richard clătină din cap.

– Ai benzină? întrebă Odenigbo.

– Am cât să-mi ajungă până la Mila a Noua dacă merg la ralanti în jos pe pante.

Olanna îi dădu o parte din banii ei nigerieni înainte ca Richard să plece cu Harrison. Şi a doua zi dimineaţă, după ce încărcaseră bagajele în maşină, scrise în grabă un bileţel şi-l lăsă în sufragerie.

> *Ejima m,* plecăm spre Abba şi apoi spre Nsukka. Ne întoarcem într-o săptămână să vedem ce se mai întâmplă. O.

Olanna voi să adauge: „Mi-a fost dor de tine“ sau „Sper că totul a mers bine“, dar decise să n-o mai facă. Kainene ar fi râs şi ar fi spus ceva de genul: „N-am fost în vacanţă, ce naiba, am fost blocată pe teritoriu inamic“.

Olanna se urcă în maşină şi îţi aţinti privirea asupra anacardierilor.

– Mătuşa Kainene nu vine la Nsukka? întrebă Baby.

Olanna se întoarse şi se uită atentă la chipul lui Baby, căutând să vadă pe el o presimţire clarvăzătoare, un semn că Baby ştia că sora ei avea să se întoarcă. La început i se păru că îl vede, apoi nu mai fu atât de sigură.

– Ba da, drăguţo, spuse ea. Mătuşa Kainene va veni la Nsukka.

– Mai este încă la *afia attack?*

– Da.

Odenigbo porni motorul. Îşi scoase ochelarii şi-i înveli într-o bucată de pânză. Auziseră că soldaţilor nigerieni nu le plăceau cei care arătau a intelectuali.

– Vezi suficient de bine ca să conduci? întrebă Olanna.

– Da. Odenigbo privi în spate la Baby şi la Ugwu înainte să scoată maşina din curte.

Trecură de câteva puncte de control păzite de soldaţi nigerieni, şi Odenigbo murmura ceva pentru sine de fiecare dată când erau lăsaţi să treacă. La Abagana, drumul mergea pe lângă coloana de maşini nigeriene distruse, un şir lung, nesfârşit de vehicule arse şi înnegrite. Olanna se holbă la ele. „Noi am făcut asta." Întinse mâna şi o apucă pe a lui Odenigbo.

– Ei au învins, dar noi am făcut asta, spuse ea şi-şi dădu seama cât de ciudat suna să spună „ei au învins", să exprime o înfrângere în care nu credea.

Nu avea sentimentul că fusese înfrântă, mai degrabă că fusese înşelată. Odenigbo îi strânse mâna. Ea îi simţi încordarea după încleştarea nervoasă a maxilarului în vreme ce se apropiau de Abba.

– Mă întreb dacă mai găsim casa în picioare, spuse el.

Tufişurile năpădiseră satul; bordeiele mai mici erau complet înghiţite de iarba îngălbenită. La poarta curţii lor creştea un arbust, şi Odenigbo parcă lângă el, respirând adânc, zgomotos. Casa era încă în picioare. Trecură prin iarba înaltă şi deasă ca să ajungă la intrare, şi Olanna se uită în jur, temându-se că ar putea vedea scheletul mamei zăcând pe undeva. Dar vărul lui o îngropase; lângă copacul de guava erau o ridicătură mică de pământ şi o cruce făcută grosolan din două crengi. Odenigbo îngenunche, smulse din pământ un smoc de iarbă şi îl ţinu în mână.

Merseră spre Nsukka pe drumuri presărate cu urme de gloanţe şi de obuze; Odenigbo smucea adesea de volan. Clădirile erau înnegrite, acoperişurile fuseseră spulberate de suflul exploziilor, pereţii stăteau pe jumătate ruinaţi. Ici şi colo erau aruncate carcase negre de maşini incendiate. Domnea o tăcere stranie. Siluetele elegante ale vulturilor pluteau la orizont. Ajunseră la un punct de control. Câţiva bărbaţi coseau iarba înaltă de pe marginile drumului, cu mişcări regulate; alţii cărau scânduri groase de lemn spre o casă ai cărei pereţi arătau ca nişte felii de şvaiţer, înţesaţi cu găuri de gloanţe, unele mai mari, altele mai mici.

Odenigbo se opri lângă ofiţerul nigerian. Catarama de la cureaua bărbatului strălucea, şi omul se aplecă să se uite în maşină. Avea o faţă întunecată şi dinţi foarte albi.

– De ce aveţi numere de înmatriculare biafrane? Ţineţi cu rebelii învinşi?

Ofiţerul vorbea cu o voce tare, artificială; era ca şi cum ar fi interpretat un rol şi era foarte conştient de importanţa sa în rolul de mână de fier. În spatele său, unul dintre băieţii lui striga la oamenii care munceau. Un bărbat mort zăcea lângă liziera pădurii.

– O să le schimbăm când ajungem la Nsukka, îl asigură Odenigbo.

– Nsukka? Ofiţerul se îndreptă de spate şi râse. Aha, Universitatea din Nsukka. Voi sunteţi cei care au plănuit rebeliunea împreună cu Ojukwu, voi, ăştia învăţaţi.

Odenigbo nu spuse nimic. Privea drept înainte. Ofiţerul deschise brusc uşa cu o mişcare smucită.

– *Oya!* Vino şi cară nişte lemne împreună cu noi. Hai să vedem cum ştii să participi la o Nigerie unită!

Odenigbo se uită la el.

– Ce înseamnă asta?

– Pe mine mă întrebi? Ţi-am spus să cobori din maşină!

Un soldat se postă în spatele ofiţerului şi trase cocoşul armei.

– E o glumă, murmură Odenigbo. *O na-egwu egwu.*

– Coboară din maşină! spuse ofiţerul.

Olanna deschise portiera pe partea ei.

– Coborâţi, Odenigbo şi Ugwu. Baby, stai acolo!

Când Odenigbo coborî, ofiţerul îl pălmui peste faţă, atât de violent şi de neaşteptat, încât Odenigbo căzu peste maşină. Baby începu să plângă.

– Nu sunteţi recunoscători că nu v-am omorât pe toţi? Treceţi şi căraţi scândurile alea, şi repede, câte două odată!

– Vă rog lăsaţi-o pe soţia mea să stea cu copilul, îi ceru Odenigbo.

A doua palmă nu fu la fel de răsunătoare ca prima. Olanna nu se uită la Odenigbo; îşi îndreptă atenţia asupra unuia dintre bărbaţii care cărau blocuri de ciment dintr-o grămadă, asupra spinării lui înguste, dezvelite, pline de sudoare. Apoi se apropie de mormanul de scânduri şi ridică două dintre ele. La început se clătină sub povara lor – nu se aşteptase să fie atât de grele –, dar pe urmă îşi regăsi echilibrul şi o luă spre casă. Când ajunse acolo, transpira abundent. Observă ochii flămânzi ai unui soldat urmărind-o, arzându-i parcă hainele de pe ea. Când se duse a doua oră, el venise mai aproape şi stătea lângă grămada de scânduri.

Olanna se uită la el şi apoi strigă:

– Domnule ofiţer!

Ofiţerul tocmai lăsase o maşină să treacă. Se întoarse.

– Ce este?

– Mai bine i-aţi spune băiatului dumneavoastră de aici că n-ar trebui nici măcar să-i treacă prin cap să pună mâna pe mine, spuse Olanna.

Ugwu se afla în spatele ei, şi ea îl auzi trăgând aer în piept, simţi panica de care fusese cuprins văzând-o atât de îndrăzneaţă. Dar ofiţerul râse; părea surprins şi impresionat totodată.

– Nimeni n-o să pună mâna pe tine, o asigură el. Băieţii mei sunt bine antrenaţi. Nu suntem ca rebelii ăia mizerabili pe care voi îi consideraţi soldaţi.

Ofiţerul opri o altă maşină, un Peugeot 403.

– Coborâţi imediat din maşină!

Bărbatul scund coborî şi rămase în picioare lângă automobil. Ofiţerul întinse mâna, îi smulse ochelarii şi-i aruncă în tufişuri.

– Aha, nu mai vezi? Dar ai avut ochi suficient de buni ca să scrii articole de propagandă pentru Ojukwu, nu? Nu asta aţi făcut voi, toţi funcţionarii publici?

Bărbatul clipi miop şi-şi frecă ochii.

– Întinde-te pe burtă, îi ceru ofiţerul.

Bărbatul se întinse pe gudron. Ofiţerul luă o frânghie lungă şi începu să-l şfichiuiască peste spate şi peste fese, iar bărbatul ţipă ceva pe care Olanna nu-l înţelese.

– Spune: „Mulţumesc, domnule ofiţer!“ zise ofiţerul.

– Mulţumesc, domnule ofiţer!

– Spune din nou!

– Mulţumesc, domnule ofiţer!

Ofiţerul se opri şi-i făcu semn lui Odenigbo.

– *Oya,* voi, ăştia învăţaţi, ştergeţi-o. Aveţi grijă să schimbaţi numerele alea de înmatriculare.

Toţi trei se îndreptară în grabă spre maşină. Palmele Olannei ardeau. Pe când se îndepărtau, îl văzură pe ofiţer biciuindu-l în continuare pe bărbatul întins pe jos.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

35

Ugwu se aplecă lângă tufa cu flori albe năpădită de buruieni, şi se uită ţintă la grămada de cărţi arse. Fuseseră strânse într-un morman înainte de a fi incendiate, aşa că Ugwu răscoli cu mâinile să vadă dacă flăcările nu cruţaseră ceva dedesubt. Scoase de acolo două cărţi întregi şi le şterse copertele de cămaşă. Pe cele pe jumătate arse putea descifra încă cifre şi cuvinte.

– Oare de ce a trebuit să le ardă? întrebă Olanna blând. Când te gândeşti numai cât efort au depus...

Stăpânul se lăsă pe vine lângă el şi începu să cotrobăie printre foile făcute scrum, murmurând:

– Toate lucrările mele de cercetare sunt aici, *nekene nke,* asta este cea despre testele pentru detectarea semnalului...

După un timp, se aşeză pe pământul gol, cu picioarele întinse în faţă, şi Ugwu îşi dori să nu-l fi văzut stând aşa; era ceva atât de lipsit de demnitate, de prestanţă, în poziţia aceea. Olanna o ţinea pe Baby de mână şi privea casuarina, planta de ixora şi crinii, toate deformate şi încâlcite. Strada Odim însăşi era deformată şi încâlcită, cu amândouă capetele înecate în hăţişuri. Până şi din roţile maşinii blindate nigeriene abandonate la un capăt al străzii creştea iarbă.

Ugwu intră primul în casă. Olanna şi Baby îl urmară. Pânze spumoase de păianjeni atârnau în sufragerie. Ugwu privi în sus şi văzu un păianjen mare negru deplasându-se încet pe un fir, indiferent la prezenţa lor şi încă sigur că aceasta era locuinţa lui. Canapelele, draperiile, covorul şi biblioteca dispăruseră. Storurile fuseseră şi ele smulse, şi ferestrele rămăseseră numai nişte găuri prin care armatanul adusese

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

înăuntru atâta țărână, încât pereții aveau acum o culoare uniform maronie. Particule infime de praf pluteau fantomatic în camera goală. În bucătărie, singurul lucru care rămăsese era piua grea de lemn. Pe coridor, Ugwu ridică o sticlă colbuită; când o duse la nas, simți încă mirosul nucii de cocos. Parfumul Olannei.

Baby începu să plângă când ajunseră în baie. Grămăjoarele de fecale din cadă erau complet uscate, obscene, împietrite. Pagini fuseseră smulse din revista *Drum* și folosite pe post de hârtie igienică. Literele de tipar erau pătate cu cruste întărite. Foile zăceau împrăștiate pe podea. Olanna încercă s-o liniștească pe Baby, și Ugwu își aminti cum se juca ea cu rățușca galbenă de plastic în cada aceea. Răsuci robinetul, care scârțâi. Dar apa nu curgea. Iarba din curtea din spate îi mângâia umerii, prea înaltă ca să poată fi străbătută cu piciorul, așa că Ugwu găsi un băț cu care culcă plantele la pământ. Stupul din anacardier dispăruse. Ușa de intrare în pavilionul servitorilor atârna întredeschisă în balamalele sfărâmate, și Ugwu o împinse, și-și aminti de cămașa pe care o lăsase atârnând într-un cui pe perete. Știa că n-avea cum s-o mai găsească, bineînțeles, și totuși se uită pe perete după ea. Anulikăi îi plăcuse cămașa aceea. Gândul că urma s-o vadă pe Anulika peste câteva ore, că avea să ajungă în sfârșit acasă îl emoționa și îl speria în același timp. Nu avea să se gândească la cine mai rămăsese în viață și cine nu. Culese lucrurile de pe podeaua murdară, o armă ruginită și un exemplar umflat, pe jumătate mâncat, din *Socialist Review.* Le aruncă la loc și, în ecoul care reverbera, văzu cum ceva, poate un șoricel, traversă fulgerător camera.

Voia să curețe. Să frece cu furie peste tot. Se temea însă că asta n-avea să schimbe nimic. Poate casa fusese mânjită până la temelie, și mirosul acela al lucrurilor de mult moarte și uscate avea să rămână întotdeauna în camere, iar fojgăitul șobolanilor urma să se audă întotdeauna de sub acoperiș. Stăpânul găsi o mătură și curăță singur camera de studiu, lăsând grămada de excremente de șopârle și de praf chiar în fața ușii. Ugwu aruncă o privire în birou și îl văzu șezând pe singurul scaun rămas, care avea un picior rupt, așa că stăpânul îl proptise de perete, aplecat cum stătea peste foi și hârtii pe jumătate arse.

Ugwu sparse fecalele din cadă cu un băț, mormăind blesteme la adresa barbarilor și a tuturor odraslelor lor, și spălase deja cada când

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Olanna îl rugă să lase curățenia pentru când avea să se întoarcă din satul lui.

Ugwu stătu nemişcat în timp ce Chioke, a doua soție a tatălui său, aruncă nisip înspre el.

– Eşti adevărat, Ugwu? întrebă ea. Eşti adevărat?

Se aplecă şi luă cu mâna nisip de pe jos, aruncându-l cu mişcări rapide, şi nisipul îi căzu lui Ugwu pe umăr, pe brațe, pe burtă. În cele din urmă, Chioke se opri şi-l îmbrățişă. Nu dispăruse; nu era o fantomă. Veniră şi alții să-l îmbrățişeze, să-i frece corpul, neîncrezători, ca şi cum nisipul nu le dovedise pe deplin că nu era un strigoi. Câteva femei plângeau. Ugwu cercetă fețele din jurul lui, toate mai slabe, toate având imprimată pe ele o istovire profundă, chiar şi ale copiilor. Dar Anulika arăta cea mai schimbată. Avea fața plină de comedoane şi de coşuri şi nu-l privi în ochi în timp ce-i spuse:

– N-ai murit, n-ai murit.

Ugwu fu uimit să descopere că sora pe care şi-o amintea frumoasă nu era deloc aşa. Era o străină urâtă care clipea neîncetat dintr-un ochi.

– Mi s-a spus că fiul meu a murit, zise tatăl lui, apucându-l de umeri.

– Unde e mama? întrebă Ugwu.

Înainte ca tatăl lui să spună ceva, Ugwu ştiu. Ştiuse din momentul în care o văzuse pe Chioke ieşind în fugă din casă. Ar fi trebuit să iasă mama lui; ea i-ar fi simțit prezența şi l-ar fi întâmpinat lângă păduricea de *ube*.

– Mama ta ne-a părăsit, îl anunță tatăl.

Ochii lui Ugwu se umplură de lacrimi fierbinți.

– Dumnezeu n-o să-i ierte niciodată.

– Ai grijă ce spui! Tatăl lui se uită în jur speriat, deşi el şi Ugwu erau singuri. Nu barbarii au fost de vină. A murit din cauza tusei. Hai să-ți arăt unde e îngropată!

Mormântul n-avea nume. Pe el creştea o plantă de taro de un verde intens.

– Când? întrebă Ugwu. Când a murit?

I se părea ireal să întrebe: „Când a murit?" despre propria mamă. Şi nu conta când murise. În timp ce tatăl lui rostea cuvinte care pentru el n-aveau nici un sens, Ugwu se lăsă în genunchi, îşi puse fruntea pe pământ și-și cuprinse capul cu mâinile, ca și cum ar fi vrut să se apere de ceva care ar fi putut să cadă de deasupra, ca și cum aceasta ar fi fost singura poziție în care putea să asimileze moartea mamei lui. Tatăl lui îl lăsă în pace și se întoarse în casă. Ceva mai târziu, Ugwu se așeză cu Anulika sub arborele-de-pâine.

– Cum a murit mama?

– De la tuse.

Ea nu-i răspunse la celelalte întrebări în felul în care se așteptase el, cu gesturi energice, cu inteligența aceea sarcastică: da, avuseseră ceremonia de aducere a vinului chiar înainte ca barbarii să ocupe satul. Onyeka era bine; se dusese la câmp. Nu aveau copii încă. Ea își ferea adeseori privirea, ca și cum s-ar fi simțit stânjenită să stea cu el, și Ugwu se întrebă dacă nu cumva doar își imaginase că între ei exista o legătură strânsă. Anulika păru ușurată când o chemă Chioke. Se ridică iute și se îndepărtă.

Ugwu privea copiii care alergau în jurul arborelui-de-pâine, țipând și necăjindu-se unul pe altul, când Nnesinachi sosi cu un copilaș agățat de umăr și cu o sclipire în ochi. Părea neschimbată; spre deosebire de ceilalți, nu era mai slabă decât își amintea Ugwu. Avea numai sânii puțin mai mari, întinzându-i pânza bluzei. Se strânse în el într-o îmbrățișare. Copilașul țipă.

– Știam că n-ai murit, spuse ea. Știam că spiritul tău *chi* e viu și treaz.

Ugwu atinse obrazul bebelușului.

– Te-ai căsătorit în timpul războiului?

– Nu m-am căsătorit. Nnesinachi își mută copilul pe celălalt șold. Am trăit cu un soldat hausa.

– Un barbar?

Lui Ugwu i se părea de neconceput.

Nnesinachi dădu din cap.

– Stăteau în satul nostru, și el a fost foarte bun cu mine, un om foarte de treabă. Dacă aș fi fost aici, ceea ce a pățit Anulika nu s-ar fi întâmplat. Dar tocmai plecasem cu el în Enugu să cumpărăm câte ceva.

– Ce s-a întâmplat cu Anulika?

– Nu știi?

– Ce?

– A fost violată. De cinci bărbați.

Nnesinachi se aşeză şi-şi puse copilul în poală.

Ugwu îşi aţinti privirea asupra cerului îndepărtat.

– Unde?

– Acum mai bine de un an.

– Unde, am întrebat.

– Ah. Vocea lui Nnesinachi tremură. Lângă pârâu.

– Afară?

– Da.

Ugwu se aplecă şi ridică o piatră.

– Lumea zice că pe primul care s-a urcat pe ea l-a muşcat de braţ de i-a dat sângele. Au stâlcit-o în bătaie. Un ochi nu i se mai deschide bine de atunci.

Mai târziu, Ugwu făcu o plimbare prin sat, şi, când ajunse la pârâu, îşi aminti de şirul de femei care se duceau să ia apă dimineţile, şi se aşeză pe o piatră şi plânse.

Întors la Nsukka, Ugwu nu-i spuse Olannei despre violul surorii sale. Olanna era plecată deseori. Primea mesaje după mesaje despre locuri în care fuseseră văzute femei care semănau cu Kainene, aşa că se duse la Enugu, la Onitsha, la Benin[1], şi se întoarse murmurând în barbă.

– O să-mi găsesc sora, răspundea ea când Ugwu o întreba cum merseseră lucrurile.

– Da, doamnă, o s-o găsiţi, spunea el, pentru că trebuia să creadă, de dragul ei, că avea s-o găsească.

Ugwu făcea curăţenie. Se ducea la piaţă. Se duse în Piaţa Libertăţii să vadă muntele de cărţi înnegrite pe care barbarii le scoseseră din bibliotecă şi le incendiaseră. Se juca deseori cu Baby. Se aşeza afară, pe treptele de la uşa din spate, şi scria pe bucăţele de hârtie. În curtea vecină piuiau pui de găină. Ugwu se uita la gardul viu şi se întreba ce-o fi făcând Chinyere, ce gândise despre el, dacă supravieţuise. Profesorul Okeke şi familia lui nu se întorseseră, şi acum un bărbat crăcănat, un profesor de chimie care făcea mâncare la foc de lemne şi avea un coteţ de găini, locuia în casa lor. Într-o zi, în lumina palidă a amurgului, Ugwu ridică privirea şi văzu trei soldaţi năpustindu-se în curte. Ieşiră câteva clipe mai târziu, trăgându-l după ei pe profesor.

---

[1] Oraş vechi, important centru turistic şi industrial, în sudul Nigeriei, în statul Edo (n.tr.)

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ugwu auzise că soldaţii nigerieni promiseseră să omoare cinci la sută din personalul Universităţii din Nsukka, şi nimeni nu mai ştia nimic de profesorul Ezeka de când fusese arestat în Enugu, dar, brusc, promisiunea aceasta i se păru lui Ugwu foarte reală când îl văzu pe profesorul vecin târât afară din casă. Aşa că, după câteva zile, când auzi bătăi insistente în uşă, se gândi că veniseră după stăpân. Avea să le spună că stăpânul nu era acasă; că murise chiar. Se repezi mai întâi în studio şi şopti:

– Ascundeţi-vă sub masă, domnule!

Apoi alergă la uşă şi-şi luă o expresie tâmpă. În locul verdelui ameninţător al uniformelor militare, al puştilor şi al bocancilor sclipitori, văzu însă un caftan maroniu, papuci fără toc şi o figură familiară pe care îi trebui o clipă pentru a o recunoaşte: domnişoara Adebayo.

– Bună seara, spuse Ugwu.

Se simţi aproape dezamăgit.

Domnişoara Adebayo se uita înăuntru, peste umărul lui, şi pe faţă avea zugrăvită o spaimă intensă, izbitoare: părea de-a dreptul fantomatică, ca un craniu cu găuri negre în loc de ochi.

– Odenigbo? şopti ea. Odenigbo?

Ugwu înţelese imediat că asta era tot ce domnişoara Adebayo putea spune, că poate nici măcar nu-l recunoscuse şi că nu reuşea să formuleze întrebarea întreagă: „Odenigbo trăieşte?“

– Stăpânul e bine, spuse Ugwu. E înăuntru.

Ea se holbă la el.

– Ah, Ugwu! Ia uite ce-ai crescut! Domnişoara Adebayo intră. Unde e? Ce face?

– Îl chem imediat, doamnă.

Stăpânul stătea lângă uşa biroului.

– Ce se întâmplă, bunul meu băiat? întrebă el.

– E domnişoara Adebayo, domnule.

– Mi-ai spus să mă ascund sub masă de domnişoara Adebayo?

– Am crezut că sunt soldaţii, domnule.

Domnişoara Adebayo îl luă în braţe pe stăpân şi rămase aşa prea multă vreme.

– Mi s-a spus că ori tu, ori Okeoma nu v-aţi mai întors...

– Okeoma nu s-a mai întors. Stăpânul repetă formularea ei ca şi cum ar fi dezaprobat-o întru câtva.

Domnişoara Adebayo se aşeză şi începu să suspine.

– N-am înţeles cu adevărat ce se întâmpla în Biafra. În Lagos viaţa mergea înainte, femeile urmau ultima modă. Abia când am fost la Londra, la o conferinţă, şi am citit un articol despre foamete, am înţeles. Domnişoara Adebayo făcu o pauză. După ce s-a sfârşit războiul, m-am alăturat voluntarilor de la Mayflower[1] şi am trecut Nigerul cu mâncare...

Lui Ugwu îi displăcea domnişoara Adebayo. Îi displăcea faptul că era nigeriancă. Şi totuşi, o parte din el era gata s-o ierte dacă asta ar fi însemnat revenirea la serile de demult, când ea se certa cu stăpânul în sufrageria care mirosea a coniac şi a bere. Acum nu-i mai vizita nimeni, în afară de domnul Richard. Prezenţa lui avea ceva neaşteptat de familiar. Era ca şi cum ar fi făcut parte din familie, cum stătea citind în sufragerie în timp ce Olanna îşi vedea de treburi şi stăpânul lucra în biroul lui.

Bătăile în uşă câteva seri după aceea, în timp ce domnul Richard era la ei, îl iritară pe Ugwu. Era în bucătărie, şi lăsă jos hârtiile pe care scria. Oare domnişoara Adebayo nu înţelegea că era mai bine să se întoarcă în Lagos şi să-i lase în pace? La uşă, se dădu un pas înapoi când îi văzu prin geam pe cei doi soldaţi. Apucaseră mânerul şi smuceau uşa încuiată. Ugwu deschise. Unul din ei purta o beretă verde, celălalt avea un neg alb pe bărbie, ca un sâmbure de fruct.

– Toată lumea din casă, ieşiţi şi întindeţi-vă pe burtă!

Stăpânul, Olanna, Ugwu, Baby şi domnul Richard se întinseră toţi pe podeaua din sufragerie, în timp ce soldaţii căutară prin casă. Baby închisese ochii şi stătea nemişcată cu faţa în jos.

Cel cu bereta verde avea nişte ochi congestionaţi şi furioşi; strigă şi sfâşie câteva hârtii de pe masă. Îşi apăsă talpa bocancului pe dosul domnului Richard şi-i spuse:

– Albule! *Oyinbo!* Nu face pe tine aici!

Tot el fu cel care-şi lipi ţeava puştii de capul stăpânului şi întrebă:

– Sigur nu ascundeţi pe aici bani biafrani?

Celălalt, cu negul pe bărbie, spuse:

---

[1] Organizaţie caritabilă internaţională (n.tr.)

– Căutăm orice fel de materiale care ameninţă unitatea Nigeriei, şi apoi intră în bucătărie şi veni de acolo cu două farfurii pline cu orezul *jollof* al lui Ugwu.

După ce mâncară, băură şi râgâiră copios, se urcară în maşina veche şi plecară. Lăsaseră uşa de la intrare deschisă. Olanna se ridică prima. Merse în bucătărie şi aruncă restul de orez *jollof* în coşul de gunoi. Stăpânul încuie uşa. Ugwu o ajută pe Baby să se ridice şi o duse în dormitor.

– La baie, spuse el, deşi era puţin cam devreme.

– Pot să mă spăl singură, răspunse Baby, aşa că el stătu lângă ea şi o privi cum se spăla pentru prima oară singură. Ea aruncă nişte apă pe el, râzând, şi el îşi dădu seama că Baby n-avea să aibă nevoie întotdeauna de el.

Întors în bucătărie, îl găsi pe domnul Richard citind foile de hârtie pe care le lăsase pe tejghea.

– E extraordinar, Ugwu. Domnul Richard păru surprins. Olanna ţi-a spus despre femeia care ducea cu ea în tren capul copilului ei?

– Da, domnule. O să facă parte dintr-o carte. O să-mi ia mai mulţi ani s-o termin şi o să se numească *Povestea vieţii unei ţări.*

– Foarte ambiţios, spuse domnul Richard.

– Ce bine ar fi să am cartea aceea a lui Frederick Douglass.

– Trebuie să fi fost printre cărţile arse, spuse domnul Richard şi clătină din cap. O s-o caut când am să mă duc în Lagos săptămâna viitoare. Mă duc să le fac o vizită părinţilor lui Kainene. Dar mai întâi am să merg în Port Harcourt şi în Umuahia.

– Umuahia, domnule?

– Da.

Domnul Richard nu mai spuse altceva; nu vorbea niciodată despre faptul că o căuta pe Kainene.

– Dacă aveţi timp, domnule, interesaţi-vă, vă rog, de cineva din partea mea.

– Eberechi?

Un zâmbet încreţi faţa lui Ugwu înainte ca acesta să redevină rapid solemn.

– Da, domnule.

– Bineînţeles.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ugwu îi dădu numele familiei şi adresa, şi domnul Richard le scrise pe o bucată de hârtie, după care tăcură amândoi, şi Ugwu căută, stânjenit, să mai spună ceva.

– Mai scrieţi la cartea dumneavoastră, domnule?

– Nu.

– *Toţi aţi privit tăcuţi cum noi muream.* E un titlu bun.

– Da, este. Mi l-au sugerat nişte cuvinte spuse odată de colonelul Madu. Richard făcu o pauză. Nu eu trebuie să spun povestea războiului, de fapt.

Ugwu dădu din cap. Fusese dintotdeauna de această părere.

– Pot să vă dau o scrisoare în caz că o găsiţi pe Eberechi, domnule?

– Desigur.

Ugwu luă foile din mâna domnului Richard şi, în timp ce se pregătea să-i ducă cina lui Baby, începu să fredoneze încet.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

36

Richard intră în livadă şi se îndreptă către locul unde şezuse cândva să privească marea. Portocalul său favorit nu mai era. Mulţi pomi fuseseră tăiaţi, şi livada avea acum fâşii de gazon. Richard rămase cu privirea aţintită asupra locului unde Kainene îi arsese manuscrisul şi-şi aminti cum, cu zile în urmă, în Nsukka, nu simţise nimic, absolut nimic privindu-l pe Harrison cum săpa întruna în grădină.

– Iertaţi-mă, domnule. Iertaţi-mă. Am îngropat aici manuscrisul, ştiu că aici l-am îngropat.

Casa lui Kainene fusese văruită din nou într-un verde stins; planta de bougainvillea care o învelea cândva fusese tăiată. Richard ocoli casa spre uşa principală, sună la intrare şi şi-o imagină pe Kainene ieşind şi spunându-i că era bine, voise doar să stea un timp singură. Femeia care răspunse avea pe faţă nişte semne tribale înguste, două dungi pe fiecare obraz. Întredeschise doar uşa.

– Da?

– Bună ziua, spuse Richard. Mă numesc Richard Churchill. Sunt logodnicul lui Kainene Ozobia.

– Da?

– Am locuit aici. Aceasta e casa lui Kainene.

Chipul femeii se încordă.

– Era o proprietate abandonată. Acum este casa mea.

Femeia se pregăti să închidă uşa.

– Vă rog, aşteptaţi, spuse Richard. Aş vrea să iau fotografiile. Aş putea să iau câteva dintre fotografiile lui Kainene? Albumul de pe biblioteca din studio?

Femeia fluieră.

– Am un câine rău și, dacă nu pleci imediat, îl pun pe tine.

– Vă rog, doar fotografiile.

Femeia fluieră din nou. De undeva dinăuntru, Richard auzi un mârâit de câine. Se întoarse încet și plecă. În timp ce conducea, cu ferestrele lăsate, cu mirosul mării în nări, se gândi la numeroasele dăți când Kainene îl condusese pe acel drum singuratic. Ajuns în oraș, încetini când trecu pe lângă o femeie înaltă, dar care avea pielea prea deschisă la culoare pentru a fi Kainene. Își amânase sosirea în Port Harcourt pentru că voise întâi s-o găsească, ca să poată vizita casa împreună, să se uite împreună la ceea ce pierduseră. Ea ar fi încercat s-o ia înapoi, Richard era sigur, ar fi scris cereri, și ar fi mers la tribunal, și ar fi spus tuturor că guvernul federal îi furase casa, cu neînfricarea ei obișnuită. La fel cum îi oprise atunci pe oameni să-l bată pe tânărul soldat. Era ultima amintire neștirbită despre ea, și mintea lui o aranja după propria voie – uneori rochia mototolită de somn pe care și-o legase în jurul mijlocului era imprimată cu ceva auriu, alteori – cu roșu.

Nu s-ar fi dus acum la casa ei dacă mama ei nu l-ar fi rugat s-o facă.

– Du-te la casa aceea, Richard, te rog, doar du-te și uită-te!

Vocea îi era rugătoare la telefon. În timpul primelor conversații cu el, după ce părinții ei se întorseseră de la Londra, avusese o altă voce, mult mai convinsă.

– Kainene trebuie să fi fost rănită pe undeva. Trebuie să dăm sfară în țară. Și cât mai repede, ca s-o putem muta într-un spital mai bun. Când se face bine, o s-o întreb ce e de făcut cu nenorocitul ăla de yoruba despre care credeam că e prietenul nostru. Imaginează-ți că omul ne-a făcut să ne cumpărăm propria casă. Imaginează-ți că a trebuit să falsificăm actele de proprietate și toate celelalte – și încă ne-am bucurat că nu ne cerea prea mult; în plus, a luat și toată mobila. Tatăl lui Kainene se teme prea tare ca să-l reclame. E recunoscător că i s-a permis să dețină o casă care e proprietatea lui. Kainene n-ar tolera așa ceva niciodată.

Acum, mama ei părea altfel. Era ca și cum, cu cât trecea mai mult timp, cu atât mai slabă îi era credința. „Doar du-te și vezi casa." „Doar du-te și uită-te." Nu mai dădea detalii, vorbea la modul general. Madu

BCU „M. EMINESCU" IAȘI

stătea cu ei în Lagos, după ce fusese eliberat dintr-o lungă detenţie în închisoarea Alagbon[1]; după ce fusese dat afară din armata nigeriană; după ce tot ce i se dăduse fuseseră cinzeci de lire în schimbul întregii averi pe care o deţinuse înainte şi în timpul războiului. Madu aflase că o femeie înaltă şi educată fusese găsită umblând pe străzi în Onitsha. Richard se duse cu Olanna în Onitsha, şi acolo se întâlniră cu mama ei, dar femeia nu era Kainene. Richard fusese atât de sigur că era ea – avea amnezie, uitase cine era, era perfect logic –, încât, atunci când privise în ochii străinei, simţise pentru prima dată o ură profundă faţă de o persoană pe care nu o cunoştea.

Se gândea la toate astea acum, mergând spre Umuahia, spre centrul pentru strămutaţi. Clădirea era goală. Alături de ea se căsca o groapă de obuz. Richard colindă puţin prin oraş în căutarea adresei pe care i-o dăduse Ugwu. Femeia în vârstă pe care o salută arăta complet indiferentă, ca şi cum albii veneau adeseori să întrebe despre ruda ei. Richard fu surprins; era obişnuit ca faptul că vorbea ibo să fie remarcat, să fie motiv de admiraţie. Ea îi aduse un scaun. Îi spuse că era sora tatălui lui Eberechi, şi, deîndată ce îi povesti ce se întâmplase cu Eberechi, Richard decise că n-avea să-i spună lui Ugwu. Niciodată. Mătuşa lui Eberechi avea o eşarfă albă pe cap şi o rochie murdară legată la piept şi vorbea atât de încet, încât Richard se văzu nevoit s-o roage să repete. Ea îl privi o clipă, apoi îi spuse, din nou, că Eberechi fusese omorâtă în bombardament, că asta se întâmplase chiar în ziua în care Umuahia căzuse şi că, doar câteva zile mai târziu, fratele lui Eberechi din armată se întorsese viu şi nevătămat. Fără să ştie de ce, Richard se aşeză şi-i povesti femeii despre Kainene.

– Soţia mea s-a dus la *afia attack* cu câteva zile înainte de sfârşitul războiului, şi de atunci n-am mai văzut-o.

Femeia ridică din umeri.

– Într-o zi o să aflaţi, spuse ea.

Richard se gândi la cuvintele acestea a doua zi, în timp ce conducea spre Lagos, şi deveni şi mai sigur că n-avea să-i spună lui Ugwu despre moartea lui Eberechi. Într-o zi, Ugwu avea să afle. Deocamdată el n-avea să-i spulbere visul.

---

[1] Închisoare din Lagos (n.tr.)

Când ajunse în Lagos, ploua. La radioul din maşină era transmis din nou discursul lui Gowon: „Nici un învins, nici un învingător"[1]. Vânzătorii de ziare fugeau în toate părţile printre maşini cu foile împachetate în pungi de plastic. Richard încetase să citească ziare, pentru că toate pe care le deschidea păreau să conţină anunţul pe care îl dăduseră părinţii lui Kainene, cu fotografia ei de lângă piscină, sub titlul „Dispărut". Era chinuitor, la fel de chinuitor ca glasul ascuţit al mătuşii Elizabeth spunându-i la telefon să „fie tare", ca şi cum ea ar fi ştiut ceva ce el nu ştia. El n-avea nevoie să fie tare. Iar Kainene nu era dispărută; întârzia doar pe drumul de întoarcere acasă.

Mama ei îl îmbrăţişă.

– Ai mâncat, Richard? îl întrebă ea drăgăstos, cu familiaritate, cu vocea unei mame vorbindu-i unui fiu care nu se prea îngrijise de sine.

Îl ţinu strâns în braţe, sprijinindu-se de el, când intrară în sufrageria auster mobilată, şi el avu sentimentul triumfător şi incomod în acelaşi timp că ea credea că, ţinându-l pe el, se ţinea cumva aproape de Kainene.

Tatăl lui Kainene şedea cu Madu şi cu doi alţi bărbaţi din Umunnachi. Richard le strânse mâinile şi li se alătură. Beau bere şi discutau despre decretul de naţionalizare, despre faptul că funcţionarii publici erau şomeri. Vorbeau cu voci scăzute, ca şi cum faptul că se aflau în interiorul unei clădiri nu era de-ajuns de sigur. Richard se ridică, urcă scările până în vechea cameră a lui Kainene, dar acolo nu mai rămăsese nimic de la ea. Pereţii erau înţesaţi de cuie: poate că acel yoruba care ocupase casa atârnase fotografii peste tot.

Mâncarea care fu servită la prânz avea prea mult peşte; lui Kainene nu i-ar fi plăcut, şi ea s-ar fi aplecat spre urechea lui şi i-ar fi spus asta. După prânz, Richard şi Madu ieşiră să stea pe verandă. Ploaia se oprise, şi frunzele plantelor de dedesubt păreau mai verzi.

– Străinii spun că au murit un milion de oameni, zise Madu. Nu se poate.

Richard aşteptă. Nu era sigur că voia să poarte una dintre conversaţiile acelea pe care le aveau acum atât de mulţi biafrani, trecând vina asupra altora, împopoţonându-se cu o valoare pe care nu o avuseseră niciodată. Voia să-şi aducă aminte cum el şi Kainene stătuseră adesea ori acolo şi se uitaseră la piscina argintie de dedesubt.

---

[1] Formulă cu care conducerea nigeriană a decis să caracterizeze rezultatul războiului civil şi care a contribuit, într-o oarecare măsură, la atenuarea tensiunilor interetnice din ţara reunită, dar a şi făcut ca subiectul Biafra să fie prea puţin dezbătut, înţeles şi asimilat în istoria modernă a Nigeriei. (n.tr.)

– Nu poate să fie vroba despre un milion. Madu sorbi din bere. Te întorci în Anglia?

Întrebarea îl irită.

– Nu.

– O să rămâi la Nsukka?

– Da. Fac parte din noul Institut pentru Studii Africane.

– Scrii ceva?

– Nu.

Madu puse jos paharul cu bere, brobonit cu picături ca un nisip fin, transparent.

– Nu pot să înţeleg cum de noi n-am aflat nimic despre Kainene. Nu pot să înţeleg, spuse Madu.

Lui Richard nu-i plăcu acel „noi“, pentru că nu ştia pe cine includea aici Madu. Se ridică, traversă balconul şi se uită în jos la piscina golită; podeaua ei era făcută din piatră lustruită, albicioasă, vizibilă prin pelicula subţire de apă de ploaie. Se întoarse spre Madu.

– O iubeşti, nu-i aşa? întrebă el.

– Bineînţeles că o iubesc.

– Ai atins-o vreodată?

Madu râse scurt şi sarcastic.

– Ai atins-o vreodată? întrebă Richard din nou, şi Madu deveni brusc răspunzător pentru dispariţia lui Kainene. Ai atins-o vreodată?

Madu se ridică. Richard se întinse şi îl prinse de braţ. Vino, ar fi vrut să-i spună, vino aici şi spune-mi dacă ţi-ai pus vreodată laba aia neagră şi împuţită pe ea. Madu îşi scutură braţul din strânsoarea lui Richard. Richard îl pocni peste faţă, şi simţi cum mâna începea să-i tremure.

– Idiotule, izbucni Madu, uimit, clătinându-se uşor.

Richard văzu braţul lui Madu, văzu gestul rapid, difuz, al pumnului care se apropia. Îi ateriză în nas, şi durerea îi explodă lui Richard pe toată faţa şi îşi simţi brusc trupul foarte uşor în timp ce se întindea pe podea. Când îşi pipăi nasul, pe degete îi rămase sânge.

– Idiotule, repetă Madu.

Richard nu se putea ridica. Își scoase batista; mâinile îi tremurau, și-și pătă cămașa de sânge. Madu îl privi un moment, apoi se aplecă, îi luă fața în palmele largi și-i examină nasul îndeaproape. Richard simți mirosul de pește al respirației lui.

– Nu l-am spart, zise Madu și se îndreptă de spate.

Richard își pipăi nasul. Se simți prăvălindu-se în întuneric, și, când se trezi, știu că n-avea s-o mai vadă niciodată pe Kainene și că viața lui avea să fie de acum încolo, pentru totdeauna, ca o cameră luminată de flacăra lumânărilor; avea să vadă lucrurile numai în umbre, în străluciri fulgurante.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

37

Pentru Olanna, perioadele de speranţă, când era sigură că sora ei avea să se întoarcă, erau urmate de intervale de durere absolută, şi apoi o răbufnire de încredere o făcea să fredoneze încetişor până când lucrurile se răsturnau din nou, şi ea se ghemuia pe podea, plângând în hohote. Domnişoara Adebayo îi făcu o vizită şi spuse ceva despre durere, ceva liniştitor şi facil: că durerea era o sărbătoare a iubirii, cei care simţeau durerea adevărată erau norocoşi că avuseseră parte de iubire. Dar Olanna nu simţea durere, simţea mai mult decât atât. Ceva mai ciudat decât durerea. Nu ştia unde se afla sora ei. Nu ştia. Era furioasă pe ea însăşi că nu se sculase mai devreme în ziua în care Kainene plecase la *afia attack* şi nu ştia cum se îmbrăcase Kainene în dimineaţa aceea, şi că nu plecase cu ea, şi că avusese încredere că Inatimi ştia unde o ducea. Era furioasă pe lumea întreagă când se urca în autobuze sau când se suia în maşină lângă Odenigbo ori Richard şi mergea în spitale supraaglomerate sau în clădiri prăfuite s-o caute pe Kainene şi n-o găsea.

Când îşi văzu prima oară părinţii, tatăl ei o chemă *Ola m,* aurul meu, şi ea îşi dori ca el să n-o fi strigat aşa, pentru că se simţea mânjită.

– Nici măcar n-am văzut-o pe Kainene când a ieşit. Când m-am trezit, ea plecase, le spuse Olanna.

– *Anyi ga-achota ya,* o s-o găsim, o asigură mama ei.

– O s-o găsim, repetă tatăl ei.

– Da, o s-o găsim, spuse şi Olanna, şi se simţi ca şi cum toţi zgâriau cu disperare un zid dur, scrijelind cu unghiile.

Îşi spuneau unul altuia poveşti despre oameni care fuseseră descoperiţi, care se întorseseră acasă după luni de zile în care fuseseră pierduţi.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRAR

Nu-şi povesteau însă celelelte istorii, ale celor care încă lipseau, ale familiilor care îngropau sicrie goale.

Cei doi soldaţi care veniseră şi mâncaseră orezul ei *jollof* o umpluseră de furie. Stătuse întinsă pe podeaua sufrageriei şi se rugase ca ei să nu-i găsească lirele biafrane. După ce plecaseră, Olanna scosese bancnotele împăturite din plicul ascuns într-un pantof, ieşise în curte şi aprinsese un chibrit sub lămâi. Odenigbo o urmărise cu privirea. Nu era de acord, ea ştia, pentru că îşi ţinea şi el steagul biafran împăturit în buzunarul unei perechi de pantaloni.

– Arzi amintirile, îi spusese el.

– Ba nu. Ea n-avea să-şi depoziteze amintirile în lucruri pe care orice străin, dând buzna în casă, putea să i le ia. Amintirile mele sunt în mintea mea.

Săptămânile treceau, apa începu să curgă din nou la robinet, fluturii se întoarseră în curtea din faţă, şi părul lui Baby crescu iar negru ca smoala. Din străinătate începură să vină cutii cu cărţi pentru Odenigbo. „Din partea celorlalţi admiratori ai lui David Blackwell din tagma matematicienilor, pentru colegul nostru deposedat de război." Odenigbo petrecea zile întregi studiindu-le.

– Ia uite, aveam prima ediţie a cărţii ăsteia, spunea el adesea.

Edna trimise cărţi, haine şi ciocolată. Olanna se uită la fotografiile din cutie, şi Edna i se păru străină, o femeie care locuia în Boston, cu părul îngreunat de briantină. Părea că trecuse foarte mult timp de când Edna locuise sub apartamentul ei de pe strada Elias şi încă mai mult de când această curte de pe strada Odim mărginise spaţiul în care se desfăşura viaţa ei. Când făcea plimbări lungi prin campus, pe lângă terenurile de tenis şi prin Piaţa Libertăţii, Olanna se gândea cât de repede plecaseră şi cât de încet se întorceau.

Contul ei bancar din Lagos nu mai exista. Era ca şi cum fusese dezbrăcată cu forţa; cineva îi smulsese toate hainele şi o lăsase tremurând, despuiată, în frig. Dar Olanna văzu în asta un semn bun. Odată ce-şi pierduse economiile, n-avea cum să-şi mai piardă şi sora; administratorii soartei nu puteau fi atât de haini.

– De ce tanti Kainene e tot la *afia attack?* întreba Baby deseori, cu o privire insistentă, neîncrezătoare.

– Nu mă mai întreba atâta, copilule! spunea Olanna.

Dar în întrebările lui Baby vedea tot un semn, deşi nu-l putea încă descifra. Odenigbo îi spuse că trebuia să înceteze să vadă semne peste tot. Ea era mânioasă că el o contrazicea atunci când ea vedea semne ale întoarcerii lui Kainene, şi apoi îi era recunoscătoare pentru asta, fiindcă însemna că el nu credea că se întâmplase ceva care să-l facă să n-o mai contrazică.

Când veniră nişte rude de-ale ei din Umunnachi şi îi propuseră să consulte un *dibia,* Olanna îl rugă pe unchiul ei Osita să se ducă. Îi dădu o sticlă de whisky şi nişte bani ca să cumpere o capră pentru oracol. Se duse cu maşina până la fluviul Niger să arunce în el o copie a fotografiei lui Kainene. Se duse la casa lui Kainene din Orlu şi o înconjură cu piciorul de trei ori. Şi aşteptă o săptămână, aşa cum spusese *dibia,* dar Kainene nu se întoarse.

– Poate am făcut ceva greşit, îi spuse ea lui Odenigbo.

Stăteau în biroul lui. Podeaua era presărată de fragmente înnegrite de hârtie din cărţile lui pe jumătate arse.

– Războiul s-a sfârşit, dar foametea, nu, *nkem. Dibia* acela era doar lacom să primească nişte carne de capră. Nu poţi să crezi în ce ţi-a spus el.

– Ba cred. Cred în orice. Cred în orice o va aduce pe sora mea acasă.

Olanna se ridică şi se îndreptă spre fereastră.

– Ne întoarcem pe pământ, spuse ea.

– Poftim?

– Oamenii de la ţară spun că toţi ne reîncarnăm, nu? zise Olanna. *Uwa m, uwa ozo.* Când am să mă întorc pe pământ în viitoarea mea viaţă, Kainene va fi sora mea.

Începuse să plângă încet. Odenigbo o luă în braţe.

8. Cartea: Toţi aţi privit tăcuţi cum noi muream

Ugwu scrie la sfârşit dedicaţia cărţii: „Pentru bunul meu stăpân".

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Nota autoarei

Această carte descrie războiul dintre Nigeria și Biafra din 1967–1970, dar, pentru că am scris literatură, mi-am permis mai multe libertăți. Scopul meu a fost să prezint adevărurile imaginației mele, nu realitatea faptică a războiului. Deși unele personaje sunt inspirate de oameni reali, personalitatea lor așa cum apare în carte este la fel de fictivă ca evenimentele prezentate. Am enumerat mai jos cărțile care m-au ajutat în cercetările mele preliminare (majoritatea folosesc etnonimul anglicizat „ibo“, nu „igbo“). Le datorez mult autorilor lor. În particular, *Sunset at Dawn* („Soarele din zori“) al lui Chukwuemeka Ike și *Never Again* („Nu se va mai întâmpla niciodată“) al Florei Nwapa mi-au fost indispensabile în recrearea atitudinii clasei de mijloc din Biafra; autobiografia lui Christopher Okigbo și cartea sa *Labyrinths* („Labirinturi“) au fost sursa de inspirație a personajului Okeoma; iar *The Nigerian Revolution and the Biafran War* („Revoluția nigeriană și Războiul din Biafra“) a lui Alexander Madiebo a fost esențială pentru conturarea personalității colonelului Madu.

Oricum ar fi, n-aș fi putut scrie această carte fără părinții mei. Înțeleptul și minunatul meu tată, profesorul Nwoye James Adichie, *Odelu Ora Abba,* își încheia toate povestirile cu cuvintele *agha ajoka,* care, literal, înseamnă „războiul e foarte urât“. El și devotata și protectoarea mea mamă, doamna Ifeoma Grace Adichie, și-au dorit întotdeauna, mi se pare, ca eu să știu că, de fapt, ceea ce contează nu sunt lucrurile prin care au trecut, ci faptul că au supraviețuit. Le sunt recunoscătoare pentru toate istoriile lor și pentru mult, mult mai multe lucruri.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Vreau să-l salut aici pe unchiul Mai, Michael E.N. Adichie, care a fost rănit în timp ce lupta în al 21-lea batalion al armatei biafrane şi care mi-a vorbit despre experienţele sale cu multă eleganţă şi cu umor. Salut, de asemenea, memoria scânteietoare a unchiului meu CY (Cyprian Odigwe, 1949–1998), care a făcut parte din comandourile biafrane, a vărului meu Pauly (Paulinus Ofili, 1955–2005), care mi-a împărtăşit amintirile sale despre viaţa în Biafra pe când avea treisprezece ani, şi pe a prietenului meu Okla Okoloma Maduewesi, (1972–2005), care nu va mai strânge cartea aceasta sub braţ aşa cum a făcut cu cea de dinainte.

Mulţumiri familiei mele: Toks Oremule şi Arinze Maduka, Chisom şi Amaka Sonny-Afoekelu, Chinedum şi Kamsi Adichie, Ijeoma şi Obinna Maduka, Uche şi Sonny Afoekelu, Chukwunwike şi Tinuke Adichie, Nneka Adichie Okeke, Okechukwu Adichie şi îndeosebi lui Kenechukwu Adichie; tuturor membrilor clanului Odigwe din Umunnachi şi clanului Adichie din Abba; „surorilor" mele Urenna Egonu şi Uju Egonu şi „frăţiorului" meu Oji Kanu, pentru că au crezut că sunt mai bună decât sunt de fapt.

Mulţumiri lui Ivara Esege; lui Jason Cowley pentru că a citit şi răscitit totul; lui Binyavanga Wainaina pentru excelentele sale critici; lui Amaechi Awurum pentru că m-a învăţat despre credinţă; prietenilor Ike Anya, Muhtar Bakare, Maren Chumley, Laura Bramon Good, Martin Kenyon şi Ifeacho Nwokolo pentru că mi-au citit diferitele variante; lui Susan Buchan pentru fotografiile făcute în Biafra; lui Vermont Studio Center pentru spaţiul şi timpul oferit; şi domnului profesor Michael J.C. Echeruo, ale cărui comentarii erudite şi generoase m-au făcut să caut cealaltă jumătate a soarelui.

Îi sunt recunoscătoare inegalabilei mele impresare Sarah Chalfant pentru că m-a făcut să mă simt în siguranţă; şi lui Mitzi Angel, Anjali Singh şi Robin Desser, redactorii cărţii, care au dat dovadă de un discernământ excepţional.

Să dea Domnu' să ne amintim întotdeauna.

biblioteca rao

FICŢIUNE

CLASICI

Charles Dickens	DAVID COPPERFIELD (2 VOL.)
Diderot	NEPOTUL LUI RAMEAU
Stendhal	MĂNĂSTIREA DIN PARMA
L.N. Tolstoi	CAZACII ŞI ALTE POVESTIRI

CLASICI CONTEMPORANI

William Blake	CÂNTECE ALE INOCENŢEI
Charles Bukowski	POVEŞTI DESPRE NEBUNIA OBIŞNUITĂ ◆ CEA MAI FRUMOASĂ FEMEIE DIN ORAŞ ŞI ALTE POVESTIRI
Albert Camus	CARNETE ◆ TEATRU ◆ PRIMUL OM
André Gide	FALSIFICATORII DE BANI. PORUMBELUL ◆ FRUCTELE PĂMÂNTULUI
William Faulkner	CĂTUNUL ◆ ORAŞUL ◆ CASA CU COLOANE ◆ STEAGURI ÎN ŢĂRÂNĂ ◆ NUVELE REGĂSITE◆ SANCTUAR
Michel Foucault	CUVINTELE ŞI LUCRURILE
Witold Gombrowicz	FERDYDURKE ◆ TRANS-ATLANTIC ◆ PORNOGRAFIE ◆ COSMOS
John O'Hara	BUTTERFIELD 8 ◆ ÎNTÂLNIRE ÎN SAMARRA
Hermann Hesse	JOCUL CU MĂRGELE DE STICLĂ ◆ KNULP. DEMIAN ◆ PE URMELE VISULUI ◆ SIDDHARTHA ◆ CĂLĂTORIE SPRE SOARE-RĂSARE ◆ LUPUL DE STEPĂ ◆ NARCIS ŞI GURĂ-DE-AUR
John Irving	LUMEA VĂZUTĂ DE GARP
Ilf şi Petrov	VIŢELUL DE AUR ◆ DOUĂSPREZECE SCAUNE
Franz Kafka	CORESPONDENŢĂ (VOL. I) ◆ CORESPONDENŢĂ (VOL. II) ◆ CORESPONDENŢĂ (VOL. III)
Mario Vargas Llosa	CONVERSAŢIE LA CATEDRALĂ
André Malraux	CUCERITORII. CALEA REGALĂ ◆ SPERANŢA ◆ MUZEUL IMAGINAR
Thomas Mann	ALTEŢĂ REGALĂ ◆ MĂRTURISIRILE ESCROCULUI FELIX KRULL ◆ POVESTIRI ◆ LOTTE LA WEIMAR ◆ DOCTOR FAUSTUS
Gabriel García Márquez	AVENTURA LUI MIGUEL LITTÍN, CLANDESTIN ÎN CHILE ◆ DESPRE DRAGOSTE ŞI ALŢI DEMONI ◆ GENERALUL ÎN LABIRINTUL SĂU ◆ UN VEAC DE SINGURĂTATE ◆ TOAMNA PATRIARHULUI ◆ VIJELIA ◆ POVESTEA TÂRFELOR MELE TRISTE ◆ DRAGOSTEA ÎN VREMEA HOLEREI ◆ DOUĂSPREZECE POVESTIRI CĂLĂTOARE ◆ CRONICA UNEI MORŢI ANUNŢATE ◆ CEAS RĂU ◆ A TRĂI PENTRU A-ŢI POVESTI VIAŢA ◆ ŞTIRI DESPRE O RĂPIRE
Marcel Proust	ESEURI
Antoine de Saint-Exupéry	CURIERUL DE SUD. ZBOR DE NOAPTE. ◆ PĂMÂNT AL OAMENILOR ◆ PILOT DE RĂZBOI
Jean-Paul Sartre	CUVINTELE. GREAŢA ◆ TEATRU ◆ ZIDUL
Claude Simon	DRUMUL FLANDREI ◆ GEORGICELE
John Steinbeck	PĂŞUNILE RAIULUI ◆ ŞOARECI ŞI OAMENI ◆ FRUCTELE MÂNIEI ◆ CARTIERUL TORTILLA ◆ NOPŢI FĂRĂ LUNĂ
Stefan Zweig	SUFLETE ZBUCIUMATE

AUTORI ROMÂNI CONTEMPORANI

Eugen Ovidiu Chirovici	A DOUA MOARTE ◆ SUFLETE LA PREŢ REDUS ◆ LA BROASCA LEŞINATĂ
Dinu Săraru	TRILOGIA ŢĂRĂNEASCĂ (3 VOL.)
Adrian Onciu	CERCUL KAGAN
Alex Mihai Stoenescu	PATIMILE SFÂNTULUI TOMMASO D'AQUINO
Cristian Gava	DRUMUL SPRE FERICIRE. MISTERUL TESTAMENTULUI

THRILLER, AVENTURI, ACŢIUNE

David Baldacci	JOCUL ORELOR
Dan Brown	CODUL LUI DA VINCI (EDIŢIE ILUSTRATĂ) ◆ ÎNGERI ŞI DEMONI (EDIŢIE ILUSTRATĂ)
Dean Koontz	ODD THOMAS
John le Carré	PRIETENIE ABSOLUTĂ
Richard Clarke	POARTA SCORPIONULUI
Robin Cook	ŞOCUL

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Clive Cussler	WALHALLA ◆ ODISEEA TROIANĂ ◆ VÂNTUL NEGRU
Joseph Finder	PUTERI EXCEPȚIONALE ◆ PARANOIA
Colin Forbes	CONSPIRAȚIA ◆ RINOCERUL ◆ VALUL UCIGAȘ
Karin Fossum	NU PRIVI ÎNAPOI!
Olivia Goldsmith	PREȚUL LIBERTĂȚII ◆ VIAȚA DUPĂ BILLY
Javier Gonzales	A CINCEA COROANĂ
John Grisham	CAMPIONUL DIN ARKANSAS ◆ MEDIATORUL
Jack Higgins	ATAC LA PREȘEDINTE ◆ RĂZBUNAREA
Dean Koontz	CHIPUL ◆ ÎN PUTEREA NOPȚII ◆ TRĂIEȘTE NOAPTEA ◆ INVAZIA
Nelson DeMille	CĂDEREA NOPȚII
Mario Puzo	OMERTA ◆ NAȘUL ◆ ULTIMUL DON
John Saul	CASA DE LA RĂSCRUCE ◆ CLUBUL MANHATTAN ◆ VOCILE ◆ COȘMARUL

ROMAN ISTORIC

Juan Tafur	PĂTIMIRILE MARIEI MAGDALENA

NONFICȚIUNE

ISTORIE, SOCIOLOGIE, POLITICĂ, RELIGIE

Grigore Arbore	LIBERTATEA FĂRĂ DEMOCRAȚIE ȘI „GLONȚUL DE AUR“
M. Baigent, R. Leigh, H. Lincoln	MOȘTENIREA MESIANICĂ ◆ SÂNGELE SFÂNT ȘI SFÂNTUL GRAAL
Antony Beevor	BERLIN ◆ STALINGRAD
Eugen Ovidiu Chirovici	MISTERELE ISTORIEI: RELIGIE, POLITICĂ, BANI
Cristopher Hale	CRUCIADA LUI HIMMLER
Virgil Măgureanu	DECLINUL SAU APOTEOZA PUTERII? ◆ SOCIOLOGIE POLITICĂ
Marian Nazat	ROMÂNIA ORANJ
Sidney Pike	CNN – NOI AM SCHIMBAT LUMEA
Lynn Picknet & Clive Prince	GIULGIUL DE LA TORINO ◆ MISTERUL TEMPLIERILOR
Alex Mihai Stoenescu	ISTORIA LOVITURILOR DE STAT ÎN ROMÂNIA (VOL. 4, PARTEA I) ◆ ISTORIA LOVITURILOR DE STAT ÎN ROMÂNIA (VOL. 4, PARTEA II) ◆ INTERVIURI DESPRE REVOLUȚIE
Dumitru Zamfir	RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN ACTIVITATEA SERVICIILOR DE INFORMAȚII
Oswald Wirth	FRANCMASONERIA PE ÎNȚELESUL ADEPȚILOR SĂI

MEDICINĂ

Aurelian Curin	REIKI NONTRADIȚIONAL

MEMORII, JURNALE, BIOGRAFII

Madeleine Albright	DOAMNA SECRETAR DE STAT
Rodney Bolt	LORENZO DA PONTE. AVENTURILE LIBRETISTULUI LUI MOZART
Jorge Borges, Ernesto Sábato	DIALOGURI BORGES–SÁBATO, CONSEMNATE DE ORLANDO BARONE
Gyles Brandreth	PHILIP ȘI ELISABETA – PORTRETUL UNEI CĂSĂTORII
Luigi Castoldi	ROMÂNUL DIN ITALIA
Stanislao Dziwisz	O VIAȚĂ CU KAROL
Josif Constantin Drăgan	PRIN EUROPA (5 VOL.)
Enrik Lauer	MOZART ȘI FEMEILE
Ioan Paul al II-lea	MEMORIE ȘI IDENTITATE
Gerd Langguth	ANGELA MERKEL
Ilie Năstase	MR NĂSTASE (CONȚINE COLIȚĂ FILATELICĂ)
Dinu Săraru ● Victor Atanasie Stănculescu	GENERALUL REVOLUȚIEI CU PICIORUL ÎN GHIPS
David Rockefeller	MEMORII
Emil Tocaci	ULTIMUL PROTEST
Kurt Vonnegut	UN OM FĂRĂ DE ȚARĂ

ESEISTICĂ

Mark Crick	SUPA LUI KAFKA
Ernesto Sábato	ESEURI (VOL. 1, 2)
Marius Tucă	ASTENII DE BUZUNAR ◆ PAMFLETE CU ROMÂNI

La Editura RAO
au apărut

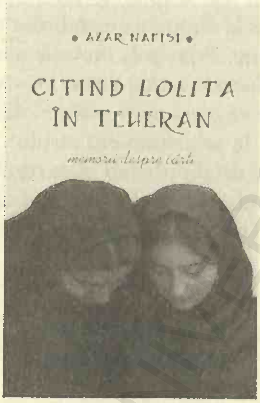
• AZAR NAFISI •
CITIND LOLITA
ÎN TEHERAN
memorii despre cărți

Azar Nafisi
Citind Lolita în Teheran

NIKITA LALWANI
harul

Nikita Lalwani
Harul

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

clubul cărţii rao

CLUBUL CĂRŢII RAO
are un regulament de funcţionare mai modern,
mai eficient şi mai adaptat nevoilor dumneavoastră,
care este pus la dispoziţia membrilor odată cu fişa
de înscriere. Principala inovaţie o reprezintă
introducerea a TREI TIPURI DE CARDURI
care vă oferă mari reduceri de preţ
în achiziţionarea cărţilor.
Pentru detalii privind acest regulament
vă puteţi informa din broşurile editurii noastre
sau scriindu-ne pe adresa:

CP CE-CP 23, Bucureşti;
e-mail: *club@raobooks.com*

sau accesând site-urile:
www.raobooks.com;
www.rao.ro

Tiparul executat de
R.A. „Monitorul Oficial“
Bucureşti, România

CU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRAR

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

CU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRAR

Mult așteptatul roman al Chimamandei Ngozi Adichie își plasează acțiunea în Nigeria anilor 1960, în perioada nefastului război dintre Nigeria și Biafra în care mii de oameni au fost masacrați cu sânge rece și care a costat țara peste un milion de vieți.

Trei personaje sunt prinse în iureșul evenimentelor politice din acest deceniu tumultuos. Primul este Ugwu, un băiat sărac de la țară angajat ca servitor în casa unui profesor universitar. Al doilea este o tânără din clasa de mijloc, Olanna, care decide să trăiască împreună cu profesorul, abandonând privilegiile unei vieți de lux în Lagos pentru orășelul universitar prăfuit și pentru idealismul și charisma noului ei iubit. Iar cel de al treilea este Richard, un englez înalt și timid, fascinat de sora geamănă a Olannei, figură enigmatică și distantă care refuză să aparțină cuiva.

Din momentul în care Olanna devine martora unor orori inimaginabile la începutul războiului, toate aceste personaje sunt aruncate în vâltoarea unor evenimente care îi vor despărți și apropia în cele mai neașteptate feluri.
Pe măsură ce trupele nigeriene avansează și ei fug ca să scape cu viață, idealurile le sunt puse la grea încercare – și la fel loialitatea unuia față de celălalt. Acest roman extraordinar vorbește despre Africa însăși, despre responsabilitatea morală, sfârșitul colonialismului, apartenența etnică, despre clase și rase și despre felul în care dragostea poate complica toate aceste lucruri.

rao
rao
international
publishing
company

ISBN 978-973-103-793-6
9 789731 037936
www.rao.ro
www.raobooks.com